

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**

**MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ
ANLATMALAR**

DOKTORA TEZİ

Şakire BALIKÇI

DANIŞMANI : Prof. Dr. Nerin YAYIN

İZMİR-2015

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**

**MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYAMETLE İLGİLİ
ANLATMALAR**

DOKTORA TEZİ

Şakire BALIKÇI

JÜRİ ÜYELERİ

**Prof. Dr. Nerin YAYIN
Prof. Dr. Işıl ALTUN
Doç. Dr. Beyhan KANTER
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU
Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN**

İZMİR-2015

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyametle İlgili Anlatmalar” / The Narratives Of Doomsday In Mardin And Its Environment adlı doktora tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Şakire BALIKÇI

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Şakire BALIKÇI
Numarası : 92120000353
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Başlığı (Türkçe) : Mardin ve Çevresinde Kıyamet İnancı
Tez Başlığı (İngilizce) : The Blief Of The End Of The World In Mardin
Tez Savunma Tarihi : 06.10.2015

Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık: Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyametle İlgili Anlatımlar/ The Narratives Of Doomsday In Mardin And Its Environment

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Nerin YAYIN
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi (Tez İzleme Komitesi Üyesi)

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Işıl ALTUN
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi (Tez İzleme Komite Üyesi)

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Beyhan KANTER
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle
Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

Başarılıdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
GİRİŞ	7
1. TÜRK MİTOLOJİSİNDE KİYÂMET.....	7
2. YAZILI METİNLERDE KİYÂMET	13
2. 1. <i>Orhun Yazıtlarında Kiyâmet</i>	13
2. 2. <i>Altun Yaruk'ta Kiyâmet</i>	14
2. 3. <i>Dede Korkut'ta Kiyâmet</i>	16
3. DİNİ KAYNAKLARDA KİYÂMET.....	17
3. 1. <i>Kur'an-ı Kerim'de Kiyâmet</i>	17
3. 2. <i>İncil'de ve Tevrat'ta Kiyâmet</i>	54
3. 3. <i>Kitab-ı Cilve ve Mushaf-ı Reş'te Kiyâmet</i>	69
4. POZİTİF BİLİMLERDE KİYÂMET.....	71
4. 1. <i>Kritik Yoğunluk Teorisi</i>	71
4. 2. <i>Açık ve Kapalı Kâinat Modeli Teorileri</i>	72
4. 3. <i>Genişleme-Daralma Teorisi</i>	72
5. KİYÂMET KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	73
5. 1. <i>Sadece Kiyâmete Yönelik Çalışmalar</i>	73
5. 1. 1. <i>Kitaplar</i>	73
5. 1. 2. <i>Tezler</i>	76
5. 1. 3. <i>Makaleler</i>	76
5. 1. 4. <i>Ansiklopedi ve Sözlükler</i>	78
5. 2. <i>Diğer Çalışmalar</i>	80
5.2.1. <i>Kitaplar</i>	81

I. BÖLÜM

İÇERİKLERİ BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATIMLAR.....	88
--	----

I. 1. MÜSLÜMANLARA GÖRE KİYÂMET İNANCI.....	93
---	----

I. 1. 1. <i>Kiyâmeti Mardin Bölgesine Bağlı Olarak Açıklayanlar</i>	94
---	----

<i>I. 1. 2. Kıyâmeti Yeni Neslin Davranışlarındaki Olumsuzluklara Bağlayanlar</i>	<i>94</i>
<i>I. 1. 3. Kıyâmet Konusuna İlişkin Bilgisi Olmadığını Söyleyenler</i>	<i>94</i>
<i>I. 1. 4. Kıyâmet Konusuna “Allah Bilir” Yorumunu Getirenler.....</i>	<i>94</i>
<i>I. 1. 5. Kıyâmeti Teknolojik Gelişmelerle İlişkilendirenler</i>	<i>95</i>
<i>I. 1. 6. Kıyâmeti Birden Fazla İnanç Unsuruyla Birleştirenler.....</i>	<i>95</i>

98

I. 2. HRİSTİYANLARA GÖRE KİYÂMET	107
<i>I. 2. 1. Kıyâmeti İsâ Mesih İncancına Dayandıranlar.....</i>	<i>107</i>
<i>I. 2. 2. Kıyâmetin Kopmayacağına İnananlar.....</i>	<i>107</i>
<i>I. 2. 3. Kıyâmeti Zor Bir İhtimal Olarak Görenler</i>	<i>108</i>
<i>I. 2. 4. Kıyâmeti Mesih’in geleceğine ve İlyas Peygamber’in Öldürüleceğine Bağlayanlar.....</i>	<i>108</i>
<i>I. 2. 5. Kıyâmeti Çeşitli Tabiat Olayları İle İlişkilendirenler.....</i>	<i>108</i>
I. 3. YEZİDİLERE GÖRE KİYÂMET	108

II. BÖLÜM

ZAMAN VE MEKAN BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATIMLAR.....	112
--	------------

II. 1. ZAMAN BAĞLAMINDA	115
--------------------------------------	------------

II. 2. MEKÂN BAĞLAMINDA.....	127
-------------------------------------	------------

III. BÖLÜM

“KİYÂMET SONRASI CENNET-CEHENNEM” BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATIMLAR	130
--	------------

III. 1. MÜSLÜMAN KESİMDE KİYÂMET SONRASI CENNET-CEHENNEM .	132
---	------------

III. 2. HRİSTİYAN KESİMDE KİYÂMET SONRASI CENNET-CEHENNEM ..	135
---	------------

III. 3. YEZİDÎ KESİMDE KİYÂMET SONRASI CENNET- CEHENNEM.....	137
--	-----

IV. BÖLÜM

ALÂMETLERİ BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR.....	140
---	-----

IV. 1. VARLIKLAR.....	140
-----------------------	-----

IV. 1. 1. <i>Yecüc Mecüc</i>	140
------------------------------------	-----

IV. 1. 2. <i>Deccal</i>	141
-------------------------------	-----

IV. 1. 3. <i>Dabbetü'l Arz</i>	145
--------------------------------------	-----

IV. 1. 4. <i>Burak</i>	147
------------------------------	-----

IV. 2. OLAYLAR	148
----------------------	-----

IV. 2. 1. <i>Güneş'in Batıdan Doğması</i>	148
---	-----

IV. 2. 2. <i>İsâ Mesih'in Yeryüzüne İnişi</i>	150
---	-----

IV. 2. 3. <i>Mehdi'nin Gelmesi</i>	158
--	-----

VI. 2. 4. <i>İsrafil'in Sûr'u Üflemesi</i>	160
--	-----

IV. 2. 5. <i>Ay'ın İkiye Bölünmesi</i>	161
--	-----

IV. 2. 6. <i>Duhanın Zuhur Etmesi</i>	162
---	-----

IV. 2. 7. <i>Yemen'den Ateş Çıkması</i>	163
---	-----

IV. 2. 8. <i>Boğanın Ayağını Sallaması ve Deprem Olması</i>	164
---	-----

IV. 2. 9. <i>Horozun Yumurtlaması</i>	164
---	-----

IV. 2. 10. <i>Katırın Doğurması</i>	164
---	-----

V. BÖLÜM

“KİYÂMET SONRASINDA YENİDEN DİRİLME” BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMET KONULU ANLATMALAR	167
--	-----

V. 1. MÜSLÜMAN KESİMDE KİYÂMET SONRASI YENİDEN DİRİLME	171
--	-----

V. 2. HRİSTİYAN KESİMDE KİYÂMET SONRASI YENİDEN DİRİLME	180
---	-----

V. 3. YEZİDÎ KESİMDE KİYÂMET SONRASI YENİDEN DİRİLME	180
--	-----

VI. BÖLÜM

İŞLEVLERİ BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR.....182

VI. 1. ANLATICIYA YÖNELİK İŞLEVLER190

VI. 1. 1. Bilgi Verme.....190

VI. 1. 2. Küçük Yaştaki Çocukları Korkutma191

VI. 1. 3. Dini Kimliğini Ortaya Koyma.....191

VI. 1. 4. Dini Konulardaki Bilgisini Ortaya Koyma191

VI. 1. 5. Din Adamlığı Görevini Yerine Getirme.....192

VI. 1. 6. Eğitme.....192

VI. 1. 7. Evin Büyüğü Olmanın Gereğini Yerine Getirme193

VI. 1. 8. Teselli Etme194

VI. 1. 9. Dinî Sohbetlerin Aranılır Adamı Olma.....194

VI. 2. DİNLEYİCİYE VE ANLATICIYA YÖNELİK İŞLEVLER195

VI. 2. 1. Toplumsal Birlik ve Beraberliği Sağlama.....195

VI. 2. 2. Hoşça Vakit Geçirme196

VI. 3. DİNLEYİCİYE YÖNELİK İŞLEVLER197

VI. 3. 1. Öğrenme197

VII. BÖLÜM

İCRA BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR.....199

VII. 1. KAYNAK KİŞİ BİLGİLERİ213

VII. 1. 1. Kendi Bilgileri.....214

VII. 1. 1. 1. Cinsiyet Bağlamında:.....214

VII. 1. 1. 2. Yaş Bağlamında214

VII. 1. 1. 3. Doğum Yeri Bağlamında.....215

VII. 1. 1. 4. Mesleği Bağlamında216

VII.1.1.5. İkamet Yeri Bağlamında217

VII.1.1.6. Öğrenim Durumu Bağlamında.....217

<i>VII. 1. 1. 7. Dini Bilgileri Kimden Öğrendiği Bağlamında</i>	219	
<i>VII. 1. 1. 8. Dini İnançları Bağlamında</i>	221	
VII. 1. 2. Anlatım Stili Bilgileri	221	
<i>VII. 1. 2. 1. Jest ve Mimikler Bağlamında</i>	222	
<i>VII. 1. 2. 2. Duruş ve Oturuş Bağlamında</i>	222	
<i>VII. 1. 2. 3. Tavır- Tutum Bağlamında</i>	223	
<i>VII. 1. 2. 4. Yüz İfadesi Bağlamında</i>	224	
<i>VII. 1. 2. 5. Anlatım Biçimi Bağlamında</i>	225	
<i>VII. 1. 2. 5. 1. Anlatım Süresi</i>	226	
<i>VII. 1. 2. 5. 2. Ses Tonu</i>	226	
<i>VII. 1. 2. 5. 3. Alıntı-Örnekleme</i>	227	
<i>VII. 1. 2. 5. 4. Anlatım Hızı</i>	228	
<i>VII. 1. 2. 5. 5. Diğer Anlatım Teknikleri</i>	229	
VII. 2. DERLEME ORTAMI BİLGİLERİ	231	
VII. 3. DİNLEYİCİ KESİMİ BİLGİLERİ	233	
VIII. BÖLÜM		
“KÜLTÜREL ÖDÜNÇLEME KURAMI” BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYANKİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR		238
VIII. 1. VARLIKLAR	241	
<i>VIII. 1. 1. Kurt ve Kuzu</i>	241	
<i>VIII. 1. 2. Yılan</i>	242	
<i>VIII. 1. 3. Azâzîl</i>	243	
<i>VIII. 1. 4. Deccal</i>	244	
VIII. 2. COĞRAFÎ MEKÂNLAR	245	
<i>VIII. 2. 1. Fırat Irmağı</i>	245	
<i>VIII. 2. 2. Kızıltepe ve Mardin</i>	246	
<i>VIII. 2. 3. Şam</i>	247	
<i>VIII. 2. 4. Cizre</i>	247	
<i>VIII. 2. 5. Bağdat</i>	248	
<i>VIII. 2. 6. Hatay (Antakya)</i>	248	

VIII. 3. OLAYLAR	248
VIII. 3. 1. İsrâfil'in Sûr'u Üflemesi	248
VIII. 3. 2. Hz. İsâ'nın Dirilip Yeryüzüne İnmesi.....	250
VIII. 3. 3. Mehdi İnancı.....	258
IX. BÖLÜM	
“SEÇKİN KÜLTÜRÜN DİBE BATMASI” KURAMI BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMET İLE İLGİLİ ANLATMALAR.....	261
IX. 1. İSLAMÎ ÇEVREDE KİYÂMET KONULU İNANÇLARIN YAYILMA YÖNÜ	263
IX. 1. 1. Akademik Ortam	264
IX. 1. 2. Televizyon Ortamı	267
IX. 1. 3. Dini ve Tasavvufî Ortam.....	269
IX. 2. HRİSTİYAN ÇEVREDE KİYÂMET KONULU İNANÇLARIN YAYILMA YÖNÜ.....	277
XI. 3. YEZİDÎ ÇEVREDE KİYÂMET KONULU İNANÇLARIN YAYILMA YÖNÜ	279
X. BÖLÜM	
SÖZLÜ KOMPOZİSYON KURAMI BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR.....	282
X. 1. SÜSLEMELER	286
X. 1. 1. Geleneğe Özgü Süslemeler.....	286
X. 1. 1. 1. Fıkralar Bağlamında	286
X. 1. 1. 2. Hikâyeler Bağlamında	287
X. 1. 1. 3. Şiirler Bağlamında	288
X. 1. 1. 4. Deyimler Bağlamında.....	289
X. 1. 1. 5. Atasözleri Bağlamında	291
X. 1. 1. 6. Dualar Bağlamında	291
X.1.1.7. Benzetmeler Bağlamında.....	292

X. 1. 2. Anlatıcıya Özgü Süslemeler	292
<i>X. 1. 2. 1. Arasözler Bağlamında</i>	<i>292</i>
<i>X. 1. 2. 2. Karşılama ve Uğurlamalar Bağlamında</i>	<i>295</i>
<i>X. 1. 2. 3. Kullandığı Dil -Kelimeler Bağlamında</i>	<i>296</i>
<i>X. 1. 2. 4. Tekrarlar Bağlamında</i>	<i>297</i>
X. 2. TEMA	302
X. 2. 1.Ekleme ve Çıkarma Bağlamında	303
<i>X. 2. 1. 1. Müslüman Kesimde.....</i>	<i>303</i>
<i>X. 2. 1. 2. Hristiyan Kesimde</i>	<i>307</i>
<i>X. 2. 1. 3. Yezidi Kesimde.....</i>	<i>307</i>
X. 2. 2. Anıltı-Örnekleme Bağlamında.....	307
X. 2. 3. Değişmeler Bağlamında	308
XI. BÖLÜM	
ORTAK UNSURLAR BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR	313
XI. 1. KİYÂMET ÖNCESİ ORTAKLIKLAR	314
XI. 1. 1. Gök Cisimlerindeki Hareketin Tersine Dönmesi.....	314
<i>XI. 1. 1. 1. Güneş'in Batıdan Doğması</i>	<i>314</i>
<i>XI. 1. 1. 2. Yıldızların Yere Dökülmesi.....</i>	<i>315</i>
<i>XI. 1. 1. 3. Ayı'n Kendisindeki ve Hareketlerinde Meydana Gelen Değişiklikler</i>	<i>315</i>
<i>XI. 1. 1. 3. 1. Ay'ın ve Güneş'in Doğmaması.....</i>	<i>315</i>
<i>XI. 1. 1. 3. 2. Ay'ın Parlaklığı Kaybetmesi</i>	<i>315</i>
XI. 1. 2. Sosyal Düzendeki ve Değerlerde Bozulma.....	315
<i>XI. 1. 2. 1. Aile Bağlarının Zayıflaması</i>	<i>316</i>
<i>XI. 1. 2. 2. Büyük ve Küçüklerin Sorumluluklarını Bilmemeleri.....</i>	<i>316</i>
<i>XI. 1. 2. 3. Fakirlere Yardımın Azalması</i>	<i>317</i>
<i>XI. 1. 2. 4. Zinanın Artması.....</i>	<i>317</i>
XI. 1. 3. Dünyanın Güçlü Bir Rüzgâr Sonrasında Büyük Bir Toz Bulutu İçinde Kalacağı.....	317

<i>XI. 1. 4. Dünyanın Su İçinde Kalacağı</i>	318
<i>XI. 1. 5. İsrail'in Sûr'u Üflemesi</i>	319
<i>XI. 1. 6. Kurtla Kuzunun Dost Olması</i>	319
<i>XI. 1. 7. Kıyâmetin Yakın Oluşunun İfade Edilmesi</i>	319
<i>XI. 1. 8. Olağanüstü Varlıklar ve Kutsal Kişilerin Gelmesi</i>	320
<i>XI. 1. 8. 1. Deccal</i>	320
<i>XI. 1. 8. 2. Yecüc-Mecüc</i>	320
<i>XI. 1. 8. 3. Dabbet'ül Arz</i>	321
<i>XI. 1. 8. 4. Mehdi-Hz. İsa'nın Gelmesi</i>	321
<i>XI. 1. 9. Doğuran ve Emziren Kadın Motifi</i>	321
XI. 2. KİYÂMET SONRASI ORTAKLIKLAR	322
<i>XI. 2. 1. Yeniden Dirilme İnancı</i>	322
<i>XI. 2. 2. Cennet ve Cehennem İnancı</i>	324
XII. BÖLÜM	
DEYİM, ATASÖZÜ, ALKIŞ, KARGIŞ ÇEŞİTLİ TERİM VE SÖYLEMLER BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATIMLAR	
XII. 1. ATASÖZLERİ	326
XII. 2. DEYİMLER	329
<i>XII. 2. 1. "Gibi" ile oluşturulanlar</i>	330
<i>XII. 2. 2. "Kadar" ile oluşturulanlar</i>	331
<i>XII. 2. 3. Diğer</i>	331
XII. 3. ALKIŞ, KARGIŞ	333
<i>XII. 3. 1. Alkiş</i>	334
<i>XII. 3. 2. Kargış</i>	334
XII. 4. TERİMLER	334
XII. 5. YENİ SÖYLEMLER	335
SONUÇ	337
İNDEKS	340

KAYNAKLAR.....	347
BİBLİOGRAFYA.....	348
KAYNAK KİŞİ BİLGİLERİ	360
DERLEME METİNLERİ	473

ÖNSÖZ

İnsanoğlu târih sahnesinde varolduğu günden beri dikkatini dış âleme yöneltmiştir. Bu âlemde onun merak ettiği ilk şey âlemin ve üzerindeki canlı cansız her şeyin nasıl yaratıldığı diğeri de nasıl yok olacağıdır. İslâm inancında kıyâmet denilen bu yok oluş ise daha çok başlangıca geri dönmek yani varoluşa benzer bir durumla açıklanır. Bir başka ifadeyle kıyâmet başlangıca geri dönmektir. Bu konunun hassasiyeti nedeniyle sadece gerektiği hallerde ve uygun ortamlarda dile getirilmesi ise işin bir başka boyutudur.

İşte bütün bunlara dayanarak tezimizin konusunu Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu anlatmalar olarak tespit ettik; çalışmamızı da derleme metinlerinin çeşitli teori ve bakış açılarına göre incelenmesi şeklinde düzenledik. Bu bağlamda Mardin'in Hristiyanlık, Müslümanlık ve Yezidîlik gibi çeşitli din ve inançların bir arada saygı ve hoşgörü çerçevesinde yaşaması kadar bizim konuya duyduğumuz ilginin katkısını da göz ardı etmek istemiyoruz.

“Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” adını verdiğimiz çalışmamız on iki bölüm halinde düzenlenmiştir:

Birinci bölüm “İçerikleri Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar”dan teşekkül etmekte olup söz konusu anlatmalar kaynak kişilerin mensup olduğu dini görüş ve inançlara bakılarak üç alt başlıkta incelenmiş; her gruba giren kaynak kişilerin tezin sonundaki numaralarıyla gösterilmiştir.

Tezimizin ikinci bölümü “Zaman ve Mekân Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” şeklinde adlandırılarak sözü edilen anlatmalar zaman ve mekân kavramı bağlamında değerlendirilmiş, bu konuda mutasavvıfların görüşlerine uygunluğu da ayrıca incelenmiştir.

“Kıyâmet Sonrası Cennet-Cehennem İnancı Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” olarak belirlediğimiz üçüncü bölümde Mardin ve çevresinde yaşamını sürdüren farklı dinlere mensup kaynak kişilerin bu konudaki görüşleri değerlendirilmiş, gerek kutsal kitaplarda gerekse tasavvufta öngörülen ve

bilinen Cennet ve Cehennem düşünceleri ile uyumu veya uyumsuzluğu ortaya konmuş, değerlendirilmiştir.

“Alâmetleri Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” adını taşıyan dördüncü bölüm çeşitli din ve inançlara göre kıyâmet alâmetleri tespit edilmiş; bu alâmetler kutsal varlıklar ve olaylar olarak iki alt başlık halinde tasnif edilmiş, incelenmiştir.

Çalışmamızın beşinci bölümü “Kıyâmet Sonrasında Yeniden Diriliş Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” adını taşımakta olup söz konusu anlatmalar Müslüman, Hristiyan ve Yezidî kesim olmak üzere üç alt başlık halinde incelenmiştir.

Çalışmamızın altıncı bölümünü “İşlev Teorisi Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” adıyla verilmiş elde ettiğimiz 136 derleme metninde başta “bilgi vermek olmak üzere” toplam on iki işlev tespit edilmiştir. Ayrıca bu derleme metinleri tespit edilen işlevlerin altında kaynak kişi numaralarıyla birlikte gösterilmiştir.

“İcra Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” adını verdiğimiz yedinci bölüm: 1 Kaynak Kişi Bilgileri, 2. Derleme Ortamı Bilgileri, 3. Dinleyici Kesimi Bilgiler üç başlıkta değerlendirilmiş özellikle kaynak kişi bilgileri kendi içinde alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Sözü edilen alt başlık ve diğer alt başlıkların kaynak kişi numaraları da gösterilerek belirtildiğini eklemek istiyoruz.

Tezimizin sekizinci bölümünü “Kültürel Ödünçleme Kuramı Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” şeklinde adlandırılmış olup konu başlığımız olan kültürel ödünçleme 1. Varlıklar, 2. Yer-Coğrafya, 3. Olaylar olarak üç başlık altında incelenmiş söz konusu kültür unsurları geçişmelerinin hangi din ve kesimlerden kime ve nereye doğru olduğu belirtilmiştir.

Tezimizin dokuzuncu bölümünü “Seçkin Kültürün Dibe Batması Kuramı Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar”a ayırdık. Bu bağlamda derleme metinleri Mardin’de yaşayan üç farklı din ve inanç gruplarına göre

ayrı ayrı incelenmiş kültür unsurlarının dibe batmasının genelde mümkün olmadığı yana ve geriye dönüş olarak sürekli hareket halinde oldukları gösterilmiştir.

Tezimizin onuncu bölümünde “Sözlü Kompozisyon Kuramı Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” incelenmiş olup kaynak kişilerin anlatım sırasında kullandıkları ifade türleri arasöz, uğurlama-karşılama, fıkralar deyimler arasözler, tema başta olmak üzere çeşitli alt ve ara başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Ayrıca söz konusu ifade türleri belirtilen başlıklar altında metinden alıntılarla desteklenmiştir.

Tezimizin on birinci bölümünü “Ortak Unsurlar Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” teşkil etmektedir. Adı geçen bölümün kıyâmet öncesi ve kıyâmet sonrasına ait ortaklıklar bağlamında iki alt başlık halinde düzenlendiğini belirtmek istiyoruz.

Çalışmamızın on ikinci ve son bölümü Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu deyim, atasözleri ile alkış, kargış yeni terim söylemlere ayrılmış söz konusu türler haricinde bazı yeni ve bu yöreye özgü söylemlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Tez, çalışmamızın kısa bir değerlendirmesi yanında dikkatimizi çeken ve dikkat çekmek istediğimiz hususların yer aldığı “Sonuç” tan sonra gelen ve Halkbilimi Terim ve Kavramları, Yer Adları, Olağanüstü Varlıklar, Kutsal Mekânlar, Kutsal Kişiler ve Din ve Tarikat Adları, Irk Soy ve Millet Adları başlıklarını taşıyan “İndeks” ile devam etmekte; “Kaynaklar” ve inceleme sırasında başvurduğumuz kitap, makale, ansiklopedi, sözlük ve tezlerin yer aldığı “Bibliografya” ile sona ermektedir.

İnceleme sırasında en çok dikkat ettiğimiz husus da kaynak kişilerin tümüyle değil sadece bir kısmına yönelik “emik düzenleme” yapmamızdır. Bu bağlamda kaynak kişilerin çoğunluğunda herhangi bir çekinceye rastlanmazken bir kısmının “bilgisinin eksikliği yüzünden okunursa alay edilebileceği” bir kısmının da din görevlisi olması dolayısıyla “müftülükten izin almadan konuşmak istemeyişi” sebebiyle bu kişiler için takma isim kullandığımızı veya yine kaynak kişinin isteği doğrultusunda isimsiz bıraktığımızı; inceleme sırasında ise bu isimsizlerin derleme numaralarıyla verildiğini,

söylemek istiyoruz. Yine derleme sırasında kaynak kişilerin bazen dinî konularda yetkin olmaları sebebiyle sorduğumuz için bazen kendiliklerinden açıklama yapmaları nedeniyle kıyâmetle ilgili varlık, olay ve inaçlar konusunda sözlük çalışması yapmadığımızı da, belirtmekte yarar olduğunu düşünüyoruz.

Tezimizin “Kıyâmet Konusunda Yapılan Çalışmalar” başlığında belirtilen konuda yapılan çalışmaları kısaca özetleyip tanıtırken kitaplarda yazarın soyadı ve basım yılını, makalelerde ise (bunlara ilaveten) sayfa numaralarını da (bibliografya kısmında) verdiğimizizi belirtmek istiyoruz.

Çalışma sırasında kitap adları ile önemli gördüğümüz-vurgulamak istediğimiz ya da açıklamasını yaptığımız terimler-ifadeler tırnak içinde gösterilmiştir. Ziya Gökalp’ten yaptığımız alıntılarda “Gökalp.....” şeklini tercih ederken, yazarın eserlerini bibliografya kısmında “Ziya Gökalp...” olarak gösterdiğimizize ise özellikle dikkati çekmek istiyoruz.

Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu anlatmaları icra ve sözlü kompozisyon bağlamında değerlendirirken kaynak kişiden aldığımız bilgilerin hikâye edilme sürelerini “anlatım süresi” başlığıyla vermeyi ve her iki bölüm başlığına bağlı alt başlıklar olarak vermeyi uygun bulduk. Anlatıcının kıyâmet konusuna dair inançlarını ve bildiklerini ifade ettiği süre hem onun konuyu kompoze etme yönünü hem de sözlü ortamda anlatma becerisini ifade etmesi bizi böyle bir tasarrufa götürmüştür diyebiliriz.

İnceleme sırasında her bölümün başına o bölümün konusuyla ilgili yapılmış çalışmalar ile konunun (varsa) dünden bugüne geliş süreci üzerinde durulmuştur. Kıyâmet konulu anlatmaların özellikle bağlam merkezli teorilere uygulanışı sırasında bu durum, açıkça görülecektir.

Tezimizin sonuna aldığımız ve 136 kişiden derlediğimiz anlatımları verirken metne sadık kaldığımızı bir başka ifadeyle derlemeleri orijinal haliyle bıraktığımızı, her metni “Kk” ile belirtip yanına birer numara eklediğimizi belirtmek isteriz.

Çalışmamızın I, II, III, IV ve V. bölümlerinde adı geçen bölümlerin konularını Mardin ve çevresinde yaşayan kaynak kişilerin mensup olduğu din ve inançlara ait

kutsal kitaplarda o konuda yapılmış belli başlı çalışmalara dayandırmayı ilke edindik. Bu bağlamda derleme bilgilerinin bu kaynaklara uygunluk derecesini belirlemek için metinlerden bölüm konularına ilişkin kısımları aldığımızı, bu alıntıları ise orijinal haliyle verdiğimizizi de vurgulamak gerektiğini düşünüyoruz.

Tezimizin X. bölümünde Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmaların “Sözlü Kompozisyon Kuramı” bağlamında değerlendirirken adı geçen bölümün “Karşılımlar ve Uğurlamalar” başlığında bizim kaynak kişiyle selamlaşma bağlamında söylediklerimizin italik karşılığında söylenenlerin ise tezin asıl yazı karakteri ile verdiğini, “Anlatıcıya Özgü Süslemeler” (36 ve 48 no’lu kaynak kişilere uyguladığımız gibi) ve anlatıcının konuşmasını oluşturmasına yönelik “değişmeler bağlamında” kısımlarında (3, 14, 19, 23 no’lu kaynak kişilerde olduğu üzere) bazı ifadeler olduğu gibi alınmıştır.

Tezimizde yer alan on iki bölümün her birinin sonunda bölümün kısa bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Hatta bölümün genişlediği ve alt başlıklar fazlaştığı durumlarda ara değerlendirmeler de yapılmıştır. Bu arada söz konusu değerlendirmeleri tablo bağlamında da yaptığımızı ve tezimizi dört tablo ile güçlendirdiğimizi belirtmek istiyoruz.

Yukarıda da belirtildiği üzere tezimizin konusu Mardin’in inanç bağlamında kendine özgü dokusu temel edinilerek belirlenmiştir. İncelememize esas teşkil eden 136 metnin söz konusu bölgedeki üç farklı din ve inanç kesimi bağlamında eşit olarak dağılmadığı bilinmelidir. Nitekim metinlerin çoğu Müslüman kesime mensup olanlardan elde edilmiştir. Ancak bu durum bizim tercihimiz olmayıp hem zaman ve mekân bağlamında bulunduğumuz konum ve ortam hem de ailevi çevremiz bunda etkin olmuştur. Bu arada “Ezidîlik” olarak da belirtilen dine mensup olanlar için Yezidî, bu dinin tanımı için de “Yezidîlik” demeyi uygun gördüğümüzü belirtmek istiyoruz.

Bütün bunlara rağmen Mardin ve çevresinde hâkim olan hoşgörü ve huzur ortamı Hristiyan ve Yezidi kesimime mensup nüfusun genel nüfusa oranlarındaki eşitsizliği bize hissettirmemiştir. Bu itibarla ilk defa yapılmış olan kıyâmet konulu

anlatmaların çeşitli kuram ve bakış açılarıyla değerlendirilmesinin bir ilki oluşturduğunu belirtmek isteriz.

Kaynak kişilerin tespitinde bir anlamda derleme ortamının oluşmasında Sayın Adnan BALIKÇI ve Barış BALIKÇI'ya minnettarlığımı belirtirken yüksek lisansımı da kendileriyle tamamladığım, özverisini ve desteğini her zaman gördüğüm ve göreceğimi bildiğim danışman hocam Sayın Prof. Dr. Nerin YAYIN'a şükranlarımı sunmak istiyorum.

2015, İzmir

Şakire BALIKÇI

GİRİŞ

1. Türk Mitolojisinde Kıyâmet

Uluslararası literâtürde “eskatoloji” olarak bilinen, çeşitli din ve inançlarda farklı adlarla belirtilen kıyâmet, sözlü geleneğimize de yansımakta da gecikmemiştir. Çünkü ilk insanın yaratılıştan sonra üzerinde durduğu konu, dünyanın sonunun nasıl ve ne zaman geleceği olmuştur (Eliade, 2001, s. 60). Büyük bir ihtimalle ölüm olayı insanoğlunda bu fikri doğurmuştur. O nedenle yaratılıştan beri bütün dünya mitolojilerinde kıyâmet, farklı inanç ve hikâyelerle süslenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca göz atacak olursak:

İran Mitolojisi’nde Zerdüş İnanıcı dünyanın sonu konusunda iki temel unsuru içermektedir. Buna göre kıyâmet, Ehrimen’in silahı yani ölüm ile gerçekleşecek bir konu olup “ölülerin kalkması, dirilmesi, ikinci kez hayata kavuştukları gün yani mahşer” olarak kabul edilmektedir. Bir anlamda yeniden diriliş ölmüş olanların ayağa kalkışı, yeni bir dünyada var olmaları için attıkları adımdır. Buna göre kıyâmet günü dünyada hiçbir hareketlilik kalmayacak, insanoğlunun maddi yaşamı sonra erecektir. Bu durum bugün Pehlevi dilinde “Frashkart” terimiyle ifade edilmekte; tanrısal güç taşıyan Soşyânt’ın ışığıyla yeniden dirileceğine inanılmaktadır (Yıldırım, 2012, ss.508-509).

Dünya mitolojilerindeki eskatoloji hikâyelerine ve tufan mitlerine bakılacak olursa; İ.Ö. 3000 ile 2000 arasında bir zamanda Mezopotamya’da büyük bir sel baskını olur. Bu olay o bölgede yaşayan insanlar üzerinde öyle büyük etkiler bırakır ki, birbirine çok benzeyen birçok tufan efsanesi ortaya çıkar. Bunlardan biri Sümer, biri Yunan Mitolojisine, öteki de Kitâb-ı Mukaddes’e aittir (Rosenberg, 2000, s. 53).

Yunan Mitolojisi’nde yer alan tufan efsanesi Zeus’un sadece kendini düşünen ölümlü ırkını cezalandırmaya karar vermesiyle başlar. Bu cezadan payını ilk alan kişi ise Arkadia Kralı Lykaon olur. Zeus kendisine saygısızlık yapan kralı bir kurda çevirir (Rosenberg, 2000, s. 56-57).

Daha sonra Zeus kötü davranışları nedeniyle bütün ölümlüleri cezalandırmaya, var olan insan ırkını öldürüp onların yerine daha iyisini yaratmaya karar verir. Bunun

için Zeus, Hermes ve Poseidon'a emrederek tüm kasırgaları ve yağmurları dünyadaki canlılar üstüne gönderir ve tüm canlılar ölür (Rosenberg, 2000, ss.57-58).

Zeus, sevdiği insanların da öleceğini anlayınca felaketleri durdurur. Çünkü sadık ve iyi yürekli Deukalion'la Pyrrha dışında dünya üzerinde kimse kalmamıştır. Hayatta kalan çift titanların büyük tanrıçası Themis'in kehânet merkezini bulmaya karar verir; Themis'in talimatlarıyla taşlardan yeni insanlar yaratırlar; Deukalion'un attığı kayalar erkek, Pyrrha'nın attığı kayalar ise kadın ırkını oluştururlar (Rosenberg, 2000, ss. 58-61).

Kuzey Avrupa Mitolojisi'nde iki buz devinin oğlu olan ancak tanrı olarak kabul gören Loki'nin dünyanın sonuna sebep olacağı ifade edilir. Dünyanın sonu yani "ragnarok" şu şekilde tasvir edilir: "...sonra dünyanın her yerinde üç kış boyunca kanlı savaşlar olacak. Kardeş kardeşe kılıç ve baltayla saldırarak ve ikisi de ölecek. Haram birleşme ve zina yaygınlaşacak. Hiçbir ölümlü diğerine merhamet göstermeyecek. Şeytanlık, dünya üzerinde, aileler, arkadaşlar, kabileler arasındaki ilişkileri yok ederek vahşice dolaşacak. Sonunda dünya harabeye dönecek" (Rosenberg, 2000, s. 335).

Hindistan Mitolojisinde; dünya tekrar eden döngülerde yaratılır, yok edilir ve tekrar yaratılır. Sürekli olarak her biri 4.430.000 yıl süren bir Maha Yuga'dan (Büyük çağ) diğerine devinir. Her Maha Yuga, her biri daha önceki çağdan daha kısa süren ve ahlâksal olarak öncekinden daha kötü olan dört daha kısa yuga dizisinden oluşur (Rosenberg, 2000, s.510). Dördüncü çağın sonunda "Dünya yaşamında bir yıla karşılık gelen 1000 Maha Yuga sonunda büyük bir Vişnu, Şiva- Rudra'ya dönüşecek ve dünyadaki tüm yaşamı yok edecektir. Bir gece, dünyadaki yaşamda bir günlük bir süreç başlatacaktır. Önce Güneş ışınlarına girecek ve Dünya yüzeyindeki tüm suyu buharlaştıracak, sonra ısıyı artırmak için yüz yıl boyunca Güneş ışınlarını yoğunlaştıracaktır. Her üç dünya, gökyüzü, yeryüzü ve yer altı, bu korkunç sıcakta kavrulacak, nihayet büyük kuraklık ve kavurucu ateş bomboş bir çöl yaratacaktır. Kıtık evrende kol gezecek, 100 yıllık süre sona erdiğinde, hiçbir canlı varlık kalmayacaktır" (Rosenberg, 2000, s. 512-513).

Türk Mitolojisi'ne baktığımızda kıyâmet; Türkler'in sistemli ilk dinleri olan Şamanizm'de "kalgancı-çak" diye bilinmektedir. Bugün bile Altaylı Şamanlar dünyanın sonunun geleceğine inanmaktadır. Kıyâmet de zaman içinde insanoğlunun azıp günah işlemekten çekinmeyeceği, kötülüğü arttıracığı, iyi tanrı Ülgen'i unutacağı, kötü tanrı Erlik'e yaklaşacakları bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu arada her iki dünyanın tanrıları arasında insanoğlunun geleceği konusunda bir çekişme yaşanacağı, iki taraftan ölenlerin olacağı ve nihâyet tek başına, diri kalan tanrı Ülgen'in "ölüler kalkınız" diyerek bütün ölenleri dirilteceği şeklinde düşünülmektedir (İnan, 1954, s.24).

Radloff'un Altay Türkü olan "Teleüt Şamanları"ndan derlediği Yaratılış Destanı'nda bu konu "kıyâmet günü gök demir yer bakır halini alır; hanlara saldırır; uluslar birbirine kötülük düşünür; sert ağaçlar kırılır; taşlar ufalanır; insanoğlunun cüssesi giderek kısalır; ayak takımı bey olur; baba çocuğunu çocuk babasını saymaz; altın pul olur, alacak kimse bulunmaz" (İnan, 1954, s.24; Ögel, 1993, ss. 439-462) şeklinde açıklanmaktadır.

Verbitskiy'nin yine Altay Türkü Telengitlerden derlediği kıyâmet konulu efsaneye göre ise kıyâmet gününde dünya ateşle kaplanır; dünya bozulur; insanoğlu ve yeryüzü mahvolur; fitne ve fesat insanlar arasında makbul olur; gökyüzü çalkalanır; üzeninin dibi delinir; ulus bozulur; insanlar sinek gibi kanatlanır; gözlerine su dolar; gök gürler; deniz çalkalanır, dibi görünür; denizin altı üstüne gelir; gök sallanarak eteği açılır; deniz dibinden dokuz parça karataş çıkar, bu karataştan dokuz çemberli ve her birinin içinde birer insan çıkan dokuz sandık çıkar. Bunlardan ikisi başkan olur. Kuyrukları kanar ayakları kılıç olur. Ay ve Güneş ışık vermez. Ağaçlar kökünden kopar. Baba çocuğundan ayrılır. Bitkilerin nesli kurur. Köngül otundan çıkan sarı çekirge kime çarparsa kanlarını emer. Bu arada tanrılar arasında büyük bir savaş olur. Mangdı-Şire ile Maytere kötülerle savaşmak üzere gökten yere inerler. Maytere'nin kanı ateş olup yeryüzünü kaplar; kıyâmet böyle kopar (İnan, 1954, ss.24-25; Ögel, 1993, ss.435-436).

Anlaşılabacağı üzere Yunan Mitolojisi'nde kıyâmetin başlangıcı "evrenin ilk haline dönüşü"nü hatırlatan "dünyanın her tarafının su içinde kalacağı" şeklinde

algılanır. Bir yerde başta Müslümanlar olmak üzere pek çok dinde inanıldığı bilinen “Tufan Efsanesi” ile açıklanan bu duruma göre Şamanist Türk boylarında kıyâmet “Nuh Tufanı” şeklinde gerçekleşecektir. Buna göre yeryüzünün hükümdarı Tengiz Han iken yanındaki Nama adlı adamından tanrı Ülgen, “dünyada tufan olacağı, insanoğlunun ve hayvanların kurtulması için sandal ağacından bir gemi yapmasını ister”. Nama üç oğlu ile sandalı yapmaya koyulur ve onlara “etrafta gördüklerini” sorar. Onlar “her tarafı sis kaplamış, göz gözü görmüyor” dedikleri anda yerin altındaki ırmak ve denizlerden sular karalara doğru fişkirir, gökyüzünden de bardaktan boşanırcasına yağmur yağar ve gemi yüzmeye başlar: Etrafta gök ve sudan başka hiçbir şey görünmemektedir. Sular çekildiğinde ise önce dağların tepeleri görünür ve gemi bu tepelerden birine oturur. Gemici Nama suyun derinliğini ölçmek için önce bir kuzgun gönderir, kuzgun dönmez; karga gönderir, karga dönmez; saksığan gönderir, o da geri dönmez. Nihâyet güvercin yollayan Nama onun gagasında bir dal ile döndüğünü görür ve gönderdiği hayvanların “hep birlikte leş yedikleri” haberini alır. Tufan bittikten sonra ise Yayık Han (Tufan Han) tanrılar katına geçer; insanlar ona kurban kesmeye devam ederler (İnan, 1954, ss.22-23).

Potanin’in Tuva Türkleri’nden derlediği rivâyette ise dünya bir kurbağanın üzerindedir. Tufan’ın kopması kurbağanın kımıldamasıyla olur. Tufan sonunda bir ihtiyar demir çivili bir sandal yapmış; insan ve hayvan neslini bununla kurtarmıştır (İnan, 1954, s.23).

Anohin’in tespit ettiği rivâyete göre ise Tufan’ın kopacağını “demir boynuzlu gök teke” haber verir. Bu teke yedi gün dünya çevresinde dolaşır, acı acı meler, yedi gün deprem olur, yedi gün dağlar ateş fişkirir, yedi gün yağmur yağar, yedi gün dolu yağar, yedi gün kar yağar. Tufan olacağını sadece Tanrı Ülgen ve altı kardeşi bilir, bir gemi yaparlar, insan ve hayvan neslini kurtarırlar (İnan, 1954, s.23).

Kıyâmet teriminin Türk Mitolojisi’ndeki karşılığı olan “Kalgançı-çak” terimine ayrıntılı bir şekilde değinen Fuzûli Bayat “Târihî veya doğrusal zaman anlayışında kıyâmetten sonraki zamanın sonsuza kadar devam edeceği görüşünün Türk mitolojisinde kalgançı çak (ebedi zaman, kalacak çağ manalarında) anlayışla

korunduğunu belirtmiştir. “Kalgançı çak”la ilgili büyüklü küçüklü birkaç yarım veya eksik sözlü anlatının yanı sıra, Verbitskiy’nin derlemiş olduğu iki varyant özellikle önemlidir. Bütün varyantlarda az veya çok derecede semavi dinlerin târihi veya doğrusal zaman kavramı etkiliyse de mitolojik veya döngüsel zaman açıkça hissedilir. Nitekim mitolojik (döngüsel) zaman anlayışında yaratılış bir noktada başlar, belli devirlerden sonra yaratılış yeniden (tekrarlanarak) başlar. Türk “kalgançı çak”ının tasvirinde de döngüsel zamanın söz konusu olduğu görülmektedir. O halde “kalgançı çak” kıyâmetten sonra oluşan yeni zamana atıfta bulunan bir terimdir” (Bayat, 2011, s.123) diyerek “kalgançı-çak”ın hangi zamanı işaret ettiğine ışık tutar.

Bayat, “Üzerinde yaşadığımız yer, bugün ikinci devresini yaşamaktadır. Bu ikinci devre Altaylılar’a göre tufandan sonra başlamıştır” (Bayat, 2011, s. 125) diyerek söz konusu Türk boyuna göre “kalgançı-çak”ın yaşanmış olduğunu dile getirir. Nitekim kitapta yer alan “İlk tufanı haber veren gök tüylü tekedir ve tufanı bilen kutsal yedi kardeşten Erlik en büyüğü, Ülgen ise küçüğüdür. Önemli olan bir mesele de tufanın yedi gün devam etmesi ve bu yedi günde depremlerin olması, dağların ateş püskürmesi yağmur ve kar yağması, fırtına kopmasıdır. Tufandan kurtulmak için gemiyi (Altayca kerep) yapan da bu yedi kardeşdir. Mitten anlaşıldığına göre Ülgen, Erlik’ten küçük olsa da ondan akıllıdır” (Anohin, ikinci bölüm) (alıntılayan Bayat, 2011, s.126) satırları da bu durumu gözler önüne sermektedir.

“İlk Tufan’ın olacağını önceden bilen yedi kardeş olayı Verbitskiy’nin Altaylılar arasından derlediği bir tufan mitinde de mevcuttur. Bu varyanta göre yedi kardeş arasında Erlik ve Ülgen de bulunmaktadır. Verbitskiy varyantında Hristiyanlığın etkisi açık şekilde görülmektedir. Nitekim Tufana (Altayca yaık derler) kadar yer üzerinde Teñis Han hükümlerlik yapmaktaydı. Bu hanın hükümlerlik ettiği dönemde Nama adlı çok şöhretli bir adam vardı. Ülgen, onu yaklaşan tufan konusunda haberdar etti ve Nama’ya gemi yapmasını emretti. Tufan’dan üç oğlu ile beraber kurtulan Nama’ya Yayçı (yaradan) adını verdiler. Bu mit semavi kitaplardaki “Nuh Tufanı”na çok benzer bir şekilde hikâye edilmektedir. Altaylıların inancına göre, yerin dibinin delinmesi sonucunda su, her yeri basacak ve ikinci bir tufan yaşanacaktır” (alıntılayan Bayat, 2011, s.126).

Pertev Naili Boratav “Türk Mitolojisi, Oğuzlar-Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin Mitolojisi” konulu çalışmasında Orta Asya’dan üç yoldan Anadolu’ya gelen Türklerin sadece vatanlarında değil kültürlerinde dolayısıyla mitolojilerinde de değişmeler olduğunu, bunun ise hem geliş ve yerleşme süreçleri hem de yeni vatanlarında buldukları eski kültürler dolayısıyla gerçekleştiğini belirtir. Bu bağlamda Altay Dağları Mitolojileri’nin Anadolu uygarlıklarının pagan dönemine ait unsurlarla karıştığını, böylece Ortodoks ve Heterodoks bir İslâmiyet’in ortaya çıktığını; Hristiyanlık’ın buna etkisinin ise gözle görülür şekilde olduğunu ifade eder (Boratav, 2012, s.9). Nitekim Nuh Tufanı sırasında gemide oluşan çatlakların “yılan” tarafından kapatıldığı (Boratav, 2012, s.77), Anadolu rivayetlerinde Nuh Tufanına ilişkin anlatılarda Ağrı Dağı’nın yer aldığı (Boratav, 2012, s.53-54), eski kültürümüze ait “Ay Ata” inancının hala yaşadığını (Boratav, 2012, s.35-37); buna rağmen İslâmiyet’i kabul etmemizle birlikte kültürümüze giren Azrail (Boratav, 2012, ss.37-38), âhiret (Boratav, 2012, s.32) ve Hızır (Boratav, 2012, ss.77-79) kavramlarının öne çıktığını ifade etmiştir.

Anlaşılacağı üzere Türk Mitolojisinde kıyâmet, Tufan efsanesi ile ilişkilendirilmekte; söz konusu efsane kıyâmetin başlangıcı olarak görülmektedir. Bugün hemen bütün Anadolu’da kıyâmetin bu rivâyetteki alâmetlere benzer şekilde kopacağına inanılmaktadır. Hatta bu durum kıyâmet alâmetleri bağlamında da söz konusudur. Nitekim bugün halk arasında kıyâmet alâmetleri “fenalıkların artacağı, ayakların baş, başların ayak olacağı; şeytanın insanı yöneteceği daha doğrusu imanın azalacağı; îtimat ve saygının ortadan kalkacağı; binanın da zinanın da artacağı gibi sebeplere bağlı olarak yaşamaktadır. Bir yerde yaratılış destanlarındaki Ülgen ve Erlik değişmiş, yerini Allah ve Şeytan almıştır. “Saygının ve güvenin azalması” gibi alâmetler ise tamamen günümüzün menfî anlamda değişen yaşam koşullarında ortaya çıkmıştır.

2. Yazılı Metinlerde Kıyâmet

2. 1. *Orhun Yazıtlarında Kıyâmet*

730 yılında ölen Kültigin için kardeşi Bilge Kağan tarafından yazdırılıp dikilmiş olan Kültigin anıtında yer alan ve Türk ulusuna hitaben söylenen “Türk Oguz begleri budum, eşiding! Üze tengri basmasar, asra yir telirmeser Türk budun, ilingin törüngin kim artatı ulaçı erti Türk budun...ökün” (Çağatay, 1963, s.8) sözlerinden de anlaşılacağı üzere Göktürkler’e göre kıyâmet “göğün aşağı inmesi, yerin delinmesi”dir. Bu durumda yerle gök birbirine karışacak, “Üze kök tengri asra yagız yir kılındukda ikin ara kişi oğlu kılınmış...” (Çağatay, 1963, s.6) satırlarında da belirtildiği üzere ikisi arasında yaşayan insanoğlu, yok olacaktır.

Millî psikolojileri bağlamında Göktürkler’e göre asıl kıyâmet Türk Ulusu’nun dağılıp yok olmasıdır. Ulusun dağılmaması için de kutsal Ötüken’de oturması, dirliğini-birliğini koruması gerekmektedir. Yine aynı anıtta yer alan “..Ötüken yış olursan ilte bung yok...bengü il tuta olurtaçı sen...” Tokuz Oguz begleri, budunu bu sabımın edgüti eşid, katıgdı tıngla..” (Çağatay, 1963, s.5) “...il tutsık yir Ötüken ermiş” (Çağatay, 1963, s.5) ve “ıduk Ötüken yış...” (Çağatay, 1963, s.9) satırları ise Türk Ulusunun yok olmaması için kutsal vatan Ötüken’de oturmalarıyla mümkün olacağını ifade etmektedir.

Anlaşılacağı üzere Göktürk döneminde Gök Tanrı inancı güçlü (Kafesoğlu, 1991, ss.295-301) olup aynı zamanda Türk’ü koruyan, ilini-töresini veren tanrıdır, güçtür: “Üze Türk tengrisi Türk ıduk yiri sub, inçe itmiş. Türk budun bolsun, yok bolmazun tiyin...” (Çağatay, 1963, s.7) satırlarında da görüleceği üzere...

Fuzuli Bayat’ın bu konudaki düşünceleri de benzer şekilde olup “Bütün bunlara bakmaksızın Türk yazılı âbidelerinde de yer alan eskatolojik düşünce her nedense sözlü edebiyatta az değinilmiş bir konudur. Yaratılış gibi son buluşun da Türk düşüncesinde var olmasına rağmen bunlar yasak/gaybi konular alanına girdiğinden dolaydır ki fazla revaç bulmamıştır. Orta Çağ’da divan edebiyatımız kültürümüze yabancı olduğundan mitolojik unsurlar da Arap- Sümerler Telengit geleneği üzerine

kurulmuştur. Resmi Türk yazıtlarında eskatolojik düşünce “göğün üzerimize çökmesi, milletin mahvolması” şeklinde algılanmaktadır. Kül Tigin yazıtlarında da eskatolojik düşünce “milletin yok olması” olarak varlığını korumuştur: Nitekim yazıtlardaki “*Türk Oğuz begleri budun eşidin üze Tenri basmasar, asra yir telinmeser Türk budun ilinin törünün kem artattı.*” (Türk Oğuz beyleri, kavmi dinleyin, yukarı gök basmasa, aşağıda yer delinmese Türk milleti ülkeni, türeni kim bozar) satırlarından da anlaşılacağı üzere dünyanın sonu “göğün basması, yerin delinmesi”dir. Milletin mahvından duyulan endişe de bundan dolayıdır” (Bayat, 2011, ss.126-127) şeklindedir.

Dikkat edilecek olursa Göktürklerde kıyâmet Gök Tanrı’ya bağlı olarak yer ile göğün karışması şeklinde açıklanmakta; kıyâmetin ancak Türkler’in Ötüken’i yani vatanlarını terk ederlerse kopacağına inanılmaktadır.

2. 2. *Altun Yaruk’ta Kıyâmet*

Bilindiği üzere Türkler uzun yıllar Gök Tanrı inancına mensup olmuşlardır. Göktürk Hakanı To-po (Topa)’nun Budizm’i kabul etmesi, Göktürkler’in Budist olmalarına sebep teşkil etmişti (Turan, 1990, 104). Özellikle Uygurlar zamanında yaygın olan Budizm her şeyin incelenmesi ve denenmesi esasına dayanan bir felsefe, bir öğretilerdir (Turan, 1990, s.104). Ruhun ölmezliğine inanan, ebedî saadetin yani Nirvana’nın ancak ölümle yani Tanrıya kavuşmakla mümkün olacağını, bunun içinde dünya zevklerinden şehvetten uzak durmak gerektiğini kabul eden (Eraydın, 1997, ss.46-48) Budizm’in İslâmiyet’in kabulü ile bu yeni dinin etkisi altına gireceği, ortadadır.

Bu etkiyi en açık şekilde gösteren ise Altun Yaruk’tur. Biş Balık (Urumçi)lı Singku Seli Tutung tarafından Çince’den Uygurca’ya çevrilen (Çağatay, 1945, s.2) Altun Yaruk, Uygurların Budist olmalarına rağmen hem Gök Tanrı Dini’nin hem de İslamiyet’in etkisi altında olduklarını açıklayan en güzel örnektir. Nitekim on kitaptan meydana gelen söz konusu eserin 1. kitabı iki kısımdan meydana gelmekte, birinci kısım “takdis” i ikinci kısım ise önce dört “Gök Tanrısı”na sonra da sekiz kutsal varlığa “hamd ü sema”yı içermektedir (Çağatay, 1945, ss.6-7). Eserin beşinci kitabınının 11. bölümünün “Cennette yaşayan insanların 4 semavi Maharaca tarafından gözetilmesi”

aynı kitabın 12. bölümünün “4 Maharaca tarafından Dünya’nın muhafazası”, sekizinci kitabın 18. bölümünün “Yerin ruhu (Yerin habisi)” (Çağatay, 1945, ss.8-9) olması yukarıda belirtilenleri desteklemektedir.

Tez konumuzla Altun Yaruk’un örtüştüğü taraf ise (elbette) kıyâmet inancının ortak olduğu yerlerdir. Söz konusu kitabın 618. varağında aç parsın Bodisatva’nın boyun damarlarından akan kanları yalarken etlerini yiyip bitimesi üzerine Bodisatva’nın büyük kardeşinin “yer depremi”ni görerek:

Kara yer büsbütün depreniyor

Nehirlerdağlar (ile beraber) tamamiyle

Her taraf (Hend) kararıp

Tanrı Güneş renksiz ölü gibi oldu (Çağatay, 1945, s.93) açıklaması ile Bodisatva’nın annesinin:

Güya göksu dibine kadar biçiliyor

Gibi, üç givercin yavrusu, bir kartal

Tarafından çevrilirken birisi yakalanıp

İkisi tehlikeyi atlatıyor,

Böylece düş görerek yatarken yer deprenmesi dolayısıyla korkup uyanıverdi.

Uyanınca

.....

Karayer böylece deprenince

Nehirler göller taşıp yarılıyor

Ağaçlar sallanıyor

Güneş Tanrının ışığı

Renksiz oldu örtülmüş gibi

Eskisinden başka türlü

.....

Gördüğüm bu düş

Fena bir şeye alâmettir (Çağatay, 1945, s.99)

şeklinde gördüğü rüya Budist Uygurlara göre kıyâmet “her yerin sallanması, göllerin-nehirlerin taşması, dağların yarılıp parçalanması, Güneş’in ışık vermemesi” şeklinde algılanmaktadır. Bu satırlardan anlaşılacağı üzere Türkler o dönemde başlarına gelen kötü olayların ardından doğayı algılayış biçimleri bugün zikredilen kıyâmet alametleriyle örtüşmektedir.

2. 3. Dede Korkut’ta Kıyâmet

Bilindiği üzere Akkoyunlu Türkmenleri’nin Anadolu’ya gelirken beraberlerinde getirdikleri eski Oğuz menkabeleri ile yeni yurtlarında Gürcüler ve Trabzon Rumları ile olan ilişkilerini içeren Dede Korkut (Boratav, 1983, ss.88-89) Türk Dünyası’nın en büyük eseri olarak kabul edilmektedir. XV. yy’da kimin tarafından yazıya geçirildiği belli olmayan bu dev eser; Türkler’in sosyal, siyasî, ekonomik, hukukî, ahlâki, dil-gelenekler görenek kısacası kültürel özelliklerini içermektedir.

Dede Korkut’taki Oğuz kültürünün izlerinden biri de dinî konuda olup kıyâmet inancı ile ilgilidir. Fuzuli Bayat’ın “Korkut Ata, Mitolojiden Gerçekliğe, Dede Korkut” adlı kitabında da vurguladığı üzere söz konusu eserde kıyâmet inancı konar-göçer bir milletin psikolojisi bağlamında değerlendirilmiştir (Bayat, 2003, ss.81-82).

Nitekim Dede Korkut’a göre kıyâmet “büyükle küçüğün, ana ile kızın, baba ile oğulun” arasındaki saygı ve hürmetin ortadan kalkması, yiğitlerin kadına benzemesi ve onlar gibi dedikodu yapmaları kıyâmet alâmeti olarak karşımıza çıkmakta (Bayat, 2011, s.127); buna karşılık ideal dünya tasavvuru ise söz konusu eserin “Giriş” kısmında yer alan “...Konuğu gelmeyen kara ivler yıkılsa yig...Ata adını yoritmayan hoyrad oğul ata

bilinden ininçe inmese yig, ana rahmine düşünce toğmasa yig. (Ergin, 2014, s.47) Er malına kıymayınça atı çıkmaz. Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul atadan görmeyince sofraya çekmez (Ergin, 2007, s.74) satırlarında yer almaktadır.

3. Dinî Kaynaklarda Kıyâmet

3. 1. Kur'an-ı Kerim'de Kıyâmet

Kur'an-ı Kerim'de kıyâmet gününe kadar insanoğlunun günah işlemeyi terk edip, tövbe etmesi gerektiği âyetlerde yer almaktadır. Bunun yanı sıra “kıyâmet günü”nde hiçbir günahın affolunmayacağı ve her işlenen günahın hesabının sorulacağı açık bir şekilde dile getirilmektedir. Aşağıda verilen âyetlerde kıyâmet anında neler yaşanacağı ve geleceği kesin“o an” dan önce neler yapılması gerektiği mü'minlere izâh edilmiştir.

1. Kimsenin başkasına faydasının dokunmayacağı, kimsenin aracılığının kabul edilmeyeceği, kimseden fidye alınmayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği “Gün”ün azabından korunun (Bakara Suresi, 48. Âyet).

2. Kimsenin başkasına faydasının olmayacağı, kimseden fidye kabul edilmeyeceği, kimseye aracılığın fayda vermeyeceği ve kimsenin yardım da görmeyeceği “Gün”deki azaptan korunun (Bakara, 123. Âyet).

3. Dünya hayatı kâfirlere güzel görünür. Bu nedenle iman edenlerle alay ederler. Oysa Allah'a karşı gelmekten çekinenler “Kıyâmet Günü” onlardan üstün durumda olacaklardır. Çünkü Allah, dilediğini hesapsız rızıklandırır (Bakara, 212. Âyet).

4. Ey İman edenler! Pazarlığın, dostluğun ve aracılığın geçerli olmayacağı “Gün” gelmeden önce size verdiğimiz rızıklardan Allah yolunda harcayın. Kâfirler, zâlimdirler (Bakara, 254. Âyet).

5. Rabbimiz! Doğrusu Sen, geleceğinde kuşku olmayan “Gün”de insanları mutlaka huzuruna toplayacaksın. Çünkü Sen sözünden dönmezsün (Al-i İmran, 9. Âyet).

6. Herkese, yaptığının karşılığını haksızlığa uğramaksızın tam olarak ödeneceği, geleceğinden kuşku olmayan “Gün” hepsini huzurumuza topladığımızda durumları nasıl olacak (Al-i İmran, 25. Âyet).

7. O zaman Allah: “Ey İsa!” demişti, “Seni vefat ettirip katıma yükselteceğim ve seni kâfirlerin elinden kurtarıp arındıracağım. Sana uyanları Kıyâmet Günü’ne kadar kâfirlerden üstün tutacağım. Sonunda Bana döneceksiniz, Ben de ayrılığa düştüğünüz konularda aranızda karar vereceğim (Al-i İmran, 56. Âyet).

8. Allah’a verdikleri sözü ve yeminlerini küçük bir kazanca değişenler var ya, işte onlar âhiretin nimetlerinden faydalanamayacaktır. Kıyâmet Günü Allah onlarla konuşmayacak, onların yüzüne bakmayacak ve onları arındırmayacaktır. Onlar can yakıcı bir azaba uğrayacaklardır (Al-i İmran, 77. Âyet).

9. Kimi yüzlerin ağardığı, kimi yüzlerin de karardığı “Gün”, yüzleri kararanlara: “İman ettikten sonra küfre mi döndünüz? Öyleyse hakikati inkâr ettiğiniz için azabı tadın” denilecek (Al-i İmran, 106. Âyet).

10. Hıyânet, hiçbir peygambere yaraşmaz. Kim hıyânet ederse, Kıyâmet Günü hıyânetinin hesabını verir. Sonra herkesin yaptığının karşılığı haksızlığa uğramaksızın tam olarak ödenir (Al-i İmran, 161. Âyet).

11. Allah’ın lütfundan kendilerine verdiğini O’nun yolunda harcamayanlar, bunun kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır, bu onların aleyhinedir. Cimrilik ettikleri şeyler, Kıyâmet Günü boyunlarına asılacaktır. Göklerin ve yerin varisi Allah’tır ve O, bütün yaptıklarımızdan haberdardır (Al-i İmran, 180. Âyet).

12. Her canlı ölecektir. Kıyâmet Günü, yaptıklarınızın karşılığı eksiksiz ödenecektir. Kim ateşten uzaklaştırılır ve Cennete sokulursa kurtulmuştur. Dünya hayatı, geçici bir hazdan başka bir şey değildir (Al-i İmran, 185. Âyet).

13. “Rabbimiz! Bize, elçilerin aracılığıyla verdiğin sözü yerine getir, Kıyâmet Günü bizi utandırma. Çünkü Sen sözünden dönmezsin.” (Al-i İmran, 194. Âyet).

14. Kendisinden başka ilah olmayan Allah, geleceğinde hiçbir kuşku olmayan Kıyâmet Günü'nde sizi mutlaka bir araya toplayacaktır. Sözüne Allah'tan daha sadık kim vardır? (Nisa, 87. Âyet).

15. Bu dünyada onları savunabilirsiniz. Peki, Kıyâmet Günü onları Allah'a karşı kim savunacak, kim koruyacak? (Nisa, 109. Âyet).

16. Allah'ın yardımıyla bir zafer kazandığınızda, sizi gözetleyip duranlar: “Biz de sizinle beraber değil miydik? derler. Eğer kâfirler kazanırsa, onlara: “Size yardım edip, müminlerden korumadık mı?” derler. Allah, Kıyâmet Günü aranızda karar verecek, kâfirlerin müminlere zarar vermesine fırsat vermeyecektir (Nisa, 141. Âyet).

17. Kitap Ehli'nden hiç kimse yoktur ki, öleceği zaman İsa ile ilgili hakîkati kavramamış olsun. Kıyâmet Günü İsa da onların aleyhine şahitlik yapacaktır (Nisa, 159. Âyet).

18. “Biz Hristiyanız” diyenlerden de söz almıştık. Onlar da kendilerine verilen öğüdü dinlemediler. Biz de aralarına Kıyâmet Günü'ne kadar sürecek kin ve düşmanlık soktuk. Allah onlara bütün yaptıklarını bildirecektir (Maide, 14. Âyet).

19. Kâfirler, Kıyâmet Günü azaptan kurtulmak için yeryüzündeki her şeyi hatta iki katını verseler bile kabul ettiremezler. Çünkü onlar can yakıcı bir azaba uğrayacaklardır. O “Gün” ateşten kurtulmak isterler, ama kurtulamazlar. Çünkü onlar, sürekli bir azaba uğrayacaklardır (Maide, 36-37. Âyet).

20. Allah, bütün peygamberleri topladığı Gün onlara: “Size ne cevap verildi?” diye sorar. Onlar da: “Bizim bir bilgimiz yok. Gaybı bilen ancak Sen'sin derler (Maide, 109. Âyet).

21. Allah “İşte bu ‘Gün’ doğru olanlara doğrulukları fayda verecektir. Onlar temelli kalacakları, içlerinden sular akan Cennetlere gireceklerdir. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan. İşte en büyük kazanç budur” dedi (Maide, 119. Âyet).

22. De ki: “Göklerde ve yerde olanlar kimindir?” De ki: “Allah'ındır.” O, rahmet etmeyi ilke haline getirmiştir. Sizi, gerçekleşeceğinde kuşku olmayan Kıyâmet

Günün'nde mutlaka bir araya toplayacaktır. O'na iman etmeyenler, kendilerine yazık etmişlerdir (En'am, 12. Âyet).

23. De ki: "Rabbime isyan edersem. Kıyâmet Günü büyük bir azaba uğramaktan korkarım." (En'am, 15. Âyet).

24. O Gün kim o azaptan kurtulursa, Allah ona rahmet etmiştir. İşte apaçık kurtuluş budur (En'am, 16. Âyet).

25. Hepsini topladığınız Gün, Allah'a ortak koşanlara: "Bana ortak koştuğunuz şeyler nerede?" deriz (En'am, 22. Âyet).

26. Allah'a kavuşmayı yalanlayanlar, hüsrana uğramışlardır. Kıyâmet ansızın koptuğunda, günahlarını taşıyarak: "Aşırılıklarımızdan dolayı yazıklar olsun bize!" derler. Taşdıkları yükün ne kötü olduğuna dikkat edin (En'am, 31. Âyet).

27. De ki "Doğru sözlü iseniz söyleyin bana: Allah'ın azabına uğrasanız veya Kıyâmet kopsa, Allah'tan başkasına mı yalvarırsınız?" (En'am, 40. Âyet).

28. Gökleri ve yeri belli amaç için yaratan O'dur. Bir şeye "ol" dediği zaman o hemen oluverir. Sözü haktır. Sûr'a üfürüldüğü Gün de, egemenlik O'nundur. Gaybı ve görüleni bilen, hikmet sahibi ve her şeyden haberdar olan ancak O'dur (En'am, 73. Âyet).

29. Allah onları topladığı Gün: "Ey görünmez şeytani varlıklarla yakınlık içinde olanlar! İnsanların çoğunu saptırdınız" der. Onlara yakın olan insanlar ise: "Rabbimiz! Biz, birbirimizden faydalandık ve bize takdir ettiğin sürenin sonuna geldik" derler. O da: "Allah aksini dilemedikçe, kalacağınız yer ateş olacak" der. Doğrusu Rabbin, hikmet sahibidir, her şeyi bilir. (En'am, 128. Âyet).

30. Allah: "Ey görünmez şeytani varlıklar ve aynı zihniyetteki insanlarla yakınlık içinde olanlar! Size içinizden âyetlerimi duyuran ve sizi bu Gün'ün azabına karşı uyarın elçiler gelmedi mi?" der. Onlar: "Evet geldi" derler. Dünya hayatı onları aldattı ve kâfir olduklarını itiraf ettiler (En'am, 130. Âyet).

31. Size söz verilen Gün mutlaka gelecektir. Onun elinden kurtulamazsınız (En'am, 134. Âyet).

32. O Gün, bir sevabı olan yaptığının on katını kazanacak, bir günahı olan ise ancak günahı kadar cezalandırılacak ve kimseye haksızlık yapılmayacaktır (En'am, 160. Âyet).

33. O Gün herkesin yaptığı değerlendirilecek ve sevabı ağır gelenler kurtulacaktır. Günahı ağır gelenler ise, âyetlerimize inatla karşı çıktıklarından dolayı kendilerine yazık etmişlerdir. (A'raf, 7-8. Âyet).

34. İblis: "Öyleyse herkesin yeniden dirileceği Gün'e kadar bana süre ver" dedi.

Allah: "Sana o Güne kadar süre verildi" dedi.

İblis: "Madem benim azmamı istedin, ben de, doğru yolunun üzerine pusu kuracağım. Onlara, önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Onların çoğunu sana şükreder bulamayacaksınız" dedi (A'raf, 14-15. Âyet).

35. Kur'an'da söylenenlerin gerçekleşmesinden başka bir şey mi bekliyorlar? O sözler gerçekleştiği Gün, daha önce onu göz ardı etmiş olanlar: "Rabbimizin elçileri bize doğru söylemişlerdi. Şimdi bizim için aracılık edebilecek kimse olsa da aracılık etse, yahut yeryüzüne geri döndürülsek de Salih amel işlesek" derler. Böyle diyerek ancak kendilerini kandırırlar ve bütün umutları yıkılacak (Araf, 53. Âyet).

36. Rahmetini müjdelemek için yelleri estiren O'dur. Bulutlar yağmur yüklü duruma gelince, onları kurak bir beldeye göndeririz de, o bulutlardan her türlü ürünün yetişmesini sağlayan bir su indiririz. İşte ölüleri de böyle dirilteceğiz. Belki düşünür ibret alırsınız (Araf, 57. Âyet).

37. Andolsun, Nuh'u kavmine gönderdik. "Ey kavmim! Ancak Allah'a kulluk edin, çünkü sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. Ben sizin çetin bir Gün'ün azabına uğramanızdan korkuyorum (Araf, 59. Âyet).

38. Rabbin, Kıyâmet Günü'ne kadar onlar en kötü azaba uğrayacak kimseler göndereceğini bildirmiştir. Doğrusu Rabbin çok hızlı cezalandırır. Aynı zamanda çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir (Araf, 167. Âyet).

39. Rabbin, insanoğlunun soyunu sürdürüp, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diyerek onları kendine şahit tutar. Onlar da: “Evet, Rabbimizsin. Buna şahidiz” derler. Böyle yapmasının nedeni, Kıyâmet Günü: “Bizim bundan haberimiz yoktu” ya da, “Atalarımız Allah’a ortak koşmuştu. Biz de onlardan sonra gelen bir kuşağız. Bâtıl ameller işleyenlerin yaptıklarından dolayı bizi mi yok edeceksin?” demenizi önlemek içindir (Araf, 173. Âyet).

40. Sana kıyâmetin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: “Onu ancak Rabbin bilir. Vakti geldiğinde onu O gerçekleştirecektir.” Göklere ve yere bütün ağırlığıyla çökecek olan o Gün, sizi ansızın yakalayacaktır. Sen onun kopacağı zamanı biliyormuşsun gibi sana onun zamanını soruyorlar. De ki: “Onu ancak Allah bilir, ama insanların çoğu bunu bilmez.” (Araf, 187. Âyet).

41. Hepsini bir araya topladığımız Gün, Allah’a ortak koşanlara: “Siz ve Allah’a ortak koştuklarınız olduğunuz yerde kalın” diyerek aralarını açarız. Allah’a ortak koşulanlar der ki: “Siz bize kulluk etmiyordunuz.” (Yunus, 28. Âyet).

42. Allah onları huzurunda topladığı Gün, dünyada sanki sadece bir tanışma vakti kadar, gündüzün kısa bir bölümü kadar kaldıklarını sanırlar. Allah’ın huzuruna çıkacaklarına inanmayıp doğru yoldan uzaklaşanlar hüsrana uğramışlardır (Yûnus, 45. âyet).

43. O Gün, zalimler, yeryüzündeki her şeye sahip olsalar, kurtulmak için onu vermek isterlerdi. Ama azabı görünce pişmanlık gösterecek gücü bile bulamazlar. Onlar hakkında adaletle karar verilir, asla haksızlık yapılmaz (Yunus, 54. Âyet).

44. Allah’a iftira edenler, Kıyâmet Günü Allah’ın kendilerine ne yapacağını sanıyorlar? Allah insanlara karşı çok lütfkârdır, ama çoğu şükretmiyor (Yunus, 60. Âyet).

45. İyi bilin ki, Allah'ın dostları ne korkacak, ne de üzüleceklerdir. Çünkü onlar, iman edip Allah'a karşı gelmekten çekinirler (Yunus, 62-63. Âyet).

46. Sonunda İsrailoğulları'nı güzel bir yurda yerleştirdik ve onlara temiz rızıklar başışladık. Kendilerine ilim gelinceye kadar ayrılığa düşmediler. Doğrusu Rabbin, ayrılığa düştükleri konularda Kıyâmet Günü karar verecektir (Yunus, 93. Âyet).

47. Rabbinizden başışlanmanızı dileyin ve O'na tövbe edin ki, sizi, O'nun belirlediği bir süreye kadar güzelce geçindirsin ve salih amel işleyen herkese amelinin karşılığını fazlasıyla versin. Eğer yüz çevirirseniz, o çetin Gün geldiğinde azaba uğramanızdan korkarım (Hûd, 3. Âyet).

48. Allah'a iftira edenden daha zalim kim vardır? Hesap Günü, Rablerinin huzûruna çıkarıldıklarında şâhitler onlar için; "İşte Rablerine iftira edenler" derler. İyi bilin ki Allah zalimleri rahmetinden uzaklaştıracaktır (Hûd, 18. Âyet).

49. Andolsun, Nuh'u kavmine gönderdik. Onlara: "Ben size apaçık bir uyarıyla geldim. Artık Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Çünkü ben, acı bir Gün'ün azabına uğramanızdan korkuyorum" dedi (Hûd, 25-26. Âyet). Hûd suresinin sonraki âyetlerinde Nuh tufanından, Âd kavminin, Lût kaminin ve Sâlih kavminin helakından bahsedilmiştir.

50. Sanki orada hiç yaşamamışlardı. Semûd Kavmi nasıl yok olup gittiye, Medyen Kavmi de onun gibi yok olup gitti (Hûd, 95. Âyet).

51. Oysa Firavun, Kıyâmet Günü kavminin önüne düşecek ve onları Cehenneme götürecektir. Varacaklar yer ne kötüdür! (Hus, 98. Âyet)

52. Bu anlatılarda, ahiret azabından korkan kimselerin alacağı ibretler vardır. O Gün bütün insanlar bir araya toplanacak ve her şey apaçık ortaya serilecektir (Hûd, 103. Âyet).

53. O Gün geldiğinde, kimse Allah'ın izni olmadan konuşamaz. İçlerinden kimi mutsuz, kimi de mutludur (Hûd, 105. Âyet).

54. Peki onlar, Allah'ın azabından ummadıkları bir sırada başlarına gelmesinden veya kıyâmetin ansızın kopmasından güvendeler mi? (Yusuf, 107. Âyet).

55. Gökleri, gördüğünüz gibi direksiz yükselten, sonra da egemenlik koltuğuna kurulan Allah'tır. Her biri belli bir süreye kadar hareket edecek olan Güneş'in ve Ay'ın, koyduğu yasalara uymasını sağlayan, işleri çekip çeviren O'dur. Bütün âyetleri iyice açıklıyor ki, rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanasınız (Ra'd , 2. Âyet).

56. İbrahim Suresi, 9. Âyette daha önce helak olmuş kavimlerden tekrar bahsetmiştir.

57. İman eden kullarıma söyle: Pazarlığın ve dostluğun olmayacağı Gün gelmeden önce namazlarını kılsınlar, kendilerine verdiğimiz nimetlerden gizli-açık başkları için harcasınlar (İbrahim, 31. Âyet).

58. Sakın Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma. Allah onlara, gözlerin dehşetten yuvalarından fırlayacağı Gün'e kadar süre tanımıştır (İbrahim, 42. Âyet).

59. O Gün onlar, başlarını dikerek hiçbir tarafa bakmadan ve ne yaptıklarını düşünmeden sağa sola koşup dururlar (İbrahim, 43. Âyet).

60. Bu nedenle, insanları azaba uğratayacakları Gün'e karşı uyar. O Gün zalimler: "Rabbimiz! Bize biraz süre versen de çağrına uyup, elçilerini izlese" derler. Allah: "Daha önce hesaba çekilmeyeceğinize yemin eden siz değil miydiniz?" der (İbrahim, 44. Âyet).

61. Onlar, yerin başka yere, göklerin de başka göklere dönüştürüldüğü Gün, tek ve her şeye egemen olan Allah'ın huzurunda toplanırlar (İbrahim, 48. Âyet).

62. O Gün bütün günâhkarların zincirlerle birbirlerine bağlandıklarını görürsün (İbrahim, 49. âyet).

63. Elbiseleri katrandadır, yüzlerini de ateş bürümüştür (İbrahim, 50. Âyet).

64. Allah: “Öyleyse defol oradan, çünkü artık kovuldun. Hesap Günü’ne kadar lanet üzerine olsun” dedi (Hicr, 34-35. Âyet).

65. İblis: “Rabbim! Bana, Yeniden Dirilme Günü’ne kadar süre ver” dedi (Hicr, 36. Âyet)

66. Allah: “Sana bilinen Gün’e kadar süre verildi” dedi (Hicr, 37-38. Âyet).

67. Gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları belli bir amaç için yarattık. Kıyâmet mutlaka kopacaktır. Bu yüzden onlara güzel davran (Hicr, 85. Âyet)

68. Bu yüzden, kıyâmet günü kendi günahlarıyla bereber, saptırdıkları bilgisiz kimselerin günahlarının bir kısmını da yüklenirler. Dikkat edin yükleri ne kötüdür (Nahl, 25. Âyet)

69. Kıyâmet Günü Allah: “Uğruna doğru yoldan ayrıldığımız sahte ilâhlar nerede?” diyerek onları rezil eder. Kendilerine ilim verilenler: Kâfirler bugün rezil olacak ve azaba uğrayacaklar” der (Nahl, 27. Âyet).

70. Bütün güçleriyle: “ Allah, ölenleri asla diriltmeyecek” diye Allah adına yemin ederler. Hayır, Allah sözünü mutlaka yerine getirecektir. Ama çoğu bunu bilmez (Nahl, 38. Âyet).

71. Göklerde ve yerde gaybı ancak Allah bilir. Kıyâmet, göz açıp kapayıncaya kadar veya daha kısa bir sürede kopacaktır. Çünkü Allah’ın gücü her şeye yeter (Nahl, 77. Âyet).

72. Her toplumdan bir şahit çıkardığımız Gün, kâfirlerden ne mazeret göstermeleri istenir ne de af dilemeleri...(Nahl, 84. Âyet)

73. O Gün onlar Allah’a teslim olurlar. Uydurdukları şeyler de kendilerini terk eder (Nahl, 87. Âyet).

74. O Gün her toplumdan bir şahit çıkarırız. Sen de bunlara şahitlik edersin. Sana bu Kitab’ı her şeyi açıklamak için; Allah’a teslim olmak isteyenlere de yol gösterici, rahmet ve müjde olarak indirdik (Nahl, 89. Âyet).

75. Bir topluluğun diğerinden çok olmasına bakarak, eğirdiği ipi tekrar çözen kadın gibi, birbirinizi aldatmak için yemin etmeyin. Çünkü Allah, sizi bununla deniyor. Ayrılığa düştüğünüz konular Kıyâmet Günü size mutlaka bildirilecektir (Nahl, 92. Âyet).

76. Herkesin kendi derdine düşeceği ve herkese yaptıklarının karşılığının haksızlık edilmeksizin tam olarak ödeneceği Gün mutlaka gelecektir (Nahl, 111. Âyet).

77. Cumartesi yasağı, o konuda ayrılığa düştükleri için konuldu. Doğrusu Rabbin, ayrılığa düştükleri konularda Kıyâmet Günü, aralarında karar verecektir (Nahl, 124. Âyet).

78. Her insan kaderini kendisi çizer. Kıyâmet Günü önüne bütün yaptıklarının kaydedildiği bir kitap koyarız (İsrâ, 13. Âyet).

79. O Gün ona: Kitabını Oku. Bugün kendi hesabını kendin çıkarabilecek durumdasın” denir (İsrâ, 14. Âyet).

80. Derler ki: “Demek biz kemik ve toz toprak olduktan sonra yeniden diriltileceğiz ha!” De ki: “ İster taş olun ister demir. İsterseniz aklınızın almayacağı başka bir varlık...” derler ki: “ Peki bizi yeniden kim diriltecek?” de ki : “Sizi ilk kez yaratan diriltecek.” Sana başlarını sallayarak: “ Öyleyse bu ne zaman olacak derler.” De ki: “ Belki de çok yakında...” (İsrâ, 49-50-51. Âyet)

81. Kıyâmet Günü’nden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiçbir toplum yoktur. Bu apaçık bir kitapta yazılıdır (İsra, 58. Âyet).

82. “Benden üstün kıldığın şu varlığa bak! Eğer bana Kıyâmet Günü’ne kadar süre verirsen, çok azı dışında, onun soyundan gelenleri peşime takacağım” dedi (İsra, 62. Âyet).

83. Her toplumun önderleriyle beraber çağırdığımız Gün, kimin kitabı sağından verilirse, işte onlar kitaplarını sevinçle okurlar; kendilerine kıl kadar haksızlık yapılmaz (İsra, 71. Âyet).

84. Allah kimi doğru yola iletirse, işte o, doğru yolu bulmuştur. Kimi de saptırırsa, onu Allah'a karşı koruyabilecek kimse bulamazsın. Kıyâmet Günü onları yüzleri yerde kör, dilsiz ve sağır olarak toplarız. Varacakları yer Cehennem'dir. Onun ateşi ne zaman sönmeye yüz tutsa, onu yeniden alevlendiririz (İsra, 97. Âyet).

85. (Yedi Uyuanlarla ilgili âyettir) Böylece, Allah'ın verdiği sözün doğru olduğunu ve kıyâmetin kopacağından kuşku olmadığını anlamaları için, insanların dikkatini onların başından geçenlere çektik. Halkın bir kısmı: onların anısına bir anıt dikin. Onların durumunu en iyi Rableri bilir" dedi. Görüşleri kabul edilen kimseler ise: "Onların anısına bir mescid yapalım dedi" (Kehf, 21. Âyet).

86. O Adam bahçelerinden bol ürün alıyordu. Bir gün komşusuyla tartışırken ona: "Benim malım seninkinden çok, adamlarım da seninkinden daha fazla ve güçlü" dedi. Kendisine böyle yazık ederek bahçesine girdi ve: "Bunun yok olacağını ve kıyâmetin kopacağını sanmıyorum. Rabbime döndürülsem bile, bundan daha iyi bir sonuçla karşılaşacağımdan eminim" dedi. Tartışma sırasında komşusu ona: "Seni topraktan bir damla döl suyundan yaratıp bir adam biçimine sokan Allah'a nankörlük mü ediyorsun?" "İşte o, benim Rabbimdir ve ben, Rabbime hiçbir varlığa ortak koşmam." (Kehf, 34, 35, 36, 37, 38. Âyetler).

87. Dağları ortadan kaldırdığımız Gün, yeryüzünün dümdüz olduğunu görsün. O Gün herkesi, hiçbirini dışarıda bırakmaksızın bir araya toplarız (Kehf, 47. Âyet).

88. O Gün herkesin yaptığı ortaya konur ve günahkârlar orada yazılı olanlardan dolayı korkuya kapılır. "vah bize! Bu ne biçim sicil! Büyük, küçük hiçbir şeyi atlamamış, hepsini kayda geçirmiş" derler. Yaptıkları her işin kayıtlı bulurlar. Çünkü Rabbin, kimseye zulmetmez (Kehf, 49. Âyet).

89. O Gün Allah, onlara: "Benim ortaklarım olduğunu sandığımız varlıkları çağırın bakalım" der. Onları çağırırlar ama onlar kendilerine karşılık veremezler. Aralarına aşılmaz bir azap uçurumu koyarız (Kehf, 52. Âyet).

90. O Gün onları bırakırız, dalgalar halinde birbirlerine karışırılar. Sr'a üflenince hepsini bir araya toplarız (Kefh, 99. âyet)

91. O Gün, kâfirlere Cehennemi yle bir gösteririz ki... Çünkü verdiğimiz öğüde kulak asmadıkları için onların gözlerine perde çekilmişti (Kefh, 100-101. Âyetler).

92. "Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşacaklarını inkâr ettiklerinden dünyada güzel işler yaptıklarını sananların bütün çabaları boşa gidecektir." nk Biz Kıyâmet Günü onlara hiçbir değer vermeyiz (Kehf, 104. 105. Âyetler).

93. Bu nedenle doğduğu gün de öleceği gün de Allah'ın esenliği onun üzerindeydi. Yeniden diriltileceği Gün de onun üzerinde olacaktır (Meryem, 15. Âyet).

94. "Bu nedenle, doğduğum gün esenlik üzerimdeydi; öldüğüm gün de yeniden diriltildiğim Gün de yine üzerimde olacaktır." (Meryem, 33. Âyet)

95. Durum böyleyken hizipleri aralarında ekişip duruyorlar. O etin Gün'de göreceklerinden dolayı vay kâfirlerin haline! (Meryem, 37. Âyet).

96. Bize geldikleri Gün, gerçeği ne güzel duyacak ne güzel görecekler! Ama zâlimler bugün doğru yolda iyice uzaklaşmışlardır (Meryem Suresi, 38. Âyet).

97. Onları, her şeyin karara bağlanacağı Pişmanlık Günü'ne karşı uyar. Çünkü onlar hala gaflet içindeler ve imân etmiyorlar (Meryem, 39. Âyet)

98. Oysa yeryüzü ve üzerinde yaşayanlar yok olacak; sadece Biz kalacağız ve onların hepsi kalacak (Meryem, 40. Âyet).

99. Buna rağman insanların bir kısmı: "ldkten sonra yeniden mi diriltileceğim?" der. Peki, insan kendisine daha önce yoktan yarattığımızı düşünmüyor mu? (Meryem, 6-67. Âyet)

100. De ki: "Sonsuz rahmet sahibi kendilerine ne kadar ömür verirse versin, doğru yoldan sapanlar ya önceden uyarıldıkları azabı ya da kıyâmetin kopuşunu

gördüklerinde kimin konumunun kötü ve dayanağının zayıf olduğunu anlayacaklardır” (Meryem, 75. Âyet).

101. O Gün, Allah’a karşı gelmekten çekinenleri sonsuz rahmet sahibinin huzurunda değerli konuklar gibi ağırlarız. Günahkârları da, susamış sürüyü suya götürür gibi Cehenneme süreriz (Meryem, 85-86. Âyetler).

102. Kıyâmet Günü onların her biri O’nun huzuruna tek başına gelecektir (Meryem, 95. Âyet).

103. Zamanını gizli tutsam da kıyâmet mutlaka kopacak ve herkes, yaptıklarının karşılığını alacaktır (Tâ-hâ, 15. Âyet).

104. Böylece sana, geçmiş olayları anlatıyoruz. Çünkü sana katımızda öğüt veren bir Kitap indirdik (Tâ-hâ, 99. Âyet).

105. Kim ondan yüz çevirirse Kıyâmet Günü sürekli taşıyacağı bir günah yüklenir. O Gün onların taşıdığı yük ne kötüdür! (Tâ-hâ, 100-101. Âyetler)

106. Sûr’a üflendiği Gün, günahkârları kör olarak toplarız (Ta-ha Suresi, 102. Âyet).

107. Birbiriyle fısıldaşarak: “Herhalde yeryüzünde on günden fazla kalmadınız derler (Ta-ha, 103. Âyet).

108. Biz onların ne konuştuğunu çok iyi biliriz. En akıllıları: “Hayır orada sadece bir gün kaldınız (Ta-ha, 104.Âyet)

109. Sana Kıyâmet Günü dağların ne olacağını soruyorlar. De ki: “Rabbim o Gün onları darmadağın edecek, yeryüzünü dümdüz ve çıplak bir duruma getirecek. Orada ne bir çukur görebileceksin ne de bir tümsek.” (Ta-ha, 105-106-107. Âyetler)

110. O Gün herkes bir tarafa sapmadan kendilerini çağıranı izler ve o sonsuz rahmet sahibine saygıdan sesini kısar. Fısıltıdan başka bir şey duyamazsın (Ta-ha, 108. Âyet)

111. O Gün, o sonsuz rahmet sahibinin izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasına kayırmanın bir faydası olmaz (Taha, 109. Âyet).

112. O Gün herkes, her şeyin kaynağı ve dayanağı o sonsuza kadar diri olan varlığın önünde saygıyla eğilir. Zulum yklenenler ise mahvolur (Tah-ha, 111. Âyet)

113. İman edip salih amel işleyenler ne haksızlığa uğrayacaklarından, ne de ödüllerinin eksileceğinden korkarlar (Ta-ha, 112. Âyet).

114. Onlara: “Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan inin. Size bir yol gösterici göndereceğim. O zaman kim ona uyarsa, o ne yolunu şaşırır ne de sıkıntıya düşer. Ama kim onun ğdne kulak asmazsa, bunalıma düşer. Kıyâmet Günü Onu kr olarak diriltiriz” dedi (Ta-ha, 123-124. Âyet).

115. Keşke kâfirler o Gün yüzlerini ve sırtlarını ateşten koruyamayacaklarını, kimseden de yardım alamayacaklarını bilselerdi. Hayır, kıyâmet ansızın kopacak ve onları dehşete düşürecektir. Artık ona ne engel olmaya güçleri yeter, ne de onlara bir fırsat verilir (Enbiyâ, 39-40. Âyet).

116. Kıyâmet Günü yle hassas teraziler kurarız ki, kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. Bir hardal tanesi kadar bile olsa, yapılan her işi ortaya koyarız. Kimse Biz’den iyi hesap göremez (Enbiya, 47. Âyet).

117. Gerçek şu ki, Musa ve Harun’a, Allah’a karşı gelmekten çekinenlere doğruyu yanlıştan ayırmaya yarayan bir ölçü, ışık saçan bir kaynak ve hatırlatıcı bir Kitap verdik (Enbiya, 48. Âyet).

118. Onlar, görmedikleri halde Rablerinden korkar ve kıyâmetin dehşetinden rperirler (Enbiya, 49. Âyet).

119. Biz ancak, Yecüc ve Mecüc’n yeryüzüne salıverilip her köşeden boşalacakları zamana, kıyâmete kadar gittiği kötü yoldan dönmeyecek olan toplumları yok ederiz (Enbiya, 95-96. Âyet)

120. İşte o zaman başa gelmesi kaçınılmaz olan o söz gerçekleştiğinde, kâfirlerin bakışı dehşetten dona kalır. “Yazıklar olsun bize! Biz bu söze aldırılmıyorduk, çünkü zalim kimselerdik” derler (Enbiya, 97. Âyet).

121. O Gün onlara: “Cehennem sizi de, Allah’ın yanı sıra kulluk ettiklerinizi de yakacak. Çünkü hepiniz oraya atılacaksınız denir.” (Enbiya Suresi, 98. Âyet).

122. Haklarında güzellik takdir ettiklerimiz de Cehennemden uzak tutulacaklardır (Enbiya, 101. Âyet)

123. Onlar Cehennemden uğultusunu bile duymayacaklar; canlarının çektiği nimetler içinde temelli kalacaklardır (Enbiya, 102. Âyet).

124. En büyük korku bile onları endişelendirmeyecektir. Çünkü melekler onları: “İşte size söz verilen mutlu Gün” diye karşılayacaklardır (Enbiya, 103. Âyet).

125. O Gün gökleri kitap gibi düreceğiz ve her şeyi ilk kez yarattığımız gibi yeniden yaratacağız. Çünkü bu sözü Biz verdik. Biz sözümüzü mutlaka yerine getiririz (Enbiya, 104. Âyet).

126. Eğer yüz çevirirlerse de ki: “ Onu hepinize aynı şekilde duyurdum. Size söz verilen yakın mı, uzak mı bilemem.” (Enbiya, 109. Âyet)

127. Ey İnsanlar! Rabbinizden çekinin; çünkü kıyâmetin sarsıntısı çok korkunç olacaktır (Hac, 1. Âyet).

128. O Gün, her emzikli kadın, emzirdiği çocuğu terk eder; her gebe kadın, çocuğunu düşürür. Sarhoş olmadıkları halde, insanları sarhoş sanırsın. Bu, Allah’ın azabının çetin olmasındandır (Hac, 2. Âyet).

129. İşte bunlar Allah’ın hak olduğunu ölüye can verdiğini ve gücünün her şeye yettiğini gösterir. Kıyâmet mutlaka kopacak ve Allah ölüleri yeniden diriltecektir (Hac 6-7. Âyet).

130. Bilgisi, yol göstereni ve aydınlatıcı bir Kitap’ı olmadığı halde nice insan, Allah hakkında tartışır ve insanları Allah yolundan saptırmak için hakikate sırt çevirir.

İşte o, dünyada küçük düşecektir. Onu, Kıyâmet Günü de yakıcı bir azaba atacağız (Hac, 8-9. Âyet).

131. O Gün, ona: “İşte bu kendi yaptıklarının karşılığıdır. Yoksa Allah, kullarına asla haksızlık etmez” denir (Hac, 10. Âyet).

132. Allah Kıyâmet Günü, imân edenler, Yahudiler, Sabîler, Hristiyanlar, Mecusiler ve Kendisine ortak koşanlar arasında hüküm verecektir. Çünkü O, her şeye tanık olmaktadır (Hac, 17. Âyet).

133. Eğer onlar seni yalanlıyorlarsa bil ki, daha önce Nuh Kavmi, Âd Kavmi, Semud Kavmi, İbrahim Kavmi, Lut Kavmi ve Medyen halkı da kendilerine gönderilen elçileri yalanladı. Ayrıca Musa da yalanlandı. Her seferinde kâfirlere biraz mühlet verdim. Ama sonunda çetin bir şekilde cezalandırdım. Beni hiçe saymak nasılmış! (Hac, 42-44. Âyet).

134. Halkı zâlim olan nice ülkeyi yok ettik. Şimdi hepsinin yerinde yeller esiyor; çatıları çökmüş, kuyuları kurumuş ve görkemli sarayları yerle bir olmuş (Hac, 45. Âyet).

136. Kâfirler, kıyâmet ansızın kopuncaya ve bütün umutların boş olduğu o Gün’ün azabı başlarına gelinceye kadar ondan kuşku duyacaklardır (Hac, 55. Âyet).

137. O Gün, Allah’ın mutlak egemen olduğunu herkes görecektir ve aralarında O karar verecektir. İmân edip salih amel işleyenler, nimetlerle dolu Cennetlere gireceklerdir (Hac, 56. Âyet).

138. Hakîkati inkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlar da küçük düşürücü bir azaba uğrayacaklardır. (Hac, 57. Âyet).

139. Seninle yine tartışılırsa de ki: “Allah, yaptıklarımızı çok iyi bilmektedir. Kıyâmet Günü, ayrılığa düştüğünüz konularda karar verecektir.” (Hac, 68-69. Âyet).

140. Sonunda mutlaka ölecek Kıyâmet Günü de mutlaka yeniden diriltileceksiniz (Mü’minûn, 15- 16. Âyet)

141. Biz de ona: “Gözetimimiz altında ve sana vahyettiğimiz doğrultuda bir gemi yap diye emrettik. İrademizle her taraftan sular fıskırmaya başlayınca: “Her cins hayvandan bir çiftini ve cezalandırılacak olanların dışındaki aile bireylerini gemiye bindir. Sakın zalimleri kurtarmam için Bana yalvarma çünkü onların hepsi boğulacak” dedik (Mü’minûn, 27. Âyet).

142. O şımarık zenginleri cezalandırdığımızda, hemen feryat etmeye başlarlar (Mü’minûn, 64. Âyet).

143. “Boşuna feryat etmeyin çünkü bu Gün Biz’den en ufak bir yardım göremeyeceksiniz (Mü’minûn, 65. Âyet).

144. Onların biri öleceği zaman der ki: “Rabbim! Bana biraz süre ver de bugüne kadar yerine getirmediğim salih amelleri işleyeyim.” Bu söz boş bir temenniden ibarettir. Çünkü eceli gelince ölecek ve hiç kimse insanların yeniden diriltilecekleri Gün’e kadar hayata dönemeyecektir (Mü’minûn , 99-100. Âyetler).

145. Sûr’a üflendiği zaman yeryüzündeki yakınları kimseye bir fayda sağlayamaz. Birbirlerine bir soru da soramazlar (Mü’minûn, 101.Âyet). Tartıları ağır gelenler kurtulur tartıları hafif gelenler ise hüsrana uğrar. İşte onlar, temelli Cehennemde kalacaklardır (Mü’minûn, 102. 103. Âyetler). Ateş yüzlerini kavurunca pişmiş kelle gibi sırtırlar (104. Âyet). Allah: “Âyetlerim size okunduğunda onları neden yalan saydınız?” der (105. Âyet).

146. Allah: “Kesin sesinizi, Benimle konuşmayın. Kullarımın bir kısmı: “Rabbimiz! Sana iman ediyoruz, bize acı ve bizi bağışla. Çünkü Sen’in rahmetin sonsuzdur diyor, siz ise onları alaya alıyordunuz. Sonunda Beni anmayı unuttunuz, onlara gülüp durdunuz. Sabrettikleri için bu Gün onları ödüllendireceğim. İşte onlar kazançlı çıkacaklar” der (Mü’minûn, 108-111. Âyetler).

147. O Gün dilleri elleri ve ayakları yaptıklarına şahitlik edecektir (Nûr Suresi, 24. Âyet).

148. Allah o Gün onlara hak ettikleri karşılığı verecek; onlar da, Allah'ın insanların bütün yaptıklarını açığa vuran her Şeyin ardındaki gerçek olduğunu anlayacaklardır (Nr, 25. Âyet).

149. Onları ne ticaret ne de kazanç hırsı Allah'ı anmaktan namaz kılmaktan ve arınmak için gerekeni vermekten alıkoyar. Çünkü onlar yüreklerin ağza geleceği ve gözlerin dehşetten döneceği Gün'den korkarlar (Nr, 37. Âyet).

150. Onlar, kıyâmetin kopacağını da yalanladılar oysa Biz kıyâmetin kopacağını yalanlayanlara Şiddetli bir ateş hazırladık (Furkan, 11. Âyet).

151. O ateşi uzaktan gördüklerinde onun fkisini ve uğultusunu duyarlar (Furkan, 12. Âyet).

152. Birbirlerine bağlı olarak daracık bir yerden onun içine atıldıklarında, yok olup gitmek için yalvarırlar. Ama onlara denilir ki: "Bu gün bir kez değil, bin kez yok olmak için yalvarın." (Furkan, 13-14. Âyet).

153. Allah onları ve Allah'ın yanı sıra kulluk ettiklerini topladığı Gün, kulluk edilenlere: " Bu kurallarımı siz mi saptırdınız, kendileri mi saptı?" der (Furkan Suresi, 17. Âyet).

154. Oysa melekleri gördükleri Gün, o günahkârlara iyi haberler verilmeyecek. "Vah bize! Allah'ın rahmetinden tamamen mahrum olduk" diyecekler. O Gün, yaptıkları her işi değerlendirip toz gibi savuracağız. O Gün Cennetliklerin kalacağı ve dinleneceği yer ne güzel olacak o Gün gökler bulutlarla beraber parçalanacak melekler bölük bölük indirilecek o Gün gerçek egemenin, o rahmeti sonsuz olan Allah olduğu anlaşılacak. O Gün kâfirler için çok zor olacak. Zalimler o Gün piŐmanlıktan ellerini ısırıp: "Keşke Allah'ın elçisine uysaydık, vah bize! Keşke Şu adamları dost edinmeseydik. Çünkü onlar bize gelen mesaja ulaŐmamıza engel oldu" diyecekler. İŞte Şeytan insanı böyle yüz üstü bırakır. O Gün Allah'ın elçisi: "Rabbim! Kavmim bu Kur'an'ın çağrısına kulak asmadı" diyecek (Furkan, 22-23-24-25-26-27-28-29-30. Âyetler).

155. Allah'ın yanı sıra başka bir ilâha yalvarıp yakarmazlar Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana haksız yere kıymazlar. Zina etmezler. Kim bunların birini yaparsa karşılığını görür. Kıyâmet Günü ona kat kat azap edilecek ve o sürekli, aşağılık bir durumda kalacaktır (Furkan, 68-69. Âyetler).

156. “Onlar benim düşmanımdır benim dostum ancak âlemlerin Rabbidir. Çünkü beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur. Bana yiyecek ve içecek sağlayan O'dur. Hastalandığım zaman beni iyileştiren O'dur. Beni öldürecek sonra da diriltecek olan O'dur. Hesap Günü'nde hatalarımı bağışlayacağını umduğum da O'dur.” (Şuâra, 77-82. Âyetler.)

157. “Herkesin yeniden diriltileceği Gün, beni utandırma.” “Çünkü o Gün ne servet fayda sağlar ne de çocuklar...O Gün ancak, Allah'a sağlam bir imanla gelen kurtulacaktır.” O Gün Cennet, Allah'a karşı gelmekten çekinenlere yaklaştırılacak; Cehennem de azgınlara karşısına çıkarılacaktır. (Şuâra, 87, 88, 89, 90, 91. Âyetler).

158. “Çünkü ben, çetin bir Gün'ün azabına uğramanızdan korkuyorum.” (Şuâra, 135. Âyet).

159. Gerçek ortaya çıktığında, onlara yerden bir yaratık çıkarırız. O yaratık onlara, insanları âyetlerimize iman etmediklerini söyler (Neml, 82. Âyet).

160. O Gün, âyetlerimizi yalanlayanları ayrı bir yerde toplayacağız. Bölük bölük hesap yerine sevk edilecekler (Neml, 83. Âyet).

161. Oraya geldiklerinde Allah onlara: “Âyetlerimizi anlamak için çaba sarf etmeden yalanlamaya mı kalktınız? Yoksa yaptığınız neydi?” diyecek (Neml, 84. Âyet).

162. Tüm karalamalara rağmen hakikat ortaya çıkacak ve artık söyleyecek söz bulamayacaklar (Neml, 85. Âyet).

163. Sûr'a üfürüldüğü Gün, Allah'ın dilediği kimseler dışında, göklerde ve yerde herkes dehşete kapılacak ve boyun eğerek O'nun huzuruna gelecek. Yerinden oynamaz sandığın dağlar O Gün, bulut gibi geçip gidecek. İşte bu, her şeyi şaşmaz bir düzene bağlayan Allah'ın işidir. Doğrusu O, bütün yaptıklarınızdan haberdardır. İyi

işler yapanlar, orada daha iyisini elde edecekler ve o Gün'ün dehşetinden emin olacaklar. Kötü işler yapanlar da yüzükoyun ateşe atılacaklar. Onlara: “Bugün sadece yaptıklarımızın karşılığını görüyorsunuz denecek.” (Neml, 87, 88, 89, 90. Âyetler).

164. (Firavun ve adamları) Onları ateşe çağırınların sembolü haline getirdik böyle kimseleri, Kıyâmet Günü asla yardım edilmeyecektir. Onlar dünyada kötü bir şekilde anılacaklar, Kıyâmet Günü de Allah'ın rahmetinden mahrum kalacaklardır (Kasas, 41,42. Âyetler).

165. Hiç, kendisine söz verdiğimiz güzelliklere kavuşan kimseyle, dünya hayatının nimetlerinden faydalandırdığımız, Kıyâmet Günü de hesaba çekmek üzere huzurumuza çıkaracağımız kimse bir olur mu? Allah o Gün onlara: “Ortaklarım olduğunu sandığınız varlıklar şimdi nerede?” diye soracak (Kasas, 61,62. Âyetler).

166. Allah o Gün onlara: “ Size gönderilen elçilere ne karşılık verdiniz?” diyecek. Buna ne cevap verebilecekler, ne de birbirlerine bir şey sorabilecekler. Ama yaptıklarına pişman olup doğru yola dönenler iman edip salih amel işleyenler kurtuluşa erecekler (Kasas, 65,66, 67. Âyetler).

167. De ki: “Hiç düşündünüz mü? Allah geceyi Kıyâmet Gününe kadar uzatsa, sizi Allah'tan başka aydınlatabilecek bir ilah var mı? Hala gerçeğin sesine kulak vermeyecek misiniz?” De ki: “ Hiç düşündünüz mü? Allah gündüzü Kıyâmet Günü'ne kadar uzatsa dinleneceğiniz geceyi Allah'tan başka getirebilecek bir ilah var mı? Hala gerçeği görmeyecek misiniz? (Kasas, 71, 72. Âyetler).

168. Allah o Gün onlara: “Ortaklarım olduğunu zannettikleriniz nerede?” diyecek. O Gün her toplumun şahidini çağıracağız ve günahkârlara: “delillerinizi ortaya koyun bakalım” diyeceğiz. Allah'ın söylediklerinin doğru olduğunu anlayacaklar ve uydurdukları şeyler kendilerinden uzaklaşak (Kasas, 74, 75. Âyetler).

169. Onlar, kendi günahlarıyla beraber başka günahları da taşıyacaklar ve uydurdukları şeylerden dolayı Kıyâmet Günü hesaba çekilecekler (Ankebut, 13. Âyet).

170. İbrahim: “Allah'ı bırakıp putlara tapmanızın nedenlerinden biri, atalarınızı sevdiğiniz için onları taklit etmenizdi. Ama Kıyâmet Günü birbirinizi

tanımazlıktan gelecek ve lanetleyeceksiniz. Varacağınız ateş olacak ve kimse de size yardım edemeyecek” dedi (Ankebut, 25. Âyet).

171. Ankebut Suresi 26-41. Âyetler arasında daha önce yok olan kavimlerden bahsedilmektedir.

172. Azap onları üstlerinden ve altlarından sardığı Gün, Allah: “Şimdi, yaptıklarınızın karşılığını tadın” diyecek (Ankebut, 55. Âyet).

173. Kıyâmet koptuğu zaman, günaha batanların bütün umutları tükenir. Çünkü Allah’a ortak koştukları varlıkları ve güçleri hiçbiri onları kayıramaz. Zaten onlar da Allah’a ortak koştuklarını inkâr ederler. Kıyâmet koptuğu Gün herkesin ne olduğu ortaya çıkar. İman edip salih amel işleyenler, esenlik dolu Cennetlerde ağırlanır. Hakikati inkâr edip, âyetlerimizi ve hesaba çekilmeyi yalanlayanlar da azaba atılırlar (Rum, 12, 13, 14, 15, 16. Âyetler).

174. Allah’ın takdir ettiği o kaçınılmaz Gün gelmeden önce doğru dine yönel. O Gün herkesin yeri belli olur (Rum, 43. Âyet).

175. Kıyâmet koptuğunda, günahkârlar yeryüzünde çok az kaldıklarına yemin ederler, ama sadece kendilerini kandırırlar. Oysa kendilerini ilim ve iman ile donattıklarımız: “Allah’ın takdirine göre yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, inanmak istemediğimiz yeniden dirilme günü derler.” O Gün zalimlere ne mazeretlerinin faydası olacak, ne de kendilerini düzeltme fırsatı verilecek (Rum, 55,56, 57. Âyetler).

176. Allah’ın, geceyi kısaltarak gündüzü, gündüzü kısaltarak geceyi uzattığını; her biri belirlenmiş bir süreye kadar hareketini sürdürecektir olan Güneşi ve ayı koyduğu yasalara boyun eğdirdiğini görmez misin? Doğrusu Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.(Lokman, 29. Âyet).

177. Ey İnsanlar! Rabbinizden korkun. Ana- babanın çocuğu, çocuğun da ana-babası için hiçbir şey yapamayacağı Gün’den çekinin. Allah’ın verdiği söz doğrudur. Sakın dünya hayatına ve sizi kandırmak isteyenlere aldanmayın. Kıyâmetin ne zaman kopacağını ancak Allah bilir. Yağmuru O yağdırır. Rahimlerde olanı O bilir. Kimse,

yarın ne kazanacağını ve nerede öleceğini bilemez. Her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan sadece Allah'tır (Lokman, 33, 34. Âyetler).

178. O Gün onlara: “Bu Gün’ün gelip çatacağını umursamayışınızın cezasını çekin. Bu Gün Biz de sizi umursamayız. Yaptıklarınıza karşılık sonsuz azabı tadın” denir (Secde, 14. Âyet).

179. Doğrusu Rabbin, ayrılığa düştükleri konularda Kıyâmet Günü karar verecektir (Secde, 25. Âyet).

180. De ki: “O Gün, kâfirlere ne iman etmeleri fayda verecek ne de kendilerine bir mühlet verilecek.” Artık onları kendi hallerine bırak ve bekle. Çünkü onlar da bekliyor (Secde, 29, 30. Âyetler).

181. Sana Kıyâmetin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: “ Onun vaktini ancak Allah bilir.” Ne bilirsin, belki de o çok yakında kopacaktır. Doğrusu Allah, kâfirlere rahmetinden mahrum bırakmış ve onlara çılgın alevli bir ateş hazırlamıştır. Orada temelli kalırlar; ne bir koruyucu, ne de bir yardımcı bulabilirler. Yüzleri ateşte kavrulduğu Gün: “Keşke Allah’a ve elçisine uysaydık! Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize uyduk, ama onlar bizi saptırdı. Rabbimiz! onlara iki kat azap et ve onları rahmetinden uzaklaştır” derler (Ahzap, 63,64, 65, 66, 67, 68. Âyetler).

182. Kâfirler: “Kıyâmet hiçbir zaman kopmayacak” diyorlar. De ki: “Hayır; gaybı bilen Rabbime yemin ederim ki, Kıyâmet mutlaka kopacaktır.” Göklerde ve yerde zerre kadar bir şey bile O’nun gözünden kaçmaz. Bundan daha küçük veya daha büyük hiçbir şey yoktur ki Allah onu bilmemiş olsun. Böylece Allah, imân edip salih amel işleyenleri ödüllendirecektir. Çünkü onlar bağışlanacak ve büyük bir rızık kazanacaklardır (Sebe, 3,4. Âyetler).

183. De ki: “Rabbimiz Hesap Günü hepimizi bir araya toplayacak ve aramızda adaletle karar verecektir. Çünkü O, her şeyi bildiğinden dolayı hakikati ortaya koyacaktır.” (Sebe, 26. Âyet).

184. “Eğer doğru söylüyorsanız bu tehdit ne zaman gerçekleşecek?” derler. De ki: “Sizin için belli bir süre tayin edilmiştir. Onu ne öne alabilir, ne de geciktirebilirsiniz (Sebe, 29, 30. Âyetler).

185. O Gün Allah herkesi toplar ve meleklerle: “Bunlar size mi kulluk ediyordu?” der. Melekler: “Sen her türlü eksiklikten uzaksın. Bize yakın olan onlar değil, Sen’sin. Onlar bize değil, cinlere kulluk ediyordu; çoğu onlara inanıyordu” derler. Bugün birbirinize faydanız da zararınız da olmaz. Zalimlere: “Yalanladığınız ateşin azabını tadın bakalım” deriz. (Sebe Suresi, 40, 41, 42. Âyetler).

186. O, geceyi kısaltarak gündüzü; gündüzü kısaltarak geceyi uzatır. Güneşi ve ayı koyduğu yasalara boyun eğdirmiştir. Her biri, O’nun belirlediği zamana kadar hareket eder. Bütün bunları yapan Rabbiniz olan Allah’tır. Egemenlik O’nundur. O’nun yanı sıra yalvarıp yakardıklarınız ise, bir hurma çekirdeğinin zarı kadar bile bir şeye sahip değildir. Onlara yalvarsanız çağrınızı duymazlar. Duysalar bile karşılık veremezler. Kıyâmet Günü, Onları Allah’a ortak koşmanızı da kabul etmezler. Size hiç kimse, her şeyi bilen Allah kadar gerçeği gösteremez (Fâtır, 13,14. Âyetler).

187. “Eğer doğru söylüyorsanız, bu söz ne zaman gerçekleşecek?” diyorlar. Onlar, çekişik dururlarken kendilerine yok edecek korkunç bir sestən başka bir şey mi bekliyorlar. Ama artık ne bir vasiyette bulunabilirler ne de yakınlarına dönebilirler. Sûr’a üfürüldüğü zaman herkes kabrinden çıkıp Rabbine doğru koşar (Yâ-sîn, 48, 49, 50, 51. Âyetler).

188. “Eyvah! Bizi uyuduğumuz yerden kim kaldırdı? Demek o sonsuz rahmet sahibi bizi bununla korkutuyormuş. Demek elçilerin söylediği doğruymuş” derler. Derken korkunç bir ses duyulur ve herkes huzurumuzda toplanır. Bugün kimseye en ufak bir haksızlık yapılmaz. Herkes ancak yaptığının karşılığını görür. Cennetlikler O Gün nimet içinde sefa sürer (Yâ-sîn, 52, 53, 54, 55. Âyetler).

189. “Bu Kur’an düpedüz bir aldatmacadır. Öldüğümüz, toz-toprak ve kemik yığını haline geldiğimiz zaman biz ve atalarımız yeniden mi diriltileceğiz?” diyorlar. De ki: “Evet, hem de zelil olarak ...” Sadece korkunç bir ses....Hemen kalkıp etraflarına bakınmaya başlarlar. “Eyvah! İşte bu, Hesap Gün’üdür” derler. Onlara: “İşte bu,

yalanladığınız Hüküm Günü'dür" denir. O Gün Allah şöyle der: "Zâlimleri, yandaşlarını ve Allah'ın yanı sıra taptıklarını toplayın ve Cehenneme doğru götürüp bekletin. Çünkü onlar, sorguya çekilecek." Onlara: "Neden birbirinize yardım etmiyorsunuz?" denir. Hayır; onlar o Gün Allah'a teslim olurlar. Birbirlerini suçlamaya başlarlar. Uyanlar: "Siz bize, yaptıklarınızın doğru olduğunu söylüyordunuz" derler. Uyulanlar ise: "Siz zaten iman etme niyetinde değildiniz. Çünkü bizim sizi zorlayacak bir gücümüz yoktu. Siz iyice azmıştınız artık Rabbimizin azabını hak ettik. Şimdi o azabı tadacağız. Sizi azdırdık, çünkü biz de azgındık" derler. O Gün, onların hepsi aynı azabı çeker. İşte Biz, günahkârları böyle cezalandırırız. Çünkü onlara: "Allahtan başka ilah yoktur" denildiği zaman büyüklük taslar, "Deli bir şair yüzünden ilahlarımızı terk edemeyiz" derlerdi (Sâffât, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36. Âyetler).

190. (Yunus) Eğer Allah'ın şanını yüceltmeseydi, herkesin yeniden diriltileceği Gün'e kadar onun karnında kalacaktı (Sâffât, 143, 144. Âyetler).

191. Azabımızın gerçekten çabuk gelmesini mi istiyorlar? O azaba uğradıkları Gün, uyarıldıkları halde yola gelmeyenlerin sonu ne kötü olur! (Sâffât, 176, 177. Âyetler).

192. Onlardan önce nice nesli yok ettik kurtulmalarının mümkün olmadığını anladıklarında Bize yalvarıp yakarmaya başladılar (Sâd, 3. Âyet).

193. Daha önceki Nuh kavmi, Âd kavmi ve yıkılacağına ihtimal verilmeyen bir saltanat sahibi olan Firavun, Semûd kavmi, Lût kavmi ve Medyen'in yemyeşil vadilerinde oturanlar da hakikati yalanladı. Tümü de inkârda birleşti. Elçilerimi yalanladı ve cezamı hak etti. Bunlar da bir an bile gecikmeyecek korkunç bir sesle yok olmayı bekliyorlar. "Rabbimiz! Bizim hak ettiğimizi Hesap Gününden önce ver" diyorlar (Sâd, 12, 13, 14, 15, 16. Âyetler).

194. Ey Davut! Seni yeryüzünde halife yaptık; öyleyse insanlar arasında adaletle hükmet hevaya uyma. Çünkü heva seni Allah yolundan saptırır. Allah yolundan sapanlar ise Hesap Gününde umursamadıkları için şiddetli bir azaba uğrayacaklardır (Sâd, 26. Âyet).

195. Orada uzanıp dinlenecekler, diledikleri yiyecek ve içeceğe kavuşacaklar. Yanlarında tatlı bakışlı, uyumlu eşler olacak. İşte Hesap Günü için size söz verilen budur (Sâd, 51, 52, 53. Âyetler).

196. Allah: “Öyleyse oradan çık, çünkü artık kovuldun. Hesap Gününe kadar rahmetimden mahrum kalacaksın” dedi. İblis: “Rabbim! Bana Yeniden Dirilme Gününe Kadar” süre tanı dedi. Allah: “Sana, Kıyâmet Gününe kadar süre tanındı” dedi (Sâd, 79, 80, 81. Âyetler).

197. De ki: “Eğer Rabbime karşı gelirsen, o çetin Gün’ün azabına uğramaktan korkarım.” (Zümer, 13. Âyet).

198. “Siz de O’ndan başka dilediğimize kulluk edin.” De ki: “Asıl hüsrana uğrayanlar, Kıyâmet Günü kendileri de, yakınları da kaybedecek olanlardır. İşte en büyük kayıp budur.” (Zümer, 15. Âyet).

199. Kıyâmet Günü yüzünü ateşten korumaya çalışan kimseyle o ateşten güvende olan bir olur mu? O Gün zalimlere: “Yaptıklarınızın karşılığını tadın bakalım!” denir (Zümer, 24. Âyet).

200. Sonunda sen de öleceksin, onlar da ölecek. Sonra da Kıyâmet Günü Rabbinizin huzurunda yargılanacaksınız (Zümer, 30,31. Âyetler).

201. Eğer o zâlimler yeryüzündeki her şeye hatta iki katı fazlasına sahip olsalardı, Kıyâmet Günü azaptan kurtulmak için hepsini gözden çıkarırlardır. Çünkü daha önce hiç hesaba katmadıkları şey Allah tarafından karşılarına çıkarılır (Zümer, 47. Âyet).

202. Bu azap, ummadığımız bir sırada, ansızın başınıza gelmeden önce Rabbiniz tarafından gönderilen en güzel mesaja uyun ki o Gün kimse, “Allah’a karşı görevimi ihmal ettiğimden ve hakikati küçümsediğimden dolayı yazıklar olsun bana!” demesin (Zümer, 55,56. Âyetler).

203. Kıyâmet Günü, Allah’a iftira edenlerin yüzünün kapkara kesildiğini görürsün. Büyüklelenlerin yeri Cehennem değil mi? Ama Allah, Kendisine karşı

gelmekten çekinenleri koruyacak; Onlar ne bir ceza görecekler, ne de üzülecekler (Zümer, 60,61. Âyetler).

204. Allah'ı gereği gibi kavrayamadılar. Çünkü O, Kıyâmet Günü bütün yeryüzünü avucunun içine alacak, gökleri de eliyle dürecektir. O, onların ortak koşmalarından uzak ve yücedir. Sûr'a üflendiğinde, Allah'ın diledikleri dışında göklerde ve yerde olanların tümü düşüp bayılacak. Ona ikinci kez üflendiğinde kalkıp etraflarına bakmaya başlayacaklar. Yeryüzü, Rabbinin nuruyla aydınlanacak; Herkesin yaptığı ortaya konacak; Peygamberler ve diğer şahitler çağırılacak; aralarında adaletle karar verilecek, onlara asla haksızlık edilmeyecek. Herkes yaptığı için karşılığını tam olarak alacak. Çünkü Allah, onların yaptığını çok iyi bilir. Kâfirler bölük bölük Cehenneme sevk edilecek. Oraya vardıklarında, oranın kapıları açılacak ve bekçileri onlara: "Size aranızdan, Rabbinizin âyetlerini okuyan ve sizi bu Gün'e karşı uyarın elçiler gelmedi mi?" diye soracak; Onlar da, "Evet, geldi" diyecek. Artık kâfirlerin azaba uğrayacağına karar verilecek. Onlara: "Artık temelli kalacağınız Cehenneme kapılarından girin" denilecek. Büyüklenenlerin yeri ne kötüdür! (Zümer, 67, 68, 69, 70, 71, 72. Âyetler).

205. Onlar da: "Bize verdiği sözü yerine getiren ve bizi, dilediğimiz şekilde yerleşeceğimiz bu Cennet yurduna yerleştiren Allah'a hamdolsun" diyecekler. Salih amel işleyenlerin karşılığı ne güzeldir! Meleklerin, Allah'ı egemenlik koltuğunun etrafında toplanıp, Rablerini överek yüceltiklerini göreceksin. Herkes hakkında adaletle karar verilecek ve: "Övülmesi gereken, âlemlerin Rabbi olan Allah'tır" denecek. (Zümer, 74,75. Âyetler).

206. "Ve onları kötülüklerden korusun. O Gün kimi azaptan korursan, ona merhamet etmiş olursun. İşte en büyük kazanç budur" derler. Kâfirlere: "İmâna çağırıldığınız halde hakikati inatla inkâr ettiğiniz zaman Allah'ın size olan öfkesi, bu Gün sizin kendinize duyduğunuz öfkeden daha büyüktür" denilir. Onlar da: "Rabbimiz! Bizi iki kere öldürdün, iki kere dirilttin. Günahlarımızı da itiraf ettik. Artık bize bir kurtuluş yolu yok mu?" derler (Mü'min, 9,10, 11. Âyetler).

207. En yüce varlık olan Allah, egemenlik koltuğuna kurulmuştur. O, kendi iradesiyle dilediği kuluna vahiy indirerek, O'na kavuşacakları Gün'ün gelip çatacağı konusunda herkesi uyarır. O Gün herkes kabrinden çıkar; hiçbir şeyleri Allah'a gizli kalmaz. O Gün egemenlik kimindir? Bütün varlıklara egemen olan tek Allah'ın. O Gün herkes yaptığıının karşılığını görür, kimseye en ufak bir haksızlık yapılmaz. Doğrusu Allah, hesabı çabuk görür. Bu yüzden onları, korkudan yüreklerin ağza geleceği dillerin tutulacağı o yaklaşan Gün'e karşı uyar. O Gün zalimler ne bir dost bulabilir, ne de sözü geçecek bir aracı (Mü'min, 15, 16, 17, 18. Âyetler).

208. "Ey Kavmim! Sizin herkesin can derdine düşüp feryat edeceği Gün'ün azabına uğramanızdan korkuyorum." "O Gün dönüp kaçmak istersiniz, ama Allah'ın elinden kurtulamazsınız. Çünkü Allah'ın saptırdığına yol gösteren olmaz." (Mü'min, 32, 33. Âyetler).

209. Onlar ahrette sabah akşam ateşe atılır. Kıyâmet Günü, "Firavun'un taraftarlarını çetin bir azaba uğratan" denir (Mü'min, 46. Âyet).

210. Doğrusu Biz elçilerimize ve iman edenlere dünya hayatında da, bütün şahitlerin hazır bulunacağı Günde de mutlaka yardım ederiz. O Gün zalimlerin özür beyan etmelerinin hiçbir faydası olmaz; Allah'ın rahmetinden mahrum kalır ve Cehenneme atılırlar (Mü'min, 51, 52. Âyetler).

211. Kıyâmet mutlaka kopacaktır, bunda hiçbir kuşku yoktur. Ama çoğu buna inanmıyor (Mü'min, 59. Âyet).

212. O Gün, boyunlarında halkalar ve zincirler olacak; sürüklenerek kaynar suya atılacaklar ve ateşte yakılacaklar. Sonra onlara: "Allah'a ortak koştuğunuz varlıklar nerede?" diye sorulacak. Onlar da: "Bizi terk ettiler. Aslında bizim yalvarıp yakardıklarımız boş şeylerdi" diyecekler. İşte Allah kâfirleri böyle şaşırır. (Mü'min Suresi, 71, 72, 73, 74. Âyetler).

213. Bunun üzerine, dünya hayatında alçaltıcı azabı tattırmak için üzerlerine o uğursuz günlerde dondurucu bir rüzgâr gönderdik. Ahiret azabı daha alçaltıcıdır. Kendilerine yardım da edilmez. Semûd Kavmi de, kendilerine doğru yolu gösterdiğimiz

halde, körlüğü doğru yola tercih etti. Bu yüzden, yaptıklarından dolayı üzerlerine alçaltıcı bir azap, yıldırım düştü (Fussilet, 16, 17. Âyetler).

214. Kıyâmet günü Allah'ı düşmanları birbirine bağlayarak ateşe sürülür. Oraya vardıklarında kulakları, gözleri ve derileri yaptıklarına şahitlik eder. Derilerine: “Neden aleyhimize şahitlik ettiniz?” derler. Derileri de: “Bizi, dilediği her şeyi konuşturan Allah konuşturuyor. Sizi yoktan yaratan O'dur. Şimdi de O'na dönüyorsunuz” der. “Kulaklarınızın gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinize şahitlik yapmasından çekinmeyip günah işlediniz; Allah'ın yaptıklarınızın çoğunu bilemeyeceğinizi sandınız.” “Rabbiniz hakkında böyle düşünmeniz sizi helaka sürükledi ve hüsrana uğradınız.” Artık sabretseler de, sabretmeseler de yerleri ateş olacak. Oradan kurtulmak isteyecekler ama kurtulamayacaklar. Onlara yaptıklarını ve yapacaklarını güzel gösteren yordakçılar musallat ettik. Kendilerinden önce gelip geçmiş olan diğer insan ve cin topluluklarına uygulanacak olan hüküm onlara da uygulanacak ve hepsi hüsrana uğrayacak (Fussilet, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25. Âyetler).

215. Biz, âyetlerimizin anlamını çarpıtmaya çalışanları biliriz. Kıyâmet günü ateşe atılan mı daha iyi bir durumdadır, güven içinde olan mı? Öyleyse dilediğinizi yapın; çünkü Allah, bütün yaptıklarınızı görmektedir (Fussilet, 40. Âyet).

216. Kıyâmetin vaktini Allah'tan başkası bilemez. Bir tohumun kabuğunu yarması da, bir dişinin gebe kalması ve doğurması da O'nun bilgisi dâhilindedir. O Gün Allah onlara: “Bana ortak koştuğunuz varlıklar nerede?” diye sorar. Onlar da: “Hiçbirimiz böyle bir şeye şahit olmadık.” derler. Böylece, onların daha önce yalvarıp yakardıkları varlıklar onları yüz üstü bırakır ve onlar hiçbir kurtuluş yolu olmadığını görürler. İnsan, güzel şeyleri aramaktan usanmaz. Bir sıkıntıya düştüğünde ise endişeye kapılır ve bütün umutlarını yitirir. Başına bir sıkıntı geldikten sonra rahmetimizden tattırırsak: Bu zaten benim hakkımdı. Kıyâmetin kopacağını sanmıyorum. Ama eğer Rabbime döndürülürsem, O'nun katında daha güzel bir sonuç elde ederim”der. Kâfirlere yaptıklarını haber vereceğiz ve onlara çetin bir azap tattıracağız (Fussilet, 47, 48, 49, 50. Âyetler).

217. Sana, ana kenti ve çevresindekileri gerçekleştireceğinden hiçbir kuşku olmayan Toplanma Günü'ne karşı uyarman için apaçık bir mesaj vahyettik. O Gün insanların kimi Cennete girecek kimi de yakıcı ateşe. Allah dileseydi onları tek bir toplum yapardı ama o, dilediğini rahmetine kavuşturur. Oysa Hesap Günü zalimlerin ne bir koruyucusu, ne de bir yardımcısı vardır (Şûrâ, 7,8. Âyetler).

218. Çünkü O, indirdiği kitap ile hakîkati ortaya koymuş ve insana bir değer ölçüsü vermiştir. Nereden bileceksin, belki de kıyâmet çok yakında kopacaktır. O'na inanmayanlar kıyâmetin hemen kopmasını istiyorlar oysa İman edenler O'nun gerçek olduğunu bilirler ve O'ndan korkarlar. Gerçek şu ki, kıyâmet hakkında tartışanlar derin bir sapıklık içindedirler (Şûrâ, 17, 18. Âyetler).

219. Zillet içinde boyun bükerek korku dolu gözlerle çevrelerine bakınırlar. İman edenler o zaman: “Kıyâmet Günü hüsrana uğrayanlar, kendilerini ve taraftarlarını mahvedenlerdir (Şûrâ, 45. Âyet).

220. Allah'ın emriyle, engellenmesi mümkün olmayan Gün gelmeden önce, Rabbimizin çağrısına uyun. Çünkü o Gün, ne sığınacak bir yer bulabilirsiniz ne de yaptıklarınızı gizleyebilirsiniz (Şûrâ, 47. Âyet).

221. Bu Kur'ân kıyâmetin kopacağını bildirir. Öyleyse ondan kuşku duymayın. Bana uyun. İşte doğru yol budur (Zuhruf, 61. Âyet).

222. Onlar ummadıkları bir sırada kıyâmetin ansızın kopmasını mı bekliyorlar. O Gün, Allah'a karşı gelmekten çekinenler dışında herkes dostuna düşman kesilir. “Ey âyetlerimize iman etmiş ve bize teslim olmuş kullarım! Bu Gün ne korkacak, ne de üzüleceksiniz. Eşlerinizle beraber sevinerek Cennete girin (Zuhruf, 66, 67, 68, 70. Âyetler).

223. O Gün: “Ey Cehennemî yöneten melek rabbin canımızı alıp işimizi bitirsin diye yalvarırlar. O da: “Hayır! Siz burada kalacaksınız der.” (Zuhruf, 77. Âyet).

224. Bırak onları kendilerine söz verilen Gün gelinceye kadar batıla dalıp oyalansınlar (Zuhruf, 83. Âyet).

225. Göklerin yerin ve onlarda bulunan her şeyin egemeni olan Allah ne yücedir! Kıyâmetin ne zaman kopacağını sadece O bilir. Sonunda da O'na döndürüleceksiniz (Zuhruf, 85. Âyet).

226. Öyleyse gökyüzünü yoğun bir duman tabakasıyla kaplanacağı Gün'ü bekle (Duhan, 10. Âyet).

227. O Gün onları kısıvrak yakalayıp cezalandırırız (Duhan, 16. Âyet).

228. Onların hepsi, Karar Verme Günü bir araya toplanır. O Gün kimsenin bir dostuna faydası bulunmaz; kimse başkasından yardım göremez. Ancak Allah'ın acıdığı kimseler kurtulur. Doğrusu O, kudret ve merhamet sahibidir (Duhan, 40, 41, 42. Âyetler).

229. İman edenlere söyle: Allah'ın Günleri'nin geleceğine inanmayanları affetsinler. Çünkü Allah, herkesin hak ettiği karşılığı mutlaka görecektir (Câsiye, 14. Âyet).

230. Onlara, dinin amacı hakkında açık deliller sunduk. Ancak bunu bildikleri halde aralarındaki kıskançlıktan dolayı ayrılığa düştüler. Ama Rabbin, ayrılığa düştükleri konularda Kıyâmet Günü mutlaka karar verecektir (Casiye, 17. Âyet).

231. De ki: “Sizi yaşatan da, öldüren de Allah'tır. Sonunda da, gerçekleşeceğine hiçbir kuşku olmayan Kıyâmet Günü hepinizi bir araya toplayacaktır. Ama çoğu bunu anlamaz (Casiye, 26. Âyet).

232. Göklerin ve yerin egemeni Allah'tır. Hakikati ortadan kaldırmaya çalışanlar kıyâmet koptuğu zaman hüsrana uğrayacaklar. O Gün herkesin diz çöktüğünü görürsün. Herkes hesabını vermeye çağrılır. O Gün ancak yaptıklarınızın karşılığını görürsünüz (Casiye, 27, 28. Âyetler).

233. “Allah'ın verdiği söz mutlaka yerine gelecektir. Kıyâmetin kopacağından kuşku yoktur” denildiği zaman; “Kıyâmetin ne olduğunu bilmiyoruz, kopacağına da inanmıyoruz” demiştiniz. O gün yaptıkları kötülükleri görecekler. Alay edip durdukları şey de onları kuşatacak. O Gün, onlara: “Siz nasıl bu günün geleceğine aldırmadınızsa,

Biz de bu Gün size aldırmayacağız.” Varacağınız yer ateştir. Hiçbir yardımcınız da yoktur. Bu duruma, Allah’ın âyetleriyle alay ettiğiniz ve dünya hayatına aldandığınız için düştünüz” denir. Artık ne ateşten çıkabilirler ne de af dilemeleri kabul edilir. (Casiye, 32, 33, 34, 35. Âyetler).

234. Gökleri, yeri ve onların arasındakileri belli bir gaye ve belli bir süre için yarattık. Ama kâfirler, kendilerine yapılan uyarıdan yüz çeviriyor (Ahkâf, 3. Âyet).

235. Ateşe atılacakları zaman kâfirlere: “Size verilen bütün nimetleri dünya hayatında tükettiniz. Onlarla sefa sürdürdünüz. Yeryüzünde büyüklük tasladığınız, hakikate karşı mücadele ettiğiniz ve doğru yoldan saptığınız için, bu Gün alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız” denir (Ahkâf, 20. Âyet)

236. Onlar, Kıyâmetin ansızın kopmasını mı bekliyorlar? Onun kopacağı şimdiden haber verilmiştir. O başlarına geldikten sonra yaptıklarının yanlış olduğunu fark etmeleri onlara ne fayda sağlar (Muhammed, 18. Âyet).

237. Sûr’a üflenir. İşte bu size söz verilen Gün’dür (Kâf, 20. Âyet).

238. “Doğrusu sen bu Gün’ün gelip çatacağını umursamıyordun ama şimdi gözündeki perdeyi kaldırdık. Her şeyi net olarak göreceksin denir (Kâf, 22. Âyet).

239. O Gün Cehenneme: Doldun mu? deriz. O da: “ Daha yok mu?” der. O Gün Cennet, Allah’a karşı gelmekten çekinenlere yaklaştırılır ve artık uzaklaştırılmaz. “İşte Allah’a yönelen O’nu hiçbir zaman unutmayan, insanın kavrayış alanının dışında olduğu halde o sonsuz rahmet sahibinden korkan ve Allah’ın huzuruna işlediği günahlardan pişmanlık duyarak gelen herkese söz verilen budur” denir (Kâf, 30, 31, 33. Âyetler).

240. Bir çağırının, yakın bir yerden çağıracağı Gün’ü unutma! O Gün o çağırışı gerçekten herkes duyar. İşte bu yeniden dirilme Günü’dür. Hayat veren de öldüren de Biziz. Sonunda da Bize döneceksiniz. O Gün yeryüzü yarılr, insanlar kabirlerinden hızla çıkarlar. Onları huzurumuzda toplamak bizim için çok kolaydır. Biz onların ne söylediklerini çok iyi biliriz. Sen onları zorla inandırmakla yükümlü değilsin. Bu yüzden, tehdidinden korkanları Kur’ân’la uyar (Kâf, 41, 42, 43, 44, 45. Âyetler).

241. Size söz verilen kesinlikle doğrudur. Hesap Günü mutlaka gelecektir. (Zâriyât, 5, 6. Âyetler).

242. Alay eder biçimde, “Hesap Günü ne zaman gelecek?” derler. Oysa onlar O Gün ateşe atılacaklar. Onlara: “Cezanızı çekin bakalım! İşte istediğiniz buydu” denecek (Zâriyât, 12, 13. Âyetler).

243. Kendilerine söz verilen Gün başlarına geleceklerden dolayı vay kâfirlerin haline! (Zâriyât, 60. Âyet)

244. Göklerin alt üst olacağı, dağların yerinden oynayacağı Gün, hakikati yalanlamış olanların ve ömürleri boyunca boş şeylerle oyalanıp duranların vay haline! Onlar o Gün itilip kakılarak Cehennem ateşine atılacak (Tûr, 9,10, 11, 12, 13. Âyetler).

245. Dehşete kapılacakları Gün’e kadar onları kendi hallerine bırak (Tûr, 45. Âyet).

246. Bu Kur’ân da, önceki uyarılar gibi bir uyarıdır. Kıyâmet iyice yaklaştı. Ama onun vaktini Allah’tan başkası bilemez (Necm, 56, 57, 58. Âyetler).

247. Kıyâmet yaklaştı ve hakikat ortaya çıktı (Kamer, 1. Âyet).

248. Artık onlardan uzak dur. Bir çağırıcının, görülmedik bir şeye çağıracağı Gün....Korku dolu gözlerle, çekirge sürüsü gibi kabirlerinden kalkarlar. Kendilerine çağırana doğru koşarken, kâfirler: “Bu ne kötü bir Gün” derler (Kamer, 6, 7, 8. Âyetler).

249. Onlar asıl azabı Kıyâmet Günü görecekler. O Gün ne korkunç ne acı olacak! Günahkârlar o Gün, doğru yoldan saptıklarını ve akılsızlık ettiklerini saptayacaklar. Yüzükoyun ateşe sürüldükleri Gün, onlara: “Cehennem ateşinin nasıl yaktığını tadın bakalım!” denecek (Kamer, 46, 47, 48. Âyetler).

250. Üzerinize bir alev ve duman gönderilecek de kurtulamayacaksınız. Buna rağmen Rabbinizin gücünü ve nimetleri nasıl görmezlikten gelirsiniz? O Gün insanlara da, cinlere de günahları sorulmayacak. Buna rağmen Rabbinizin gücünü ve nimetlerini

nasıl görmezlikten gelirsiniz? Günahkârlar simalarından tanınacak, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanarak ateşe atılacaklar (Rahmân, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41. Âyetler).

251. Kıyâmet koptuğu zaman, onun yalan olmadığı ortaya çıkar. O kimini alçaltır, kimini yüceltir. Yeryüzü şiddetli bir şekilde sarsıldığında, dağlar parçalanıp toz-toprak haline geldiğinde, siz de üç sınıfa ayrılırsınız. Değerli kimseler; ne mutlu onlara! Değersiz kimseler; vay onların haline! O Gün önde olanlar ise Allah'ın çağrısına uyanlar ve O'na yakın olanlardır. İşte onlar nimetlerle dolu Cennetlere girecekler (Vâkıa Suresi, 1, 2, 3, 4-7,8, 9, 10-12. Âyetler).

252. De ki: “Öncekiler de, sonrakiler de bilinen bir Gün'ün belli vaktinden mutlaka bir araya getirilecek.” (Vâkıa, 49, 50. Âyetler).

253. İşte onlar Hesap Günü böyle ağırlanacak (Vakıa, 56. Âyet).

254. Allah, Kıyâmet Günü onların hepsini diriltecek ve yaptıkları her şeyi kendilerine haber verecekler. Onlar yaptıklarını unutmuş olabilirler; oysa Allah hepsini tek tek kaydetmiştir. Çünkü Allah, her şeye şahittir. Allah'ın, göklerde ve yerde ne varsa bildiğinden haberin yok mu? Gizlice toplanıp konuşan üç kişi varsa, dördüncü O'dur; beş kişi varsa altıncısı O'dur. İster daha az, isterse daha çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar, O onlarla beraberdir. Onların bütün yaptıklarını Kıyâmet Günü kendilerine haber verecektir. Çünkü Allah, her şeyi bilir (Mücâdele, 6,7. Âyetler).

255. Allah hepsini dirilttiği Gün haklı olduklarını sanarak, size yemin ettikleri gibi Allah'a da yemin etmeye kalkacaklar. Oysa onlar yalancıdırlar (Mücadele, 18. Âyet).

256. Kıyâmet Günü yakınlarınız da kendi çocuklarınız da size hiçbir fayda sağlamaz. Allah O Gün aranızda karar verecektir. Çünkü O, bütün yaptıklarınızı görmektedir (Mümtehine, 3. Âyet)

257. Yoksa Kıyâmet Günü'ne kadar her istediğinizi yapmanızı izin mi verdik? (Kalem, 39. Âyet)

258. Gerçekleşek olan...Nedir gerçekleşecek olan? Gerçekleşecek olanın ne olduğunu bilir misin? Semûd ve Âd Kavimleri o korkunç olayı; kıyâmeti yalanladı. Bunun üzerine Semûd Kavmi korkunç bir sesle, Âd kavmi de korkunç bir kasırgayla yok edildi. Allah o kasırgayı yedi gece sekiz gün sürekli estirdi ve onları kökünden sökülmüş hurma kütükleri gibi yere serdi. Şimdi onlardan hiçbir iz görebiliyor musunuz? Firavun, ondan önce yaşamış olanların birçoğu ve alt üst olmuş şehirler halkı da Rablerinin elçilerine karşı gelerek günah üstüne günah işlemişlerdi. Allah onları da çetin bir azaba uğrattı. Sular yeryüzünü kapladığı zaman size ve öğüt alacak kimselere ibret olsun diye, atalarınızı o gemiyle Biz kurtardık. Sûr'a üfürüldüğü yeryüzünün şiddetle sarsıldığı ve dağların yerinden oyantıldığı zaman...İşte O Gün kıyâmet kopar. Evren yarılıp paramparça olur, çünkü o Gün gücü tükenir. Melekler O'nun etrafındadır. O Gün sekiz melek, Rabbinin egemenlik koltuğunu başlarının üzerinde taşır. O Gün hepimiz Allah'ın huzuruna çıkarılırsınız kimsenin bilmediği şeyler bile O'na gizli kalmaz. (Hâkka, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18. Âyetler).

259. O Gün gök erimiş maden gibi, dağlar da atılmış yün gibi olur. Kimse, en yakın dostunun bile durumunu soramaz. Birbirlerini görürler. Ama O Gün her günahkâr, çocuklarını, eşini, kardeşini, kendisini korumuş olan yakınlarını ve yeryüzünde yaşayanların tümünü feda ederek kendisini azaptan kurtarmak ister (Meâric, 8, 9, 10, 11-14. Âyetler).

260. Öyleyse onları bırak, kendilerine söz verilen Gün'e kadar oyalanıp oynasınlar. O Gün, gözlerini korku, yüzlerini zillet bürümüş bir halde kabirlerinden çıkarak, ulaşmak istedikleri bir hedefleri varmış gibi koşarlar. İşte o, kendilerine söz verilen Gün'dür (Mêaric, 42, 43, 44. Âyetler).

261. Nuh Suresinin tamamı Nuh Tufanı'na ayrılmıştır ve Tufan anını tasvir etmektedir.

262. O Gün yeryüzü ve dağlar şiddetle sarsılır; dağlar, savrulan kum yığını haline gelir. (Müzzemmil, 14. Âyet).

262. Eğer hakikati inkâr ederseniz çocukların saçlarını ağartacak olan O Gün kendinizi nasıl korursunuz? O Gün gökler paramparça olur ve O'nun sözü yerine gelir. Bu bir uyarıdır. Öyleyse dileyen rabbine giden yolu tutsun (Müzzemmil, 17, 18, 19. Âyetler).

263. Sûr'a üflendiği zaman, kâfirler için çok zor bir Gün olacak (Müddessir, 8-10. Âyetler).

264. O Gün herkes, yaptığının hesabını vermek için alıkonacak (Müddessir, 38. Âyet).

265. Onlar da: “ Biz ne Allah'a kulluk ederdik, ne de yoksulların derdiyle ilgilenirdik. Sürekli günah işleyenlerle beraber günah işlerdik. Hesap Günü'nü yalanlardık. Ama ölüm ile hakikat ortaya çıktı” diyecekler (Müddessir, 43-47. Âyetler).

266. Kıyâmet Suresinde kıyâmet anı detaylarıyla tasvir edilmiştir.

267. Çünkü onlar sorumluluklarını yerine getirir; şiddeti her tarafa yayılacak olan Gün'den korkarlar (İnsan, 7. Âyet).

268. Bu adamlar, gelip geçici dünyayı seviyorlar ve o çetin Gün'e hazırlanmayı ihmal ediyorlar (İnsan, 27. Âyet).

269. Mürselât Suresinin tamamı da kıyâmet'in tasvirine ayrılmıştır.

270. Doğrusu, Hüküm Günü'nün zamanı belirlenmiştir. Sûr'a üfürüldüğü Gün hepiniz bölük bölük gelirsiniz. Gök yarılıp kapıları açılır. Dağlar kaybolup seraba döner (Nebe, 17, 18, 19, 20. Âyetler).

271. Bu nimetler, göklerin, yerin ve onların arasında bulunan her şeyin Rabbi ve rahmeti sonsuz olan Allah'ın bir ödülü, büyük bir armağandır. O Gün kimse O'nun huzurunda konuşmaya cesaret edemez. İnsanların ve meleklerin sıra sıra dizildiği Gün, sonsuz rahmet sahibi Allah'ın izin verdiklerinden başka kimse konuşamaz ve herkes doğruyu söyler. İşte bu Gün kesin olarak gerçekleşecektir. Artık dileyen, Rabbine giden yolu tutsun. Sizi yakında gerçekleşecek bir azaba karşı uyarıyoruz. O Gün herkes, ne

yaptığını görür. Hakikati inkâr eden kimse: “ Eyvah! Keşke toprak olsaydım” der (Nebe, 36, 37, 38, 39, 40. Âyetler).

272. O Gün şiddetli bir sarsıntı olur. Onu daha büyük sarsıntılar izler. O gün insanların kalbi korkudan hızlı hızlı çarpmaya başlar. Gözlerini korku bürür (Nâziât, 6, 7, 8, 9. Âyetler).

273. O zaman tek bir çığlık kopacak ve başlarına geleni anlayacaklar (Nâziât, 13,14. Âyetler).

274. O Büyük felaket gelip çattığında O Gün insan, bütün yaptıklarını hatırlar (Nâziât, 34, 35. Âyetler).

275. Sana kıyâmetin ne zaman kopacağını soruyorlar. Sen onun vaktini nereden bileceksin? Onunla ilgili her şeyi ancak Rabbin bilir. Sen ancak ondan korkanları uyarmakla görevlisin. Kıyâmet koptuğunda, yeryüzünde sadece bir akşam ya da kuşluk vakti kadar kaldıklarını sanırlar (Nâziât, 42-46. Âyetler).

276. O Kulakları sağır eden ses duyulduğunda...O Gün herkes, kardeşinden, anasından, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçır. O Gün herkesin derdi başından aşkındır. O Gün kimilerinin yüzü güler, sevinç ve mutluluk içindedir. O Gün kimilerinin yüzü de toza toprağa belenmiş ve kararmıştır. İşte onlar, hakikati inkâr eden ve doğru yoldan sapan kimselerdir (Abese, 33,34-36, 37, 38, 39, 40, 41, 42. Âyetler).

277. Güneş dürüldüğünde, yıldızlar söndürüldüğünde, dağlar yürütüldüğünde, doğurmak üzere olan develer terk edildiğinde, bütün hayvanlar bir araya toplandığında, denizler kaynatıldığında, bedenlere can verildiğinde, diri diri toprağa gömülen kız çocuklarına hangi suçtan dolayı öldürüldükleri sorulduğunda, insanların bütün yaptıkları ortaya konulduğunda gök yarıldığında, Cehennem alevlendirildiğinde, Cennet yaklaştırıldığında, herkes kendisi için ne yaptığını görecektir. Gündüzleri görülmeyip geceleri görünen yıldızlara, sona eren geceye ve ağaran sabaha and olsun ki, bu Kur’ân, egemenlik koltuğunun sahibi katında büyük bir itibara sahip, güçlü ve değerli bir elçinin getirdiği bir mesajdır (Tekvir, 1-14, 15-18,19, 20. Âyetler).

278. Gök yarıldığında, yıldızlar parçalandığında, denizler coşturulduğunda, mezardakiler diriltildiğinde, herkes, ilerisi için neler yaptığını ve neleri ihmal ettiğini anlayacaktır (İnfitâr, 1, 2, 3, 4, 5. Âyetler).

279. O Gün kimsenin başkasına faydası dokunmaz. Çünkü O Gün egemen olan sadece Allah'tır (İnfitâr, 19. Âyet).

280. Gök, Rabbinin emrine boyun eğerek yarıldığı yer, Rabbinin emrine boyun eğerek dümdüz olduğu ve içindekileri boşalttığı zaman...(İnşikak, 1-2, 3-5. Âyetler)

281. Burçlarla dolu gökyüzüne, söz verilen Gün'e her şeye tanıklık edene ve tanıklık edilene adn olsun (Burûc, 1-3. Âyetler).

282. Bütün sırların ortaya serildiği Gün, insanın ne dayanacak gücü ne de yardımcısı vardır. (Târık, 9-10. Âyetler).

283. Herşeyi kuşatacak olan felâketten haberin var mı? O Gün kimilerinin yüzünü korku bürür (Ğâşiye, 1, 2. Âyetler).

284. Yeryüzü ard arda sarsılıp paramparça olduğunda; Rabbinin hükmü gelip, melekler sıra sıra dizildiğinde... (Fecr, 21, 22. Âyetler).

285. Yeryüzü şiddetle sarsıldığı ve ağırlıklarını attığı zaman, insan: "Buna ne oluyor?" der. O Gün yer, Rabbinin emrine uyarak bütün haberlerini ortaya döker. O Gün insanlar, yaptıklarının karşılığını görmek için tek tek hesap yerine gelir. Kim zerre kadar iyilik yapmışsa, onun karşılığını görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onun karşılığını görür.... (Zilzâl Suresinin tamamı).

286. O Gün insanlar, ateşin etrafında uçuşan kelebeklere benzer. Dağlar da atılmış yün gibidir (Kâria, 4,5. Âyetler).

Anlaşılacağı üzere Kur'an-ı Kerim'de "kıyâmet" bir yok oluş değil, ayağa kalkış yani yeniden dirilmenin başlangıcı olarak ifade edilmekte, geleceği kaçınılmaz büyük "gün" olarak betimlenmektedir. Kur'an-ı Kerim'de halk arasında bilinen şekildeki bir yok oluş ise "es-sâ'a" olarak yer almaktadır. Bu bağlamda Kur'an-ı

Kerim’de, geleceğinden şüphe duyulmayan “o gün”de Allah’ın emirlerine uymayanların, Allah’ı inkâr edenlerin, dünya hayatına kapılıp ahireti unutanların başlarına gelecek kötü olaylar ve kıyâmet anında evrende meydana gelecek değişiklikler yer almakta; mezardaki ölülerin mahşer yerine doğru hareket edecekleri yani tüm insanlığın aynı yerde toplanacakları belirtilmektedir. Bir başka ifadeyle Kur’an’a göre kıyâmet yeniden dirilme ve evrenin ters yüz olmasıdır.

Kur’an-ı Kerim’de Güneş’in ve yıldızların “belirlenen vakte kadar” gökyüzünde asılı kalacağı belirtilerek dünyanın belirli bir zamana kadar “vakti”nin olduğu vurgulanmakla birlikte, Hz. Muhammed’in kendisinin bile “geleceğinden kuşku duyulmayan o gün”ün hangi gün olacağı konusunda bilgi sahibi olmadığı ifade edilmektedir. Buna rağmen kıyâmetin ne zaman kopacağına yalnız “Allah” tarafından bilineceği, âyetlerde açık bir şekilde görülmektedir.

Geçmişte Allah’a şirk koşan ve çoğunlukla günahkâr kullarının yaşadığı Lut, Semud, Ad kavimlerinin helâkı ve Nuh Tufanı’nı anlatan âyetleri de kıyâmet bağlamında değerlendirmemizin sebebi ise, bu kavimlerin başına gelen olayların “söz konusu kavimlerin kıyâmeti” olarak değerlendirilmesi sebebiyledir. Belirtilen bu olayların Hz. Muhammed ümmetine örnek teşkil eder nitelikte olması ise, işin bir başka boyutudur.

3. 2. İncil’de ve Tevrat’ta Kıyâmet

Hristiyanlık’ta kıyâmetin iki anlamı vardır: Biri İsa’nın kutsal devletini kurmak için dünyaya dönüşü, ikincisi ise insanların yargılanmaları için dirilmeleridir (Tohtahunova, 2010, s.27). Hristiyanlık’ta kıyâmet anlayışı doğrudan İsa Mesih ile bağlantılıdır (alıntılan Tohtahunova, 2010, s. 28). Mesih’in ikinci gelişine yönelik bu beklenti “Parousia” (alıntılan Tohtahunova, 2010, s.28) inancı ile olarak adlandırılır. Parousia kelimesi hazır bulunmak ve gelmek anlamlarında kullanılmaktadır. Bu dönem yani Mesih’in ikinci gelişi Pavlus döneminden beri beklenmektedir (alıntılan Tohtahunova, 2010, s.28). Parousia kıyâmet alâmeti olmaktan ziyade kıyâmetin kendisidir (alıntılan Tohtahunova, 2010, s.28).

Hristiyanlar'ın kutsal kitabı İncil'de konumuzla (kıyâmetle) doğrudan alakalı “Vahiy” bölümüne geçmeden önce ise “İncil (Sevindirici Haber, Yeni Ahit, Yeni Anlaşma)”e kısaca bakılacak olursa; kitap yirmi yedi ayrı yazıdan oluşur ve dört genel konuya değinilir. Sürekli bir bütün oluşturan dört bölüm:

1. İsa'nın yaşamı; Matta, Markos, Luka, Yuhanna adında dört yazar tarafından kalame alınmıştır. Yazarlar hem olaylara doğrudan doğruya tanık olmuşlar, hem de görenlerden gerekli bilgileri toplamışlardır. İsa'dan sonra 150 yılına kadar bu yazılar bir bütün olarak yayınlandı (*İncil*, v).

2. Habercilerin İşleri; ilk sırada bulunan yazılar gibi, târihsel konuları ele alır. Luka'nın yazdığı bu parça, dirilip göklere yükselen İsa Mesih'in İnanlılarına Kutsal Ruh'u göndermesiyle başlar. İnanlılar topluluğunun oluşması ve gelişmesiyle ilgili olayları yansıtır (*İncil*, v).

3. Habercilerin yazdığı yirmi bir mektup; İsa Mesih'in dirilişten sonraki kişiliğini ve bununla ilgili öğretiyi içerir. Haberci Pavlos bunların on üçünü belli yerlerdeki topluluklara ve kişilere yazmıştır. Geriye kalan sekiz mektup birçok yere dağılmış bulunan inanlılara yöneltilmiştir. Her mektubun ana konusu güncel sorunlarla ilgilidir. Tanrı günahlıyı kayrayla arıtan Kutsal Kişi'dir. Günahlının doğal yapısı Tanrı'nın öz varlığıyla çelişki içindedir. Tanrı işledikleri günahlar yüzünden insanlara acır (*İncil*, v) şeklinde geçmekte, konumuzla alakalı asıl kısım ise 4. bölümdür. Bu bölümde “Vahiy” yazısının ana konusu kıyâmet ve yeniden diriliş öncesi hayat ile ilgilidir. İsa Mesih'in yeniden yeryüzüne inişine değinen bildiriler içerir.

Vahiy bölümü elçi Yuhanna'nın görünülerinden oluşmaktadır (alıntılaman Tohtahunova, 2010, s.30). Kitabın yazılış târihi ile ilgili değişik görüşler ortaya atılmıştır. Bunlardan en çok dile getirileni İ.S 65 ile İ.S 70; İ.S 94 ile İ.S 96 yılları arasında yazıldığıdır (alıntılaman Tohtahunova, 2010, s. 30)

Kutsal Kitab'ın bu bölümü eskatologya ile ilgili olup çağdaş okuyucuyu uğraştıran betimlemeler, simgeler, tanımlara sıkça yer verilmiştir. Bugün anlaşılması güç olan bu soyut açıklamalar, Vahiy'in yazıldığı dönemde okuyucunun kolaylıkla anlayabileceği bir yazı biçimidir (İncil (Kitab-ı Mukaddes Şirketi), 1999, s. 495).

Daha önce de bahsedildiği üzere Tanrı esinlemesiyle birinci yüzyılın sonlarında bu parçayı yazan kişi kendini Yuhanna diye tanıtır. Bu göksel açıklamanın içeriğini Tanrı, İsa Mesih'e verir, O da gönderdiği bir melek aracılığıyla uşağı Yuhanna'ya bildirir. (Daniel 2:28,29). Konu kısa zamanda olacak olayları kapsamaktadır. Çağların sonuyla ilgili olduğundan, buna eskatolya yazısı denir. (İncil, (Kitab-ı Mukaddes Şirketi) 1999, s. 495).

Bu yazı dirilip göklere yükselen Mesih'in Anadolu'daki yedi kilise topluluğunun meleğine (vaizine) gönderdiği yedi bildiriyle başlar (beşi uyarı, ikisi övgü). Okuyucu bundan sonra Tanrı'ya ve Kuzu'ya ilişkin görmelerle (4/1, s.502; 5/14, s. 503), ardından yedi mühürle, bunların açılmasında da yedi görmeyle karşılaşır (6/1, s. 504; 8/1, s.507).

Bunları yedi boru sesi ve boruların ötüşünde yedi görme izler. (8/2, s.507; 9/1-21, ss.508-509; 11/15-19,ss.511-512). Altıncıyla yedinci mühür ve boru sesi arasında olayların gelişimi anlatılırken değişik bir durum ortaya çıkar (10/1-11, ss.509-510; 11/1-19, ss.510-511). "Güneşi kuşanmış bir kadın, ayaklarının altında Ay. Başında on iki yıldızdan bir taç. Karnında çocuk taşıyor, doğum sancılarıyla kıvrıyor" (12/1-2 s.512) şeklindeki sembolik anlatım daha sonra da karşımıza çıkacak olan kıyâmet sahnesindeki "doğum yapan kadın" tasviridir. Tanrı'ya karşı çıkan üç canavar (12/9, s.512; 13/1-18, ss.513-514), "Sion Dağı'nda Kuzu'yla bağlıları (14/1-20, ss.514-516), yedi altın tasta yedi büyük sıkıntıyı taşıyan yedi melek" (15/1, s.516; 16/12-21, ss.518-519) gibi semboller de kıyâmet tasvirleri arasında yer almaktadır.

Ardından başka yargılamalar gelir (17/1-18, ss.519-520; 18-19, ss.520-524). 20. Bab'ta "Bin yıl dolunca, şeytan kapatıldığı yerden çözülecek. Yeryüzünün dört köşesindeki ulusları kandırmak için yerinden çıkacak. Gog ile Magog'un ordularını bir araya toplamaya gidecek. Onların sayısı denizin kumu gibidir" (20/7-8, s. 525) şeklindeki ifadeler "Deccal"ın ve Yecüc Mecüc'ün yeryüzüne ineceğini haber vermektedir. Vahiy bölümü; kuzu'nun kesin yendisiyle son bulurken, bin yıllık Mesih hükümranlığı ve yeni gök, yeni yer, yeni Yeruşalem belirir (21/1, s.527; 22/20-21, s.529).

Kıyâmetin ayrıntılı olarak tasvir edildiği “Vahiy”e detaylı bir şekilde bakılacak olursa; Vahiy 1’de Asya Eyaletindeki Yedi Kilise Topluluğuna Mektuplar başlıklarında kıyâmet anında vuku bulacak olayların zamanının yakın olduğu ifade edilir. “Rab’bin Günü Ruh yönetimine dalınca geldim ve arkamdan boru sesi gibi güçlü bir ses duydum. Şöyle diyordu: ‘Gördüklerini kitaba yaz ve yedi kentteki kilise topluluklarına gönder: Efesos’a, İzmir’e, Bergama’ya, Tiyatira’ya, Sardis’e, Filadelfiya’ya, Laodikya’ya” diyerek yedi kiliseye verilmesi gereken haberler dile getirilmiştir (1/4-20, ss.496-497).

Üçüncü kilise topluluğuna “Ödün Veren Kilise Topluluğu”, dördüncü kilise topluluğuna “Hoşgörülü Kilise Topluluğu” adı verilmiştir. Beşinci kilise topluluğuna “Ölü Kilise Topluğu”, altıncı kilise topluluğuna ise “Önünde Açık Kapı Bulunan Kilise Topluluğu” adı verilmiştir. Beşinci bölümde yer alan “Yeryüzünde yaşayanları denemek için tüm dünyaya gelecek olan deneme saatinde ben de seni koruyacağım” ifadeleri de açık olarak kıyâmet anını işaret etmektedir. Son kilise topluluğuna da “Kendini Beğenmiş Kilise Topluluğu” adı verilmiştir (3/14-21, ss.501-502).

Yedi kilise topluluğuna seslenişten sonra “Göklerde Beliren Görme” başlığında kıyâmet tasviri şu şekilde yer alır: “Bundan sonra baktım ve işte açık bir kapı gördüm. Benimle konuşan, boru sesine benzeyen ilk sesi duydum. “Buraya gel! dedi, “Bundan sonra olması gerekenleri göstereceğim sana.” Hemen ruh yönetimine dalınca geldim. Gökte duran bir taht ve tahtta oturan birini gördüm. Tahtta oturan yeşime, kırmızımsı akik taşına benziyordu. Tahtın çevresinde zümrüt gibi bir gökkuşağı vardı. Bu tahtı yirmi dört başka taht kuşatıyordu. Tahtlarda ak giysiler kuşanmış yirmi dört ihtiyar oturuyordu. Başlarında altın taşlar vardı. Tahttan şimşek parıltıları, sesler, gök gürlemeleri çakıyordu; önünde alev saçan yedi meşale yanıyordu. Bunlar Tanrı’nın yedi ruhudur. Tahtın önündeki billur gibi deniz sanki camdandı (4/1-6, s.502).

Tahtın önünde ve çevresinde, önleri arkaları gözlerle dolu dört yaratık duruyordu. İlk yaratık aslana benziyordu, ikinci yaratık danaya. Üçüncü yaratığın insan yüzüne benzer bir yüzü vardı. Dördüncü yaratık ise uçan bir kartala benziyordu. Dört

yaratıktan her birinin altışar kanadı vardı; içleri de, dışları da gözlerle doluydu. Gece gündüz durmak dinlenmek bilmeden şöyle diyorlardı:

“Kutsal, kutsal, kutsal Rab Tanrı, Evrensel Egemen.

Önceden Var Olan, şimdi Var Olan ve Gelecek Olan.” (4/6-8, s.502).

Dört yaratık tahtta oturana, çağlar çağı Diri Olan’a yücelik, onur ve teşekkür sunuca, yirmi dört ihtiyar tahtta oturanın önünde yere kapanır, çağlar çağı Diri Olan’a tapınırlar. Taçlarını tahtın önünde bırakarak şu ezgiyi söylerler:

“Rabbimiz ve Tanrımız!

Yüceliği, onuru, gücü almak sana yaraşır.

Çünkü her şeyi sen yarattın.

Her şey senin istediğin uyarınca var oldu ve yaratıldı.” (4/9-11, s.503).

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkıldığında “kıyâmet” sahnesinin ilk aşamasının sembolik anlatımlarla ifade edildiği görülmektedir.

“Gelecek Olayların Mühürlü Kitabı ve Kuzu” bölümünde yukarıda bahsedilen “dört yaratığın ortasında ihtiyarlarla kuşatılmış bir kuzu” gördüm ifadelerine yer verilmektedir (5/ 6-8, s.503) Yedi gözü, yedi boynuzu” olan bir kuzudan bahsedilmektedir. Bu da derlemelerde karşımıza çıkacak olan “kurt ile kuzu motifini” bize hatırlatmaktadır. Daha sonraki bölümlerde “kuzu”dan bahsedilmeye devam edilir. Bu kuzunun “mühürlü kitap”ı açtığına işaret edilir (5/6-8, s.503).

Mahşeri tasvir eden bir başka sahne ise “Kurtarılanların Sayısı Hesaba Gelmez” bölümünde yer alır: “Bu olaylardan sonra baktım, kimsenin sayamayacağı kadar büyük bir kalabalık gördüm: Her ulustan, her soydan, her halktan, her dilden. Tahtın ve Kuzu’nun önünde duruyorlardı. Ak giysiler kuşanmışlardı. Ellerinde hurma dalları tutuyor ve yüksek sesle bağıyorlardı:

‘Kurtarış tahtta oturan Tanrımız’a

Ve Kuzu'ya özgüdür” (7/9-10, s.506)

“Yedinci Mühür Sessizlik” bölümünde kıyâmet anı: “ ...Bunun ardından melek buhurdanı alıp içine sunaktaki ateşten doldurdu ve yeryüzüne fırlattı. Gök gürlemeleri, sesler, şimşek parıltıları ve deprem oldu” (8/5, s. 507) şeklinde yer almaktadır.

Daha sonraki bölümlerde “Yedi Boru Sesi” şu şekilde tasvir edilir: İlk melek boruyu öttürdü: Kanla karışık dolu ve ateş oluştu, yeryüzüne fırlatıldı. Yeryüzünün üçte biri yandı, ağaçların üçte biri yandı, yeşil otun tümü yandı (8/7, s. 507).

İkinci melek boruyu öttürdü. Alev saçan, koskocaman dağa benzer bir külçe denize fırlatıldı. Denizin üçte biri kana dönüştü. Denizdeki canlı yaratıkların üçte biri öldü. Gemilerin de üçte biri yok edildi (8/8-9, s.507).

Üçüncü melek boruyu öttürdü. Meşale gibi yanan büyük bir yıldız düştü gökten. Irmakların üçte birine ve suların pınarlarına düştü bu. Yıldızın adı Pelin'dir. Suların üçte biri peline dönüştü ve pek çok insan suların etkisiyle öldü. Çünkü sular acılaşmıştı (8/10-11, ss.507-508).

Dördüncü melek boruyu öttürdü. Güneş'in üçte biri, Ay'ın üçte biri, yıldızların üçte biri çarpıldı. Öyle ki, onların üçte biri kararsın, günün üçte biri karanlığa gömülsün, bunun gibi gecenin üçte biri de tümünden ışıksız kalsın(8/12, s.508).

Baktım, göğün ortasında uçarken yüksek sesle bağırان bir kartalın sesini duydum: “Üç melek borularını öttürüp artakalan sesler de duyulunca, vay başına yeryüzüne yaşayanları! Vay başına onların! Vay başına onların!” (8/13, s.508) şeklinde üçüncü evre tasvir edilmiştir.

Beşinci melek boruyu öttürdüğünde ise özet olarak gökyüzünden yeryüzüne düşen bir yıldızdan ve insanlara tıpkı akrebin soktuğu gibi bir acı veren çekirgelerin Tanrı'nın mührünü taşımayan insanlara işkence etmeleri emredilmiştir. Bu işkencede beş ay boyunca insanlar ölmeyi arayacaklar fakat bulamayacaklar (9/1-12, ss.508-509).

Altıncı melek boruyu öttürdüğü zaman Fırat Irmağının yanında bağlı duran ve insanlara işkence edecek olan dört meleğin salıverileceğinden bahsedilmiştir. Bu meleklerin görevi “o anda” insanların üçte birini öldürmektir. Geride kalan insanların da yaptıkları hatadan da dönmediklerinden bahsedilmiştir (9/13-21,s.509).

Gökten inen son meleğin elinde bir kitapçık tuttuğundan bahsedilmiştir. Bu meleğin aslan kükremesine benzer bir sesle kükrediği dile getirilmiş ve bu meleğin Tanrı'nın adıyla “artık gecikme olmayacağı”ni haykırdığı ifade edilmiştir (10/1-11, ss.509-510).

“Derinlerden Çıkan Canavar” başlığında bir canavar tasvirine yer verilir. “Derinlerden çıkan canavar onlarla savaşacak, onları yenip öldürecek. Cesetleri büyük kentin caddesine serilecek. Kendi Rab'leri de orada çarpmıha çakıldı. Oranın simgesel adı Sodom ve Mısır'dır” denilmektedir (11/7-8, s.511).

Daha sonra “Denizden Çıkan Canavar” bölümünde “Sonra denizden bir canavar çıktığını gördüm: On boynuzlu, yedi başlı, boynuzlarının her birine krallık simgesi on bağ, başlarında da sövgü adları. Gördüğüm canavar pars gibiydi. Ayakları ayı ayağına, ağzı da aslan ağzına benziyordu. Ejder gücü de, tahtını ona verdi.Canavarın ağzı abartmak ve sövmek için özgür bırakıldı. Bunun yanı sıra kendisine kırk iki ay tanındı, bu süre içinde dilediği gibi davranma yetkisi verildi”(13/1-7, ss.513-514) ifadeleri “Deccal”i tasvir etmektedir.

“Karadan Çıkan Canavar” bölümünde canavar “Deccal” şu şekilde tasvir edilmiştir: Kuzu boynuzuna benzer iki boynuzu vardı, bir ejder gibi konuşuyordu.....Bunun yanı sıra, ikinci canavar büyük-küçük, varlıklı- varlıksız, özgür-uşak, herkesin sağ eline ve alınına nişan konmasını zorunlu tutuyor. Öyle ki, kendisinde nişan –yani canavarın adı ya da adının sayısı- bulunmayan, ne bir şey satın alabilirsin ne de bir şey satabilirsin! İşte bilgeliğe çağrı. Akıllı olan hesap etsin canavarın sayısını: Çünkü bu sayı insanı simgeler. Sayısı ise altı yüz altmış altıdır (13/11-18, s.514).

Kıyâmet “Üç melek” Babında şu şekilde tasvir edilmiştir: “Sonra göğün ortasında uçan başka bir melek gördüm. Yeryüzünde yaşayanlara müjde vermek için, sonsuz çağları kapsayan Sevindici Haber'i taşıyordu. Her ulusa, her soya, her dile, her

halka yüksek sesle, ‘Tanrı’dan korkun, O’na yücelik verin’ diyordu, ‘Çünkü O’nun yargı saati geldi. Göğü, yeri, denizi, su pınarlarını yaratana tapın’ (14/6-7, s.515).

Babil Şehri’nin yıkılışı ise “Onu ikinci bir melek izledi. Şöyle diyordu: “Yıkıldı! Zina hırsının şarabından tüm uluslara içirten Babil yıkıldı!” (14/8,s.515) şeklinde tasvir edilmiştir.

Müslüman kesime ait Deccal inancına benzer “canavar” motifi ise aynı bab’da “Onu üçüncü bir melek izledi. Gür sesle şöyle diyordu: ‘Her kim canavara ve benzerine tapar, nişanını alnına ya da eline koydurursa, Tanrı’nın kızgınlık bardağına katışıksız olarak boşaltılan kızgınlık şarabından içerek, kutsal meleklerin ve Kuzu’nun önünde kükürt ateşiyle işkence çekecektir. Onlara işkence çektiren ateşin dumanı çağlar çağı yükselecek. Canavara ve benzerine tapanlar, adının nişanını koyduranlar gece gündüz dinginlik nedir bilmeyecekler” şeklinde ifade edilmiştir (14/9-11, s.515).

Tanrı Öfkesinin Bağ Bozumu Babında geçen “Yeryüzünün biçilecek ürünü olgunluğa erdi” ifadeleri kıyâmet anının yaklaştığına işaret edilmektedir (14/18, s.516).

“Fırat Irmağını’na Boşaltılan Tas” Babında “Evrensel Egemen Tanrı’nın Büyük Günü’nde kopacak savaş için tüm yeryüzünü hükümlerini bir araya toplamak amacıyla onlara giderler” ifadeleriyle kıyâmet savaş olarak tasvir edilmiştir (16/14,s.51).

“Armedon” olarak adlandırılan “Cinlerin ruhları yeryüzüne hükümlerini topladıkları yer (16/16, s.518), Hristiyanların “mahşer meydanı”dır. “Havaya Boşaltılan Tas” bölümünde ise yedinci meleğin tasını havaya boşalttığı tasta sonra olanlar şu şekilde yer alır: “Tüm adalar ortadan çekildi, dağlar gözden kayboldu. İnsanların üzerine gökten talant ağırlığında iri dolu yağdı. Dolunun yol açtığı sıkıntı öylesine büyüktü ki, bu yüzden Tanrı’ya sövdüler (16/20,s.519).

Daha sonraki bablarda Babil şehri “genel kadın” olarak geçmekte ve zinanın şehri olarak adlandırılmaktadır. Bu şehirdekilerin canavara uydukları ve kuzu tarafından cezalandırılacaklarından bahsedilmiştir (17/1-18, ss.519-520).

“Tanrı’nın Sözü’nün Yengisi” Babından başlayarak; “Savaş Sonrası”, “Şeytan Bin Yıllık Süreyle Bağlanıyor” Bablarında kıyâmet ve “İlk Diriliş” bölümünde mahşer anı tasvir edilmiştir. Burada Mesih’e inananların kurtuluşa ereceği, canavara inananların ise sonsuz bir azaba uğrayacakları dile getirilmiştir (19/17-18, s. 524; 20/1-3,s.525; 20/4-6, s.525).

Vahiy 19’un “Savaş Sonrası” başlığında: “Bundan sonra baktım, Güneş’te duran bir melek gördüm. Gür bir sesle göğün ortasında uçan tüm kuşları çağırdı: ‘Gelin, Tanrı’nın büyük şöleni için toplanın. Hükümlerinin etini, komutanların etini, güçlülerin etini, atların ve atlıların etini, hem özgürlerin hem kölelerin etini, hem küçüklerin hem büyüklerin, kısacası tüm insanların etini yemek için toplanın’ denilerek Babil’in yıkılışından sonraki anlara yer verilmiştir (19/17-18, s.524).

Savaştan ve Babil’in helâkından sonra İncil’de şeytanın bin yıllık süreyle bağlandığı bilgisine yer verilmiştir. Bundan sonra Vahiy 20’nin ilk diriliş bölümünde; mahşer anı, ölümlerin dirilmesine yer verilmiştir. Bu bölümde “canavar” a uymayanlara ve İsa Mesih’in peşinden gidenlere ne olacağı konusuna tekrar değinilmiştir. Bu açıdan anlatılanlar Müslüman kesime ait rivayetlerle de paralellik göstermektedir. “Şeytanın Sonu” babındaki şu ifadeler: “Bin yıl dolunca, şeytan kapatıldığı yerden çözülecek. Yeryüzünün köşesindeki ulusları kandırmak için yerinden çıkacak. Gog ile Magog’un ordularını savaş için bir araya toplamaya gidecek. Onların sayısı denizin kumu gibidir.” ifadeleri Yecüc ve Mecüc’ü anlatmaktadır. “Son Yargılama” babında mahşer anı tasvir edilmiştir. Bu bölümde ölümlerin yaptıklarına göre yargılanacakları belirtilmiştir (20/4-6; s.525; 20/7-10, s.525).

Vahiy 21’de“kutsal kent” Yeruşalem’e yer verilmiştir. Kent uzun uzun tasvir edildikten sonra burada hiçbir kötülüğe ve iğrençliğe yer olmadığı belirtilmiştir (21/9-27,ss.527-528).

Vahiy 21, 22 de İsa Mesih’in geleceği müjdelenmektedir. Mesih’in ağzından “İşte kısa zamanda geliyorum” ifadelerine yer verilmiştir (21/1-8,s.526; 21/ 9-27, ss.527-528; 22/1-5, s.528; 21/ 6-17, ss.528-529).

Anlaşılacağı üzere Hristiyanlıkta Cennet ve Cehennem mahşer günü “Son Yargılama” Babında yer almakta; burada toplanan ölülerin günah ve sevaplarının tartıldıktan sonra İsa Mesih’e inananların “Yeruşalem” denilen Cennete “yalancı” olarak adlandırılan Deccal’e inananların ise doğrudan Cehennem’e gideceklerine inanılmaktadır.

Yahudilikte ise kıyâmet günü, sadece dünyanın ve evrenin son bulmasını değil, bir hesap gününü de kapsamaktadır (alıntılayan Tohtahunova, 2010, s.11). Yahudilik’in kıyâmet anlayışı da Hristiyanlık’taki gibi Mesih inancıyla bağlantılıdır. Mesih kavramı İbranice (Masiah) kelimesinden türemiştir. Masiah’ın kelime anlamı “yağlanmış kişi”dir. Bu bağlamda Mesih kelimesinin ilk anlamı kurtarıcı olarak değil “yağlanmış” yani “kutsanmış” kişi’dir (alıntılayan Tohtahunova, 2010, s.12).

Yahudiler’in başka kavimlerin egemenlikleri altında yaşadıkları dönemde zamanla kurtarıcı doktrinine dönüşen Mesih beklentisi kuvvetlenmeye başlamıştır. Bu düşünce özellikle Roma İmparatorluğu döneminde hat safhasına ulaşmıştır (alıntılayan Tohtahunova, 2010, s.12).

Tevrat yani diğer adı ile Kitab-ı Mukaddes’te kıyâmet ve alâmetlerine detaylı bir şekilde bakılacak olur ise Nuh Tufanı, Lut kavmi, Sodom ve Gomorre’nin helakı aşağıdaki bab’larda şu şekilde yer almaktadır:

Tekvin 6. Bab’ta Nuh’un soyunun nereden geldiği, Allah’ın insanların bozulmuşluklarına istinaden dünyayı yok edeceği, Nuh’a haber vereceği, O’na bir gemi yapmasını emrettiği ve Nuh’un bu emre itaat ettiği (6/1-22, ss. 5-6) anlatılmaktadır.

Tekvin Bölümü Bab 7’de gemiye binen her türlü hayvandan bir çiftin ve Nuh’un ailesinin hikâyesine yer verilmiştir. Tüm bunlar bittikten sonra “Tufan”ın başlaması” (7/ 1-24, ss. 6-7) tasvir edilmiştir.

Tekvin Bölümü Bab 8’de Tufan’ın bitişine yer verilmiş, Bab 9’da Allah’ın Nuh’a ve yanındakilere selamet verdiği (8/ 1-22; 9/1-28; ss. 7-8) ifade edilmiştir.

Tekvin Bab 19’da “Ve Lut Tsoara geldiği zaman, Güneş yer üzerine doğmuştu. Ve Rab Sodom ve Gomorra üzerine Rab tarafından göklerden kükürt ve ateş

yağdırdı; ve o şehirleri, ve bütün Havzayı, ve şehirlerde oturanların hepsini, ve toprağın nebatını alt üst etti.” (19/23-25, s.17) ifadeleri Lut Kavminin helak oluşu, günümüzde kıyâmetin nasıl kopacağı sorusuna verilen cevaplarla büyük benzerlik göstermektedir.

Tesniye Bölümü 29. Bab'ta Sodom ve Gomorra'nın yok oluşu “Ve gelecek nesil, sizden sonra kalkacak olan oğullarınız, ve uzak bir diyardan gelecek olan yabancı, bu diyarın belalarını, ve Rabbin onu hasta ettiği hastalıkları, ve Rabbin öfkesinde ve gazabında alt üst ettiği Sodom ve Gomorra, Adma ve Tseboimin yıkılması gibi onun bütün diyarı kükürt ve tuz ve yanık olduğunu, ekilmediğini, mahsul vermeyip onda hiçbir yeşil ot bitmediğini gördükleri zaman...” (29/22-23, s. 207) şeklinde yer almaktadır.

Mezmurlar bölümü 119. Bab, Reş Başlığında; “Düşkünlüğüme bak, ve beni kurtar; Çünkü senin şeraitini unutmuyorum. Davamı gör ve beni azat et; sözüne göre beni dirilt. Kurtuluş kötülerden uzaktır; Çünkü senin kanunlarını aramıyorlar. Merhametlerin çoktur, ya Rab; Hükümlerine göre beni dirilt. Bana eza edenler ve hasımlarım çoktur; Fakat şهادetlerinden sapmadım. Hainleri gördüm ve kederlendim, Çünkü senin sözünü tutmuyorlar. Bak, senin vesayamı nasıl severim; Ya Rab, inâyetine göre beni dirilt. Sözünün topu hakîkattir; Ve her adaletli hükmün ebedidir” (119/153-160, s. 616) ifadeleri mahşer anındaki dirilmeye atıf yapmaktadır.

İşaya Bölümünün 2. Babı “Amotsun oğlu İşayanın sözü; Yahuda ve Yeruşalim hakkında gördü” ifadesiyle başlamaktadır. Bu girişten sonra “Dünyayı kuvvetle sarsmak için Rab kalktığı zaman, heybetinin yüzünden ve haşmetinin celalinden kayaların kovuklarına, ve yalçın kayaların yarıklarına girmek için, o gün insanlar, tapınsınlar diye kendilerine yapılan gümüş putlarını ve altın putlarını köstebeklere ve yarasalara atacaklar” Ve Rab dedi: Mademki Sion kızları kibirlidir, ve boyunlarını ileri doğru uzatarak göz edip yürüyorlar, gezerken kırtarak gidiyorlar, ve ayaklarının halkalarını çingırdatıyorlar; bundan ötürü Rab Sion kızlarının tepesini kel ile vuracak, ve Rab onların gizli yerlerini açacak. Ayak halkalarının güzelliğini, ve fileleri, ve mehçeleri; küpeleri, ve bilezikleri, ve peçeleri; alın çatkılarını, ve ayak zincirlerini, ve bel kemerlerini, ve hoş kokulu şişelerini, ve muskaları; yüzükleri, ve

burun halkalarını; bayram esvaplarını, ve örtüleri, ve şalları, ve keseleri; el aynalarını, ve gömlekleri, ve baş sargılarını, ve atkılarını Rab o gün kaldırıp atacaktır. Ve vaki olacak ki, hoş koku yerine pis koku; ve bel kemeri yerine ip; ve saç lülesi yerine saçsız baş; ve süslü esvap yerine çuldan gömlek; güzellik yerine dağlanma olacak. Erkeklerin kılıçla, ve yiğitlerin cenkte düşecekler. Ve Sionun kapıları ah çekip yas tutacaklar; ve kimsesiz kalıp toprakta oturacak (2/1-26, s.674-675) şeklindeki ifadeler kıyâmet sahnelerindeki azabı ve helakı hatırlatmaktadır.

İşaya Bölümünün, 10. Babı'nda "Dulları kendilerine av etsinler, ve öksüzleri yağma eylesinler diye fakirleri adaletten saptırmak, ve kavmımdan düşkün olanların hakkını gaspetmek için haksız fermanlar çıkaranların, ve iğri şeyler yazan yazıcıların vay başına! Yoklama gününde, ve uzaktan gelecek harabiyette ne yapacaksınız? Yardım bulmak için kime kaçacaksınız? Ve malınızı nereye bırakacaksınız? Ancak esirlerin altında çökecekler, ve öldürülenlerin altında düşecekler. Bütün bunlarla beraber öfkesi geri dönmedi, fakat eli hala uzanmış duruyor. Ey Aşurlu, öfkemin değneği! Ve onun elindeki asa benim gazabımdır. Onu fasık millete karşı göndereceğim, ve çapul etsin ve yağma etsin diye, ve onları sokakların çamuru gibi çiğnesin diye gazap ettiğim kavma karşı ona emredeceğim..."(10/1-6, ss.680-681) ifadeleri Tanrının bir kavmi nasıl helak ettiği ile ilgilidir.

İşaya 11. Bab'ta "Ve kurt kuzu ile beraber oturacak, ve kaplan oğlakla beraber yatacak; ve buzağı ve genç aslan ve besili sığır bir arada olacak; ve onları küçük bir çocuk güdecek. Ve inekle ayı otlanacak; ve aslan sığır gibi saman yiyecek. Ve emzikteki çocuk kara yılanın deliği üzerinde oynayacak, ve süttten kesilmiş çocuk elini engerek kovuğu üzerine kovacak. Bütün mukaddes dağımda zarar vermeyecekler ve helak etmeyecekler; çünkü sular denizi nasıl kaplıyorsa, dünya da Rab bilgisi ile dolu olacak" (11/6-9, s. 681) şeklindeki ifadede kurtulanlara yer verilmiştir.

İşaya 13. Bab'ta "Uluyun! Çünkü Rabbin günü yakındır; her şeye Kadir olan tarafından bir yıkım gibi geliyor. Bundan ötürü bütün eller gevşiyecek, ve her insan yüreği eriyecek; ve şaşıracaklar; onları ağırlar ve elemeler tutacak; doğuran kadın gibi ağrı çekecekler; şaşkın şaşkın birbirlerine bakacaklar; yüzleri alev yüzü. Memleketi çöl

etmek için, ve onun içinden suçlu olanlarını helak etmek için, işte, Rabbin günü, acımayan gün, azapla ve kızgın öfke ile geliyor. Çünkü göklerin yıldızları, ve onların yıldız kümeleri ışıklarını vermeyecekler; Güneş doğunca kararacak, ve Ay parlaklığını vermeyecek. Ve onların kötülüğünden ötürü Dünya'yı, ve fesatlarından ötürü kötülerini cezalandıracağım; ve kibirlilerin küstahlığını sona erdireceğim, ve korkunç olanların gururunu alçaltağım. Tek bir insanı has altından, ve bir adamı Ofirin saf altından daha nadir kılacağım. Bundan ötürü gökleri titreteceğim, ve ordular Rabbinin gazabında, ve kızgın öfkesi gününde dünya yerinden oynıyacak. Ve vâki olacak ki, kovalanan ceylan gibi ve toplayanı olmayan koyunlar gibi, herkes kavmına yönelecek, ve herkes memleketine kaçacak. Ele geçen her adamın gövdesi delik deşik edilecek; ve tutulan her adam kılıçla düşecek. Yavruları da gözleri önünde yere çalınacak; evleri çapul edilecek, ve karıları kirletilecek” (13/ 6-16, s. 682) biçimindeki cümleler açıkça kıyâmet sahnesine aittir ve Babil'in yıkılışını anlatmaktadır.

İşaya 16. Bab'da Mısır'ın mahvoluşu şu ifadelerle dile getirilmiştir: “ Ve sular denizden eksilecek, ve ırmaklar kokacak; ve Mısırın kanalları boşalıp kuruyacak; kamışla saz solacak. Nil'in yanında, Nil kenarı yanında olan çayırlar, ve Nil'in bütün ekilmiş tarlaları kuruyacak, toz olup dağılacak, ve yok olacak. Ve balıkçılar ah edecekler ve Nil'e olta atanların hepsi yas tutacaklar...” (19/5-10, s. 686).

İşaya Bab 22'deki şu kısım “Orduların Rabbi diyor: Emin yere kakılmış kazık o gün yerinden çıkacak; ve kesilip düşecek; ve üzerindeki yük kesilip atılacak; çünkü Rab söyledi” (22/25, s. 688) Dünya'ya çakılan kazığın yerinden çıkmasıyla ve Dünya'da dengesizlikler baş göstereceğini anlatmaktadır. Bu da kıyâmetin kopması anlamına gelmektedir. “Dünyanın çivisinin çıkması” deyimini de bu bozulmaya işaret etmektedir.

İşaya, Bab 24'te: “ İşte Rab dünyayı boşaltıyor, ve onu çöl ediyor, ve onun yüzünü alt üst ediyor, ve orada oturanları dağıtıyor. Ve vâki olacak ki, kavm nasılsa, kâhin de öyle, köle nasılsa, efendisi de öyle; câriye nasılsa, hanımı da öyle; satın alan nasılsa, satan da öyle; faiz alan nasılsa, ona faiz veren de öyle olacak. Dünya baştan başa boşalacak, ve baştan başa çapul edilcek; çünkü bu sözü Rab söyledi. Dünya yas

tutuyor ve yüzü soluyor, yer zayıflıyor ve yüzü soluyor, dünyanın yüksek kavmları zayıflıyor. Ve üzerinde oturanların altında dünya kirlendi; çünkü şeraitlerden öte geçtiler, kânunları ayakaltına aldılar, ebedî ahdi bozdular. Lânet bundan ötürü dünyayı yiyip bitirdi ve orada oturanlar suçlu çıktılar; dünyada oturanlar bundan dolayı yandılar, ve arta kalan insan az. Yeni şarap yas tutuyor, asma zayıflıyor; yürekleri sevinçli olanların hepsi inliyor. Teflerin coşkunluğu kesildi. Türkü ile şarap içmeyecekler; içki içenlere içki acı olacak. Issız şehir yıkıldı; kimse girmesin diye her ev kapandı...Ve o günde vaki olacak ki, Rab yüksekte olanların ordusunu yüksekte, ve yerin kırallarını yer yüzünde yoklayacak. Ve esirler çukura nasıl toplanırsa, onlar da bir araya toplanacaklar ve zindana kapatılacaklar ve çok günlerden sonra yoklanacaklar. Ve Ay kızaracak, ve Güneş utanacak; çünkü Orduların Rabbi Sion Dağı'nda ve Yeruşalim'de krallık edecek; onun ihtiyarları karşısında da izzet!" (24/1-21, ss. 689-690) şeklindeki aktarım kıyâmete ve ardından ölümden sonra dirilişin bir kısmına ışık tutmaktadır.

İşaya Bab 26'da "Ya Rab, sıkıntıda seni aradılar; kendilerine tedibin erince onların yalvarışını döktüler. Doğurma vaktine yaklaşan gebe kadın, ağrı çektiği ve ağrılarında bağırdığı gibi, Ya Rab! Senin önünde biz de öyle olduk. Gebe kaldık, ağrılar çektik, sanki yel doğurduk; dünyada kurtuluş yapmadık ve dünyada oturanlar düşmediler. Senin ölülerin dirilecekler; benimkilerin cesetleri kalkacaklar. Ey sizler, toprak içinde yatanlar, uyanın ve terennüm edin; çünkü çiğlerin otların çiği gibidir ve yer ölülerini dışarı atacak" (26/16-19, ss. 690-691) şeklindeki paragraf ölülerin dirilmesi sahnesini içermektedir.

Bab 27'de Müslüman kesime ait rivayetlerde de yer alan "Deccal" tasviri "O gün Levyatanı, tez kaçan o yılanı, ve Lev yatanı, dolambaç giden o yılanı, çetin ve iri ve zorlu kılıcı ile yoklayacak; ve denizde olan canavarı öldürecek...(27/1, s. 691) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Ve gelecek günlerde Yakub kök salacak; İsrail gonca verip çiçeklenecek; ve yeryüzünü meyva ile dolduracaklar...Ve o gün vâki olacak ki büyük boru çalınacak; ve Asur diyarında helâk olmak üzere olanlar ve Mısır diyarında olan sürgünler gelecekler;

ve mukaddes dağda, Yerus̄alim’de, Rabbe tapınacaklar (27/6, s. 691) ifadeleri ile yine “Yerus̄alim” den yani Cennet’ten bahsedilmiştir.

Bab 28’de “O Gün orduların Rabbi kavminin artakalanlarına izzet tâcı, ve güzelliik çelengi olacak; ve hüküm kürsüsünde oturan için adalet ruhu, ve cengi kapıdan geri sürenler için kuvvet olacak (28/5-6,s. 692); Bab 34’te “Ey Milletler, işitmek için yaklaşın; ve ey kavmlar, iyi dinleyin; dünya, ve onun içindekiler; yer ve ondan çıkanların hepsi işitsin. Çünkü Rabbin bütün milletlere öfkesi, bütün onların ordusuna kızgınlığı var; onları bütün bütün yok etti, onları boğazlanmaya verdi. Ve öldürölmüş olanları dışarı atılacaklar ve leşlerinin kokusu çıkacak; ve kanları ile dağlar eriyecek, ve gökler tomar gibi dürelecek; ve bütün onların ordusu, asmadan yaprak dökölür gibi ve incir ağacından dökölen yaprak gibi dökölecek. Çünkü kılıcım göklerde kanıncıya kadar içti; işte, Edom üzerine ve lânet ettiğim kavmin üzerine hüküm için inecek. Rabbin kılıcı kana, kuzuların ve ergeçlerin kanına doydı, yağla, koç böbreklerinin yağı ile yağlandı; çünkü Rabbin Botsrada kurbanı ve Edom kurbanı, ve Edom diyarında büyük kırgını var. Ve onlarla beraber yaban öküzleri ve boğalarla beraber buzağılar inecekler; ve onların diyarı kana doyoacak, ve yağdan onların toprağı semizlenecekler” (34/ 1-7, s.697) tasvirleri de helak olan kavimlerin kıyâmet anlarına ışık tutmaktadır.

“Çünkü Rabbin öç alma günü, Sion davasından ötürü karşılık yılı var. Ve Edom vadileri zifte ve onun toprağı kükürde dönecek, ve diyarı yanan zift olacak. Gece gündüz sönmeyecek; dumanı ebediyen tütecek; nesilden nesle ıssız kalacak; daima ve ebediyen içinden kimse geçmiyecek. Ancak saka kuşu ile kirpinin mülkü olacak ve orada baykuşla karga oturacak; ve şaşkınlık ipini, ve boşluk şakölünü onun üzerine gerecek...Evet gece canavarı orada yerleşecek, ve kendisi için istirahat yeri bulacak. Ok yılıanı yuvasını orada yapacak ve yumurtlayacak ve yavrularını çıkaracak; ve kendi gölgesinde toplayacak; evet, çaylaklar orada, her biri kendi eşile toplanacaklar” (34/8-15, s. 697-698) şeklindeki aktarımlar da kıyamet anına atıfta bulunmaktadır.

Bap 35’teki şu kısım mahşer sahnesini aktarması bakımından dikkat çekicidir. “O zaman körlerin gözleri açılacak, sağırkların da kulakları açılacak. O zaman topal adam geyik gibi sıçrayacak ve dilsizin dili terennüm edecek; çünkü çölde sular ve

bozkırda seller fişkırarak. Ve kızgın kum bir havuz; ve susuz su kaynakları olacak; çakalların yattığı yurt kamışlık ve sazlık ile ot olacak, ve ona Kudsîyet yolu denilecek; murdar adam ondan geçmiyecek; ancak kurtulmuş olanlar için olacak; yoldan yürüyenler, bön adamlar bile, ondan sapmayacaklar. Orada aslan olmayacak, ve yırtıcı havan o yolun üstüne çıkmayacak; onlar orada bulunmayacaklar; ancak orada kurtulmuş olanlar yürüyecekler; ve Rabbin kurtardıkları dönecekler, ve terennümle Sion'a varacaklar, ve başları üzerinde ebedi sevinç olacak; meserrete ve sevince erecekler, ve kederle inilti kaçıp gidecek (35/5-10, ss. 698-699).

Bab 42'de Rab insanlara şu şekilde seslenmekte ve kıyâmetin muhakkak geleceğini bildirmektedir: “Uzun zamandan beri sustum; sustum, ve kendimi tuttum; şimdi doğuran kadın gibi feryat edeceğim; kesik kesik soluk alacağım, hem de soluyacağım. Dağlar ve tepeleri harap edeceğim ve onların bütün yeşilliklerini kurutacağım; ve ırmakları adalar edeceğim, ve havuzları kurutacağım; Ve körleri bilmedikleri yoldan getireceğim; bilmedikleri yollarda onlara klavuz olacağım; karanlığı önlerinde ışık ve eğri yerleri düz edeceğim. Bu şeyleri yapacağım ve kendilerini bırakmayacağım. Oyma putlara güvenenler, dökme putlara: İlâhımız sizsiniz diyenler geri döndürülecekler çok utanacaklar (42/14-17, s.705).

3. 3. *Kitab-ı Cilve ve Mushaf-ı Reş'te Kıyâmet*

Yezidîler'in iki kutsal kitabından biri olan Kitab-ı Cilve, “Vahiy Kitabı” olarak çevrilebilen iki Arapça kelimenin Kürtçe-Farsça kurallarına göre tamlamasıdır. Kitaplarını böyle adlandırmalarının nedeni ehl-i kitap sayılmak istemelerinden kaynaklanıyor olmalıdır. Yezidîler'in kutsal metinleri iki mushaftan meydana gelmekte ve her Mushaf da kavil denilen âyetlerden oluşmaktadır. ‘Kavil’ ise Arapça bir kelime olup ‘söylem’ ve ‘söz’ anlamındadır” (Çakar, 2007, s. 251).

“Kitab-ı Cilve”deki “Herkesten önce var olan Melek Tavus'tu; O kendi has halkını ayırmak ve onları hayalden ve delâletten kurtarmak için Abd-Tavus'u bu âleme gönderdi” (alıntılardan Çakar, 2007, s.251) ifadeleri Yezidî kozmolojisine açıklık getirmektedir.

Birinci fasılda “Ben vardım, şimdi de mevcudum ve sonsuza kadar var olacağım. Bütün idarem altındaki yaratıcılara muktedirim. Onların bütün işlerini ben gerçekleştiririm” (Çakar, 2007, s.252) şeklindeki aktarım hayatın sonsuzluğuna vurgu yapmakta kıyâmet fikrini barındırmamaktadır.

İkinci fasılda yer alan “Eğer istersem art arda üç kez âleme veya bir başka âleme tenasüh vasıtasıyla gönderirim.” (Çakar, 2007, s. 256) cümlesinden de Yezidîlerin dünyanın sonsuzluğu ve reankarnasyona inandıkları sonucu çıkmaktadır. Bunun yanı sıra dördüncü fasılda yer alan “Benim için emek harcayan kişilere âlemlerin birinde hayırlarına olan şeyi veririm” (Çakar, 2007, s. 259) ifadesi ise “tenasüh” inancını desteklemektedir.

Yezidîlerin kutsal kitap olarak kabul ettikleri diğer kaynak Mushaf-ı Reş’e göre dünyanın yaratılışı; “İlkin Allah sırrı azizinden bir beyaz inci yarattı ve adını ‘Anfur’ koyduğu bir kuşu yarattı ve o inciyi onun sırtına koyup üzerinde 40.000 yıl oturdu” (Çakar, 2007, s. 261) biçiminde tasvir edilmektedir. Bu girişten sonra Pazar gününden itibaren meleklerin yaratılışı anlatılmakta; salı gününde ise “İsrafil”in yaratılışına yer verilmektedir (Çakar, 2007, s. 261).

“Hergüne bir melek gelecek şekilde yaratılan meleklerden en önemlisi “Cebrail”dir. Tanrı “Cebrail”i bir kuş sûretinde yarattı ve dört köşeyi onun eline verdi ve onu gönderdi. Ardından bir gemi yarattı ve içine yerleşip 30.000 sene denizde bekledi. Sonra Laliş’e geldi ve yerleşti. Bağırды ve böylece dünyadaki taşları oluşturdu, dünya toprak doldu ve titremeye başladı. Cebrail’e emretti ve (Dünya) sükûnete erdi. O incinin iki parçasını getirip birini yerin altına, diğerini göğün kapısına yerleştirdi. Ardından onlara Ay’ı ve Güneş’i ve de beyaz incinin kırıntılarından yarattığı yıldızları göğe süs olsun diye astı” (Çakar, 2007, s. 265) şeklindeki ifadede Nuh Tufan’ındaki gibi bir yok oluşun aksine bir yaratım süreci anlatılmaktadır.

Mushaf-ı Reş’te Âdem ve Havva’nın yaratılışı; “Rabbil-Azim meleklerine dedi ki; ‘Ben Âdem ve Havva’yı yaratacağım ve onları insan yapacağım ve onun vücudundan Şehr bin Sefer’i yaratacağım ki bundan dünyada onun cemaati zuhur

edecektir. Bu sonra Azrail'in yani Melek Tavus'un milleti olacaktır ki bundan da Yezidîler çoğalacaklardır” (Çakar, 2007, s.266) şeklinde geçmektedir.

Dikkat edilecek olursa Yezidî kültüründe “varoluş” hikâyeleri mevcutken, “dünyanın sonu”, “kıyâmet” gibi kavramlara rastlanmamakta; salı günü yaratılan İsrâfil Meleğine ise bir fonksiyon yüklenmemektedir. Bütün bunlar Yezidî (Ezidî) inancında tenasüh inancının mevcut olmasıyla açıklanabilir.

4. Pozitif Bilimlerde Kıyâmet

Hemen bütün inançlarda dünyanın sonunun geleceğine kesin gözüyle bakılır. Pozitif bilimlere göre de aynı durum söz konusu olup son, kaçınılmazdır. Bu bağlamda bilim adamlarının ortaya koyduğu tezlere bakmakta yarar olduğunu görüyoruz:

4. 1. Kritik Yoğunluk Teorisi

Kıyâmet teorileri arasında, dikkati en çok çeken, “Kritik Yoğunluk Teorisi” adı verilen ve enerji merkezli olanıdır. Bu tezde, bilim tarafından kontrol edilemeyecek enerjilerin, dünyanın sonunu hazırlayacağı savunulmakta; yıldızların ve diğer gök cisimlerinin ölümleri de bu kategoride değerlendirilmektedir (alıntılayan Kahraman, 2005, s.189).

Buna göre kâinat devamlı genişlemekte, bir gün bu genişlemenin çekim kuvvetine mağlup düşerek duracağı ve galaksilerin bir noktada toplanmak üzere geri dönüş yolculuğuna çıkacağı düşünülmektedir. Güneş'in kütledeki azalma saniyede 4.400.000 ton, günlük kütle kaybı ise 380.000 milyon tondur. Bu kayıpla Güneş 8.000.000.000.000 senede kütlelerinin yarısını kaybedecektir (alıntılayan Kahraman, 2005, s. 191).

Bu bilgiler ışığında Kritik Yoğunluk Teorisini Güneş'in kütlelerinin azalması sonucu buna ters orantılı olarak çekim kuvvetinin artması ile kâinattaki genişlemenin durarak yerini daralmaya terk etmesi, Güneş'in de aşırı kütle azalması sonucu küçülerek; kara delik halini alıp etrafındaki yıldız ve gezegenleri kendine çekerek yutması olarak algılayabiliriz (Kahraman, 2005, s. 191).

4. 2. Açık ve Kapalı Kâinat Modeli Teorileri

Bu tezde kâinatın ölümsüz olmadığı, ölümünün ise iki teori halinde izâh edildiği savunulmaktadır (Kahraman, 2005, s.191).

a. Açık Kainat Modeli: Bu modele göre yıldızlar, yakıtını tükettikçe birer birer ölmeye devam edecekler, sonunda kâinat büyük bir mezarlık haline dönecektir (Kahraman, 2005, s.191).

b. Kapalı Kâinat Modeli: Bu model yıldızların tek tek ölümünü beklemeksizin topyekün bir ölümle, yâni kıyâmetle neticelenmesine dayanmaktadır. Buna göre kâinatın genişlemesi yavaşlaya yavaşlaya milyarlarca sene sonra (bu süre kâinatın yoğunluğunun kritik yoğunluktan ne kadar fazla olduğuna bağlıdır) duracak ve bu noktadan itibaren galaksiler gittikçe artan bir süratle birbirlerine doğru koşuşmaya başlayacaklardır (alıntılan Kahraman, 2005, s.191).

Önceleri, geriye dönüşün hissedilen bir tesiri olmayacak, galaksiler daha milyarlarca sene (şimdi olduğu gibi) birbirlerine yaklaşmaları sırasında da sükun ve intizam içinde hareketlerine devam edeceklerdir. Ancak kâinat bugünkünün yüzde bir'i kadar küçülünce fezanın sıcaklığı dünyamızın gündüz sıcaklığına erişecek, milyonlarca sene sonra gökyüzü dayanılmaz derecede parlak hale gelecek, birkaç yüz bin sene sonra sıcaklık milyonlarca santigrat dereceye çıkacak ve yıldızlar ölüm çığlıkları atarak radyasyon, elektron ve atom çekirdeklerinden meydana gelen bir karışım içinde eriyip gideceklerdir. Kâinatın tıpkı başlangıcındaki gibi fokur fokur kaynayan bir kozmik çorba halini alması ve ortasında sıfır hacimde kaybolup gitmesi için sadece günler yeterli olacaktır (Kahraman, 2005, s.192).

4.3. Genişleme-Daralma Teorisi

Bu teori, açık-kapalı kâinat modelleri teorisinin farklı şekillerde adlandırılması durumudur. Bu teoriye göre de kıyâmet konusunda iki ihtimal görülmektedir (Kahraman, 2005, s.192).

a. Genişleme Teorisi: Kıyâmetin bu modelinde evren sürekli olarak genişleyecek; hiçbir son, hiçbir kıyâmet olmaksızın sonsuza kadar devam edip belirsizliğe ulaşacaktır (alıntıl原因 Kahraman, 2005, s.192).

b. Daralma Teorisi: Bir gün gelecek; genişleme durarak ve bütün sistem kendi içine kapanarak çökecek, kıyâmet kopacaktır (Kahraman, 2005, s. 192). Daralma teorisine göre, gökyüzü aşırı sıcaklık sebebiyle bir baştan bir başa kıpkırmızı bir renge boyanacaktır. Kâinat artık “açılan bir çiçek” gibi değil, kapanan “kapanmakta olan” narin ve zayıf bir “kırmızı gül goncası” haline dönüşecektir (Kahraman, s. 193).

5. Kıyâmet Konusunda Yapılan Çalışmalar

5. 1. Sadece Kıyâmete Yönelik Çalışmalar

5. 1. 1. Kitaplar

Ahmet Emin Seyhan, “Hadislerde Kıyâmet Alâmetleri” adlı eserde Yazıcıoğlu Ahmet Bican’ın “Envâr’ul Âşikîn” adlı eserinde yer alan hadislerden hareketle kıyâmet konulu âyetleri ve hadisleri incelemiştir; kıyâmet konusunu sekiz alt başlıkta toplamıştır (Seyhan, 2006).

Kılıç, “Mitoloji, Kitab-ı Mukaddes ve Kur’an-ı Kerim” adını taşıyan kitabının birinci bölümünde mitik ve bilimsel düşünceye göre zaman kavramının açılımını incelemiştir, eserin ikinci bölümünü ise Hristiyanlık’taki mitik unsurlar bir başka deyişle Hristiyanlık-mitoloji benzerliğine ayırmıştır. Kitabın üçüncü bölümü ise Kur’an’ın indirilmiş ayetlerden meydana gelmesi sebebiyle İslamiyet’in tamamen ilahî kelimeler ışığında ortaya çıkan bir din olduğu üzerine oturtulmuştur. (Kılıç, 1993).

“Pozitif Bilimlere Göre Kıyâmet” başlığında da faydalandığımız Naci Kahraman’a ait olan “Kur’ân, Sünnet ve Pozitif Bilimlere Göre Kıyâmet” adlı çalışmanın birinci bölümü kıyâmetle ilgili kavramlara ayrılmış ve kıyâmet tanımıyla başlamıştır. Kelamcıların kıyâmetle ilgili görüşlerine yer verildiği, bu bölümün sonunda kıyâmetle çeşitli tabiatlara ayrılan insanoğlunun durumu değerlendirilmiştir. İkinci bölümde kıyâmetin gerekliliği ve kıyâmet alâmetleri üzerinde durulmuştur. Son bölüm

olan ve eserin temelini teşkil ettiğine inandığımız “Kur’an’a Göre Kıyâmetin Kopuşundaki Kozmik Olaylar ve Pozitif Bilimlere Göre Kıyâmet” başlıklarında kıyâmet anındaki kozmik olayları çeşitli fizik teorileriyle açıklayarak dünyanın sonunun geleceğinin ispatını hedeflemiştir (Kahraman, 2005).

İmâmı Gazâli’nin “Kur’ân’ı Kerîm’de Kıyâmet ve Ahiret” adlı eserinde âdemoğlu’nun yaratılışından başlayarak insan ve tabiatına dair ne varsa hepsine kısa kısa değinilmiştir. Her fasılda farklı tabiatlardaki insanların canlarının nasıl alınacağı, kabir’de ne halde bulunacakları üzerinde durulmuştur. Altıncı fasılda kıyâmet sahnesi anlatılmaya başlamış; bölümün girişinde bu sahne şu şekilde yer almıştır: “Allahü Teâla, Sûr üfürüldükten sonra, kıyâmet günü, murad buyurduğu vakit, dağlar uçar, bulutlar gibi yürümeye başlar. Denizlerin bazısı bazısına taşar. Güneş’in nuru mahv olarak simsiyah olur. Dağlar toz halini alır. Âlemin bazısı bazısına dâhil olur. Yıldızlar dizili inci gibi perakende olur. Gökler gülyağı gibi erir ve değirmen döner gibi deveren eder ki, şiddetli bir şekilde hareket eder...” Bölümün sonunda ise ölülerin mezarlarından kalkışı ve haşr meydanına gitmeleri tasvir edilmiştir (İmâmı Gazâli, 1981).

Mehmet Okuyan’ın “Kabir Kavramı ve Kıyâmet-Âhiret Süresi” isimli çalışması oldukça kapsamlı bir çalışma olup, giriş bölümünde değişik inançlardaki kabir hayatı mefhumuna yer vermesi de yazarın konuya detaylı bir şekilde yaklaştığının göstergesidir. Daha sonra yazar “kabir” ve “berzah” kavramlarını ele alıp açıklamış; ruhun mahiyeti ve beden öldükten sonraki konumuna açıklık getirmesiyle giriş bölümünü tamamlamıştır. Yazar, birinci bölümü kabir sorgusuna ayırmış, ikinci bölümde asıl konumuz olan kıyâmeti ele alıp değerlendirmiştir. Bu bölümde Okuyan “*El kıyâme*h” kelimesinin, kök anlamı itibariyle “kalkmak, bir şeyin meydana gelmesi” anlamında kullanıldığını belirtmiş ve Kur’an-ı Kerim’de 70 defa tekrarlandığını ifade etmiştir. Yazar “kıyâmet” anlamında kullanılan diğer kelimelere de yer vermiştir. Bunlardan bazıları: *el-ğâşiye* “bürüyen/kaplayan”, *el hâkka* “gerçek olan”, *el kaari’a* “çarpan/ her şeyi birbirine çarpan”, *es-sâ’a* “kıyâmet saati/vakti” kelimeleridir. Yazar kıyâmetin vaktinin bilinip bilinemeyeceği konusuna da değinmiş ve Kur’an-ı Kerim’deki ilgili âyetleri değerlendirerek konuya açıklık getirmiştir. Bu bağlamda

kıyâmetin kopma vaktinin yalnız Allah tarafından bilineceğini dile getirmiştir (Okuyan, 2013).

İmamı Gazâli “Ahiret Hayatı (Ölüm Kabir Kıyâmet)” adlı eserinde ölüm öncesi ve Sûr’a üfürülmeden önce olacaklar ile eserine başlamış ve “ölüm”, “ahiret”, “kabir”, “can çekişme” gibi kavramlara detaylı bir şekilde yer verirken “Kral ile Azrail”, “Ruh Kabzedilen Bir Zorbanın Hikâyesi” gibi hikâyelerle de eserine edebî bir nitelik kazandırmıştır. Asıl konumuzla ilgili olan kısım ise “İsrafil’in Sûr’u Üflemesi ve Sonrasında Olacaklar” başlığı altında ele alınmıştır. Sûr’a üfürülmesiyle birlikte tüm yaptıklarımızın teraziye konulacağını ve ardından sevapları ağır basanların Cennete günahları çok olanların ise Cehennem’e gideceklerini ifade etmiştir. Yazar bu bilgiyi hadis ve âyetlerle de desteklemiştir. Sûr’un çıkardığı sesi “Kabirden çıkanların kulaklarını çınlatacak”, “O Sûr öyle bir ses ve öyle bir bağırtıdır ki, onunla birlikte kabirler ölümlerin baş tarafından açılır ve ölümler bir defada kabirlerinden sıçarlar” şeklinde tasvir etmiştir. Bu tasvirlerden sonra Sûr’un sesi ve şeklini çeşitli hadis-i şeriflere ve âyetlere dayandırarak açıklamıştır. Sûr’un üfürülmesinden sonraki bekleyişe yer verirken insanoğlunun ameline göre bekleyişin rahat veya ızdırap içinde olabileceğini belirtmiş ve yine bu ifadesini de âyetlerle desteklemiştir (İmamı Gazâli, 2013).

Ayhan Tekineş’e ait “Ahir Zaman ve Kıyâmet Alâmetleri” adlı çalışmanın giriş bölümünde kıyâmetle ilgili genel bilgilere (kıyâmetin toplum için ne anlam ifade ettiği) yer verdikten sonra hadislerle kıyâmet alâmetlerini değerlendirmiştir. Eserin birinci bölümünde “gayb bilgisi ve peygamberler” konusu işlenmiş ve kıyâmetin de gaybi bir konu olduğu ve bunun yalnız Allah tarafından bilinebileceği ifade edilmiştir. İkinci bölümde ahir zaman alâmetlerinin yorumu yer almaktadır. Bu bölümde de yazarın dikkati çektiği nokta alâmetlerin yorumu esnasında sembolik anlatımlara dikkat edilmesi ve çıkarımların bunlara göre yapılmasıdır. Eserde ahir zamanda ortaya çıkacak büyük günahların; câhiliye dönemine geri dönülmesi, dinin tahrif edilmesi, cehâletin artması, sosyal düzende bozulmalar yaşanması gibi olaylar olduğu dile getirilmiştir. Bu bölümlerden sonra yazar sırasıyla ahir zamanda olacak önemli olaylardan (kadın nüfusunun artması, teknolojik gelişmeler), büyük savaşlardan (Yahudiler’le yapılacak

savaşlar, Fırat ve Dicle Havzasında, Mekke ve Medine’de), iyiliğin Mesih ve Mehdi; kötülüğün ise Yecüc-Mecüc ve Deccal tarafından temsil edildiğinden, son olarak da kıyâmet vaktini işaret eden son alâmetlerden (İsrafil’in sûr’u üflemesi, dumanın ortaya çıkması..) bahsetmiştir (Tekineş, 2008).

5. 1. 2. Tezler

Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi’nde Süleyman Altuntaş tarafından hazırlanan “On Alâmeti Bir Arada Zikreden Alâmetlerin Tahlili” adlı yüksek lisans tezinin ilk bölümünde Yahudi ve Hristiyan kültüründe kıyâmet alâmetleri ve İslâm kültüründe kıyâmet alâmetleri ayrı başlıklar halinde incelemiş daha sonra da kıyâmetle ilgili kavramlara açıklık getirilmiştir. İkinci bölümde ise kıyâmetin on alâmetini konu alan hadisler ve hadis zincirleri üzerinde durulmuştur (Altuntaş, 2007).

Rabia Tohtahunova’nın Prof. Dr. Mustafa Erdem danışmanlığında hazırlanmış olan “Dinlerde Kıyâmet Fenomeni” adlı yüksek lisans tezinde kıyâmet “Yahudilikte Kıyâmet Fenomeni”, “Hristiyanlıkta Kıyâmet Fenomeni”, “İslamda Kıyâmet Fenomeni” olmak üzere üç başlık altında incelenmiş, alt başlıklarında ise söz konusu üç büyük dindeki ölüm ve ahiret düşüncelerine yer verilmiştir (Tohtahunova, 2010).

Bülent Malkoç, “Kıyâmet Alâmetleri ve Gelecek Haberleri Konusunda Hadislerle Kitabı Mukaddesin Karşılaştırılması” isimli yüksek lisans tezinin ilk bölümü Yahudilikte ve İslamda kıyâmetle ilgili temel kavramlara ayırmış; ikinci bölümde hadislerde ve Kitab-ı Mukaddesteki kıyâmet alâmetlerine yer vermiştir (Malkoç, 2010).

Faruk Tuncer, “El- Hâkka Suresi Tefsiri Denemesi ve Bu Suredeki Kıyâmet Sahneleri” adlı yüksek lisans tezinin ikinci bölümünde kıyâmeti; geçmiş kavimlerin başına gelenler, Sûr’a üfürüldüğü zamanki genel manzara bağlamında ele alıp değerlendirmiştir (Tuncer, 1991).

5. 1. 3. Makaleler

Mehmet Paçacı’ya ait “Hadis’te Apokaliptizm veya Fiten Edebiyatı” adlı makalede Sami kültür geleneği içinde önemli bir yere sahip apokaliptik literatürü

üzerinde durulmuştur. Eserde apokaliptik kelimesinin Yunanca *apokalipsis*’ten geldiği ve anlamının “örtülü bir şeyi açmak, örtüsünü kaldırmak” olduğu ifade edilmiş, bu literatürün en eski örneklerine Yahudi kaynaklarında rastlanıldığından bahsedilerek söz konusu literatürün Hristiyan ve asıl İslami kaynaklarda ne şekilde karşımıza çıktığı üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda İslâmi kaynaklarda “fiten rivâyetler” şeklinde yer alan anlatılar ile apokaliptiklerin ortak özelliklerinin söz konusu edildiği çalışmada fiten rivâyetler ile apokaliptiklerin en büyük ortak özelliğinin gelecekte ve özellikle ‘ahir zamanda’ olacakların açıklanması olduğu belirtilmiştir (Paçacı, 1998, ss.35-53).

“Kıyâmeti Beklerken: Hristiyanlıkta Kıyâmet Beklentileri ve Rus Ortodoks Kilisesindeki Yansımaları” isimli Cengiz Batuk’a ait makale Hristiyan terminolojisinde “kıyâmet” algısına ışık tutması açısından önemli bir çalışmadır. Çalışmanın birinci bölümünde Yahudilere ait apokaliptik anlatıların İsâ ile birlikte devam ettiğini, İsâ’nın selefi Yahya gibi insanoğlunu kıyâmet konusunda hazırlıklı olmaya davet ettiğini, müritlerine merhametli, adil, cömert olmayı tavsiye ettiğini belirtir. Eserde İsâ’nın çağrısının büyük oranda ahlâki öğütler içerdiği fakat apokaliptik temanın büyük kısmından yoksun olduğu ifade edilirken; İncil’in Vahiy bölümünün apokaliptik temaların sürekli canlı kalmasına sebep olduğu dile getirilir. Yazar bu bölümün devamında “kilise babalarının” konuyla ilgili değişik görüşlerine yer vermiş; Hristiyanlık içinde ortaya çıkan akımların kıyâmet görüşleri ve bunların ortak özellikleri üzerinde durduktan sonra Rus Ortodoks kilisenin kıyâmet ile ilgili görüşlerini aktarmıştır (Batuk, 2008, s.5-36).

Naci Kula ve 17 Ağustos depremzedelerini konu alan “Deprem ve Kıyâmet Benzetmesi” adlı çalışma, sahası itibariyle oldukça dikkat çekicidir. Nitekim depremzedelerle yapılan görüşmeler neticesinde depremin kıyâmet sahnesini andırdığı ortaya çıkmıştır; depremin meydana gelmesiyle birlikte mevcut düzenin yerle bir olduğunu, bunun da kıyâmetin özellikleriyle benzerlik gösterdiği ifade edilmiştir. Depremzedeler yaşadıklarını tarif ederken kıyâmet alâmetleriyle benzerlik gösteren tasvirler ortaya koymuş olmaları, (uğultu ve gürültü, yerin yarılması, gökyüzünün birden aydınlanması gibi) çalışmanın böyle bir sonuca ulaşmasında etken olmuştur. Eserde depremin kıyâmet gibi algılanmasının, depremzedelerin yaşadıkları travmatik

olaya bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik bozukluklar ve stres kaynaklı olabileceği üzerinde de durulmuştur (Kula, 2000, C.9).

Mevlüt Erten'e ait "Kur'an'da Ölüm Panoraması (Kıyâmet Suresi, 26-30. âyetlerine Genel Bir Bakış) adlı çalışmada İnsanda var olan ölümsüzlük duygusuna vurgu yapılmış ve modern çalışmalardaki ölümün psikolojik evreleri ele alınmıştır. Yazar tespit ettiği esaslar ışığında Kıyâmet suresi 26-30. âyetleri yeniden değerlendirmiştir (Erten, 2011, ss.193-314).

Bahattin Yaman'ın "Ahvâl-i Kıyâmet Yazmaları Resimlerinde Kıyâmet Sonrası Hayat" adlı makalesi Osmanlı toplumunun kıyâmet kültürünü yansıtan "Ahvâl-i Kıyâmet" adlı eserin değerlendirilmesi şeklinde olup, kıyâmet konusuna Osmanlı toplumu açısından bakabilmemizi sağlamaktadır. Eserde "Ahvâl-i Kıyâmet" 36 başlık altında değerlendirilmiştir. Söz konusu çalışmada kıyâmet alametlerinin canlandırmalarından bazıları ise şu şekildedir: Azrail, kanatlı bir şekilde tasvir edilmiş olup ölecek kişinin canını parmağını gözüne sokarak almaktadır. Sûr: Büyük baş hayvan boynuzu şeklinde olup yarısı gümüş yarısı altındandır. İsrâfil ise yarısı ateş yarısı kar olarak tasvir edilmiştir. Mahşer anı; bazı insanların ter içinde boğulması, iyi insanlar olduğu tahmin edilenlerin ise suyun üstünde yüzmeleri şeklinde tasvir edilmiştir (Yaman, 2007, ss.217-234).

Beytullah Demircioğlu'nun "Hristiyan- Yahudi Kaynaklarına Göre Melheme-i Kübra (Armedgeon)" adlı makalesinde Eski ve Yeni Ahitte bu konuya hangi şekilde bakıldığına, Amerika ve Yahudi cemaatinde bu savaşın algılanış biçimine değinilir. Hristiyanlara göre Melheme-i Kübra Deccal ile Mehdi'nin savaşmasının ardından Mehdinin galibiyetiyle son bulacak ve Kudüs'te yeni bir Yahudi krallığı kurulacaktır. Sonuç olarak Yahudiler Mesih'e bağlanır ve Hristiyanlığı kabul ederler (Demircioğlu, 2006).

5. 1. 4. Ansiklopedi ve Sözlükler

İslam Ansiklopedisinde kıyâmet maddesi "Dünyanın bağlı olduğu kozmik sistemde meydana gelecek değişimin ardından ölümlerin dirilmesiyle başlayıp ebediyen

devam edecek olan âlem”. Kıyâmet alâmetleri maddesi ise: “Kozmolojik düzenin bozulmasından önce meydana gelecek olan ve bu sürecin kozmolojik zaman ölçüsüyle yaklaştığını ifade eden belirtiler.” şeklinde yer almaktadır (Topaloğlu, İslam Ansiklopedisi, 2002, ss.516-522).

Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü’nde Kıyâmet: “Öldükten sonra ebedî hayata dönüştür. Bu da üçe ayrılır. Birincisi, ölünün dünya hayatındaki haline göre, tabii ölümden sonra ulvi veya süfli berzahların birine gönderilmesidir. Nitekim Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: ‘Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle dirilirsiniz’ hadisiyle işaret buyurdıkları küçük kıyâmettir. İkincisi, iradi bir ölümle kuds âleminde ebedî kalb hayatına döndürülmektir. Nitekim şöyle denilmiştir: ‘İradenle öl ki, tabii olarak yaşayasın.’ Ölümün bu türü ‘Ölü iken dirilttiğimiz ve insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse...’ (En’am, 6/ 122) âyetiyle işaret buyrulan orta kıyâmettir. Üçüncüsü, Allah’ta fâni olduktan sonra Hakk ile bâki olurken, hakikî hayata döndürülmektir. Bu büyük kıyâmettir. Nitekim âyette şöyle buyurulmuştur. ‘Büyük kıyâmet geldiğinde...’ (Naziât, 79/34)” olarak belirtilmektedir (Erginli, 2006, s. 557).

İbn’ül Arabî Sözlüğü’ne bakıldığında İbn’ül Arabî’ye göre kıyâmet; “küçük kıyâmet ve büyük kıyâmet” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Büyük kıyâmet, bütün insanların yeniden dirilecekleri genel kıyâmettir. O en büyük “Toplanma Günü”dür. Küçük kıyâmet iki şeye denilir: birincisi insanın ölümü, çünkü insan öldüğünde kabir hayatında özel kıyâmeti gerçekleşmiş demektir. İkincisi ise salıkların müşahadelerinde gördükleri ve ahiret hayatının örneğini veren kıyâmettir (Suad El-Hakîm, 2005, s.434).

Kamus-ı Türki’de “kıyâmet” maddesi “Ahir zamanda bütün mevtaların kalkıp haşir ve neşir olması, âlemin bozulması” (Şemseddin Sami, 2010, ss.647-648) olarak zikredilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığının hazırlamış olduğu “Dini Kavramlar Sözlüğü”nde kelime anlamı olarak “kıyâmet”in: “Dirilmek, ayağa kalkmak, durmak ve canlıların Allah huzuruna saygıyla çıkacakları gün” anlamlarına geldiği, dini kavram olarak ise, “Yüce Allah’ın ezelde takdir ettiği zaman gelince, dünyadaki bütün canlıların ölmeleri,

sonra bütün ölmüşlerin Allah tarafından diriltilmeleri, mahşer yerinde toplanmaları, hesaba çekilmeleri ve dünyadaki işlerinin karşılıklarının verilmesidir” (Karagöz, 2010, ss.378-379) şeklinde algılanması gerektiği belirtilmektedir.

5. 2. Diğer Çalışmalar

5. 2. 1. Kitaplar

Samuel Noah Kramer “Sümer Mitolojisi” adlı eserinin dördüncü bölümünde Babil Tufan mitinin kökünün Sümer mitolojisine ait olduğunu ifade etmiştir; yazar 1914 yılında Arno Poebel, Üniversite Müzesi’nin Nippur koleksiyonunda bulunan ve içeriğinin büyük bölümü tufan mitine ayrılmış altı sütünlü bir Sümer tabletinin üçüncü kısmını kapsayan alt bölümünü özenle çevirip yayınladığını belirtmiştir (Kramer, 2001).

B. Malinowski “Büyü, Bilim ve Din” adlı çalışmasında “çevrenin insan tarafından rasyonel olarak bilinmesi” bölümünde *salt gerçeklik olan ölümü de söylencelerle süsleme ihtiyacımıza açıklık getirmiştir* diyerek bir nevi eskatoloji mitlerinin ortaya çıkışını temellendirmiş, insanoğlunun ilkel zamanlardan bu yana ruhun ölümsüz olduğu içgüdüleriyle yaşadığını ve “ölüm, kıyâmet, ahiret” gibi inançların bu içgüdüünün bir sonucu olduğunu varsaymıştır (Malinowski, 2000).

Fuzuli Bayat “Türk Mitolojik Sistemi I, Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi” adlı eserini 6. bölümünü “Türk Eskatolojik Düşüncesinde Dünyanın Sonu Kalgançi Çak”a ayıran Bayat, bu bölümde mitolojinin başlangıçla sonun, yani kozmogoniyle eskatolojinin şerhinden başka bir şey olmadığını belirtir. *Kozmogonik mitler mitolojik çağın malzemesiyse, eskatolojik mitlerin biçimlenmesi ve metne dönüşmesi târihî şuurun ortaya koyduğu dinlerin oluşmasıyla zaman ve mekân anlayışlarının ahlakî değer kazanması ve dünya modelinin ahlaki-hiyerarşik açıdan kavranılması sonucunda meydana gelmiştir*” der. Ona göre düşünce olarak dünyanın sonu çok eski medeniyetlerde mevcut olmuştur. Bunu Sümer, Mısır, Aztek, İnga, Maya ve nihâyet Türk medeniyeti de ispat etmektedir. Nitekim eskatolojik mitlerde ahlâka bu kadar önem verilmesi başlıca dini inançların ağır basmasıyla bağlantılıdır. Bunun yanısıra söz konusu eserde Bayat “Kıyâmetin Alâmetleri” bölümünde bahsi geçen

alâmetlerin resmi devlet yazıtlarında dahi görüldüğünü ve insanlığın sosyal bozulma konusunda uyarıldığı üzerinde durmuştur. Eserin “kurtarıcılık doktrinini” bölümünde İnsanoğlunun kusurlu ve eksik yaratılışından dolayı felaket zamanlarında bir kurtarıcıya ihtiyaç duyduğu, kötülük tanrısı Erlik’e uyan ve fekaletle sürüklenen insanoğlu için kurtarıcının bazen bozkurt, bazen de Şaman ve Maydere olduğu üzerinde durulmuştur (Bayat, 2011).

Joseph Campell’ın “Doğu Mitolojisi” adlı kitabının “İnsanların Kentleri” bölümünün “Mitsel Tufan” alt başlığında; bilinen en eski tufan öyküsünün yaklaşık on yediye on iki santim boyutlarında pişirilmiş kil üstüne yazılı, Pennsylvania Üniversitesi’nde bulunan, fazlasıyla zarar görmüş bir tablet olduğu belirtilmiştir (Campell, 2003).

Mircea Eliade’ye ait “Dinsel İnançlar ve Düşünceler Târîhi Taş Devrinden Eleusis Mysteria’larına” adlı çalışmanın “Mezopotamya Dinleri” bölümünde, “İlk Tufan Miti” alt başlığında Sümer ve Akad tabletlerinde tufan mitinin nasıl anlatıldığından bahseder ve bu mitin birçok varyantında tufan insanların işlediği “günahların” (veya ritüel hatalarının) sonucu meydana geldiğini, kimi zaman da bu günahlara son verme isteğinden kaynaklandığı belirtilir. Ona göre Mezopotamya anlatısında tufanın nedenini saptamak kolay değildir. Çünkü bazı imalar, tanrıların bu kararı “günahkarlar” nedeniyle aldığını düşündürmektedir. Bir başka anlatıma göre, insanların dayanılmaz “gürültüsü” Enlil’i öfkelenmiştir. Bununla birlikte başka kültürlerde gelecekteki tufanı haber veren mitler incelenirse, kıyâmetin başlıca nedenlerin *hem insanların günahlarında hem de ihtiyarlayan dünyanın düşkünlüğünde* yattığı görülür. Eserin “Mesih Kral Beklentisi” alt başlığında eskatolojik kehanetlere göre, yenilenmiş dünyayı bizzat Yahve veya Tanrı’nın atadığı, onun adına hüküm sürecek bir kral yönetecektir. Genellikle “meshedilmiş” (mesiyah: Mesih) adı verilen bu kralın ise Davud soyundan olacağı varsayılır. İlk kıyâmet kitapları başlığında ise bu kitapların Daniel ve Hanok’un kitabının en eski bölümü olan “sofular” çevresinde geliştiğini ifade edilmiş; yazıcısının ise Hasidimler olduğu belirtilmiştir. Eserde Yahudi kültürüne ait kıyâmet tasvirlerine yer verilirken; dünyanın ateşle yok olacağı şeklindeki düşüncenin de İran kökenli olduğna dikkat çekilmiştir (Eliade, 2007).

Joseph Campell'ın "Batı Mitolojisi" adlı eserinin Büyük Klasiklerin Çağı" bölümünde "Kozmik Düşüş ve Yenilenme" alt başlığında yer alan: "*İlkelerin mitolojisinde yaşamın ve dünyanın ahlaksal eleştirisi yoktur ve Levant öğretilerindeki düşüş, sonuçta da restorasyon teması bulunmaz*" ifadesine bakarak ilkelerin düşünce sisteminde bir "kıyâmet" tasvirinin yer almadığı sonucuna varmak mümkündür (Campell, 2003).

Jean-Paul Roux'un kaleme aldığı "Eski Türk Mitolojisi" adlı eserde Orhun abidelerindeki "*Ey Türk halkı, eğer yukarıdaki gök çökmemiş ve aşağıdaki yer batmamış olsaydı, senin devletini ve kurumlarını kim yıkabilirdi?*" (Çağatay, 1963, s.8) ifadesine bakılarak kıyâmet "*Fakat göğün çökmesi ve yerin batmasına, gerçekleşmesi mümkün bir ihtimal mi yoksa gerçekleşme olasılığı pek olmayan bir varsayım olarak mı bakıldığı konusunda hiçbir bilgi mevcut değil. Eğer göğün sonsuzluğu konusunda nasıl kısmen cevap verebilirdik. Moğol dönemi için bu tasarımların mevcut olduğu bilinmekle birlikte, daha önceki dönemler için bir şey söylemek mümkün değil*" şeklinde yorumlanmış; Türk düşünce sisteminde kıyâmet inancının muğlak olduğu ifade edilmiştir (Roux, 2011).

Pertev Naili Boratav "Türk Mitolojisi" adlı eserinin "Eskatoloji (Öbür Dünya-Ahret- Bilgisi)" alt başlığında: "*Çoğu Ortodoks- Müslüman olan Türk halkının eskatolojik inanışlarının büyük bölümü, İncil'e dayanan gelenekten de beslenen İslam'ın resmi öğretisinden kaynaklanır. Aynı zamanda, etnik köken farklılığına, heterodoks mezheplere mensubiyete ve İslam dışındaki geleneklerin etkisine bağlı olarak sapmalara da rastlanır*" şeklindeki ifadesiyle kıyâmet inanışının kaynakları ile ilgili görüşlerini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra Boratav; Ahret, Cennet-Cehennem, Deccal, Gemi (Nuh), İfrit (Cin), Ölüm meleği (Azrail), Dumrul, son yargı, Tufan (Nuh), Yecüc- Mecüc, Cinler (Mekir) maddelerini tamamen Anadolu mitolojisi bağlamında değerlendirmiş, söz konusu unsurları eskatoloji yani dünyanın sonu-kıyâmet ile ilişkilendirerek bu konulara açıklık getirmiştir (Boratav, 2012).

Yaşar Çoruhlu'nun "Türk Mitolojisinin Ana Hatları" adlı eserinin "Kıyâmet Ya Da Dünyanın Tahribi" başlığında Türklerde kıyâmetle ilgili çeşitli mitik hikayelerin

olduğuna yer verilmiştir. A. İnan'ın W. Radloff ve V. İ. Verbitsky'den aktardığı, Teleütler ve Telengitler'in *kalgançı çak* dedikleri kıyâmet hakkında rivâyetler şu şekildedir:

“Kalgançı çak geldiği zaman gök demir, yer sarı bakır olur. Hanlar hanlara saldırır, uluslar birbirine kötülük düşünür, katı taşlar ufalır, sert ağaçlar kırılır. Kişi bir dirsek (arşın) kadar küçük olur. Başparmak kadar erkek olur. Erlerin dizgini kısa olur (güçlülerin elinde oyuncak olur). Ayak takımı bey olur. Baba çocuğunu, çocuk babasını tanımaz. Yaban soğanı pahalı olur. At başı kadar altına bir kap yemek verilmez. Ayak altında altın bulunur ve onu alacak kimse bulunmaz” (Çoruhlu, 2011).

Joseph Campell'in “Yaratıcı Mitoloji” adlı eserinin üçüncü bölümü olan “Sözcüklerin Ardındaki Söz” başlığının “Gnostikler” alt başlığında; *“Ortodoks görüşe göre doğanın yozluğu insanın günahına bağlanırken, Gnostisizmde Yaratıcınıninkine bağlanır; dolayısıyla birincisinde kurtuluş tövbeyle ve Tanrının kabul edilen yasalara itaatla elde edilebilirken, Gnostikler yozlaşmadan kurtulmak için bu yasalara iki yolla sistematik biçimde karşı çıkmaya çalışmışlardır.”* denilerek Gnostik dinlerdeki kıyâmet algısının farklılığı ortaya konmuştur (Campell, 2003).

Ethem Ruhi Fığlalı'ya ait “İmamiye Şiası, (Ca'feriyye Mezhebi) Doğuşu, Gelişmesi ve Görüşleri” adlı eserde Me'ad kelimesi Alevilikte “dinin beşinci usûlü, ölümden sonra ahiret hayatının hak olduğu esasıdır”, şeklinde yer almakta; kelime anlamıyla “me'ad”ın, “takrar dönüldüp gelinen veya önceden bulunulan yer” dinî terim olarak da “Allah'ın, kullarını ölümlerinden sonra tekrar diriltmesi ve dünyada yaptıklarının hesabını vermeleri” olduğu belirtilmektedir. İmamiyye'ye göre de *“ölümden kıyâmete kadar berzah ve en son kıyâmet gelecektir. Kıyâmete dair Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde geçen mîzan, soru, hesap, sırat, şefâat, Cennet, Cehennem hepsi gerçektir; bunların hiçbirini akılla yorumlanamaz; keyfiyetini de bilemeyiz; fakat hepsi gerçektir. Me'ad cismânîdir ve bunlara icmâlen îmân kâfidir. Ve yorumsuz olarak kabul etmek gerekir”* şeklindeki açıklaması ile Fığlalı Şîî inancına göre kıyâmet öncesi ve sonrası kavramlara açıklık getirmiştir (Fığlalı, 2008).

Abdülbaki Gölpınarlı “Târih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiiilik” adlı eserinin “Kıyâmet ve Ahiret” bölümünde; “*Vâcib’ul- Vücûd’dan başka hiçbir varın, hiçbir varlığın sonu yoktur; O; her varı, her varlığı, muayyen bir zaman için, mukadder bir vakte dek yaşaması için yaratmıştır. Dünyâmızın da sonu yoktur ve bu, müsbet bilgi bakımından da bir gerçektir. Kitâb ve Sünnetle sâbittir ki kıyâmet alâmetleri belirelmektedir ve belirecektir. Kıyâmet kopacak, Allâhu Taâlâ, kudretiyle herkesi diriltecek, herkes, mahşerde soruya çekilecek, amel defterleri uçuşup gelecek, kimine sağından, kimine solundan ve ardından sunulacak, herkes yaptığı bulacak, tecessüm eden ameller tartılacak, tartısı ağır gelen, hoşnûd olacak, râzı olacak, hafif gelen, âdetâ onun anayurdu olan Cehenneme gidecek (CI; Kaaria, 6-11), herkes dünyâdaki işlerinin karşılığını görecektir, zerre kadar hayır işleyen, hayrının mükâfâtına, kat-kat fazlasıyla kavuşacak, zerre kadar şer işleyen, ancak yaptığı karşılığı olan cezâyı çekecektir (XCIX; Zilzâl, 7-8).(558-559)” (Gölpınarlı, 2011) şeklinde konuyu kısaca özetlemiştir; İslam’da kıyâmet inancının sağlam olduğu, ölenlerin kıyâmet gününde dirilip sorguya çekileceği, Allah’tan başka her şeyin sonu olduğu üzerinde durmuştur*

Yine Abdülbaki Gölpınarlı’ya ait “100 Soru’da Tasavvuf” adlı çalışmada yazar; tasavvufta Cennet ve Cehennemle ilgili görüşleri veya inançları iki grupta toplamış; devir nazariyesine bağladığı bu konuda mutasavvıfların Cennet ve Cehennemle ilgili düşüncelerinin ruhun beden öldükten sonra da canlı kalıp kalmayacaklarıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir (Gölpınarlı, 1985).

Félicien Challaye “Dinler Târîhi” adlı kitabında Yahudilik, Budizm Cermen ve Keltlerin dini, Batı Asya (Sümer, Asur, Babil, Hitit, Frikya, Fenike) dinleri İran’da yaşamış ve yaşayan çeşitli dinler Japonlar’ın dünden bugüne dinleri, Hindistan’daki Vedizm, Brahmanizm, Hinduizm, Budizm, Mısır dini gibi târih boyunca dünyada yaşayan bütün dinleri incelemiştir; hepsinin temelinde totemist ve animist dönemlerin olduğunu ifade etmiştir (Challaye, 1972).

Annemarie Schimmel “Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri, İslâma Görüngübilimsel Yaklaşım” adlı eserinde İslâmiyetteki yüce Tanrı’nın dünden bugüne adı değişmekle birlikte “kaderin arkasındaki ve evren ile üzerindeki canlı-cansız her

şeyin yaratılışını, dünyanın ve insanın sonunu tayin eden tek güç” olarak kabul edildiğini, geçmişte “anne” yani “dişi” cinsiyetli iken bugün “baba” yani “erkek” cinsiyetli olarak kabul edilen yüce kudretin çok önceleri tabiat olaylarından da sorumlu olduğunu belirtir (Shimmel, 2004).

Mircea Eliade “Mitlerin Özellikleri” adlı çalışmasının “Eskatoloji ve Kozmogoni” bölümünde eskatoloji yani kıyâmet mitlerinin kozmosun yani evrenin giderek bozulması fikrine dayandığını genelde kozmosun bozulmasıyla yeniden yaratılışın da ortaya konduğunu ifade eder. Ayrıca yazar söz konusu çalışmasında “ilkel insana yani bugün kültürel dokusu bozulmamış halde yaşayan toplumlara göre kıyâmet çoktan kopmuştur; aslında bu kopuş insanlığın yok oluşudur. Kıyâmetin hemen bütün dünya kültürlerinde kozmosun ilk başındaki gibi su ile ilişkilendirilmesi ise eskatoloji mitlerinde sadece yok oluş değil, bu yok oluşu takip eden yeniden varoluş da izlemektedir” (Eliade, 2001) diyerek bu konudaki düşüncelerine açıklık getirir.

Abdulkadir İnan, “Târîhte ve Bugün Şamanizm” adlı kitabının “Dünyanın Sonu, Kalgançı-Çak” adlı başlığında Türk kültüründe kıyâmet inancının dünden bugüne Nuh Tufanı ile ilişkilendirildiğini, kıyâmet kopunca dünyanın su içinde kalacağını bu dönemi haber verecek olanın ise “demir boynuzlu gök teke” olduğunu belirtir (İnan, 1954).

Weber “Sosyoloji Yazıları” adlı kitabında ilkel dinlerin doğa mitolojisiyle olan benzerliğine dikkati çekmiş, bunların temelinde “kurtarılmak isteyen adam” fenomeninin yattığını; bu fenomenin ise bitkilerin solması-yeşermesi, mevsimlerin değişmesi türünden olgularla karşımıza çıktığını, aslında hepsinin gök cisimlerinin hareketlerine bağlı olduğunu, ifade etmiştir (Weber, 2008).

Metin And, “Minyatürlerle Osmanlı- İslam Mitologyası” adlı kitabında Osmanlıların evren, evrenin ve ilk insanın yaratılışı, Nuh Tufanı, Cennet Cehennem, melekler-şeytanlar-cinler vb. önemli yaratıklar, burçlar ve gezegenler konusundaki inançları yansıtan minyatürleri sekiz başlık altında değerlendirmiş bir yerde mitoloji ile dinin aynı kaynaktan çıktığını belirtmiştir (And, 2012).

Eyüp Aktürk'ün “Eskatolojik Açıdan Kişisel Özdeşlik Sorunu” adlı eseri de konuyla ilgili yapılan çalışmalardan bir tanesidir. Yazar, eserin birinci bölümünü kavramsal analizlere ayırmış; kişi kavramı, kişisel özdeşlik, ruh kavramı, ruh-beden düalizmi gibi felsefenin üzerinde çokça durduğu kavramlara çeşitli filozofların görüşlerine yer vererek ışık tutmaya çalışmıştır. İkinci bölüm ise “kişisel özdeşlik kuramlarına ayrılmıştır. Bunlar sırasıyla “materyalist yaklaşımlar, hafıza ve kişisel özdeşlik, düalizm, kişisel özdeşlik”tir. Üçüncü ve son bölüm olan “kişisel özdeşlik ve eskatoloji” ise eserin asıl konusunu içermektedir. Bu bölümde zihnin ve ruhun ölümsüzlüğü- ölümlülüğü; ölümden sonraki hayatta kişisel özdeşliğin mümkün olup olmadığı konusu üzerinde ayrıntılı şekilde durulmuştur (Aktürk, 2014).

Erich Fromm “Psikanaliz ve Din” adlı çalışmasında dinin, insanlar için bir ihtiyaç olduğunu, herkesin kendisini adayacak bir düşünce sistemi kadar dine de muhtaç olduğunu, dinin kurallarının insan davranışlarını şekillendirdiğini belirtmiş; bu bağlamda psikanalizin nevroz hastalarının iyileştirilmesinde dinden yararlanabileceklerini ifade etmiştir (Fromm, 2006).

Jung “Psikoloji ve Din” adlı kitabında dinin insan için gerekliliğinden, akıl ve sinir hastalarının bazılarında inanç eksikliği bulunduğundan ancak dini kuralların onları iyileştirebileceğinden, bir anlamda nevrozların genel sebebinin insanın inanç eksikliğinden kaynaklandığından, bu eksikliklerin rüyalarda sayı-renk-şekil-ses vb semboller halinde görünebildiğinden bahseder. Bu arada Jung kâbusların bazılarının temelinde bir dini yönün kuvvetli olmayışının yattığını belirterek dinin psikoloji ile ilgisi bağlamındaki görüşlerine açıklık getirir (Jung, 2014).

Bahattin Dartma “Dini, Târihi, Arkeolojik Veriler Bağlamında Nuh Tufanı” adlı kitabından Nuh Tufanının dini boyutunu, geçmişini ve İslam Dinindeki yeri ve önemini belirtirken Nuh Tufanı’na ilişkin arkeolojik verilere dikkati çekmiştir (Dartma, 2005).

Yaşar Kalafat “Nübüvvet Târihi İtibariyle Türklüğün Dini Geçmişi” adlı kitabında Türklerin ilk dininin Gök Tanrı dini olduğunu vurgulamış (Kalafat, 2011,ss.110-112) dünya insanlarına gönderilen peygamber sayısının 20 olduğunu

belirterek dünyada bir tek din olduğunu dolayısıyla her konudaki inançların da tek çeşit olduğunu belirtmiştir (Kalafat, 2011, ss. 107-109).

I. BÖLÜM

İÇERİKLERİ BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

Franz Boas'ın başlattığı daha sonra öğrencisi Ruth Benedict'in izlediği, giderek Parsons ile Herskovits ve diğer öğrencilerinin temsil ettiği Antropolojik Görüş'ün üzerinde durduğu konulardan biri “sözlü derlemelerin ait olduğu kültürün özelliklerini yansıtacağı” idi. Çünkü sözlü ürünler o toplum içinde, onun değer yargılarına uyarak yaşamakta, gelecek kuşaklara bu süzgeçten geçerek taşınmaktaydı. Bir başka ifadeyle sözlü gelenek ve masallar hem etnografyayı hem de târihi içine almakta; bu bağlamda toplumun kaybolan târihi unsurlarına ışık tutmaktaydı (Dorson, 1984, s. 25).

Onun bu düşünceleri Jacobs'un Fin-Folklor ekolünün çalışma sistemini tenkit etmesine bile neden olmuştur. Nitekim Târihi- Coğrafi- Filolojik Yöntem olarak da bilinen Fin yöntemi derleme metinlerinin kaynağını tespit etmede târihe dayanmasına rağmen teorinin temsilcilerinin söz konusu derlemeleri çeşitli birimler halinde incelemelerini “derlemedeki târihî unsurları yok edebileceği” şeklinde değerlendirmekten kaçınmamıştır. Bir anlamda Jacobs Fin yöntemini tenkit etmekle sözlü ürünlerin içeriklerine eğilmediklerine dikkati çekmiş (Dorson, 1984, s. 26) Jacobs'un yanı sıra Herskovits'ler ise sözlü ürünlerin toplumun sosyal ve siyasî yapısının ekonomik alışkanlıklarının, evrenin yaratılışı konusundaki inançlarının ve değer yargılarının bile aynası olabileceğini belirtmiştir (Dorson, 1984, s. 28).

Boas'ın öğrencisi Ruth Benedict'in Zuni Mitolojisi adlı çalışması bir yerde Jacobs'un da düşüncelerini doğrular nitelikteydi. Nitekim söz konusu çalışmasında Benedict, Zuni kültüründe yer almayan bazı geleneklerin söz konusu bölgeye ait masallarda ortaya çıkmasını anlatıcıya bağlamış olsa da bu durumu “insan psikolojisinin şuur altına attıkları yasak-arzu-beklentilerin sözlü anlatı sırasında ortaya çıkması” şeklinde değerlendirmekten kaçınmamıştır. (Dorson, 1984, ss. 26)

Fischer ve Swartz'ın sözlü ürünlerin içeriği konusuna bakışı ise toplumun aile yapısı bağlamında olup birbirlerinden çok farklı olan iki adada yaptığı türkülerin derlemelerine dayanmaktadır. Nitekim araştırmacılar söz konusu iki ada halkının türkülerini derlediklerinde erkeğin etkin olduğunu ailelerin bulunduğu adanın türkülerinde kadınların ıstıraplarının işlendiğini; kadının etkin olduğu aile yapısının söz konusu olduğu adanın türkülerinde de erkeklerin çektiği ıstıraplardan söz edildiğini tespit etmiştir (Dorson, 1984, ss.29-30).

Bugün için kabul görmese de mitlerin hikâyesinin ritüele dayandığından, hikâye kısmının ritüelden daha sonra oluştuğundan, ritüellerin kalıp davranışlar demek olduğundan hareketle sözlü ürünlerde kahramanların da bu kalıplardan doğduğunu hatta bütün mitlerin aynı ritüelden kaynaklandığını ve hikâye anlatımında da bu durumun geçerli olduğunu belirten Raglan bir anlamda mitlerin içeriğine de dikkati çekmiş olmalıdır (Çobanoğlu, 2005, ss.163-166).

İçerik konusu ile en çok psikanalistler ilgilenmiştir, demek her halde yanlış olmaz. Nitekim Strausse “Din ve Büyü” adlı çalışmasında mitlerin toplumun aynası olduğunu o nedenle de bir miti ancak içinde yaşadığı yani ait olduğu toplumun değerleri bağlamında incelemek gerektiğini belirtmiştir (Strausse, 1993, ss.18-21).

Constantin Tacou “Din ve Fenomoloji” konulu çalışmasında mitlerin, ait olduğu toplumun göstergesi olduğundan hareketle bir sembol dili olduğu, bu sembollerin çözülebilmesi için kutsal bir târih, bir rol model ve ortak bir bilinç yaratan arketipler olduğu üzerinde durur (Tacou, 2000, ss.16-20).

Frazer “Altın Dal, Büyü ve Din Üzerinde Bir Deneme” adını verdiği eserinde ökse otunun altın aramada kullanıldığı için “altın dal” olarak nitelendirildiği, bununla ilgili pek çok toplumda farklı efsaneler bulunduğu ancak bu farklı efsanelerin hepsinin ateş inancına dayandığı üzerinde dururken (Frazer, 2004, ss. 220-228) efsanelerin konusundan hareketle bir anlatının o çevrede yaygın olan değerleri içerebileceğine dikkati çekmek istemiştir. Aynı yazarın “Altın Dal, Dinin ve Folklorun Kökleri” başlıklı kitabı ise ilkelerin tabiat olayları karşısındaki çaresizliklerinin mitleri yarattığı, mitlerin temelinde yer alan inançların ve onun yaşamasını sağlayan ritüellerin de bu

çaresizliklerden dolayı toplumun arketiplerini yarattığı üzerinedir (Frazer, 2004, ss. 100-110).

Campell'ın konuya bakışı da benzer bir özellik göstermektedir. Nitekim araştırmacı “Tanrının Meskeleri” adlı çalışmasında arketiplerin toplumun kültürel genetiğine bağlı ve toplum içinde şekillendiğinden hareketle söz konusu arketiplerin ancak içinde yaşadığı toplumun kültürel dokusunun bilinmesiyle anlaşılabilceği konusuna dikkati çeker (Campell, 2007, ss. 50-66).

Munden'e göre kovboy miti bile, toplum değerlerini ortaya koyan bir özellik gösterir. Çünkü bir çizgi-roman ve film kahramanı olan “yalnız kovboy Red Kit” aslında ailevi nedenlerle evini küçük yaşta terk eden, üvey babasına sürekli bir kin besleyen, tek varlığı atı ve silahı olan bir kişidir (Dorson, 1984, ss. 39-40). Tüm çizgi roman ve filmlerdeki son, elindeki silahı göstererek “ben yalnız bir kovboyum” ifadesiyle biter. Diğer westernlerdeki kovboylar için de aynı şey söz konusu olup hiçbirinin evi- ailesi yoktur.

Kültür târihçisi Şerafettin Tuğran, “Türk Kültür Târîhi” adlı kitabında kültürün altı fonksiyonundan iki tanesinin “değişkenlik” ve “fonksiyonellik” diye belirttiği özelliklerinden söz ederken herhangi bir folklor olgusunun yabancı unsurlardan arındığı oranda yaygınlaşabileceği, bu bağlamda herhangi bir ürünün içeriğinde kendi kültürü lehine meydana gelebilecek değişimin ürünün uzun süre yaşayabileceği şeklinde değerlendirmek gerektiğini belirtir (Turan, 1991, ss.21-23).

Halkbilimcilerin konuya bakışını ise Alan Dundes üzerinden vermek istiyoruz. Ona göre içerik, “metin” demek olup sözlü ürünün konusunu teşkil eder. Bir başka ifadeyle içerik masalın, atasözünün, türkünün söylenmesi veya anlatılması demektir. İçerik ya da metin her zaman bağımsız olarak ele alınabilir, başka bir dile çevrilebilir (Dundes, 2006, ss.62-63). Bu bağlamda daha az değişen bir özelliğe sahip olup (Dundes, 2006 ss.58- 77) araştırmacıların öncelikleri arasındadır. Dundes'in bu konudaki en önemli düşüncesi ise metnin yani içeriğin ancak o toplumun kültürel kodlarının bilinmesiyle anlaşılabilceğidir. (Dundes, 2006, s.64). Bu arada Fin yöntemine göre hazırlanan Aarne, Thomson'un masal kataloglarının; Thomson'un motif

katalogunun sadece yapı değil konuları bağlamında da incelendiğini hatırlatmak istiyoruz.

Anlaşılacağı üzere bir ürünün içeriği ait olduğu toplumun kültürel kodları ve değer yargıları bağlamında incelenmelidir. Söz konusu kültürel kodlar ve değer yargıları o toplumun kimliği olduğuna göre metnin içeriği de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Söz konusu özelliklerin toplumdan topluma değiştiğini düşünecek olursak kimliğin de toplumdan topluma değişeceği bu bağlamda ürünlerin hatta aynı ürünün farklı toplumlarda farklı özellikler kazanacağı ortadadır.

Araştırmacıların “kimlik” konusunda söylediklerini hatırlayacak olursak: Erol Göka, "Türklerin Psikolojisi" adlı çalışmasında psikolojik bir kavram olduğunu belirttiği "kimlik" in insanın "ben kimim" sorusuna verdiği cevap şeklinde tanımlamanın doğru olacağını vurgular. Kimliğin parmak izimiz, anatomik yapı gibi sonradan değiştirilemeyeceğini ancak gelişebilmesi için de belli bir sürecin gerektiğini savunan araştırmacı söz konusu olgunun yaşamı kolaylaştırıcı özelliğine de dikkati çekmeyi ihmal etmez (Göka, 2011, ss.19-22).

Nuri Bilgin de benzer bir düşünceyi savunarak kimliğin târihi bir süreci kapsadığını, bunun sadece insan değil bütün organizmalar için bir inşa dönemi olduğunu, insan bağlamında ise psikolojik bir süreci de ifade ettiğini belirtir (Bilgin, 2007, ss. 94-99).

Bergson, kimlik meselesini var oluş felsefesine göre açıklar. Ona göre insan biyo-psişik bir varlık olup sadece evreni ve varlığı değil bu var oluş içinde kendi yerini ve konumunu sorgulayan, bir başka ifadeyle evrende kendine özgü bir yeri ve konumu olan bir canlıdır. İnsanı insan yapan özelliklerin başında ise onun kimliği yani ontolojik dayanakları gelir. O sadece var olan değil planlayan, kendine özgü davranışları olan, belirleyen yani yapıp eden bir varlıktır. Bunların sonucunda yani akıp giden zaman içinde insan bir yanıyla olgunlaşır ve şekillenirken bir yanıyla da olaylara ve yaşantılara yön vermek durumunda kalır. Bu durum ise onun niyet, istek, irade ve ideallerine bağlı bir bilince sahip olduğunu ifade eder. Kısacası insan târihî bir sürekliliği olan bir ben, bir kimliktir. Kimliği oluşturan unsurlar ise beden yani biyolojik özellikler, ruh yani

psikolojik yapı ve zihin yani bilinç kavramlarıyla ifade edilmektedir (Bayraktar, 2010, ss.47-58).

Herder insan dünyasının, târihî gerçeklerin ancak insandan yola çıkılarak anlaşılabilceğini savunur. Çünkü insan sürekli değişimin görüldüğü ahlak, hukuk, politika, ekonomi vb. alanlardaki düzenleme ve normlara bağlı olarak varlığını sürdüren ancak kendine has bir dünyası olan bir canlıdır. Bu bağlamda söz konusu düzenleme ve normların getirildiği değişimlerin insan ruhuna etkisi bireylere göre değişir. Her bireyin bu değişimler karşısındaki algılama şekli ile buna bağlı tutum ve davranışları ise kimlikle ilgilidir (Özlem, 2001, s.180).

Kimliği toplumsal bağlamda değerlendirecek olursak; Hegel'e göre dünyada hiçbir insan yoktur ki tek başına yaşasın. Çünkü insan sosyal bir varlık olup bir toplumun, bir târihin insanıdır. Devlet, ulus gibi oluşumlar ile bu oluşumlara bağlı ahlak, hukuk, din vb. değerler söz konusu topluluğun fertleri olan insanlarla vardır ve geçerlidir. Bir yerde söz konusu değerleri yaratan ve yaşatan insandır. Belirtilen değerlerin insanı yaratması ise işin bir başka boyutudur (Akarsu, 1994, s.83). Bir başka ifadeyle bütün değerler o toplumun kültürü olarak karşımıza çıkarlar.

Psikanalizin kurucusu Freud'e göre toplumsal kimliği oluşturan öğelerden biri de sözlü ürünler olup bu bağlamda mitler önemli bir yer işgal eder. Çünkü mitler, toplumların geçmiş dönemlerde yapamayıp bilinçaltına attıkları olguları yansıtır. Bir anlamda mitler, o toplumun kurumlaşmış rüyaları-hayalleridir (Dorson, 1984, s.36). Bu bağlamda bireysel kimliğin çözümlenmesinde kişinin gördüğü rüyaların, içinde yaşadığı toplumu değer yargılarının, düşünce biçiminin kısacası soy özelliklerinin göz önüne alınması gerektiği ortadadır. Kişinin kendini sosyal ortamdaki sansürü ise tamamen toplum yapısı ile ilgilidir. Kısacası bireysel kimlik, toplum kimliği çerçevesinde oluşur (Fromm, 2004, ss.130-131).

Erol Göka, kimliğin psikolojik bir olgu olduğundan hareket ederek bireysel kimliğin oluşmasının uzun bir süreci kapsadığı, üzerinde durur. Ona göre bireysel kimlik, insanın kişilik ve karakter yapısından farklı bir şeydir. Nitekim sadece biyolojik özelliklere ve nefse sahip olarak doğan her insanın önce aile, daha sonra hısım-akraba,

anaokulu, okul ve nihâyet iş ve evlilik kurumu içinde diğer kimselerle olan ilişkileri, çeşitli olaylar karşısındaki davranışları sonunda edindiği tutumların zaman içinde yaşına-cinsiyetine-sosyal statüsüne uygun olarak belirlediği rotası, hayat görüşüdür. Bir yerde insanın kimliği, onun ikinci doğasıdır. Bu arada bireysel kimliğin oluşmasında çevre yani toplum kimliğiyle (bir bakıma din-dil-ahlak-ekonomik yapı vb.) belirleneceği ortadadır (Göka, 2011, ss.19-22).

Göka'ya göre toplumsal kimlik, söz konusu grubun var oluş felsefesiyle ilgili bir durumdur ve bireysel kimliğin oluşum sürecinde ortaya çıkar. Çünkü kişinin "Ben kimim?" sorusuna verdiği cevap, aslında "Biz kimiz?" sorusuna alacağı (ya da vereceği) cevaptır. Bu bağlamda toplumsal kimlik bir grubun, bir milletin arasındaki yerinin adresidir, resmidir. Grup-kitle-yığın psikolojisi ile yakından ilgili olan bu kavramın bir toplumun dil, din, gelenek ve görenek, dünya ve evren algısı, ırk özellikleri (bazen de etnik kimlik) gibi ortak değerleri yansıtan felsefesiyle bağlantılı olduğu ortadadır (Göka, 2011, ss.23-29).

Mardin bölgesinde yaptığımız ve kıyâmet inancı konulu 136 tane derlemeyi ise önce dini kimlik bağlamında değerlendirmemiz gerekir. Çünkü Mardin çoğunluğu Müslüman olmak üzere Hristiyan ve Yezidî inancına mensup kimselerin yaşadığı bir yerdir. Bir başka ifadeyle Mardin şehrinin nüfusu, dini dokusu bu üç inanca mensup kimselerden oluşmaktadır. Bir anlamda Mardin sadece bir değil birden fazla dini görüşü içinde barındıran, dini-kültürel toleransı bakımından diğer şehirlerimizden daha farklı bir görünüme sahiptir. Bu tespitimize dayanarak biz de Mardin ve çevresindeki kıyâmetle ilgili anlatmaları üç dini görüş bağlamında inceleyeceğiz.

I. 1. Müslümanlara Göre Kıyâmet İnancı

Belirtmemiz gerekir ki Mardin ve çevresinde kıyâmet konusuna ilişkin inançları ve bu inançlara ilişkin anlatmaları ortaya koymak için yaptığımız derleme çalışmasındaki kaynak kişilerin çoğunluğu, Müslüman kesimindedir. 136 kişinin 118'ini oluşturan bu durumun içinde bulunduğumuz aile çevresiyle ilgili olduğunu, farklı inanç ve dinlere mensup kişilerde böyle bir ayırım yaratmak istemediğimizi belirtmek istiyoruz.

I. 1. 1. Kıyâmeti Mardin Bölgesine Bağlı Olarak Açıklayanlar

Bu gruba giren 34, 60, 69, 86 no'lu derlemelerin hepsi de kıyâmeti Mardin şehri bağlamında da açıklamaktadırlar. Nitekim 60 no'lu derlemede Mardin'e yakın Kızıltepe mevkiinde kıyâmet "bölgenin tamamının su altında kalacağı" 34, 69 ve 86 no'lu metinlerde "Mardin'de çok kuvvetli bir rüzgâr eseceği ve her şeyi önüne katarak yerle bir edeceği" şeklinde açıklamaktadır. Büyük bir ihtimalle Kızıltepe mevkiinin Mardin'e göre daha çukurda olması kıyâmeti su ile ilişkilendirmiş; Mardin'in ise kayalık ve yüksek bir yerde bulunmasından dolayı ancak güçlü bir rüzgâr ile şehrin yerle bir olacağı düşünülmüş olmalıdır. Bu arada Mardin'de "Mardin'i götürse götürse rüzgâr götürür" şeklinde bir sözün yaşadığını, hatırlatmak istiyoruz.

I. 1. 2. Kıyâmeti Yeni Neslin Davranışlarındaki Olumsuzluklara Bağlayanlar

Sadece 120 ve 123 nolu derlemelerde karşımıza çıktığı üzere kaynak kişi kıyâmeti "yeni neslin serbest davranışları, birbirleriyle sarmaş dolaş dolaşmaları-samimiyetleri, büyüklere karşı takındıkları tavırları v.b" bağlamında değerlendirmekte; bir yerde kendi nesli ile yeni nesil arasındaki tutum ve davranışların farklılığını kıyâmet olarak nitelendirmektedir. Elbette bu durumun sadece Mardin'e değil Türkiye hatta Türk Dünyası Coğrafyası'nda yaşayan herkes için geçerli olduğunu tahmin ediyoruz.

I. 1. 3. Kıyâmet Konusuna İlişkin Bilgisi Olmadığını Söyleyenler

İncelediğimiz metinlerden 96, 103 ve 108 no'lu olanlarında kaynak kişinin "kıyâmet nedir bilmiyorum" şeklinde cevap verdiği; bu konuda herhangi bir bilgi sahibi olmadığını belirttiği görülmektedir. Derleme sırasında fark ettiğimiz üzere bu tür durumların sadece bilgisizlikten değil konunun hassasiyeti, kaynak kişinin zamanının olmayışı vb. nedenlerden kaynaklanabileceği de gözden uzak tutulmamalıdır.

I. 1. 4. Kıyâmet Konusuna "Allah Bilir" Yorumunu Getirenler

Yine sadece 103, 104 ve 105 no'lu derlemelerde karşımıza çıktığı üzere kaynak kişiler kıyâmet konusunda bilgi vermek yerine "Allah bilir" veya "sadece Allah

bilir” şeklinde cevap vermişler; herhangi bir açıklama yapmamışlardır. Büyük bir ihtimalle söz konusu kaynak kişiler bilinçli bir şekilde kıyâmet konusuna açıklık getirmeyi Allah’a şirk koşmak yani onun işine karışmak olarak değerlendirmişlerdir. Bu arada 105 no’lu metinde “Allah bilir, her yer dümdüz olacak” ifadesi dikkatimizden kaçmamış olup bu konu çalışmamızın “İcra Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” bölümünde daha geniş olarak ele alınacaktır.

I. 1. 5. Kıyâmeti Teknolojik Gelişmelerle İlişkilendirenler

Kıyâmetin sadece teknolojik gelişmelerle kopacağı inancı sadece 94 no’lu derlemede görülmüştür. Diğer derleme metinlerinde de görüleceği üzere kaynak kişi “teknolojik gelişmelerin kıyâmetin kopuşuna sebep olacağına inanmakta” diğer sosyal ve kültürel bozulmalarla hatta doğanın bozulmasıyla birlikte dile getirmektedir. Bu durum da teknolojinin diğer “bozulmalar” olmadan tek başına kıyâmetin kopmasına sebep olacağını, teknolojinin insan ilişkilerini bozmasının kıyâmet inancına da yansıtıldığını göstermektedir.

Bundan sonra vereceğimiz kıyâmet konusundaki inançların hiçbirisi tek başına kıyâmet sebebi olmayıp, birden fazla inanç unsurunu içinde barındıran bir özellik göstermektedir. Bu bağlamda bu bölümün I. 3. 6 no’lu başlığı “kıyâmeti birden fazla inanç unsuruyla ilişkilendirenler.

I. 1. 6. Kıyâmeti Birden Fazla İnanç Unsuruyla Birleştirenler

4 no’lu kaynak kişi “İsrafil’in Sûr’a üfleyeceğini”, daha sonra “kıyâmetin rüzgâr ve depremle kopacağını”; 5 nolu kaynak kişi “dünyanın alt üst olacağını” ve “kıyâmetin rüzgârla kopacağını”; 6 nolu kaynak kişi “Deccal’in ortaya çıkacağını”, “Hz. İsa’nın Hz. Muhammed’in diniyle hükmedeceğini”, “güvenin kalmayacağını”, “kadın nüfusunun artacağını”, “kız çocuğu doğumunun artacağını”, “teknolojinin gelişmesine bağlı olarak düzenin bozulacağını”, “Yahudiler’in Harran Ovası’na hâkim olacaklarını” 7 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin depremle kopacağını”, “yeraltı zenginliklerinin yeryüzüne çıkacağını”; 9 no’lu kaynak kişi “Kıyâmetin Sûr’a üflenmesiyle başlayacağını ve ardından gürültüyle kıyâmetin kopacağını”, “Şam’dan Mehdi’nin

ineceğini”, “dünyanın dümdüz olacağını”; 10 no’lu kaynak kişi “kıyâmet gününde kavurucu bir sığın olacağını ve günahkârların kendi terleri içinde boğulacaklarını”, “güvensizliğin ve günahkârlığın artacağını” “fiziksel olarak ise Güneş’in yeryüzüne yaklaşacağı”nı; 11 no’lu kaynak kişi “dünyanın yerle bir olacağını ve su içinde kalacağını”, “Güneş’in dünyaya yaklaşacağı”nı; 12 no’lu kaynak kişi “Güneş’in dünyaya çok yaklaşacağını”, “Kur’an okuyanların kızgın Güneşten korunacaklarını”; 13 no’lu kaynak kişi “Dünyaya gezegenlerin çarpabileceğini ve Dünyanın yörüngesinden çıkabileceğini”, “magmanın yeryüzüne çıkabileceğini”; 14 no’lu kaynak kişi “Sırat Köprüsü’nde insanların günahlarının sırtlarında çamur olacağını”, “Mardin’in rüzgârla yok olacağını”; 15 no’lu kaynak kişi kıyâmet gününde “kıtlık”ın olacağını, Deccal’in ineceği”ni ve fiziki olarak kıyâmet günü dünyanın dümdüz olacağını”; 16 no’lu kaynak kişi de “kıtlık”ın olacağını, “Deccal ve Mehdi’nin savaşacağını”; 17 no’lu kaynak kişi “susuzluğun baş göstereceğini”, “Güneş’in doğuş yönünün değişeceğini”; 18 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin depremle olacağını”, “dünyanın dümdüz olacağını”; 19 no’lu kaynak kişi “İsâ ile Deccal’in savaşacağını”, “kıyâmetin depremle kopacağını” ; 20 no’lu kaynak kişi “Le İlahe İllallah sözü bitmeden kıyâmetin kopmayacağını” “kıyâmetin depremlerle kopacağını”; 21 no’lu kaynak kişi “Güneş’in doğuş yönünün değişeceğini”, “Deccal’in geleceğini”, “belli bir süre kıtlığın olacağını”, “Sûr’a üflendikten sonra kıyâmetin kopacağını” ; 22 no’lu kaynak kişi “kıyâmet gününde düzenin bozulacağını” “suların ayrışacağını”, “yeryüzünde ağaçların bitmeyeceğini”, “yıldızların yeryüzüne düşeceğini”, “itaatsizliğin, saygısızlığın artacağını”, “ahlağın bozulacağını”; 23 no’lu kaynak kişi “Deccal ile İsâ’nın çıkacağını”, “dünyayı suyun basacağını”, “dağların çatlayacağını”, “kıyâmetin rüzgârla kopacağını”; 24 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin depremle olacağını”, “ahlağın bozulacağını”, “saygısızlığın artacağını”, “çıplaklığın artacağını” ve “yüz yıl karanlık ve yüz yıl aydınlığın olacağını”; 25 no’lu kaynak kişi “kadınların erkek, erkeklerin kadın gibi olacağını”, “bina ve zinanın çoğalacağını”, “İsrafil’in Sûr’a üflemesiyle kıyâmet başlayacağını”, “kıyâmetin bölge bölge olacağını”; 26 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin Sûr’a üflenmesiyle başlayacağını”, “dünyanın dümdüz olacağını”, “Allah’a inanmanın ve “Le İlahe İllallah bitmedikçe kıyâmetin kopmayacağını”; 27 no’lu kaynak kişi “Dicle ve Fırat’tan altın çıkacağını”, “Mehdi’nin geleceği”ni, “Güneş’in batıdan doğacağını”, “hâkim dinin İslâmiyet

olacağını”; 28 no’lu kaynak kişi “tek Müslüman kalana kadar kıyâmetin kopmayacağını”, “Allah adını anan olduğu sürece kıyâmetin kopmayacağını”, “kıyâmetin akşam ve yatsı namazı arasında kopacağını”; 29 no’lu kaynak kişi “çok fazla şimşegin çakacağını”, “yağmurların yağacağını”, “Deccal’in ve Süfyan’ın ortaya çıkacağını”, “yıldızların yere döküleceğini”, “yerin çatlayacağını”, “sellerin çıkacağını”, “Güneş’in ters yönden doğacağını”, “Haşr meydanında toplanılacağını”, “İsrafil’in Sûr’a üfleyeceğini”; 30 no’lu kaynak kişi “İsrafil’in Sûr’a üfleyeceğini”, “yerle göğün karışacağını”, “depremlerin olacağını”, “Güneş’in yeryüzüne yaklaşacağını ve günahkârların mahşer gününde terleyeceğini”, ondan sonra “Sırat Köprüsü’nden geçileceğini”; 31, 32, 33 no’lu kaynak kişiler “binaların çoğalacağını”, “Kur’an okundukça kıyâmetin kopmayacağını”, “yerle göğün yer değiştireceğini”, “teknolojinin ilerleyeceğini”, “Güneş’in batıdan doğacağını”, “gezegenlerin dağılacağını”; 34 no’lu kaynak kişi “çocukların terbiyesinin bozulacağını”, “kadınlara gereğinden fazla önem verileceğini”, “binanın-zinanın artacağını”, “Mardin’in rüzgârla yok olacağını”; 35 no’lu kaynak kişi “Güneş’in batıdan doğacağını”, “erkek kadının eşit olacağını”, “Ortadoğu’da savaşların çıkacağını”, “Deccal’in geleceğini”, “zinanın artacağını”, “yeryüzünde ins ü cin’in kalmayacağını”, “ağaçların yok olacağını”, “suların bütün dünyaya yayılacağını”; 36, 37, 38, 39 nolu kaynak kişiler “kadınların erkeklerden çok olacağını”, “kuyruklu yıldızın yeryüzüne çarpacağını”, “Güneş’in ışığının biteceğini”, “dünyanın enerjisinin biteceğini” ve “dünyanın yok olacağını”; 40 no’lu kaynak kişi “dağların yerle bir olacağını”, “küresel ısınmanın olacağını”, “iklimin değişeceğini”, “dünyanın su altında kalacağını”, “kutupların eriyeceğini”, “ağaçların yok olacağını”; 41 no’lu kaynak kişi “sosyal olayların ve kavgaların çıkacağını”, “toplumsal düzenin bozulacağını”, “yardımlaşmanın yok olacağını”; 42 no’lu kaynak kişi “depremlerin olacağını”, “ahlağın bozulacağını”, “göstermelik dindarlığın olacağını”, “sahtekarlığın artacağını”, “İsrafil’in Sûr’u üfleyeceğini”, “savaşların artacağını”, “Güneş’in tersten doğacağını”, “inanın insanların uykuya daldıklarında kıyâmetin kopacağını”; 43 no’lu kaynak kişi “Mehdi’nin geleceğini”, “binaların yükseleceğini”, “Müslümanların kendi aralarında savaşacağını”, “toplumsal bozulmanın gerçekleşeceğini”, “İsrafil’in Sûr’a üfleyeceğini”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını”; 44 no’lu kaynak kişi “Güneş’in batıdan çıkacağını”, “kıyâmet gününde Allah adının anılmayacağını”, “herkesin

kıyâmetinin kendi ölümü ile olacağını”; kaynak kişi 45 “Hz. İsa’nın tekrar geleceğini”, “Yecüc ve Mecüc adlı iki cücenin büyük bir dağı yiyeceğini”, “yerle göğün birbirine karışacağını ve dünyanın dümdüz olacağını”, “depremlerin olacağını”, “Deccal ve Mesih’in ineceğini”; 46, 47 no’lu kaynak kişiler “binaların ve zinaların çoğalacağını”, “deprem ve sellerin artacağını”, “Kuzey Irak’ta savaşların çıkacağını”, “yıldızların yere döküleceğini”, “Deccal ve Mehdi’nin ortaya çıkacağını”; 48 no’lu kaynak kişi “Deccal ve Mehdi’nin geleceğini”, “yardımlaşmanın yok olacağını”; 49 no’lu kaynak kişi “Mehdi’nin yeryüzüne ineceğini”, “erkek kadının bir olacaklarını; “kadının erkek, erkeğin kadın gibi olacağını”, “ahlaksızlığın ve iffetin ortadan kalkacağını”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını”, “teknolojinin artacağını”; 50 no’lu kaynak kişi “bereketin yok olacağını”, “insanlar arasında saygısızlığın artacağını”, “utanmazlığın ve ahlaksızlığın artacağını”, “erkeklerin kadın, kadınların erkek gibi olacağını”, “Müslümanların birbiriyle savaşacağını”, “Deccal’in yeryüzüne ineceğini”, “Güneşin batıdan doğacağını”, “Mehdi’nin yeryüzüne ineceğini”, “dağların pamuk gibi dağılacağını”, “her yerin dümdüz olacağını”; 51 no’lu kaynak kişi “Deccal’in yeryüzüne ineceğini”, “Dabbet’ül Arz’ın ortaya çıkacağını”, “Hristiyanların Müslüman olacağını”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını”, “toz bulutunun ortaya çıkacağını”, “Yahudilerin dünyaya hâkim olacağını”, “zeytin ağaçlarının çoğalacağını ve Yahudiler’in onların arkasına saklanacağını”, “Güneş’in batıdan doğacağını”, “İsrafil Sûr’a üfleyeceğini”, “Kur’an’ın unutulacağını”, “yer altı madenlerinin yeryüzüne ineceğini”, “Hz. İsa’nın yeryüzüne ineceğini”; 52 no’lu kaynak kişi “dağların sıralanıp yıkılacağını”, “yeryüzünün dümdüz olacağını ve bunun Nuh tufanı gibi olacağını”, “her yerin karanlık olacağını”, “Nuh Tufanı gibi olayların olacağını”, “Güneş’in batıdan doğacağını”, “binaların artacağını”, “büyüklere karşı saygısızlığın artacağını”, “fırtınaların çıkacağını”; 53 no’lu kaynak kişi “saygısızlığın artacağını”, “kadın erkek arasında saygısızlığın artacağını”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını”, “Mehdi’nin yeryüzüne geleceğini”, “her yeri suyun basacağını”; 54, 55 no’lu kaynak kişiler “İsa’nın yeryüzüne ineceğini ve Deccal’i öldüreceğini”, “İsa’nın Hz. Muhammed gibi dünyayı yöneteceğini”, “kıyâmet gününde Müslümanların uykuya dalmış gibi olacaklarını”, “kâfirlerin kıyâmet anını yaşayacaklarını”, “dağların parçalanacağını”, “yedi yıl boyunca kıtlığın, yedi yıl ise bereketin olacağını”, “kadın ve erkeğin bir

olacağını”, “kurtla kuzunun bir olacağını”; 59 no’lu kaynak kişi “bina ve zinaların artacağını”, “saygısızlığın ve insanların birbirini tanımayacaklarını”; 62 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin ansızın olacağını”, “erkeklerle kadın kadınla erkeğin bir olacağını”, “ahlağın bozulacağını”, “dindarlığın azalacağını”, “fuhuşun artacağını”, “teknolojinin gelişeceğini”; 63 no’lu kaynak kişi “ölülerin dirileceğini”, “mahşer yerinde insanların toplanacağını”, “yıldızların yere düşeceğini”, “herkesin yok olacağını ve dünyanın dümdüz olacağını”; 67 no’lu kaynak kişi “günlük sıkıntıların artacağını”, “kıyâmetin zaten başladığını”, “ticarete haramın artacağını”; 68 no’lu kaynak kişi “her yerin dümdüz olacağını”, “yıldızların yere düşeceğini”, “insanların çok saygısızlaşacağını”, “çobanların yüksek mevkilere geleceğini”, “kıyâmetin cuma namazından sonra kopacağını”, “kadının erkek; erkeğin kadın gibi olacağını”, İsâ’nın gelip Deccal’i öldüreceğini”, “Müslümanların birbiriyle savaşacağını”; 69 no’lu kaynak kişi “fitne ve fesadın artacağını”, “İsrafil’in Sûr’u üfleyeceğini”, “ölülerin dirileceğini”, “Mardin’de kıyâmetin rüzgârla kopacağını”, “Güneş’in batıdan doğacağını”, “Yemenden ateşin çıkacağını”; 73 nolu kaynak kişi “İsrafil’in Sûr’u üfleyeceğini”, “dağların ve yeryüzünün dümdüz olacağını”, “kuvvetli rüzgârların eseceğini”, “Cehennem zebanilerinin ortaya çıkacağını”, “horozun yumurtlayacağını”; 83 no’lu kaynak kişi “denizlerin ve dağların birbirine gireceğini”, “emzikli kadının çocuğunu terkedeceğini”; 85 no’lu kaynak kişi “din değiştirmelerin artacağını”, “saygı ve sevginin azalacağını”, “Osmanlı’nın Avrupalı; Avrupalı’nın Osmanlı gibi olacağını”, “Müslümanların Hristiyan olacağını”; 87 no’lu kaynak kişi “zinanın artacağını”, “içkinin (rakının) artacağını”, “intiharların artacağını”; 88 no’lu kaynak kişi “zinanın artacağını” “faiz ve haramın artacağını”, “akrabalığın ilişkilerinin azalacağını”, “Dabbet’ül Arz’ın ortaya çıkacağını”, “Güneş’in batıdan doğacağını”; 89 no’lu kaynak kişi “binaların yükseleceğini”, “fuhuşun artacağını”, “dağların ve denizlerin birbirine karışacağını”, “dağların pamuk gibi olacağını”, “kadınların zina yapacaklarını”; 91 no’lu kaynak kişi “Dabbet’ül Arz’ın ortaya çıkacağını”, “Deccal’in yeryüzüne ineceğini”, “İsrafil’in Sûr’u üfleyeceğini”, “dünyanın dümdüz olacağını”, “annenin çocuğuna sahip çıkmayacağını” ve “kıyâmetin insanın kendi ölümü olacağını”; 90 no’lu kaynak kişi “Sur’un üfleneceğini”, “İsâ Mesih’in yeryüzüne ineceğini”; 92 no’lu kaynak kişi “her şeyin tersine döneceğini”, “İsâ’nın dirileceğini”, “Mehdi’nin geleceğini”, “suyun

kalmayacağını”, kıtlığın olacağını”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını ve bunların her şeyi yiyeceğini”; 93 no’lu kaynak kişi “Hz. İsa’nın Şam’a ineceğini”, “Deccal’in yeryüzüne ineceğini”; 97 no’lu kaynak kişi “iyi insanların Cennete kötü insanların Cehennem’e gideceğini”, “Güneş’in tersten doğacağını ve tövbe kapısının kapanacağını”; 98 no’lu kaynak kişi “iyilik yapanların Cennet’e gideceğini”; 99 no’lu kaynak kişi “haya ve arın kalmayacağını”, “toplumun bozulacağını”, “kadınların bozulacağını”, “Dabbet’ül Arz’ın ortaya çıkacağını”, “teknolojinin gelişeceğini”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını”, “Açlığın olacağını”, “İsa’nın Şam’dan geleceğini ve 40 yıl hâkimiyet kuracağını”; “100 no’lu kaynak kişi kıyâmet gününün belli olmadığını”, “kadınların iffetsiz olacağını”, “kadın ile erkeğin birbirlerinin kıyafetlerini giyeceklerini”, “çobanların bina yapacaklarını”, “Dabbet’ül Arz’ın ortaya çıkacağını”, “Müslümanların kâfir olacağını”, “depremlerin artacağını ve yer altı zenginliklerinin yeryüzüne çıkacağını”, “kargaşanın çıkacağını ve insanların birbirine düşeceğini”; 101 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah’ın bildiğini”, “yeryüzünün ve dağların dümdüz olacağını”, “depremlerin olacağını ve tüm canlıların öleceğini”, “dağların denizler gibi dümdüz olacağını”; 104 no’lu kaynak kişi “Güneş’in batıdan doğacağını”; 106 no’lu kaynak kişi “rüzgârların eseceğini ve dünyanın dümdüz olacağını”; 107 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin kopuş zamanının belli olmadığını”, “denizlerin kaynayacağını, dağların dümdüz olacağını” ve “Güneşin batıdan doğacağını”; 109 no’lu kaynak kişi “Güneş’in batıdan doğacağını”, “depremlerin olacağını”, “Deccal’in geleceğini, bereketin ortadan kalkacağını”, “kıyâmetin cuma günü kopacağını”; 110 no’lu kaynak kişi “patlamaların olacağını”, “yerle göğün bir olacağını”, “Güneşin patlayacağını”; 111 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin kopuş zamanını belli olmadığını”, “insanların ölümünün kendi kıyâmetleri olduğunu”; 112 no’lu kaynak kişi “her mezardan 70.000 kişinin çıkacağını”, “insanların gözlerinin tepelerinde olacağını ve dizlerine kadar çamura batacaklarını”, “iyi insanların gözlerinin yerlerinde kalacaklarını”, “devenin iğne deliğinden geçeceğini”, “Güneş’in batıdan doğacağını ve dağların dümdüz olacağını”; 113 no’lu kaynak kişi “kadınların sigara içeceklerini”, “toplumsal ahlakın bozulacağını”, “zinanın artacağını”, “yağmurun yağıp rüzgârın eseceğini”, “sellerin olacağını”; 114 no’lu kaynak kişi “tabiat olaylarının olacağını”, “depremlerin olacağını, yağmurun yağacağını, Güneşin batıdan doğacağını”, “kadınların

açık saçık gezeceklerini”, düzenin bozulacağını”, “teknolojik gelişmelerin artacağını”, “ilmin batıda olacağını”, “güvenin ortadan kalkacağını”, “Deccal’in geleceğini”, “Hz. İsa’nın yeryüzüne geleceğini”, “Müslümanların sayısının Hristiyanlardan fazla olacağını”; 115 no’lu kaynak kişi “yolların artacağını, bina ve zinanın artacağını”; 116 no’lu kaynak kişi “Bağdat’tan ateşin çıkacağını”, “savaşların çıkacağını, dünyanın birbiriyle savaşıacağını ve bunun Saddam’ın İran’a saldırması gibi olacağını”, “teknolojinin tamamen biteceğini ve eskiye dönüş olacağını”, “Mardin’de kıyâmetin rüzgârla kopacağını”; 117 no’lu kaynak kişi “İsrafil’in Sûr’a üfleyeceğini”, “Güneş’in dünyaya yaklaşacağını”, “İsrailoğullarının Cizre’ye geleceğini”, “Türklerle Rusların bir olacağını”, “teknolojik gelişmelerin duracağını”, “hançerle ve kalkanla savaşların olacağını”, “İsa ve Deccal’in savaşıacağını”; 118 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin kopuş zamanının belli olmadığını”, “fırtınaların olacağını”, “anne karnındaki çocuğun hayatını kaybedeceğini”, “yüksek binaların artacağını”, “Yecüc ve Mecüc’ün ortaya çıkacağını”; 119 no’lu kaynak kişi “binaların yükseleceğini”, “zinanın artacağını”, “baba-oğulun kavga edeceğini”, “İsa’nın yeryüzüne inip Müslümanlığı yayacağını”, “depremlerin olacağını”, “yerle göğün bir olacağını”, “dağın taşın patlayacağını”; 121 no’lu kaynak kişi “İsrafil’in Sûr’a üfleyeceğini”, “vahşi hayvanların dağdan ineceğini”, “volkanların patlayacağını”, “mahşerde toplanılacağını”, “insanların kendi dertlerine düşeceklerini”, “şefkatin kalmayacağını”, “şiddetli depremlerin olacağını”; 122 no’lu kaynak kişi “dünyanın dümdüz olacağını”, “depremlerin olacağını”, “dağların bir araya geleceğini ve her yerin dümdüz olacağını”, sevabı çok olanların Cennet’e gideceklerini”; 123 no’lu kaynak kişi “deprem olacakmış gibi yerin sallanacağını, her yerin dümdüz olacağını”; 124 no’lu kaynak kişi “her yerin dümdüz olacağını”, dünyada kimsenin kalmayacağını” 125 no’lu kaynak kişi “kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah bileceğini”, “dağların pamuk gibi olacağını”, “yıldızların yere döküleceğini” ve “her yerin dümdüz olacağını”; 126 no’lu kaynak kişi “bütün canlıların yerin altına gireceklerini”, “birgün kıyâmetin kopacağını”; 127 no’lu kaynak kişi “Güneş’in batıdan doğacağını”, “gökdelenlerin yükseleceğini”, “horozların yumurtlayacağını”, “dağların yerle bir olacağını”; 128 no’lu kaynak kişi “belirli bir asır geçtiğinde Nuh Kavmi gibi dünyanın yeniden batacağını” belirtmiştir.

Üçüncü grubun içinde yer alan anlatmalarda görülen:

- İsrail'in Sûr'a üflemesi
- Dünyanın alt üst olması
- Kıyâmetin rüzgâr'la kopması
- Deccal'in ortaya çıkması
- Hz. İsa'nın Hz. Muhammed'in diniyle hükmetmesi
- Güvenin kalmaması
- Kadın nüfusunun, kız çocuğu doğumunun artması
- Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak düzenin bozulması
- Yahudilerin Harran Ovası'na hâkim olması
- Yeraltı zenginliklerinin yeryüzüne çıkması
- Şam'dan Mehdi'nin inmesi
- Dünya'nın dümdüz olması
- Kıyâmet günü kavurucu bir sıcak olacağını ve günahkarların

kendi terleri içinde boğulmaları

- Güneşin yeryüzüne yaklaşması
- Dünyanın su içinde kalması
- Magmanın yeryüzüne çıkması
- Sırat Köprüsünde insanların günahlarının sırtlarında çamur olması
- Mardin'in rüzgârla yok olacağı
- Kıtlığın artması
- Deccal ve Mehdi'nin savaşması

- Susuzluğun baş göstermesi
- “Le İlahe İllallah” sözünün bitmesi
- Düzenin bozulması
- Suların ayrışması
- Yeryüzünde ağaçların yetişmemesi
- Yıldızların yeryüzüne düşmesi
- İtaatsizliğin, saygısızlığın artması ve ahlâkın bozulması
- Dağların çatlması
- Çıplaklığın artması
- Yüz yıl karanlık ve yüz yıl aydınlığın olması
- Kadınların erkek, erkeklerin kadın gibi olması
- Bina ve zinanın çoğalması
- Dicle ve Fırat’tan altın çıkması
- Hâkim dinin İslamiyet olması
- Kıyâmetin akşam ve yatsı namazı arasında kopması
- Çok fazla şimşeğin çakması
- Yağmurların yağması
- Yerin çatlması
- Sellerin çıkması
- Haşr meydanında toplanılması

- Güneşin yeryüzüne yaklaşması ve günahkârların mahşer gününde terlemesi
- Teknolojinin ilerlemesi
- Gezegenlerin dağılması
- Çocukların terbiyesinin bozulması
- Kadınlara gereğinden fazla önem verilmesi
- Erkekle kadının eşit olması
- Ortadoğu'da savaşların çıkması
- Yeryüzünde ins ü cin'in kalmaması
- Ağaçların yok olması
- Kuyruklu yıldızın yeryüzüne çarpması
- Dünyanın enerjisinin bitmesi
- Küresel ısınmanın olması, iklimin değişmesi
- Sosyal olayların ve kavgaların çıkması
- Kutupların erimesi
- Yardımlaşmanın yok olması
- Göstermelik dindarlığın artması
- Yerle göğün yer değiştirmesi
- Sahtekârlığın artması
- Zeytin ağaçlarının çoğlaması ve Yahudiler'in onların arkasına saklanması
- Yahudilerin dünyaya hâkim olması

- Kur'an'ın unutulması
- Büyüklere karşı saygısızlığın artması
- Yedi yıl boyunca kıtlığın, yedi yıl ise bereketin olması
- Kurtla kuzunun bir olması
- Ölülerin dirilmesi
- Günlük sıkıntıların artması
- Ticarete haramın artması
- Çobanların yüksek mevkilere gelmesi
- Kıyâmetin Cuma namazından sonra kopması
- Yemenden ateşin çıkması
- Cehennem zebanilerin ortaya çıkması
- Horozun yumurtlaması
- Emzikli kadının çocuğunu düşürmesi
- Cehennem zebanilerin ortaya çıkması
- Horozun yumurtlaması
- Katırların doğurması
- Din değiştirmelerin artması
- Osmanlı'nın Avrupalı; Avrupalı'nın Osmanlı gibi olması
- Müslümanların Hristiyan olması
- İçkinin (rakının) artması
- İntiharların artması

- Faiz ve haramın artması
- Yecüc ve Mecüc'ün ortaya çıkması ve bunların her şeyi yemesi
- Her mezardan 70.000 kişinin çıkması
- İnsanların gözlerinin tepelerinde olması ve dizlerine kadar çamura batmaları, iyi insanların gözlerinin yerlerinde kalmaları
- Devenin iğne deliğinden geçmesi
- Kadınların sigara içmesi
- Ahlâkın bozulması
- Çıplaklığın artması
- İsa'nın Müslümanlığı Yayması
- Müslümanların sayısının Hristiyanlardan fazla olması
- Bağdat'tan ateşin çıkması
- Teknolojinin tamamen bitmesi ve eskiye dönüş olması
- İsrailoğullarının Cizre'ye gelmesi
- Türklerle Rusların bir olması
- Anne karnındaki çocuğun hayatını kaybetmesi,

gibi hususlar Mardin ve çevresinde yaşayan insanların kıyâmet konusuna olan inançlarında gündelik hayatın değer yargıları yanında birlikte ve huzur içinde yaşamaya olan özlem, hemen dikkati çekmektedir. Bir yerde geleceğe yönelik beklentilerini de ortaya koyan bu durum söz konusu bölge insanının birliğe ve dirliğe olan inanç ve hasretini de sergilemektedir.

I. 2. Hristiyanlara Göre Kıyâmet

Bu grupta yer alan ve 2, 3, 8, 58, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 95 no'lu derlemeleri bize veren toplam 14 kişi Hristiyan dinine mensupturlar. Söz konusu 14 kişiden 2 ve 3 numaraları olanların haricindekiler Süryani olup bu inanca mensup kaynak kişilerin verdiği bilgilere bakarak kıyâmete ilişkin verdikleri değerleri beş grup altında incelemek mümkündür.

I. 2.1. Kıyâmeti İsâ Mesih İnancına Dayandıranlar

Elimizdeki metinlerden 3, 8, 58, 78, 79, 80 ve 95 nolu metinlerde kıyâmet inancı tamamen İsâ Mesih'in gökten yere ineceği düşüncesine dayanmaktadır. 8 no'lu kaynak kişi "Deccal'in geleceğini, yeryüzündeki insanları bir düzene sokacağını, bu düzenin de İsâ'nın Deccal ile savaşıp onu yendikten sonra gerçekleşeceğini" söylerken; 58 no'lu metinde kıyâmetin İsâ ile Deccal arasındaki mücadele ile başlayacağını ve Deccal'in Mardin'e geleceğini; 79 no'lu metinde "toplumda güvenin yok olacağı her yerin suya gömüleceğinden insanların Şam'da toplanacağı" belirtilmekte; 78 no'lu metinde "iki peygamber ölmedi, onlar şeytanla savaşacak her şey dünyanın her tarafından bile izlenecek; İsâ Mesih bulutların arasından görüldüğü vakit onu çarmıha gerenler bile dövünecekler" diye zenginleştirilirken kk80 "İsâ Mesih gökte görünecek herkesi bir yere toplayacak, iyilerle kötülerini birbirinden ayıracak", 95 no'lu metinde "insanlar arasında güvensizlik ve merhametsizlik çoğaldığından her taraf canavar, ejderha ve yılanlarla dolacak, şeytan elinden geleni yapacak; deprem, kıtlık ve savaşlar da artınca İsâ yıldırım gibi gökten inecek" şeklinde açıklanmaktadır.

I. 2.2. Kıyâmetin Kopmayacağına İnananlar

Sadece 75 no'lu metinde yer aldığına göre kaynak kişi bize "bence kıyâmet kopmayacak" diyerek bu konudaki düşüncesini yansıtmıştır.

I. 2. 3. Kıyâmeti Zor Bir İhtimal Olarak Görenler

Sadece 82 no'lu metinde yer aldığını gördüğümüz bu düşünceye göre kaynak kişi “kıyâmetin kopacağını ama bunun zor bir ihtimal olduğunu” belirtmiştir.

I. 2. 4. Kıyâmeti Mesih'in geleceğine ve İlyas Peygamber'in Öldürüleceğine Bağlayanlar

Yine sadece 80 no'da kayıtlı metinde görüldüğü üzere kıyâmetin “Mesih'in yeryüzüne indikten sonra İlyas Peygamber'in anticirst (deccal) tarafından öldürüleceği, ahlaksızlığın artacağı, kimsenin kimseyi tanımayacağı günümüzde de böyle olduğundan kıyâmetin yakında kopacağı” şeklinde açıklandığı görülmektedir.

I. 2. 5. Kıyâmeti Çeşitli Tabiat Olayları İle İlişkilendirenler

58, 71, 76, 77 ve 84 no'da kayıtlı metinlerin yer aldığı bu gruptaki görüşlerin kıyâmeti tabiat olaylarına bağladığı görülmektedir. Nitekim 58 no'lu metinde “rüzgârın Güneş'in doğduğu yer ile battığı yeri birleştireceği” 84, 77 ve 71 no'lu metinlerde kıyâmet“dağların eriyeceği, yıldızların yere ineceği, Güneş'in ışık vermeyeceği, deprem, açlık ve kıtlığın ortaya çıkacağı” belirtilirken yine 71 ve 76 nolu metinlerde “dünya insanların birbirleriyle kavga edeceği ve devletlerarası savaşlar çıkacağı” bilgisi yer almaktadır.

Anlaşılacağı üzere Hristiyan kesimde kıyâmet en çok “İsâ'nın yeryüzüne inip dünyayı yeniden düzene koyacağı” ile ilişkilendirmekte” bir kısmı da ya çeşitli tabiat olaylarına bağlamakta ya da kıyâmete inanmadığını belirtmektedir.

I. 3. Yezidîlere Göre Kıyâmet

Yezidîlere ait kesin kabul edilen bir yaratılış, kıyâmet alâmeti ve hikâyeleri kesin bilgi elde edilemediğinden Ermenistan Yezidîleri üzerine bir araştırma yapan S.A. Jegiasarow'un, Pîr Hasan'ın ağzından dinleyip naklettiği ve Yezidîlerin yaratılış hikâyesini de içeren bu anlatıda Adem'in yeryüzüne inişi, Habil ve Kabil gibi efsanelere yer verilmekte; Nuh Tufanı da şu şekilde yer almaktadır: “*Adem'in soyu arttı ve dünyaya yayıldılar. İşledikleri günahlarından dolayı insan masumiyetini kaybetti.*”

İyilerin yanında bilhassa Kabil'in soyundan gelen Dürziler arttı. Bu sayede kötülük, adam öldürme ve hırsızlık da çoğaldı. Allah'ı bile unuttular. Oğul babaya karşıydı, insanlar birbirine düşmüştü. Nehirler kan akıyordu. İnsanların günahları tanrı katına kadar yükselmişti ve intikam diye bağıyorlardı. Allah bu insanlardan bıkınca onları tufanla cezalandırdı. Nuh olmasaydı insanlık son bulacaktı. Nuh kendisiyle beraber çocuklarını ve bütün soyunu kurtardı. Nuh'un 72 oğlu ve aynı sayıda da oğlu vardı. Bunlar birbiriyle evlenerek 72 milletin temelini attılar....” (Çakar, 2007, s.116). Yezidîlik'i semavi dinlerin bir mezhebi olarak nitelendiren Pir Hasan'ın anlattığı yaratılış hikâyesindeki Tufan miti bu dinlerden izler taşımakta olup (sırası geldiğinde sık sık vurgulanacağı, gerekli atıfların yapılacağı ve çalışmamızda ayrıntılı bir şekilde üzerinde durulacağı üzere) hikâyede kesin ve belli bir kıyâmet inancına rastlanmamaktadır.

Yezidîler'in mahşer gününde kötülük ateşte yanarken ve kötüler kaçışırken rüzgârın ortalığı dümdüz edeceğine inanırlar. Ateş ise bu inançta önemli bir yere sahip olup alevi, Allah'ın nurunu hatırlatır. Mahşer gününde bütün kötülükler bu ateşle temizlenecek ve ilk günkü saflığına dönecektir (Çakar, 2007, s.117)

Kısacası Allah, Şeytan, melekler, Cennet, Cehennem, Âdem ve Havva gibi kavramlar bütün Yezidîler için bilindik olmasına rağmen içerikleri farklılıklar gösterdiği için bu kavramların tahlilini yapmak çok zor olduğundan (Çakar, 2007, s.122) “kıyâmet günü” kavramına açıklık getirmek mümkün değildir.

Sadece 70, 72, 74, 81 no'lu kaynak kişilerin oluşturduğu bu grubun verdiği bilgilere göre Yezidîlik'te kıyâmetle ilgili herhangi bir inanç söz konusu değildir. Bir başka ifadeyle Yezidîler kıyâmete inanmamakta; bu inançlarını “yok olan yoktur. Bu dünyada iyilik yapan, iyilik bulur; kötülere kaybeder. İmtihan, bu dünyadadır. Aslında her ölüm, ölen için kıyâmet demektir” şeklinde açıklamaktadırlar. Sadece 70 numarada kayıtlı kaynak kişinin “kıyâmet yoktur” demesine rağmen bu konudaki görüşlerini “ölümler artacak, kadınlar binden fazla doğurma gücüne sahip olacaktır” şeklinde zenginleştirdiği görülmektedir. Büyük bir ihtimalle söz konusu kaynak kişi zaman

içinde farklı inanca sahip insanlarla bir arada bulunduğundan bu tür inanç unsurlarını, kendi inançlarına eklemiş olmalıdır.

Bu konuda sonuç olarak diyebiliriz ki: Mardin ve çevresinde yaşayanların kıyâmete olan inançları tamdır. Hangi dinden olursa olsun herkes bir gün kıyâmetin kopacağını, dünyada yaptıklarının sorgulanacağını bilmekte ve görmektedir. Bu durum onların hem dini kaynak ve kişilerden hem de çevrelerinden edindikleri bilgilerle sosyal hayatın getirdiklerinin bileşimi olduğunu göstermektedir. Az sayıda kaynak kişinin kıyâmete olan inançsızlıklarını ise biz gelişen ve değişen dünyanın değer yargıları ile konunun hassasiyetine bağlamak istiyoruz.

Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu inançlarının bir kısmı kutsal kitaplardaki bilgilere dayanırken bir kısmının gelişen ve değişen dünyanın gerçekleri ve bu gerçeklerin kültürel değişimdeki rolleri üzerine oluşturması ise, son derece dikkat çekicidir. Bu durum ise bize konu dini bile olsa gerçek hayattan kopmanın mümkün olmadığını göstermektedir. (Tablo:1).

İçeriğine Göre Mardin ve Çevresinde Kıyâmet İnancı

Din ve İnançlar	Kıyâmet Bağlamlı İnançlar	Metin Numaraları
Yezidîler	Kıyâmet yoktur ama ölümler artacak, kadınlar bin defa doğurabilecek.	70
Hristiyanlar	İsâ Mesih İnancına Dayandıranlar	2, 8,58, 75, 79, 95
	Kıyâmetin Kopmayacağına İnananlar	75
	Kıyâmetin kopacağına ancak zor bir ihtimal olduğuna inananlar	82
	Kıyâmeti Mehdinin Geleceğine ve İlyas PeygamberinDeccal'i Öldürüleceğine Bağlayanlar	78, 80
	Kıyâmeti Çeşitli Tabiat Olaylarıyla İlişkilendirenler	58, 71, 76, 77, 84
Müslümanlar	Kıyâmeti Mardin Bölgesine Bağlı Olarak Açıklayanlar	34, 60, 61, 69, 86
	Kıyâmeti Yeni Neslin Olumsuz Davranışlarına Bağlayanlar	120, 123
	Kıyâmet Konusuna İlişkin Bilgisi Olmadığını Söyleyenler	96, 103, 108
	Kıyâmet konusuna "Allah bilir" Yorumunu Getirenler	102, 105
	Kıyâmeti Teknolojik Gelişmelerle İlişkilendirenler	94
	Kıyâmeti Birden Fazla İnanç Unsuruyla İlişkilendirenler	4,5,6,7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 59,62, 63, 67, 68, 69, 73, 83, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 99, 100, 101, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128,129,

(Tablo: 1)

II. BÖLÜM

ZAMAN VE MEKÂN BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

Yazılı ve sözlü eserlerde zaman ve zamandan bağımsız olarak düşünemeyeceğimiz mekân kavramlarına felsefe bilimcilerin bakış açısıyla bakılacak olursa bu konuda Kierkegaard; varoluşun insanın yaşamı değerinde olup sorumluluğunu sürdürdüğü bir yaşam parçası olduğunu ifade eder ve yaşam yerinin ise varoluş alanı olduğunu belirtir. Varoluş ise paradoksal bir kavramdır. Yani açıklanmaya başlanınca uçar gider. Bir başka ifadeyle onu ancak düşünmeden önce ya da sonra gibi iki ışık içinde hissedebilmek mümkündür. Bu bağlamda Kierkegaard'a göre varoluş bağlamında zamanı, iki şekilde değerlendirmek gerekir:

- 1) Nesnel zaman
- 2) Öznel zaman

İlkinde zaman ince bir çizgidir; diğerinde ise her şey “varoluşun anları” ile ölçülür ve bu anlar, eş değerli değildirler; gelecekteki yaşamımızın alinyazısını belirleyecek nitelikte olanları yanında günlük hayat içinde önemli bir yeri bulunmayanları da vardır. Araştırmacıya göre zaman kavramı temelde varoluşa bağlıdır (Akarsu, 1994, ss.194-195).

Hegelevrenin, varlık ve oluş gibi değişik alanların ortaya çıkmasını sağladığını, idenin yani düşüncenin ise evren içinde evren olarak geliştiğini ifade eder. Başka bir ifadeyle idenin gelişmesi evreni oluşturur. İdeyi yani düşüncüyü dolayısıyla benlik'i oluşturan tin ise zaman içinde varlığı açıklamaya girişir. Ona göre, iki varlık alanı söz konusudur:

- 1) Bağımsız nesnel zamanı,
- 2) Doğa (Hegel, 2009, ss.51-52).

Hegel'e göre; bağımsız nesnelere alanı daha çok mantık ve matematiğin konusu edildiği, öncesiz-sonrasız bir alandır. İnsan düşüncesi, bunları ortaya çıkarır ancak yaratıcı değildir. Bu alandaki nesnelere arasında bir düzen bulunmaktadır. Doğa ise insanın oluşu gerçekleştirilen ortamının doğmasına olanak sağlayan bir "oluş alanı"dır. Doğada her nesne bir başka nesne dolayısıyla vardır; kendiliğinden değildir. Bütün nesnelere uzay ve zaman bağlantısı içindedir; süreklilik ise bir görünüştür. Doğada nesnelere için öncelik-sonralık, neden-sonuç ilişkisi egemendir. Bir anlamda doğa, akıl'ın (us) ve ruh'un (tin) gerçekleşmesi ile varlık niteliği kazanmıştır (Bozkurt, 2009, ss.51-53).

Kant'a göre ise zaman ve mekân kavramları us (akıl) ile ilişkilendirilir. Çünkü akıl, bir takım ilkeleri barındıran, deneyin de ötesinde bir kabiliyettir ve çok çeşitli kavramları vardır. Bu kavramlardan biri de duyarlılık olup iki formu bulunmaktadır

- 1) Uzay (mekân)
- 2) Zaman

Ona göre uzay ve zamanın algılanması us ile mümkün olup algı us'un kavramsal alanlarından biridir ki; bu alanda nesneden ziyade nesnenin verdiği yer almaktadır (Akarsu, 1994, s.38).

Cassirer'e göre mitik düşünce bile zaman ve mekânla ölçülmektedir. Bu bağlamda mekân, aslında var olmayan kutsalların bulunduğu alana özgü karakteristik özelliklerinin yer ve bölgelere ayrılmasıyla ortaya çıkar. Bu düşüncede yön ise mekân kavramının temelidir (Cassirer, 2005, ss.151-159).

Cassirer zaman kavramını da mitik düşünce içinde değerlendirir. Nitekim mitler aslında bir zaman manzarasıdır; temellerinde zaman vardır. Çünkü varoluş, zamana tabidir. Bu bağlamda mitlerdeki tanrıların târihi aslında tanrısallığın da târihidir (Cassirer, 2005, ss.162-164). Gün, hafta, ay, mevsim, yıl gibi zaman kavramlarının oluşumunu da mitlerdeki kutsallığın kayboluşu bir anlamda mitlerdeki olay, durum ve kahramanları denetim altına alma düşüncesiyle ortaya çıkan ritüellere bağlar (Cassirer, 2005, ss.166-168).

Zaman ve mekân kavramlarının en fazla önem kazandığı edebî tür olan destanlarda bu kavramlar söz konusu ürünün kendine has özellikleriyle değerlendirilmelidir. Zira destan, kendine has anlatı kuralları olan ve bu kurallara göre şekillenen bir ürün olup zaman ve mekân bağlamında anlatıcının destana müdahale etmesi de göz önüne alınması gereken bir husustur.

Epik destanda zaman, geleneğe göre şekillenir. Akmataliyev'in de belirttiği üzere “Şairin cümlesinde, epik formda yazma ile edebiyatın formları birbirine uymaz.” (Akmataliyev, 2001, s.232). Çünkü destanın başlangıç ve bitiş çizgisi doğrudan başkahramanın yaşam süresi ile ilişkilidir. Bu bağlamda Özkul Çobanoğlu, “Türk Dünyası Epik Destan Geleneği” adlı eserinde: “Destanın konusunun geçtiği zaman ne kadar uzun olursa olsun, bu başından sonuna kadar bir kişinin hayatını aşamaz.” (Çobanoğlu, 2007, s.113) demektedir. Demek oluyor ki; destancı, geçmiş zaman ile dinleyici zamanını hem ayıran hem de birbirine bağlayan kişidir. Bir anlamda bu durum anlatıcının “destandaki olayları bilgisi ile gören ve anlatan kişi” olduğunu ortaya koyar. O nedenle destanda eç çok kullanılan zaman; görülen geçmiş zamandır. Çünkü geleneğe göre destancı, olayları başkasından duyan değil birebir şahit olarak gören kişidir (İbrayev, 1998, ss.94-95).

Mehmet Kaplan da Türk destanlarındaki zaman ve mekân kavramlarını Oğuz destanı bağlamında değerlendirilmektedir. Ona göre destanlardaki zaman ve mekân kavramları destan kahramanının kişiliği ve içinde yaşadığı toplumla yakından ilgilidir. Nitekim Oğuz, dışa dönük, güçlü fizik yapısı ve idealleri bakımından olağanüstü bir özellik göstermekte; destandaki zaman ve mekân kavramları da onun bu olağanüstülüğüne göre destana dâhil olmaktadır (Kaplan, 1985, ss.16-18).

Masallara baktığımızda zaman ve mekân kavramlarının farklı bir boyut kazandığını görürüz. Nitekim olaylar gerçekte var olmayan, hayal ürünü genel tabiri ile masalsi ülkelerde cereyan eder; zaman ise bu hayali mekân kavramlarına uygun olarak itibari bir özellik gösterir (Sakaoğlu, 2012, ss.58-59) Masalların başında sıkça görülen ve sadece bir tanesi olan “.....evvel zaman içinde, kalbur saman içide, kaf dağının ardında....”) ifadesi de bunu ortaya koymaktadır.

İlk örneğini Dede Korkut hikâyelerinin teşkil ettiğini bildiğimiz halk hikâyelerine baktığımızda ise zaman ve mekân kavramlarının söz konusu anlatı türünün ortaya çıkmasını sağlayan hayat tarzının özelliklerine, ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir görünüm kazandığı fark edilmektedir. Meselâ Dede Korkut'taki bütün hikâyelerde olaylar Akkoyunlu Türkmenleri'nin yaşadığı Kuzey Anadolu'nun orta ve doğu kısımları ise Doğu Anadolu'nun kuzey kısımlarında cereyan eder (Boratav, 1982, ss.88-90). Yine Dede Korkut hikâyelerinden Bamsı Beyrek'te “Beyrek'in on altı yıl tutsak kaldığı Rum kalesinden dönüşünde çeşme başında su doldururken karşılaştığı kız kardeşi tarafından tanınmaması” (Ergin, 2014, ss.138-140) ise halk hikâyelerindeki gerçek zaman kavramının ortaya çıkmaya başladığını gösteren en güzel örneklerden biridir. Beyrek'in memleketine dönüşünden itibaren büyük bir benzerlik gösterdiğini bildiğimiz “Aşık Garip'in yedi yıllık sürede Senem için başlık parasını kazanmış olarak memlekete dönüşü” bölümünde de benzer şeyler olduğunu (Türkmen, 1974, ss.234-236) belirtmek istiyoruz. Halk hikâyelerinde mekân kavramını bazan Kerem ile Aslı, Emrah ile Selvihan'daki gibi gerçek bazan da Derdiyok ile Zülfüsiyah'da olduğu üzere hayâlî mekânlar olması işin bir başka boyutudur. Bu arada “Sürmeli Bey”, “Necip ile Telli (Kara)”, “Ali İzzet Bey” hikâyesi gibi günümüze yakın dönemde teşekkül eden halk hikâyelerimizdeki zaman ve mekân kavramlarının gerçek zaman ve mekân kavramları olduğunu vurgulayalım.

II. 1. Zaman Bağlamında

Tasavvuf'ta Allahın ilminde her şey sabittir; zatında mutlak Gayb, gaybu'l-guyûb, “Amâ”, La taayyün” gibi adlarla bilinen âlem zaten mevcuttur. En büyük vasfı ise “zuhur etmek”tir. Onun ilk zuhuru, bütün âlemin ilminde tüm olarak var olmasıdır. O'nun her zuhuru “Âyân-ı Sâbite”, “Melekût Âlemi”, “Mülk Âlemi”ni ve nihayet insanı yaratmıştır. Zâtı ise her şeyden münezzehtir. O zamanla ölçülemez. “Allah hep vardı ve her şey, her varlık O'nun ilminde mevcut idi” diye kabul edilir. Bu nedenle varoluş, zaman bakımından mütalâa edilemez. Yani “bir zaman Tanrıdan başka hiçbir şey yoktu, sonra ilminde herşey sabit oldu; sonra bu sübût mücerretler âlemini meydana getirdi, o âlemin madde halinde zuhuru ise kainatı meydana getirdi” diye düşünülemez. “Mutlak Varlık” her an ve bütün âlemden bütün kayıtlardan münezzehtir. Her an zuhura olan

mevli ise varlıkların subutunu meydana getirir. O'nun evveline evvel, sonuna son düşünülemez; Zuhur edişin süregeldiği ezel ve ebed, daimidir. Fakat ezel ve ebedin önsüzlük ve sonsuzluk anlamına geldiğini, bu sonsuzlukta yaratış ve yaratılışın daimi olduğunu unutmamak gerekir. Kısacası zaman, olayların zihindeki nispetinden doğan mücerret bir kavramdır; zamanın gerçeği bölünemeyecek kadar az olan "an"dır ve "an" da sürekli yenilenmektedir. O nedenle mutasavvıflarca "sûfi zamanın oğludur" diye kabul edilir (Gölpınarlı, 1985, ss.57-59; Eraydın, 1997, ss.209-221).

Tasavvufta yaratılış bu daimi oluşu, Mevlâna "âlemin her an başka bir âlem doğurduğu, mahşerin de başka bir mahşer meydana çıkardığı, bu oluşun kıyâmete kadar sürdüğu" şeklinde ifade edilir (Gölpınarlı, 1985, ss. 59-60).

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmalarda da aynı durum söz konusudur. Nitekim söz konusu anlatmalarda da kıyâmet zamanı, kıyâmet alâmeti olan varlık ve olaylara bağlı olarak belirtilmekte ve inanılmaktadır. Bu bağlamda Mardin çevresinde yaşıyan insanların "kıyâmetin ne zaman kopacağı" sorusuna ilişkin inançlarındaki zaman kavramının, "kıyâmet alâmetlerinin ve varlıkların ortaya çıkış zamanı" olacağı, bir başka ifadeyle mücerret bir zaman kavramı ile karşı karşıya kalacağımız ortadadır. Bu durumu ise biz, aşığdaki şekilde gösterebileceğimizi düşünüyöruz:

Kk1: Haklı haksız karıştığı zaman, emniyet karlıktığı zaman, eskiden çobanlık yapan kişiler önemli yerlere geldiği ve bu çobanların yüksek binalar yapmakta birbirleriyle yarıştığı zaman, Yahudi ve Hristiyanlar birleştiiği zaman, kıtadan kıtaya demir parçalarıyla seyahat edildiği zaman, Mescid-i Aksa esir düştüğu zaman, kadınlar mevki sahibi oldukları zaman, Suudi Arabistan'da hüküm İngilizlerin olduğu zaman, Rum denizi yükseldiiği zaman, Yecüc-Mecüc kavmi zuhur ettiği zaman, Deccal zuhur ettiği zaman.

Kk3: Deccal çıktığı zaman, İsa Mesih gelip Deccal'i öldürdüğu zaman, kurtla kuzu beraber olduğu zaman.

Kk5: Fuhuşun çok olduğu zaman.

Kk6: İslami çıta yükseldiği büyük âlimler çıktığı zaman, Deccal geldiği zaman, Hz. İsa'nın Hz. Muhammed'in diniyle hükmettiği zaman, babayla oğul arasında bile güvenin kalmadığı zaman, kadın nüfusu arttığı zaman, Maveraünnehir'de kavimler çok büyük bir hazine için birbirine girdiği zaman.

Kk7: İçki açıktan tüketildiği zaman, zina yaygınlaştığı zaman, faiz arttığı zaman, erkeğin kadına kadının erkeğe benzediği zaman.

Kk8: Yeryüzünün dörtte üçünün kana bulandığı zaman, birçok kişi İsa Mesih adıyla gelip insanları kandırdığı zaman, savaş gürültüleri savaş haberleri duyulduğu zaman, İsa adından dolayı birçok milletin Hristiyanlardan nefret ettiği zaman, birçok Hristiyan dinden saptığı zaman, göksel egemenliğin müjdesi tüm uluslara duyurulduğu zaman.

Kk9: Gökten Mehdi isminde bir veli indiği zaman.

Kk13: Katır doğurduğu zaman.

Kk14: Yecüc-Mecüc ortaya çıktığı zaman, çok kız çocuğu doğduğu zaman, Doğudan Mesih geldiği zaman.

Kk15: Yedi sene kıtlık olduğu zaman, yerden bir hayvan çıktığı zaman, Deccal geldiği zaman.

Kk16: Yedi sene kıtlık olduğu zaman, Deccal geldiği zaman ve daha sonra Mehdi'nin gelip Deccal'i öldürdüğü zaman.

Kk17: Sular çekildiği zaman, binalar çoğaldığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman.

Kk18: Güneş batıdan doğduğu zaman.

Kk19: Açlık olduğu zaman ve açlıklarından dolayı Deccal'in insanları kandırdığı zaman, su azaldığı zaman, Şam'da Hz. İsa indiği zaman, İsa'nın Deccal'i kılıçla vurup ikiye parçaladığı zaman.

Kk20: “Le İlahe İllallah” sözü yeryüzünde bittiği zaman, bütün insanlar küfre gittikleri zaman.

Kk21: Fitne-fesat çoğaldığı zaman, güven bittiği zaman, hayâsızlık arttığı zaman, yedi yıl kıtlıktan sonra Deccal indiği zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Hz İsa Şam’da çıkıp Deccal’i öldürdüğü zaman, İsrafil Sûr’a üflediği zaman.

Kk22: Denizler coştığı zaman, sular birbirinden ayrıştığı zaman, yıldızlar dürüldüğü zaman, Güneş’in enerjisinin bittiği zaman.

Kk23: İsa Peygamber indiği zaman, Mehdi’nin inip Deccal’e karşı bir savaş verdiği zaman, ar perdesi kalktığı zaman, bina ve zina arttığı zaman, bereketin azaldığı zaman, kadir-kıymet bilinmediği zaman, anne- babaya saygısızlık yapıldığı zaman, (Allah’ın öngördüğü) bir cuma günü öğleden sonra, Yecüc-Mecüc çıktığı ve yerdeki bütün yiyecekleri bitirdiği zaman, Müslümanlar kıyâmete yakın bir zamanda asr-ı saadet dönemi yaşayacakları zaman, “Ard-ı Ruba” denen bölgede savaşlar çıktığı zaman, Fırat ve Dicle Nehirlerinden kanlar aktığı zaman, Kur’an-ı Kerim’den bütün âyetlerinin silindiği zaman, “La İlahe İllallah” lafi kalplerden silindiği zaman, şiddetli depremler olduğu zaman, dağlar yürütüldüğü ve taşlar paramparça olduğu zaman,

Kk24: Büyük bir zelzele olduğunda ve bu zelzele Duhan (Duman) zuhur ettiği zaman, Deccal geldiği zaman, Dabbet’ül Arz ortaya çıktığı zaman, Güneş mağripte (batıdan) doğduğu zaman, İsa (A.S) yeryüzüne indiği zaman, Ye’cüc ve Me’cüc ortaya çıktığı zaman, Maşrıka, Mağripte ve Ceziret’ül Arap’ta yer battığı zaman, Yemen’den ateş çıktığı zaman, kişi faiz yediği zaman, zina ortaya çıktığı zaman, mala mülke çok düşkün olduğu zaman, kâfirler arttığı zaman, gıybet çoğaldığı zaman, kötülük çoğaldığı, iyilik azaldığı zaman, fasıklar çoğaldığı âlimler azaldığı zaman, emanete ihanet edildiği zaman, zekat verilmediği zaman, kadın erkeğe üstün geldiği zaman, aileden uzaklaşıp arkadaşlara yaklaşıldığı zaman, camiler çoğalıp cemaat azaldığı zaman, binalar yükseldiği zaman, Kur’an ilmi satıldığı zaman, kabirler zinetlendiği zaman, şahitlik satıldığı zaman, çok alışveriş yapıldığı zaman, homoseksüel ilişkinin çoğaldığı zaman.

Kk25: Erkekler kadın, kadınlar erkek gibi olduğu zaman, hayvanlar farklı şekilde doğduğu zaman, binalar çoğaldığı, zina arttığı zaman, İsrail Meleği Sûr'a üflediği zaman.

Kk26: İsrail Sûr'a üflediği zaman, "Le İlahe İllallah" bittiği zaman.

Kk27: Bina ve zina arttığı zaman, ayaklar baş, başlar ayak olduğu zaman, Deccal çıktığı zaman, Mehdi indiği zaman, Dicle veya Fırat'ın altında hazine çıktığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Müslüman sayısı arttığı zaman.

Kk28: Müslümanlık bittiği zaman, "Le İlahe İllallah" lafı bittiği zaman, Allah'ın öngördüğü birgün akşam ile yatsı arası.

Kk29: Deccal geldiği zaman, insanlar bozulduğu zaman, din ortadan kalktığı zaman, Güneş doğmadığında, Dünya tersine döndüğünde, Güneş batıdan doğduğunda ve bu sebeple dünyanın içinde ne varsa (evler, denizler, dağlar) dışarı fırladığında, mevsimler değişip yıldızlar yere indiğinde ve çatlayıp patladığında, İsrail Sur'a üflediği zaman.

Kk30: Erkeklerin kadın kadınların erkek kıyafeti giydiği zaman, erkekler küpe taktığı zaman, yüksek binalar yapıldığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Yecüc-Mecüc ve Deccal çıktığı zaman. (Peygamber "kıyâmet iki parmağım kadar yakın" demiştir. Kıyâmet her an kopabilir), Allah'ın öngördüğü bir cuma günü, insanların birbirine yeryüzünde Allah'a inanmadığı; inancını kaybettiği zaman, temiz kalpli ve imanlı insanlar güzel bir koku duyup-bayıp uyuya kaldıklarında.

Kk31: Hiç Kur'an okunmadığı zaman.

Kk32: Binalar yükseldiği ve erkeklerle kadınlar birbirlerinin kıyafetlerini giydikleri zaman, çıplaklık arttığı ve doğal afetler çoğaldığı zaman, kardeş kardeşi öldürdüğü zaman.

Kk33: Kızlar çok açık giyindiği zaman.

Kk34: Çocuklar büyüklerin sözlerini dinlemedikleri zaman, kadınlara çok fazla önem verildiği zaman, Bina ve zina arttığı zaman, ahir zamanda bir savaş çıktığı

zaman, Mehdi gelip Deccal'i yendiği zaman, kurtla kuzu yan yana olduğu zaman, “Le İlahe İllallah” sözü bittiği zaman, Allah inancı ve Kur'an-ı Kerim yok olduğu zaman, Sur'a üflendiği zaman, annenin çocuğundan kaçtığı gün, anne çocuk sevgisi- dünya sevgisi-mülk sevgisi bittiği zaman, yeni doğum yapmaya gelmiş develer terk edildiği zaman.

Kk35: Güneş batıdan doğduğu zaman, erkekle kadın birbirine benzediği zaman, zina arttığı zaman, Doğu'da (Ortadoğuda) savaşlar başladığı zaman, Deccal çıktığı zaman, depremler arttığı zaman, bütün dünya Müslüman olduğu zaman, dünyada hiç su kalmadığı zaman.

Kk38: Kadınlar erkek-erkekler kadın gibi olduğu zaman, minareden yüksek binalar yapıldığı zaman, kadın nüfusu erkek nüfusunu geçtiği zaman.

Kk40: Doğanın düzeni bozulduğu zaman.

Kk42: Yüksek binalar yapıldığı zaman, camiler dolup taşıp insanların dinle birbirini kandırdıkları zaman, Deccal geldiği zaman, Hz. İsa yeryüzüne indiği zaman, Sur'a üflendiği zaman, Dünya'da büyük bir savaş olduğu zaman.

Kk43: İsrail Sûr'a üflediği zaman, Mehdi indiği zaman, binalar aşırı yükseldiği zaman, depremlerin artıp savaşlar çıktığı zaman, toplu ölümler olduğu zaman, Allah'ın öngördüğü Ramazan aylarının birinde bir cuma günü, Yecüc -Mecüc geldiği zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman.

Kk44: Güneş batıdan doğduğu zaman, göğün yedi katının da parçalandığı zaman, Dünya'da hiçbir Müslüman kalmadığı zaman, Allah ismi zikredilmediği zaman.

Kk45: Alametleri belirdikten sonra yaşanan “Gül devri” bittiği zaman, Yecüc-Mecüc koca bir dağı yedikten sonra, Deccal geldiği ve bütün ahlâki değerleri yok ettiği zaman, Mesih dünyaya indiği zaman.

Kk46: Binalar çoğaldığı zaman, ayaklar baş başlar ayak olduğu zaman, zina arttığı zaman, ağaçlar-ormanlar bittiği zaman, Deccal ve Mehdi geldiği zaman.

Kk47: Kız çocuğu erkek çocuklarını geçtiği zaman.

Kk48: Deccal indiği zaman.

Kk49: Uzun mesafeler kısaldığı zaman, Hz. İsa Mehdi olarak tekrar geri geldiği zaman, erkekler kadın kadınlar erkek gibi görüldüğü zaman, evli insanlar başka kişilere yöneldiği zaman, Yecüc-Mecüc ve Deccal indiği zaman, çocuklar büyüklerine saygı duymadığı zaman, zaman kısaldığı zaman.

Kk50: Bereket azaldığı zaman, sevgi-saygı ortadan kalktığı zaman, kıyâmetin ne zaman kopacağı gaybanidir. Bayanlarda utanma duygusu azaldığı erkek gibi giyindikleri zaman, haksız yere cinâyetler işlendiği zaman, büyük alâmetler ortaya çıktığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Deccal yeryüzüne indiği zaman, İsa ve Mehdi gelip Deccal'i öldürdüğü zaman, kurtla kuzu beraber otladığı zaman.

Kk51: Anne kendi efendisini doğurduğu zaman, içki ve zina çoğaldığı zaman, Deccal, Mehdi, Yecüc Mecüc ortaya çıktığı zaman, insanlar yeniden Müslümanlığa yöneldikleri zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Kur'an-ı Kerim kalplerden silindiği zaman, yeraltı zenginlikleri yeryüzüne çıktığı zaman, Mehdi ve İsa yeryüzüne indiği zaman, Sur'a üflendiği zaman, Dabbet'ül Arz ortaya çıktığı zaman.

Kk52: Küçüklerin büyüklere saygısı kalmadığı zaman.

Kk53: Küçükler büyüklerin sözünü dinlemedikleri zaman, saygı-sevgi kalmadığı zaman, İsfahan tarafından Yecüc ve Mecüc çıktığı zaman, Irak tarafından Mehdi geldiği zaman.

Kk54: Hz. İsa Deccal'i öldürdükten 40 yıl sonra Allah'ın öngördüğü bir zaman, utanma ortadan kalktığı zaman.

Kk55: Yüksek binalar yapıldığı zaman, kadınlar erkek gibi giyindiği zaman, Deccal dünyaya indikten 50 yıl sonra, Hz. İsa, Yecüc-Mecüc çıktığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, 50 yıl süren savaşlar bittiği zaman, süslü binalar yapıldığı zaman, kıtlık bitip onu izleyen refah dönemi geldiği zaman, Müslümanlar dünyaya hâkim olduğu zaman.

Kk56: Bilinmeyen bir zamanda, binalar yükseldiği zaman, evlatlar anne babasını hizmetçi gibi kullandığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Deccal yeryüzüne inip dünyaya fitne getirdiği zaman, Mehdi yeryüzüne indiği zaman, Dabbet'ül Arz ortaya çıktığı zaman, ahir zamanda Deccal geldiğinde ebced hesabına göre hicri olarak 1500 yıl geçtikten sonra bilinmeyen bir zamanda.

Kk58: Deccal ve İsa yeryüzüne indiği zaman, İsa Deccal'i öldürdükten sonra 40 yıl kurtla kuzu beraber otladıktan sonra, Güneş batıdan doğduğu zaman, bilinmeyen bir zamanda.

Kk59: Bina ve zina çoğaldığı zaman, İnsan insana selam vermediği zaman, muhtemelen insanlığın bittiği, muhtemelen insanların daha çok acımasız olduğu, insanların birbirini boğazladığı Allah'ın "yeter" dediği zaman.

Kk60: Bilinmeyen bir zamanda.

Kk61: Allah istediği zaman, dağdaki çobanlar yüksek mevkilere geldiği zaman, binalar çoğaldığı zaman, anne babaya saygı kalmadığı zaman, Mehdi 40 yıl dünyada kaldıktan sonra, kurt kuzu beraber otladığı zaman, kadınla erkek uluorta öpüştüğü zaman, ahir zamandaki bir üç aylık dönemlerden birinde.

Kk62: Meselâ bir hadisinde diyor ki: "Benden bir iki kırn sonra (kırn Arapçada yüz yıl demektir)" Yani Peygamber Efendimiz'in işaret ettiği kırnlardan sonra 1400 küsur yıl yani 14 kırn geçmektedir. Peygamber Efendimiz'in hadisi öyle.

Kıyâmetin 10 küçük ve 10 tane büyük alâmeti gerçekleşikten sonra, dindarlık azaldığı zaman, içki kumar ve faiz çoğaldığı zaman, kadınlar erkek erkekler kadın gibi oldukları zaman, süslü camiler çoğaldığı fakat içlerinde cemaat azaldığı zaman, "Leilahe İllallah" cevheri insanların içlerinde azaldığı zaman, fuhuş arttığı zaman, Milletler seslerini fezadan duydukları zaman, gökyüzünde alev saçan aletler olduğu zaman, kıyâmetin ne zaman kopacağını Peygamber bile bilmemektedir bunu sadece Allah bilir. Kıyâmet her an kopabilir.

Kk64: Kadınlar erkek, erkekler kadın gibi oldukları zaman, sahte Mesihler ortaya çıktıkları zaman, depremler olduğu zaman, insanlar birbirlerini öldürdükleri ve cinâyetler arttığı zaman.

Kk66: Kadınlar çıplak ve başı açık dolaştıkları zaman, büyük bir savaş olduğu zaman, Fırat Nehri altında bir hazine çıktığı zaman, İstanbul feth olunup Rumların eline geçtiği zaman; İsâ, Mesih ve Deccal yeryüzüne indiği zaman, Yecüc- Mecüc ortaya çıktığı zaman, İsâ Mesih Deccal'i öldürdükten 40 yıl sonra, İsrail Sûr'a üflendiği ve Hz. Muhammed'in kabrinin üstüne bir nur indiği zaman.

Kk68: Bilinmeyen fakat Allah'ın öngördüğü bir zaman, seviyesiz insanlar zenginleştikleri zaman kıyâmet yakındır, erkekler kadın kadınlar erkek gibi oldukları zaman kıyâmet yakındır, Mehdi ve Hz. İsâ yeryüzüne indiği zaman, Mehdi tarafından Deccal öldürüldüğü zaman, bir cuma günü, cuma namazından sonra.

Kk69: Fitne fücür arttığı zaman, binalar yükseldiği zaman, İsrail toprakları bitkilerle sarıldığı zaman, Babildeki sinagoglar İsrail'de yeniden kurulduğu zaman, Hz. İsâ, İsâ Mesih olarak yeniden dirildiği zaman, Sûr'a üflendiği zaman.

Kk71: Allah'ın ön gördüğü bilinmeyen bir zamanda savaşlar çoğaldığı zaman, Açlık arttığı ve dünyada büyük bir sıkıntı çıktığı zaman.

Kk73: Sûr'a üflendiği zaman, horoz yumurtladığı ve küçük boylu Cehennem zebanileri ortaya çıktığı zaman.

Kk76: Kıyâmetten önce insanlar birbirine düşman olduğunda, devletler birbirine düşman olduğu zaman, yıldızlar bulutlar gökyüzünden düştüğü zaman, yalancı biri gelip insanları kandırdığı zaman, şimşekler çaktığı zaman.

Kk77: Sadece Allah'ın bildiği bir zamanda, her yer karardığı zaman, gökteki yıldızlar düştüğü zaman.

Kk78: Her an kopabilecek ancak bilinmeyen bir zamanda, "İlia" ve "Hunuk" Peygamberler şeytanla üç gün üç gece savaştığı ve bu savaş dünyanın her yerinden izlendiği zaman.

Kk79: Güven kalmadığı zaman, fakirlere yardım edilmediği zaman.

Kk80: Allah'tan başka kimsenin bilmediği bir zaman, herkes birbirine düştüğü zaman, köyler boşalıp şehirler dolup taşıdığı zaman, kimsenin kimseye sahip çıkmadığı zaman, savaşlar çıktığı zaman, kötülüklerle fuhuş arttığı zaman, "İlia" Peygamber gökten yeryüzüne inip öldüğü zaman, İsa Mesih yeryüzüne indiği zaman.

Kk83: Sadece Allah'ın bildiği ve bilinmeyen bir zamanda.

Kk84: Sadece Allah'ın bildiği ve istediği zaman; İmanın tamamen bitiği zaman, iyi insanlar tükendiği zaman, günah egemen olduğu, sevgi azaldığı, savaşlar çıktığı, depremler arttığı zaman.

Kk85: Allah'ın bildiği ve istediği zaman, insanlık çok kötü duruma geldiği zaman.

Kk86: Fırat Nehri kurduğu zaman, Mesih indiği zaman, altın çağı başladığı zaman, Deccal yeryüzüne indiği zaman.

Kk87: Yalnızca Allah'ın bilgisi dâhilinde olan bir zaman, zina arttığı zaman, rakı arttığı zaman, intiharlar arttığı zaman.

Kk88: Zina ve faiz çoğaldığı zaman, akrabalık bağları zayıfladığı zaman, "Debbab" denilen hayvan çıktığı zaman, Güneş tersten doğduğu zaman, kimsenin bilmediği bir zaman.

Kk89: Binalar yükseldiği ve fuhuş arttığı zaman, Hz. Muhammed'in bile bilmediği bir zaman, Bayanlar hayâsızlaştığı zaman, "Ard-ı Ruba" bölgesinde savaşlar çıktığı zaman.

Kk90: Sûr'a üflendiği zaman, binalar yükseldiği zaman, Mesih ve Deccal geldiği zaman.

Kk91: Dabbet'ül Arz ortaya çıktığı zaman, Hz. İsa ortaya çıktığı zaman, Deccal yeryüzüne indiği ve insanları günaha sevkettiği zaman.

Kk92: Müslümanlık değiştiği zaman, Erkekler kadın kadınlar erkek gibi olduğu zaman, kimsenin bilmediği bir zaman, bitki ya da su kalmadığı zaman, Yecüc-Mecüc ortaya çıktığı zaman.

Kk93: Hz. İsa, Mehdi Şam'a indiği zaman, Deccal indiği zaman.

Kk94: Din büyükleri olarak görülen insanlara güven kalmadığı zaman.

Kk95: İsa Mesih yeryüzüne indiği zaman, insanoğlu bugüne kadar görmediği zorluklar gördüğü zaman, yılanlar ejderhalar ortaya çıktığı zaman.

Kk96: Ancak Allah'ın bildiği bir zaman.

Kk97: Güneş batıdan doğduğu zaman.

Kk98: Sadece Allah'ın bildiği bir zaman.

Kk99: İnsanlarda özellikle kadınlarda utanma kalmadığı zaman, yüksek binaların yapıldığı zaman, kimse kimseye inanmadığı zaman, Dabbet'ül Arz ortaya çıktığı zaman, Hz. İsa gökten indikten 40 yıl sonra.

Kk100: İnsanların ve hüküm veren hâkimlerin kalplerinden merhamet silindiği zaman, kadınların iffetleri silindiği zaman, erkekler kadın kadınlar erkek gibi giyindiği zaman, fakir çobanlar zenginleştiği zaman, binalar yükseldiği zaman, bereket azaldığı zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman, Dabbet'ül Arz ortaya çıktığı zaman.

Kk101: Zamanı gelince.

Kk103: Ancak Allah'ın bildiği bir zamanda.

Kk104: Ancak Allah'ın bildiği bir zamanda, Güneş batıdan doğduğu zaman.

Kk105: Ancak Allah'ın bildiği bir zamanda.

Kk106: Görülmemiş bir rüzgar kalktığı zaman.

Kk107: Allahtan başka kimsenin bilmediği bir zaman, Güneş tersten doğduğu zaman. Deccal yeryüzüne indiği zaman.

Kk109: Bilinmeyen bir cuma günü, bereket yerden kalktığı zaman.

Kk111: Peygamber Efendimiz'in bile bilmediği bir zaman.

Kk112: Deve iğne deliğinden geçtiği zaman, Güneş batıdan doğduğu zaman.

Kk113: Kadınlar sigara içtikleri zaman.

Kk114: Güneş batıdan doğduğu zaman, yüksek binalar yapıldığı zaman, kadınlar çıplak gezdikleri zaman, Deccal yeryüzüne indiği zaman, Mesih ve Hz. İsa yeryüzüne indiği zaman, Yedi yıl kuraklık yedi yıl bolluk olduğu zaman.

Kk115: Yollar binalar ve zina çoğaldığı zaman“Le İlahe İllallah” sözü bittiği zaman.

Kk116: Savaşlar olduğu zaman, Allah'ın emriyle kalem yazmadığı zaman, Araba yürümeyip uçaklar uçmadığı zaman.

Kk117: Ne zaman kopacağını sadece Allah'ın bildiği bir zaman, Güneş yeryüzüne yaklaştığı zaman, Mehdi yeryüzüne geldiği zaman.

Kk118: Binalar yükseldiği zaman, Yecüc- Mecüc ortaya çıktığı zaman.

Kk119: Binalar yükseldiği zaman, zina arttığı zaman, akrabalar arasına fitne girdiği zaman, İsa yeryüzüne indiği zaman.

Kk121: Ancak Allah'ın bildiği bir zaman, Sûr'a üflendiği zaman.

Kk123: İftira, ihanet ve kötülük arttığı zaman, Deccal yeryüzüne indiği zaman.

Kk125: Ancak Allah'ın bildiği bir zaman, gökdelenler yükseldiği zaman, Müslümanlar arasında bir savaş çıktığı zaman. Din azaldığı zaman, Mehdi dünyaya gelip kırk yıl boyunca dünyaya hükmettiği zaman, Yecüc-Mecüc geldiği zaman, kırk yıllık Mehdi devri bittiğinde,“Le İlahe İllallah” sözü bittiği zaman, tatlı sular bittiği ve yanardağlar patladığı zaman, Sûr'a üflendiği zaman, bilinmeyen bir cuma günü, Güneş söndüğü ve yıldızlar yere döküldüğü zaman, horoz yumurtladığı zaman.

Kk127: Güneş batıdan doğduğu zaman, gökdelenler yükseldiği zaman, horoz yumurta yaptığı zaman, bilinmeyen ama yakın bir zamanda.

Kk128: Sadece Allah'ın bildiği bir zaman, Nuh-Lut kavminde olduğu gibi belirli zaman aralıklarıyla.

Anlaşılacağı üzere Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu inançlarda zaman kavramı, “Mesih”in yeniden dünyaya gelmesi; İsrail’in Sûr’u üflemesi; Yecüc-Mecüc, Deccal, Dabbet’ül Arz’ın ortaya çıkışı” gibi kutsal kitaplarda yazılanların yanında en çok sosyal hayatın düzeninin bozulması ile ilişkilendirilmiştir: “İçki açıktan tüketildiğinde”, “yeryüzünün dörtte biri kana bulandığında”, “fitne-fesat çoğaldığında”, “Müslümanlık bittiği zaman”, “hiç Kur’an okunmadığında”, “bina ile zina çoğaldığında”, “küçüğün büyüğüne saygısı kalmadığı zaman”, “tabiatın düzeninin bozulduğu zaman”, “cinsiyet değiştirmeler çoğaldığı zaman”, “insanlar birbirine düşman olduğunda”, “faiz çoğaldığı zaman”, “insanlara güven kalmadığı zaman” gibi... Bunun yanı sıra olmayacak şeylerle kıyâmet zamanını ilişkilendirenlerin olması ise dikkat çekicidir: “Katırın doğurması”, “kurtla kuzunun birlikte olması”, “horozun yumurtlaması” gibi... Bu konuyu “Allah bilir” diyerek zamanı O’na bağlayanların çokluğu da, işin bir başka boyutudur.

Bu konuya çok az kişinin cevap vermeyişini biz daha çok konunun hassasiyeti ile ilişkilendiriyor; her şeyin “varoluş”unda olduğu gibi kıyâmet zamanını da Allah’a bağlamak istemeleri şeklinde değerlendirmek istiyoruz. Birçok kaynak kişinin kıyâmetin kopma zamanına ilişkin sorumuza “Allah bilir”, “belli değil”, “bir gün” şeklinde cevap vermeleri de, bu düşüncemizi doğrular niteliktedir.

II. 2. Mekân Bağlamında

Tasavvufta mekân için de zaman konusunda söylediklerimize benzer şeyler söyleyeceğiz. Buna göre zaman nasıl olayların kıyaslanmasından doğan mücerret bir kavramsa mekân da var olan şeyden doğan yine mücerret bir olgudur. Bir başka ifadeyle mekân var olan şeye tabidir; yani var olan şey varsa onun mekânı da vardır. Var olan şey olmazsa onun mekânı da olamaz (Gölpınarlı, 1985, ss.60-61).

Coğrafi mekânlar bağlamında Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmalarda kıyâmetin “nerede ve ne şekilde kopacağı” sorusunun cevabı Mardin, Urfa, Bağdat, Şam, Cizre, Kızıltepe gibi geçmişte Mezopotamya denilen bölge olarak belirtilmektedir. Derleme bölgesinin Mardin ve çevresi olması kadar kültür târihçilerinin “Mısır’ın dünyanın tek kültür çevresi olduğu, dünyaya buradan yayıldığı” (Kafesoğlu, 1991, ss.19-20) görüşüne gelen en büyük eleştirinin Viyana difüzyonistleri tarafından geliştirilen “Dicle ve Fırat nehirlerinin bulunduğu Mezopotamya sahasının da kültür çevrelerinden biri olabileceği bu topraklarda ilk tarımı yapanların Sümerler olduğu, söz konusu medeniyetin zaman içinde Nil nehri taraflarına kadar yayıldıkları” (alıntılan Kafesoğlu, 1991, s.20) görüşü ile de ilgili olduğunu düşündüğümüz bu durumun, derleme bölgemiz göz önüne alındığında daha iyi anlaşılacağı ortadadır.

Söylediklerimiz bağlamında derlediğimiz metinlere baktığımızda 4, 5, 2, 3, 34, 50, 52, 58, 60, 61, 69, 86, 106 ve 113 no’lu kaynak kişilerin “kıyâmetin Mardin bölgesinde kopacağı” şeklinde bilgi verdikleri görülmüştür. 4, 5, 23, 34, 50, 52, 58, 61, 69, 86, 106 ve 113 no’da kayıtlı kaynak kişilerin doğrudan Mardin’i işaret etmelerine karşın 60 no’lu kaynak kişi kıyâmetin Mardin’in Kızıltepe ilçesinde kopacağını belirtmiştir. Bu arada söz konusu kaynak kişilerin hepsinin de Mardin doğumlu ve ikamet yerlerinin de halen Mardin olduğunu belirtmek istiyoruz. Bu durumu ise adı geçen kişilerin Mardin ile ilgili değer yargılarına bağlamanın yerinde olacağını düşünüyoruz.

“Kıyâmet’in Şam civarında kopacağı” yolunda bilgi veren kaynak kişilerle de karşılaşmış bulunuyoruz. Nitekim 9, 10, 19, 21, 46, 48, 51, 66, 68, 79, 93 ve 99 no’da kayıtlı kişiler bu yollu bilgi vermişlerdir.

Bir kısım kaynak kişilerin ise kıyâmetin Cizre (117), Hatay (24) ya da Bağdat’ta (116) kopacağına daha doğrusu kıyâmetin belirtilen bölgelerden başlayacağına ve dünyaya oralardan yayılacağına inandıklarını görmekteyiz. Derlemeye katılanların çoğunluğunun “kıyâmetin nerede kopacağı” yolundaki soruya herhangi bir cevap vermemeleri de, dikkat çekici olup tamamen konunun hassasiyeti bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu konuda sonuç olarak diyebiliriz ki: Mardin ve çevresinde yaşayan insanların çoğunluğu kıyâmetin kopmasını sadece kıyâmet alâmetlerine bağlar ve herhangi bir mekân belirtmezken bir kısmı ya buldukları ya da yakın oldukları bölgelerle ilişkilendirmişlerdir. Bunlardan Şam, Cizre, Hatay, Bağdat'ın Mardin'den bir anda ulaşılamayacak ancak hepsinin de Müslümanların yaşadıkları coğrafyalar olduğunu hatırlatmada yarar görüyoruz. Bu arada söz konusu kişilerin kıyâmetin kopacağı yerin kendilerinden uzakta olmasını tercih ve temenni yollu düşüncelerini de yabancı atmamak gerektiğine inanıyoruz.

Mardin ve çevresinde kıyâmetin kopuş merkezi veya en çok hissedileceği yer olarak Mardin, Kızıltepe, Cizre, Urfa gibi Türkiye sınırları içinde bulunan yerlerin haricinde Şam ve Bağdat'ın da yer alması hiç de tesadüfî bir durum değildir. Mardin ve çevresinde yaşayanların topraklarına bağlılıkları, sevgileri ve bu toprakların coğrafi özelliklerini çok iyi tanımaları yanında belirtilen coğrafi özelliklerin kıyâmet alâmetleri ile olan ilişkisinin kurulması da etkin bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstelik yurt içinde ve yurt dışında olmak üzere belirtilen bu mekânların Mezopotamya gibi çok eski ve çok büyük bir medeniyetin ortaya çıktığı yerler olması da, bu düşüncemizi güçlendirir niteliktedir.

III. BÖLÜM

“KIYÂMET SONRASI CENNET–CEHENNEM” BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

İnsanoğlunun “yaratılış”ın yanı sıra üzerinde kafa yorduğu diğer konu, “dünyanın sonu”nun nasıl, ne zaman ve ne şekilde olacağıdır. Ölüm olayının yol açtığını düşündüğümüz bu duruma göre kıyâmet dünya mitolojilerinde genellikle farklı inançlara bağlı hikâyelerle donanmış bir biçimde karşımıza çıkmaktadır (Eliade, 2001, s.60). Söz konusu inanca yönelik anlatmaların ise insan topluluklarının yaşadığı coğrafi özellikleri de yansıtır bir şekilde olacağı, ortadadır.

Zaman içinde “kıyâmet”, yerini “kıyâmet sonrası hayat”a, ölenlerin yaşadıkları bir başka dünyanın olacağı inancı’na bırakmakta gecikmemiştir. Bir anlamda mezarlıkların yapılması “ölüler dünyası”nı, ruh inancıyla birlikte “ölümden sonraki hayatın varlığı inancı”nı da beraberinde getirmiştir. Meselâ Eskimolar’a göre biri gökyüzünde diğeri de yeraltında olmak üzere iki dünya vardır: Gökyüzündeki dünyada yeme-içme çok bol olup ışıklar içinde iken ölenin yakınları tarafından mezarına konan yiyeceklerle ölü karnını doyurur. Yeraltı dünyası ise dayanılmaz sıcaklıktadır (Örnek, 1971, s. 118).

Endonezya’da ve Filipinler’de yaşayan yerlilere göre ölülerin bir kısmı yeraltında bir kısmı ise yeryüzünde ya da bir adada bir dağın tepesinde yaşamaya devam ederler (Örnek, 1971, s.119).

Kuzey Amerika yerlilerinden Valiakiler’de biraz farklı bir durum söz konusudur. Nitekim söz konusu topluluğa göre ölenlerin ruhu gökyüzündeki yeni dünyasında palamut çorbası ve ekmekle karınlarını doyururlar. Algonkinler ve Patvinler’le Yukiler’e göre ise ölüler dünyası yeraltında iken Güney Siyam’da yaşayanlar ölenin ruhunun önce gökyüzüne, çıktığını sonra da yeraltına indiğini varsayarlar (Örnek, 1971, s.119).

İlkel topluluklarda ölümden sonraki hayatın belirlenmesi için bazı evrelerin olduğuna inanılması ise işin bir başka boyutudur. Bu evrenin en önemli yeri ise “ölenin geçmek zorunda olduğu köprü inancı” olup bu köprünün eğri, çürük, elverişsiz bir ağaç olması, son derece dikkat çekicidir. Nitekim Kuzey Amerika yerlilerinden Ojilovalar ile Foxlar’a göre bu köprü, bir nehir boyunca uzanmakta, Endonezya’daki Kaçınlar ve Dayaklar ise bu geçitin çürük-eğri bir ağaç olduğuna inanmaktadırlar. Eskimolara göre de bu köprü, büyük bir buz kalıbıdır (Örnek, 1971, s.120).

Primitif kültürlerde ölümler dünyasındaki seçimin bir sınav ile yapıldığı da, son derece yaygın bir inançtır. Sınavın başarılması ise ölenin sağlığında yaptığı temiz işlerle mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda belli ritüel ve törenlerin yapılması da, söz konusu iyi amellerin destekleyicileri olarak karşımıza çıkar (Örnek, 1971, ss.120-121).

Öteki dünyanın kapısında bekleyen, genellikle insan veya hayvan şeklindeki bekçiyi de unutmamak gerekir. Buna göre bekçiyi memnun etmek gerekir ki ölenin mezarına kıymetli hediyeler, mücevherler, yiyecekler koymak, bu durumu sağlamaya yöneliktir; ölen, öteki dünyaya gitme hakkını ancak bu şekilde kazanır (Örnek, 1971, s.121).

Mardin’de varlığını sürdüren üç dine mensup kişilerden derleme sırasında kıyâmetle ilgili sorduğumuz sorulara her farklı inanç kesiminde bu konunun Cennet ve Cehennem ile ilişkilendirildiğini, kaynak kişilerin pek çoğunun “ölenin günah ve sevaplarının oranına göre Cennet’e veya Cehennem’e gitmek için kıyâmet gününü yani mahşeri beklediği” yolunda bilgiler verdiğini de gördük. Bu nedenle Mardin bölgesinde yaşayan çeşitli din ve inanca mensup kişilerden edindiğimiz bu bilgilerin söz konusu kaynak kişilerin din ve inançlarını belirleyen akaidin yer aldığı kutsal veya değil kaynaklara bakarak derleme bilgilerinin ne derece örtüştüğünü ortaya koymak istedik. Bunda ise kaynak kişilerin dini konularda kutsal kitap veya diğer kaynaklardaki bilgilere ne derece sadık olup olmadıklarını görme fırsatını bulacağımız düşüncesi etkili oldu; çünkü insan, belirttiğimiz konuya ilişkin inanmalarını, o inanca yakın başka unsur, vaka, değer v.b ile de zenginleştirebilir; yaratma gücünü bu konuda da gösterebilirdi.

Yukarıda belirttiğimiz değerlendirmeyi yapabilmek için işe önce üç farklı din ve inanç grubunun kutsal veya değil kitap ve kaynaklarında yer alan akaidleri (âyet, hadis, bab, vb.) almakla işe başlayacak; üç alt başlık altında inceleyeceğiz:

III. 1. Müslüman Kesimde Kıyâmet Sonrası Cennet-Cehennem

Kur'an-ı Kerim'de Cennet ve Cehennem inancı en çok Mekke döneminde inen âyetlerde anlatılmıştır. İslâmiyet'in yayıldığı ilk yıllar olması dolayısıyla söz konusu dönemde inen bu âyetlerde "sık sık kıyâmetin dehşetinden, öldükten sonra dirilmekten, hesaba çekilmekten, Cennet'in nimetlerinden ve Cehennem'in azabından bahsedilir. Geçmiş peygamberlerin kıssaları sürekli tekrarlanarak, Kur'an'ın hedefi, yöntemi ve dinamikleri gösterilir. Bir başka ifadeyle söz konusu âyetlerde insanların İslama nasıl davet edilecekleri, davete karşı çıkanlarla nasıl mücadele edileceği, daveti kabul edenlerin nasıl eğitileceği işlenir" (Taha; Çelik, 2006, s. 9).

Cennetlik ve Cehennemlikler konusuna âyet ve sûreler ışığında bakıldığında: "Hakikati inkâr edip âyetleri yalanlayanların temelli Cehennemde kalacakları (Bakara Suresi, 38-39. Âyet), kötülük edip günaha boğulanların temelli Cehennem'de kalacakları, iman edip salih amel işleyenlerin de temelli Cennet'te kalacakları (Bakara, 81-82. Âyet), kâfirlerin (Bakara Suresi, 257. Âyet), faiz yiyenlerin (Bakara, 275. Âyet), Allah'a verdikleri sözleri unutanların (Al-i İmran, 77.Âyet) temelli Cehennem'de kalacakları; kötü bir iş yaptıkları zaman Allah'tan af dileyenlerin bağışlanacağı ve Cennete gidecekleri, Allah'ın kendi yolunda cihat edenleri Cennet'le ödüllendireceği (Al-i İmran 136, 142.Âyetler), Allah'a ortak koşanların Cehenneme gidecekleri (Al-i İmran, 151.Âyet), Allah'ı kızdıranların ise Cehennem'e gidecekleri (Al-i İmran 162.âyet), birbirinin malını zorla gasp edenlerin Cehenneme gidecekleri (Nisa Suresi, 30.Âyet), Bir mümini kasten öldürmenin cezası, temelli kalmak üzere Cehennem olduğu ve Allah'ın ona kızdığı, rahmetinden uzaklaştırdığı ve büyük bir azap hazırladığı (Nisa, 93.Âyet) şeklinde geçmektedir.

Konuyla ilgili diğer âyetlerde ise "Allah için göç etmeyenlerin de Cehennem'e gidecekleri ve Cehennemin çok kötü bir meskendir" (Nisa, 97. Âyet). Cennet ve Cehennemin kıyâmet ile birlikte verildiği yerler ise "Oysa Firavun, Kıyâmet Günü

kavminin önüne düşecek ve onları Cehenneme götürecektir. Varacaklar yer ne kötüdür!” (Hus Suresi, 98.Âyet), “Allah kimi doğru yola iletirse, işte o, doğru yolu bulmuştur. Kimi de saptırırsa, onu Allah’a karşı koruyabilecek kimse bulamazsın. Kıyâmet Günü onları yüzleri yerde kör, dilsiz ve sağır olarak toplarız. Varacakları yer Cehennemdir. Onun ateşi ne zaman sönmeye yüz tutsa, onu yeniden alevlendiririz” (İsra Suresi, 97.Âyet), “O Gün, kâfirlere Cehennemi öyle bir gösteririz ki... Çünkü verdiğimiz öğüde kulak asmadıkları için onların gözlerine perde çekilmişti” (Kefh Suresi, 100-101. Âyetler), “O Gün, Allah’a karşı gelmekten çekinenleri sonsuz rahmet sahibinin huzurunda değerli konuklar gibi ağırlandırız. Günahkârları da, susamış sürüyü suya götürür gibi Cehenneme süreriz” (Meryem Suresi, 85-86.Âyetler) biçiminde Cennet ve Cehennem inancına rastlanmaktadır.

Dikkat edilecek olursa en son dinin kutsal kitabı olan Kur’an’da Cennet ve Cehennem kıyâmet inancına bağlı olarak ortaya çıkar. Buna göre ölenler mahşer gününe kadar bir yerde bekleyecekler; “o gün” mizan terazisinde günah ve sevapları tartılan, günahlarının çokluğuna ve azlığına göre Sırat Köprüsü’nden geçebilenler Cennet’e diğerleri de Cehennem’e gideceklerdir. Cennet’e gidiş bir Müslüman’ın hayattayken yaptığı iyi işlere bağlı olarak belirtilir: Allah’a iman etmek-meleklerine-kadere tam iman etmek, cimrilik kötülük yapmamak, Allah’a şirk koşmamak Cennet’in anahtarı olarak gösterilmektedir. Allah’ı inkâr affedilmeyecek kadar büyük bir günahdır.

Kur’an’da Cennet ve Cehenneme bağlı olarak verilen bu esaslar geçmişte Fütüvvetname denilen, zaman içinde esnaf teşkilatlarının tüzüklerinde yer alan “doğruluk”, “sabır”, “şükretme”, “zühd”, “yetinme” “boyun eğme”, “hesap görme” “denetim”, “alçak gönüllü olma”, “kendini tanrıya bırakma”, “akıllı söz söyleme ve hareket etme”, “her şeyi tanrıya bırakma” (Nutku, 1976, s. 57) gibi esaslarla da örtüşmektedir. Söz konusu tüzüklerin “cömert olma”, birbirine yardım etme, misafirperverlik gibi hususların zaman içinde “âhilik” dediğimiz ve bazı araştırmacılar tarafından tarikat olarak kabul edilen kurumun işleyişini düzenleyen esaslardan olduğunu da özellikle belirtmek istiyoruz. Hatta Evliya Çelebi kıyâmet gününde Havz-ı Kevser’den evvela Sahib-i Rumi adlı ünlü Meddah’ın içeceğini, adı geçen zatın ise

kendi döneminin esnaf teşkilatının piri olarak kabul edildiğini belirtir (Köprülü, 1989, ss.380-381).

Tasavvufta ise bu durum ruhun tekrar bu âleme gelmeyeceği düşüncesiyle ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bu inancı benimseyenlerin bir kısmı ölümden sonra ruhun bilmediğimiz bir berzah âleminde bu dünyadaki ameline göre mükâfat veya ceza göreceğine, kıyâmet kopunca eski bedeninin tekrar haşredileceğine ve ruhun o bedene girerek sorgu-sualden sonra Cennet'e ya da Cehennem'e gidileceği şeklindedir. Bu görüşü kabul edenlerin bir kısmının günahkârların cezalarını çektikten sonra Cennet'e alınacaklarına veya Allah tarafından bir sebeple bağışlanacaklarına inanmaları da, işin bir başka boyutudur (Gölpınarlı, 1985, s. 69).

Aynı görüşü kabul eden bir kısım sufilerin iman ehli olanın berzahta kemale ereceğine, Cehennem'e gidenlerin de ebedî olarak orada kalamayacaklarına inanmaları yanısıra âhireti bir sıfatlar âlemi olarak kabul etmeleri ise son derece dikkat çekicidir. Onlara göre berzah âlemindeki bedeninin dünyadaki beden olmadığı düşünülür; Bir yerde bu durum Cennet ve Cehennem'in yeni bir dünya olarak algılandığını da ortaya koyar (Gölpınarlı, 1985, ss.69-70) ki bu dünyanın halk arasındaki adı "öteki dünya"dır.

Cennet-Cehennem Altay Yaratılış Destanları'nda Ülgen ile Erlik'in dünyalarıdır. Ülgen "gök"te, Erlik ise "yeraltı"nda otururlar. İyi insanlar Ülgen'in, kötüler ise Erlik'indir. İran Mitolojisinde de aynı durum söz konusu olup Ülgen'in yerini Hürmüz, Erlik'in yerini de Ehrimen alır. İkili (düalist) dünya prensibi de denilen bu durum İslâmiyet'teki karşılıkları ise Allah ve Şeytan'dır (Ögel, 1993, ss. 419-423).

Mardin ve yöresinde yaptığımız kıyâmet konulu derlemelerde elde edilen metinlere baktığımızda "kıyâmet sonrası mahşer yerinin kurulacağı, burada ölen bütün insanların hazır bulunacağı, dünyada işledikleri iyi ve kötü amellerin terazide tartılacağı veya Sırat Köprüsü'nden geçirilerek bu tartımın yapılacağı, iyi amelleri ağır basanın Cennet'e diğerlerinin ise Cehennem'e gideceği" ortak bir unsur olarak dikkati çekmektedir. Söz konusu bilgilerin alındığı 37 kaynak kişiden 9 ve 133 no'da kayıtlı olanlar Cennet'e gitmenin ancak 112. aşamaya gelenler için söz konusu olduğunu; 19, 21, 24, 29, 30, 48, 50, 55 ve 68 numarada kayıtlı olanlar Deccal'in peşinden gidenlerin

Cehennem'e gideceğini çünkü Deccal'in bir sihir olup insanları Cennet dediği yere Cehennem diyerek aldattığını; 13, 22 ve 57 numarada kayıtlı olanlar Kur'an'ın gereklerini yerine getirmeyenlerin yani namaz kılıp, oruç tutmayan ve zekatını vermeyenlerin Cehennem'e gideceğini; 65 ve 128 no'da kayıtlı kaynak kişilerin mahşer gününde günah ve sevapların tartılarak insanların Cennet veya Cehennem'e gideceklerini, Cehennem'in ise kızgın ateşlerde zincirle bağlı günahkarların yanacağı bir yer olduğunu; 69 no'lu anlatmada mahşer günü Cenneti kazanmak için bir telaş olacağını; 69 nolu kaynak kişi insanların Cennete veya Cehenneme gitmek için iyi ve kötü amellerinin tartıldığı sırada Araf'ta bekleyeceklerini, Cennete gideceklerin Sırat Köprüsü'nden uçak gibi hızla geçebileceklerini; 127 no'lu anlatmada ancak Cennete gidebilecek olanların Sırat Köprüsü'nden geçebileceklerini; 125 no'da kayıtlı olan kaynak kişi Sırat Köprüsü'nün ise Allah'ı ifade ettiğini, hesap gününün mahşer anında arşta kurulacağı ve günaha-sevaba göre insanların yeniden haşrolacağını; 123 no'lu derleme vicdan sahibi olanların ve 124 no'lu derleme ise zina yapmayanların Cennete gideceğini belirtirken; 126 no'lu kaynak kişi Müslümanlığın kurallarına uyanların Cennete gideceğini, 22 ve 57 no'lu metinler Allah'a itaat etmenin Cennetin anahtarı olduğunu; 29 no'lu kaynak kişi ise Cehenneme gideceklerin Deccal'in sofrasında diğerlerinin de Cennette yemek yiyeceklerini ve bu ikinci grubun hep genç kalacaklarını belirtirken 60 no'lu metinde "Cennet de Cehennem de her şey bu dünyadadır" diyerek bu konudaki görüşünü belirtmekte, 63 ve 64 no'da kayıtlı olan kaynak kişiler ise "fiilerimizin niteliğini ancak Allah bilir; Cenneti Cehennemi de ancak o bilir" şeklinde cevap vererek konunun hassasiyetine dikkati çekmektedir. 32 ve 41 no'da kayıtlı kaynak kişiler de Cennet ve Cehenneme inandıklarını ancak bu konuda fazla bir şey bilmediklerini ifade etmişlerdir.

III. 2. Hristiyan Kesimde Kıyâmet Sonrası Cennet-Cehennem

Sonraki bölümlerde de detaylı olarak değinileceği üzere insanoğlu varolageldiğinden beri Cennet-Cehennem; kıyâmet ve ahiret gibi kavramlar hakkında kafa yormuş ve bu konulardaki sorularına bir cevap aramıştır. Hristiyanlıkta da bu sorulara cevap niteliğinde olabilecek Cennet ve Cehennem kavramlarına Luka İncili'nin 16. bölümünde şu şekilde yer verilmiştir: "Ölüler ülkesinde işkence çekerken gözlerini

kaldırınca uzakta İbrahim'i ve yanında oturan Lazaros'u gördü. Ey İbrahim baba! diye seslendi, 'Bana acı. Lazaros'u gönder ve parmağının ucunu suya batırsın, dilimi serinletsin. Çünkü bu alevin ortasında acıyla kıvranıyordu. Ama İbrahim şu yanıtı verdi: 'Ey oğul, yaşamında iyi şeylerle gönenç bulduğunu, Lazaros'un ise türlü kötülükler çektiğini anımsa. Ama şimdi o avutuluyor, sense acıyla kıvranıyorsun. Üstelik, bizimle sizin aranızda koca bir boşluk saptanmıştır. Öyle ki, buradan oraya geçmek isteyenler bunu başaramasın; oradansa hiç kimse bizim bulunduğumuz yere geçmesin" (Luka, 16/23-25) şeklinde aktarılan bölüm Hristiyanlıktaki Cennet ve Cehennem tasvirini temsil etmektedir

Markos 12/25'te "Ölüler arasından dirilenler ne evlenirler, ne de evlendirilirler. Tersine göklerdeki melekler gibidir onlar" ifadeleri ölülerin meleğe benzetilmesiyle Cennete gidecek olan fanileri işaret etmektedir. Cehennem de "Eğer gözün seni suç işlemeye sürüklüyorsa, onu çıkar ve kendinden at. Yaşama tek gözle girmen, iki göz sahibi olarak Cehennem ateşine atılmadan iyidir" şeklinde suç işleyenler korkunç azaplar çektiği yer olarak tasvir edilmiştir (Matta, 18/9).

İncil'de Cennet ve Cehennem kavramları Kur'an-ı Kerim'deki gibi detaylı olmamakla birlikte; İslamiyetteki Cennet-Cehennem inancına benzer şekilde dünyada haksızlığa uğramış, iyi niyetini kaybetmemiş insanlar Cennetlik, gününü gün etmiş çeşitli kötülüklerin müsebbibi olmuş insanlar ise Cehennemlik olarak aktarılmışlardır.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmaların dört tanesinde de aynı inanç karşımıza çıkmaktadır. Nitekim 8, 71 ve 84 numarayla verdiğimiz kaynak kişilerin diriliş günü (8), Ferdevs (71) ya da Ferdevs-bahçe (84) olarak tanımladıkları mahşer günü bütün ölülerin toplandıkları bir yer olup İslam inancında "Deccal" olarak bilinen "yalancı"nın peşinden gidenlerin Cehenneme gidip öldürüleceklerini, iyi işler yapanların ise Mesih'in yolunu tuttuklarından Cennete gideceklerini belirtmektedirler. 76 numara ile gösterilen kaynak kişinin de Deccal ve Mahşer gününü özel bir terimle tanımlamamasına rağmen diğerleriyle aynı şeyleri söylediği görülmektedir.

III. 3. Yezidî Kesimde Kıyâmet Sonrası Cennet- Cehennem

Yezidîlik konulu bazı kaynaklarda geçen mahşer inancı, Allah, Şeytan, melekler, Cennet ve Cehennem kavramları bağlamında bütün Yezidîler için bilindik olmasına rağmen içerdikleri hususlar farklılık gösterdiğinden bu kavramları esas alarak bir din tahlili yapmak mümkün görünmemektedir (Çakar, 2007, s.117-122).

Ahret hayatı konusunda Yezidîlikte dikkati çeken nokta “reankarnasyon inancı”dır. Sadece Yezidîlere has bir inanç olmayıp Samî dinleri, İran ve Hint kökenli bazı dinlerde de görülen ve İslâm inancında kabul edilmeyen reankarnasyon “ölenin ruhunun bu dünyada olgunlaşmış, iyi işler yapmışsa Melekût Âlemi’nde kalacağı değilse hangi mertebede (bitki, hayvan, maden-cansız) ise o mertebenin bedenine gireceği, bitki mertebesindeyse bitki, hayvan mertebesindeyse hayvan, maden-cansız mertebesindeyse maden suretinde dünyaya geleceği, öle dirile ruhun olgunlaşacağı, bir gün yeniden insan olarak bu dünyaya geleceği”ne olan inançtır ki geçmişi eski Mısır’a ve Hindistan’a dayanır (Gölpınarlı, 1985, s.69). Anadolu’da Alevi ve Bektaşilerin tevşan eti yemeyişlerinin nedeni de “kötü insanların dünyaya yeniden gelişlerinde tavşan (veya yılan) olarak doğacakları”na yönelik inancının yani bir tür tenasüh-reankarnasyon-un yatmasıdır (Ögel, 1993, s.490).

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmalara baktığımız da bu inancın Yezidîler’de de yaşadığını görmekteyiz. Nitekim Yezidîlerin bir efsanesine göre Melek Tavus (ya da diğer adıyla Şeytan) Cehennemde 7 bin yıl boyunca ağlayarak gözyaşlarıyla doldurduğu yedi büyük küple Cehennemin ateşini söndürür. Bu nedenle bir Yezidî için mutlak Cehennem yoktur ve mutlak bir son olmadığı için de her defasında yaşama devrini yenilemeleri gerekmektedir (Çakar, 2007, s.147). Bu tekrarlamamalar ise kıyâmete kadar devam etmektedir. 72 no’lu kaynak kişi de bu bilgiyi doğrulamış ve “sürekli günah işleyenlerin domuz olarak tekrar dünyaya geleceğini” zikretmiştir.

Sadece 72 ve 74 numarayla gösterdiğimiz kaynak kişilerden edindiğimiz bilgiye göre Yezidîlerde Cennet ve Cehennem fikri daha farklı bir özellikte de karşımıza çıkmaktadır. Buna göre dünyada iyi işler yapmış, ihtiyacı olana yardım etmiş, temiz

kalpli kişiler Cennete, aksi davranışta olanlar ise Cehenneme gideceklerdir. Kendilerine Müslümanlar tarafından “Cennete sadece Müslümanların gideceğinin söylendiğini” belirten söz konusu kaynak kişilerden 72 no’da kayıtlı olanı “Müslümanların günahlarını ödedikten sonra Cehennemden çıkıp Cennete gidebilecekleri, kendilerinin ise böyle bir imkana sahip olamayacakları” yollu bilgiler edindiğini fakat; bunun doğru ve mümkün olmadığını dile getirmiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki;

1. Müslüman, Hristiyan ve Yezidî grupları üzerinde yaptığımız incelemelerin yarısına yakınında kıyâmet inancına bağlı olarak Cennet ve Cehennem fikri, dikkati çekecek kadar belirgindir. Yine her üç grupta da “iyi amelli olanların Cennete, kötü amelli olanların ise Cehenneme gidecekleri” hususu, bir başka uygunluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Yezidî kesimde mahşer gününde söz edilmemesine rağmen Müslüman ve Hristiyan grupların “mahşer günü kurulacak ve günah ile sevapları tartacak terazinin varlığına ve bu terazinin Sırat Köprüsü olduğuna” inandıkları görülmektedir. Bir yerde Müslüman ve Hristiyan kesimdeki bu ortaklık Kur’an’ın İncil’i reddetmemesi ile ilgili olmalıdır.

3. Yine Hristiyan ve Müslüman gruplarında insanları günah işlemeye sevk eden hususların benzer özelliklere sahip olması da Cennet-Cehennem konusunda iki din arasındaki ortaklıklardan biridir. Müslümanlık’ta Deccal, Hristiyanlıkta “yalancı veya canavar” olarak verilen bu benzerliği Müslümanların Cennet, Hristiyanların ise Ferdevs “Firdevs” olarak belirttikleri Cennet kavramında da görmek mümkündür.

4. Yezidî kesimde yaygın olan “Müslümanların günahlarını çektikten sonra Cehennemden çıkıp Cennete gidebilecekleri” şeklinde verdiği bilgiyi ancak “seçkin kültürün dibe batması” (Çobanoğlu, 2005, ss.105-107) kuramı ile açıklayabiliriz. Ancak IX. bölümde Mardin ve çevresinden derlenen kıyâmet konulu anlatımlar söz konusu teori bağlamında inceleneceğinden bu konuda açıklama yapmayı uygun görmüyoruz.

5. Kaynak kişilerden aldığımız Cennet ve Cehennem üzerine olan bilgilerin söz konusu kişilerin mensup olduğu din ve inançların kabul ettikleri kutsal kitaplar veya değerlere uygunluğu, işin bir başka boyutudur. Büyük bir ihtimalle Cennet ve Cehennem inancının din çerçevesi içinde yer alması yani konunun hassasiyeti derleme sırasında kaynak kişinin herhangi bir şey eklemesine veya yaratmasına imkan bırakmamıştır.

Asırlardır bir arada yaşayan, dertlerini, sevinçlerini paylaşan; birbirlerinin dinlerine ve ona bağlı ritüellerine hoşgörüyle yaklaşan, çeşitli köken ve dinlere sahip insanları barındıran Mardin ve çevresinde ise bu durum şehrin önemli bir özelliğidir. Birlikte yaşama, farklı dinlere inanan Mardin'deki insanlara aynı şeye aynı gözle bakmayı da beraberinde getirmiş; bu durum, onların kıyâmet konusundaki inançlarına da yansımıştır.

IV. BÖLÜM

ALÂMETLERİ BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATIMLAR

Gerek kandil, Ramazan ve Kurban bayramı sohbetleri gerekse cuma vaaz ve toplantılarında dile getirilen konulardan birisi de kıyâmetin habercisi olan olay ve varlıklardır. Çeşitli din ve inançlara bağlı olarak değişebilen ancak esas unsurları bakımından benzerlik gösteren bu durum, din kültürü bağlamında büyük bir zenginliğe sahip bölgelerde daha da belirginleşmektedir.

Biz de bu bölümde yukarıda söylediklerimize dayanarak Mardin ve çevresinden derlediğimiz 136 metinde yer alan kıyâmet alâmeti kutsal varlık ve olayları iki alt başlık halinde inceleyeceğiz; kutsal kitaplara da dayanarak benzer ve farklı yönlerini ortaya koymaya çalışacağız. Bu arada Türk toplumunda aile fertlerinden/ eşlerden birinin ölümünün “küçük kıyâmet”, fertlerin kendi ölümlerinin ise “büyük kıyâmet” olarak değerlendirildiğini belirtmek istiyoruz.

IV. 1. Varlıklar

IV. 1. 1. Yecüc Mecüc

Kur'an-ı Kerim'de Yecüc ve Mecüc iki yerde geçmektedir ve bunların “kıyâmet alâmeti” olduklarına dair açık bir beyan söz konusu olmamakla birlikte (Seyhan, 2006, s.218) Kehf Suresi'nde 18/94. Âyette “Ey Zulkarneyn! Yecüc ve Mecüc burada fesat çıkarıyor. Sana bir ücret versek, aramızda bir set yapar mısın? dediler” şeklinde geçmektedir. Enbiya Suresi 96. Âyet'te ise “Biz ancak, Yecüc ve Mecüc'ün yeryüzüne salıverilip her köşeden boşalacakları zamana yani kıyâmete kadar gittiği kötü yoldan dönmeyecek olan toplumları Yecüc ve Mecüc yok edecektir” şeklinde Yecüc ve Mecüc kavramlarına rastlanmaktadır.

Kitab-ı Mukaddes'te Yecüc ve Mecüc "Gog" ve "Magog" diye adlandırılmakta (Tekvin, 10. Bab, (10/2, s. 8; I.) ve Târihler I'de Mecüc Yafetin oğullarından biri olarak geçmektedir (1/5, s. 399); Hezekiel bölümünün 38 ve 39. Bablarında (39, ss. 827-828) Mecüc "Gog" olarak belirtilmektedir.

İncil'in Vahiy Bölümünün 20. Babı ise şeytana uymayanların Mesih ile dirilecekleri, bin yıl saltanat sürecekleri, bundan sonra şeytanın zindanından çıkıp Yecüc ve Mecüc'le insanları yollarından saptırmak için bir ordu kurup uğraşacakları-savaşacakları sayılarının ise denizdeki kum gibi çok olduğu üzerinedir (20/1-10, s.272).

Yezidî inancında Yecüc- Mecüc ile ilgili herhangi bir inanç mevcut değildir.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmalara baktığımızda 1, 23, 30, 43, 45, 48, 49, 51, 53, 54, 66, 68, 73, 92, 99, 118, 125 no'lu anlatmalarda Yecüc ve Mecüc'ün kıyâmet habercisi olarak belirtildiği görülmektedir. Bir başka ifadeyle gerek Kur'an-ı Kerim'de gerekse İncil ve Tevrat'ta âyet ve bablarda yer alan "Yecüc Mecüc'ün kıyâmet habercisi oldukları konusu" paralellik göstermektedir. Bu arada Yezidîlerden yaptığımız derlemelerde bu konuya ilişkin bir bilgi bulunmadığını, söz konusu inanca mensup kaynak kişilerin de kendi inançlarına uygun bilgi verdiklerini bir kere daha belirtmek istiyoruz.

IV. 1. 2. Deccal:

"Deccâl"; sözlükte "bir şeyi örtmek, yaldızlama, boyamak, kandırmak, karıştırmak, yalan söylemek, aldatmak" anlamındaki "دجل" kökünden türeyen bir kelime olup "hakkı batılla karıştıran, sözü süsleyip batılı hak gösteren, çok aldatan, çok yalancı kimse" demektir (alıntılaman Seyhan, 2006, s.178). Klasik kaynaklarda ise, "ahir zamanda ortaya çıkıp göstereceği harikulade olaylar sayesinde bazı insanları dalalete sürükleyeceğine inanılan kişi" şeklinde geçmektedir (Seyhan, 2006, s. 179).

Hadis kitaplarında "Deccal"ın ahir zamanda geleceği, yeryüzünde kırk gün kalacağı, ilahlık iddiasında bulunacağı, sonunda Hz. İsa tarafından öldürüleceği (alıntılaman Seyhan, 2006, s. 179) gözünün birinin kör olup ve alnında "kâfir" yazılı olacağı (alıntılaman Seyhan, 2006, s.179), Temim ed-Dârî'nin ıssız bir adada "Cessase"

adındaki bir hayvanın yardımıyla “Deccal” ile görüştüğü (alıntılayan Seyhan, 2006, s.180); “Deccal”ın İstanbul’un fethinden sonra ortaya çıkacağı (alıntılayan Seyhan, 2006, s. 108); “Deccal”ın şerrinden emin olmak için Kehf Sûresi’nin ilk âyetlerinin okunmasının tavsiye edildiği (alıntılayan Seyhan, 2006, s. 180) otuz civarında “Deccal”ın ortaya çıkacağı (alıntılayan Seyhan, 2006, s.180) gibi farklı “Deccal” portrelerinin çizildiği görülmektedir. Bu rivâyetler arasında çelişki olmadığını iddia edip bu görüşünü savunan İslam âlimleri olduğu gibi, çelişkiler bulunduğunu söyleyenler de mevcuttur. Diğer taraftan orta yolu takip ederek isnat açısından sahih kabul edilen rivâyetlerdeki ifadelerin mecâzi ifadeler olduğu ve güçlü batılın zaman zaman hakka galip olacağı şeklinde yorumlayanlar da vardır. Bununla birlikte bu yorumların zaman içerisinde farklı anlayışlar kazanacağını söyleyerek tevakkuf edilmesi gerektiğini belirten âlimler de mevcuttur (alıntılayan Seyhan, 2006, s.180). Bazı İslam âlimleri ise, bu konudaki bir takım rivâyetlerin Kur’an-ı Kerim ve Sünnet ile telif edilmelerinin mümkün olmadığı kanaatinde dirler (alıntılayan Seyhan, 2006, s.180). Onlar, “Mehdi, “Deccal” ve “Mesih” beklentilerinin hasta akılların ürünü olduğunu yeryüzünde bu tür efsanelere yer olmadığını mitolojik “Deccal” inancının Yahudi ve Hristiyan kültürlerinden İslam’a intikal ettiğini ileri sürmektedirler (alıntılayan Seyhan, 2006, s.180). Ahmet Emin Seyhan “Hadislerde Kıymet Alametleri” eserinde konuyla ilgili yaptığı değerlendirmede Kur’an-ı Kerim’de “Deccal” ile ilgili hiçbir sarih ifade bulunmadığını aktarmış; “Deccal” kavramının soyut bir kavram olduğunu ve giderek bozulan ahlak ve kötü niyetli insanları temsil ettiğini dile getirmiştir (Seyhan, 2006, s. 181-182). Deccal ile ilgili anlatılan ve İslam literatüründe mevcut olan rivâyetler ise, aşağıdaki gibidir.

Deccal’in iki gözünün arasında kâfir yazılı olduğu (alıntılayan Seyhan, 2006, s.184); Deccal’in bir gözünün kör olduğu, Allah’ın ise kör olmadığı, “Deccal”ın iki gözü arasında kâfir yazılı olduğu (alıntılayan Seyhan, 2006, s.185); Deccal’in sağ gözünün kör olup, korkutucu saçlara sahip olduğu, yanında Cennet ve Cehennem bulunduğunu, aslında Cehennem Cennet, Cennetin ise Cehennem olduğu (alıntılayan Seyhan, 2006, s.185); Deccal’in yanında su ve ateş bulunduğu, aslında ateşin soğuk, tatlı ve hoş bir su, suyun ise ateş olduğu, bu nedenle “Deccal”e aldanarak tehlikeye

atılmamak gerektiği (alıntılaman Seyhan, 2006, s.185), Allah tarafından gönderilen bütün peygamberlerin, ümmetlerini “Deccal” ile inzar ettiği, Nuh (a.s) ve diğer peygamberlerin de bu şekilde yaptığı, Deccalin bir gün ortaya çıkacağı ve onun halinin gizli kalmayacağı, Allah’ın kör olmadığı, ancak “Deccal”ın sağ gözünün kör olup, sanki salkımdan dışarı fırlamış üzüm tanesi gibi olduğu, iki gözünün arasında kâfir yazıldığı ve bunu her müminin okuyacağı (alıntılaman Seyhan, 2006, s.185); Deccal’in yanında iki nehir bulunduğu, bu nehirlerden birinin bakan kimsenin gözüne ateş gibi görüldüğü, diğerinin ise normal bir su olduğu, ona erişen kimsenin gözünü yumarak ateş olarak gördüğü sudan içmesi gerektiği çünkü onun aslında soğuk su olduğu, diğerinden sakınılması gerektiği çünkü onun fitne olduğu, (alıntılaman Seyhan, 2006, s.186); Deccal’in Mekke ve Medine’ye giremeyeceği (alıntılaman Seyhan, 2006, s.187); Deccal’in sarıp kuşatamayacağı hiçbir beldenin kalmayacağı, ancak Mekke ve Medine’ye giremeyeceği, çünkü onun her bir geçidinde insanları korumak için saf saf meleklerin olacağı (alıntılaman Seyhan, 2006, s.187); Ceziret’ül Arab, Fars ve Rum diyarının savaşarak ele geçirileceği ve “Deccal”ın de yenileceği (alıntılaman Seyhan, 2006, s.192) şeklinde rivayetler Deccal tasavvuruna aittir.

Anlaşılacağı üzere “Deccal” Kur’an’ı Kerim’de açık bir şekilde geçmemekle birlikte bazı rivâyetlerden çıkarılabilecek en belirgin husus; Deccal’i şu şekilde tanımlamamızı mümkün kılar. “Deccal” Kur’an-ı Kerim’e göre bir “kıyâmet alâmeti” olmamakla birlikte her zaman ve her bölgede inkârcılığı ve ahlâki değerleri yok etmeye çalışan kimselerdir (Seyhan, 2006, s. 182). Bugün bile halk arasında Deccal “Müslümanları kötü yola sevkedecek olağanüstü irilikte, çarptığı yeri tuzla buz edecek kuvvette, alnının ortasında bir tane ve kırmızı gözü olan bir varlık olarak düşünülmektedir. Bir yerde Deccal Türk halkınca Dede Korkuttaki Tepegöz ile birleştirilerek yaşamaya devam etmektedir (Boratav, 2012, ss. 60-62). Hatta gece uyumayan, her şeyi kırıp döken yaramaz çocuklara bile “Deccal gibi” denmektedir.

Kitab-ı Mukades’te Deccal ahir zamanda gelecek olan, “küçük boynuz, canavar” gibi sembollerle tasvir edilen, Allah’ın mabedini tahrip eden ve O’na karşı gelen güçlü bir varlık olarak tanıtılmaktadır. Yahudi ve Hristiyan târihine bakıldığı

zaman “Deccal” ile ilgili anlatılanların kitabî olmaktan çok efsanevi hikâyeler olduğu görülmektedir (Seyhan, 2006, s.178).

Yahudi ve Hristiyan kaynaklarında ise, “kıyâmet öncesi bir takım hayvanların ortaya çıkacağı, ejderha şeklinde bir canavarın dünyanın sonuna doğru zuhur edeceği” gibi haberler mevcuttur. İşaya bölümünün 13. Bab’ında Deccal “evlerin içini dolduran baykuşlar ve uluyan kurtlar ve çakallar (13/21,s. 683), 27. Bab’da “kıvrıla kıvrıla ve hızlı giden yılan” (27/1, s. 691), 30. Bab’ta “engerek ve uçan yılanlar” (30/6, s. 694), 51. Bab’ta “Rahabı parçalayan canavar” (51/12-13, s. 712); Vahiy bölümünün 12. Babı’nda “yedi başlı on boynuzlu, başları üzerinde birer tacı olan büyük kızıl bir ejder” (12/3-4, s. 266), 13. Bab’ta “on boynuzlu yedi başlı, boynuzları üzerinde birer taç, başlarında ise küfür isimleri olan denizden çıkan canavar” (13/1-17; ss.266- 267), 15. Bab’ta “Ve ateşle karışık sanki camdan bir deniz; ve canavarı ve onun suretini ve isminin sayısını yenenleri, Allah’ın çenkleri ellerinde olarak camdan deniz üzerinde durmakta gördüm” (15/ 2,s.268), 16. Bab’ta “Ve birincisi gitti, ve tasını kara üzerine boşalttı, ve canavarın damgası kendilerinde olan ve onun suretine secde kılan adamlar üzerinde kötü ve iğrenç yara hasıl oldu.” (16/2, s. 269); 20. Babta “gökten inen meleğin elindeki zincirle bağlayıp Cehenneme kapattığı ejder ve yılan...” (20/1-3, s. 272); Eyüp bölümünün 26. Babı’nda “Allah’ın eliyle yakaladığı yılan” (26/13, s. 522); Mezmurlar bölümünün 74. Babı’nda “denizden çıkan levyatan adlı canavarlar” (74/13-14, s. 583), 89. Bab’ta “denizden çıkan canavar” (89/9, s. 593); Habakkuk bölümünün, (3/8, s. 884) Bablarında da Deccal’le ilgili benzer aktarımlar karşımıza çıkmaktadır.

Anlaşılacağı üzere bu bilgilerle İslâmî literatürdeki “Dabbetül Arz” tasvirleri arasında bir takım benzerlikler görülmektedir. Nitekim birçok İslâm âlimi de “Dabbet’ül Arz’ın hayvandan daha aşağı tabiatta olan insanları sembolize ettiklerini dile getirmişlerdir (alıntılayan Seyhan, 2006, s.192).

Yezidî inancında Deccal ile ilgili herhangi bir inanma söz konusu olmadığını belirttikten sonra Mardin ve çevresinden derlediğimiz 136 derlemenin 1, 3, 6, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 30, 34, 35, 38, 42, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 58, 66, 68, 76, 86, 90, 91, 93, 95, 107, 109, 114, 117, 123 no’lu kaynak kişilerden aldığımız kıyâmet

konusundaki derlemelerde Deccal kıyâmet habercisi varlık olarak yer almaktadır. Söz konusu kaynak kişilerin 1, 6, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 30, 34, 35, 38, 42, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 66, 68, 86, 90, 91, 93, 95 no'da kayıtlı olanlarının Müslüman 3, 58, 76, 95 no'da belirtilenlerin ise Hristiyan olduğunu hatırlatmak istiyoruz.

Belirtmemiz gerekir ki hadislerde bir gözü kör ve dışarı fırlamış daha çok insana benzeyen bir varlık gibi tasvir edilmesine rağmen Kitab-ı Mukaddes'te Deccal denizden çıkan on veya yedi başlı ejder, kıvrılarak ve dolanarak yürüyen yılan, sürekli uluyan kurt veya çakal olarak yani hayvan şeklinde düşünülmektedir. Hadislerde yer alan tepesinde tek gözü gören Deccal'ın Türk kültüründeki tepegöz inancını (Ergin, 2014, ss.206-215) çağrıştırdığı ortadadır. Bu bağlamda eski Türk kültürüyle İslamî kültürün bazı unsurlarının benzerliğini de not düşmek istiyoruz.

IV. 1. 3. Dabbetü'l Arz

Arapça'da “debb” kelimesi, “yavaş ve sessiz yürümek, emeklemek, nüfuz ve sirâyet etmek, hastalığın bedene yayılması, içilen şeylerin vücuda sirâyet etmesi ve elbiselerin yıpranması gibi gözle görülemeyen şeyler” anlamlarına gelmektedir (Seyhan, 2006, s.192). “Dabbe” ise, “debb” kökünden sıfat olan “yeryüzünde yürüyen canlı” ve özellikle “binek hayvanı” manasında kullanılan bir kelimedir (alıntılayan Seyhan, 2006, s. 192). Bu kavram, “hayvan mertebesinde olan, doğasına yabancılaşmış kötü kimseler” için de kullanılmaktadır (alıntılayan Seyhan, 2006, s.192).

İslamiyet'te Dabbet'ül Arz kıyâmet alâmeti varlıklardan biri olarak kabul edilmektedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de “debb” kelimesi 14 yerde tekil, 4 yerde çoğul olarak geçmekte, bazen yeryüzünde yürüyen, bazen hem yerde hem gökte bulunan bazen de yer belirtilmeksizin mutlak olarak hareket eden bütün canlılar anlamlarına gelmektedir “Yerde yürüyen bütün canlılar ve havada uçan kuşlar da sizin gibi yaratıklardır. Biz, kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonunda herkes Rabbinin huzurunda toplanacak” (En'am, 6/38) , “Göklerde yerde bulunan her şey, bütün canlılar ve melekler, büyüklük taslamadan Allah'a boyun eğer” (Nahl, 16/49) , “Göklerin ve yerin yaratılmasında, geceyle gündüzün peş peşe gelmesinde, insanlara faydalı yüklerle denizlerde seyreden gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla ölümünden sonra yeri

diriltecek orada her türlü canlıyı çoğaltmasında, yelin estirilmesinde aklını kullanan kimseler için âyetler vardır” (Bakara, 2/164), “Allah katında en kötü yaratıklar, hakikate kulak vermeyen, hakikati konuşmayan ve aklını kullanmayan kimselerdir. Allaha göre en kötü yaratıklar kâfirlerdir. Çünkü onlar iman etmezler” (Enfal, 8/22, 55); “Yeryüzündeki bütün canlıların rızkı Allah’a bağlıdır. O, onların ne kadar yaşayacaklarını da, öldükten sonra nerede kalacaklarını da bilir. Bunların hepsi, bir kitapta apaçık kaydedilmiştir...Çünkü ben, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah’a güveniyorum. O’na bağımlı olamayan hiçbir canlı yoktur. En doğru yol, Rabbimin tuttuğu yoldur.” (Hud, 11/6, 56); “Allah, yaptıkları zulümlerden dolayı insanları hemen yok etseydi, dünyada tek bir kimse bile bırakmazdı. Ama onlara belli bir zamana kadar süre veriyor. Bu süreyi ne kısaltabilir, ne de uzatabilirler” (Nahl, 16/61); “Göklerdeki ve yerdeki her şeyin; Güneşin, Ayın, yıldızların, dağların, ağaçların, hayvanların ve nice insanın Allah’a boyun eğdiğini görmüyor musun? Ama nice insan da azabı hak edecektir. Kimse, Allah’ın küçük düşürdüğü birini onurlu kılmaz. Doğrusu Allah, dilediğini yapar.” (Hac, 22/18); “Bütün canlıları sudan yaratan Allah’tır. Onların kimi karnı üzerinde sürünür; kimi iki ayağıyla, kimi de dört ayağıyla yürür. Allah dilediğini yaratır. Çünkü O’nun gücü her şeye yeter” (Nur, 24/45); “Sizi de, geçimini sağlamaya gücü yetmeyen nice canlıyı da Allah rızıklandırmaktadır. Çünkü O, her şeyi duyar ve bilir.” (Ankebut, 29/60), “Gökleri, gördüğünüz gibi direksiz yaratan, sizi sarsmasın diye yeryüzüne dağlar yerleştiren ve orada her türlü canlıyı var eden O’dur. Gökten indirdiğimiz suyla o canlıların yetişip büyümesini sağlarız” (Lokman, 31/10); “Süleyman’ın ölümüne karar verdiğimiz zaman, cinler onun öldüğünü ancak, bir ağaç kurdunun onun değneğini kemirmesiyle anlayabildiler. Süleyman yere yığılınca, cinlerin gaybı bilmedikleri ortaya çıktı. Eğer gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azabı çekmezlerdi” (Sebe, 34/14); “İnsanların, sürüngenlerin ve hayvanların rengi de birbirinden farklıdır. Allah’tan gereği gibi sadece bilenler korkar. Çünkü O, kudret sahibidir. çok bağışlayıcıdır... Eğer Allah, işledikleri günahlardan dolayı insanları hemen cezalandıracak olsaydı, yeryüzünde tek bir canlı bile kalmazdı. Ama onlara belli bir zamana kadar mühlet veriyor. O süre dolunca gereğini yapar. Çünkü Allah, kullarının bütün yaptıklarını görmektedir” (Fatır, 35/28,45); “Gökleri, yeri ve bunlarla üretilip çoğalttığı canlıları yaratması, O’nun âyetlerindedir. O onları, dilediği

zaman Kendi huzurunda toplama gücüne de sahiptir” (Şura, 42/29); “Sizin yaratılışınızda da, O’nun yeryüzüne yaydığı canlıların yaratılışında da, kesin olarak inananlar için nice âyet vardır. (Casiye, 45/4).

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu 1, 6, 7, 8, 24, 48, 51, 56, 88, 91, 99, 100 no’lu metinlerde karşımıza “Dabbet’ül Arz” yeryüzünde yaşayan yürüyen, sürünen ve bütün hayvanları içine alan bir terim olarak karşımıza çıkmakta olup 1 no’lu metinde “insanların mü’min mi münafık mı olduğunu bilecek; insanın bir nevi alinyazısını okuyacak bir yaratık” 6 no’lu metinde “taş üstünde taş bırakmayacak bir sarsıntı”, 8 no’lu metinde “iğrenç canavar” 24 no’lu metinde “garip görünüşlü bir yaratık” 51 ve 56 no’lu metinlerde “aids hastalığı” 88 no’lu derlemede “hayvan” 99 no’lu metinde ise “uçaklar, arabalar ve gökdelenlerin tümü” 100 no’lu metinde “kâfirlerle Müslümanları birbirinden ayıran yaratık” olarak tasvir edilmiştir.

Bu bağlamda Seyhan’ın şu görüşlerini çalışmamıza almakta yarar görüyoruz: “Bir çok İslam âlimi de “Dabbet’ül Arz’ın hayvandan daha aşağı tabiatta olan insanları sembolize ettiklerini dile getirmişlerdir (Seyhan, 2006, s.194). Dabbetül Arz ile ilgili rivayetlere gelince “Dabbe’nin başı öküz başı gibi, gözü domuz gözü gibi, kulağı fil kulağı gibi, boynuzu gergedan boynuzu gibi, boynu deve boynu gibi, göğsü aslan göğsü gibi, rengi kaplan rengi gibi, sırtı kedi sırtı gibi, kuyruğu koç kuyruğu gibi, ayakları deve ayağı gibi ve her eklemine arası on iki arşın uzunluğundadır”; (alıntılaman Seyhan, 2006, s.195); “dabbe’nin çıkacağı ve yanında Süleyman’ın mührü ve Musa’nın asası olacağı” (alıntılaman Seyhan, 2006, s.196); “Dabbe çok büyük olup, Safa tepesinde bir yarıktan çıkacaktır” (alıntılaman Seyhan, 2006, s.195) şeklinde rivâyetler İslamî literatürde mevcuttur.”

IV. 1. 4. Burak

Burak; Hz. Muhammed’in Mirac’a çıktığı zaman bindiği hayvan olarak İslamî literatürde yer almaktadır. 29 no’lu kaynak kişi “İsrafil Sûr’a üfledikten sonra mahşer meydanına taşınmak için ömür boyu bir defa kesilen hayvan” olduğunu; 30 no’lu kaynak kişi “Burak’ın mahşerle ilgili” olduğunu; 66 no’lu kaynak kişi “salih amel

işleyenlerin kıyâmet anında üzerine binip rahatlıkla Sırat Köprüsü'ne gidecekleri hayvan" olduğunu ifade etmişlerdir.

Anlaşılacağı üzere Mardin ve çevresinden derlediğimiz metinlerde kıyâmet en çok Deccal, Dabbet'ül- Arz, Yecüc ve Mecüc ile ilişkilendirilmekte; Hz. Muhammed'in Mirac'a çıkışında bindiği at olarak bilinen Burak ise kıyâmet sırasında Sırat Köprüsü'ne gidecekleri binek olarak karşımıza çıkmaktadır.

IV. 2. Olaylar

IV. 2. 1. Güneş'in Batıdan Doğması

"Kıyâmet alâmetleri"nden biri olarak sayılan "Güneşin batıdan doğması" konusunda Kur'an-ı Kerim'de herhangi bir âyet bulunmamaktadır. Güneş'in ve Ay'ın "belirlenmiş bir süre için" yaratıldıkları ve kendi yörüngelerinde dönmeye devam ettiklerini anlatan âyetler (Ra'd, 13/2; Lokman, 31/29; Fâtır, 35/13; Zümer, 39/5), her ne kadar dünyanın bir sonunun olduğuna işaret etse de, bunun kıyâmet öncesi Güneş'in batıdan doğacağı hususuyla bir ilgisi bulunmamaktadır (Seyhan, 2006, s.196). Güneş, gökteki belirli düzenin bozulmasına kadar olan sürede, bütün seyir ve dönüşlerini hiç şaşmaz bir şekilde ve ince bir plan dâhilinde sürdürmekte olup (Rahmân, 55/5), Allah'ın varlığının bir delili ve insanlığın yararı için görev yapan bir gökcismidir (Ra'd, 13/2; İbrahim, 14/33; Nahl, 16/12; Lokmân, 31/29).

Kıyâmet alameti bağlamında Güneş'in batıdan doğuşu ile ilgili sadece sahih hadisler bulunmakta olup aşağıda yer aldığı gibidir ve Tirmizî tarafından nakledilmiştir.

"Yeryüzünde günahlar çoğaldığı; iyilikler azaldığı; ma'rûfu emreden kimse kalmadığı; münker yaygınlaştığı ve bunu engelleyen de bulunmadığı zaman Güneş, arşın altında bir gece alıkonur. Her ne zaman secde eder ve nereden doğacağı konusunda Allah'tan izin isterse ona cevap verilmez. Tâ ki Ay onun yanına varıncaya kadar. Ay da onunla beraber secde eder ve nereden doğacağı konusunda Allah'tan izin isterse ona cevap verilmez. Tâ ki Ay da onun yanına varıncaya kadar. Güneş üç gece Ay ise iki gece hapsedilir. Bu gecenin uzunluğunu ancak Müslüman beldelerinden her bir belde de az sayıda bulunan ve geceleri teheccüd namazı kılan abidler anlayabilirler. Üç

gece tamamlandığında Allah Teâlâ Cibril'i (a.s) Güneş ve Ay'a gönderir ve Cibril onlara şöyle der: "Rab Sübhânehü ve Teâla sizin battığınız yere dönmenizi ve oradan doğmanızı emrediyor. Artık size ne ışık ne de nur var." Bunun üzerine onların her ikisi battıkları yerden kapkara doğarlar. Tıpkı bundan önce tutulmalarında olduğu gibi, ne Güneş'in ışığı var ne de Ay'ın nuru vardır. İşte bu durum Allah Teâlâ'nın şu sözünde olduğu gibidir. "Ve cümia's-ş-şemsü ve'l kamer" (Kıyâmet, 75/9) "Güneş ile Ay bir araya getirildiğinde". Yine bir başka sözünde olduğu gibi. "İze's-ş-şemsü küvvirat" (Tekvîr, 81/1) "Güneş karanlığa gömüldüğünde". Onlar tıpkı iki bitişik öküz gibi göğe doğru yükselmeye başlarlar. Güneş ve Ay semâya ulaştığı ve yarıya geldikleri zaman Cibril gelir ve onları alır, battıkları yere atar. Ancak onlar battıkları yerden batmazlar. Lâkin tövbe kapısından batarlar. Sonra aynen iki kapının kanadı gibi tekrar eski hallerine dönerler. Tövbe kapısı kapandığı zaman, hiçbir kulun bundan sonraki tövbesi kabul olmaz ve yaptığı hiçbir iyilik ona fayda sağlamaz. Ancak bundan önce iyi bir kimse ise bu durum hariç. Şüphesiz yaptığı sevaplar ona önceden olduğu gibi gelmeye devam eder" (alıntılan Seyhan, 2006, s.200).

Diğer rivayetler ise şu şekildedir: Hz. Muhammed'in bir gün mescide Güneş batmak üzereyken, Güneş'in Arşın altına secde etmeye gittiğini; Güneş'in secde için izin istediğini ve kendisine verildiğini ifade etmiş ve sözlerine şu şekilde devam etmiştir, gün gelecek bu isteğine izin verilmeyecek ve kendisine "geldiğin yere dön ve battığın yerden doğ" denilecektir. Ve Muhammed sözlerine "Bu (Güneşin batıdan doğması) ne zaman bilir misiniz? Bu daha önce inanmamış kimseye imânın fayda vermeyeceği zamandır" (alıntılan Seyhan, 2006, s.201).

"Üç şey çıktığında, daha önce inanmamış yahut inandığı halde bir hayır yapmamış olan kimseye imân etmenin hiçbir yararı olmayacaktır. Güneşin batıdan doğması, Deccâl ve Dabbet'ül Arz"(alıntılan Seyhan, 2006, s. 201).

"Güneş battığı yerden doğmadıkça kıyâmet kopmayacaktır. Güneşin batıdan doğduğunu gören insanların tamamı imân edecekler, ancak daha önce inanmamış yahut inandığı halde bir hayır yapmamış olan kimseye bu imânın hiçbir yararı olmayacaktır" (alıntılan Seyhan, 2006, s. 201).

Kitab-ı Mukaddes'te yer alan "Uluyun! Çünkü Rabbin günü yakındır; her şeye Kadir olan tarafından bir yıkım geliyor. Bundan ötürü bütün eller gevşiyecek ve her bir insanın yüreği eriyecek; ve şaşıracaklar; onları ağrılar ve elemeler tutacak; doğuran kadın gibi ağrı çekecekler; şaşkın şaşkın birbirlerine bakacaklar; yüzleri alev yüzü. Memleketi çöl etmek için ve onun içinden suçlu olanları helak etmek için, İşte Rabbin günü, acımıyan gün gazapla ve kızgın bir öfke ile geliyor. Çünkü göklerin yıldızları, ve onların yıldız kümeleri ışıklarını vermeyecekler; Güneş doğunca kararacak ve Ay parlak ışığını vermeyecek" (İşaya, " 13/6-10, 13); Güneşin kıyâmet kopmadan önce batıdan doğacağı hususuna ise, bazı rivâyetlerde rastlanılmaktadır (alıntılan Seyhan, 2006, s. 196). Bu rivâyetlere dayanılarak, Güneşin batıdan doğmasının mümkün olduğu, kıyâmet kopmadan önce bu olayların gerçekleşeceği, bundan sonra ise imânın fayda vermeyeceği belirtilmektedir (alıntılan Seyhan, 2006, s. 197). Büyük bir ihtimalle o dönemin insanlarına dünyanın bir sonunun olduğunun bu tarz sembolik bir ifâde ile anlatılmış olmalıdır (alıntılan Seyhan, 2006, s.197). Zira bu ifadeyle tövbelerin kabul edileceği son sınıra işaret edenler (alıntılan Seyhan, 2006, s. 197), "Güneş'in batıdan doğması" ile ilgili rivâyetlerdendir.

Mardin ve yöresinde kıyâmet konusunda yaptığımız derlemlerden 1, 7, 13, 17, 18, 24, 27, 29, 30, 33, 36, 42, 44, 50, 51, 52, 54, 56, 88, 97, 104, 109, 112, 114, 118, 125, 127 no'da kayıtlı olanlarında kıyâmet alâmetlerinden biri olarak "Güneş'in batıdan doğup, doğudan batacağı" inancı dikkati çekmektedir. Bir yerde bu durum belli bir düzende süren dünya düzeninin bozulacağı düşüncesinde Güneşin doğuş ve batışı bağlamında ortaya çıkmaktadır.

IV. 2. 2. İsa Mesih'in Yeryüzüne İnişi

Yahudilik'te Mesih'le ilgili rivâyetler son derece müphem olup yoruma müsaittir. Bunlar: "Ve, sen, Yahuda binleri arasında bulunmak için küçük olan Beytlehem Efrata, İsrail üzerine hükümdar olacak adam bana senden çıkacak; ve onun çıkışı eski vakitten, ezeli günlerdendir" (Mika, 5/2, s. 878); "Ey Sion kızı, büyük sevinçle coş; ey Yerusâlim kızı, bağır; işte kralın adildir, ve kurtarıcıdır; alçak gönüllüdür, ve bir eşek üzerine, evet, eşek yavrusu sığa üzerine binmiş sana geliyor. Ve Efraimden cenk

arabasını ve Yerus alimden atı kesip atacağım; ve cenk yayı kesilip atılacak; ve selamet sözünü milletlere söyliyecek; ve onun hâkimiyeti denizden denize, ve ırmaktan yerin uçlarına kadar olacak” (Zekarya, 9/9-10; s. 896); “Kulum Musanın Şeraiti, kanunları ve hükümleri anın, o Şeraiti ki, Horebde bütün İsrail için ben ona emrettim. İŞte, Rabbin büyük ve korkunç günü gelmeden önce, ben size peygamber İlyayı göndereceğim. O da babalarının yüreğini oğullara ve oğulların yüreğini babalarına döndürecek; ta ki gelip dünyayı lanetle vurmuyayım” (Malaki, 4/5-6, s. 902); “Allahın Rab senin için aranızdan kardeşlerinden benim gibi bir peygamber çıkaracak; onu dinliyeceksin; nasıl ki Horebde toplantı gününde: Bir daha Allahım Rabbin sesini işitmiyeyim, ve artık bu büyük ateşi g rmiyeyim, ve  lmiyeyim diye, Allahın Rabden istedin. Ve Rab bana dedi: Söylediklerini iyi dediler. Onlar için kardeşleri arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım; ve ona emredeceğim her Şeyi onlara söyliyecek. Ve vaki olacak ki, benim isimle s yliyeceği sözlerimi dinlemiyecek olan adamdan ben arıyacağım” (Tesniye, 18/15-19, s.195).

Hristiyanlık'ta ise, havarilerin gözleri önünde semaya urûc eden ve babasının sağ tarafına yerleşen, dünyanın sonuna doğru ikinci defa gelecek olan bir “Mesih” inancını söz konusudur: (“Size emrettiğim her Şeyi tutmalarını onlara öğretin; ve işte ben bütün günler, dünyanın sonuna kadar, sizinle beraberim” (Matta, 28/20, s. 34); “O da onlara dedi: Şaşmayın, siz ha a gerilmiş olan Nâsıralı İŐ 'yı arıyorsunuz; o kıyam etmiştir; burada değildir; işte, onu koydukları yer! Fakat gidin, onun Şakirtlerine ve Petrusa diyin: O sizden önce Galileye gidiyor; size dediği gibi kendisini orada göreceksiniz. Kadınlar da çıkıp kabirden kaçtılar;  nk  kendilerini titreme ve Şaşkınlık almıştı; kimseye de bir Şey söylemediler,  nk  korkuyorlardı” (Matta, 28/9-20, s.34).

“İmdi Rab İŐ  onlara söyledikten sonra göke alındı ve Allahın sağında oturdu. Onlar da çıkıp her yerde vazettiler; ve Rab birlikte iŐliyerek, kelâmı arkadan gelen alâmetler ile tasdik ediyordu. Amin” (Markos, 16/6-20) (s. 54-55); “.....Ve onları Beytanya karşısına kadar çıkardı; ellerini kaldırıp onları mubarek kıldı. Ve vaki oldu ki, onları mubarek kılarken kendilerinden ayrıldı, ve göke kaldırıldı. Onlar da ona secde kıldılar, büyük sevinçle Yerus alime döndüler; ve daima Allaha hamdederek mabette idiler.” (Luka, 24/44-53, s. 91); “Haftanın ilk gününde, daha karanlık iken, Mecdelli

Meryem kabre erken geldi; taşı kabirden kaldırılmış gördü. O vakit koşup Simun Petrusa ve İsa'nın sevdiği o bir şakirde geldi, ve onlara dedi: Rabbi kabirden kaldırmışlar, ve onu nereye koymuşlar, bilmiyoruz. Ve Petrus ile öteki şakirt çıkıp kabre doğru geliyorlardı. İki birbire koşuyorlardı; fakat o bir şakirt Petrustan daha çabuk koştu, önce kabre o geldi; ve eğilerek içeri bakıp keten bezlerini yerde durmakta gördü; fakat içeri girmedi. O vakit onun ardınca Simun Petrus da gelip kabre girdi; ve keten bezlerini yerde durmakta, ve İsa'nın başında olan mendili, keten bezlerle olmayıp ayrıca bir yerde sarılı gördü. Ve kabre önce gelmiş olan obir şakirt de o zaman girip gördü, ve iman etti. Çünkü İsa'nın ölümlerden kıyam etmesi gerektir yazısını henüz bilmiyorlardı. O vakit şakirtler yine evlerine gittiler” (Yuhanna, 20/1-10, s.116).

“Fakat Meryem ağlıyarak dışarıda kabrin yanında duruyordu. Ağlarken eğilip kabrin içine baktı; ve biri İsa'nın cesedinin yattığı yerin başında ve o biri ayağında oturan, beyazlar giymiş, iki melek gördü. Onlar da kendisine: Kadın, niçin ağlıyorsun? dediler. O da onlara dedi: Çünkü Rabbimi kaldırmışlar, ve onu nereye koymuşlar bilmiyorum. Bunu dedikten sonra, arkasına dönüp İsa'yı durmakta gördü; ve İsa olduğunu bilmiyordu. İsa ona dedi: Kadın, niçin ağlıyorsun? kimi arıyorsun? O da onu bahçıvan sanıp ona dedi: Efendi eğer onu sen götürdünse, nereye koyduğunu bana söyle, ben de onu kaldırayım. İsa Ona: Meryem! dedi. O da dönüp ona İbranice: Rabbuni, dedi; ki, Muallim demektir. İsa ona dedi: Bana dokunma; çünkü ben daha babanın yanına çıkmadım; fakat kardeşlerime git ve onlara söyle: Benim Allahımın ve sizin Allahınızın yanına çıkıyorum. Mecdelli Meryem gelip şakirtlere Rabbi gördüğünü, ve Rabbin kendisine bunları söylediğini bildirdi” (Yuhanna, 20/11-18, s.116-117).

“O gün, haftanın ilk günü, akşam olunca, Yahudilerin korkusundan şakirtlerin buldukları yerin kapıları kapalı iken İsa Geldi, ve ortada durup onlara: Size Selâmet dedi. Bunu söyleyip onlara ellerini ve böğrünü gösterdi. Şakirtler de Rabbi görüp sevindiler. İsa yine onlara dedi: Size Selâmet! Baba beni gönderdiği gibi, ben de sizi gönderiyorum. Bunu dediği zaman onlara üfürdü ve: Ruhulkudüsü alın, dedi. Kimlerin günahlarını bağışlarsanız, onlara bağışlanmış olur, ve kimlerinkini alıyorsanız alıkonmuş olur” (Yuhanna, 20/19-23, s. 117).

“Fakat Onikilerden biri olup Didimos denilen Tomas, İsa geldiği vakit onlarla beraber değildi. İmdi obir şakirtler ona: Rabbi gördük, dediler. Fakat o onlara dedi: Eğer ben ellerinde çivilerin yerini görmezsem, ve çivilerin yerine parmağını koymazsam, böğrüne de elimi koymazsam, inanmam” (Yuhanna, 20/24-25, s.117).

“Sekiz gün sonra, şakirtleri yine içerde idiler, Tomas da onlarla beraber idi. Kapılar kapalı iken, İsa gelip ortada durdu, ve: Size selâmet! dedi! Ondan sonra Tomasa: Parmağını buraya getir, ve ellerime bak; elimi de getir, böğrüne koy; imansız olma, ancak imanlı ol. Tomas cevap verip ona: Rabbim, ve Allahım! dedi. İsa ona dedi: Beni gördüğün için iman ettin; görmeden iman edenlere ne mutlu!” (Yuhanna, 20/26-29, s. 117).

“İmdi İsa kendi şakirtleri önünde başka bir çok alâmetler yaptı, ki, bu kitapta yazılmamıştır. Fakat İsa, Allahın Oğlu Mesih olduğuna iman edesiniz, ve iman edip onun ismile sizde hayat olsun diye, bunlar yazılmıştır” (Yuhanna, 20/30-31, s. 117).

“Çünkü her şeyden evvel aldığımı size teslim ettim; şöyle ki kitaplara göre Mesih günahlarımız için öldü; ve gömüldü; ve kitaplara göre, üçüncü günü kıyam etti; ve Kifasa, sonra Onikilere göründü; ondan sonra, beş yüzden ziyade kardeşlere bir defada göründü; onlardan ekserisi şimdiye kadar bakirdiler, fakat bazıları uyudular; ondan sonra Yakuba, sonra bütün resullere; ve hepsinden sonra vakitsiz doğmuş çocuk gibi olan bana göründü. Çünkü ben resullerin en küçüğüüm, ben ki resul çağırılmaya layık değilim, çünkü Allahın kilisesine eza ettim. Fakat her ne isem, Allahın inâyeti ileyim; ve onun bana olan inâyeti boşa olmadı; fakat onların hepsinden ziyade çalıştım; fakat ben değil ancak benimle olan Allahın inâyeti. İmdi gerek ben, ve gerek onlar, böyle vaz ediyoruz ve böyle iman ettiniz” (I. Korintoslulara, 15/3-11, s. 180).

“İmdi eğer Mesih ölümlerden kıyam etti, diye vâzolunuyorsa, aranızda bazıları nasıl ölümlerin kıyâmı yoktur, diyorlar? Fakat eğer ölümlerin kıyâmı yok ise, Mesih de kıyam etmemiştir; ve eğer Mesih kıyam etmedi ise, o da boştur. Ve biz de Allah hakkında yalan şahitler bulunmuş oluyoruz; çünkü Allah hakkında, Mesih'i kıyam ettirdi, diye şahadet ettik; eğer gerçekten ölümler kıyam etmezlerse, onu kıyam ettirmemiştir. Çünkü eğer ölümler kıyam etmezlerse, Mesih de kıyam etmemiştir; ve eğer

Mesih kıyam etmemişse, sizin imanınız batıldır; hâlâ günahlarınızdasınız. Bu halde Mesihde uyumuş olanlar da helâk olmuşlardır. Eğer yalnız bu hayatta Mesih'e ümit bağlamış isek, insanların hepsinden acınacak adamlarız" (I. Korintlulara, 15/12-19, s. 180-181).

"Fakat şimdi Mesih uyuyanların turfandası olarak ölümlerden kıyam etmiştir. Zira mademki ölüm insan vasıtası ile geldi, ölümlerin kıyamı da insan vasıtası ile oldu. Çünkü nasıl cümlesi Âdemde ölüyorlarsa, öylece cümlesi Mesihde diriltileceklerdir. Fakat herkes kendi sırasında; Mesih turfanda, ondan sonra onun gelişinde Mesih'in olanlar. Sonra, her riyaset ve her hâkimiyet ve kudreti iptal edip melekûtu Allaha, Babaya, teslim ettiği zaman, son olacaktır. Çünkü bütün düşmanları kendi ayakları altına koyuncuya kadar, onun saltanat sürmesi lazımdır. İptal olunacak son düşman ölümdür. Çünkü: 'Bütün şeyleri onun ayakları altına koydu' Fakat: Her şey ona tâbi kılınmıştır, dediği zaman, aşikârdır ki, her şeyi ona Tâbi kılan müstesnadır. Ve her şey ona tâbi kılınca, o zaman Oğul her şeyi kendisine tâbi kılınana tâbi olacaktır, ta ki Allah her şeyde her şey olsun" (I. Korintlulara, 15/20-28, s. 181).

"İmdi koyunların büyük çobanını, Rabbimiz İsa'yı, ebedî ahdin kanı ile ölümlerden geri getiren selâmet Allahı, İsa Mesih vasıtası ile kendi indinde makbul olanı bizde yaparak, her iyi şeyde kendi iradesini icra etmek için sizi kemale erdiren. Ebetler ebedince ona izzet olsun. Amin!" (İbranilere 13/20-21, s. 237-238).

İncil'de kıyâmet günü İsa'nın çeşitli alâmetleri ile geleceği anlatılmaktadır. Hz. İsa gelmeden önce, milletlerarası çeşitli çatışmaların yaşanacağı, kıtlık ve depremlerin olacağı, pek çok kimsenin "Mesih" iddiasıyla ortaya çıkacağı, Güneş'in kararıp Ay'ın ışık vermeyeceği ve yıldızların düşeceğinden bahsedilmektedir:

"İsa cevap verip onlara dedi: Sakın kimse sizi saptırmayın. Çünkü birçokları: Mesih benim, diye benim isimle gelip birçoklarını saptıracaklar. Siz cenkler ve cenk sözleri işiteceksiniz. Sakın, sıkılmayın; çünkü bunların vaki olması gerektir; fakat daha sonu değildir. Çünkü millet millete karşı, ülke ülkeye karşı kalkacaktır; yer yer kıtlıklar, zelzeleler olacak. Ve bütün bu şeyler ağruların başlangıcıdır. O zaman sizi sıkıntıya koyacaklar ve öldürecekler, ve benim isimden ötürü bütün milletler sizden nefret

edecekler. Ve o zaman birçokları sürçüp birbirini ele verecekler ve birbirlerinden nefret edecekler. Ve fesat çoğalacağından ötürü, birçokların sevgisi soğuyacak. Ancak sona kadar dayanan, kurtulacak odur. Ve melekûtun bu İncil'i, milletlerin hepsine şahadet olmak üzere, bütün dünyada vâzedilecektir ve son o zaman gelecektir” (Matta, 24/4-14, s. 27).

“İmdi Daniel Peygamber vasıtası ile söylenmiş olan harap edici mekruh şeyin mukaddes yerde dikildiğini gördüğünüz zaman (okuyan anlasın), Yahudiyede olanlar evinden eşya almağa inmesin; ve tarlada olan da abasını almak için geri dönmesin. Fakat o günlerde gebe ve emzikli olanların vay başına! Dua edin ki, kaçışınız kışta veya Sebt gününde olmasın. Çünkü o zaman büyük sıkıntı olacaktır ki, dünyanın başlangıcından şimdiye kadar olmamıştır ve hiç olmayacaktır. O günler kısaltılmamış olsaydı, hiçbir adam kurtulmazdı; fakat seçilmiş olanlar uğrunda o günler kısaltılacaktır. O zaman eğer bir kimse size: İşte, Mesih burada, yahut: Şurada, derse, inanmayın. Çünkü yalancı Mesihler ve yalancı peygamberler kalkıp büyük âlametler ve hârikalar yapacaklar, şöyle ki, mümkünse seçilmiş olanları bile saptıracaklar. İşte, size önceden söyledim. Eğer size: İşte, çöldedir, deseler de, çıkmayın: İşte iç odalardadır, deseler de, inanmayın. Çünkü şimşeğin şarkta çıkıp garpta dahi görüldüğü gibi, İnsanoğlunun gelişi de böyle olacaktır. Leş nerede ise, kartallar orada toplanacaklar” (Matta, 24/15-28, s. 27-28).

“Fakat o günlerin sıkıntısından hemen sonra, Güneş kararacak, Ay ışığını vermiyecek, yıldızlar gökten düşecekler, ve göklerin kudretleri sarsılacak; o zaman insanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman yer yüzünün bütün sıptları dövünecekler, ve İnsanoğlunun gökün bulutları üzerinde kudretle ve büyük izzetle geldiğini görecekler. Ve meleklerini büyük sesli boru ile gönderecek ve melekler, göklerin bir ucundan öteki ucuna kadar, onun seçtiklerini dört yelden toplıyacalar” (Matta, 24/29-31, s. 28).

“İmdi, incir ağacından mesel öğrenin: Dalı yumuşayıp yapraklarını sürdüğü zaman, bilirsiniz ki yaz yakındır. Böylece siz de bütün bu şeyleri görünce, bilin ki o yakındır, kapılırdadır. Doğrusu size derim: Bütün bu şeyler oluncıya kadar, bu nesil

geçmiyecektir. Gök ve yer geçecek, fakat benim sözlerim geçmiyecektir. Fakat o gün ve saat hakkında ne göklerin melekleri, ne de oğul yalnız babadan başka kimse bir şey bilmez. Nuhun günleri nasıl idi ise, insanoğlunun gelişi de öyle olacaktır. Çünkü Nuh'un gemiye girdiği güne kadar, tufandan evvelki günlerde, insanlar yerler, içerler, evlenirler ve kocaya varırlardı; ve tufan gelip hepsini alıncaya kadar nasıl bilmedilerse, İnsanoğlunun gelişi de öyle olacaktır. O zaman iki kişi tarlada olacak; biri bırakılacak. İmdi, uyanık olun; çünkü Rabbinizin hangi gün geleceğini bilmezsiniz. Fakat şunu bilin ki, eğer ev sahibi hırsızın hangi nöbette geleceğini bilse idi, uyanık durup evini deldirmeğe bırakmazdı. Bunun için siz de hazır olun: zira sanmadığınız saatte İnsanoğlu gelir” (Matta, 24/4-44, s. 27-28).

“Fakat o günlerde, o sıkıntıdan sonra, Güneş kararacak Ay ışığını vermiyecek, yıldızlar gökten düşmekte olacaklar, ve göklerde olan kudret sarsılacaktır. O zaman insanoğlunun büyük kudret ve izzetle bulutlarda geldiğini göreceklersiniz. Ve o vakit meleklerini gönderecek, ve onun seçtiklerini yerin ucundan ta gökün ucuna kadar, dört yelden toplıyacaktır” (Markos, 13/28-32, s. 51).

“İmdi incir ağacından mesel öğrenin; onun dalı yumuşayıp yapraklarını sürdüğü zaman, bilirsiniz ki, yaz yakındır. Böylece siz de bu şeylerin vaki olduğunu görünce, bilin ki, o yakındır, kapılardadır. Doğrusu size derim: Bütün bu şeyler oluncuya kadar bu nesil geçmiyecektir. Gök ve yer geçecek, fakat benim sözlerim geçmiyecektir. Fakat o gün yahut o saat hakkında, ne gökteki melekler, ne de Oğul, Babadan başka kimse bir şey bilmez” (Markos, 13/28-32, s. 51).

“Ve size: İşte orada! İşte, burada! diyecekler; gitmeyin, ve onların arkasından koşmayın: zira gökün altında şimşek bir yandaçakıp gökün o bir yanına kadar aydınlattığı gibi, insanoğlu'da kendi gününde böyle olacaktır; Güneş'te, Ay'da ve yıldızlarda alâmetler, denizin ve dalgaların uğultusundan dolayı şaşkınlıkta olan milletlere yeryüzünde sıkıntı olacaktır; insanlar korkudan, ve dünyaya gelmekte olan şeyler için beklemekten bayılacaklar; çünkü göklerin kudreti sarsılacaktır. Ve o zaman onlar İnsanoğlunun bulutta kudret ve büyük izzetle geldiğini göreceklersiniz. Fakat bu şeyler olmaya başlayınca yukarı bakın, ve başınızı kaldırın; zira kurtuluşunuz

yaklaşıyor. Ve İsa onlara bir mesel söyledi: İncir ağacına, ve bütün ağaçlara bakın. Onlar filiz sürdükleri zaman, siz bunu görürsünüz ve kendiliğinizden bilirsiniz ki, yaz artık yakındır. Böylece, siz de bu şeylerin vaki olduklarını gördüğünüz zaman, bilin ki, Allahın melekûtu yakındır” (Luka, 17/23-24, s. 80; 21/25-31, s. 85) şeklinde geçen bablardır ve sayıları oldukça fazladır.

Daha sonra “İsa’nın gelip izzet tahtına oturacağı”, “Deccal”in hâkimiyetine son vereceği, iyileri mükâfatlandırıp kötülerini cezalandıracağı”, anlatılmaktadır: “Fakat İnsanoğlu olarak bütün melekler kendisile beraber olarak izzetle gelince, o zaman izzetin tahtı üzerine oturacaktır” (Matta, 25/31, s. 29).

Kur’an-ı Kerim’de bu konuda açık bir beyan bulunmayışından dolayı Hz. İsa’nın kıyâmet kopmadan önce kıyâmet alameti olarak yeryüzüne ineceği konusu İslam âlimlerince asırlardır tartışılmaktadır. Bu bağlamda bazı söz konusu müphem âyet ve rivâyetler aşağıda olduğu gibidir.

Kur’an-ı Kerim’deki bazı âyetleri “O zaman Allah: ‘Ey İsa’ demişti, ‘Seni vefat ettirip katıma yükselteceğim ve seni kâfirlerin elinden kurtarıp arındıracağım. Sana uyanları Kıyâmet Günü’ne kadar kâfirlerden üstün tutacağım. Sonunda Bana döneceksiniz, Ben de ayrılığa düştüğünüz konularda aranızda karar vereceğim.’”; “Kâfirleri, dünyada da, ahirette de çetin bir azaba uğratacağım. Onlara kimse de yardım edemeyecek.” (Al-i İmrân, 3/54-55). Âyetlerini yorumlayanlar Hz. İsa’nın öldürülmediği ve göğe yükseltildiği kanaatine ulaşırken, aynı âyetleri tefsir eden İslam âlimleri ise, böyle bir sonuca ulaşmanın mümkün olmadığını ifade etmektedirler. Bu konuda anlatılan rivâyetlerle ilgili din âlimleri de henüz ortak bir karara varamamışlardır (Seyhan, 2006, ss. 204-205). Kimi âlimler onun ruhu ve bedeni ile ilahi huzura yükseltildiğini kıyâmetin vukuunda önce tekrar dünyaya döneceğini, son peygamber’in getirdiği vahye tabi olacağını, “Deccal” i öldürüp, yeryüzünde adaleti sağlayacağını ve ruhunun ise bunları yaptıktan sonra kabzedileceğini savunanlar vardır (Seyhan, 2006, s. 204); aksi kanaatte olanlar ise, onun dünyada iken eceli ile öldüğüne, ruhen Allah’ın katına yükseltildiğine, kıyâmet öncesi gelmesinin söz konusu olmadığına inanmaktadırlar (Seyhan, 2006, s.204).

Bu konuda yazılmış eserlerdeki diğer rivayetler ise şu şekildedir: “Nefsim kudret elinde olan Allah Teâlâ’ya yemin ederim ki, Meryem oğlu Îsâ (aranıza inecek) adaletle hükmedecek, haçı kıracak, domuzu öldürecek ve (Ehl-i kitaptan) cizyeyi kaldıracaktır. (Onun zamanında) mal öylesine artacak ki hiç kimse onu kabul etmeyecektir. Ancak yapılacak tek bir secde, dünya ve içindekilerden daha hayırlı olacaktır” (alıntılan Seyhan, 2006, s. 207).

Müslümanların devlet başkanının sabah namazını kıldırmak üzere öne geçtiği sırada, Îsâ b. Meryem’in yeryüzüne ineceği, devlet başkanının arkasına dönüp namaz kıldırmaktan vazgeçeceği, geriye doğru geleceği ve Hz. Îsâ’dan insanlara namaz kıldırmasını söyleyeceği, bunun üzerine devlet başkanının onlara namaz kıldıracağı” (alıntılan Seyhan, 2006, s. 208) ve “Ümmetimden bir grup kıyâmet gününe kadar hakikat uğrunda mücâdeleye muzaffer bir şekilde devam edeceklerdir. (O zaman) Meryem oğlu Îsâ inecektir. Müslümanların reisi ona: ‘Gel bize namazı kıldır’ diyecek fakat Hz. Îsâ (a.s): ‘Hayır, siz Allah’ın bu ümmete bir lütfu olarak birbirinizin emîrisiniz (namaz kıldırmaya daha layıksınız)’ diyecektir” (alıntılan Seyhan, 2006, s. 209) hadislerini de ilave etmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Mardin ve yöresinden derlediğimiz 3, 6, 8, 19, 21, 24, 42, 50, 51, 54, 56, 58, 61, 66, 68, 69, 71, 76, 78, 79, 91, 92, 93, 95, 99, 117, 119 no’lu anlatmalarda kıyâmetin habercisi olarak İsa-Mesih’in yeryüzüne inmesi inancı karşımıza çıkmaktadır. Bu arada söz konusu kaynak kişilerin 6, 19, 21, 24, 42, 50, 51, 54, 56, 61, 66, 68, 69, 91, 92, 93, 99, 117, 119 no’da kayıtlı olanlarının Müslüman, 3, 8, 58, 71, 76, 78, 79, 95 no’da kayıtlı olanları ise Hristiyan olduğunu özellikle belirtmek istiyoruz.

IV. 2. 3. Mehdi’nin Gelmesi

“Mehdi” kelimesi Arapça’daki “مهدي” mastarından türeyen ism-i mef’ul olup, “doğru yolu bulan, doğru yolda olan, yol gösteren, önde giden öncü” mânâlarına gelmektedir (alıntılan Seyhan, 2006, s.210).

Belirtmemiz gerekir ki Kur’an-ı Kerim’de Mehdi’nin gelmesi ile ilgili herhangi bir âyet bulunmamakta; var olan bilgiler ise rivâyetlere dayanmaktadır.

Nitekim hadis kitaplarında bu inanç “kıyâmet öncesinde zulüm ve adaletsizliğin her tarafı kapladığı bir zamanda gelip, yeryüzünü adaletle dolduracağı ve İslam’ı hâkim kılacağı söylenen Ehl-i beytten bir kimse” şeklinde tarif edilmektedir. Kur’an-ı Kerim’de “mehdi” kelimesi geçmemektedir. Bu bağlamda Mesih inancının dini inaçların zayıfladığı, düzenin bozulduğu ve insanların bir kurtarıcıya ihtiyaç duydukları zamanlarda ortaya çıkmış olduğunu düşündürmektedir (Seyhan, 2006, ss. 210-211).

Bu konuda anlatılan ve kaynaklarda geçen rivâyetler konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Bir kısım âlimler “Mehdi’nin geleceğini ve rivâyetlerde söylenenlerin tamamının gerçekleşeceğini” dile getirirken; diğerleri “bu rivâyetlerin Kur’an ve sünnetle telifinin mümkün olmadığını” (Seyhan, 2006, ss. 211-212) belirtmişlerdir.

Kur’an-ı Kerim’in 33. Suresi’nin 40. Âyetinde “Hz. Muhammed’in şariat sahibi bir peygamber olduğu ve tanrıdan haber getirenlerin yani resullerin sonuncusu olduğu” ifade edilmektedir. Bu bağlamda kendisi de “zulümle dolmuş olan âlemin kendi soyundan olan biri tarafından adaletle doldurulacağını” müjdelemiştir. Anlaşılacağı üzere Mehdi inancı tasavvufta bugün bile önemini ve yerini koruyan bir özellik göstermektedir. Yine de bilinmelidir ki o bir haberci değil sadece düzen getirici bir görevi yerine getirmek için dünyada olacaktır (Gölpınarlı, 1985, ss.75-76).

Kitab-ı Mukaddes’te yer alan “Mehdi” inancına göre Yahudileri esaretten kurtaracak ve kutsal mabedi yeniden inşa edecek olan kral “Mesih” tipi “Mehdi” beklentisi mevcuttur (Seyhan, 2006, s.210).

Üzerinde çalıştığımız 136 kıyâmet konulu metinden 3, 8, 9, 14, 16, 21, 23, 24, 27, 34, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 56, 58, 61, 66, 68, 86, 90, 92, 93, 114, 117 no’da kayıtlı olanlarında Mehdi’nin kıyâmet kopmadan önce yeryüzüne geleceği inancı, kıyâmet alâmetlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda 9, 14, 16, 21, 23, 24, 27, 34, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 56, 61, 66, 68, 86, 90, 92, 93, 114, 117 no’da kayıtlı olan kaynak kişilerin Müslüman; 3, 8, 58 no’da kayıtlı olanların ise Hristiyan olduğunu dikkati çekmek istiyoruz.

VI. 2. 4. İsrâfil'in Sûr'u Üflemesi

“Sûr”; boru, ses, seslenmek, üflenince ses çıkaran boynuz, şekil, biçim, resim” gibi anlamlara gelmekte; terim olarak ise “kıyâmetin kopuşu ve ba’sı haber vermek üzere üflenecek bir aleti” (alıntılayan Seyhan, 2006, s.231) olarak tanımlanmaktadır.

Kur’an-ı Kerim’in beyanına göre Sûr iki defa üflenecektir. İlk üflenişte Allah’ın diledikleri dışında göklerde ve yerde bulunanların hepsi bayılacaktır (ölecektir) (Zümer, 39/68). Daha sonra yeryüzü darmadağın edilecek (Hâkka, 69/13-16), kâinattaki nizam bozulacaktır (İbrahim, 14/48; Taha, 20/105-107). Âlem başka bir âlem olacak, yeryüzü değiştirilecek (tüm evreni içine alan toplu ve kökten bir değişim gerçekleşecek, dünyada bulunan kıtalar tekrar birleştirilerek eski haline döndürülecek) ve her yer dümdüz olacaktır (İbrahim, 14/48). Arkasından “Sûr ikinci kez üflenecek” (Kaf, 50/20), “insanlar ayağa kalkıp bakışacaklar” (Zümer, 39/ 68), “kabirlerinden aceleyle fırlayanlar sanki bir hedefe doğru yarış ediyorlarmışçasına gözleri düşmüş ve zilletle dûçar bir halde (Meâric, 70/43-44) koşarak mahşer meydanına doğru seller gibi akıp gideceklerdir” (Yasin, 36/51). “Rüzgârın savurduğu çekirge sürüleri gibi perişan, kederli gözlerle ve şaşkınlık içinde bir davetçinin peşinden koşacak” (Kamer, 54/7-8), “boyunları bükük bir halde (Neml, 27/87) bölük bölük Allah’ın huzurunda (Nebe, 78/18) tamamı bir araya getirilecektir” (Kefh 18/99). Ve bu toplanmayı gerçekleştirmek Allah için çok kolay olacaktır” (Kâf, 50/44). Birinci ile ikinci Sûr arasında ne kadar zaman geçeceği ise bilinmemektedir. Bu konuda bir takım rivâyetler söz konusu ise de hiç birisinde kesin bir süreden bahsedilmemiştir (alıntılayan Seyhan, 2006, s.232).

İncil de ise “Sûr’a üfleme” meleklerin çaldığı boru olarak tasvir edilmiştir: “Fakat o günlerin sıkıntısından hemen sonra, Güneş kararacak, Ay ışığını vermeyecek, yıldızlar gökten düşecekler, ve göklerin kudretleri sarsılacak; o zaman insanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman insanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman yeryüzünün bütün sıptları dövünecekler, ve insanoğlunun gökün bulutları üzerinde kudretle ve büyük izzetle geldiğini görecekler. Ve meleklerini büyük sesli boru ile gönderecek ve melekler, göklerin bir ucundan öteki ucuna kadar, onun seçtiklerini dört yerden toplayacaklar” (Matta, 24/31 s. 28).

Mardin ve çevresinden derlediğimiz 136 derleme metninden 4, 6, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 51, 66, 69, 73, 74, 90, 91, 117, 121 no'da kayıtlı olanlarında İsrail'in Sur'u üflemesi kıyâmeti haber veren olaylardan biri olarak görülmektedir. Sadece 94 no'lu derlemede kayıtlı kaynak kişinin Yezidî diğerlerinin ise Müslüman kaynak kişiler olduğunu belirtmek isteriz. Hristiyan kesime ait kaynak kişilerde ise Sur'a üfleme inancına rastlanmamıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki kıyâmet gününde İsrail'in Sur'a üflemesi Müslüman kesime ait bir inançtır. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bu olaya kesin bir şekilde yer verilmesi çoğunluğu Müslüman kesime mensup kaynak kişilerin büyük bir bölümünün kıyâmet anında olacak olaylar arasında bu olayı saymalarına sebep olmuştur. Yezidî kesime ait 94 no'lu kaynak kişinin buna kıyâmet anında olacaklar arasında yer vermesi ise ancak "kültürel ödünçleme" ile açıklanabilir. Çünkü farklı din ve inançlara sahip olsalar bile ortak bir coğrafyada birlikte yaşama, zaman içinde kültürlerin ve inançların birbirlerinden etkilenmesine hatta yer değiştirmesine sebep olabilir. Bu sebeple adı geçen kaynak kişinin bu bilgiyi derleme sırasında bize verme sebebi de ortaya çıkmış olur.

Hristiyan kesime ait kaynak kişilerde İsrail'in Sur'a üflemesine yer verilmeyişinin sebebi ise kutsal kitap İncil'de bu konuya açıkça yer verilmemesidir. İncil'in kıyâmeti anlatan Vahiy bölümünün daha çok sembolik anlatımlara yer vermesi de bu konu hakkında kesin yargılarda bulunulmamasına sebep veriyor olabilir.

IV. 2. 5. Ay'ın İkiye Bölünmesi

İslamiyet'te Hz. Muhammed'in mucizelerinden biri olarak görülen ve Kamer Suresinin 1. Âyetinde de geçen "saat yaklaştı ve Ay yarıldı" ifadesi yani "Ay'ın ikiye bölünmesi" bir kıyâmet alâmeti olarak değerlendirilmektedir.

Kitab-ı Mukaddes'te ise Yoel bölümünün 2.Bab'ında "Göklerde ve yer kan ateş ve duman sütunlarından belirtiler göstereceğim. Rabbin korkunç ve büyük günü gelmeden önce Güneş kararacak, Ay kan rengine dönecek" ifadesinde kıyâmet kopmadan önce Ay'ın kızaracağı belirtilmektedir (Yoel 3/32, s. 866).

Mardin ve yöresinden derlediğimiz kıyâmet konulu inançların 24 no'lu derlemede de aynı durum söz konusudur. Nitekim 24 no'da kayıtlı ve Müslüman kesime mensup kaynak kişi peygamberin Ay'ın parmağıyla ikiye bölerek mucize göstermesini kıyâmet alâmeti olarak kabul ederlerken. 62 no'da kayıtlı olan kaynak kişiye göre ise bu inanç Ay'ın kırmızıya boyanması şeklinde yer almaktadır. Bu bağlamda söz konusu paralelliği Türklerin eski Ay inançları ile İslamî kaynaklı bir mucizenin örtüşmesine ve Kur'an'ın Semavi dinleri reddetmemesine bağlamak mümkündür.

IV. 2. 6. Duhanın Zuhur Etmesi

“Duhân”Arapça'da “*tütmek, dumanı çıkmak*” manasındaki “دخن” kökünden gelen bir isim olup “duman” anlamındadır (alıntılan Seyhan, 2006, s.172). Duhan kelimesi Kur'an-ı Kerim'de de iki yerde geçmekte ve “duman” anlamına gelmektedir. Kur'an'da kıyâmetin yaklaştığını haber veren âyetlerin olması, Müslümanlar arasında yakın bir gelecekte kıyâmetin kopacağı, öncesinde de kıyâmet alâmetlerinin zuhur edeceği inancını doğurmuş, konuyla ilgili Hz. Peygamber'e nispet edilen rivâyetler de bu inancın pekişmesini sağlamıştır. Bunların gaybî rivâyetler olmaları nedeniyle de bu konularda bağlayıcı yorum ve tahminlerde bulunulmaktan kaçınılmış, “duhan”ın zuhuruna inanılması gereken bir “kıyâmet alâmeti olduğu” belirtilmekle yetinilmiştir (alıntılan Seyhan, 2006, s.173). Aşağıdaki hadiste ise “duhan” kıyâmetin on alâmetinden biri olarak zikredilmektedir: “Kıyâmet alâmetlerinin ilki, ‘duhan’, Meryemoğlu İsâ'nın inmesi ve (Yemen'in şehirlerinden) Aden taraflarından çıkacak bir ateştir ki, insanları mahşer yerine sevk edecektir” (alıntılan Seyhan, 2006, s.173).

Kitab-ı Mukaddes'te dünyanın sonunda vuku bulacak bir alâmet olarak zikredilmekte olan ve İslamî literatürde kıyâmetin büyük alâmetlerinden biri olarak geçen Duhan'a Kitab-ı Mukaddes'in benzer anlam ifade eden pasajlarında rastlanılmaktadır. “Ve Lût Tsaora geldiği zaman, Güneş yer üzerine doğmuştu. Ve Rab Sodom üzerine Rab tarafından göklerden kükürt ve ateş yağdırdı; ve o şehirleri, ve bütün havzayı, ve şehirlerde oturanların hepsini, ve toprağın nebatını altüst etti. Fakat karısı onun arkasından geriye baktı ve bir tuz direği oldu. Ve İbrahim sabahleyin erken kalkıp Rabbin önünde durduğu yere gitti; “Ve Sodom ve Gomorraya doğru ve bütün

Havza memleketine doğru baktı ve gördü, ve işte, yerin dumanı ocak dumanı gibi çıkıyordu” (Tekvin, 19/28, s.17); “O zaman İnsanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman yeryüzünün bütün sıptları dövünecekler, ve insanoğlunun gökün bulutları üzerinde kudretle ve büyük izzetle geldiğini görecekler.” (Matta, 24/30, s. 28).

Üzerinde çalıştığımız 136 kıyâmet konulu anlatmanın sadece 1, 24, 51, 63, 68, 127 no’da kayıtlı olanlarında karşımıza çıkan ve kıyâmet habercisi dumanın sadece Müslüman kesime ait altı kaynak kişi tarafından dile getirilmesi son derece dikkat çekicidir. Kitab-ı Mukaddes’te olmasına rağmen Süryani kesime ait kaynak kişilerin böyle bir konudan bahsetmeyişini hem derlemeye aldığımız Hristiyan kesimin sayıca azlığına hem de söz konusu sayıca az kesimin bu konuya yeteri kadar önem vermeyip başka olayları kıyâmet habercisi olarak gördüklerine bağlamak, doğru olur düşüncesindeyiz.

IV. 2. 7. Yemen’den Ateş Çıkması

İslamî kesime ait rivâyetlerde kıyâmetin kopmasından önce Yemen’den bir ateşin çıkacağı ve insanları mahşer meydanına sürükleyeceği haber verilmekte (alıntılan Seyhan, 2006, s. 221); Kur’an-ı Kerim’de ise böyle bir alâmetten bahsedilmemektedir (Seyhan, 2006,s. 221). Bu konuda yer alan rivayetlerin değerlendirenler ise, bunun mümkün olabileceğini ifade etmektedirler (alıntılan Seyhan, 2006, s.221). Nitekim bu ateşin yedi asır önce Hicaz bölgesinde çıktığı ve Hz. Peygamber’in haber verdiği mucizelerin gerçekleştiğini söyleyenler olduğu gibi (alıntılan Seyhan, 2006, s. 222), bu rivâyetlerin yoruma müsait olmaları sebebiyle, her devirde farklı yorumların yapılmasının söz konusu olduğunu belirtenler de vardır (alıntılan Seyhan, 2006, ss.221-222).

Belirtmemiz gerekir ki kıyâmet kopmadan önce Yemen tarafından bir ateşin yanacağı yolundaki inanç Mardin ve yöresinden derlediğimiz 136 derleme metninin sadece üç tanesinde ve 1, 24, 69 no’lu olanlarında karşımıza çıkmaktadır.

Kitab-ı Mukaddeste yer almayan, İslâmiyet’te ise sadece rivâyet olarak nakledilen Yemen’den ateş çıkması ile ilgili inançlar sadece Müslüman kesimde

yaşamakta; bu bağlamda bu konuya ilişkin rivâyetlerle adı geçen kaynak kişilerin verdikleri bilgiler büyük bir paralellik arz etmektedir.

Bundan sonra vereceğimiz ve numara sırasına uyarak göstereceğimiz kıyâmet habercisi alâmetlerinin hiçbiri ne Kur'an'da ne de Kitab-ı Mukaddeste yer almaktadır. Bu inançların hepsi de sadece halk arasında yaşayan ve kıyâmetin “dünya düzeninin tersine döneceği” şeklinde yorumlanmasını dile getirir tarzda inanmalardır. Nitekim bugün bile halk arasında özellikle çocukların ve gençlerin dini eğitimleri sırasında kıyâmetin “toplum değerlerine ters düşen davranış, düşünce, tutum ve yorum”larla özdeşleştirilmesi, hepimizce malumdur.

IV. 2. 8. Boğanın Ayağını Sallaması ve Deprem Olması

Sadece Müslüman kesime ait ve 123 no'da kayıtlı kaynak kişinin verdiği bilgiye göre kıyâmet kopmadan önce büyük bir deprem olacak; sırtında durduğu boğanın ayaklarını yere vurmasıyla oluşacak bu depremden sonra dünyanın altı üstüne gelecektir.

Belirtmemiz gerekir ki “dünyanın boğanın sırtında durması inancı” Türk mitolojisinde yer alan ve balık, kaplumbağa, öküz-manda-inek gibi değişik hayvanlarla da temsil edilmekte (Ögel, 1993, ss.439-444) olup Galile'nin dünyanın yuvarlak olduğunu ispatıyla bile zihinlerden silinmemiş, halkın hafızasında yaşamaya devam etmiştir.

IV. 2. 9. Horozun Yumurtlaması

73, 125 ve 127 no'lu kaynak kişilerin verdiği bilgiye göre kıyâmet habercilerinden biri horozun yumurtlamasıdır. Söz konusu kaynak kişilerin ise Müslüman olması bu düşüncüyü IV. 2. 8'de söylediğimiz “kıyâmetin varolan belli düzenin tersine dönmesi” şeklinde açıklamamıza neden olmaktadır.

IV. 2. 10. Katırın Doğurması

Sadece 13 no'lu kaynak kişinin verdiği bilgiye göre katırın doğurması kıyâmet habercisi olarak kabul edilmektedir. Söz konusu kaynak kişinin Müslüman olmasını ise

“günümüzde halk arasında yaşayan bu yollu pek çok inanç olduğunu” belirterek açıklamak ve ona göre “kıyâmet” teriminin “olması mümkün olmayanın gerçekleşmesi” şeklinde algılandığına dikkat çekmek istenmektedir. Nitekim olaylar bağlamında kıyâmet en çok İsâ’nın yeryüzüne inmesi ve İsrâfil’in Sûr’u üflemesi ile ilişkilendirilmektedir. Bunun yanında kıyâmeti “Ay’ın ikiye bölünmesi”, “horozun yumurtlaması”; “katırın doğurması”, “Yemen’den ateş çıkması” türünden günlük hayatta olması beklenmeyen hadiselerle bağlayanların da hayli fazla olduğu görülmektedir.

Bu bölümün sonunda sonuç olarak diyebiliriz ki Mardin ve çevresinde yaşayan inanmalarda kıyâmet hem varlıklar hem de olaylara bağlı olarak anlatılmakta olup daha çok olaylar bağlamında değerlendirilmektedir. Varlıklar bağlamında kıyâmet en çok Yecüc-Mecüc, Deccal ve Dabbet’ül Arz ile ilişkilendirilmekte; kıyâmet sırasında bu varlıkların görüneceğine inanılmaktadır.

Olaylar bağlamında İsâ-Masih’in yeryüzüne inmesi Müslüman ve Hristiyan kesimde en büyük ortak düşünce olarak görülürken Yezidîler’de böyle bir inanmanın olmadığı, son derece dikkat çekicidir. Bir başka ifadeyle Müslüman ve Hristiyan kesimde daha çok mucizevî olayların kıyâmet habercisi olarak ortaya çıkması ise, işin bir başka boyutudur. Bu arada üremenin ve doğurmanın erkek cinsiyeti ile ilişkilendirilerek olayların tersine çevrilmesi bağlamında yorumlandığını, bunun tabiat olayları konusunda da ortaya çıktığını da belirtmeden geçmemeliyiz (Tablo:2).

Alâmetleri Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar

	Kıyâmet Alâmetleri	Metin Numaraları
Varlıklar	Yecüc-Mecüc	1, 23, 30, 43, 45, 48, 49, 51, 53, 54, 66, 68, 73, 92, 99, 118, 125
	Deccal	1, 3, 6, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 30, 34, 35, 38, 42, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 58, 66, 68, 76, 86, 90, 91, 93, 95, 109, 114, 117, 123
	Dabbet'ül- Arz	1, 6, 7, 8, 24, 48, 51, 56, 88, 91, 99, 100
	Burak	29, 30, 66
Olaylar	Güneşin Batıdan Batması	1, 7, 13, 17, 18, 24, 27, 29, 30, 33, 36, 42, 44, 50, 51, 52, 54, 56, 88, 97, 104, 109, 112, 114, 118, 125, 127
	İsa-Mesih'in Yeryüzüne İnmesi	3, 6,8, 19, 21, 24, 42, 50, 51, 54, 56, 58, 61, 66, 68, 69, 71, 76, 78, 91, 92, 93, 95, 99, 117, 119
	Mehdi'nin Gelmesi	3, 8, 9, 14, 16, 21, 23, 24, 27, 34, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 56, 58, 61, 66, 68, 86, 90, 92, 93, 114, 117
	Ayın İkiye Bölünmesi	24
	İsrafil'in Sur'u Üflemesi	4, 6, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 51, 66, 69, 73, 74, 90, 91, 117, 121
	Duhan'ın Zuhuru	1, 24, 51, 63, 68, 127
	Yemenden Ateş Çıkması	1, 24, 69
	Boğanın Ayağını Sallaması ve Deprem Olması	123
	Horozun Yumurtlaması	73, 125, 127
	Katırın Doğurması	13

Tablo:2

V. BÖLÜM

“KIYÂMET SONRASINDA YENİDEN DİRİLME” BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMET KONULU ANLATIMLAR

İnsanoğlunun ölüme ve kıyâmete bakışı konusunda geliştirdiği bir başka inanç ise “öldükten sonra yeniden dirilme”dir. Kendine ölümü yakıştırmayan, hayatının ve evrenin sürekliliğini öngören elinden geldiğince ölümü geciktirmek isteyen bu düşüncenin zaman içinde çeşitli hikâye ve inançlarla örüleceği ortadadır. Nitekim “biricik evlâdının kâhinlerce bir yılın tarafından sokularak öldürüleceğini duyan ve bunu engellemek için denizin ortasına sırça köşk yaptıran ama ölümü engelleyemeyen hükümdar baba” motifinin yer aldığı fıkranın masal olarak da anlatıldığını, hepimiz biliriz. Türk Mitolojisi’nde yer alan ilk insanın Er Sogotoh adlı kökleri yeri kaplayan dalları ise göğü delen, kökünden ab-ı hayat kaynayıp insanoğluna can veren bir Ağaç Hakan inancı (Ögel, 1995, ss.482-483) ile Başkurt Türkleri’nde yaşayan, ab-ı hayat (mengülük suyu) tan içip ölümsüzlüğe kavuşan ve Kaf dağında yaşadığı kabul edilen, çift başlı ve Semrük adlı kartalın hikâyesi (Ögel, 1995, s.327) ise, bunun en güzel örneklerini oluşturur. Ölümsüzlük otunu denizin derinliklerinde arayan insanoğlunu anlatan İskender kıssası ise, hepimizce mâlumdur.

Öldükten sonra yeniden dirilme inancı Yenisey ile On nehri arasında yaşayan Tavgi Samoyatları’nda da yaşamaktadır. Buna göre insan, ölümden sonra da özgür kalabilmek beden için ruhu yer altı dünyasına iner; nefes ruhu ise yeni doğan bir çocukla yeniden dünyaya gelmek üzere gökyüzüne çıkar (Örnek, 1971, ss.118-119).

Modok ve Kiowa kabileri ise yeniden dirilmeyi kabul etmezler ve bunu da aşağıdaki efsaneye dayandırır: Yazlık ve kışlık olarak iki köy kuran yalnızlıktan sıkıldığı için hayvanlarla yaşamaya başlayan Kumokums kızı öldüğünden feryatları göğü tutmakta gözyaşı sel olup akmaktadır. Bunu gören Oklukirpi, ona “Ölüler Ülkesi’ne gitmesini, arkadaşı olan şefinden kızını geri istemesini” söyler. Bunu duyan

Kumokums hemen yola çıkar ve Ölüler Ülkesi'nin şefine kızını almaya geldiğini, belirtir. Şef onun bu cesaretini takdir ederek “kızını alabileceğini, dönüş yolunda dört defa kızının elini sıkmasını, bu şekilde giderek canlanacağını ama kesinlikle geriye dönüp bakmamasını” ifade eder. Kızını alıp geri dönen Kumokums şefin dediklerini yapar ve her elini sıkışta kızının biraz daha canlandığını fark eder. Dördüncü defa elini sıkığında kızı gülüp konuşmaya başlamıştır bile...Eve yaklaştıkları sırada Kumokums kızının gelip gelmediğini kontrol etmek için arkasına dönünce, ne görsün? Kızının yerinde bir kucak kemik yığını vardır; onlar da hemen yok olur. Yaptığı hatayı anlasa da çok geçtir artık. Nitekim evinde yattığı sırada yanına gelen Oklukirpi Kumokums'a “artık ölüm hep olacak ve giden bir daha geri gelmeyecek” der (Marriott-Rachlin, 2003, ss.270-275).

Tasavvufta kıyâmet sonrası dirilme inancı “beden ölünce ruhun da ölmeyeceği”ni düşünenlerde görülmektedir. Bunlardan en önemlisi tasavvufta “tenasuh” adıyla bilinen uluslar arası terminolojide ise “reankarnasyon denilen” felsefe ile ilgilidir. Buna göre insan bu âlemde tam bir olgunluğa ermişse melekût aleminde kalır; ermemiş ise hangi mertebeye (hayvan, bitki, cansız) varmışsa o mertebenin mazharı olan bir bedene girer. Yani ya tekrar insan olarak dünyaya gelir ya da cansız, bitki veya hayvan suretinde yaşamaya devam eder. İnsan mertebesine gelemeyen ruh ise öle dirile, çeşitli mertebelere gele gide nihâyet olgunluğa erişecek insan olabilecektir (Gölpınarlı, 1985, ss.68-69).

Bir kısım mutasavvıflar ise ruhun bu dünyaya yeniden gelmeyeceğine inananlardır. Bunlar ruhun, insanın dünyadaki iyi ya da kötü işlerine göre müfakat veya ceza görerek Cennete ya da Cehenneme gideceklerini, Cehennemi de devamlı bir yer olmayıp günahların kefaretinin ödeneceği bir yer olarak düşünürler. İbn-i Arabî başta olmak üzere pek çok mutasavvıfın kabul ettiği bu düşünce şeritata bağlı olanlara göre tasavvufa sonradan dâhil edilmiş uydurma inançlardır (Gölpınarlı, 1985, ss.69-70).

Anlaşılacağı üzere ruh ister bu dünyaya yeniden gelsin isterse gelmesin bu durum ruhu canlı bir varlık olarak gören ve inananlarca söz konusu olup kıyâmeti

“hesap verme günü”, “amel defterlerinin açılacağı gün” olarak kabul edenlerce inanılır ve benimsenir.

Ruhu beden ile birlikte düşünen, onu bedeninin bir anlamı olarak gören mutasavvıflara göreyse beden ile birlikte ruh da öldüğünden böyle bir durum söz konusu değildir (Gölpınarlı, 1985, 68).

Allah’ın fiilî- caiz sıfatlarından “ba’s ve haşr” (öldükten sonra dirilmek, hesap vermek bir yere toplanmak) ise bu durumu gâyet güzel açıklamaktadır. Mü’minûn Sûresi’nin 16. Âyetinde “Sûr’a ikinci defa üfürüleceği, duyulan sesin son derece korkunç olacağı” (Yüksel, 2014, ss.248-249); “bedenin kabirden kalkıp dirileceği Allah’ın peygamberlere bunu daha önceden bildirdiği”; Yâsin Sûresi’nde ise bu hususun 51 ve 53. Âyetlerinde “Allah’ın çürüyen kemikleri bile kıyâmet gününde yeniden dirilteceği Allah’ın her şeye kadir olduğu” belirtilmektedir. Aynı surenin 77 ve 83. Âyetlerinde “Allah’ın kullarını kıyâmet gününde tekrar dirilteceği mahşer anında da haşredeceği” (Yüksel, 2014, ss.249-250) bildirilmektedir.

Kur’an-ı Kerim’de yeniden diriliş konusunda şüpheye düşenler veya inanmayanlar için inen şu iki âyet ise, gayet açıktır: “Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gâyet iyi bilir” (Yâsîn 36/78-79).

"Ey insanlar! Eğer yeniden dirilmekten şüphede iseniz, şunu bilin ki, biz sizi topraktan, sonra nutfeden (sperm), sonra alakadan (aşılınmış yumurta), sonra organları önce belirsiz, (sonra) belirlenmiş canlı et parçasından yarattık ki, size (kudretimizi) gösterelim. Ve dilediğimizi belirlenmiş bir süreye kadar rahimlerde bekletiriz. Sonra sizi bir bebek olarak dışarı çıkarırız. Sonra güçlü çağınıza ulaşmanız için (sizi büyütürüz). İçinizden kimi vefat eder. Yine içinizden kimi de ömrün en verimsiz çağına kadar götürülür, ta ki bilen bir kimse olduktan sonra bir şey bilmez hale gelsin..." (el-Hac 22/5).

Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın bunca şeyi yaratmasının insanları ikinci defa diriltmesinden daha zor olduğunu ve yeniden dirilişin muhakkak gerçekleşeceğini ifade

eden âyetler ise ; "Gökleri ve yeri yaratan ve bunları yaratmakla yorulmayan Allah'ın, ölüleri diriltmeye de gücünü yeteceğini düşünmezler mi?..." (El-Ahkaf 46/33).

Kitab-ı Mukaddes'te yer alan "Senin ölülerin dirilecekler; benimkilerin cesetleri kalkacaklar. Ey sizler, toprak içinde yatanlar, uyanın ve terennüm edin; çünkü çığların otların çığ gibidir, ve yer ölülerini dışarı atacak" (İşaya, 26/19, s.691); "Ve yerin toprağında uyuyanlardan bir çoğu, bunlar ebedî nefrete uyanacaklar. Ve anlayışlı olanlar gök kubbesinin parlıtısı gibi, birçoğunu salâha döndürenler de yıldızlar gibi ebediyen ve daima parlıyacaklar" (Daniel, 12/2-3, s. 855) ifadeleri de ölümden sonra dirilişi hatırlatır niteliktedir.

İncil'de geçen "İnsanları nasıl bir kez ölmek, ardından da yargılanmak bekliorsa, Mesih de nicelerin günahını taşımak için bir tek kez sunuldu. İkinci kezinde, günah sorunu tümünden çözüm bulmuş olarak, Mesih tüm kutuluğu getirmek için kendisini gözleyenlere görünecek" (İbranilere Mektup 9/27-28, s.449) ifadesi de Hristiyanlık inancında da "ölümden sonra yeniden dirilme" inancının mevcut olduğuna işaret etmektedir.

Yezidîlik'te ise durum biraz farklıdır. Yezidîlik'in manifestosu olarak İsmail Bey'in 11 Aralık 1909'da yayımladığı dini kuralları içeren bildirmede " Yerin ve göğün her mahlûkatın yaratıcısı olan Allah'a inanıyoruz. Yezit Peygamberimizdir. Yezidîlerin yazısı yoktur; Allah'ın sözü geçmişten geleceğe sözle aktarılır." şeklindeki ifadelerin dışındaki diğer maddeler dünyevi hayatla ilgilidir (Çakar, 2007, ss.89-90). Anlaşılacağı üzere "öldükten sonra dirilmeyle ilgili herhangi bir maddenin mevcut olmadığı görülür. Bunun yanı sıra Yezidîlikte "tenasüh" inancının da var olması "ölümden sonra diriliş" in mümkün olmayışını açıklar niteliktedir. Tenasüh ise şu şekilde gerçekleşmektedir: "Nash: Ölümden sonra ruhun başka bir bedene geçmesi; Fash: Ölümden sonra ruhun cansız cisimlere geçmesi; Mash: Ölümden sonra ruhunun hayvanlara geçmesi; Rash: Ölümden sonra ruhun bitkilere geçmesi" Bu aşamalardan sonra ruh terbiye olur ve diğer ruhlar gibi gökyüzünde yerini alır (Çakar, 2007, s.148).

Anlaşılacağı üzere Cennet ve Cehennem gibi "öldükten sonra dirilme" de kıyâmet sonrasında karşımıza çıkan inançlardan biri olma özelliğini taşımaktadır. Daha

çok ruhun yaşama kabiliyetini kabul eden din ve inançlarda karşılaştığımız bu durumu Mardin ve çevresinde yaptığımız kıyâmet konulu anlatmalarda araştırıp değerlendirmek isteyişimiz ise hem bölge insanını bu bağlamda daha iyi tanımak hem de farklı din ve inanca mensup kimselerde bu konunun nasıl algılandığı ve düşünüldüğünü ortaya koymaya yöneliktir.

Belirtmemiz gerekir ki Mardin gibi çeşitli din ve inançları içinde barındıran bir bölgede kıyâmet sonrası insanların dirilmesi konusu da çeşitlilik arz eder diye düşünülse de bu konu (meselâ kıyâmet alâmetleri gibi) geniş bir anlayış ve yorum içermemekte; kaynak kişilerin bağlı buldukları din ve inançlara ait kutsal kitaplarda yer alan bilgilerle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Nitekim derleme metinlerini elde ettiğimiz 136 kişiden sadece 18 tanesinin verdiği bilgiye göre insan ölse de kıyâmet gününde yeniden dirilirler ve hesaba çekilirler. Bir yerde kıyâmet günü hesaba çekilip mahşerde toplanan ruhlar amellerine göre ayrılırlar. Bu bilgi aldığımız kaynak kişilere göre kıyâmetin kopma zamanı ise İsrail'in Sur'u üflediği zamandır.

V. 1. Müslüman Kesimde Kıyâmet Sonrası Yeniden Dirilme

Bu konuda cevap aldığımız 18 kişinin 17 tanesi Müslüman olup verdikleri kıyâmet sonrası diriliş konulu bilgilerde:

- Kıyâmet (mahşer) meydanında insanların toplanması
- Amel defterine göre Cennet veya Cehenneme gidilmesi
- Kevser şerbetinden içilmesi
- Sırat Köprüsü'nden geçilmesi

gibi İslam esasları yer almaktadır. Söz konusu kaynak kişilerin bu konudaki cevaplarını ise aşağıya almak istiyoruz.

Kk1: Şimdi insanların dirileceğini Allahüzülcemel gene âyetlerle bize bildirmiştir. Hani isbat edici. Yasin Suresi'nde Allahüzülcemel insanların nasıl haşredileceğini nasıl evvelden onları ihya etmişse onların haşrı da aynen ilk günkü gibi

olacak. Hesaptan sonra kişiler eğer dünya hayatında günâhkar ise o günahlarının cezasını çektikten sonra zaten Cennete vasıl olduklarında orada günahkarların bir izi olacak. O iz dünyada o kişilerin günah işlediklerini belirtecek. Günah ve sevaplara göre insanlar Cennetin merhalelerine vasıl olacaklar. Öbür dünyada salih amel işleyenler birbirlerini görecekler; ama kötü durumda olan kişiler onlara artık hafta içerisinde belirli günlerde izin verilecek. Belirli bir saat görüşme izini verilecek. O saat bittikten sonra cezalarına geri dönecekler. Allahüzülcemal bir ayette mücrim kişilerin kendi anne babası olsa dahi birbirlerinden uzaklaşacaklarını, birbirlerine yardımcı olmayacaklarını âyette ifade ediyor. İnsan eğer günahkâr ise kadın kendi kocasından, koca kendi karısından uzaklaşacak ki ondan bir sevap talep etmesin diye. Anlatcağım bu kadar.

Kk9: İsrail meleği Sûr'u üfleyecek ve ortalığı kulakları sağır eder derecede bir gürültü saracak. Ve hemen ardından dünyadaki her şey unufak olup dümdüz hale gelecek. O kadar ki yere konulan bir yumurta akının oluşturacağı tümsek dahi uzak mesafelerden fark edilebilecek. Âdemoğlu Şam'da 12 sırayla toplanacak. Bunların altı sırası Peygamber Efendimiz (S.A.V)'le birlikte Cennete gidecekken, geri kalan altı sırası işlediği günahlara göre Cennet, Cehennem veya önce Cehennem'de günahlarının bedelini, azabını, kefareti ödedikten sonra, çektikten sonra Cennete gidecek.

Kk22: Yani buna benzer Kur'an bize bazı bilgileri izah etmiştir. Kur'an bize bu sonun geleceğini, bu bütün kâinat için geleceğini, bu sondan sonra yeni bir hayat sahnesinde hatta bazı görüşlere göre sadece insanoğlu mahşer günü hesaba çekilecek. Bir kısmı Allah'a itaat edenler Cennete itaat etmeyenler de Cehenneme gidecek gibi görüşler var.

Kk29: Toz toprağın altında kaldıktan sonra İsrail bir Sûr'a üfurecek hepimiz olduğumuz yerden yine Allah'ın izniyle kalkcaz. Kalktıktan sonra da mahşer meydanında ne olduğunu kimse bilmiyor ama mahşer meydanına doğru biz yürüyeceğiz. O zaman da işte amelimize göre dolayısıyla bizim hani "Burak" dediğimiz kurban değil ama kurbanın farklı bir türü. Peygamber hani Miraca çıkıyor ya...Meselâ benim babam bizim burağımızı kesti. Bir tane öküz kesti. Bir öküz olsa yedi kişiliktir. Bir defaya mahsus kesiliyor. Eğer ki koç olsa bir kişiye düşüyor. Burak sizi bahsettiğim

maḥşer meydanında İsrâfil Sûr'a üfledikten sonra siz maḥşer meydanına doğru giderken Güneş yedinci tabakadan birinci tabakaya ineceği...Güneş yedinci tabakada o kadar ısıtıyorsa birinci tabakaya ineceği birinci tabakada Güneş nasıl yapar insanı işte eritir vaziyette. Bunlar da hadislerle desteklenmiştir. Kıyâmet gününde haşr meydanında, kıyâmet günü haşr meydanı diye geçiyor yani; o yürüyüşten bahsedilmiyor hadiste. Herkesi Güneş'in sıcaklığıyla kasıp kavuracağı bir günde Allah'ın gölgesini alacağı yedi sınıf insan var diyor. El İmam-ı Adül diye birisi. Yani başta "adil imam" diye bir sınıf vardır. Yani bu da bunu destekliyor ama medresedeki hocaların anlattığı şey nasıldır bunu duyan evin reisi nasıl algıladı. Bunu aktarana kadar hani bir söz ağızdan ağıza geçince mübalağalı bir şekilde artar ya böyle bu da belki onun versiyonu. Ama bu anlatılan burak meselesiyle kurban ayrı şeylerdir. O İsrâfil'in Sûr'a üfledikten sonra biz bir yürüyüş olacak, uzunca bir yürüyüş. Tabii bu yürüyüşte işte Güneş birinci tabakaya inerken ki o sıcaklık hat safhada olacak. Dolayısıyla burak kesenler o koçuna daha doğrusu o bineğine binip onunla gidecekler yani sıkıntı çekmeyecekler. Yani inanıştan dolayı o kesiliyor. Kurban ise Şafiler'de sünnet Hanefiler'de vacip olan Hz. İsmail'in hani bir canı, Allah'a bir can... Allah bize bir can verdi, bir peygamber verdi biz de ona olan şükürümüzü yani eğer ki o olsaydı hani bir de öyle bir yorum yapıyor. Eğer ki o dönemde Allah kurbanı değil de Hz. İbrahim'in İsmail'i kurban etmesine izin verseydi belki bu gelenek olarak devam ederdi. Bugün belki biz de bir çocuğumuzu kurban edecektik. Allahım sen bizim bir çocuğumuzu kestirmediğin için bağışladığın için ve senin yaptığın gibi sana bu adağımızı minnettarlığımızı sunuyoruz, takdim ediyoruz. Kurbanın mantığı bu hocam, burayla ilişkilendiriliyor ama burak mantığı haşr meydanı ile ilgili. Temelde hocam, kıyâmet kopmasından sonraki sahne bu şekilde ve artık kıyâmet kopuyor ve İsrâfil Sûr'a üflüyor. Biz kalkıyoruz burağımız varsa iyi yoksa sıkıntı çeke çeke gidiyoruz. Bir de bir şey daha ekleniyor buna kitap meselesi varya kitabı sağda ve solda olanlar ameline göre. O da gene şeye göre hocam diyor ki biz uyandıktan sonra İsrâfil'in Sûr'undan, Sûr'a üfürmesinden sonra uyandıktan sonra amelimizde diyor ki elinde kimisinin defteri solda kimisinin sağda olacak sağda olanlar onlar hayırlı ameller işleyenlerdir . Solda olanlar da Allah'ın amellerini kabul etmediği ya da hayırlı ameller işlemeyenler kötü ameller işleyenlerin yani bu Münker Nekir'in "Atit ve Rakib"ın şey yapması var ya yazı yazmaları bizim amelimizi yazmaları tabi.

Yani burada da yine hani o yazdıkları şey neyse orada o bizim elimize verilecek. Yazdıkları şey eğer ki hayırlı şeylerse defter sağımızdan verilecek değilse solumuzdan biz bunu hissedeceğiz yani.

Sûr'a üfürmede herkes olduğu yaşta kalkıyor. Babamın aktardığını söylüyorum. Annem babamın yani herkes öldüğü yaşta kalkıyor ama kıyâmetten sonra hesap kitaplar dürüldükten sonra Cennete gidenler öngörülen bir kimisi 24 kimisi 33 diyorlar. Genel yorumlar 33 üzerinde yoğunlaşıyor. Cennete gidenlerin artık yaşlı ve genç olmayacağı, hani Peygamber'in hadisi var ya yaşlı bir adama demiş ki "Sen Cennete gitmeyeceksin" O da oturup ağlamış Peygamber gülmüş sırtını sıvazlamış "ağlama ağlama" demiş. Demiş ki "yani sen bu yaşta Cennete gitmeyeceksin. Sen daha genç daha canlı gideceksin diye 33 yaşında gideceksin" diye. Böyle bir hadis var. Bunula ilgili Kur'an'da benim hatırladığım geçmiyor. 33 ile ilgili âyetlerden çıkarımlar yapanlar var; direk geçmese de bu hadise dayanaklı hadisten daha çok yani o yaş olgusu Allah hesap sorduktan sonra kıyâmet sahnesinde haşır meydanında Cennete gidecekler için öyle; ama Cehenneme gidecekler için bir yaş netliği yok. Cehenneme gidenler aynı yaşta mı gidecek, yoksa azapları bol olsun diye daha böyle azap çekecekleri bir yaşta mı gidecekler, yoksa kendi oldukları yaşta mı gidecekler bununla ilgili benim hatırladığım öyle bir netlik yok.

Kk30: İkinci Sûr'a üflenince herkes kalkıyor yerinden herkes bir yere doğru gidiyor. Mahşer alanına doğru toplanıyor ya. Orda meselâ şey diyorlar, kimisi sürünerek gidecek, işte amellerine göre kimisi koşarak gidecek, kimisi de işte o şeylerin üzerinde burakların üzerinde, burak dediğim terlerinde boğulur gibi olacaklar. Bazıları da hiç terlemeyecekler, çok az o Sırat Köprüsü'nde yürüyüşte falan yok. Ama meselâ Güneş çok yakın olduğu için bazı insanlar çok terliyecekler, kendi terliyecekler. Herkes nasıl yaşamışsa, kimisi çok kötü yaşamış diyelim çok günah işlemiş; o sürünerek gidiyor, çok zorluklar gidiyor falan. Sonra Mahşer Meydanı'nda toplanıldığında herkesin amel defteri orda verilecek. İşte kimisine sağdan kimisine soldan verilecek. Bir de orada meselâ Mahşer Meydanı'nda her peygamberin ümmetinin bir havuzu var. İşte havuzları var herkesin. Herkes işte o susamışsın o şeyle. Bizim Peygamberimiz'in de Kevser Havuzu var. (Bunları anlattılar mı sana? -Hayır.) Orda herkes meselâ Müslüman olanlar

“La İlahe İllallah” diyen herkes o Kevser havuzundan içecek. O Kevser havuzundan içen de bir daha hiç susama hissi duymayacak. Herkes ümmetine hani böyle bir şey... Herkes bir de orda hangi kimin yanındaysa, meselâ kime inanıyorsa onun yanında duracak. Meselâ Peygamberimiz’e inanıyorsun değil mi? Peygamber’in yanında, hangi peygambere inanıyorsan meselâ bir sınıf düşün 1-a, 1-b, 1-c öğretmenleri başında ya. Her sınıf kendi başına o şekilde düşün. Bölük bölük olacak. İnanmayanlar da ayrı bir bölük olur o zaman. Ve herkes birbirinden kaçacak. Meselâ diyelim ki senin benim üzerimde hakkın var, ben kaçıyorum senden, anne bile çocuğundan kaçıcakmış. İşte hani bir görsem de yakasına yapışsam işte ver hakkımı diye. O şekilde bir tek diyorlar Peygamberimiz: “ümmeti ümmeti” diyecekmiş. Onun dışında hepsi nefsi diyecekmiş. Yani nefsim, nefsim kurtulmak istiyorum diyecekmiş bu korkunç şeyden. Bir tek Peygamberimiz diyecek “ümmeti ümmeti” yani ümmetim demek o da Arapça’da. Onun dışında işte başka. Meselâ hani o gidiş yolu var ya. Zifiri karanlık mahşer zifiri karanlık böyle kimse göz gözü görmüyor. İşte orda namaz kılanlar, abdest alanların; o abdest aldıkları bütün azaları hani kolları başı işte alını secdeye gidiyorsun ya işte ne bileyim ben bir fener gibi parlayıp yolunu aydınlatacakmış. Güneş’in ona etki etmediğini, fazla etki etmediğini duydum. Bir de karanlık mevzusu var. Orda da işte bu ışık tutacak abdest aldığın yerler, namaz kıldığın yerler ve mahşerde herkes hesaba çekilirken işte insanlar şey yapacaklar. İşte yalan söyleyecekler onu duydun mu? -Hayır. İşte herkesin sen ne yaptın? Herkesin hayatını bir film şeridi gibi geçirecekler. Sen diyeceksin ki işte ben yapmadım. Şu kandırdı beni bu kandırdı beni. İşte beni şeytan kandırdı. Şeytan gelecek diyecek ki ben sana öyle bir şey demedim. Sen kendi isteğinle yaptın. Ben sana sadece yol gösterdim diyecek. Ve diyeceksin ki işte ben yalan söylemedim. Dilin kendiliğinden konuşacak diyecek ki hayır o yalan söylüyor. Meselâ diyelim ki hırsızlık yaptın, elin diyecek ki yaptı. Bu şekilde. Bir tek bütün günahlar affedilecek, bir tek kul hakkı affedilmeyecek. Allah çünkü, düşün diyorlar ki meselâ bir insan çocuğuna ne kadar merhametli yani çocuğun seni kalkıp öldürse bile, sen ne yaparsın yine çocuğum dersin, o kadar merhametli. Allah 100 annenin merhametinden beri daha merhametli, yani bu şey yapılamaz. Allah herkesi affedecek ama bu sefer kul hakları kalacak. İşte meselâ dedikodular, insanların arkasından iş çevirmeler, falan bu tür şeyler. O zaman Allah diyecek ki işte meselâ diyelim ki benimle aranda bir kul hakkı meselesi

vardiyelim. Benim alacağım var sen suçlusun. Bana diyecek ki “Cennette sana şu köşkü veriyorum kabul ediyor musun?” Kul hakkından vazgeçmek için. Ben diyorum ki “evet” kabul ediyorum, o zaman sen hakkından kurtulmuş oluyorsun. Veya kabul etmiyorum dediğimde o zaman sen o hakkını ödeyip sonra Cennete geliyorsun. Meselâ şey diyorlar mahşerde herkes hesabını verdikten sonra herkesin belli bir yere gideceği. Meselâ Cennete gidenler kademe kademe. Kimisi işte çok iyi olanlar var. İşte evliya derecesinde onlar bir yere, peygamberler bir yere, meselâ böyle kademe kademe en altta da günahkarlar. İşte bizim gibi hani günahı da olan sevabı da olan işte kişiler. Bunlar da şeyini çektikten sonra, hani diyelim kul hakkından da bazı yerlerden bir yırtmamış, çektikten sonra Cennete gidecek ama onlarda da bir iz olacak. Alnında bir iz olacak.

Kk31: Bir de işte o anda tüm ölüler aynı anda hani kıyâmet koptuğu anda herkes ölecek. Daha sonra tüm ölüler, herkes aynı anda dirilecek. Ama aynı yaşta olacaktıyız.

Kk49: Mahşer günü geldiğinde özellikle Tekvir Sûresi’nde çok güzel anlatılır. Tekvir Sûresi’nde orda işte hani annenin çocuğunu tanımaması, çocuğun annesini... Hiç kimsenin birbirini... Herkesin kendi nefsinin telaşına düşmesi olarak anlatılır, meselâ anlatılır mahşer gününü. İşte Sırat Köprüsü’nden meselâ bahsedilir. Hani ince çizgiden zaten imanı olan herkes geçebilecek.

Kk51: Ha bir de şey var Sûr’a üflenecek. Sûr’a üfleyen şey olacak İsrâfil. İsrâfil Aleyhisselam Sûr’a üfleyecek. Bütün insanlar ölecek. Yine kıyâmet gününde yine mahşerden önce Sûr’a üfleyecek bütün ruhlar yeniden dirilecek. O zaman mahşerde herkes kendi hesabıyla kalacak.

Kk66: İsrâfil Sûr’a üfürecek. Ondan sonra Peygamber’in kabri üzerinden bir nur üstüne gelecek, Muhammed’in ravzasını nur olacak. Cebrail A.S onun yanına gidecek, önce o kaldıracak. Tabi uzatma vardır ama ben kısa söylüyorum. Ondan sonra kabirlerin hepsi patlayacak. Yağmur gibi ervah inecek. Her ervahın cesedin üzerinde olacak. Bir bitki olarak kaldıracak. Bazı fırkalar yüzü beyaz olacak, bazı fırkalar yüzü kara olacak. Ameli salih olanlar Burak vardır, Burak’a binecek. Cehennem’in üzerinde Sırat vardır amele göre o Sırat genişlenir ya da dar olacak. Bazıları camide olanlar cami

bir uçak gibi müezzın, imam, mümin yani cemaat inde bir uçak gibi Cehennemın üzerinden uçacak gidecek Sıratın üzerinden geçecek. Bazıları diyecek ki bunlar kim geçti diyor “peygamberlerdir” diyor peygamberler değil diyor bunlar Muhammed’in ümmetleridir. Yüzü beyaz,(el işareti ile göstererek)şuraya kadar beyaz, ayakları beyaz gidiyorsun. Cehennem Sırat’ın altında bazıları çengel bu tarafta ya da bu tarafta kasapların çengelleri nasıldır kancadır bazıları atıyor kendini çengellerle Cehenneme düşüyor, parça parça oluyor. Ekseriyet kadınlar Cehenneme gidiyor. Ondan sonra rakı içen, baba-anneye âsi olan, kumar oynayan, efendim selef, riva bunlar geri kalacak yani Cehenneme düşecek. Cehennemle Cennet arasında bir yer vardır Araf deniyor. Araf hayır ve suç günahları birbirine denk olanlar onlar orada kalacak, çocuklar orada kalacak, deli olanlar orada kalacak, Gayrimüslim olanların çocukları orada kalacak. Arafta kalacak.

Kk69: Ama ahiret inancı iyiyle kötünün birbirinden ayrıldığı zaman Sırat Köprüsü’nden geçtikten sonraki kısmı ahiret inancıdır. Yani kendisini oluşturan kıyam kısmıdır. Öldükten sonra yeniden dirilmeye inanan insanlar bir nevi ahirete inanıyor.

Kk91: İsrâfilin düdüğü öttürmesiyle ölmüş olan insanların tekrar dirileceğini, canlı olanların kendi çocuklarını dahi anlamayacak şekilde her tarafın patlayıp dümdüz olacağını biliyoruz, okuyoruz ve dinliyoruz.

Kk101: Kıyâmet meselâ koparılacak, zamanı gelince. Allahu Teâla tabii ki o bilir. Bu bir. İnsanlar nasıl meselâ öldükleri... Her bir mezardan en azından kırk bin kişi çıkacak doğru mudur? Yav meselâ yani bir herkes kıyâmet gününde yani (gülüyor) benim bildiğim budur hocam. Kıyâmet günü bütün insanlar herkes zaten kalkıp aynen oldukları gibi hesap şeyine gidecekler. Vallahi düşüncem budur.

Kk113: Hepsi Allah Hazretleri tarafından onların hepsi ölecekler. Herkes sorguya çekilecek. İyi olanlar Cennete, iyi olmayanlar da Cehenneme.

Kk114: Kırk senelik bir dönem ve daha sonra ahiret... Kıyâmeti ölümler de yaşayacak. Çünkü ölümler kalkacak kıyâmeti yaşayacak çünkü kıyâmet günü herkes dirilecek diye bir inanç var dinimizde. Kıyâmet olduktan sonra da artık ahiret gelecek, sorgulanma hesaplanma. Ha kıyâmetin bize faydaları da olacak

Kk121: . İkinci defa Sûr'a üfleyeceği zaman da bu sefer Rabbim diriltecek. Bütün insanları diriltecek. Neden? Mahşer gününe onları yürütecek. Bütün insanları mahşer âleminde toplayacak. Kıyâmet gününde.

Kk123: Sırat Köprüsü vardır. Günahın yoksa Sırat Köprüsü'nden hızla geçersin. Sırat Köprüsü ip kadar incedir. Günahın yoksa o ip kadar ince köprüden geçersin ve Cennete gidersin. Vicdansızlar ve vefasız olanlar o köprüden geçemezler ve Cehenneme giderler. İyi bir insan değilsen Sırat Köprüsü'nden geçemezsin ve Cehenneme gidersin

Kk125: İsrail birinci Sûr'da insanlar ölecek. İkinci Sûr'da insanlar yine dirilecek. Üçüncü surda kıyâmet kopacak zaten, zaten üçüncü Sûr'da insanlar yine dirilecek. Herkes çırılçıplak bir şekilde arşa doğru gidecek yani artık. Hesap vereceğimiz yere. Toplanacak artık paramparça olmuş insanlar bile orada dirilecek. O parçaları birleşip yine insan olacaklar. Kimse kimseyi görmeyecek. Kur'an onlara rehber olarak işte Kur'an okuyanların kafasının üstünde o kadar yakıcı bir güneş olacakmış ki yani herkes artık kendi ameliyle o hesabın sorulacağı yere gideceklermiş.

Kk133: Kıyâmet günüdür, yer yarıyor insanlar öbek öbek çıkıyorlar mezarlarından. Trilyonlarca insan rakamlar yok, rakamlar aciz kalıyor. İnsanlar işte birinci grup, insan çıkıyor. Kabirlerden elleri ve ayakları olmadan çıkarlar ve mahşere böyle sevk olunurlar. Bunlar dünyada iken komşularına eziyet eden kimselerdir. Bu birinci grup, elsiz ve ayaksız çıkacak. İkinci grup kabirlerinden hayvana benzer şekilde çıkarlar. Onlar gibi emekleyerek çıkarlar. Bunlar dünyada iken namazı önemsemeyip aldırış etmeyenlerdir. Bunlar tövbe etmemiş olanlardır. Namazsızlıktan tövbe etmediler ve hiç üzülmediler. Bu nedenle gidecekleri yer ateştir. Üçüncü bir grup çıkacak yerden, karınları yılanlarla dolu dolu çıkacaklar, şişmiş olarak çıkacaklar. Bunlar kendilerine farz kılınan zekâtları vermemişlerdir. Tövbe etmeden öldüler, gidecekleri yer de ateştir, Cehennemdir. Dördüncü bir grup daha vardır, onlar da mezardan çıkacaklar. Ağzlarından pis şeyler aktığı halde belki kitaplarda kan ve irin diyoruz ama biz şimdi ekran başında olduğunuzu planlayarak onu pis şeyler diye ifade ettik. Kabirlerinden çıkarlar bunlar alışverişte yalan söyleyen kişilerdir. Bu kimseler tövbe etmemiş

olanlardır. Günah işlediler, tövbe etmediler, gidecekleri yer ateştir. Beşinci bir grup vardır kabirlerinden çıktıkları vakit; insanlar arasında çürümüş leşten daha kötü bir koku yayacaklardır. Bunlar günah işlerken insanlardan korktukları için günahı gizlerlerdi. Kimsenin olmadığı yerde günah işlerlerdi. Fakat Allah'tan korkmazlardı. Bunlar tövbe etmediler günahlardan. Gidecekleri yer ateştir. Altıncı grup kabirlerinden dilleri kelepçelenmiş olarak çıkarlar. Bunlar dünyada iken yalan yere şahitlik eden kimselerdi. Bu kimseler tövbe etmediklerinden gidecekleri yer ateş, Cehennemdir. Yedinci grup edep yerlerinden pislik aktığı halde kabirlerinden çıkarlar. Bunlar dünyada iken zina yapanlardı. Bu kişiler tövbe etmemişlerdir. Gidecekleri yer ancak ateştir. Sekizinci grup vardır; kabirlerinden çıkıp mahşere sevk edilirken, dilleri yoktur kaybolmuştur dilleri. Ağzlarından pis şeyler akacaktır, kabirlerinden çıkarlar. Bunlar, yaptıkları bu günahtan tövbe etmeden öldüler. Ve gidecekleri yer ateştir. Dokuzuncu gruba gelince, kabirlerinden çıkınca gök renginde ve simsiyah; karınları da ateş dolu olarak çıkacak. Bunlar dünyada haksız olarak yetimlerin mallarını yiyenlerdir. Bunlar yetim malı yedikleri için tövbe etmeden öldüler. Gidecekleri yer ateştir. Onuncu grup vardır, kabirlerinden cüzam hastalığına tutularak çıkarlar. Bunlar ana ve babasına isyan eden kimselerdir. Bunlar ettikleri isyan için tövbe etmeyen kimselerdir. Gidecekleri yer ateştir. On birinci grup vardır, dedim ya on ikinci gruptan olmayı temenni edin diye. On birinci grup vardır, baş ve kalp gözleri kör olarak; dişeri büyük, dudakları göğüslerine düşmüş sarkmış, dilleri ise karınlarına sarkmış olarak çıkarlar mezarlarından. Bunlar dünyada iken içki içip bundan tövbe etmeyenlerdir. Gidecekleri yer ateştir. On ikinci grup kabirlerinden çıkıp; ayın on dördü gibi parlarlar. Bunlar mahşere başlarında tac, üzerlerinde hülle, yani giysiler, önlerinde bir nur sevk olunurlar kıyâmete doğru. Sırat Köprüsünden şimşek gibi geçerler. Bunlar dünyada iken salih amellerde bulunurlardı ve kötülüğü uzaklaştırıldılar, nehy ederlerdi. Beş vakit namazlarını vaktinde kılarlardı. Cemaate devam ederlerdi. Bunlar salih, abid ve sabırlı kimselerdi. Yapmış oldukları küçük günahlardan tövbe ederek ahirete göçtüler. İşte bu onların mükâfatıdır. Onların yeri elbet ve elbet Cennet'tir. Allah hepinizi bunlardan eylesin.

V. 2. Hristiyan Kesimde Kıyâmet Sonrası Yeniden Dirilme

Kıyâmet sonrasında insanların yeniden dirilmeleri konusunda sadece 8 no'lu kaynak kişinin bilgi verdiğini göstermekteyiz. Nitekim söz konusu kaynağımızın belirttiğine göre kıyâmet sonrası insanlar yeniden dirilirler ve artık melek gibidirler. Ne evlenme ne de boşanma vardır. Bu, bir çeşit Cennet demektir. Kıyâmet sonrası dirilme ise “Tanrının ölümlerini değil dirilerin tanrısı olduğu” ile ilişkilendirilir. 8 no'lu kaynak kişi ise bu konudaki düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır:

Bu da konuyla ilgili dirilişten sonra, dirilişten sonraki yaşantı, bu Yahudi din bilginlerinin bir bölümü Sadukiler'den olan bir kısım İsa Mesih'e bir soru soruyor. Öğretmenimiz Musâ bize şöyle söylüyor “Eğer bir adam çocuk sahibi olmadan ölürse kardeşi onun karısını alsın soyunu sürdürsün. Aramızda yedi kardeş vardı yedi kardeşinden ilkiyle evlendi ve öldü. Ondaki çocuğu olmadı. Karısını kardeşine bıraktı, ikincisi, üçüncüsü yedincisine kadar bu şekilde. Sonunda kadın da öldü. Sadukiler soruyor buna göre bu kadın diriliş günü yedi kardeşten hangisinin olacak? Çünkü hepsi de onunla evlendi. İsa onlara ‘Siz kutsal yazıları ve tanrının gücünü bilmediğiniz için yanılıyorsunuz’ diye karşılık verdi. ‘Dirilişten sonra insanlar ne evlenir ne de evlendirilir. Gökteki melekler gibidirler. Ölümlerini dirilmesi konusuna gelince tanrıların size bildirdiği şu sözü okumadınız mı? Ben İbrahim'in tanrısı İshak'ın tanrısı ve Yakup'un tanrısıyım diyor. Tanrı ölümlerini değil dirilerin tanrısıdır.’ Bunları işiten halk onun öğretişine şaşırıp kalıyor.” Dirilişten sonraki ufak bir yaşantıya yer veriliyor bu bölümde. Bu bizim Cennet kavramımız. Bizim Cennet kavramımızda ne evlenme var...

V. 3. Yezidî Kesimde Kıyâmet Sonrası Yeniden Dirilme

Sadece 74 ve 81 no'lu kaynak kişilerden 74 no'da kayıtlı olanın “İsrafil Sur'a üfleyecek, her yer deniz olacak ve insanlık bitecek. Bu sizin inancınız ama ben kıyâmetin kopmayacağına inanıyorum” 81 no'da kayıtlı olanın ise “kıyâmet diye bir şey yoktur, ben kopacağına inanmıyorum” şeklindeki sözlerinden anlaşılacağı üzere her ikisi de “kıyâmet yoktur” demelerine rağmen bu konudaki fikirlerini “iyilik yapanlar Cennete giderler” şeklinde açıklamaları, onların da insanın yeniden dirileceğine inandıklarını göstermektedir.

70 ve 72 numarayla kayıtladığımız kaynak kişilerin ise, “öbür dünyada herkes hesap verecek” diye düşünmelerini de biz bu bağlamda değerlendirmeyi uygun buluyoruz.

Bu konuda sonuç olarak diyebiliriz ki:

Gerek Müslüman gerekse Hristiyan kesimde kıyâmet sonrası insanın yeniden dirileceğine, Allah’a bu dünyada yaptıkları konusunda hesap vereceğine, Cennet ve Cehenneme gidişin de bu diriliş ve hesap vermeden sonra söz konusu olacağına dair sarsılmaz bir inanç söz konusudur. Bunlara inanmaların sadece sözünü ettiğimiz iki dine mensup olmalarına rağmen “yeniden dirilme” konusunda fikir beyan etmeyenlerin ya bilgilerinin azlığı, temelsizliği ya da konunun nezaketi yani “fikir belirtmek Allah’ın işine karışmak olur” düşüncesiyle hareket ettiklerini ortaya koymaktadır. Gerek Kur’an’ı Kerim de gerekse Kitab-ı Mukaddes’te verilen bilgilere yakın derleme bilgileriyle karşılaşmamızı ise Müslümanlık ile Hristiyanlık’ın Yezidî inancından daha yaygın olmasına bağlamak isyiyoruz.

VI. BÖLÜM

İŞLEVLERİ BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

“Sözlü ürünlerin ve uygulamaların yani folklor olgularının bulunduğu çevre içinde yaşama sebebi" olarak da tanımlayabileceğimiz "İşlev" konusuna ilk dikkati çeken ve işlevin hangi durumlarda, hangi sebeplere bağlı olarak ortaya çıktığını bir sisteme bağlı olarak açıklayan ilk kişi Bronislav Malinowski'dir. Bascom'un işlev ve icra bağlamı bütün çalışmalarının ilham kaynağını teşkil eden "İlkel Psikolojide Mit" adlı çalışmasında Malinowski, kültürü "aletler, tüketim malları, anayasal belgeler, insan düşüncesi, beceri, üretim, töre ve inançlardan meydana gelen bir bütün" olarak görmekte; ait olduğu topluluğun ihtiyaçlarını karşılayan bir özellik taşıdığını belirtmektedir. Ona göre ihtiyaçların giderek yenilenmesi ve değişmesi, kültürün de yenilenmesi ve değişmesi anlamına gelmektedir. Bir anlamda kültür için devamlılık şarttır. Araştırmacının;

Metabolizma

Besin sağlanması

Üreme

Akrabalık

Bedensel rahatlık

Barınma

Güvenlik

Korunma

Hareket

Etkinlik

Büyüme

Yetiştirme

Sağlık

Temizlik

olarak belirlediği “bu ihtiyaç ve kültürel cevapların ortak değerler etrafında toplanmış insanların meydana getirdiği bu çevre tarafından karşılanacağı” yolundaki tespiti ise (Çobanoğlu, 2005, ss: 224-225), dikkat çekicidir.

Maslow ise insan ihtiyaçlarını beş madde halinde değerlendirmekte olup bu görüş “Motivasyon Teorisi” adıyla bilinmektedir. Ayrıca söz konusu bu beş ihtiyacın Malinowski’nin savunduğu düşüncelere hizmet ettiği de ortadadır. Nitekim araştırmacının;

Fizyolojik ihtiyaçlar (Beslenme)

Emniyet ihtiyacı (Barınma)

Sevgi ihtiyacı (Biri ya da bir grup tarafından sevilme, beğenilme)

İtibar (İçinde bulunduğu toplum tarafından takdir görme)

Kendini gerçekleştirme (Bir eser meydana getirme: Resim-roman-beste-şiiir vb.)

şeklinde belirlediği bu ihtiyaçlardan ilkinin % 50’si karşılandığı andan itibaren insan, hemen sıradaki ihtiyacını karşılamaya girişir. İlk iki ihtiyacının karşılanmadığı durumlarda ise insanlar sürü haline gelirler (Kafesoğlu, 1991, ss.28-30).

“Performans Teori”nin de kurucusu sayılan ve sözlü ürünlerin bir toplum karşısında icra edildiği anda işlevinin olacağını, toplumun ihtiyacı bağlamında yani anlatıcı-dinleyici-çevre içinde yeniden şekillenebileceğini savunan Malinowski’ye göre bu durum sadece sözlü ürünler değil folklorun bütün alanları için de söz konusudur (Çobanoğlu, 2005, ss.234-235). Bu bağlamda teorisyen, folklorun en önemli dört işlevini şu şekilde sıralamaktadır:

Hoş vakit geçirme, eğlenme-eğlendirme,

Değerlere, toplum kurumlarına, törelere destek verme,

Eğitim ve kültürün gelecek nesillere aktarılarak eğitilmesi,

Toplumsal ve kişisel baskıdan kurtulma (Bascom, 1954, ss.333-349).

Performans teorisinin kurucularından olan ve işlev teorisi bağlamında belli bir bölgeye ait giyim eşyalarını inceleyen Petr Bogatrev “Moravian Slovaky’da Halk Kostümlerinin İşlevi” konulu çalışmasında söz konusu maddi kültür unsurlarını;

1. Büyüsel
2. Dinî
3. Yöresel
4. Yaş grubu
5. Erotik
6. Günlük

olmak üzere çeşitli gruplara ayırmıştır (Çobanoğlu, 2005, s. 237).

İşlev konusuna bakışı, moda bağlamında ve Santa Fe tarzı giyim ve süslenme üzerinde olan Andrea Gillespie 1990 yılında New Mexico’da oturan elit tabakanın Santa Fe tarzı giyim eşya ve aksesuarlarını tercih etmelerinin nedenini “mücevher ve otantik kıyafet tutkusu” olduğunu tespit etmiştir (Bock, 2001, s. 84).

Yapısal folklorun Rusya’daki uygulayıcılarından Wladimir Propp’un “Masal Morfolojisi” adlı çalışması da işlev teorisi bağlamında değerlendirilmelidir. Nitekim Propp, söz konusu çalışmasında 100 peri masalının “değişmeyen unsurları” dediği 31 işlev ortaya koymuştur (Propp, 1958, ss.43-102).

İlhan Başgöz’ün işlev teorisine bakışı ise halk hikâyelerinin icrası sırasında ortaya çıkan “arasöz”ler bağlamında gerçekleşmiştir. Nitekim araştırmacı işlev teorisini halk hikâyelerinin icrası sırasında ayrı bir yere sahip olan “arasöz” lere uygulamış; söz konusu ifade şekillerinin işlevlerini;

- Açıklayıcı ve öğretici,
- Görüş, yorum ve eleştiri,
- Şahsi serzeniş ve itiraflar (Başgöz, 2006, ss.326-328)

olarak belirlemiştir.

Prof. Dr. Nerin Yayın bu konuyu Ak Möör destanının Kalık Akiyev anlatmasına uygulamış; söz konusu destandaki arasözleri, işlevleri bağlamında;

Açıklayıcı-bilgi verici

Uyarı ve eleştiriler

Tasvirler (Yayın, 2010, ss.261-288)

olarak üç ana başlıkta değerlendirmiştir.

Adı geçen araştırmacının “Türk Mitolojisi Bağlamında Atatürk İle İlgili Anlatmalar” adlı kitabının bir bölümü de bu konuya ayrılmış; söz konusu çalışmanın XII. bölümünde Atatürk mitlerinin fonksiyonu incelenmiştir (Yayın, 2010, ss.138-147).

Yine aynı araştırmacı “İşlev Teorisi Bağlamında Nasreddin Hoca Fıkrası: Bana Görünme De...” başlıklı makalesinde Nasrettin Hoca'nın söz konusu fıkrasını bu bağlamda inceleyip değerlendirmiş ve:

Eleştirme- yerme

Uyarma- hatırlatma

Güldürme-eğlendirme

Rahatlatma

Kendini kabuk ettirme

Eğitme

Kültürü gelecek kuşaktan taşıma

Gizli düşmanlıkları ortaya koyma

Dinlendirme

Öğretme

olmak üzere on fonksiyon tespit etmiştir (Yayın, 2014, ss.515-526).

Prof. Dr. Nerin Yayın'a göre bu bağlamda dikkati en çok çeken şey sözlü ürünlerin işlevinin değiştiği anda türünün de değişebileceği meselesidir. Nitekim anlatıcının ya da başka birinin başından geçmiş bir olay, bir anı veya bir fıkra, hikâye sırasında anlatıcının kendisini dinlendirmek, dinleyicilerin zayıflayan ilgilerini hikâye üzerine toplamak gibi nedenlerle anlatının arasına sokulduğu anda işlevi ve türü değişir; "karavelli" haline gelir. Yine hikâyecinin kendi gördüğü ya da birinden dinlediği bir rüya, fasıldan sonra anlatıldığında rüya olmaktan çıkacak; "döşeme" adını alacaktır. Aslında bir ağıt olan "Bodrum Hâkimi", "Ormancı" gibi ezgilerin bir oyun havası olarak çalınması ise işin bir başka boyutudur (Köse, 2000, ss.503-508; Köse, 2014, ss. 515-525).

Anlaşılacağı üzere işlev, folklorun bütün alanlarına ilişkin anlatma-gelenek-ritüel-inanç vb.lerin tümü toplumun ihtiyaçlarına cevap verme esasına dayanmaktadır. Bu bağlamda söz konusu alanlara özgü her şeyin anlatıcı veya uygulayıcı, çevre ve dinleyici bağlamında değerlendirileceği ortadadır.

Psikanalistlere göre bu kültürel cevapların yani folklorun işlevsel yönü, yaşadığı toplumu meydana getiren insanoğlunun varoluşu ile ilgilidir. Nitekim Fromm'a göre insanların bütün davranışları bu felsefesine dayanmakta; dolayısıyla insanın toplum içinde var olmak ve birlikte olmak düşüncesinden hareketle çevresindeki maddi ve manevi alanlara hâkim olmak isteğini ortaya koymaktadır. Söz konusu maddi ve manevi alanla ilgili ihtiyaçların karşılanmaması ya da geç karşılanması durumunda insanı bağımlı hale getireceği (Fromm, 2003, ss.75-88) ise işin bir başka boyutudur.

İnsan davranışlarının nedeni konusunda Fromm'la aynı düşüncüyü paylaşan Heidiger de onu çevresi ile bir bütün olarak düşünmekte; bireysel ve toplumsal bütün faaliyetlerin nedenini, kişinin dış dünyayı biçimlendirme isteğine bağlamaktadır (Akarsu, 1994, ss.213-225).

Felsefe ve psikoloji uzmanlarından Jaspers'in de benzer bir düşüncede olduğunu görmekteyiz. Nitekim söz konusu bilim adamı insanı, sonsuz bir bilme ve anlama ihtiyacı duyan bir canlı olarak düşünmekte olup bütün davranışlarının evrende

var olma, sürekli olma ve idealine ulaşma isteğiyle ilgili olduğunu belirtmektedir (Akarsu, 1994, ss.187-213).

Sorokin ise insan davranışlarını topluma uyum bağlamında değerlendirir. Ona göre bütün düşünce ve davranışlar, insanın içinde yaşadığı toplumun benimsediği çizgiye göre belirlenir; kültürün gelecek kuşaklara taşınması da bu çizgi doğrultusunda ve o doğrultuda şekillenen insan aracılığıyla gerçekleşir (Kafesoğlu, 1991, ss.30-31).

Sosyal psikoloji uzmanlarına göre bu durum kimlik ile ilgilidir. Meselâ Nuri Bilgin, insan tutum ve davranışlarını belirleyen bu çizginin toplumsal kimliğin bir ifadesi olup kişinin içinde bulunduğu topluma aidiyetini de beraberinde getirdiğini (Bilgin, 2007, ss.78-81) belirtmektedir.

İnsanı psikolojik bir varlık olarak kabul eden Bergson, davranışlarının temelinde evrendeki yeri ve konumunu sorgulamanın cevabının yattığını, kişinin bir taraftan olgunlaşırken olaylara ve hayata yön vermeye çalıştığını, bu durumu ise onun kendi tutum ve davranışlarıyla açıklamak gerektiğini (Bayraktar, 2010, ss.47-98) savunur. Bu bağlamda Brentano, insan davranışlarının nedenini bilinç dünyasının psikolojik yönü ile ilişkili görürken (Akarsu, 1994, ss.148-156) Göka, bu durumu kişisel-anatomik yani genetik özelliklerin psikolojisine bağlamayı (Göka, 2011, s.22) uygun bulur.

Kısacası tutum ve davranışlarımız, içinde bulunduğumuz çevre içinde şekillenir. Bu tutum ve davranışlarımızın genetik özelliklerimizi de yansıtacağı, yaşadığımız sürece toplumun değer yargıları ile soy özelliklerimizin çatışabileceği ortadadır. Bir yerde bu durum, hem gerçek hem de psikolojik bir uyum sürecini gerektirecek; bireysel kimliğimiz toplumun kimliği bağlamında şekillenecektir.

Araştırmacılara göre insanların her alanda kullandıkları hatta tercih ettikleri eşyaların temelinde bile onun psikolojisi yatmaktadır (Bilgin, 2009, ss.119-122). Aslında insan psikolojisi, içinde bulunduğu çevrenin de özelliklerinden fazlasıyla etkilenmektedir. Bir başka ifadeyle eşya seçiminde kişinin istek ve ihtiyaçları kadar çevresinin beklenti, koşul ve değer yargısı da rol oynar. Bir anlamda her eşya, insanın bilinçli bir rüyasıdır (Bilgin, 2009, ss.122-132). Wilhelm Dilthey'in “çevrenin sadece

insan davranışlarını değil onun fiziki mekânda madde ile olan ilişkilerini de belirlediği” yolundaki düşüncesi (Bayraktar, 2010, ss.137-141) ise dikkat çekicidir. Bu bağlamda ev, eşya ve aksesuarlarımız hem bizi topluma ait hissettirecek yani çevreye uyumumuzu sağlayacak hem de kendimizi en iyi şekilde yansıtacak özellikler aranarak seçilecektir. Aslında bu durum, daha alışveriş sırasında kendini belli edecek hatta insanın psikolojik yanı ile toplum kurallarına uyma konusundaki bilinci, etkisini hemen hissettirecektir.

XX. yy. başlarında Amerikan Folklor Derneği’nin kurulmasıyla başlayan ve Journal of Amerikan Folklore dergisinin yayınlanmasını sağlayan Franz Boas ve arkadaşlarının tüm çabaları Amerikan yerli kabilelerinin sözlü ürünlerinin kaynağı ve yayılma yönünün tespiti yanında söz konusu topluluklara ait anlatı türlerinin konu, anlatım stili ve işlevlerini tespit etmekte (Dorson, 1984, ss.29-34). Theodor Benfey’in Avrupa masalları ile Pançatantradaki masallar arasındaki benzerliği göç, savaş, ticaret, tercüme gibi sebeplerle sözlü ve yazılı geçirmeye başladığı (Sakaoğlu, 1999, ss.7-8) ve “Kültürel Ödünçleme Teorisi” ile açıklanan bu durumdan (Çobanoğlu, 2005, ss.105-107) hareketle Amerikan folklorcuları “geleneksel masalların ait olduğu kültürü yansıtacağını, târihini hatta etnografyasını ortaya koyacağını” belirtirken aslında söz konusu ürünün işlevini de ortaya koymaktaydı. Nitekim Franz Boas’ın öğrencilerinden Bascom’un “bulmacaların akli çalıştırdığı, atasözlerinin kanun maddesi gibi yorumlanabildiğini, taşlama içerikli şarkıların düşmanlıkları açığa çıkardığı” (Dorson, 1984, ss. 27-28), Herkowitzler’in kabile mitlerinin inanç, yönetim şekli, dini törenler, özellikle de eğitimdeki etkinliği”, Eggan’ın rüyada kabile mitlerini gören ruhsal yapısı bozuk kimselerin kimlik oluşumunu tamamlayabilecekleri, Lessa’nın mitik anlatmalardan bilicilerin yararlanabildiği (Dorson, 1984, ss.30-32) yolundaki tespitleri de bunu ifade etmekteydi.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmetle ilgili 136 anlatmayı işlevleri bağlamında değerlendirmeye geçmeden önce antropolojik görüşten de söz etmek istiyoruz. Çünkü temelini “bir anlatmayı sadece tek kişiden değil, bütün bilgi vericilerden yararlanarak derlemeye dolayısıyla kaynak kişi ile ilgili bilgilerin elde edilmesine” (Dorson, 1984, ss.25-26; 27-28) dayandıran antropolojik görüş savunucularının üzerinde durdukları üç husustan birisi derleme metinlerinin o toplum

içinde hangi sebeple anlatıldıkları bir başka ifadeyle hangi işlevi yüklendikleri idi. Buna göre bir atasözü mahkemede bir kanun maddesinin işlevini yüklenebilir. Her sabah müstakbel krala okunan kabile mitleri söz konusu kral adayının gelecekteki hayatına yön verebilir. İnsanların psikolojik bozuklukları büyüsel bir takım sözler ve fallarla sağaltılabilmekteydi (Dorson, 1984, ss.30-32).

Bu bağlamda Van Gennep'in temsilcisi olduğu biyolojik halkbilimi kuramını da dile getirmek istiyoruz. Buna göre sözlü ürünler veya bütün halkbilimi olguları canlı bir organizma gibi düşünülmelidir. Bir başka ifadeyle söz konusu halkbilimi olguları dünden bugüne yaşamaya devam eden, dünü bugüne taşıyan olgular olup sosyal hayatın her yönünden etkilenmektedir. Bu nedenle târihe saplanıp kalmak, folklor olgularını târihe dayanan teorilerle inceleyip değerlendirmek yanlıştır. Çünkü anlatıcı veya gelenek uygulayıcısı bu bağlamda özgürdür; seçimini kendi belirler. Bir yerde anlatıcı veya uygulayıcıyı târihe başvurarak değerlendirmek onun anlatıya veya uygulamaya olan katkılarını da göz ardı etmek demektir. G. Cocchiara'nın da katıldığı bu duruma göre halkbilimi ürün ve olguları anlatıcının veya uygulayıcının söz konusu ürün ve olguya katkıları sayesinde günümüze kadar gelmiştir. Hatta bu durum uygulayıcı ve anlatıcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, sosyal çevresi v.b bağlamında çeşitlenmeye ve aynı inanca dayanan farklı ritüellerin doğmasına bile yol açmıştır (Çobanoğlu, 2005, ss.170-173).

Birinci Dünya Savaş'ı sonrasında Macar Folkloru konusundaki etkin çalışmalarıyla dikkati çeken ve Macar folklor çalışmalarını yönlendirip ulusal düzeye taşıyan Gyula Ortutay ve Linda Dégh de aynı konuya dikkati çekmişlerdir. Nitekim Gyula Ortutay "İki Dünya Savaşı Arasında ve Bağımsızlığı İzleyen Dönemde Macaristan'da Folklor Bilimi" adlı çalışmasını işçi, köylü sınıfı üzerinde gerçekleştirmiş; bir yerde bilgi vericiler aracılığıyla söz konusu sınıfın problemlerine dikkati çekmiştir (Dorson, 1984, ss.17-19). Ortutay'ın Macaristan'ın siyasi görüşünü desteklemek aslında ise I. Dünya Savaşın'dan yenik çıkan Macar toplumuna kültürel bir kimlik vermek amacını taşımakta ise de kaynak kişi vasıtasıyla o grubun ihtiyaçlarını dolayısıyla bu ihtiyaçlara verilecek cevapların yani işlevin arandığını görmemek mümkün değildir. Bir yerde Macar milli kültürünün toplum kültürünün üstüne

yerleştirilmesini hedefleyen Linda Dégh'in (Dorson, 1984, s.18) I. Dünya Savaşı sonrasında gerçekleştirdiği "Masallar ve Bir Macar Köylü Topluluğunda Hikâye Anlatımı" adlı çalışması da aynı konuya ilişkin olup iki şeye dikkati çekmektedir:

1. Aynı masalın, toplum ekonomisi değiştiği oranda işlevinin de değişeceği yani yeni kültürel ortama göre şekilleneceği,

2. Kültürel ve ekonomik değişmelerin yaşandığı ortamda dinleyicilerin masalın içeriğini dolayısıyla işlevini de değiştireceği (Çobanoğlu, 2005, ss. 236-237).

Mardin ve çevresinde yaşayan ve tez konusu olan 136 derlemenin işlevlerine baktığımızda kaynak kişilerin kıyâmet konulu anlatmalara hangi sebeple ve ne zaman başvurduklarına ilişkin sorduğumuz sorulara verdiği karşılıklar bize, söz konusu anlatmaların işlevlerini de vermektedir. Bu bağlamda derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmaların işlevlerini aşağıda vereceğimiz şekilde iki ana başlık halinde düzenlememiz mümkündür.

VI. 1. Anlatıcıya Yönelik İşlevler

VI. 1. 1. Bilgi Verme

Kutsal günlerde (kandillerde, dini bayramlarda) verilen vaazları da, aile içi toplantılarda sohbet sırasında, dost toplantılarında gene sohbet sırasında bu konuda bilgi vermek amacıyla kıyâmetle ilgili inançların veya ona bağlı menkabelerin hadis, âyet surelerin anlatılması söz konusudur. Bu tür durumlarda bu işlev daha çok anlatıcının isteği üzerine ortaya çıkar. Nitekim kaynak kişilere bakarak derleme metinlerimizin 1, 7, 22, 48, 50, 51, 52, 54, 56, 58, 62, 68, 69, 71, 84, 85, 98, 100, 111, 113, 122, 124, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135 sayıda kayıtlı olanlarının bilgi verme işlevini yüklenmiş olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Bu kaynak kişilerin yanı sıra bazı kaynak kişiler kendilerinin "kıyâmet" konusunu bilgi vermek için dile getirmediklerini fakat kendi aile büyüklerinin kendilerine ve çocuklarına bu konuları aktardıklarını ifade etmişlerdir. (46, 47, 61).

VI. 1. 2. Küçük Yaştaki Çocukları Korkutma

Derlemelerimizin 19, 23, 29, 34, 54, 57, 66, 68, 113, 124 numarada kayıtlı olan kaynak kişilere sorduğumuzda zaman zaman çocukların yaramazlıklarına son vermek, onların sakin şekilde büyüklerinin yanında oturmalarını genelde ise davranışlarını düzenlemek amacıyla anlatıldıkları belirtilmektedir. Çocuk eğitiminin korku vererek, korkutarak sağlanmasına her ne kadar karşı olsak da zaman zaman bu tür durumlarla karşılaştığımız, herkesçe malumdur.

VI. 1. 3. Dini Kimliğini Ortaya Koyma

Müftü, müezzin, medrese hocası, Kur'an kursu hocaları kendi görev yerlerinde değil de başka bir grup içinde olduklarında eğer ortam uygun ise dini kimliklerini sergilemek isteyebilirler. Bu tür durumlarda talep gruptan değil tamamen söz konusu din adamlarının kendilerinden gelmiş demektir. "Folklor olgusunun işlevinin kaynak kişi tarafından belirlenmesi" de demek olan bu durum hemen herkesin sık sık rastlayabileceği anlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elimizde 12 kadar derlemenin 1, 7, 8, 50, 51, 56, 62, 68, 71, 84, 100, 113, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136 numarada kayıtlı olanlarının anlatılmasında da kaynak kişiler sadece dinî kimliklerini sergilemek-ortaya koymak amacıyla anlattıklarını belirtmişlerdir.

VI. 1. 4. Dini Konulardaki Bilgisini Ortaya Koyma

Resmi ya da özel herhangi bir dini kurum veya yüksek okuldan mezun olmuş ya da geleneksel yollardan bu seviyeye ulaşmış (mektepli veya alaylı) kimselerin bilimsel toplantılarda bildiri sundukları, bu konudaki yeterliliklerini ortaya koymaya çalıştıkları hatta bildiri sundukları veya başka konularda tartıştıkları ya da yazı yazdıkları da görülmektedir. Nitekim 84 numarada kayıtlı kaynak kişi Gabriyel Akyüz'ün bildiri bile sunabileceği, 69 numarada kayıtlı derlemenin anlatıcısı Ahmet Akgül'ün yerel gazetelerde bu gibi konularda köşe yazıları yazdığı bizzat kendileri tarafından dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra 1, 7, 8, 50, 51, 56, 62, 68, 71, 84, 100, 113, no'lu kaynak kişilerin imam, vaiz, müezzinlerin, müftü gibi din adamlığı stütüsünde

olduklarını bir kere daha hatırlatmak; kandillerde ramazan ve kurban bayramlarında kılınan bayram namazlarında veya kendileri ihtiyaç duyduklarında kıyâmet içerikli hikâyeleri anlattıklarını vurgulamak istiyoruz.

Resmî ya da değil dinî kimliği olan kimselerin kendilerine sorulduğunda, açıklama yapması istendiğinde kıyâmetle ilgili anlatmaları kaynak kişinin inandığı dini görüşün esaslarına bağlı olarak açıkladığı durumlar da vardır. Bir başka ifadeyle bu işlev dinleyici kesiminin anlatıcıdan talep etmesiyle gerçekleşir. Bazen bilgi edinmek bazen de bu konuda duyduğu başka bir anlatmanın doğruluğunu onaylatmak için başvurulmuş bu tür durumların elimizdeki derlemelerin pek çoğunda karşımıza çıktığını, bu bağlamda 1, 7, 48, 50, 56, 62, 68, 100, 113, numaralı anlatmaların kaynak kişilerinin sık sık bu nedenle kıyâmet konulu anlatmalara yöneldikleri tarafımızdan tespit edilmiştir. Elbette soru soran yani karşı tarafın anlatıcının çocukları, torunları, diğer aile üyeleri, dost- akraba- yakınları olabileceği, onların da bu durumu “fikrine müracaat etme” şeklinde yorumladığına biz de şahit olmuşuzdur.

VI. 1. 5. Din Adamlığı Görevini Yerine Getirme

Elimizdeki derlemelerden bazılarının kaynak kişileri toplumda dini yönü olan bazı kurumlarda görevli olduklarını bu nedenle görevleri gereği kıyâmet konulu anlatmalara sık sık yöneldiklerini belirtmektedirler. Bir yerde toplumda din bağlamı resmi kimliklerini de ortaya koyduklarını ifade eden bu duruma göre 113 numaralı derlemenin sahibi olan kişi medrese hocalığı, 1 numaralı derlemenin anlatıcısı Kur'an kursu hocalığı, 7, 50, 51, 56, 62, 68, 71, 84, 100, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136 numaralı anlatmaların kaynak kişileri vaiz, müftü, müezzin, papaz olduklarını ifade ederek buldukları dini mevkinin gereği olarak kıyâmet konulu inançları, dinlerinin kutsal kitaplarına da dayanarak hikâye ettiklerini belirtmişlerdir.

VI. 1. 6. Eğitime

Dinî hüviyeti ya da görevi olan kimseler sadece dini bayramlar, kandiller, pazar ayinleri, bayramlar (noel, paskalya), yortular, aziz günleri, gibi kutsal günlerde değilinde buldukları grubu bu konuda bilgilendirerek eğitmek, ailelerin asıl

amacının topluma iyi insanlar yetiştirmek olduğu, büyüklerine saygısız, başkalarının kötülüğünü isteyen insanların olduğu durumlarda kıyâmetin daha çabuk kopacağından hareketle kıyâmet konulu efsanelerin yardımıyla insanların dini duygularının harekete geçirildiği, toplumda bu yolla bir düzen kurulmak istendiği de olmaktadır. Üzerinde çalıştığımız derlemelerin 1, 7, 48, 50, 51, 56, 62, 68, 84, 113, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136 numarada kayıtlı olan kaynak kişiler kıyâmet konulu anlatmaların toplumu eğitmek, bir düzen içinde, ortak ve huzurlu bir havada yaşamasını sağlamak için anlattığını bir başka ifadeyle insanların dini duygularını harekete geçirerek yaşanası bir dünya özlemi duyduğunu dile getirmiştir.

Bilindiği üzere fıkralar yeri geldiğinde konuşulan konuya veya savunulan teze destek vermek, düşüncemizi ispat etmek amacıyla anlatılan genellikle kısa bazen güldüren ama güldürürken bile düşündürülen belli bir kişiye mesleğe veya yöreye bağlı olan anlatmalardır. (Yıldırım, 1999; Boratav, 1988, ss.85-86) İşte üzerinde çalıştığımız kıyâmetle ilgili iki anlatmanın tıpkı fıkralar gibi ancak yeri geldiğinde ve o anki durum, olay veya konuyu desteklemek amacıyla anlatıldığı olmaktadır. Nitekim 5 numarada kayıtlı olan kıyâmet konulu anlatıların kaynak kişileri bize küçüklerin aile ortamında ve başka çevrelerde olumlu tavırlar sergilemeleri, topluma faydalı insan olmaları, ihtiyacı olana yardım etmeleri gibi nedenlerle bu tür anlatmalara başvurduğunu, bu yolla yaşanası bir dünya arzuladığını belirtmektedirler. Hatta 61 no'lu anlatmanın sahibi derlediğimiz anlatmayı bir yakınının evinde “çocuğun babasına su getirmek istemediği zaman” anlattığını dile getirmiştir.

VI. 1. 7. Evin Büyüğü Olmanın Gereğini Yerine Getirme

Bazı durumlarda özellikle de geniş ailelerde (Sayın, 1990, ss.3-5) evin reisi durumunda olan dede, kayın peder, ailenin en büyüğü olma sıfatıyla kıyâmet konusundaki anlatmaları aile içi sohbetlerinde dile getirebilirler. Aslında bu durum onun aile bireylerini eğitime isteğinden kaynaklanır. Bir başka ifadeyle aile içi eğitimin evin en büyüğüne düştüğü durumlarda kıyâmet konulu anlatmalar onun bu statüsünü de ortaya koyar. Nitekim 8 tane metnin 48, 52, 66, 85, 98, 99, 113, 124 Numarada kayıtlı olanlarını bize veren, Şeyhmus Güneş, Sabri Çeri, Seydoş Şan, Behzat Demrikol,

Mehmet Ali Altındağ, Sabri Batur, Abdulhalim Hamidi, Melike Dağdelen adlı kaynak kişiler büyük aile biçiminde yaşamakta, zaman zaman aile büyüğü sıfatıyla anlattığı kıyâmet konulu efsanelerin aile bireylerini eğittiğini söylemektedir.

VI. 1. 8. Teselli Etme

Derlemelerde az da olsa kaynak kişilerin kıyâmet konulu anlatmalara yer vererek bulunduğu ortamın sahibini teselli ettiğini, acısını hafiflettiğini belirtmektedirler. Mardin bölgesinde özellikle taziyelerin birinci ve ikinci günlerinde (yani daha cenaze yeni iken) kıyâmet içerikli anlatmalarla cenaze sahibinin ve ailesinin yakınlarının acısının hafiflediğini, insanın eceliyle ölümünün kıyâmette insanlığın topluca ölümünden daha iyi olduğunu bu yolla hatırlattığını ifade etmektedirler. Nitekim derleme metinlerimizden 136 numarada kayıtlı olan anlatıcının bu işi taziye törenlerinde sık sık yaptığını söylemiştir.

VI. 1. 9. Dinî Sohbetlerin Aranılır Adamı Olma

Elimizdeki 136 derlemenin hiç birinde kaynak kişilerin böyle bir bilgi vermemesine rağmen insanların psikolojik yapıları gereği “aranır olmak, istenen kişi olmak, ihtiyaç duyulan kimse olmak” düşüncesiyle yeri zamanı ve görevi gereği olmasa da bu tür sohbetleri açtıkları, sohbetin devamını sağladıkları olmaktadır. Felsefecilerin “varoluşçuluk” olarak ifade ettikleri Fromm’un ise “varolmak” ve “sahip olmak” şeklinde açıkladığı bu duruma göre insanın bu dünyada var olması, iki koşulda mümkündür: Biri "yaşamaktır" ve "varolmak" ile ifade edilir; diğeri ise "sahip olmak"tır. Olmak kişinin kendine yönelik içgüdüsünü ifade ederken sahip olmak dış dünyaya ilişkin faaliyetlerini belirtir. Gündelik hayatta;

* Öğrenme

* Hatırlama

* Konuşma

* Okuma

* Otorite

* Bilme

* İnanma

* Sevme

şeklinde karşımıza çıkan "var olmak" felsefesinin günümüz ekonomik şartlarında daha çok "sahip olma" şeklinde görülmesi gâyet tabiidir (Fromm 2003, ss. 53-76, 101-122). Mardin bölgesinden derlediğimiz derlemelerin 1, 48, 50, 51, 56, 58, 62, 67, 69, 71, 84, 100, 109, 111, 113, 122, 136 numarada kayıtlı olanlarında açıkça belirtilmese de bu varolma durumu kendisini hissettiren bir özellik, bir işlev olarak karşımıza çıkmaktadır.

VI. 2. Dinleyiciye ve Anlatıcıya Yönelik İşlevler

VI. 2. 1. Toplumsal Birlik ve Beraberliği Sağlama

Bilindiği üzere toplumsal birlik ve beraberlik iki düşünce üzerinden inşa edilir: Milliyetçilik ve din. Tüm toplumlarda zaman zaman birinin ya da diğesinin öne çıktığı durumlar mutlaka toplumun o konuya olan ihtiyacını da ortaya koymakta olup kültür târihimizde bunun pek çok örneğine rastlamaktayız. Nitekim Mehmet Akif Ersoy dinî, Ziya Gökalp ise milliyetçiliği toplum birliği bağlamında ön plana çıkarmış, ideal yapmış iki insandır.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmaların bir kısmı yukarıda söylediklerimizi doğrular niteliktedir. Meselâ 121 no'lu kaynak kişi "Allah inşaallah bizim yüzümüzü kıyâmette ak pak edenlerden eylesin. İnşallah dünyada iyi işler yapalım ki, Salih ameller işleyenler arasında yapsın ki kıyâmet gününde mahşer gününde yüzümüz böyle ak pak çikalım Allah'ın huzuruna", 129 no'lu kaynak kişi "Milletimiz yüzyıllardan beri Mevlit Kandili adıyla bu geceyi tespit etmiş, kutlamıştır. Minarelerden kandiller yakılmış, geçmişlere rahmet okunmuş, hayırlar dağıtılmış, insanlar birbiri ile tebrikleşmiş, ziyaretleşmiş, hediyeleşmişlerdir..", 130 no'lu kaynak kişi "Gönül sarayımızı bulandıran haset, kin, düşmanlık, haksızlık ve zulüm çamuruna bulaşmaktan sakınalım. Birbirimize, anne ve babamıza, yakınlarımıza sevgiyle ve

iyilikle yaklaşalım. Dünyamızı saran düşmanlıklara karşı birlik ve beraberlik içinde olalım”, 131 no’lu kaynak kişi “Her yıl gelen Miraçla inancımızı, bağlılığımızı ve samimiyetimizi yenileriz. Amellerimizi yenileriz. Riyaya, kibre, samimiyetsizliğe, ikiyüzlülüğe karşı amellerimizi gözden geçiririz. Her yıl gelen miraçla aile bağlarımızı anne ve babamızla, yavrularımızla ve komşularımızla ilişkilerimizi yenileriz...Soma’da yaşanan faciada ve Balkanlarda yaşanan sel felâketinde vefat eden kardeşlerime Cenâb-ı Hak’tan rahmet diliyorum.” 132 no’lu kaunak kişi “Berat, kırılan kalpleri onarma, dargınlık duvarlarını yıkma, kin, nefret ve intikam duygularını aşma günüdür”; 134, no’lu kaynak kişi “Bayram, arştan sarkıtılan bir ağ olan sılaya rahme tutunarak, uzak düşülen akrabalıkları, unutulmuş dostlukları, yitirilmiş kardeşlikleri yeniden ilmek ilmek dokumanın fırsatıdır”; 135 no’lu kaynak kişi “Kurban bayramı günleri müminlerin tek yürek, tek vücut oldukları günlerdir..” sözlerinden de bu durumu, fark etmemek mümkün değildir. Çünkü söz konusu vaaz ve hutbelerin içeriğinde gördüğümüz “yardımlaşma, gıybet etmeme, din-dil ve mezhep ayrımı yapmama” şeklindeki kavramlar tamamen Türk toplumunun birlik ve beraberliğini korumaya yöneliktir. Bir yerde vaaz ve hutbeler din adamları aracılığıyla toplumsal birlik ve beraberliği sağlamada aracı görevini yüklenmektedirler.

VI. 2. 2. Hoşça Vakit Geçirme

Gerek aile içi gerekse de dost ve arkadaşların bulunduğu toplantılarda hatta uzun kış gecelerinde kahvehanelerde, mahfellerde, erkeklerin veya erkeklerle kadınların düzenledikleri toplantılarda bu tür anlatmaların gündeme geldiği olmaktadır. Geçmişte iletişim araçlarının (tv, internet, vb) günümüzdeki kadar çeşitli olmayışı nedeniyle daha sık rastlandığını düşündüğümüz, bugün ise çeşitli sebeplerle değer yargılarımızın giderek değişmesinden dolayı azaldığını gördüğümüz ancak bazı çevrelerde hala etkinliğini sürdürdüğünü bildiğimiz bu durum derlediğimiz metinlerden 23, 34 numaralarda kayıtlı olanlarının kaynak kişileri tarafından bize aktarılmış; kıyâmet konulu anlatmaları bu tür toplantılarda bile dile getirdiklerini belirtmişlerdir.

VI. 3. Dinleyiciye Yönelik İşlevler

VI. 3. 1. Öğrenme

Şimdiye kadar anlatıcıya ve dinleyiciye bağlı olarak belirlediğimiz on bir işlevin hepsi “öğrenme” işleviyle de tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle kıyâmet konulu herhangi bir anlatı hangi sebeple ve nerede anlatılırsa anlatılsın öğrenme işlevini yerine getirir. Bu bağlamda derleme metinlerimizin hepsini yani 136’sını da bu gruba koymamız mümkündür.

Görüleceği üzere Mardin ve yöresinden derlenen kıyâmet konulu anlatmaların işlevleri daha çok anlatıcıya yani kaynak kişiye bağlı olarak ortaya çıkmakta, bir kısmı ise dinleyici ortamından gelen isteklerin cevabı olarak görülmektedir. Bu bağlamda yöneldiği farklı kesimlere göre farklılaşan on bir işlevin hepsi de elimizdeki derlemelerin anlatıcı dinleyici bağlamında şekillendiğini göstermektedir.

Kaynak kişiye bağlı olarak ortaya çıkan “bilgi verme, küçük yaştaki çocukları korkutma, dini kimliğini ortaya koyma, dini konulardaki bilgisini ortaya koyma, eğitme, evin büyüğü olmanın gereklerini yerine getirme, teselli etme, dini sohbetlerin aranılır adamı olma” gibi işlevlerin fazlalığı dini bir statüde olsun ya da olmasın kaynak kişilerin Mardin bölgesindeki etkinliğini ifade etmektedir. Dinleyicilere bağlı olarak gelişen “öğrenme”nin sadece bir tane olması ile anlatıcı ve dinleyiciye yönelik olanlarının azınlıkta kalmasını ise biz kıyâmet konusunun hassasiyeti kadar toplumun bu konuda fazla soru sorulması halinde karşı tarafın kendisini “bu konuda bilgisiz” diye nitelendireceği korkusuna bağlamayı uygun buluyoruz (Tablo:3).

İşlevleri Bağlamında

İşlevin Yöneldiği Kesim	İşlevin Adları	İşlevlerin Yer Aldığı Metin Numaraları
	Bilgi Verme	1,7,22,48,50,51,52,54,56,58,62,68,69,71,84,85,98,100,111,113,122,128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135,136
	Küçük Yaştaki Çocukları Korkutma	19, 23, 29, 34, 54, 57, 66, 68, 71, 84, 100, 113
	Dinî Kimliğini Ortaya Koyma	1, 7, 8, 50, 51, 56, 62, 68, 71, 84, 100, 113, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136
	Dinî Konulardaki Bilgisini Ortaya Koyma	69, 84
	Din Adamlığı Görevini Yerine Getirme	7, 50, 51, 56, 62, 68, 71, 84, 100, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136
	Eğitme	1, 5, 7, 48, 50, 51, 56, 60, 61, 68, 84, 113, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136
	Evin Büyüğü Olmanın Gereklerni Yerine Getirme	48, 52, 66, 85, 98, 113, 124
	Teselli Etme	40, 52, 66, 85, 98, 99, 113, 124, 136
	Dinî Sohbetlerin Aranılır Adanı Olma	1,48,50,51,56,58,62,68,71,84,100,109, 111,113,122, 136
	Dinleyici ve Anlatıcıya Yönelik İşlevler	Toplumsal Birlik ve Beraberliği Sağlama
Hoşça Vakit Geçirme		23,34
Dinleyiciye Yönelik İşlevler	Öğrenme	Hemen hepsi, bu işlevi yüklenmektedir.

(Tablo:3)

VII. BÖLÜM

İCRA BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATIMLAR

Sözlü gelenek bugün kaynak kişi olarak adlandırılan ve derleme metodunda en önemli unsur olarak görülen, “insana dayanan” bir özellik gösterir. Bir anlamda insan hikâye, destan, gelenek, görenek, deyim, atasözü başta olmak üzere hem anlatı türlerini hem de ona bağlı veya değil bütün ritüelleri geçmişten günümüze ve geleceğe taşıyan, yaşamasını sağlamak için kültürel zemine oturtan ve uyduran kişidir. Elbette bu süreçte insanın söz konusu uyumu sağlayabilmek için sadece bildiklerini nakletmekle yetinmeyeceği, bunu çeşitli unsurlarla süsleyip zenginleştireceği ortadadır. Bu bağlamda insan sadece taşıyıcı ve yaşatıcı değil, yaratıcı olarak da karşımıza çıkar.

Bu husus dünyadaki halk bilimi çalışmalarında da fark edilmekte gecikmemiştir. O nedenle sözünü ettiğimiz yani kaynak kişinin anlatıya veya uygulamaya eklediği gerek tutum ve davranış, gerek jest ve mimik gerekse anlatım sırasında başvurduğu çeşitli yolların önemine değinen çalışmaları gözden geçirmenin yerinde olacağını düşünüyoruz:

Golstein “Sahada Folklor Derleme Metotları” adlı çalışmasının VII. kısmında kaynak kişilerin:

1. Bilgi alma sırasında sorulan soruya verdiği cevabı estetik bir düşünceyle kompoze etmeye çalışması,
2. Verdiği bilginin içine duygularını katıp katmaması
3. Anlatma sırasında konuyla ilgili başka kaynaklardan alıntı yapıp yapmaması
4. Bilgi dağarcığının sorulan soruya yeterli olup olmadığı
5. Konuyu, cevap verirken yönlendirip yönlendirmediği
6. Tavır ve tutumları

7. Değer yargılarını cevabın içine katıp katmadığı (Golstein, 1983, ss.72-77). gibi konulara dikkat çekmesi de tesadüfi olmayıp kaynak kişinin sözlü ortamda kendisi ve dinleyici arasındaki ilişkiyi hangi yöntemlerle kurduğu konusunu ortaya koymaktadır.

Metin Ekici “Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri” adlı çalışmasının üçüncü bölümündeki “İcra ve Aktarım Ortamı”, “İcracı veya Aktarıcının Durumu”, “Dinleyici veya Seyirci Durumu”, “İcra veya Anlatma Yeri ve Zamanı” ile “Kaynak Kişi ve Derleme Ortamı Bilgilerinin Kaydedilmesi” adlı alt bölümleri bu konuya ayırmış; anlatıcının icra sırasında anlatısına katkılarını inceleyip değerlendirmiştir (Ekici, 2011, ss.80-85).

Dorson’un “Günümüz Foklor Kuramları” adlı kitabında Bascom sözlü anlatım sırasında kaynak kişinin jest ve mimiklerinden başlayarak ses tonunun, kullandığı kelimelerin, yaptığı tekrarların hatta aynı anlama gelen ancak yerine kullandığı fiillerin bile önemine değinir; bütün bunları “anlatıcının stili” olarak değerlendirir (Dorson, 1984, ss.33-34). Bu arada Dorson’un bu kitabının Selcan Gürçayır ve Yeliz Özay tarafından 2011 yılından itibaren Türkçe’ye çevrildiğini belirtelim.

Sokolov ise Theodor Benfey ekolünün izinden giden Veselovski’nin sözlü anlatım ile yazı dilini birbirinden ayırmak gerektiğinden, sözlü anlatım sırasında dinleyici ve anlatıcı arasında bir etkileşim olduğundan gelenek ile kültürel unsurların sosyal akımlarla birleşebildiğinden, bu bağlamda da metinde eklemeler ve çıkarmalar olabildiğinden söz eder; bütün folklor olgularının bu hususlar gözetilerek incelenmesi gerektiğini söyler (Sokolov, 2009, ss.92-99).

Mark Azadovski “Sibiryadan Bir Masal Anası” adlı çalışmasının bir bölümünü bu konuya ayırmıştır. “Batı’da Gösterimci (Performance Oriented) Halkbilim Çalışmaları ve Bir Gösterim Olarak Folklor” adını verdiği bu bölümde yazar Alan Lomax’ın “Halk Türküsü Biçemi ve Kültür” adlı kitabında türkünün sadece okunuşunu değil oyuncuların vücutlarının duruşu okuyucu ve dinleyici arasındaki ilişkilerin dinamiği, türkünün orada olanlarla birlikte veya sadece okuyucu tarafından söylenmesi,

birlikte söylenişin nedenleri gibi konular üzerinde durduğundan söz eder. Bu bağlamda türkünün metin ve melodisine tavır, birlikte okuma, nakarat, bazı yerlerde okuyucuların veya dinleyicilerin hep birlikte katılımının önemini vurguladığını, belirtir. (Azadovski, 2002, ss. 27-28)

Ferdinand De Saussure ise kişinin kullandığı dil ile hitap ettiği toplum veya grup üzerindeki etkiyi sağladığını, herhangi bir toplum veya grup ile iletişim kurmanın psikolojik bir hareket olduğundan hareketle kişinin kullandığı dilde kendi şifrelerinin yani karşısındakini etkileme yöntemlerinin bulunduğunu ifade eder. (Azadovski, 2002, s.30)

Robert George “Hikâye Anlatma Olayının Anlaşılmasına Doğru” adlı makalesinde dilbilim ile iletişim bilimini ayrı iki saha olarak görür; bu bağlamda iletişim biliminin kendine özgü etkileme yani mesaj yollarının olduğunu, dinleyici ve anlatıcı bir başka ifadeyle mesajı veren ve mesajı alan olarak iletişimin iki kesim arasında söz konusu olduğunu belirtir (Azadovski, 2002, s.30).

Roman Jacobsen ise Robert George’u etkileyen dünyanın en önemli yapısal dilbilimcilerinden biri olup anlatım sırasında anlatıcının hikâyesini bir takım şifrelerle donattığını mesajın veriliş şekli olan metne eklenen taklit, türkü, politik söyleşi, şiir ile anlatıcının hal ve hareketlerini hikâyeye eklediğini belirtir ve bütün bunları “gösterim” olarak niteler (Azadovski, 2002, ss.30-31; Dorson, 1984, ss. 46-47).

Dan Ben-Amos da Jacobsen ve George gibi anlatımı canlı bir gösterim olarak değerlendirir ve bu gösterimde “iletişim” ve “sergileme” olmak üzere üç temel unsur olduğundan bahseder ve üçlü bir araştırma modeli önerir. 1. Anlatıcı 2. Dinleyici 3. Anlatım-Hikâye. Malinowski’den etkilenen araştırmacı bu bağlamda herhangi bir metnin bir başka dile çevrilmesinde söz konusu iletişim ve gösterim unsurlarının önemini vurgular; eserin çevrildiği ve yazıldığı veya ait olduğu kültürlerin çok iyi bilinmesi gerektiğinden söz eder. (Azadovski, 2002, ss.31-32; Dorson, 1984, ss.47-48).

Richard Bauman’ın “Tür Performans ve Metinlerarasılığın Üretimi” adlı makalesinin performans başlığıyla verdiği kısmı da aynı konuya hizmet etmektedir. Nitekim Bauman söz konusu makalesinin adı geçen bölümünde anlatıcının söyleminin

bağlam yani icra ortamına eklenmesi gerektiğini bu bağlamda anlatıcının çevre kültüründen, dinleyici kitlesinden hatta o günün sosyal, siyasi ve buna benzer her türlü şartından etkilenebileceği üzerinde durur (Bauman, 2009, ss.253-257).

Kenneth Pike kendisinin bir konuşmasında savunduğu fikri güçlendirmek için aldığı türküyü bir kere söylediğinden daha sonra aynı türküyü tekrarlamak yerine yüz hareketlerini kullanmayı tercih ettiğinden söz eder bir başka ifadeyle yüz hareketlerinin türkünün yerini tuttuğunu belirtir (Azadovski, 2002, ss. 33-34).

Azadovski'nin "Sibirya'dan Bir Masal Anlatıcısı" adlı çalışması ise tamamen bu konuya yöneliktir. Nitekim yazar bu çalışmasında masal metni ile masalı anlatanın yanı sıra dinleyici grubunun da önemli olduğunu, özellikle bu grubun daha kapsamlı incelenmesi gerektiğini belirtir (Azadovski, 2002, ss. 34-91).

19. yüzyılda Macaristan'da Gyula Ortutay ve öğrencisinin de yer aldığı etnografya derneğinin folklor üyeleri, Macar Milli Folklor müzesini oluşturmak için malzeme toplama görevini "politik bir zorunluluk" olarak görseler de toplanan bütün verilerin araştırma yapılan sahanın mesleki kimliği kadar kendi stil özelliklerini de yansıttığını fark etmekte gecikmemişlerdir (Dorson, 1984, ss.17-18).

Saim Sakaoğlu "Masal Araştırmaları" adlı kitabının "Masal Anlatıcıları ve Gelenek" bölümünde masalcının bazen kendini anlatının içine dâhil ettiğini, uzaklıkları el ve kollarıyla gösterdiğini, çeşitli sözleri kullandığını (Sakaoğlu, 2007, ss. 130-133) belirtirken söz konusu hususların masal anlatımı sırasında anlatıda meydana gelebilecek değişikliklere dikkati çekmek istemiş, olmalıdır.

Destanlar için de aynı durum söz konusudur. Nitekim Zhirmunski başta olmak üzere bütün destan araştırmacıları destancının isteğine göre destanı şekillendirdiğini yani anlatıyı uzatıp kısaltmakta eklemeler ve çıkarmalar yapmakta olduğunu bunu da destan dinleyicisini göz önüne alarak yaptığını belirtmiştir. (Çobanoğlu, 2003, ss.55-88).

Bir Kırgız Manasçı Radloff'u dinleyiciler arasında gördüğünde anlatıya "Manas'ın zaman zaman Ak Çar'a yani Rus Çarı'na gittiğini ona tabi olduğunu Manas'ın

Ak ar'ın temsilcisi olduğunu gösteren bir epizodu destana eklemekte hiçbir sakınca görmemiştir.” (Azadovski, 2002, s.35). Bu bölüm ise Emine Gürsoy Naskali tarafından Türkiye Türkçesine aktarılan Manas Destanı'nın üçüncü bölümünün başında ve ortasında yer almakta, Ak ar veya Ak Padişah olarak karşımıza çıkmaktadır (Radloff, 1995, ss.67-69).

şakir İbrayev “Destan'ın Yapısı” adlı çalışmasında destandaki zaman kavramını destancı zamanı, vaka zamanı, gerçek zaman olarak üç grupta değerlendirmiş; konu ve destancı zamanından bahsederken anlatıcının vaka ile kendi duygu ve düşüncelerini birleştirdiğinden söz ederek destana kattıklarına dikkati çekmek istemiştir (İbrayev, 1998, ss. 85-132).

Halk hikâyeleri söz konusu olduğunda hikâye anlatıcılarının da tıpkı masal anlatıcıları gibi icra ortamında anlatıyı dinleyiciye ve çevreye göre yeniden yarattıklarına, kendi bilgi ve deneyimlerini hikâyeye katarak dinleyiciye sunduklarına şahit oluyoruz. Nitekim Azadovski Murat obanoğlu'nun türküler alıp söylediği sırada dinleyiciler arasında sonradan girip oturan bir kişiye görünce ağıt türü türküleri söylemeyi bıraktığını bizzat tespit etmiştir (Azadovski, 2002, s.35).

Pertev Naili Boratav da aynı konuya dikkati çeker ve Aşık Mdami'nin Kerem ile Aslı hikâyesinin sonunu dinleyicilerden birinin isteğine göre bitirdiğinden (Boratav 2012, s. 69) hareketle aşığın hikâyesine fazladan türküler ekleyerek istediği kadar uzattığını veya bazı bölümleri çıkarıp yeni şeyler eklediğini belirtmiştir (Boratav, 2012, ss. 28-34).

Fikret Türkmen“Tahir ile Zühre” adlı çalışmasında hikaye'nin teşekkülünde anlatıcının

- 1 Çevrenin etkisi,
2. Hikyenin ihtiyaçları,
3. Hikyecilik geleneği

gibi unsurların etkisinden söz ederken aslında bir metnin bağlamının anlatıcı-dinleyici ve kültürel çevre içinde şekilleneceğini (Türkmen, 1983, s.170) belirtmek istemiş olmalıdır.

Türkmen ve Cemiloğlu “Aşık Mevlüt İhsani’den Derlenen Halk Hikâyeleri” adlı çalışmalarında Aşık İhsani’nin hikâye anlatıcılığı üzerinde dururken onun canlandırmaya yani gösterime dönük bir üslubu tercih ettiğini; bu üslubun ise diyalogla yani anlatım-soru- cevap-devrik cümle-atasözü- arasöz ve diğer kalıp sözler ile zenginleştirerek hikâyelerini genişlettiğinden söz ederler (Türkmen- Cemiloğlu, 2009, ss. 19-28).

Mehmet Yardımcı “Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri, Halk Şiiri- Aşık Şiiri- Tekke Şiiri” adlı kitabında aşıklık geleneklerinden söz ederken bunlardan en önemlisinin “usta çırak ilişkisi” olduğunu belirtir ve aşıkların ustasından gördüğü gibi hikâye anlatmalarının kendi ustalarının stillerinin belirlediğini, bu nedenle aşık kollarının ortaya çıktığını belirtmiş bir yerde ustaların anlatım sırasında sazı tutuş hikâyeye başlayış ve bitiriş anlatı sırasında olaylar karşısındaki tutum ve davranışları, kullandıkları formeller v.b’nin çıraklarına geçtiğini ifade etmiştir. (Yardımcı, 2008, ss. 219-226). Mehmet Yardımcı’nın “Yaşamları, Sanatları ve Şiirlerinin Yorumlarıyla Aşıklarımız” adlı çalışmasının bazı bölümleri de bu konuya yönelik olup Pir Sultan Abdal’ın, Karacaoğlan’ın, Dadaloğlu’nun, Erzurumlu Emrah’ın, Aşık Veysel’in etkilendikleri ve etkiledikleri kesimlerle ilgili bölümlerinde de söz konusu aşıkların oluşturdukları ve yetiştikleri gelenek üzerinedir (Yardımcı II, 2009,129-134; 201-204; 293-301; 341-345).

Görüleceği üzere bir ürünün anlatıldığı ortam içinde değerlendirmesini ele alan belli başlı üç teori bulunmaktadır:

Birincisi “işlev teorisi” denilen ve anlatıcının sözlü ürüne neler eklediği niçin eklediği ve eklenen unsurların çevrede hangi ihtiyaçlara cevap olduğu üzerinde duran, her ürünün toplumdaki ihtiyaçlara göre şekillendiğini ve bu şekillenmede en büyük payın anlatıcıya ait olduğunu inceleyen kuramdır. Malinowski’nin temsilcisi olduğu bu

teorinin en önemli yanı toplumda beliren ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların karşılanma yollarıdır (Çobanoğlu, 2005, ss. 223-238).

Bu bağlamda Gyula Ortutay “İki Dünya Savaşı Arasında ve Bağımsızlığı İzleyen Dönemde Macaristan’da Folklor Bilimi” adlı çalışmasında söz konusu dönemde Macar folklorunu işçi ve köylü sınıfının sorunlarına bir cevap olarak doğduğunu belirtmiş bir yerde Macar türkü, masal, hikâye vb’lerin işçilerin hayatını anlattığını ortaya koymuştur. Linda Degh’in de tespit ettiği üzere Macar halk masallarının asıl konusu işçi, esnaf, tüccar ve ziraatçıların bir nevi hayat hikâyesi idi (Dorson, 1984, ss.18-19).

İkincisi Milman Parry’nin temsilcisi olduğu ve Albert Lord’un izinden gittiği “Sözlü Kompozisyon Teorisi” dir ki hikâye etme sırasında anlatıcının kullandığı formellerle anlatıyı yeniden şekillendirdiği esasına dayanır. Onlara göre hikâye etme sırasında kullanılan formellerin nedeni anlatıyı yeniden kurmaya yönelik olup işlevleri de tamamen bu ihtiyacı karşılar niteliktedir (Çobanoğlu, 2005, ss.238-260; Dorson, 1984, ss.25-26).

Bu teoriye yönelik olarak Dundes “Doku, Metin ve Konteks” adlı makalesinde sözlü geleneğin bir ürünün çağlar boyunca nakledilerek yaşamasının anahtarı olduğundan bahsetmiş, bu anahtarlardan birinin ise anlatıcının hikâye etme sırasında kullandığı jest ve mimikler olduğunu belirtmiştir. Dundes’e göre her ürünün nakledilmesi onun yeniden yaratılması demek olup sözlü geleneğe özgü atasözü-deyim, arasöz, tekrarlar gibi gösterime yönelik bir takım şifreler ile mümkündür. (Oğuz-Metin-Nebi-Gülin Öğüt- Selcan, 2006, ss. 58-77).

Bağlam merkezli teorilerin üçüncüsü ise icra yani performans teoridir. Bir ürünün sözlü ortamda hikâye (anlatılan şey yani türkü, destan, mit), anlatıcının hikâyeye kattıkları ve hikâyenin anlatıldığı kültürel çevrenin dikkate alındığı, anlatının bu üç unsur arasında şekillendiği esasına dayanan performans teori bir anlamda “her anlatının ayrı bir varyant yani yaratma olduğu” demek olup (Çobanoğlu, 2005, ss. 292-306) bu durumu destanın sözlü ortamda yaratılmasında da görmek mümkündür. Nitekim Volter Ong’a göre sözlü ortamda anlatıcı destanın hafızada kalabilmesi için bir takım hazır

kalıplardan yararlanır; bu hem yaratmayı hem de gelecek kuşaklara taşınmayı sağlayan en önemli unsurdur. Hatta söz konusu kalıpların anlatıcının mensup olduğu soyun kültürel özelliklerini taşıması demek destanların da belirtilen soyun kültürel kodlarını taşıyacağı ortadadır (Çobanoğlu, 2007, ss.57-89)

Performans tek bir araştırmacının tespit ettiği (ya da ileri sürdüğü) kurallara göre ortaya konan değil çeşitli teorisyenlerin olmazsa olmazlarını esas alarak oluşturulan ve ürünü anlatım-icra ortamında şekillenmesini inceleyen bir teoridir. Bir başka ifadeyle icra Fransız sosyoloji ekolü ile İngiliz antropologlarının metin yorumları olarak da değerlendirilebilir. Nitekim Malinowski'nin “bağsız metin ölüdür” sözü yanında Sapir'in dikkati metinden çok icra ortamına çekmesi ve Hendricks'in Fin Folklor Ekolü'nün çalışma yöntemiyle benzerliklerini ortaya koyduğu “karşılaştırmalı dilbilim”, Performans teorisinin hareket noktasını oluşturmuştur. Yaklaşık bir asırlık bir süreci kapsayan bu dönemin sonunda temel sorgu alanları belirlenen performans Teori'yi oluşturan halkbilimcilerin Karşılaştırmalı Dilbilim Okulu'ndan olmaları ise, işin en ilginç yanısıdır (Çobanoğlu, 2005, ss.265-266).

Prag Dil Okulu'ndan Ferdinand de Saussure'ün “dil” ve konuşma sırasında dilin ilettiği “mesaj” (parol) arasındaki bağlantıyı eşzamanlı incelenmesi pek çok dilbilimciyi etkileyen bir hareket olmuş; onu Karl Bühner'in herhangi bir konuşmanın:

Gönderme

Dışavurum

Başvurma

olmak üzere üç fonksiyonu olduğunu açıklaması ile Jan Makarovski'nin herhangi bir konuşmanın dördüncü işlevinin “estetik” yani dilin şiirsel kullanımını olduğunu, diğer üç işlevin ise “sözel sanat” üzerinde temellendiğini ileri sürmesi takip etmiştir. Makarovski'ye göre bu sözel sanat “söylenen” ve “söylenilen” olmak üzere icra ortamında gerçekleşmektedir (Çobanoğlu, 2012, s.289).

İşte Makarovski'nin işlevsel bağlamda kurallara oturttuğu dilbilim çalışmaları folklorun doğasını ve yapısını ortaya koymasına sebebiyle halkbilimi çalışmalarında da

uygulanmış; Performans teroinin temelini oluşturmuştur. Daha önce belirttiğimiz bir asırlık olgunlaşma sürecini halkbilimine yönelik bir teori haline getiren ise Roman Jacobson'dur (Çobanoğlu, 2012, ss.289-290).

Jacobson Bühner'in ve Makarovski'nin tespit ettiği "bir konuşma anında dilin dört işlevi"ne:

İletişim kanalı (icra ortamı)

Şifre çözme

diye belirlediği iki işlev daha eklemiştir; "dil" ile "mesaj" ilişkisine benzettiği "dilbilim" ve "halkbilimi"nin çalışma teknikleriyle uygulama alanlarına dikkati çekmeyi başarmıştır. Ona göre işlev sadece folklorun geleneksel şiir örneklerinde değil dilin diğer yapılarında da bulunmaktadır; bu nedenle iletişim ve dilbilim sahasına özgü yöntemler-kuramlar başta olmak üzere halkbiliminin öğrenilmesi gerektiğini savunur. Aynı zamanda bir halkbilimci olan ve Jacobson'ın görüşlerini benimseyen Petr Bogatrev'in folklorun tiyatro oyunu özelliğinden hareketle "bir masalın nasıl anlatıldığından değil de masal metninden hareket eden bir inceleme yönteminin yanlış olacağını, önemli olanın icra ortamı olduğunu" ifade etmesi ile Performans Teori'nin kavramsal çatısı oluşmuştur (Çobanoğlu, 2012, ss.290-298). Alan Dundes'in "Texture, Text and Context" adlı makalesi ise anlatıyı icra ortamında şekillendiren unsurlar bağlamında yapılan ilk ve önemli bir çalışma olarak dikkati çekmektedir (Dundes, Çev.M. Ekici, ss.58-77).

Performans Teori'nin oluşmasında etkili olan isimlerden birisi de Albert Lord ve Milman Parry'dir. "Sözlü Kompozisyon Teorisi" olarak bilinen bir teoriye göre Lord sözlü destanların doğası, yapısı ve icra ortamında nasıl şekillendiği üzerinde çalışmış; Performans Teori'nin oluşmasına önemli katkılar sağlamıştır (Çobanoğlu, 2012, ss. 250-251; Dorson, 1984, ss. 25-34).

Disiplinler arası çalışmalarıyla bilinen Clifford Geertz, Kenneth Burke, Erving Goffman, Victor Turner ve Gregory Bateson'un oluşturduğu bu olumlu çalışma havası ve ekibi, halkbiliminin Genç Türkler'i sayılan Performans Teori'nin kurucuları olan

Stith Thompson, Dorson, Alan Dundes, R. Abraham, Dan Ben Amos, Richard Bauman, Kenneth Golstein ve Henri Glassie'nin harekete geçmesini sağlamıştır (Çobanoğlu, 2012, ss.291-293).

Performans Teori bağlamında en çok ses getiren çalışma ise Dan Ben Amos'un sunduğu "Halkbilimi: Yeniden Tanımlama Oyunu" konulu bildiridir. Metin, tür ve motif merkezli incelemelerin tenkit edildiği bu savunmayı Richard Bauman'ın "Halkbiliminin Davranışlar Bir Teorisine Doğru" ile Roger D. Abraham'ın "Anlam ve Oyun Üzerine" adlı çalışmaları desteklemiş; özellikle Bauman'ın icra ve iletişimi belirleyici ana unsurlar olarak gören "Performans Olarak Sözel Sanatlar" adını verdiği yayını ile Performans Teori'nin kavramsal ve metotsal çatısı oluşmuş oldu (Çobanoğlu, 2012, ss.293-294).

Danışman hocam Nerin Yayın'ın 1998'de Güre'de katıldığı ve İlhan Başgöz'ün düzenlediği meslek içi yaz kursuna Henri Glassie'nin de katılarak Performans Teori'yi tanıttığı ve esaslarını anlattığından hareketle halkbilimcilere yeni bir çıkış açan bu kuram aynı zamanda insan unsurunu en başa oturtan bir yapılanmanın da habercisi idi.

Performans Teori'nin dayandığı iki esas vardır: "Ürünün icrası" ve "icra sırasında icracının, dinleyici-icracı ilişkisi bağlamında üründeki gelişmeler yani "icracının anlatım sanatı." Sadece anlatıcıyı değil onun sözel sanatını ve ürünün icra edildiği çevreyi de içine alan bu iki unsur folkloru "bir iletişim aracı" olarak da tanımlamaktadır. Bir başka ifadeyle halkbilimi gözlem veya derleme yoluyla elde edilen-yazıya geçirilen metinlerin incelenmesi yani metin merkezli çalışmalar olmaktan çıkarak "icracı"nın "icra"nın ve "icra ortamı"nın bir bütün olarak değerlendirildiği "konuşmanın özel bir biçimi" şeklinde yapılanmış; icracının "yorum"u, "ses tonu ve bununla kelimelere yüklediği anlam", "mecaz, jest-mimik, kinaye, tekrar, hüsn-i tahlil, mübalağa, telmih v.b yoluyla yorumsal bir sanat" haline gelmiş oluyordu. Üstelik bu durum Karagöz gibi seyirlik oyunlarla halk hikâyelerinin icrasında daha da belirgindi (Çobanoğlu, 2012, ss. 295-298).

Bauman'a göre bir ürünün performansı, icranın anahtarı niteliğinde olup icracının dinleyiciye vermek istediği “ileti” yani “mesaj”dır. Teorisyenin “icrasal çerçeve- anahtar” diye tanımladığı bu mesajın gerek icracı gerekse dinleyici bağlamında yorumlanması ise:

Özel kodlar: Konuya ilişkin eski söylemler, ifadeler, klişeler.

Mecaz: İcracının sözlü sanatına ilişkin olup mesajın doğru anlaşılmasını sağlar.

Özel yarı dilbilimsel yapılar: Ses Tonu, duraklama, vurgu.

Özel formüller: Ürüne özgü kalıp ifadeler.

Geleneğe başvuru: Arasözleri doğrulamalar.

Performans yalanlama: İcracının kendini yetersiz gibi gösterip dikkati kendi üzerine çekmesi.

şeklinde olmaktadır (Çobanoğlu, 2005, ss.276-277).

Ürünün icra edildiği çevre ise dinleyici kesimidir. İcra sırasında icracının (yukarıda sıraladığımız) bütün iletişim yolları bir yerde dinleyicilerin icraya katılımı anlamına gelir. Mesajın dinleyiciye ulaşmasını isteyen icracı, ortamdaki kişilerin cinsiyetini, eğitim seviyesini, beklentisini, toplumdaki konumlarını göz önüne almak zorundadır. Bir başka ifadeyle icracının anlatısını jest-mimik, fıkra, icra töresi, yani bir role bürünme gibi sanatlarla süslemesi folklorun statik değil dinamik ve değişken bir özelliğe sahip olduğunu da ortaya koymaktadır (Çobanoğlu, 2012, ss. 300-301).

Alan Dundes'in Kuzey Amerika yerlilerinin masallarına uyguladığı Performans Teori ise üçlü bir modeli oluşturmaktaydı. “Metin, Sözel Doku ve Bağlam” (Dundes, Çev. Ekici, 2006, ss.58-77) adını verdiği makalesinde de belirttiği üzere bu üçlü inceleme biçimi, şu şekildedir:

Texture (Sözel Doku): Bir folklor ürününün anlatımı sırasında icracının aksanı ve dili, vurgu yapılan yerler, ses tonu, kullanılan tekrarlar başta olmak üzere kalıp

ifadeler, deyim ve atasözleri, kafiye gibi unsurlar tamamen anlatıcının sözel sanatlarını ifade etmektedir. Bütün bunlar sözlü anlatım (icra) sırasında icracının folklorla kattığı şeyler olup onun performansı ile ilgili bir durumdur (Çobanoğlu, 2012, ss.302-303).

“Metin” ise folklor ürününün kendisi olup herhangi türkü- masal-atasözü-bilmece vb’nin söylenmesi veya bu yolla elde edilmesidir. Dundes’e göre folklor ürünlerinin yapısal incelemeye tabi tutulan kısmı, metnidir. Buna rağmen bir ürünün başka bir dile çevrilebilmesi sözel dokusundan dolayı her zaman sağlıklı olmayabilir (Çobanoğlu, 2012, ss.303-304).

Dundes için “bağlam”ı meydana getiren iki unsur söz konusudur: Dinleyici ve icracı. Dolayısıyla bağlam, bir folklor ürününün doğal ortamı içinde derlenmesi anlamına gelir. Bu manada elde edilen metnin bağlamı sözel doku ile metni de etkileyecektir. “Dinleyicilerin icracıya etkisi” olarak da tanımlanabilecek bu duruma göre icracının dinleyici grubunun cinsiyetini, yaşını, kültürel ve eğitim durumunu, sosyal statüsünü göz önüne alarak metnin belli yerlerinde değişiklikler, eklemeler yapabilecektir. Aynı şekilde dinleyici de ürünün anlatılması sırasında olumlu ya da değil tepki verebilecek; bunu çeşitli şekillerde gösterebilecektir (Çobanoğlu, 2012, ss.304-307).

Bunlardan sadece biri folklor ürününü tanımlamaya yetmez; özellikle bağlam, son derece önemlidir. Ürünün işlevinin de ortaya çıktığı bağlam, metnin hayatı demektir; bir başka ifadeyle bağlamsız metin, ölüdür (Çobanoğlu, 2012, ss. 307-310).

Bağlamın en önemli unsuru ise performans teorisinin oluşum sürecinde kavramsal değerlendirmelerin Alan Dundes’in “Halk Kimdir?” adlı çalışmasında ele aldığı “halk” kavramıdır. Dundes, halk kavramının on dokuzuncu yüzyıl kullanımlarından kaynaklanan problemleri ele alır. Buna göre halk; aşağı tabakayı oluşturan, medeniyete uzak, köylü, okuma yazma bilmeyen fakat okuma yazmadan haberdar olan kesim olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan “yazı öncesi” olarak etiketlenen ilkel kesimden de ayrı tutulmuştur. Dundes ise “halk” terimini şu şekilde tanımlamaktadır: En azından bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün ortak bir meslek, dil veya din olabilir- ne

olduğu önemli değildir. Halkın bu esnek tarifine göre, bir grup bir millet kadar geniş veya bir aile kadar küçük olabilir (obanoğlu, 2005, ss. 298-291).

Performans teorisinin manifesto aşamasına gelindiğinde “folklor” tanımı üzerinde de durulur. Halkbilimcilere göre folklor; ona şeklini veren bir grup olmaksızın veya o gruptan ayrı olarak dşnlememiştir. Folklor eşsiz-emsalsiz bir olgu değildir. Nasıl tanımlanırsa tanımlansın, onun mevcudiyeti ya bir coğrafyaya, dile, kavme ya da aynı meslekten bir iş grubuna ait olabilen sosyal bağlama bağlıdır. Kısacası Performans Teori folklorun ne olup ne olmadığını ve hangi temeller üzerinde yükseldiğini belirlemektedir (obanoğlu, 2005, ss.295-296).

Performans teoriiyi kaul etmekle birlikte szli gelenek yoluyla bgne gelebilmiş hiçbir ürünü folklor olarak kabul etmeyen Dan Ben Amos’a göre Performans Teori bağlamında bir rn:

Kişisel boyut (Anlatıcı-oyuncu)

Sosyal boyut (dinleyici-izleyici)

Söz boyutu (anlatılan-metin)

düşünülerek incelenmelidir (obanoğlu, 2005, s.307). Böylece Dan Ben Amos folklor kavramını daha kapsamlı bir hale getirmiş; ürünün tanımlanmasında gelenekseli ve belli bir zaman süzgecinden geçmiş olmasını da Dundes’in öngördüğü bu üç unsurun yanına eklemiş (obanoğlu, 2012, ss.319-325); folkloru “sanatsal bir iletişim” olarak tanımlamıştır (obanoğlu, 2012, ss. 325-329).

Roman Jacobson’a göre bir metnin icrası sırasında iletişimin ana unsurları:

İletişim olayına katılanlar,

Kullanılacak iletişim yolları (konuşma, trk söyleme, jest ve mimik, dokunma v.b)

İletişimin yer aldığı evre (mesajın asıl verildiği yer, metnin uzayıp kısaltıldığı zaman)

Mesajın biçimi (şiir, hikâye, türkü, v.b).

Mesajın içeriği (ne demek istendiği, verilen tepkiler)

İcra olayının tamamı (Çobanoğlu, 2012, s.335) şeklinde altı alt başlık altında toplanmaktadır.

Bühler'e göre icrada iletişim modeli:

Verici (icracı)

Alıcı (dinleyici)

Dinleyiciye hitaplar

İcracının çevreye gönderme yapması,

Objeler ve kabuller (Çobanoğlu, 2012, s.335)

şeklinde tanımlanırken Sebeok bu hususu:

Verici (icracı)

Alıcı (dinleyici)

Göndermede bulunulan

Kodlar

Mesaj

Kanal (Çobanoğlu, 2012, s.335)

olarak belirlemektedir.

Özkul Çobanoğlu âşık tarzı destan geleneğine uygun olarak bu iletişim yollarını:

- Âşık
- Seyirci-dinleyici

- Âşık ile dinleyici arasındaki iletişim ilişkileri ve âşığın dinleyiciye yaptığı göndermeler, âşığın dış dünyaya yaptığı göndermeler,
- İletişim araçları ve yolları
- Destanın mesajı
- Destanda dilin kullanılışı (Çobanoğlu, 2012, ss.335-336)

biçiminde ele alıp incelemiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki Performans Teori'ye kadar yaygın halkbilimi anlayışı olan ve bir şey, bir nesne, bir unsur, tamamlanmış bir ürün olarak düşünüp herhangi bir unsuru veya şeyi üzerine çalışma metodu, Performans Teoriyle birlikte, folkloru bir olay, canlı bir icra veya yapılan ve gerçekleşen bir süreç olarak ele alan yeni bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu anlayışa göre sözlü anlatım bir sosyal olaydır ve teatral anlamda bir icra veya performans olan bu sosyal olay, üç temel unsurdan anlatan, dinleyen ve anlatılan geleneksel anlatıdan oluşmaktadır (Çobanoğlu, 2005, s.307).

Performans Teori ile birlikte bir ürünün nasıl anlatıldığı sorusu da son derece önemli bir hale gelmektedir. Günümüz halkbilimi araştırmalarında en az “metin” (text) kadar önemli bir yere sahip olan “icra bağlamı” (context) iletişim şekline göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlar iletişimin yüz yüze bir ortamda gerçekleştiği sözlü kültür ortamı, ve iletişim amacına yönelik bir araç vasıtasıyla nakledilerek veya kaydedilerek icracıdan bağımsızlaştırarak aktarımın sağlandığı “kaydedilmiş gösterimler”dir (Çobanoğlu, 2005, s. 309).

VII. 1. Kaynak Kişi Bilgileri

Belirtmemiz gerekir ki bir ürünün icra ortamında değerlendirilmesinde en önemli unsur kaynak kişidir. Hem kendisinde var olan hem de anlatım sırasında ortaya çıkan özellikleri bakımından değerlendirildiğinde kaynak kişi ayrı bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda kaynak kişiyle ilgili bilgileri biz iki alt başlık halinde değerlendireceğiz.

VII. 1. 1. Kendi Bilgileri

VII. 1. 1. 1. Cinsiyet Bağlamında:

Üzerinde çalıştığımız 136 metnin 34 tanesi kadınlardan geri kalan 102 tanesi de erkeklerden derlenmiştir. Neredeyse erkek sayısının dörtte birine denk gelen sayıda kadın kaynak kişilerle çalışmamız ise asla tesadüfi değildir. Kendi aralarında bile olsa bazen konunun nezaketinden-kutsallığından bazen de “bu iş imamların, müftülerin, hocaların işidir” denilerek sorumluluğun söz konusu meslektekilere atılması bizim, böyle bir tabloyla karşılaşmamıza neden olmuştur. Hatta benzer bir durum sadece kadınlar değil erkekler arasında bile söz konusudur. Nitekim 29 no’lu derlemede de karşımıza çıktığı üzere evin oğlu Akif Akto kendisi de sorduğumuz sorulara cevap vermesine karşın babasını işaret ederek “şimdi köylerde öyle ya, bayan bir şey bilmez erkek zaten bilgi kaynağıdır, genelde ona sorulur annem de böyle konuları babama sorardı” diyerek hatırlatma yapmıştır.

VIII.1. 1. 2. Yaş Bağlamında

136 derlemenin kaynak kişilerine yaşları bağlamında baktığımızda ilginç bir tabloyla karşılaşmaktayız. Buna göre 1910’dan başlayarak 1990’a kadar olan süreçte doğmuş kaynak kişilerin yer aldığı bu durum bize hemen her yaş grubundan insanla karşı karşıya olduğumuzu bu bağlamda da derleme konumuza aldığımız cevapların çok çeşitli yaş gruplarında edinilmesi nedeniyle daha sağlıklı bir sonuca ulaşabileceğimizi göstermektedir. Nitekim aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere 1910-1920 arasında doğan kaynak kişi sayısı 1, 1920-1930 yılları arasında doğanların sayısı ise 2 olup en az kaynak kişi bu iki grupta yer almaktadır. 1960-1970, 1980-1990 yılları arasında doğan kaynak kişi sayısı ise her iki grupta da birbirine yakın olup 25 ve 24 tanedirler. 1930-1940 arasında doğan kaynak kişi 16, 1940-1950 arasında doğan kaynak kişi sayısı 11 olurken, 1950-1960 yıllarında doğan kaynak kişi sayısı 19 tanedir. 34tane ile en çok sayıda kaynak kişinin yer aldığı grup ise 1970-1980 yılları arasında doğanları kapsamaktadır. Bu arada 106 no’ya kayıtladığımız kaynak kişinin kendi isteğine de uyarak cinsiyeti haricinde hiçbir kimlik bilgisine yer veremeyeceğimizi de belirtmek istiyoruz (Tablo.4)

Yaş Bağlamında Kaynak Kişiler

Kaynak Kişilerin Doğum Yılı Aralıkları	Kaynak Kişilerin Derlemede Kayıtlı Numaları
1910 -1920	58
1920 -1930	16, 48
1930 -1940	11, 50, 66, 72, 77, 79, 92, 96, 97, 98, 99, 104, 111, 112, 113, 117
1940 -1950	3, 9, 10, 19, 20, 65, 74, 89, 105, 116,129
1950 -1960	2, 4, 15, 24, 37, 41, 54, 57, 59, 83, 84, 87, 100, 108, 109, 115, 123, 133, 136
1960 -1970	5, 13, 17, 18, 19, 22, 34, 35, 51, 52, 53, 56, 62, 63, 68, 81, 82, 85, 88, 91, 93, 94, 102, 110, 120
1970 -1980	1, 6, 7, 8, 12, 21, 23, 25, 26, 27, 29, 36, 46, 49, 60, 61, 67, 69, 70, 71, 73, 76, 80, 86, 95, 101, 107, 118, 119, 121, 124, 127,128, 130
1980-1990	14, 28, 30, 31, 32, 33, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 47, 55, 64, 75, 78, 90, 114, 103, 122, 125, 126
Bilgi Vermedi	106

(Tablo:4)

VII. 1. 1. 3. Doğum Yeri Bağlamında

Yaptığımız 136 derlemeyi elde ettiğimiz kaynak kişileri doğum yerleri bakımından değerlendirdiğimizde de başta Mardin ve ilçeleri olmak üzere çok çeşitli bölgelerden olduklarını görmekteyiz. Bir başka ifadeyle kaynak kişilerin çoğunluğu

Mardin ve çevresinde doğmuş; bir kısmı da başka yakın ya da uzak bölgelerde doğup burada yaşayan kişiler olup çoğunluğunu Mardin'in içinde doğanlar teşkil etmekte olup, 1, 9, 10, 11, 12, 22, 23, 24, 25, 26, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 59, 60, 62, 73, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 98, 110, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121 no'da kayıtlı olan kaynak kişiler bu gruba girmektedir.

Mardin'e bağlı ilçelerde doğan kaynak kişilerin sayısı ise hiç de küçümsenecek gibi değildir. Meselâ Midyat (6, 7, 8, 58, 69, 71, 72, 75); Ortaköy (13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 50); Derik (3, 4, 5, 57, 63, 64, 65, 66, 68, 122, 123, 124, 125, 126, 127); Kızıltepe (46, 47, 48, 55, 67); Nusaybin (14, 47, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82); Ömerli (93, 95, 96, 97, 99); Kabala (61); Savur (100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114); Yeşilli (130) örneklerinde de görüleceği üzere Mardin'e bağlı ilçelerde doğan kaynak kişilerin Mardin'in içinde doğanlara nazaran daha fazla olduğu görülmektedir.

Kıyâmetle ilgili anlatmaları derlediğimiz kaynak kişilerin bir kısmını ise Mardin ve ilçelerinden daha farklı yerlerde doğan kişiler oluşturmaktadır. Nitekim Malatya (45); Hatay (32, 33); Elazığ (27); İzmir (31, 119); Adana (44); Antalya (39); Tunceli (40); Adıyaman(42); Kırıkkale (30); Mersin (43); Zonguldak (28); Diyarbakır (29);hatta Suriye (70) ve Ermenistan (2) bu durumu gözler önüne sermektedir.

VII. 1. 1. 4. Mesleği Bağlamında

Kaynak kişilerin mesleklerine baktığımızda en zengin çeşitlemenin bu grupta yer aldığını görmekteyiz. Toplumun hemen her kesiminden derleme yaptığımızı gösteren ve bu durum en kalabalıktan en aza doğru sınıflandırdığımız ve yanlarına parantez içinde numaralarıyla verdiğimiz şu bilgilerde de bu durum, açıkça görülecektir. Öğretmen (14, 21, 31, 32, 33, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 60, 64, 91, 92); çiftçi (72, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 96, 103, 105, 108, 112); ev hanımı (11, 12, 15, 16, 17, 46, 57, 61, 63, 121, 122, 123, 124, 125); serbest meslek (18, 35, 59, 89, 90, 107, 109, 110, 117, 119, 127); emekli olmuş serbest meslek sahipleri (9, 48, 52, 54, 58, 79, 87, 98, 99, 104, 111); imam (50, 51, 56, 62, 67, 71, 100, 130, 131, 132, 134, 135,136); işçi (53, 70, 93, 94, 118); din görevlileri (129,136); memur (5, 14, 69, 85, 102); akademisyen (27, 28,

29, 30, 133); bakkal (19, 66, 101); kuaför (47, 120); müteahhit (73, 97); güvenlik görevlisi (25, 26); şoför (20,126); emekli memur (65,115); Süryani kilisesinde din eğitimcisi (8,71); inşaat mühendisi (34); bilgisayar uzmanı (23); sigortacı (22); emekli memur ama şu an emlakçı (24); kilise görevlisi (2); papaz (84); zangoç (3); emekli memur ama şu an müteahhitlik yapan (4); imam-aktar (1); öğretmen ve spor salonu sahibi (6); satış temsilcisi (49); terzi (86); bankacı (36); emekli öğretmen (37); kitapçı (41); gazeteci (114); medrese hocası (113); meslek danışmanı (55); idarecilikten emekli ama şu anda serbest çalışan (83); öğrenci (75); petrol bayii işletmecisi (68); manifaturacı (88); kalaycı (116)....

VII. 1. 1. 5. İkamet Yeri Bağlamında

Üzerinde çalıştığımız ve Mardin ile çevresinden derlenmiş 136 derlemenin kaynak kişilerinin neredeyse tamamı Mardin ve ilçelerinde yaşamaktadır. Özellikle İslam dinine özgü Ramazan ve Kurban bayramı vaazları, Mevlüt-Miraç-Beraat kandillerinde okunan vaazlar, Nihat Hatipoğlu'nun söyleşileri televizyon ekranından elde edilen metinler olduğu için söz konusu vaazları veren ve konuşmalar yapan kimselerin ikamet yeri İstanbul olup 129, 133 nolu metinler bu şekilde elde edilmiştir. Bunun yanı sıra 49, 55 ve 59 nolu metinleri elde ettiğimiz kaynak kişiler de İstanbul'da ikamet etmektedirler. 47 no'da kayıtlı olan kaynak kişi ise 1 yıldır Antalya'da ikamet etmektedir.

Belirtmemiz gerekir ki bu gruba aldığımız 47, 49, 55, 59 nolu kaynak kişiler daha önce Mardin'de ikamet etmekte iken diğerleri Mardin'de hiç bulunmamışlardır.

VII. 1. 1. 6. Öğrenim Durumu Bağlamında

Belirtmemiz gerekir ki kaynak kişilerin ekseriyeti belli bir eğitim sürecini tamamlamış veya yarıda bırakmış kişilerden oluşmaktadır. Söz konusu kaynak kişilerin önemli bir kısmını ise en çok ilkokul mezunu olup eğitimlerine devam etmemiş ya da edememiş kişiler meydana getirmektedir. Nitekim 3, 9, 10, 12, 17, 18, 19, 20, 41, 46, 53, 54, 63, 76, 77, 79, 82, 87, 88, 89, 93, 95, 97, 99, 101, 104, 105, 107, 109, 113, 116,

118 ve 120 no'da kayıtlı metinlerin elde edildiği kaynak kişiler bu gruba oluşturmaktadır.

Kaynak kişilerimizin bir bölümünü ise üniversite mezunu olan kimselerin oluşturduğunu görmekteyiz. Meselâ 4, 6, 14, 21, 24, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 55, 60, 64, 69, 78, 83, 85, 91, 92, 119,130 nolu metinleri elde ettiğimiz kaynak kişilerin bu grubu oluşturduğunu tespit ediyoruz.

Lise mezunu olan kaynak kişilerimiz de azımsanmayacak kadar çoktur: 5, 13, 22, 23, 25, 26, 35, 47, 59, 68, 75, 90, 94, 102, 110, 115, 121, 126, 127,136 nolu metinleri elde ettiğimiz kaynak kişiler gibi....

Kaynak kişilerimizin üçü doktora (27, 28, 29); üçü yüksek lisans (30, 36, 114) olmak üzere 6 tanesi lisansüstü eğitimleri tamamlamış olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Kaynak kişilerimizin birçoğu imam hatip lisesi mezunları olup (1, 7, 49, 50, 51, 56, 62, 67 ve 100) numarada kayıtlı olanlar bu grubu temsil etmektedirler.

Bunların arasında ortaokul mezunu olan kimseleri de görmekteyiz: 52, 65, 72, 73, 80, 86 ve 103 no da kayıtlı olanlar gibi.

Eğitim durumları hakkında “bilgi vermek istemiyorum” diyen kaynak kişiler (2, 106) olduğu gibi “hiç okula gitmeyen” hatta okuma yazma bilip bilmediği belli olmayan (96, 98, 111, 117) kimselerle de karşılaşmaktayız.

Bunun üstüne “ilkokula gitmediği için(doğal olarak) okuma yazma bilmeyenler” (11, 15, 16, 57, 61, 74, 81, 122, 123) ile yine “ilkokula gitmeyip okuma yazma bildiğini ifade eden” (48, 58, 66, 70, 108, 112, 124, 125) kaynak kişiler ise eğitimleri olmadığı halde dini bilgi edinmenin sosyal ortamda ne kadar önemsendiğini göstermesi bakımından son derece dikkate değer.

Kaynak kişilerimizin 84 no'da kayıtlı olanı ise “manastır'da teoloji okuduğunu ifade etmiştir.

VII. 1. 1. 7. Dini Bilgileri Kimden Öğrendiği Bağlamında

Gelelim kaynak kişilerin kıyâmet konusunda bildiklerini kimlerden öğrendikleri meselesine.....Bu konuda elimizdeki 136 derleme metnini incelediğimizde kaynak kişilerin hem çok farklı hem de birden fazla kaynaktan söz konusu bilgileri edindiklerini görmekteyiz. Bu kaynakları en yaygın olandan en aza doğru sıraladığımızda şöyle bir tablo ile karşı karşıya kalırız: Belirtmemiz gerekir ki içlerinde en kalabalık olanını “büyüklerinden öğrendiği” şeklinde cevap veren grup teşkil etmektedir. Nitekim 5, 10, 14, 15, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 39, 58, 59, 60, 77, 88, 89, 104, 105, 106, 108, 114 ve 115 no’da kayıtlı kaynak kişiler ise kıyâmetle ilgili bilgilerini büyüklerinden öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Kaynak kişilerin bir kısmı ise bu konuyu “büyüklerimden, dini kitaplardan ve din görevlilerinden” öğrendiklerini belirtmektedirler. Meselâ 4, 31, 34, 37, 38, 48, 91, 93, 97, 99, 109, 112, 118, 119, 120, 122, 123 no’lu kaynak kişiler hem birden fazla kaynağı işaret etmekte hem de kaynaklarına bağlı olarak bilgi genişliklerini ortaya koymaktadırlar.

Derleme metinlerimizden elde ettiğimiz bilgilere göre kıyâmet konulu kültürünü “kulaktan dolma bilgilerle geliştirdiklerini” ifade edenler de bulunmaktadır. Nitekim 3, 35, 53, 54, 63, 64, 65, 66, 73, 79, 86, 103, 117 ve 125 no’lu kaynak kişiler bu grubu oluşturmaktadırlar.

Bazı kaynak kişiler ise bu işin eğitimini almış olanlardır. Meselâ 1, 7, 30, 49, 50, 51, 56, 62, 67, 69, 71, 100, 121, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135 ve 136 no’lu kaynak kişiler kıyâmetle ilgili bilgileri okudukları din eğitimi veren okullarda edindiklerini söylemişlerdir.

Kaynak kişilerin bir kısmı ise kıyâmet konusunda kendi düşüncelerini ve yorumlarını da ortaya koyan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Nitekim 13, 36, 40, 41, 68, 70, 75, 87, 96, 98, 110 no’da kayıtlı metinlerin kaynak kişileri kıyâmet konusunu kendilerine göre yorumlamakta ve ifade etmektedirler.

Kaynak kişiler arasında kıyâmet konusundaki bilgilerini “Kur’an-ı Kerim, din görevlileri ve üniversitedeki hocalardan öğrendiklerini” belirtenler de bulunmaktadır. Nitekim 6, 9, 24, 43, 57, 90, 92 ve 94 no’lu kaynak kişiler kıyâmet konusundaki bilgilerini bu üç kaynaktan öğrendiklerini belirtmektedirler.

Söz konusu bilgileri sadece “Kur’an’dan öğrendiklerini ifade eden adres olarak Kur’an’ı gösteren kaynak kişiler de az değildir: 42, 44, 45, 52, 124, 127 no’lu kaynak kişiler gibi...

İnançları gereği “İncil”i esas aldıklarını belirten kaynak kişiler de bulunmaktadır. Nitekim 8, 76, 78, 80, 84, 85 ve 95 no’lu kaynak kişiler kıyâmet konusunu İncil’den öğrendiklerini açıklamaktadırlar.

Yine inançları gereği kıyâmet konusunu “Seyda”lardan öğrendiklerini belirten 16, 17, 18, 19, 20, 21 no’lu kaynak kişiler ise işin ayrı bir boyutudur.

Sadece “din görevlilerinden ve dini içerikli kitaplardan bu tür bilgileri edindiğini söyleyenler de yok değildir: 83,101,107,125 no’da kayıtlı olanlar gibi....

Kıyâmet konusunu nereden öğrendikleri sorusuna “büyüklerimden-çevremden” diye cevap veren kaynak kişilerle de karşılaşmaktayız. Mesela 22, 23 ve 55 no’lu olanlar bu grubu teşkil etmektedir.

72, 74 ve 81 no’lu kaynak kişiler bu sorumuza çevremden, Yezidî cemaatinden “diye cevaplandırırken 113 no’lu kaynak kişi “medrese eğitimi sırasında öğrendiğini” belirtmekte 82 no’da kayıtlı olanı ise “İncil ve Tevrat’tan öğrendim” diye cevap vermektedir.

Kıyâmet konusundaki bilgileri annesinden öğrendiğini belirten 11 no’lu, “annesinden ve dengbejden öğrendiğini” belirten 12 no’lu “babasından ve Kur’an-ı Kerim’den öğrendiğini” belirten 46 ve 47 no’lu, “gezgin din adamlarından edindiğini 116 no’lu, kaynak kişilerin yanında sorduğumuz soruya “cevap vermeyen 2 no’lu olanı ile “bu konuda bilgim yok” şeklinde cevap aldığımız 102 no’lu kaynak kişinin olduğunu da belirtmek istiyoruz.

VII. 1. 1. 8. Dini İnançları Bağlamında

Kaynak kişileri inanç bağlamında değerlendirdiğimizde Mardin bölgesinin bu konuda ne kadar renkli bir tablo çizdiği ortaya çıkar. Çünkü Mardin diğer illere nazaran çeşitli inanç gruplarını bir arada toplayan ender şehirlerimizden birisidir; kıyâmet inancı konulu derlememizde de bu durum açıkça kendini belli etmektedir.

Mardin ve çevresinden aldığımız derlemelerin kaynak kişileri inanç bağlamında dört farklı grup oluşturmaktadır.

Birinci grubu hiçbir dine mensup olmadığını belirtenler oluşturmaktadır. Nitekim 40 ve 60 no'lu kaynak kişiler kıyâmet konusunda neler bildiklerini sorduğumuzda bize “hiçbir dine mensup değilim” diyerek cevap vermişlerdir.

Kaynak kişilerin ikinci grubunu Yezidîler teşkil etmektedir. 70, 72, 74, 81, no'lu metinlerin elde edildiği kaynak kişiler bundan sonra vereceğimiz gruptakilerden daha az sayıda olup nedeninin, bizim içinde bulunduğumuz çevre kadar inançlarını kendi içlerinde ve dışarıya kapalı olarak yaşamaları, olduğunu düşünüyoruz.

İnanç bağlamında kaynak kişilerin üçüncü grubunda “Hristiyanlar” yer almakta olup 2, 3, 8, 58, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 84 ve 95 no'da kayıtlı olanlar, Hristiyan olduklarını belirtmişlerdir.

Dördüncü ve en kalabalık bölümü “Müslümanlar” teşkil etmektedir. Derleme yaptığımız 136 kaynak kişinin 118'inin yer aldığı bu grup elbette “Mardin bölgesinde en çok Müslümanların yaşadığı” düşüncesini doğurmaktadır. Bölgenin nüfusuna göre orantılı görünen bu durumun zaman içinde çeşitli nedenlerle yapılacak iç ve dış göçlerin yanı sıra kaynak kişilerin farklı çevrelerden seçilmesi durumunda bile büyük bir değişikliğe yol açmayacağını düşünüyoruz. Ancak yine de bu konudaki değerlendirmemizi açık bir kapı bırakmak doğru olacaktır.

VII. 1. 2. Anlatım Stili Bilgileri

Bölümün başında da vurgulandığı üzere halk bilimcilerinin ve antropologların üzerinde en çok durdukları şey kaynak kişinin sözlü ürünü anlatma-hikâye etme stilidir.

Bu bağlamda jest ve mimik, ses tonu, duruş ve tavır, anlatımda fıkra, hikâye, anekdot, deyim, atasözü gibi tekniklere başvurma başta olmak üzere kaynak kişiye özgü özellikler icra ortamında hem anlatının verdiği mesajın daha iyi algılanması hem de sözlü ürünlerin bir çeşit tiyatro oyunu gibi sergilenbildiğini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle çalışmamızın bu kısmını Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatıları bize veren kaynak kişilerin anlatım stili özelliklerine ayırmayı tercih ettik.

Üzerinde çalıştığımız derleme metinlerinin aldığımız kaynak kişileri anlatım sırasındaki tekniklerine bakarak beş alt başlık halinde toplayıp değerlendirmek istiyoruz:

VII. 1. 2. 1. Jest ve Mimikler Bağlamında

Derleme yaptığımız 136 kaynak kişinin bir kısmının hikâyeyi daha etkili kılmak, dinlenilir olmayı sağlamak için çeşitli özellikleri sergilediğini görmekteyiz. Bir yerde “her mit bir tiyatro eseridir, bir temsildir” diyen Çobanoğlu’nu (Çobanoğlu, 2012, s.298) haklı çıkarıncasına 1, 2, 11 ve 68 no’da kayıtlı kaynak kişilerin “yüz ifadesi donuk bir şekilde”; 8 no’lu kaynak kişinin “sık sık işaret parmağını havaya kaldırarak”; 44 no’lu kaynak kişinin “bir elini çenesine koyarak”; 45 no’lu kaynak kişinin “sık sık başını yukarı kaldırıp aşağı indirerek”; 46 no’lu kaynak kişinin “derlemeciyle ve dinleyici grubuyla göz teması kurarak”; 67 no’lu kaynak kişinin “gözlerini kısıp-kırıştırarak”; 1, 50 ve 56 no’lu kaynak kişilerin “Hz. Muhammed’in adı her geçişinde salavat getirip sağ elini kalbinin üzerine koyarak” anlattıkları görülmüştür. Kaynak kişilerin 49, 65, 98, 106, 116 no’da kayıtlı olanlarının ise anlatının başından sonuna kadar “sürekli ellerini kollarını oynattığı” dikkatimizden kaçmamıştır.

VII. 1. 2. 2. Duruş ve Oturuş Bağlamında

Belirtmemiz gerekir ki derleme yaptığımız kaynak kişilerden kıyâmet konulu bilgiler bazen doğal ortamında genellikle de kendilerine haber verilmeden alınmaya dikkat edilmiştir. Mardin ve çevresinde kıyâmet konulu efsanelerin en yaygınını, en bilinenini derleme amacına yönelik olan bu tutumumuzun kaynak kişinin duruş ve

oturuş biçimini de etkileyeceği kesindi. Bir başka ifadeyle kaynak kişi söz konusu bilgileri (iş ya da konumu gereği) oturarak çalışıyorsa oturarak; değilse ayakta (buna sokakta yaptığımız derlemelerin alındığı kaynak kişiler de dâhildir) verecekti.

136 derlemenin elde edildiği kaynak kişileri bu bağlamda değerlendirdiğimizde 1, 2, 15, 17, 73, 75, 79, 85 no'lu kaynak kişilerin kıyâmet konulu inançlarını içeren bilgileri “ayakta” anlatmayı tercih etmelerine rağmen diğerlerinin oturarak anlattıkları gözlenmiştir.

Bunlardan 53, 85, 86 no'lu kaynak kişilerin “oturdukları sırada ellerini birbirine kavuşturarak” anlatmayı tercih ederken 1 ve 2 no'lu kaynak kişilerin “ayakta ve ellerini birbirine kavuşmuş” şekilde anlattıkları görülmüştür. Bu arada 48 no'lu kaynak kişiden kıyâmet konusunda bildiklerini ve inandıklarını “telefonla” 24 no'lu kaynak kişiden ise “yazılı olarak” aldığımız için bu konuda herhangi bir gözlem söz konusu değildir.

VII. 1. 2. 3. Tavrı- Tutum Bağlamında

Belirtmemiz gerekir ki kaynak kişinin tavrı anlattığı şeyin dinleyici kitlesini daha çabuk etkilemesini vereceği mesajın söz konusu kitleye daha hızlı ulaşmasını sağlar. Çünkü anlatıcının tavrı aynı zamanda onun, konuya-anlatısına bakış açısını da dile getirir.

Üzerinde çalıştığımız kıyâmet konulu anlatmaların derlendiği kaynak kişileri bu bağlamda da değerlendirdik ve şöyle bir tablo ile karşı karşıya kaldığımızı gördük:

111 no'lu kaynak kişi “kendinden emin” bir şekilde yani konuya olan hâkimiyetinin bilincinde olarak anlatmayı tercih ederken 5, 7, 116, 121 ve 123 no'lu kaynak kişilerin bu bağlamda “heyecanlı” oldukları gözlenmiştir. 4, 6, 13, 14, 15, 16, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 60, 71, 72, 75 no'lu kaynak kişilerin “sakin-rahâ” oldukları gözlenirken; 13, 20, 23, 101 no'lu kaynak kişilerin ise “zaman zaman ciddi, zaman zaman gülümseyen ve rahâ bir tavrıla” anlatmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. 41 no'lu kaynak kişinin “kaygılı” (26, 54, 70) no'lu kaynak kişilerin tedirgin, 117 no'lu kaynak kişinin neşeli, 119 no'lu kaynak kişinin “dinleyicilerden yardım istercesine

anlatması”; 89, 102 no’lu kaynak kişilerin “sinirli” tavırları, 59, 68 no’da kayıtlı olanların “hayret edercesine ve eleştirel bir gözle sürdürdükleri”, 81 no’lu kaynak kişinin “umursamaz” tavrı; 42, 80 no’lu kaynak kişilerin “hüzünlü, endişeli” ifadeleri dikkatimizden kaçmamıştır. 31, 58, 62, 40, 115 no’lu kaynak kişiler kıyâmet konusuna yani anlattıklarına inandıklarını takındıkları “rahat ve ciddi” ifadeyle bize gösterirken bazıları “sakin ve kendinden emin halleri” ile dikkati çekmişlerdir: 34, 74, 76, 78, 82, 83, 93, 94, 97, 99, 107, 109, 110, 114, 120 no’da kayıtlı olanlarında tespit ettiğimiz üzere....Kaynak kişilerin bir kısmının zaman zaman unuttuklarını gösterir bir şekilde duraksadıkları hatırlamaya çalıştıkları da sık rastlanan durumlardır: 30, 31, 32, 43, 44, 47, 55, 61, 104, 106, 108, 113, 119 no’lu kaynak kişiler gibi.....Bu arada 63, 103,118 no’lu kaynak kişilerin bu konudaki bilgilerinin azlığından dolayı “mahcup bir ifade” takınmaları da dikketlerden kaçmamalıdır.

Kaynak kişilerin çoğunluğunun kıyâmet konusunun kutsallığı, yaratma yani Allah’ın kudretini dile getirdiğini hatırlatır bir şekilde kaynak “ciddi bir ifade” ile konuştukları gözlenmiştir. Kendilerinin kıyâmet konusuna bakışaçılarını da ortaya koyan bu durum 9, 10, 11, 12, 14, 17, 19, 20, 21, 22, 29, 30, 35, 38, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 55, 56, 64, 65, 66, 67, 69, 91, 92, 94, 95, 98, 100, 101, 122, 124, 125, 126, 127 no’lu kaynak kişilerin bu bağlamdaki özelliklerini yansıtmaktadır.

VII. 1. 2. 4. Yüz İfadesi Bağlamında

Elimizdeki derlemeler göstermiştir ki kıyâmet konusunu geçiş ve anlatım sırasında kaynak kişilerin yüz ifadelerini bile değiştirdiklerini görüyoruz. Nitekim 18 ve 19 no’lu kaynak kişiler kıyâmete inandıklarını ve bu konuda “Allah’a tevekkül ettiklerini, gözlerini yukarı dikerek” gösterirken 16 ve 57 no’lu kaynak kişiler derleme sırasında yüzlerinde beliren “korkulu ifade” dikkatimizden kaçmamıştır.

Sadece 48 no’lu kaynak kişide gördüğümüz ve anlatı boyunca “sözünü kestirmeyeceğini” belirten bir ifade takınması son derece ilginçti.

VII. 1. 2. 5. Anlatım Biçimi Bağlamında

Halk edebiyatında dini ve tasavvufi konular diğer konulardan daha ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Yaratılış (evrenin ve Adem ile Havva'nın), Cennet ve Cehennem, ruhun ölümden sonraki durumu gibi konular her zaman merak edilmiş; Kur'an'da bile çeşitli âyet ve hadislerle açıklanmıştır.

(Kıyâmet konusu da bunlardan biri olup gerek şiir gerekse nesir diğer halk edebiyatı tür ve konularından daha farklı bir yere oturtulmuştur. Bu bağlamda kaynak kişinin kıyâmet konusundaki inanç ve bilgilerini aktarırken ses tonu ve değişmesi, konuşma şekli, belli yerlere vurgu yapması, çeşitli kutsal kitaplardan alıntılar yapması, deyim atasözü fıkra gibi alıntı-söylemlerle anlattığını desteklemesi ve zenginleştirmesi bunlardan sadece bir kaçıdır. Nitekim bu konuda Mehmet Yardımcı söz konusu anlatım özelliklerini:

Nasihat ağırlıklı anlatım

Öğretici nitelikli doğrudan doğruya anlatım

Hikâye ederek anlatım

Soru-cevap yollu anlatım

Delil ve kanıt yoluyla anlatım

Yineleme yoluyla anlatım

Atasözü ve deyimler yoluyla anlatım

olmak üzere yedi başlık altında toplamıştır (Yardımcı, 2008, ss.437-441).

Üzerinde çalıştığımız 136 derlemenin elde edildiği kaynak kişileri bu bağlamda değerlendirdiğimizde kaynak kişilerle ilgili bilgilerini dört alt başlık altında değerlendirebileceğimizi görüyoruz:

VII. 1. 2. 5. 1. Anlatım Süresi

14, 17, 18, 25, 39, 47, 53, 70, 73, 77, 79, 96, 105 no'lu kaynak kişiler kıyâmet konusuna olan bakış açılarını ve bilgilerini konuşma süresince “kısa ve kesin ifadeler”le göstermesine rağmen 25 ve 26 no'lu anlatıcıların sözünü bir an önce bitirmek ve konunun nezaketi dolayısıyla olsa gerek, son derece “aceleci bir anlatım” içine girdiğini gördük. Bu arada 36, 37, 38 no'lu kaynak kişilerin derleme sırasında “sohbet edercesine” konuştuğu da dikkatimizden kaçmamıştır.

14 no'lu kaynak kişi “Sırat Köprüsü’nden, Mesih’in gelişinden”; 17 no'lu kaynak kişi “sular çekilecekmiş, Güneş batıdan doğacakmış, binalar çoğalacakmış”; 18 no'lu kaynak kişi “dünyanın nasıl bozulduğunu bilmiyorum”; 25 no'lu kaynak kişi “erkekler kızlar, kızlar erkekler gibi olacak; hayvanlar farklı şekilde doğacak”; 39 no'lu kaynak kişi “kıyâmetten sonra yen, bir hayat mı başlayacak”; 47 no'lu kaynak kişi “yeşil ağacı kemek günahıdır”; 53 no'lu kaynak kişi “sosyal düzende bozukluklar olacak, her yer su olacak, Yecüc Mecüc çıkacak”; 70 no'lu kaynak kişi “dünyada az sayıda insan kaldığında bir kadında binden fazla çocuk doğacak”; 73 no'lu kaynak kişi “dünyadaki fiziksel düzen bozulacak, olmayacak olaylar meydana gelecek”; 77 no'lu kaynak kişi “kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah bilir”; 79 no'lu kaynak kişi “her yer su olacak, savaşlar çıkacak”; 96 no'lu kaynak kişi “kıyâmeti ancak Allah bilir”; 105 no'lu kaynak kişi “kıyâmeti ancak Allah bilir, kıyâmet koptuğunda her yer dümdüz olacak” diye bahsetmişlerdir.

Sohbet havasında konuya değinen kaynak kişilerden 36, no'lu kaynak kişi “dünyanın fizik kanunlarına göre de mutlaka bir gün kopacağını”; 37 no'lu kaynak kişi de 36 no'lu kaynak kişinin ifadelerine zaman zaman katılıp zaman zaman karşı çıkar edayla; 38 no'lu kaynak kişi 36 ve 37 no'lu kaynak kişilerin söylediklerine ek olarak genel olarak bilinen kıyâmetâlâmetlerinden bahsetmiş ve üç kaynak kişi ile derleme ortamı sohbet havasında geçmiştir.

VII.1. 2. 5. 2. Ses Tonu

Kaynak kişilerin ses tonları ise bu bağlamda dikkatimizi en çok çeken hususlardan biri olmuştur. Meselâ 67 no'lu kaynak kişi konuşma süresince ses tonunu

sık sık değiştirirken; 2, 3, 4, 9, 13, 17, 22, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 52, 72, 73, 85, 86, 87, 88, 90, 112 no’lu kaynak kişilerin ise ses tonlarını hiç bozmadan aynı kararda konuşmayı noktadıkları görülmüştür.

Belirtmemiz gerekir ki kaynak kişilerin hepsi de kıyâmetle ilgili gerek bilgi birikimlerini gerekse duyup öğrendiklerini bize anlatırken oldukça alçak bir ses tonu ile aksettirmişlerdir. İster din hocası ve alimi iserse diğer kesimlerden olsun hepsinde gördüğümüz bu durumu, konunun dini oluşuna bağlamının uygun olacağı düşüncesindeyiz. Bu arada 40, 41, 70, 74, 75, 81, 82 no’lu kaynak kişilerin “kıyâmete inanmıyorum” içerikli söylemleri ile Yezidî kesime mensup 72, 74, no’lu kaynak kişilerin “kıyâmete inanmayan ya da kıymetteki durumlarını Müslümanlığa bağlı gören” ifadelerini belirttiğimiz hususların dışında kaldığına dikkati çekmekte yarar olduğunu düşünüyoruz.

VII. 1. 2. 5. 3. Alıntı-rnekleme

Elbette kıyâmet gibi bir konu bir konuşma en doğru, en iyi şekilde öğretici-açıklayıcı ve telkin eder tarzda anlatılabilir. Bu telkini sağlamak için de en etkili yol kaynak kişinin mensubu olduğu dine özgü kutsal kitaplardan yapacağı alıntılardır. Nitekim 21 no’lu kaynak kişi konuşma sırasında sık sık “Kur’an’da denir ki, Kur’anda’da vardır” gibi alıntı yapılmaksızın sadece atıfla yetinirken 29 no’lu kaynak kişi bu konuda oldukça etkili cevaplar vermiş “Peygamber hani Mirac’a çıkıyor ya”, “Mahşer Meydanı’nda İsrail Sur’a üfledikten sonra” , “...Allah kurbanı değil de Hz. İbrahim’in İsmail’i kurban etmesi...”, “bunlar de hadislerle desteklenmiştir”, “böyle bir hadis var. Bununla ilgili Kur’an’da benim hatırladığım geçmiyor 33 ile ilgili”, 30 no’lu kaynak kişi gibi sözlerle Kur’an’dan hem alıntı yapmış hem de atıfta bulunmuştur. 41 no’lu kaynak kişinin yaptığı atıf ise “Tekvir Suresinde, orada işte çok güzel anlattılar: Annenin çocuğunu tanımaması, çocuğun annesini...”; 1, 38, 69, 78, 84, 100, 128, 135 no’lu kaynak kişiler ise ağır ağır bir konuşma ve cümlelerinin sonuna vurgu yaparak telkin eder tarzda konuştukları görülmüştür.

Kaynak kişilerin bir bölümünü ise inandıkları dinin kutsal kitaplarından alıntı yapanlar oluşurmaktadır. Daha çok din bilginlerinin tercih ettiği bu anlatım biçimi

kaynak kişinin hem bilgisini ortaya koyma hem de karşısındakinin etkileme amacıyla başvurulmuş olmalıdır. Nitekim (71, 95) numaralı kaynak kişiler “İncil’den alıntı yaparak” konuşmayı sürdürürlerken; 8 no’lu kaynak kişi “İncil’deki kıyâmetle ilgili bölümü okumuş ve yorumlamıştır” .

34 ve 58 no’lu kaynak kişi Musa kıssasını anlatarak kıyâmet konusuna açıklık getirmeye çalışmıştır. Bir yerde söz konusu kaynak kişi kıyâmete ilişkin bilgilerini Hz. Musa’nın Firavunla karşı karşıya gelmesi ve doğumundan hareketle açıklamaya çalışmıştır.

24 no’lu kaynak kişi ise "Hz. Muhammed'in Ay'ı ikiye böldüğü", "kıyâmetin nasıl olacağı ve ne kadar süreceği", "Kıyâmet dumanı, Deccal, Dabbetül-Arz ve diğer kıyâmet alâmetleri" ile ilgili rivâyetleri tek tek anlatarak kıyâmet konusunu açıklama yoluna gitmiştir.

1, 7, 9, 24, 30, 42, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 62, 66, 67, 69, 48, 91, 92, 94, 99, 100, 107, 109, 111, 121, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134,135 no’lu kaynak kişiler kıyâmeti gerek konuşma sırasında gerekse vaazlarında Kur’an’ın ilgili sûre ve âyetlerinden alıntılar yaparak açıklamayı tercih etmişler; söz konusu sure ve hadisleri genellikle açıklamışlar bazen de atıf yapmışlardır.

Belirtmemiz gerekir ki kutsal kitaplara atıf veya alıntı yapan kaynak kişilerin hangi âyet, hadis, sure ya da bölümü dikkate aldıkları konusunda herhangi bir açıklama yapmıyor; tezimizin X. bölümünde bu konuyu daha yakından inceleyeceğimiz düşüncesiyle söz konusu atıf ve alıntıları, adı geçen bölüme bırakıyoruz.

VII. 1. 2. 5. 4. Anlatım Hızı

Kaynak kişilerin ses tonu bağlamında söylediklerimizi burada da tekrar etmek durumundayız. Bir başka ifadeyle Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmetle ilgili inançları aldığımız kaynak kişilerin hepsi konuyu son derece yavaş ve anlaşılır bir şekilde, her kelimenin sanki üstüne basarcasına nakletmişlerdir. Elbette bu durum derleme konumuzun dini oluşu bir yerde konunun hassasiyeti ile ilgili olmalıdır.

VII. 1. 2. 5. 5. Diğer Anlatım Teknikleri

Bu gruba aldığımız kaynak kişilerin hemen hepsinin kıyâmet konusunu genellikle de din ve kıyâmet haricinde herhangi bir konudan alıntı ya da örneklendirme yaparak anlattıkları tespit edilmiştir. Daha çok meddahlarda gördüğümüz ve "yabancılaştırma tekniği" (Nutku, 1976, ss.68-70) diye bilinen genelde konuyla ilişkisi olmayan herhangi bir hikâye-rivâyet-fıkra-anı-atasözü-olaya başvuru olarak yapılan bir nevi "anlatılanı destekleme" işlevli bu uygulamaların ise son derece çeşitli olduğu görülmektedir. Halk hikâyecilerinde de gördüğümüz ve "karavelli" (Boratav, 1988, ss.49-50) veya "arasöz" (Yayın, 2007, ss.261-288) diye bilinen bu tekniğin aşağıdaki şekillerde uygulanması söz konusudur:

41 ve 52 no'lu kaynak kişiler kıyâmet konusunu "abdest ve namaz ile ilişkilendirmişler, bu bağlamda kıyâmet konusunu anlatırken araya "kıyâmete gideceğiz, her an abdestli ve namazında niyazında olmamız gerekir" içerikli sözlerle bu konudaki düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Derleme yaptığımız kaynak kişiler arasında kendisini kutsallıkla ilişkilendiren arasında kıyâmet konusunu güncel siyasetle ilişkilendiren kimseler de bulunmaktadır. Nitekim 46 numarada kayıtlı kaynak kişi bu konuyu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile ilişkilendirmiş; onun Mehdi olduğunu belirtmiştir.

Sadece 51 no'lu kaynak kişide gördüğümüz üzere kıyâmet konusu "Deccal, Yecüc-Mecüc ve Mehdi" ile ilgili rivâyetler haricinde "Dabbetül-Arz" ile de ilişkilendirilmiş hatta Dabbetül-Arz'ı "AIDS" hastalığı ile açıklamıştır.

36 no'lu kaynak kişi ise oldukça ilginç bir tekniğe başvurmuş, kıyâmet konusunun arasına "eski bir İnkâ hikâyesi"ni sıkıştırılmıştır.

13 numaralı kaynak kişi ise kendisine sorulan "kıyâmet nedir?" sorusuna verdiği cevapla açıklamayı tercih etmiştir. Hatırlanacağı üzere Nasreddin Hoca bu soruya "sen ölürsen büyük kıyâmet, karın ölürse küçük kıyâmet" diye cevap vermiştir.

34 no'lu kaynak kişi başka bilgilerin yanında kıyâmeti Göktürk yaratılış efsanesinin ana unsuru "kurt" ve "İsrafil'in Sûr'u" ile ilişkilendirerek açıklamıştır. Söz konusu kaynak kişiye göre kıyâmet "Kurt, İsrafil'in Sûr'unu üfleyince kopacaktır."

50 ve 61 no'lu kaynak kişiler kıyâmeti "şathiye" benzeri konularla açıklamayı ve "ansızın olacağı" gözüyle bakmayı düşünmüşlerdir. Nitekim söz konusu kaynak kişilere göre kıyâmet "kurt ile keçi (kuzu) nin beraber oynadığı zaman" kopacağını söylemekte bu durum ise bize Yunus Emre'nin "Çıktım erik dalına" diye başlayan şathiye (Güzel, 2004, s.733-734) sini hatırlatmaktadır.

23 ve 29 no'lu kaynak kişiler kıyâmet konusuna çok daha farklı bir açıklama getirmişler; bu konunun, çocukluklarında kendilerinin "yaramazlık yapmamaları", "erken uyumaları, yoksa şimşek çakıp çocuklara çarpacağı (29 no'lu)" veya "kısa boylu, yorgan kadar büyük kulaklı yerden bitmelerin gelerek buğdaylarını yiyecekleri" (23 no'lu) şeklinde hikâyeler dinlediklerini belirtmişlerdir.

62 no'lu kaynak kişi kıyâmeti kendi kültüründeki "cirok" kelimesi ile açıklamış, kıyâmet konulu konuşma boyunca bu terimi sık sık tekrar etmiştir.

69 no'lu kaynak kişiye baktığımızda bu durumun bir atasözü ile açıklandığını görmekteyiz. Nitekim söz konusu kaynak kişi "O gün her koyun kendi bacağından asılacak yani herkes kendi günahı-sevabı ile ölçülecek" diyerek düşüncelerini dile getirmiştir.

Sadece 23, 26 ve 71 no'lu kaynak kişilerde görüldüğü üzere kıyâmet konusu kaynağı çok eskilere geri giden ve sadece halkbilimcilerin değil psikanalistlerin de üzerinde durdukları "rüya" (Günay, 1986, ss.93-106) ile de bağlanarak belirtilmiş; söz konusu kaynak kişiler "kıyâmetin kopacağını rüyalarında gördüklerini" ifade etmişlerdir. Bu bağlamda 71 no'lu kaynak kişinin Süryani kültürüne mensup olduğunu belirtelim.

34 no'lu kaynak kişi destan, halk hikâyesi özellikle de meddahlıkta gördüğümüz "anlatıcının kendisini vakaya dâhil etmesi" (Boratav, 1988, s. 49-52;

Nutku,1976, s.73) tekniği ile hareket etmiş; kıyâmetle ilgili dinlediklerinden hareketle "bilerek kıyâmetin bir sahnesini hayal ettiğini" ifade etmiştir.

VII. 2. Derleme Ortamı Bilgileri

Halkbiliminde derlemenin yapıldığı ortam yani yer-mekân son derece önemlidir. Özellikle söz konusu ortam kaynak kişilerle ilgili bir iş yerinde çalışıyor ya da bulunuyor ise derleme bilgileri daha sağlıklı bir ortamda elde edilmiş olur. Bu bağlamda kaynak kişi mesleğini yaptığı ortamda bulunduğu için dikkati dağılıp konudan kopmayacaktır. Özellikle kaynak kişinin kendini rahat hissettiği yerlerin çalışmadığı saatlerin تنها-ğürültüsüz mekanların, keyifli zamanların da derlemeye olumlu katkıları olduğu unutulmamalıdır.

Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu 136 derleme ortamı bağlamında baktığımızda şöyle bir tablo ile karşılaştığımızı görmekteyiz:

Derlemelerin en çoğu “kaynak kişinin evinde” gerçekleştirilmiştir. Bu ortamda gerçekleşen görüşmelerde kaynak kişilerin çoğunun ve derlemeyi yapanın bayan olması bu durumu da beraberinde getirmiş olmalıdır. Nitekim 9, 10, 11, 12, 16, 21, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 62, 63, 64, 65, 66, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 89, 93, 96, 106, 107, 114, 115, 116, 117, 122, 123, 124, 125, 126, 127 no’lu derlemeler belirtilen mekanda gerçekleştirilmiştir.

Derlemelerin bir kısmı da kaynak kişinin dini kimliğine uyum sağlayacak şekilde çalıştıkları din kurumlarında gerçekleştirilmiş, buna özellikle dikkat edilmiştir. Bunlardan 50, 51, 56, 68, 100, 101, 130, 131, 132, 134, 135 no’da kayıtlı olanları camide; 2,3, 84 no’lu derlemeler kilisede; 71 no’lu derleme manastırda; 8 no’lu derleme Süryani derneğinde; 113 no’lu derleme de kaynak kişinin “medrese” diye tabir ettiği ve gelenlere dini konuda bilgiler verdiği yerde gerçekleştirilmiştir. Bu arada 4 ve 5 no’lu derlemenin alındığı kaynak kişilerin kilisede görevli olmadıkları halde bu görüşmenin kilisede gerçekleştiğini de belirtmek istiyoruz.

Derlemelerin bir kısmı da derleme sahibinin yani tez çalışanın kendi evinde gerçekleştirilmiştir. 46, 47, 61 no'lu kaynak kişilerle yapılan bu görüşme söz konusu derlemeciye konuk olarak geldikleri sırada gerçekleştirilmiştir.

Bazı derlemelerin de kaynak kişinin farklı nedenlerle bulunduğu ne kendisine ne de derlemeciye ait olmayan bir mekânda gerçekleştirilmiştir. Meselâ 15, 17,18, 20 no'lu derlemeler “sokakta”; 59 no'lu derleme kaynak kişinin “bir yakınına ziyarete geldiği hastane bahçesinde”; 75 ve 98 no'lu derlemeler kaynak kişinin “kısa bir süre yardıma geldiği” 34, 87, 110 ve 121 no'lu derlemeler ise “ziyaret etmek için geldiği arkadaşının iş yeri”nde gerçekleştirilmiştir.

136 no'lu derleme ise taziye evinde gerçekleştirilmiş olup bizzat tercih edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu mekân doğal olarak kaynak kişinin bir yakınının evidir.

Sadece 48 no'lu derlemede tercih ettiğimiz derleme şekli “telefonla” gerçekleştirilmiştir. Kaynak kişinin ikamet ettiği yerden uzakta çocuklarının yanında bulunması, bir yerde bizi buna zorlamıştır.

133 no'lu derleme Nihat Hatipoğlu'nun televizyon ortamında yaptığı söyleşilerden oluşturulmuştur. Söz konusu kaynak kişinin bu konuda yetkin ile derlememizin zenginleşeceğini düşünmemiz, bunda etkili olmuştur. Yine 129 no'lu kaynak kişinin televizyonda verdiği bir “Ramazan Bayramı” hutbesini de aynı şekilde değerlendirmek istiyoruz.

Bilindiği üzere kahvehaneler hem toplanılan ve sohbet edilen hem de her konuda iletişim kurulan mekânlardır. Buna dayanarak biz de bunu göz ardı etmeyip, derlemelerimizin bir kısmını kahvehanede yapmayı tercih ettik. Nitekim 68,70, 97, 99, 102, 103, 104, 105, 108, 111, 112 no'lu derlemeler bu grubu oluşturmaktadır.

Kaynak kişilerimizin çeşitli mesleklerden olmasını tercih etmemiz ise derlemelerin pek çoğunun söz konusu kişilerin iş yerlerinde gerçekleştirilmesine neden olmuştur. Meselâ 1 no'lu derleme kaynak kişinin “aktar dükkanı”nda; 67 no'lu derleme kaynak kişinin sahibi bulunduğu “petrol ofisinde”; 95 no'lu derleme “demirci

dükkanı”nda; 86 no’lu derleme “terzihane”de; 88 no’lu derleme “manifaturacı dükkanı”nda; 90 no’lu derleme “gümüşçü dükkanı”nda; 118 no’lu derleme “belediye”de; 120 no’lu derleme “berber” dükkanında; 119 no’lu derleme “telefon satış bürosu”nda; 69 ve 94 no’lu derlemeler “ resmi dairede”; 41 no’lu derleme “kırtasiye dükkanı”nda; 19 no’lu derleme “bakkal dükkanı”nda; 13, 40, 42, 43, 44, 45, 60, 91, 92 no’lu derlemeler “okul”da; 14, 25, 26, 27, 28, 29 no’lu derlemeler “üniversite”de; 22, 23, 24 (derleme bilgilerini yazılı olarak vermiştir), 35, 83, 85, 109 “çalıştıkları ofiste” elde edilmiştir.

Derlemelerin bir kısmında derlemecinin kaynak kişilerle buluşup görüşmek için özellikle gidilen mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Nitekim 49 no’lu derleme “kafe”de; 6 no’lu derleme “restoran”ta 7 no’lu derleme “çarşı”da gerçekleştirilmiştir.

VII. 3. Dinleyici Kesimi Bilgileri

Performans teorii anlatırken uzun uzadıya üzerinde durduğumuz gibi ürünün veya geleneğin anlatıldığı veya uygulandığı ortam onun yaşamasını ve gelecek kuşaklara taşınmasını da sağlar. Hangi çeşitten olursa olsun tüm anlatı türleri, gelenekler, inanç ve pratikler icra ortamı olmadan yaşayıp gelişemez.

Bu durum derleme için de söz konusudur. Derleme bağlamında sadece kaynak kişi ve derlemeci değil derlemenin yapıldığı ortam da son derece önemlidir; ortam ne kadar elverişli olursa derleme de o kadar sağlıklı olur. Bu bağlamda derleme ortamının kaynak kişinin mesleğine, ortamın kalabalık ya da tenha oluşuna kültürel seviyesine, cinsiyetine hatta yaş ortalamasına bağlı olması, gâyet tabiidir. Bunun yanı sıra derleme sırasında kaynak kişinin veya derlemecinin yanında bulunanların hem inanç-yaş ve cinsiyet hem de kültürel anlamda uyumlu olmaları, derlemenin başarısını bir kat daha arttıracaktır.

Mardin ve çevresinde derlediğimiz kıyâmet konulu 136 metni bu gözle incelediğimizde derleme ortamında hazır bulunanların aşağıdaki gibi tasnif edilebileceğini görürüz. Bu arada yapacağımız tasnifte derlemeci ve kaynak kişiden

bahsedilmeyeceğini, bu iki hususun derleme ortamının “doğal iki olmazsa olmazı” olduğunu da belirtmemiz gerekir:

Derleme ortamında en çok bulunan kişi “derleyicinin eşi”dir. Derleyicinin bayan olması ve Mardin bölgesinde 4 yıldır ikamet etmesi yanında eşinin Mardin doğumlu olması böyle bir zorunluluğu da beraberinde getirmiştir: Meselâ 13, 14, 22, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 60, 62, 64, 68, 69, 71, 73, 75, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 100, 101, 114, 115 no’lu derlemerde kaynak kişinin eşi, bizzat bulunmuştur.

Bazı derlemelerde “derlemecinin eşinin ve kaynak kişinin arkadaşı”nın da yer aldığını görmekteyiz. Derleyicinin derlemelerini doğal ortamda yapmak amacıyla her fırsatı değerlendirdiğini gösteren bu duruma göre 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 15, 16, 18, 23, 34, 36, 37, 38, 39, 49, 90, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 111, 112, 118, 119, 120, 121 no’lu derlemeler sözünü ettiğimiz ortamda gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda derleme ortamını derlemecinin bayan olmasına, yeni tanışacağı erkeklerle eşinin refaketinde görüşmek istemesine bağlamak istiyoruz.

Kaynak kişinin arkadaşlarının yerini “kaynak kişinin akrabaları”nın aldığı da görülmektedir. Yine derlemecinin kıyâmet konusunda sağlıklı bilgi elde edebilmek için özellikle tercih ettiği bu durum 52, 58, 59, 65, 66, 70, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 81,82, 96, 106, 107, 116, 117, 122, 123, 124, 125, 126, 127, no’lu derlemelerde de bu açıkça görülmektedir. Bu grup altına 9, 10, 11, 12 no’lu derlemeleri yani “kaynak kişinin ailesi” nin hazır bulunduğu derleme ortamlarını da katmamız mümkündür.

Bazı derlemelerde ise derlemeci ve kaynak kişinin haricinde derleme ortamında “hiç kimse yoktur”. Nitekim 14, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 61 no’lu derlemeler sadece derleyici ve kaynak kişi arasında, gerçekleştirilmiştir.

Derleme ortamında “derlemecinin eşi, kaynak kişinin eşi ve her iki tarafın arkadaşları”nın bulunduğu durumlar da olmuştur. Nitekim 19 ve 20 no’lu derlemeler bu ortamda elde edilmiştir.

Derleme ortamının kalabalıklaştığı “derlemecinin eşi ve akrabaları”nın da yer aldığı ortamlar da söz konusudur. Nitekim derleyici 21 ve 35 no’lu derlemelerini eşinin ve akrabalarının bulunduğu kalabalık bir ortamda elde etmiştir.

Bu durumun az bir farkla değiştiği derlemecinin eşinin akrabaları yerine derlemecinin arkadaşlarının geçtiği de olmaktadır. Mesela 29, 46, 47, 63 no’lu derlemeler, derleyicinin kalabalık sayıda arkadaşlarının bulunduğu bir toplantı sırasında gerçekleştirilmiştir. Hatta bu gruba derlemecinin eşinin de katıldığı ve 8, 57 no’lu derlemenin elde edildiği ortamlarla da karşılaşmıştır.

Mardin ve çevresinden derlenen 136 derlemeden sadece 113 no’lu olanı “derlemecinin eşi ile kaynak kişinin öğrencileri”nin hazır bulunduğu ortamda elde edilmiştir. Hatta kaynak kişinin öğrencilerine “söz konusu öğrencilerin ailelerinin de eşlik ettiği ortamda” Yapılan bu çalışma ise derlemecinin hemen her ortamda, hemen her sebeple derleme yaptığını bir kere daha gözler önüne sermektedir.

24 no’lu kaynak kişi istediğimiz bilgiler “yazılı olarak ve ofisinde” verdiğinden, 48 no’lu derleme ise telefonla gerçekleştirildiğinden bu iki derleme için herhangi bir ortamın söz konusu olmadığını düşünüyoruz.

Gelelim dinleyici kesiminin daha kalabalık olduğu, kaynak kişinin büyük gruplara hitap ettiği kesimlere. Belirtmemiz gerekir ki 136 no’lu derleme bir taziye evinde ölümün ikinci gününde gerçekleştirilmiştir. Ölen kişi Mardin hemen her kesimince tanınan, çoğu kişinin iş sahibi olmasına- ticarete atılmasına neden olan, muhtacın elinden tutan biri olduğundan taziye evindeki derlemenin yapıldığı gün son derece kalabalık olup ölenin birinci derece yakınlarına her gelenin baş sağlığı diledikten sonra evin dışında ayakta bekledikleri bir andır. O nedenle imamın Mardin bölgesine özgü şekilde yaptığı ve ölenin ruhunu rahatlatmak için söylediği, içinde kıyâmet inancının da yer aldığı bu uzun konuşma, böyle bir ortamda tespit edilmiştir. Dolayısıyla imam son derece kalabalık bir gruba hitap etmiştir. Bu bağlamda söz konusu derlemenin yapıldığı izleyici grubuna “Mardin halkı” demek yerinde olur. Hatta bu gruba 129, 130, 131, 132, 134, 135 no’ya kayıtladığımız vaazları da eklememiz elbette yerindedir.

Ramazan Bayramı sabahında kılınan bayram namazından sonra verilen vaazı anlatan 134 no'lu, Kurban bayramının birinci günü bayram namazından sonra verilen vaazı içeren 135 no'lu Mevlit-Regaip-Miraç-Berat kandillerinde okunan mevlit vaazlarını içeren (sırasıyla 129, 130, 131, 132 no'lu) derlemeler ile 133 no'da kayıtlı ve Nihat Hatipoğlu'nun kıyâmet konulu söyleşilerini ifade edenler televizyondan ve tüm Türkiye'ye hitap eden vaazlardan dinlenmiş olduğundan dinleyici kitlesini "tüm Türkiye" olarak tanımlamamız doğru olur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki,

Derlemeye katılanların 136 kişinin çoğunluğunu 1950 sonrası doğanlar teşkil etmekte olup yine ekseriyetini erkekler oluşturmaktadır. Öğretmen, esnaf, ev hanımı, din yetkilisi, pek azı dini akademisyen, işçi, müteahhit, mühendis gibi her çeşit meslekten seçtiğimiz kaynak kişilerin eğitimlerinde de görülen bu farklı durum Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu efsanelere de yansımakta; çoğunun doğduğu bir kısmının ise ikamet yerinin Mardin olması da bu gerçeği değiştirememektedir. Bütün bu farklılık ve çeşitliliklere rağmen her insanın dini yönünü diğer yönlerinden (eğitim, sosyal statü v.b) ayırdığını, kıyâmet konusuna ortak paydalar çerçevesinde baktığını göstermesi ise önemlidir.

Kaynak kişilerin bilinçli olarak seçilen ve bir kısmı din bilgini-hocası veya akademisyen olanlarla Mardin ve çevresinde yaşayan diğerlerinin kıyâmet konusundaki inançları arasında hiç fark yok gibidir. Fark sadece söz konusu dini çevreye ait kaynak kişilerin anlatım tarzlarında ve açıklamalarında olup konuyu bağlı oldukları dinin kurallarını içeren kutsal kitaplardan yaptıkları alıntılarla zenginleştirmelerindedir. Ateist olduğunu söyleyen kaynak kişinin de kıyâmetin kopacağına inanması ise derleme bölgesinde yaşayan insanların kıyâmete olan inançlarının tam olduğunu ifade etmektedir.

Kaynak kişilerin seçimindeki çeşitliliği derleme ortamları ve derleme yollarında da gözetmemiz, sonucu değiştirmemiştir. Bir başka ifadeyle derlemelerin hem çeşitli ve kaynak kişilere ait ortamlarda hem de telefon, sözlü, televizyon, vaaz – hutbe, mevlit, kabul günleri- gibi doğal yollarla yapılması, insanların kaynak kişi olarak

belirlenmesi yanında eğitim seviyesindeki farklılıklar bile Mardin ve çevresinde yaşayanların kıyâmet konusuna olan inançlarını sarsmamıştır.

VIII. BÖLÜM

“KÜLTÜREL ÖDÜNÇLEME KURAMI” BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

Ziya Gökalp’in “bir milletin dini, ahlaki, hukuki, muakalevî, bedii (estetik), lisanî, iktisadî, fennî hayatlarının ahenkli bir mecmuasıdır. (Gökalp, 2007, s.9) diye tanımladığı ve Türk Milliyetçiliği bağlamında:

Lisanî Türkçülük

Bedîî Türkçülük

Ahlâkî Türkçülük

Hukûkî Türkçülük

İktisadî Türkçülük

Siyâsî Türkçülük

Felsefî Türkçülük (Gökalp, 2011, ss. 93-165)

olarak sekiz başlıkta topladığı kültürün en önemli özelliklerinden biri yayılmasıdır. Yayılmanın ise söz konusu kültürün ait olduğu toplumun başta akrabalık olmak üzere çeşitli ilişkilere bağlı olduğu, ortadadır. Elbette yayılma sırasında söz konusu toplumun kültürel özelliklerinin yayıldığı yöne olan üstünlüğü bağlamında genelde etken olması, bazen de bu durumun tersine dönmesi hatta yer değiştirme sırasında kültürel unsurların yeni girdiği kültür bütününe uyum sağlaması sık rastlanan durumlardandır (Turan, 1990, ss.22-27).

Belirtmemiz gerekir ki kültürel unsurların yayılması hem menşe yani kaynak hem de târih ile ilişkilendirilen bir durumdur. Kültür unsurunun eski ve yeni vatani bağlamında târih ve kaynak birlikteliğini de ortaya koyan bu husus en çok Fin yöntemi

diye de bilinen “Karşılaştırmalı Folklor Kuramı”nın (FFC)’nin çalışma şekli ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Fin yöntemi masalların yayılmasında dogmayı reddeder ve belli bir kaynaktan belli bir süreçte, belirli bir yolu izleyerek yayılacağı üzerinde durur; “kültür unsurlarının dil duvarını bile rahatlıkla geçebildiği” ise dikkatlerini en çok çeken husustur (Dorson, 1984, ss.3-4).

“Karşılaştırmalı Folklor Kuramı” zaman içinde Amerikan folklor derneğinin kurucusu Franz Boas ve ekibi tarafından kaynak kişiler de dikkate alınarak daha geniş bir çerçevede ele alınmış; “Antropolojik Görüş” diye tanımlanan bu teoriye göre kültür unsurlarının bir toplumdaki diğer topluma sözlü ortamda yayılabilmesi, bu yayılmanın çeşitli kültürel ve târihi ilişki ile ortaklıklara bağlı olarak gerçekleşmesi, kültür unsurlarının yeni vatanlarına uyum sağlaması söz konusudur. Elbette bu uyum sürecinin her zaman benzerlikle ilişkilendirilmeyeceği, zaman zaman bu süreçte yabancı unsurların da görülebileceği ortadadır. Sözlü geleceğin yayılmada yani kültürel alışverişteki etkinliğini ise kültür unsurundaki tekrar özelliğine bağlamak mümkündür (Dorson, 1984, ss.25-29).

Teorisyenlerin “Kültürel Ödünçleme” diye tanımladığı bu konuyu ilk irdeleyen kişi Sylvestre de Sacy’dır. De Sacy’nin “İndiyanist Görüş” de denilen ve târihi esas alan bu tezine göre masalların kaynağı Pançatantra’dır. De Sacy’nin görüşü daha sonraki zamanlarda Laiseleur Deslauehamps tarafından Arap, İran ve Ortaçağ Avrupa masallarının aynı kaynaktan geldiği düşüncesiyle pekişmiştir (Sakaoğlu, 1999, ss.7-8).

Masalların en uzun grubunu teşkil eden “asıl halk masalları”nın yayılması konusunda görüşlerini açıklayan Hindolojik Görüş’ün hem uygulayıcısı hem de işleyişinin belirleyicisi olarak karşımıza çıkan kişi ise Theodor Benfey’dir. Ona göre masalların kaynağı Hindistan olup ilk örneğini Pançatantra teşkil eder. Benfey Masalların önce Müslüman toplumlar arasında daha sonra da onlar aracılığıyla ve yazılı olarak Çin’e ve Moğolistan’a, Moğollar ve Türkler sayesinde de Avrupa’ya kadar taşınmıştır. Bu yayılmanın X. yüzyıldan önce sözlü olarak, bu dönemden sonra ise hem yazılı hem de sözlü biçimde ve savaş, göç çeşitli kültürel ilişkiler sayesinde yayıldığını

belirten Benfey'in en büyük takipçisi Emmanuel Qosquin ve Gaston Paris'tir (Sakaoğlu, 1999, ss. 7-8)

Qosquin'in bu görüşü taraftar toplamak kadar çeşitli tenkitlere hedef olmasıyla da bilinmektedir. Nitekim İngiliz bilim adamı Andrew Lang, Fransız bilim adamı Henry Gaidoz başta olmak üzere pek çok araştırmacı:

1.Yazıya geçirilmiş rivâyetlere tamamiyle güvenmenin doğru olmayacağı

2.Orta Asya din ve inançlarına ait pek çok motifin tüm dünyada bilindiği

3.Hint metinleri ile Avrupa masalları arasında büyük bir benzerlik olduğu

4.Hint ve diğer doğu masallarının ancak on üç tanesinin Avrupa masallarında bulunduğu

şeklinde eleştiriler yöneltmişse de Benfey yukarıda belirttiğimiz “X. yüzyıldan önce ve sonraki yayılma şekli ve yollarını belirterek” bu konuya açıklık getirmiştir. (Sakaoğlu, 1999, ss.7-8; Çobanoğlu, 2005, s.107) Bu açıklama ise Benfey'in Pançatantra'yi Almanca'ya çevirmesiyle mümkün olmuştur.

Theodor Benfey 1859 yılında Hint masallarının yer aldığı söz konusu eseri yani Kelile ve Dimne'yi Almanca'ya çevirdiğinde Hint kaynaklı eserde yer alan bazı masalların Almanlarda da yaşadığını görmüştür. Önceleri bu benzerliği Hint-Alman târih ortaklığına bağlayan Benfey aynı masalların Avrupalı olmayan başka milletlerde de bulunduğunu gördüğünde kültür unsurlarının yayılmasında târih ve dil birliğinin yeterli olmadığını, söz konusu unsurların başka (ekonomik, siyasi, savaş, göç vb) ilişkilerle de yayılabileceğini ortaya koymuştur. Ona göre Batı ile Doğu'nun târihi süreç içindeki birliktelikleri ve ilişkileri sadece masalların değil başka unsurların da birbirlerinden ödünç alınabileceğini ortaya koymuştur (Çobanoğlu, 2005, s. 105).

Benfey'in bu kuramı zaman içinde başka araştırmacılar tarafından da kabul edilmiş ve başta masalların göçü olmak üzere çeşitli motif ve türlerin yayılmasında da hareket noktası olmuştur. Meselâ Max Müller “kültürel ödünçleme” kavramını bile yaratıcı bir süreç olarak kabul etmiş; ödünç alınan unsurların veren kültürün doğal ve

organik parçaları olduğunu, belli bir süreç sonunda alınanların yeni kültürün özelliklerine uyum sağladığını belirtmiştir (Çobanoğlu, 2005, s.106).

Benfey'in en güçlü takipçisi Polivka'dır. Alman halkbilimci Bolte ile birlikte hazırladıkları beş ciltlik "Grimm Kardeşlerin Masallarına Klavuz" adlı çalışmalarında söz konusu masal külliyyatında yer alan masalların dünyanın diğer ülkelerindeki paralelliklerini göstermişlerdir (Çobanoğlu, 2005, ss.106-107).

Benfey'in bir başka takipçisi ise Rus halkbilimci Veselovsky'dir. Sözlü şiir gelenekleri üzerinde çalışan Veselovsky bu bağlamdaki araştırmalarında "doğu kültürünün batıya olan tesiri yanında batının da doğuya tesiri olduğunu" vurgulamıştır (Çobanoğlu, 2005, s.107).

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu efsanelere baktığımızda da benzer durumla karşılaşmaktayız. Nitekim Türk kültürünün kıyâmet konusuna bakış açısını ortaya koyan, çeşitli din ve inançlara sahip Mardin bölgesinde de aynı şey söz konusu olup söz konusu din ve inançlara mensup toplumların kıyâmetle ilgili değerlerinin bir başka din ve inanca mensup gruba geçtiği gözlenmiştir. Bu ödünclemeyi ise söz konusu derleme metinlerine bakarak üç başlıkta toplamak mümkündür.

VIII. 1. Varlıklar

VIII. 1. 1. Kurt ve Kuzu

Kitab-ı Mukaddes'in 11. Bab'ında yer alan "Ve kurt kuzu ile beraber oturacak ve kaplan oğlakla beraber yatacak; ve buzağı ve genç aslan ve besili sığır bir arada olacak" satırlarından da anlaşılacağı üzere gerçek hayatta söz konusu olamayacak "kurtla kuzunun bir arada bulunması" inancı Mardin ve çevresinden derlenen, Hristiyan ve Müslüman dinine mensup kesimlere ait kıyâmet konulu anlatmalarda da yer almaktadır. Meselâ 3 no'lu, Hristiyan kaynak kişinin verdiği bilgiye göre kıyâmet günü kurtla kuzu birlikte bulunacaktır. Aynı inanç 34, 50, 61 no'lu metinlerde de yer almakta olup kıyâmet günü kurtla kuzunun bir arada bulunacağına ve her şeyin haşır olup yerin

dümdüz olacağına inanılmaktadır. 34 ve 73 no'lu kaynak kişiler ise en son telef olacak olan hayvanın kurt olduğuna ifade etmişlerdir.

Anlaşılacağı üzere kıyâmet günü kurtla kuzunun bulunacağı inancı Hristiyan kesimden Müslüman kesime geçen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kur'an'da böyle bir âyetin olmaması ise düşüncemizi doğrular niteliktedir.

Hristiyan kesim

Müslüman kesim

VIII. 1. 2. Yılan

“Kıvrıla kıvrıla ve hızlı giden yılan..” (İşaya 27/1, s. 691), 30. Bab'ta “engerek ve uçan yılanlar..” (İşaya 30/6, s. 694)

Yukarıda Kitab-ı Mukaddesten alınan bu satırlardan da anlaşılacağı üzere Deccal, yılan şeklinde tanımlanmakta olup, uçan ve sokan, zehirli engerek yılanları olarak tarif edilmektedir. Bu inancın 33, 36, 38, 50 no'lu derlemelerin alındığı ve Müslüman kesime mensup kişilerin verdiği bilgilerde de aynı şey gözlemlenmektedir. Nitekim Anadolu'da bazı Nuh Tufanı konulu anlatmalarda yılan, Nuhun gemisinde tufan sırasında oluşan çatlak-yarıkları onaran bir kimlikte karşımıza çıkmaktadır (Boratav, 2012, s.77).

Görüleceği üzere Hristiyan kesime ait yılan şeklindeki Deccal inancı Mardin ve çevresinden derlenen kıyâmet konulu efsanelerde de karşımıza çıkmakta; Hristiyan kesimden Müslüman kesime doğru bir geçişme göstermektedir.

Hristiyan kesim

Müslüman kesim

VIII. 1. 3. Azâzîl

Eski Antlaşmanın yalnızca bir bölümünde dört defa geçen Azâzil kelimesi târihî olarak kendinden sonra gelen ne Yeni Antlaşmada ne de Kur'anı Kerim'de geçiyor. Dışarıdan ilk bakıldığında basit bir imla hatasına benziyor olsa da aslında bu kelimedeki anlam yoğunluğu ve Yahova'ya, Eloha'ya ya da Allah'a hatta Şeytana yüklenen anlam kadardır (Çakar, 2007, s.124).

Melek Azâzîl hakkında kutsal metinlerden bir tek eski Eski Antlaşmada biraz bilgi bulunuyor. Yalnızca 'Kefaret Günü' münasebetiyle yapılan törende adı geçen Melek Azâzîl'e bu bağlamda olağanüstü bir görev yüklenir. Merasim sırasında rahip iki teke alıp kur'a yöntemiyle birini Yehova'ya diğerini de Melek Azâzîl'e kurban eder. Yehova'ya kurban edilecek teke hemen boğazlanmasına rağmen Azâzîl'e kurban edilecek teke ise bir çöle bırakılır (Levililer 16/ 6-10, s.115).

Enoh Peygamber'in Kitabı adını taşıyan bölüme Melek Rafael Azazil adındaki günâhkar olan meleklerin reisinin ellerini ve ayaklarını bağladıktan sonra çölde bir çukura atılır; böylece Melek Azazîl Allah tarafından kıyâmete kadar orada kalmakla cezalandırılır (Enoh Peygamberin Kitabı 10/4-6).

Bu bağlamda Yezidî inancında önemli bir yere sahip olan İblis-Azâzil-Şeytan üçlüsü az çok Hristiyanlıktaki Teslis akidesini hatırlatsa da Yezidîler bu kavramları birkaç hayvanla ilişkilendirerek farklarını ortaya koymaktadırlar. Bu hayvanlar ise Tavus kuşu ve yilandır. İnanişâ göre İblis Cennete girebilmek için tavus kuşu ve yilandan istifade etmiştir. Buna göre İblis önce Cennet kapısında gördüğü tavus kuşuyla arkadaşlık kurar; ardından ona eğer kendisini Cennete sokacak olursa ölümsüzlüğün anahtarı olan üç kelimeyi vereceğini vaat eder. Tavus kuşu İblis'in bu isteğini gerçekleştirmekten çekinerek durumu kendisi gibi rahatlıkla Cennete girip çıkabilen yılanla anlatır. Teklifi beğenip kabul eden yılan İblis'i ağzına alarak onu Cennete sokar nihayet İblis, Adem ve Havva'yı kandırarak Cennetten kovulmalarına neden olur. Onlarla birlikte tavus kuşu ve yılan da kovulur. Dört ayaklı yılan Allah'ın hışmına uğrayıp ayaklarından olup ömrü boyunca sürünmeye mahkum edilir (Çakar, 2007, s. 129).

Radloff'un derlediği Altay Yaratılış Destanı'nda da karşımıza çıkan ve Âdem ile Havva'nın yerine Törüngi ve Eci'yi gördüğümüz, “yılan”ın ise yerini koruduğunu fark ettiğimiz “ilk insanın Cennet'ten kovulması” (Ögel, 1993, ss.455-459) söz konudur.

Mardin ve çevresinden elde ettiğimiz metinlere bakıldığında sadece 22 no'lu metinde geçen “Azazil” in Mardin'e özgü bir terim olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Bu metinde “Azazil'in kıskançlığa kapılıp Adem'i Cennetten kovdurduğuna ve onun soyundan gelenlerin şeytanlar olduğuna inanıldığı” belirtilmiştir.

Bunlara ilâveten bugün halk arasında Azâzil'e “Azrail” veya “ölüm meleği” de dendiğini hatta Dede Korkut'taki Deli Dumrul ile özdeşleştirildiğini (Boratav, 2012, ss.64-66), bir anlamda destan kahramanının “...Azraili menüm, gözüme göstergil, savaşıyım çekişeyim...” (Ergin, 2014, s.177) sözüne bakarak Deli Dumrul'un Azrail olarak değerlendirildiğini de belirtmek istiyoruz.

Sonuç olarak Yezidî ve Müslümanların Azazil kavramlarında farklılıklar olsa da bu kavramın Yezidî kesimden Müslüman kesime doğru geçtiği düşünülmektedir.

Yezîdi kesim

Müslüman kesim

VIII. 1. 4. Deccal

Deccal inancı Müslüman kesimde de yer almasına rağmen İslamiyet'te detaylı bir “deccal” kavramına rastlanmamaktadır. Nitekim derlemelerde karşımıza çıkan “Deccal” tasvirleri daha çok Hristiyanlık'a ait Deccal düşüncesiyle örtüşmektedir. Bu bağlamda Deccal kavramı Hristiyan kültüründen Müslüman kültürüne tam olarak geçmiştir denilemese de kaynak kişilere ait tasvirler bağlamında bir kültürel ödünçlemeden söz edilebilir. Nitekim İncil'de yer alan ve “Her kim canavara ve benzerine tapar, nişanını alnına ya da eline koydurursa, Tanrı'nın kızgınlık bardağına katışksız olarak boşaltılan kızgınlık şarabından içerek, kutsal meleklerin ve Kuzu'nun

önünde kükürt ateşiyle işkence çekecektir. Onlara işkence çektiren ateşin dumanı çağlar çağı yükselecek. Canavara ve benzerine tapanlar, adının nişanını koyduranlar gece gündüz dinginlik nedir bilmeyecekler” (Vahiy, 14/9-11, s.515) satırlarıyla verilen tasvirler, yukarıda söylediklerimizi açıklar niteliktedir. Kk19’un “Deccal’in arkasından giden kişinin imanı gidecek, arkasından gitmeyecek kişinin inşallah imanı bütündür, Cennete de gider. Ondan sonra Allahu Teâla artık çok fazla açlık olduğunda İsâ’yı indirir” ifadeleri görüşümüzü desteklemektedir.

Hristiyan kesim

Müslüman kesim

VIII. 2. Coğrafi Mekânlar

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmalarda kültürel ödünçleme bağlamında dikkati çeken bir başka konu ise Mardin ve çevresinin kıyâmetin kopacağı yerler olarak karşımıza çıkması olmuştur. Bir yerde sözlü geçişme sırasında kültür unsurunun yeni vatanına uyum sağlamasını da ortaya koyan (Turan,1990, ss.22-23) bu duruma göre söz konusu coğrafyaya ait yerler aşağıdaki gibidir.

VIII. 2. 1. Fırat Irmağı

Fırat ve Dicle Nehirleri Kitab-ı Mukaddes’te “Ve bahçeyi sulamak için Aden’den bir ırmak çıktı; ve oradan bölündü, ve dört kol oldu. Birinin adı Pişondur; kendisinde altın olan bütün Havila diyarını kuşatır; ve bu diyarın altını iyidir; orada ak günnük ve akik taşı vardır. Ve ikinci ırmağın adı Gihondur; bütün Kuş ilini kuşatan odur. Ve üçüncü ırmağın adı Dicle’dir; Aşurun önünden akan odur. Ve dördüncü ırmak Fıratır” şeklinde geçmektedir (İşaya/2, s. 2).

İncil’de “Altıncı melek boruyu öttürdüğü zaman Fırat Irmağının yanında bağlı duran ve insanlara işkence edecek olan dört meleğin salıverileceğinden bahsedilmekte olup bu dört meleğin görevi “o anda” insanların üçte birini öldürmektir. Geride kalan

insanların da yaptıkları hatadan da dönmedikleri belirtilmektedir (Vahiy, 16/12-16, s.518).

“Fırat Irmağını’na Boşaltılan Tas” babında “Altıncı melek tasını büyük Fırat Irmağı’na boşalttı. Doğu hükümlerinin yolu hazırlansın diye, Fırat’ın suları kurudu. Sonra baktım, ejderin, canavarın ve yalancı peygamberin ağzından kurbağaya benzer üç kötü ruh çıktığını gördüm. Bunlar belirtiler yapan cinlerin ruhlarıdır. Evrensel egemen Tanrı’nın Büyük Gününde kopacak savaş için, tüm yeryüzü hükümlerini bir araya toplamak amacıyla onlara giderler” denmektedir. Görüleceği üzere bu bab’ta kıyâmet anı bir savaş meydanı olarak tasvir edilmiş ve Fırat nehrinin de bu “savaş” için hazırlandığı belirtilmiştir.

Kur’an’da ise kıyâmet konusunda Fırat Irmağına ilişkin herhangi bir âyet bulunmamaktadır. Bu bağlamda Mardin ve çevresinden derlenen kıyâmet konulu anlatmalarda yer alan “Deccal’in Fırat Irmağı tarafından geleceği ve ona karşı savaşın da oradan başlatılacağı inancı ve bu bölgeden altın hazine çıkacağı inancı” Hristiyan kültüründen Müslüman kültürüne doğru bir geçiş göstermektedir.

Hristiyan kesim

Müslüman kesim

VIII. 2. 2. Kızıltepe ve Mardin

Kitab-ı Mukaddes’te ve Kur’an’da yer almayan “Kıyâmet inancının Kızıltepe ile ilişkilendirilmesi” Mardin ve çevresinden derlenen anlatmalarda dikkatimizi çeken bir başka özellik olarak görülmektedir. Sadece 60 no’lu anlatmada karşımıza çıkan bu anlatmaya göre Mardin ve çevresinde kıyâmet anında Kızıltepe’yi sel alacağı 4, 5, 23, 34, 50, 52, 58,61, 69, 86, 106, 113 nolu anlatmalarda ise Mardin’in, rüzgârla yok olacağı belirtilmektedir.

Görüleceği üzere hiçbir kutsal kitapta yer almayan Mardin ve Kızıltepe’de kıyâmetin güçlü rüzgâra ve sele bağlı olarak karşımıza çıkması tamamen kıyâmet

konulu anlatmaların yaygın olduğu coğrafyayla büyük bir uyum göstermekte; bir başka ifadeyle bulunulan coğrafya kıyâmet konulu anlatmalara “kıyâmetin kopacağı mekân ve kıyâmet şekli” şeklinde yansımış görülmektedir.

VIII. 2. 3. Şam

Kıyâmet alâmetleri bağlamında “Şam” şehri değerlendirildiğinde bu bölgenin Deccal ve Mehdi’nin ineceği ve savaşıacağı yer olarak karşımıza çıkmaktadır. 9 no’lu derlemede Şam’da minareden çıkıp ezan okunacağını ondan sonra İsrail’in Sur’a üfleyeceğini, kıyâmet anında ademoğlunun Şam’da 12 sırayla toplanacağını; 19 no’lu derlemede “yumurtayı buraya koysan Şam’dan görürsün” şeklindeki ifade ise dünyanın kıyâmet koptuğunda dümdüz olacağını vurgulamak içindir. Coğrafi komşuluk ilişkisi ve Deccal’in Şam’dan çıkacağına olan inanç böyle bir örneğin verilmesine sebep olmuş olmalıdır. 46 no’lu derlemede ise kutsal bir mekân olan “Mineret’ül Beyda”nın Şam’da bulunduğu ve Şam’ın aslında Mardin topraklarıyla bir bütün olarak anıldığını, buraların hep aynı toprağın parçaları olduğunu dile getirmiştir. 9, 10, 19, 21, 46, 48, 51, 66, 68, 79, 93, 99, 116 no’lu kaynak kişiler ise genel olarak Hz. İsa –Deccal veya Mesih-Deccal savaşının Şam’da gerçekleşeceğini belirtmişlerdir.

Dikkat edilecek olursa hiçbir kutsal kitapta yer almayan “kıyâmetin ilk kopacağı yer olarak Şam” inancı, Mardin halkının İslamiyet’in ortaya çıktığı ve bildiği en yakın coğrafyayı bu inancıyla birleştirmesi sonucu kıyâmet ile ilişkilendirilmiştir.

VIII. 2. 4. Cizre

Kıyâmet’e ilişkin anlatmaların konu edildiği derlemelerde sadece 117 no’lu kaynak kişi Cizre’den “İsrail’in en son geleceği yer” olarak bahsetmiştir. Cizre’nin “Nuh’un şehri” olarak anılmasının sebebi de şehre bir kutsallık addetmektedir.

Belirtmemiz gerekir ki “kıyâmet mekânı olarak Cizre” için de Şam konusunda söylediklerimizi tekrar etmekle yetineceğiz.

VIII. 2. 5. Bağdat

116 no'lu kaynak kişi “kıyâmetin Bağdat tarafından kopacağını ve Bağdat tarafından ateş çıkacağını” belirtmiştir.

“Kıyâmet yeri olarak Bağdat” konusunda da Cizre ve Şam için yaptığımız yorumlarımızı yinelemek istiyoruz.

VIII. 2. 6. Hatay (Antakya)

24 no'lu kaynak kişi “Dabbet'ül Arz'ın evvela Antakya beldesinde çıkacağını ve şeytanı öldüreceğini”, 32 no'lu kaynak kişi ise “Hatay”ın depremlerde tıpkı kıyameti yaşamış gibi yıkılmış ve yeniden inşa edildiğini” belirtmişlerdir.

Görüleceği üzere derleme yaptığımız 136 kaynak kişinin sadece iki tanesinin “kıyâmetin kopmaya başladığı yer olarak Hatay” konusundaki değerlendirmeleri bize Cizre, Şam ve Bağdat konusundaki yorumlarımızı hatırlamıza neden olmuştur.

VIII. 3. Olaylar

VIII. 3. 1. İsrâfil'in Sûr'u Üflemesi

“Kur'an-ı Kerim'in beyanına göre Sûr iki defa üflenecektir. İlk üfleşte Allah'ın diledikleri dışında göklerde ve yerde bulunanların hepsi bayılacaktır (ölecektir). Daha sonra yeryüzü darmadağın edilecek, kainattaki nizam bozulacaktır. Âlem başka bir âlem olacak, yeryüzü değiştirilecek (tüm evreni içine alan toplu ve kökten bir değişim gerçekleşecek, dünyada bulunan kıtalar tekrar birleştirilerek eski haline döndürülecek) ve her yer dümdüz olacaktır. Arkasından Sûr ikinci kez üflenecek, insanlar ayağa kalkıp bakışacaklar, kabirlerinden aceleyle fırlayanlar sanki bir hedefe doğru yarış ediyorlarmışçasına gözleri düşmüş ve zilletle dūçâr bir halde, koşarak mahşer meydanına doğru seller gibi akıp gideceklerdir. Rüzgârın savurduğu çekirge sürüleri gibi perişan, kederli gözlerle ve şaşkınlık içinde bir davetçinin peşinden koşacak, boyunları bükük bir halde bölük bölük Allah'ın huzurunda tamamı bir araya getirilecektir. Ve bu toplanmayı gerçekleştirmek Allah için çok kolay olacaktır. Birinci

ve ikinci Sûr arasında ne kadar zamanın geçeceği ise bilinmemektedir. Bu konuda bir takım rivâyetler söz konusu ise de hiç birisinde kesin bir süreden bahsedilmiştir.

Kur'an-ı Kerimde ise Sûr'a üfleme şu şekilde yer almaktadır: "Sûr'a üflenir. İşte bu, size söz verilen Gün'dür" (Kâf, 50/20) , "Sûr'a üflenildiğinde, Allah'ın diledikleri dışında, göklerde ve yerde olanların tümü düşüp bayılacak. Ona ikinci kez üflendiğinde, kalkıp etraflarına bakmaya başlayacaklar" (Zümer, 39/68) "O "Sûr'a üfürüldüğü zaman herkes kabrinden çıkıp Rabbine doğru koşar" (Yâsîn, 36/51), "Sûr'a üfürüldüğü Gün, Allah'ın dilediği kimseler dışında, göklerde ve yerde olan herkes dehşete kapılacak ve boyun eğerek O'nun huzuruna gelecek" (Neml, 27/87), "Sûr'a üfürüldüğü Gün, hepiniz bölük bölük gelirsiniz" (Nebe, 78/18), "O Gün onları bırakınız, dalgalar halinde birbirlerine karışırlar. Sûr'a üflenince hepsini bir araya toplarız" (Kehf, 18/99).

Anlaşılacağı üzere Sûr, bir gün mutlaka üflenecektir. İnsanın ecelinin gelmesi bir anlamda Sûr'un üflenmesi gibidir. Nitekim derlemelerde de bu durum karşımıza çıkmakta olup 13, 60, 70, 72 no'da kayıtlı metinlerde ise "kişinin ölümünün kendi kıyâmeti olduğu" belirtilmiştir. Ancak şurası bir gerçektir ki, birinci Sûr'u kıyâmetin koptuğu esnada yaşayanlar işitecekse de, ikinci Sûr'u kabirlerinde olanlar dâhil bütün insanlığın işiteceğine kuşku yoktur (Seyhan, 2006, ss.231-232).

Bu konudaki bir hadise bakılacak olursa; "*Bir a'rabînin Hz. Peygamber'e gelerek: 'Sûr nedir?' diye sorduğu, Hz. Peygamber'in de: 'İçine üflenilen bir boynuzdur' dediği*" şeklindeki rivâyet İslam âlimleri tarafından "hasen" hadis olarak değerlendirilmiştir. Bu hadisten de anlaşılacağı gibi Hz. Peygamber'in kıyâmetin ne zaman kopacağı yönündeki sorulara verdiği cevaplarda olduğu gibi bu konuda da esas alınması gereken mesaja dikkatleri çektiği, insanların ayrıntılarda boğulup kalmamalarını istediği ve Sûr üfürülmeden önce hazırlık yapmalarının daha doğru olacağını söylediği görülmektedir. Kısacası onu, Sûr'un boyu, şekli, uzunluğu ve kalınlığı gibi detaylar ilgilendirmemiş ve bunlarla uğraşılmasını da doğru bulmamıştır (Seyhan, 2006, s.233).

İncil’de Sûr’u anımsatan bölüm ise Matta’nın son Vahiy bölümünde yer alan şu kısımlardır: “Bu yazı dirilip göklere yükselen Mesih’in Anadolu’daki yedi kilise topluluğunun meleğine (vaizine) gönderdiği yedi bildiriyle başlar (beşi uyarı, ikisi övgü). Okuyucu bundan sonra Tanrı’ya ve Kuzu’ya ilişkin görmelerle (Vahiy, 4/1-5-14, s.495), ardından yedi mühürle, bunların açılmasında da yedi görmeyle karşılaşır (6/1; 8/1; Vahiy, Önsöz, s.495).

Bunları yedi boru sesi ve boruların ötüşünde yedi görme izler. (8/2-9: 21; 11:15-19, ss.507-510). Altıncıyla yedinci mühür ve boru sesi arasında olayların gelişimi anlatılırken değişik bir durumla yüzyüze geliriz (7/1-17; 10/1, 11/14, ss. 507-511). Daha sonra Yuhanna gökte ulu bir görmeyle karşılaşır (12/1-8, s.512). Tanrı’ya karşı çıkan üç canavar (12/9; 13/1-18, ss. 513-514), Sion Dağı’nda Kuzu’yla bağlıları (14/1-20, ss.514,516), yedi altın tasta yedi büyük sıkıntıyı taşıyan yedi melek görür (15/1; 16/21, ss.516-519)”

Matta’nın 24. Babı’nda Sûr’a üfleme şu şekilde tasvir edilmiştir: “Fakat o günlerin sıkıntısından hemen sonra, Güneş karacak, Ay ışığını vermeyecek, yıldızlar gökten düşecekler ve göklerin kudretleri sarsılacak; o zaman İnsanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman yeryüzünün bütün sıptları dövünecekler, ve İnsanoğlunun gökün bulutları üzerinde kudretle ve büyük izzetle geldiğini görecekler. Ve meleklerini büyük sesli boru ile gönderecek ve melekler, göklerin bir ucundan öteki ucuna kadar, onun seçtiklerini dört yelden toplayacaklar (Matta, 24/31 s. 28).

Daha önce de belirtildiği üzere Mardin ve çevresinden derlenen kıyâmet konulu anlatılardan 4, 6, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 51, 66, 69, 73, 74, 90, 91, 117, 121 no’lu olanlarında“İsrafil’in Sûr’a üflemesiyle kıyâmetin kopacağı” ifade edilmiştir.

Bu bağlamda kültürel ödünclemeden söz edilemeyeceği ortadadır.

VIII. 3. 2. Hz. İsa’nın Dirilip Yeryüzüne İnmesi

Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa’nın kıyâmetin kopmasından önce yeryüzüne ineceğine dair açık bir beyan bulunmamaktadır.

Yahudilik'te ise Mesih'le ilgili rivâyetler son derece müphem olup yoruma müsaittir: “Ve, sen, Yahuda binleri arasında bulunmak için küçük olan Beyt-lehem Efrata, İsrail üzerine hükümdar olacak adam bana senden çıkacak; ve onun çıkışı eski vakitten, ezeli günlerdendir” (Mika, 5/2, s. 878); “Ve Efrahimden cenk arabasını, ve Yerusâlimden atı kesip atacağım; ve cenk yayı kesilip atılacak; ve selâmet sözünü milletlere söyleyecek; ve onun hâkimiyeti denizden denize, ve İrmaktan yerin uçlarına kadar olacak” (Zekarya, 9/9-10; s. 896); “İşte RABBİN büyük ve korkunç günü gelmeden önce, ben size peygamber İlyayı göndereceğim. O da babalarının yüreğini oğullara ve oğulların yüreğini babalarına döndürecek; ta ki, gelip dünyayı lânetle vurmayım” (Malaki, 4/5-6, s. 902); “Allah RAB senin için aranızdan, kardeşlerinden benim gibi bir peygamber çıkaracak; onu dinleyeceksin; nasıl ki, Horebde toplantı gününde: Bir daha Allahım RABBİN sesini işitmiyeyim, ve artık bu büyük ateşi görmiyeyim, ve ölmüyeyim, diye Allahın RABDEN istedin. Ve RAB bana dedi: Söylediklerini iyi dediler. Onlar için kardeşleri arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım ve ona emredeceğim her şeyi onlara söyleyecek. Ve vaki olacak ki, benim isimle söyleyeceği sözlerimi dinlemeyecek olan adamdan ben arıyacağım” (Tesniye, 18/15-19, s. 195).

Hristiyanlık'ta ise, havarilerin gözleri önünde semaya urûc eden ve babasının sağ tarafına yerleşen, dünyanın sonuna doğru ikinci defa gelecek olan bir “Mesih” inancı söz konusudur. “Size emrettiğim her şeyi tutmalarını onlara öğrettin; ve işte, ben bütün günler, dünyanın sonuna kadar, sizinle beraberim” (Matta, 28/20, s. 34); “O da, onlara dedi: Şaşmayın, siz haça gerilmiş olan Nâsıralı İsâ'yı arıyorsunuz; o kıyam etmiştir; burada değildir; işte, onu koydukları yer! Fakat gidin, onun şakirtlerine ve Petrusa diyin: O sizden önce Galileye gidiyor; size dediği gibi kendisini orada göreceksiniz. Kadınlar da çıkıp kabirden kaçtılar; çünkü kendilerini titreme ve şaşkınlık almıştı; kimseye de bir şey söylemediler, çünkü korkuyorlardı. Haftanın ilk gününde sabah erken İsâ kıyam ettiği zaman, önce kendisinden yedi cin çıkarmış olduğu Mecdelli Meryeme görüldü. O da gitti, ve İsâ ile beraber bulunmuş olanlara haber verdi; onlar yas tutmakta ve ağlamakta idiler. Ve İsa'nın diri olup kendisine görüldüğünü işittikleri zaman, inanmadılar. Bu şeylerden sonra, onlardan ikisine,

yürüyerek kıra giderlerken, başka surette göründü. Onlar gidip geri kalanlara haber verdiler; fakat bunlara da inanmadılar. Sonra sofrada otururlarken, Onbirlere göründü; ve imansızlıklarından, ve yürek katılıklarından ötürü onları ayıpladı; çünkü onu kıyam etmiş görenlere inanmadılar. Ve onlara dedi: Bütün dünyaya gidin, İncil’i bütün hilkate vâzedin. İman edip vaftiz olunan kurtulacaktır; fakat iman etmiyen mâhkum olacaktır. Şu âlametler iman edenlerle beraber gidecektir; benim ismimle cinler çıkaracaklar; yeni dillerle söyleyecekler; yılanlar tutup kaldıracaklar, öldürücü bir şey içseler onlara hiç zarar etmeyecek; hastalar üzerine ellerini koyacaklar, ve onlar iyi olacaklar. İmdi Rab İsa onlara göke alındı, ve Allahın sağında oturdu. Onlar da çıkıp her yerde vâzetttiler; ve Rab birlikte işliyecek, kelâmı arkadan gelen alâmetler ile tasdik ediyordu. Amin” (Markos, 16/6-20, s. 54-55); “Ve onlara dedi: Benim hakkımda Musa’nın şeraitinde, peygamberlerde ve mezmurlarda yazılmış olan bütün şeylerin yerine gelmesi gerektir, diye daha sizin ile beraberken, söylediğim sözler bunlardır. O zaman kitapları anlamak için onların zihnini açtı; ve onlara dedi: Böyle yazılmıştır, Mesih elem çekecek, ve Yerusâlimden başlayarak bütün milletlere günahların bağışlanması için onun isminde tövbe ilân edilecektir. Siz bu şeylerin şahitlerisiniz. Ve işte, ben Babamın vadini üzerinize gönderirim; fakat yukardan size kuvvet giydirilinceye kadar, siz şehirde oturun. Ve onları Beytanya karşısına kadar çıkardı; ellerini kaldırıp onları mubarek kıldı. Ve vaki oldu ki, onları mubarek kılarken kendilerinden ayrıldı ve göke kaldırıldı. Onlar da ona secde kıldılar, büyük sevinçle Yerusâlime döndüler; ve daima Allaha hamdederek mabette idiler” (Luka, 24/44-53, s. 91); “Haftanın ilk gününde, daha karanlık iken, Mecdelli Meryem kabre erken geldi; taşı kabirden kaldırılmış gördü. O vakit koşup Simun Petrusa ve İsanın sevdiği obir şakirde geldi, ve onlara dedi: Rabbi kabirden kaldırmışlar, ve onu nereye koymuşlar, bilmiyoruz. Ve Petrus ile öteki şakirt çıkıp kabre doğru geliyorlardı. İki bir biri ile konuşuyorlardı; fakat obir şakirt Petrustan daha çabuk koştu, önce kabre o geldi; ve eğilerek içeri bakıp keten bezlerini yerde durmakta, ve İsanın başında olan mendili, keten bezlerle olmıyıp ayrıca bir yerde sarılı gördü. Ve kabre önce gelmiş olan obir şakirt de o zaman girip gördü, ve iman etti. Çünkü İsa’nın ölümlerden kıyam etmesi gerektir yazısını henüz bilmiyorlardı. O vakit şakirtler yine evlerine gittiler. Fakat Meryem ağlıyarak dışarda kabrin yanında duruyordu. Ağlarken eğilip kabrin içine baktı; ve biri İsa’nın cesedinin yattığı yerin

başında ve obiri ayağında oturan, beyazlar giymiş, iki melek gördü. Onlar da kendisine: Kadın niçin ağlıyorsun? dediler. O da onlara dedi: Çünkü Rabbimi kaldırmışlar ve onu nereye koymuşlar bilmiyorum. Bunu dedikten sonra, arkasına dönüp İsa'yı durmakta gördü; ve İsa olduğunu bilmiyordu. İsa ona dedi: Kadın niçin ağlıyorsun? kimi arıyorsun? O da onu bahçıvan sanıp ona dedi: Efendi, eğer onu sen götürdünse, nereye koyduğunu bana söyle, ben de onu kaldırayım. İsa ona: Meryem! dedi. O da dönüp ona İbranice: Rabbuni, dedi; ki Muallim demektir. İsa ona dedi: Bana dokunma çünkü ben daha Babanın yanına çıkmadım; fakat kardeşlerime git ve onlara söyle: Benim Babamın ve sizin Allahınızın yanına çıkıyorum. Mecdelli Meryem gelip şakirtlere Rabbi gördüğünü ve Rabbin kendisine bunları söylediğini bildirdi. O gün, haftanın ilk günü, akşam olunca, Yahudilerin korkusundan şakirtlerin buldukları yerin kapıları kapalı iken İsa geldi, ve ortada durup onlara: Size selâmet! dedi. Bunu söyleyip onlara ellerini ve böğrünü gösterdi. Şakirtler de Rabbi görüp sevindiler. İsa yine onlara dedi: Size selâmet! Baba beni gönderdiği gibi, ben de sizi gönderiyorum. Bunu dediği zaman, onlara üfördü ve: Ruhükudüsü alın, dedi. Kimlerin günahlarını bağışlıyorsunuz, onlara bağışlanmış olur ve kimliklerinkini alıyorsanız, alıkonmuş olur. Fakat Onikilerden biri olup Didimos Tomas, İsa geldiği vakit onlarla beraber değildi. İmdi obir şakirtler ona: Rabbi gördük, dediler. Fakat o onlara dedi: Eğer ben ellerinde çivilerin yerini görmezsem, ve çivilerin yerine parmağımı koymazsam, böğrüne de elimi koymazsam, inanmam. Sekiz gün sonra, şakirtleri yine içerde idiler, Tomas da onlarla beraber idi. Kapılar kapalı iken, İsa gelip ortada durdu, ve: Size selâmet! dedi. Ondan sonra Tomasa dedi: Parmağını buraya getir, ve ellerime bak; elini de getir, böğrüme koy, ve imansız olma, ancak imanlı ol. Tomas cevap verip ona: Rabbim, ve Allahım! dedi. İsa ona dedi: Beni gördüğün için iman ettin; görmeden iman edenlere ne mutlu! İmdi İsa kendi şakirtleri önünde başka bir çok alâmetler yaptı ki, bu kitapta yazılmamıştır. Fakat İsa, Allahın Oğlu Mesih olduğuna iman edesiniz ve iman edip onun ismile sizde hayat olsun diye, bunlar yazılmışlar” (Yuhanna, 20/1-31, s. 116-117); “Çünkü heşeyden evel aldığı mı size teslim ettim; şöyle ki kitaplara göre Mesih günhlarımız için öldü; ve gömüldü; ve kitaplara göre, üçüncü günü kıyam etti; ve Kifasa, sonra Onikilere görüldü; ondan sonra, beş yüzden ziyade kardeşlere bir defada görüldü, onlardan ekserisi şimdiye kadar bakidiler, fakat bazıları uyudular; ondan sonra Yakuba, sonra

bütün resullere; ve hepsinden sonra, vakitsiz doğmuş çocuk gibi olan bana da göründü. Çünkü ben resullerin en küçüğüüm, ben ki resul çağırılmaya layık değilim, çünkü Allahın kilisesine eza ettim. Fakat her ne isem, Allahın inâyeti ileyim; ve onun bana olan inÂyeti boşuna olmadı; fakat onların hepsinden ziyade çalıştım; fakat ben değil, ancak benimle olan Allahın inâyeti. İmdi gerek ben, ve gerek onlar, böyle vâzediyoruz ve böyle iman ettiniz. İmdi eğer Mesih ölümlerden kıyam etti, diye vâzolunuyorsa, aranızda bazıları nasıl ölümlerin kıyamı yoktur, diyorlar? Fakat eğer ölümlerin kıyamı yok ise, Mesih de kıyam etmemiştir; ve eğer Mesih kıyam etmedi ise, o halde bizim vâzımız boş, sizin imanınız da boştur. Ve biz de Allah hakkında yalan şahitler bulunmuş oluyoruz; çünkü Allah hakkında, Mesih kıyam ettirdi, diye şahadet ettik; eğer gerçekten ölümler kıyam etmezlerse, onu kıyam ettirmemiştir. Çünkü eğer ölümler kıyam etmezlerse, Mesih de kıyam etmemiştir; ve eğer Mesih kıyam etmemişse, sizin imanınız batıldır; hâlâ günahlarınızdasınız. Bu halde Mesih de uyumuş olanlar da helâk olmuşlardır. Eğer yalnız bu hayatta Mesihe ümit bağlamış isek, insanların hepsinden ziyade acınacak adamlarıdır. Fakat şimdi Mesih uyuyanların turfandası olarak ölümlerden kıyam etmiştir. Zira mademki ölüm insan vasıtası ile geldi, ölümlerin kıyamı da insan vasıtası ile oldu. Çünkü nasıl cümlesi Âdemde ölüyorsa, öylece cümlesi Mesihte diriltileceklerdir. Fakat herkes kendi sırasında; Mesih turfanda, ondan sonra onun gelişinde Mesihin olanlar, Sonra, her riyaset ve her hâkimiyet ve kudreti iptal edip melekûtu Allaha, Babaya, teslim ettiği zaman, son olacaktır. Çünkü bütün düşmanları kendi ayakları altına koyuncaya kadar, onun saltanat sürmesi lâzımdır. İptal olunacak son düşman ölümdür. Çünkü ‘Bütün şeyleri onun ayakları altına koydu’ Fakat, her şey ona tabi kılınmıştır dediği zaman, aşikardır ki, her şeyi ona tabi kılan müstesnadır. Ve her şey ona tabi kılınca, o zaman Oğul her şeyi kendisine tabi kılana tabi olacaktır, ta ki Allah her şeyde her şey olsun” (I. Korintlulara, 15/3-28, s. 180-181); İbranilere, 13/20-21, s. 237-238).

İncillerde onun çeşitli alâmetleri ile geleceği anlatılmaktadır. Hz. İsa gelmeden önce, milletlerarası çeşitli çatışmaların yaşanacağı, kıtlık ve depremlerin olacağı, pek çok kimsenin “Mesih” iddiasıyla ortaya çıkacağı, Güneş’in kararıp Ay’ın ışık vermeyeceği ve yıldızların düşeceğinden bahsedilmektedir: “İsa cevap verip onlara

dedi: Sakın kimse sizi saptırmasın. Çünkü birçokları: Mesih benim, diye benim isimle gelip birçoklarını saptıracaklar. siz cenkler ve cenk sözleri işiteceksiniz. Sakın, sıkılmayın; çünkü bunların vaki olması gerektir; fakat daha sonu değildir. Çünkü millet millete karşı, ülke ülkeye karşı kalkacaktır; yer yer kıtlıklar, zelzeleler olacak. Ve bütün bu şeyler ağruların başlangıcıdır. O zaman sizi sıkıntıya koyacaklar ve öldürecekler; ve benim isimden ötürü bütün milletler sizden nefret edecekler. Ve o zaman bir çokları sürçüp birbirini ele verecekler ve birbirinden nefret edecekler. Ve birçok yalancı peygamberler kalkıp birçoklarını saptıracaklar. Ve fesat çoğalacağından ötürü, birçokların sevgisi soğuyacak. Ancak sona kadar dayanan, kurtulacak odur. Ve melekûtun bu İncil'i, milletletin hepsine şahadet olmak üzere, bütün dünyada vazedilecektir ve son zaman gelecektir”.

“İmdi Daniel peygamber vasıtası ile söylenmiş olan harap edici mekruh şeyin mukaddes yerde dikildiğini gördüğünüz zaman (okuyan anlasın), Yahudiyede olanlar o vakit dağlara kaçsınlar; damda olan evinden eşya almağa inmesin; ve tarlada olan da abasını almak için geri dönmesin. Fakat o günlerde gebe ve emzikli olanların vay başına! Dua edin ki, kaçışınız kışta veya bir sebt gününde olmasın. Çünkü o zaman büyük sıkıntı olacaktır ki, dünyanın başlangıcından şimdiye kadar olmamıştır ve hiç olmayacaktır. O günler kısaltılmamış olsaydı, hiçbir adam kurtulmazdı; fakat seçilmiş olanlar uğrunda o günler kısaltılacaktır. O zaman eğer bir kimse size: İşte Mesih burada, yahut: Şurada, derse, inanmayın. Çünkü yalancı Mesihler ve yalancı peygamberler kalkıp büyük alâmetler ve harikalar yapacaklar, şöyle ki, mümkünse seçilmiş olanları bile saptıracaklar. İşte, çöldedir, deseler de, çıkmayın: İşte, iç odalardadır, deseler de, inanmayın. Çünkü şimşeğin şarkta çıkıp garpta dahi görüldüğü gibi, İnsanoğlunun gelişi de böyle olacaktır. Leş nerede ise, kartallar orada toplayacaklar. Fakat o günlerin sıkıntısından hemen sonra, Güneş kararacak, Ay ışığını vermiyecek, yıldızlar gökten düşecekler ve göklerin kudretleri sarsılacak; o zaman İnsanoğlunun alâmeti gökte görünecek; o zaman yeryüzünün bütün sıptları dövünecekler, ve İnsanoğlunun gökün bulutları üzerinde kudretle ve büyük izzetle geldiğini görecekler. Ve meleklerini büyük sesli boru ile gönderecek, ve melekler, göklerin bir ucundan öteki ucuna kadar, onun seçtiklerini dört yelden toplayacaklar. İmdi, incir ağacından mesel öğrenin: Dalı

yumuşayıp yapraklarını sürdüğü zaman, bilirsiniz ki yaz yakındır. Böylece siz de bütün bu şeyleri görünce, bilin ki o yakındır, kapılardadır. Doğrusu size derim: Bütün bu şeyler oluncuya kadar, bu nesil geçmiyecektir. Gök ve yer geçecek, fakat benim sözlerim geçmiyecektir. Fakat o gün ve saat hakkında ne göklerin melekleri, ne Oğul, yalnız Babadan başka kimse bir şey bilmez. Nuhun günleri nasıl idi ise, İnsanoğlunun gelişi de öyle olacaktır. Çünkü Nuhun gemiye girdiği güne kadar, tufandan evelki günlerde insanlar yerler, içerler, evlenirler ve kocaya varırlardı; ve tufan gelip hepsini alıncuya kadar nasıl bilmedilerse, İnsanoğlunun gelişi de öyle olacaktır. O zaman iki kişi tarlada olacak; biri alınacak, biri bırakılacak. Değirmen çeken iki kadın olacak; biri alınacak, biri bırakılacak. İmdi, uyanık olun; çünkü Rabbiniz hangi gün geleceğini bilmezsiniz. Fakat şunu bilin ki, eğer ev sahibi idi, uyanık durup evini deldirmeğe bırakmazdı” (Matta, 24/4-44, s. 27-28).

“Fakat o günlerde, o sıkıntıdan sonra, Güneş kararacak, Ay ışığını vermiyecek, yıldızlar gökten düşmekte olacaklar ve göklerde olan kudretler sarsılacaktır. O zaman İnsanoğlunun büyük kudret ve izzetle bulutlarda geldiğini göreceklerdir. Ve o vakit meleklerini gönderecek ve onun seçtiklerini yerin ucundan ta gökün ucuna kadar, dört yelden toplıyacaktır. İmdi incir ağacından mesel öğrenin; onun dalı yumuşayıp yapraklarını sürdüğü zaman, bilirsiniz ki, yaz yakındır. Böylece siz de bu şeylerin vaki olduğunu görünce, bilin ki, o yakındır, kapılardadır. Doğrusu size derim: Bütün bu şeyler oluncuya kadar bu nesil geçmiyecektir. Gök ve yer geçecek, fakat benim sözlerim geçmiyecektir” (Markos, 13/24-31, s. 51).

“Ve size: İşte, orada! İşte, burada! diyecekler; gitmeyin, ve onların arkasından koşmayın; zira gökün altında, şimşek bir yanda çakıp gökün öbür yanına kadar aydınlattığı gibi, İnsanoğlu da kendi gününde böyle olacaktır”, “Güneşte, Ay’da ve yıldızlarda alâmetler, denizin ve dalgaların uğultusundan dolayı şaşkınlıkta olan milletlere yeryüzünde sıkıntı olacaktır; insanlar korkudan, ve dünyaya gelmekte olan şeyler için beklemekten bayılacaklar; çünkü göklerin kudretleri sarsılacaktır. Ve o zaman onlar İnsanoğlunun bulutta kudret ve büyük izzetle geldiğini göreceklerdir. Fakat bu şeyler olamağa başlayınca yukarı bakın ve başınızı kaldırın; zira kurtuluşunuz yaklaşıyor” (Luka, 17/23-24, s. 80, 21/25-31, s. 85).

Daha sonra İsa'nın gelip izzet tahtına oturacağı, "Deccal"ın hâkimiyetine son vereceği, iyileri mükafatlandırıp kötülerini cezalandıracağı, anlatılmaktadır: "Fakat İnsanoğlu bütün melekler kendisile beraber olarak izzetile gelince, o zaman izzetinin tahtı üzerine oturacaktır" (Matta, 25/31, s. 29). Kur'an-ı Kerim'deki "Onlar İsa'ya tuzak kurdular; ama Allah onların tuzaklarını boşa çıkardı. Çünkü Allah, tuzak kuranların hepsinden üstündür; O zaman Allah: Ey İsa! demişti 'Seni vefat ettirip katıma yükselteceğim ve seni kâfirlerin elinden kurtarıp arındıracağım. Sana uyanları Kıyâmet Günü'ne kadar kâfirlerden üstün tutacağım. Sonunda Bana döneceksiniz, Ben de ayrılığa düşüğünüz konularda aranızda karar vereceğimi" (Al-i İmrân, 3/54-55) Âyetini yorumlayanlar Hz. İsa'nın öldürülmediği ve göğe yükseltildiği kanaatine ulaşırken, aynı âyetleri tefsir eden İslam alimleri ise, böyle bir sonuca ulaşmanın mümkün olmadığını ifade etmektedirler. Bu konuda anlatılan rivâyetlerle ilgili de din alimleri henüz ortak bir karara varamamışlardır (Seyhan, 2006, ss. 204-205). Bunun yanı sıra onun ruhu ve bedeni ile ilahi huzura yükseltildiğine, kıyâmetin vukuunda önce tekrar dünyaya döneceğini, son Peygamberin getirdiği vahye tabi olacağını, "Deccal"ı öldürüp, yeryüzünde adaleti sağlayacağını ve ruhunun ise bunları yaptıktan sonra kabzedileceğini savunanlar âlimler de vardır (Seyhan, 2006, s.204); aksi kanaatte olanlar ise, onun dünyada iken eceli ile öldüğüne, ruhen Allah'ın katına yükseltildiğine, kıyâmet öncesi gelmesinin söz konusu olmadığına inanmaktadırlar (Seyhan, 2006, s. 204).

Anlaşılacağı üzere İncil'de İsa'nın dirilip yeniden yeryüzüne ineceğine inanılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de ise bununla ilgili açık bir âyet bulunmamaktadır. Mardin ve çevresinden derlenen kıyâmet konulu anlatımlara bu gözle baktığımızda 6, 19, 21, 23, 24, 42, 45, 46, 48, 50, 51, 54, 56, 61, 64, 66, 68, 69, 91, 92, 93, 95, 99, 117, 119 no'lu metinlerde "kıyâmetin kopmasından önce İsa'nın dirilip yeryüzüne geleceği, Deccal'i öldüreceği" bilgileri yer almaktadır. Söz konusu kaynak kişilerin hepsinin Müslüman olduğuna bakarak Mesih inancının Hristiyanlıktan Müslüman kesime geçen bir ödüncleme olduğu ortaya çıkacaktır.

Hristiyan kesim

Mülüman kesim

VIII. 3. 3. Mehdi İnancı

Kur'an-ı Kerimde "Mehdi'nin yeryüzüne geleceğine ilişkin" herhangi bir âyet bulunmamaktadır. Ancak Kur'an-ı Kerim'in İncil'i reddetmemesi mutasavvıflar arasında farklı düşüncelere yol açmış bulunmaktadır. Nitekim bu konuda anlatılan ve kaynaklarda geçen rivâyetler iki türdür. İlk görüşteki alimler "Mehdi'nin geleceğini ve rivâyetlerde söylenenlerin tamamının gerçekleşeceğini dile getirirken; diğer görüşteki alimler ise bu rivâyetlerin Kur'an ve sünnetle telifinin mümkün olmadığını belirtmişlerdir (Seyhan, 2006, ss.211-212; Gölpınarlı, 1985, ss. 75-76).

"Mehdi" kelimesi Arapça'daki "حدي" kökünden türeyen ism-i mef'ul olup, "doğru yolu bulan, doğru yolda olan, yol gösteren, önde giden, öncü" mânâlarına gelmektedir (alıntılayan Seyhan, 2006, s. 210). Klasik kaynaklarda ise, "kıyâmet öncesinde zulüm ve adaletsizliğin her tarafı kapladığı bir zamanda gelip, yeryüzünü adaletle dolduracağı ve İslam'ı hâkim kılacağı söylenen Ehl-i beytten bir kimse" şeklinde tarif edilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de "Mehdi" kelimesi geçmemesi nedeniyle bu konuya inanılıyor olması Mesih inancının dini inaçların zayıfladığı, düzenin bozulduğu ve insanların bir kurtarıcıya ihtiyaç duydukları zamanlarda ortaya çıktığını göstermektedir (Seyhan, 2006, ss.210-211).

Kur'an ve sahih hadisler ışığında İslam inancında kurtarıcı bir Mehdi kavramına rastlanmamaktadır (Seyhan, 2006, ss.210-212). Bunların dışında Mehdi inancının Sünnilik inancına tasavvuf kanalıyla ve kısacası vaizlerin katkılarıyla girmiş olduğu; çoğu kere bağımsız bir güç olarak kendini gösterdiği; bu hareketin toplumlar için bir emniyet sübabı olduğu ve İslam toplumlarına dini-içtimai ve siyasi bir dinamizm kattığı girmiş olduğu aktarılmaktadır (alıntılayan Seyhan, 2006, s.212)

Kitab-ı Mukaddes'te "Canının emeği semeresinde görecek, ve doycacak; salih kulum bir çoklarını kendi bilgisile salih kılacak; ve fesatlarını kendisi yüklenecek. Bundan dolayı büyüklerle beraber ona pay vereceğim ve çapul malını zorlularla beraber paylaşacak; çünkü canını ölüme döktü ve günahkarlarla sayıldı; çoğunun suçunu da o taşıdı, ve günahkarlar için şefaati etti" (İşaya/53, 11-12, s.714).

"Fakat şimdi Mesih uyuyanların turfandası olarak ölümlerden kıyam etmiştir. Zira mademki ölüm insan vasıtası ile geldi, ölümlerin kıyamı da insan vasıtası ile oldu. Çünkü nasıl cümlesi Âdemde ölüyorlarsa, öylece cümlesi Mesihde diriltileceklerdir. Fakat herkes kendi sırasında; Mesih turfanda, ondan sonra onun gelişinde Mesihin olanlar. Sonra, her riyaset ve her hâkimiyeti ve kudreti iptal edip melekûtu Allaha, Babaya, teslim ettiği zaman, son olacaktır. Çünkü bütün düşmanları kendi ayakları altına koyuncuya kadar, onun saltanat sürmesi lâzımdır" (I. Korintlulara, 15/20-25, s.181).

Anlaşılabacağı üzere Kitab-ı Mukaddes'te kurtarıcı bir "Mesih" tablosu çizilmektedir. Mehdi kavramınaysa rastlanmamaktadır.

Bu bağlamda Hristiyan kesimin inancına ait kurtarıcı Mesih, İslâmi kesimde Mehdi kavramına dönüşmüştür. Her toplumun psikolojik olarak bir kurtarıcıya ihtiyaç duymasından dolayı Hristiyan kesime ait olan Mehdi kavramı Müslüman kesim tarafından da kabul görmüş ve kıyâmet anında Deccal'i yenecek kahraman olarak zihinlerde yer almıştır.

Hristiyan kesim

Müslüman kesim

Varlıklar, yer ve olaylar da kültürel ödünçleme bağlamında Mardin ve çevresinden derlenen kıyâmet konulu anlatmalara baktığımızda şöyle bir durumla karşı karşıya kaldığımızı görürüz:

1) Her şeyden önce gerek yılan gerekse kurtla kuzu, Azâzil, Deccal ile ilgili kıyâmet bağlamındaki inançlar Hristiyan kültüründen Müslüman kültüre geçmiş; bir yerde Müslüman kesim Hristiyan kesimden söz konusu inançları ödünçleme yapmıştır.

2) Kıyâmet'in kopacağı yer bağlamında derleme metinlerinde geçen Fırat Irmağı, Hristiyan kültüründe yer almakta ve Müslüman kesime oradan geçmiş görünmekte iken Kızıltepe, Şam, Suriye, Cizre, Hatay (Antakya) gibi mekânlar da bir kültürel ödünçleme olup kıyâmet konulu efsanelerin, yaşadığı bölgeden aldıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle söz konusu yer adları yaşanan coğrafyanın kıyâmetle ilgili inançlara kültürel tesiridir.

3) Kitab-ı Mukaddes'te İsa'nın kıyâmet kopmadan önce dirileceği, bozulan düzeni yeniden sağlayacağı konusu da Mardin ve çevresindeki kıyâmet konulu anlatmaların en belirgin özelliklerinden biri olarak görülmektedir.

4) Kitab-ı Mukaddeste ve Kur'an'da Mehdi inancı yer almamasına rağmen Hristiyan kültüre ait "İsa'nın dirilişi" düşüncesi İslami kesimde "Mehdi" olarak karşılık bulmuş olmalıdır. Kelimenin Arapça kökenli olmasına da dayanarak Mehdi inancının tamamen İslami kesime ait olması söz konusu iken İncil'i reddetmeyen Kur'an-ı Kerim'in ve Müslümanların "kurtarıcı güç" bağlamında Hristiyanlıktan etkilendiklerini düşünüyoruz.

5) Sadece "İsrafil'in Sûr'u üflemesi" inancının Hristiyan ve Müslüman ortak olması ise diğer dört hususun Hristiyanlık'tan ödünçleme yoluyla girmesi kaynak kişilerin yanı sıra Mardin ve çevresinde yaşayanların çoğunluğunun Müslüman olması ile bağdaşmamakta olup yine Kur'an'ın İncil'i reddetmemesi ve farklı dine mensup kesimlerin ortak bir coğrafya üzerinde asırlardır birlikte yaşamalarıyla ilgili olmalıdır.

Elbette bu bölümde üç başlık altında ele alınan kültürel ödünçlemeye örnek teşkil eden maddelerin Mardin ve çevresinden derlenen metinlere göre değerlendirilmesi söz konusudur. Bu bağlamda hem Kitab-ı Mukaddes'in hem de Kur'an'ın semavi dinlere ait kutsal kitaplar olduğunu, bu kitaplara ait âyet ve bab'ların gökten vahiy ile indiğini hatırlatmakta yarar görüyoruz.

IX. BÖLÜM

“SEÇKİN KÜLTÜRÜN DİBE BATMASI” KURAMI BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMET İLE İLGİLİ ANLATMALAR

Mardin ve çevresinden derlediğimiz 136 anlatmanın söz konusu bölgede yaşayan, çeşitli din ve inançlara mensup kişilerden alındığını daha önce de belirtmiştik. O nedenle bu derlemelerin içerikleri kadar birbirlerine olan yansımaları da son derece önemlidir. Aynı coğrafyada aynı havayı soluyan insanların zaman içinde birbirlerini etkilemeleri, beğendiği şeyleri almaları da bu bağlamda söz konusu olur. Buna rağmen bu etkileşimin her zaman eşit oranda olmayacağı, birinin diğerine baskın geleceği de sık rastlanan durumlardandır. Konumuzun Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu efsaneler olması ise söz konusu bölge halkının birbirinden etkilenmelerinin önemli bir kısmının dini yönde de olacağını ortaya koyar.

Bütün bunlar bize üzerinde çalıştığımız Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu efsanelerin de söz konusu olup bölgede yaşayan farklı din ve inançlara mensup insanların “kıyâmetin ne zaman ve nasıl kopacağı, bu olayı kimin haber vereceği veya hangi belirtilerle anlaşılacağı” konusunu ise bu bağlamda da incelememiz gerektiğini düşündürmüştür. Bu etkilenmenin hem her farklı din ve inanç grupları içinde hem inançlar ve dinler bağlamında birbirleri arasında olacağı, hatta söz konusu etkilenmelerin yönünün ve sebeplerinin tespit edilmesinin son derece dikkat çekici bir tabloyu karşımıza çıkarabileceği ortadadaydı.

Bütün bunları en iyi şekilde göstermemizi sağlayacak olan da söz konusu anlatmaların “Seçkin Kültürün Dibe Batması” adıyla bilinen teori kapsamında incelenmesi idi. O nedenle sözü edilen teoriye göre efsaneleri değerlendirmeden önce bu teori hakkında kısa bir bilgi vermeyi uygun görüyoruz.

Peter Burke seçkin kültürün yüksek tabakada yaratılacağını, diğer alanlara ve gruplara oradan ineceğini ifade etse de Grimm Kardeşler gibi halk kültürü

araştırmacılarının yayılmanın tersi yönde olduğunu savunduklarını belirtmeden geçmez. Burke, moda gibi pek çok düşünce ve tutumun yüksek tabakadan alt tabakaya geçişini, yayılmanın nitelikli olandan az nitelikli olana doğru gidişini üzerine olduğunu ifade eder ve yeniçağ başlarında Avrupa halk kültüründen örnekler vererek görüşlerini destekler. Ona göre üst tabaka öyküleri, düşünceleri, modayı, çeşitli felsefi akımları, şarkıları kısacası her türlü kültürel olguyu alt tabakaya taşır toplumun yazar-çizer, şarkıcı, felsefeci, siyasetçi vb tarafından diğer tabakaya aktarır; halk ise bunu kendi ihtiyaçları doğrultusunda alır ve kullanır. Burke, batma teorisinde kültür alışverişinin ters yönünün yani toplumsal katmanların yukarısına doğru giden yönünün ihmal edilmesini, bu teorinin bir kusuru olarak görmektedir (Burke, 1996, ss.75-81).

Herder ve Grimm kardeşler ile onların yolundan giden düşünürler ise Burke'nin görüşünün tam tersini savunurlar. Onlara göre kültür yaratıcılığı alt tabakada, halk dediğimiz toplumun çalışan ve üreten kesiminde yaratılır, toplumun üst tabakası alt tabakanın yarattıklarını alır ve kendine uydurur (Çobanoğlu, 2005, ss. 173-174). Alman halk bilimci Hans Naumann ile özdeşleşen bu teori ise hem Nazi Almanyası hem de komünist Rusya tarafından reddedilmiştir (Dorson, 1984, ss.14-15; 15-17).

Burke'nin ve yolundan gidenlerin asıl amaçları halk kültürünün asıl yaratıcılarını bulmak ve üst- nitelikli- elit tabakayı kültürün yaratıcısı olarak belirlemek idi. Sadece yazılı edebiyat ürünleriyle sözlü edebiyat ürünlerinin değil yaratıcılarının da aynı çevrede yaşamaları, onları bu yola sevk etmiştir. Yazılı edebiyat ürünleri için şairler, destancılar, hikâyeciler, türkücüler kaynak gösterilirken sözlü edebiyat ürünlerinin kaynağını vaaz kitapları, antik dönem eserleri gibi yazılı edebiyata da kaynaklık eden eserlerde aradılar. Onlara göre halk ağzında dolaşan atasözlerinin kaynağı edebi eserlerden, halk dansları cemaat danslarından, halk giysileri moda giysilerinden, geleneklerimiz de sosyal devlet veya dini kurumlardan çıkmış idi (Çobanoğlu, 2005, ss.174-175).

Bu teoriyi Türkiye'de ilk ele alan "Türkiye Folkloru El Kitabı" adlı kitabında Tahir Alangu'dur. Ona göre kültür varlığı üst tabakada yaratılır ve bunlar zaman içinde ara taşıyıcılarla diğer alt tabakalara iner. Burası toplama çukuru gibidir, bir deniz

değildir. Onun için de yüzyılların yaratıcı kültür oluşumu, kaynaklar, küçük dereler ve nehirler toplanır ve bir bölümü de orada muhafaza olunur. Ancak dibe çöken kültür varlığı bu yayılmasını her zaman tek yönlü olarak sürdürmez; bazen toplama çukurundan yani en aşağı tabakadan üst tabakaya bir gidiş de görülebilir. Bu durum, toplama çukuru olarak kabul edilen en alt seviyenin ölü ve hareketsiz olmadığını, çevreye uyum sürecinde yeniden şekillendiğini, üst tabakaya geçişin söz konusu hareketin bu yeni şekillenme ile sürdüğünü belirtir. Ona göre kültür akımı en yüksek ile en alt tabaka arasında sürekli bir gidiş- geliş ve uyum- değişim sürecidir. Bir başka ifadeyle halk sadece almaz, aldıklarını başka şeylerle birleştirerek geldiği kaynağa iletebilir. Bu da bize “çökmekte olan kültür varlığı” yanında “yükselmekte olan kültür varlığı” her şeyden önce halk kültürünün “çok kanunlu” oluşu gerçeğini, tarihi- psikolojik- sosyolojik kültür tabakaları arasındaki mübadeleler ile coğrafi kültür bölgelerindeki mübadeleleri izah eder (Alangu, 1983, ss.107-108).

Anlaşılacağı üzere seçkin kültürün dibe batması kuramı kültür unsurlarının elit ve halk tabakası arasında değişerek gidip geldiği kültürün canlı bir organizma olduğu ve yüksek tabaka tarafından yaratıldığı, alt tabakanın da genel alıcı olduğuna dayalıdır.

Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu efsaneleri bu kural bağlamında değerlendirebilmemiz için söz konusu bölgede yüzyıllardır birlikte yaşayan Hristiyan, Müslüman ve Yezidî grupların din ve inançlarındaki kıyâmetle ilgili hususlara bakmak gerektiğini düşünüyoruz. Bu bakımdan incelediğimiz bu bölümü üç alt başlıkta değerlendirmek istiyoruz.

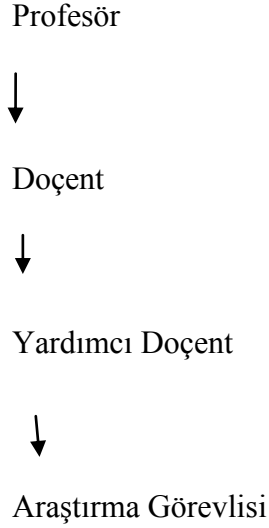
IX. 1. İslami Çevrede Kıyâmet Konulu İnançların Yayılma Yönü

Bir kere daha tekrar edelim ki Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu inançların çoğu Müslüman kesime aittir. Üstelik başta serbest meslek olmak üzere toplumun hemen her kesiminden ve mesleğinden bu konuda derleme yapılmıştır. Bir başka ifadeyle kaynak kişiler arasında bu işin bilimini öğrenmemiş grup veya kesim diğerinden kat kat fazla olup akademik grup yani bu işin bilimini okuyarak belli bir seviyeye ulaşmış grup ise azınlıktadır.

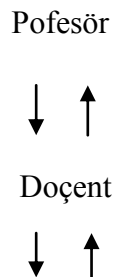
Kültürün dibe batması kuramı bağlamında bu gruba giren inançları değerlendirdiğimizde dini kültürün daha doğrusu konumuz olan kıyâmetle ilgili bilgilerin “bilgili” kesimden alt tabakaya inişini iki farklı tablo halinde değerlendirebiliriz.

IX. 1. 1. Akademik Ortam

Bugün “İlahiyat” dediğimiz din bilimini akademik bağlamda yani öğrenen ve öğreten kesimde bu yayılma akademik kadronun en yükseğinden en düşüğüne doğru bir gelişme göstermektedir:

Bu tablo, normal bir süreci ifade etmekte olup zaman içinde ara ve alt kadrolardan herhangi birinin bir keşfi (bir yazmayı aktarma- çevirme, derlemede yeni bir şeyle karşılaşma, zaman içinde kültürel değişimin din konusuna da yansımalarını fark etme ve bu yansımanın derecesini tespit etme vb) sonucunda en üstteki aşamanın yani profesörün bu bilgiyi keşfeden ve aktaran olmayışını da beraberinde getirecektir. Bu durumda kültürün yayılması ara aşamalardan hem kendinden üstüne hem de kendinden altına doğru ikili bir yayılma yönü gösterecektir:

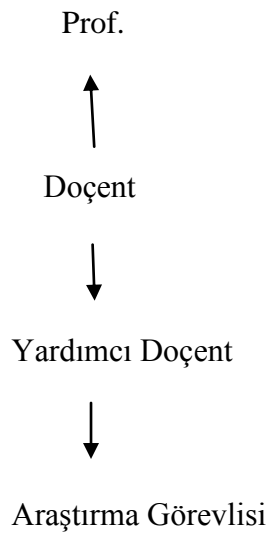
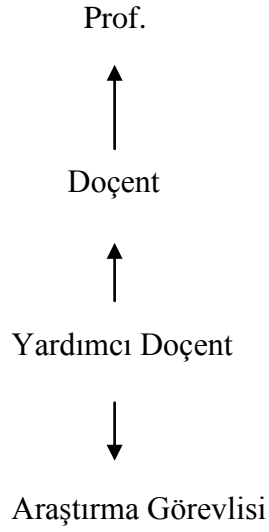

Yardımcı Doçent

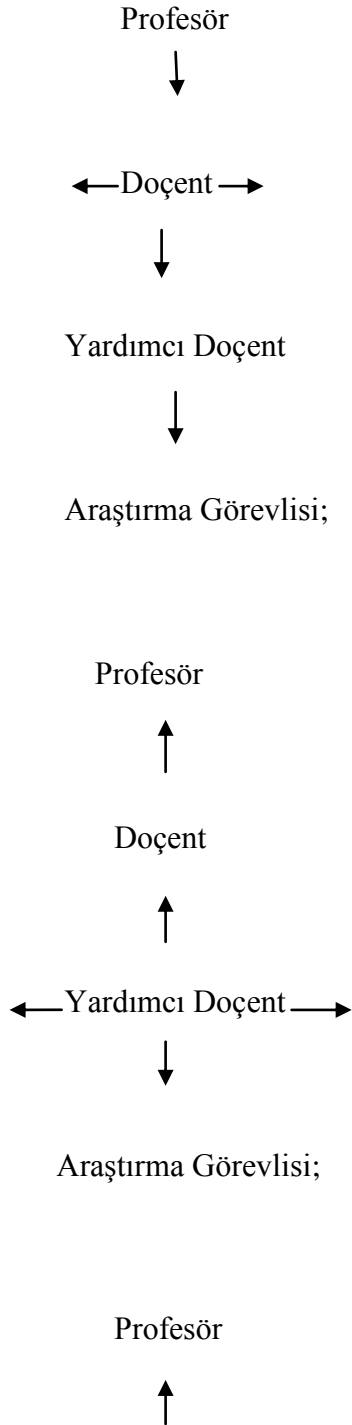

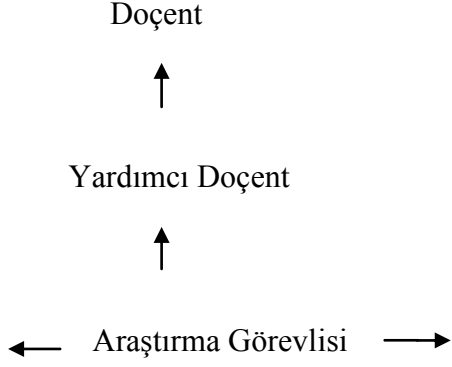
Araştırma Görevlisi

Bu durumun söz konusu keşfi yapan kişinin akademik seviyesine göre yukarı ve aşağı doğru olan yayılmanın zamanı ve alış şekli bağlamında değişiklikler göstereceği ise işin bir başka boyutudur.

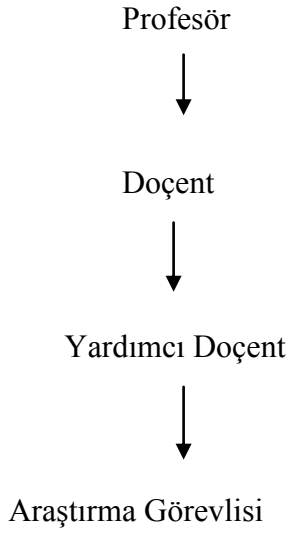

Aşağıda da görüleceği üzere akademik seviyenin herhangi bir bilgi veya keşfin en üst seviyedeki tarafından değil de ara ve alt tabakalardan biri tarafından ortaya çıkarılması halinde yayılma yönünün iki yönlü veya yön değiştirerek yani en alt seviyeden en üst seviyeye doğru bir gidiş göstereceği de ortadadır. Bu durum ise bize kültür havuzu denilen bilgi birikiminin durgun değil hareketli olduğunu, çeşitli etkenlere bağlı olarak değişebildiğini göstermesi açısından dikkate değerdir.

Bu tespit-buluşun en üst tabaka tarafından ortaya konması halinde ise yayılmanın yönü:

şeklinde olacaktır.

IX. 1. 2. Televizyon Ortamı

Günümüzde televizyon denen sihirli kutu kitlelere ulaşma bakımından oldukça etkin ve eğitici durumundadır. İnsanlar çeşitli programlarda gördükleri sunucu-haberci-oyuncu-futbolcu-yönetmen vb'nin giyimini, duruşunu, konuşmasını hatta makyajını taklit edebilmekte; onları bir idol olarak görebilmektedir.

Kıyâmet konulu anlatmalara bu gözle baktığımızda televizyonun rolü daha da artmaktadır. Çünkü bazı kanallarda periyodik veya değil din konulu sohbetler yapan

profesör, profesör-siyasetçi, din âlimleri veya bu konuda bilgisine güvenilir kişiler televizyonun bu sihirli gücünü son derece etkin bir biçimde kullanmaktadırlar. Hatta bu etkinliği programlarına canlı bağlantılar kurdurarak veya konuklar çağırarak daha da arttırmaktadırlar. Bu bağlamda dini bilgilerin yayılımının:

Profesör (133)

Tv

Halk;

Din adamı

Tv

Halk;

Profesör-Siyasetçi

Tv

Halk

şeklinde sunucudan halka yani seyirci ve dinleyicilere doğrudur. Bu arada halk denilen kesimin siyasetçi bürokrat, öğretmen, ev hanımı, serbest meslek, işçi yanı sıra başbakan, cumhurbaşkanı gibi devleti en üst seviyede temsil edenlerden oluşmaktadır.

IX. 1. 3. Dini ve Tasavvufi Ortam

Müslümanlık başta olmak üzere hemen her dinde o dine ait vecibelerin öğretisi, söz konusu dine özgü ibadet yerlerinde yapılmaktadır. Musevilik'te "Kabbalizm", İslamiyet'te "Tasavvuf", Budizm'de, Hristiyanlık'ta ve uluslar arası terminolojide "Mistisizm" adı verilen bu öğretinin Müslümanlar'da cami, tekke ve zaviyelerde; Hristiyanlarda kilisede; Yahudiler'de havrada yapıldığı herkesçe bilinmektedir. Bu öğretinin Müslüman kesimde

Hoca-İmam-Müftü

Halk

veya :

Şeyh-Mürşit

Mürit

Hristiyan kesimde

Papaz

Halk

Musevi kesimde ise

Haham

Halk

diye ifade edilebileceği, ortadadır.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu inançların bir kaçı hariç tamamına yakını söz konusu bilgileri camilerde ve diğer dini kurumlarda çalışan müftü, imamlardan, Hristiyan kesimde ise kilisede çalışan kilise papazından öğrenmekte; ara tabakalarla bu bilgiler toplumun ekonomik düzeyi en alttaki kesime kadar ulaşmaktadır. Bir yerde bu durum imam, şeyh, müftü ve papazların hangi yerleşim yeri olursa olsun çalıştıkları bölgenin din konusunda otoritesi sayıldıklarını göstermektedir. İmam, müftü, şeyh ve papazlardan başlayarak bu ulaşmayı bir şema ile gösterecek olursak, yayılma yönünün derlememizdeki çeşitli meslek gruplarını da meslek gruplarını da içine alır şekildedir.

Din adamları (İmam- Müftü- Şeyh-Papaz-diyakon-vaiz), (1, 7, 8, 50, 51, 56, 62, 67, 71, 84, 100, 113, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135).

Halk

Ev hanımları (11, 12, 15, 16, 17, 46, 57, 61, 63, 121, 122, 123, 124, 125).

Öğretmenler (6, 13, 21, 31, 32, 33, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 64, 91).

Akademisyenler (27, 28, 29, 30,)

Memur (4, 5, 14, 24, 55, 65, 69, 85, 102, 115)

Serbest Meslek:

(Bakkal): (19, 66, 101)

(Kuaför): (42, 119)

(Müteahhit): (73, 197)

(Şoför): (20, 126)

(Dengbej): (10)

(Güvenlik görevlisi): (25, 26)

(Terzi) (86)

(Manifaturacı) (88)

(Kitapçı) (41)

(Gazeteci) (114)

(Sigortacı) (22)

Çiftçi (70, 72, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 96, 103, 105, 108)

İşçi (106, 111, 116, 117, 118, 127)

(Diğer) (9, 18, 23, 35, 48, 49, 52, 54, 59, 68, 69, 83, 87, 89, 90, 93, 94,99, 104, 107, 109, 110, 119)

İnançsızlar (40, 60)

şeklinde olacağı, kısaca bu geçişmenin din adamları aracılığıyla mevkii, mesleği, kültürel seviyesi ne olursa olsun toplumun her kesimine yayılacağı, ara sınıflarda eksilmenin veya yer değiştirmenin de görüleceği en üstte yer alan imam-müftü-şeyh-papaz yerine kırsal kesimlerde “hoca”, tarikatlarda “pir”, Hristiyanlarda bugün pek görülme de “keşiş”, Yezidilerde ise “pir”, “şeyh” adıyla bilinen kişilerin konacağı ortadadır.

Dini öğretinin dini yetkililer bağlamında değerlendirilmesine baktığımızda kıyâmet konulu bilgilerin yayılma yönünün dini gruplar bağlamında Müslüman kesimde

Şeyh

Mürit

Hristiyan kesimde ise

Papaz
↓

Kilise görevlisi
↓

Zangoç

şeklindedir.

Dikkat edileceği üzere toplumun büyük çoğunluğunu teşkil eden, her meslekte çalışan ve emeklinin, işçinin, kamu görevlisinin yer aldığı, halk denilen bu kesim kültürünün birikim havuzu değerinde olup kültür unsurlarının en son durağı durumundadır. Mardin ve çevresinde kıyâmet konulu dolayısıyla bütün dini bilgiler bu konuda toplumun en yetkili grubu olarak gösterilen imam, müftü ve papazlar tarafından verilmektedir.

Ev hanımlarını ikinci gruba koymamızın sebebi ise derlemeler sırasında şahit olduğumuz, günümüzde hanımların altın günlerinde bir araya gelerek dini konulardaki bilgilerini paylaşmalarıdır. Özellikle sadece dini konulu toplantılar düzenlenerek sadece bu konuya yönelmesi ise görüşümüzü doğrular niteliktedir.

Ev hanımlarından sonra akademisyen ve öğretmenleri alışımız ve bunları belli bir sırayla düzenlememiz ise sadece Mardin ve çevresinde yaptığımız kıyâmet konulu inançlara yönelik derlemelerin kaynak kişilerinin kaynağının öğretmen oluşlarından. Bir yerde bu sonuç bizim tercihimizin sonucudur. İnsan söz konusu olduğunda (tablodaki sayılar az olsa da akademisyenlerin öğretmenlerden daha etkili olabilecekleri,

bilinen bir gerçektir.) Memurları da öğretmen ve akademisyenlerle aynı şekilde değerlendirmemiz için hiçbir sebep bulunmamaktadır.

Halk dediğimiz toplumun çalışan kesimini teşkil eden ve her meslekten insanın yer aldığı aynı zamanda en kalabalık grubu teşkil eden “diğer kesim” her ne kadar öğretmen-akademisyen-memur üçlüsünün çok altında bulunsa da söz konusu kesimin yaşadığı toplumdaki maddi ve manevi etkinliği, bu kesimden bazı meslek temsilcilerinin “akademisyen”lerin üstüne geçmesi de söz konusu olabilir. Değişmeyen tek şey kültürün dolayısıyla konumuz olan kıyâmet konulu bilgilerin bu kesimin çalışanları ve meslek temsilcileri arasında etkileşim yayılım bağlamında hemen her yöne yayılmasıdır. Bunu bir tablo ile gösterecek olursak

Din görevlisi (1, 7, 50,51, 56, 62, 67, 100, 113, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135)

Halk

Ev hanımı (11, 12, 15, 16, 17, 46, 57, 61, 63, 121, 122, 123, 124, 125)

Öğretmen (6, 13, 21, 31, 32, 33, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 64, 91)

Akademisyen (27, 28, 29, 30)

Memur (4, 5, 14, 24, 55, 65, 69, 85, 102, 115)

(Serbest Meslek)

(Bakkal): (19, 66, 101)

↓ ↑

(Kuaför): (42, 119)

↓ ↑

(Müteahhit): (73, 197)

↓ ↑

(Şoför): (20, 126)

↓ ↑

(Dengbej): (10)

↓ ↑

(Güvenlik görevlisi): (25, 26)

↓ ↑

(Terzi): (86)

↓ ↑

(Manifaturacı):(88)

↓ ↑

(Kitapçı): (41)

↓ ↑

(Gazeteci): (114)

↓ ↑

(Sigortacı): (22)

↓ ↑

(Çiftçi): (96, 103, 105, 108)

↓ ↑

(İşçi): (106, 111, 116, 117, 118, 127)

↓ ↑

(Diğer kesim): (9, 18, 23, 35, 48, 49, 52, 54, 59, 68, 69, 83, 87, 89, 90, 93, 94, 99, 104, 107, 109, 110, 119)

(İnançsızlar): (40, 60)

şeklinde bir tablo ile karşı karşıya kalırız.

IX. 1. 4. Diğer

Bundan 50-60 yıl öncesine kadar aileleri tarafından ilkökul çocukları yaz tatillerinde dini statüsü olmamakla birlikte Kur'an okumaya, namaz başta olmak üzere bütün duaları bildiği için "hoca" diye tabir edilen ya da bu yönüyle sivrilmiş kimselere gönderilirdi. Yaz boyunca süren bu eğitim daha çok aile fertlerinin "ölünce kabrimin başında dua okuyacak biri olsun" dileğinden kaynaklanmaktaydı. Arap harflerinden başlayarak önce sadece okuma sonra da tılâvetli "makamlı" okuma öğretilirdi. Zaman içinde tılâvet öğretimi mevlit okuma geleneğine de taşınır, çocuk yetenekli ise mir Mevlidhan gibi yetiştirilirdi.

Derleme sırasında karşılaşmamakla beraber sadece Mardin değil Türkiye'nin hatta Türk Dünyası'nın her yerinde hala var olduğunu bildiğimiz bu duruma göre dini bilgilerin yayılması:

Hoca, dini bilgileri yeterli kimse

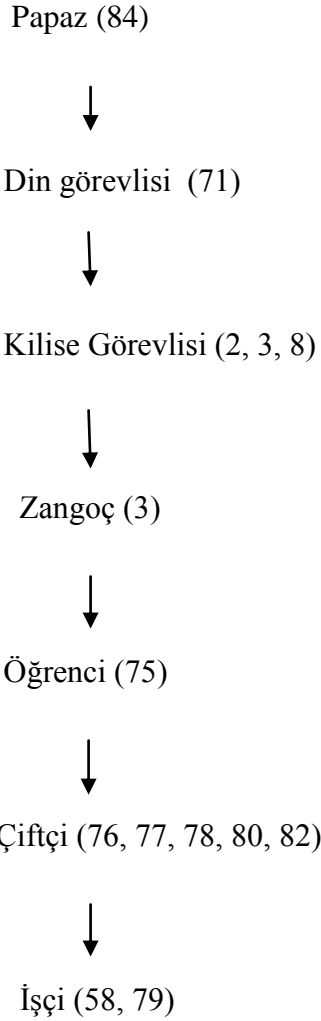
↓

Meraklı-istekli öğrenci

şeklinde gerçekleşmekte; kültürün dibe çökmesi ile mümkün olabilmekteydi.

IX.2. Hristiyan Çevrede Kıyâmet Konulu İnançların Yayılma Yönü

Toplam 14 kaynak kişi ile yaptığımız görüşmeler sonucunda dini bilgilerin aşağıdaki sırayla bir yayılma yönüne sahip olduğunu görüyoruz:

Belirtmemiz gerekir ki yaptığımız Hristiyan kesime yönelik 14 derlemenin son 3 grubunu teşkil eden 8 kişi söz konusu grubun halk dediğimiz kesimini oluşturmaktadır. Bu yüzden yukarıdaki şekilde sadece tek yönlü ve aşağıya doğru bir yayılmanın gösterilmesi, bizi yanıltmamalıdır. Eğer son üç grup içine giren öğrenci-çiftçi-işçinin yer aldığı kesime bunların haricindeki kaynak kişilerden edindiğimiz

bilgileri de dâhil etseydik halk dediğimiz çeşitli meslek sahiplerinin ve kurum çalışanlarının yer aldığı bu grupta da VIII. 1. 3'ün “serbest meslek” adını verdiğimiz insanlar arasındaki çift yönlü etkileşim ve yayılma, burada da görülebilecekti. O nedenle biz yukarıdaki söz konusu şekli aşağıdaki gibi düzeltmek istiyoruz.

Papaz

Din Görevlisi

Kilise Görevlisi

Zangoç

Halk:

Öğrenci

Çiftçi

İşçi

Kuaför

Müteahhit

Şoför

Dengbej

Güvenlik Görevlisi

Terzi

Manifaturacı

Kitapçı

Gazeteci

Sigortacı

Diğer Kesim

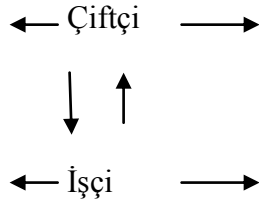
XI. 3. Yezidî Çevrede Kıyâmet Konulu İnançların Yayılma Yönü

Sadece 4 kaynak kişi üzerinde yaptığımız derlemelerin sonucunda söz konusu kaynak kişilerin iki farklı kesime mensup olduğu görülmüştür:

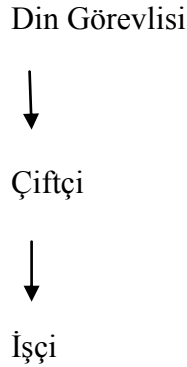
Çiftçi: (72, 74, 81)

İşçi: (70)

Anlaşılacağı üzere her iki kesim de toplumun çalışan grubunu yani halk dediğimiz tabakayı oluşturmaktadır. Dolayısıyla dini bilgilerin yayılma yönünün çift taraflı, aynı gruptan başkaları arasında da söz konusu olacağından yanlara doğru da olacağı ortadadır.

Yine Yezidîlik konusunda bilgi veren bir kesim kaynak kişilerimiz arasında yer alsaydı bu tablo:

şeklinde yukarıdan aşağıya olacaktı.

Bu bölüm sonunda diyebiliriz ki:

1. Hangi dini kesim olursa olsun halk dediğimiz bütün meslek ve kurum (din hariç) temsilcilerinin işçi, çiftçi, ev hanımı vb. bulunduğu grup içinde yayılma hem yukarıdan aşağıya hem de aşağıdan yukarıya çift yönlü ve yanlara doğru gerçekleşmektedir. Bu konu ise tamamen söz konusu grupta yer alan meslek ve insan gruplarının birbirleriyle olan iletişimlerine bağlı bir özellik gösterecektir.

2. Dini bilgilerin yayılması bu konuda en yetkili olandan en az yetkili olana doğru bir gidiş göstermektedir. Bu yayılma yönünde geri dönüş yoktur. Çünkü dini bilgiler kutsal kitaplara bakılarak öğrenildiğinden bu konudaki yayılma da çok bilenden az bilene bir başka ifadeyle yüksek statüden daha alt seviyedeki statüye göre olacaktır.

3. Akademik kesimde ise son derece farklı bir durum söz konusudur. Nitekim yeni bir dini kaynak bulan, aktaran, çeviren kişi hangi statüde olursa olsun bu bilgi hem altındaki ve üstündeki statülere hem de kendi veya kendisinden yüksek-alt statüdekilere olmak üzere yanlamasına bir yayılma gösterecektir.

4. Kültürün biriktiği havuz yani halk kesimi durgun hareketsiz bir kesim değildir. Özellikle din konusunun hassasiyeti, dini bilgilerin kutsal kitaplardan öğrenilmesi veya öğrenenler tarafından nakledilmesi sadece halk kesimi içinde olduğunu, bunun daha çok aynı düzlem içinde gerçekleşebildiğini bir başka ifadeyle diğer kesimden asla din görevlileri kesimine bir geçişin olmadığını ortaya koyar. Aynı meslek, grup içindeki yayılımın ise yanlara doğru olacağı, gâyet doğaldır.

5. Bahsettiğimiz bütün bu hususlar kıyâmet konusunun etkin ve yetkin kurum-temsilci- kişilerden alt tarafa veya yanlara olan yayılması kültürün asla dibe batmadığını, sadece aynı kesim (mesleki ve dini görüş ortaklığı, statü benzerliği vs. arasında değil) farklı dini mesleki hatta statü birliğine sahip gruplar arasında da yayılabileceğini göstermektedir. Bir yerde nadir rastlanan bu durum Mardin'in her tarafında kendini hissettiren hoşgörülü ortak yaşama kurallarını benimsemiş sevgi dolu bir ortamda sayısı fazla olsa bile bir grubun diğeri üzerinde baskın olamayabileceğini ortaya koymaktadır.

X. BÖLÜM

SÖZLÜ KOMPOZİSYON KURAMI BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KIYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

XX. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan ve Milman Parry ile Albert Lord ve takipçileri tarafından ileri sürülen bu teorinin ilk çalışma alanı Homer'in İlyada ve Odesa'sı oluşturmaktadır. Söz konusu destanların Homer'e ait olup olmadığı, şiir parçalarının çok eski dönemlerden kalmış olabileceği, Homer döneminin Truva Savaşı'ndan bahsetmediğinden ve içerdiği konulardan hareketle yazılı edebiyat ürünleri olabileceği üzerinde durulurken Wolf'un "bu eserlerin Homer zamanına kadar metin olarak hazır ve elde olmadığını" belirtmesi, teorinin en önemli noktasını teşkil etmektedir. Bir başka ifadeyle Wolf bu düşüncesini aktarırken Homer'in "eski destan parçalarını kendi uslûbu ve kompozisyon yeteneği çerçevesinde eldeki malzemeye birleştirerek yarattığını" söylemek istemiş; kolektif yaratmaya dayanarak bireyin kompoze özelliğini vurgulamıştır. Ona göre bir destanın her anlatımı, ayrı bir kompozisyondur. Onun halk yaratmalarına dayanan, bireysel bilgi ve stiline yardımıyla sözlü ortamda bir bütünlük kazandığı" görüşünü Karl Lachmann da kabul etmiş; Gottfried Herman da bu tezi "anlatıcının vezin, cümlelerin uzunluk-kısalığı, deyim-atasözü-tekerleme gibi halk kültürüne özgü söylemlerle destanı oluşturduğu" gibi hususlara dikkati çekerek bir kere daha doğrulamıştır (Çobanoğlu, 2005, ss.238-241).

Albert Lord ve Milman Parry'nin bu konuya yaklaşımı ise sözlü geleneğe özgü tekrarların çokluğuna bakarak Homer'in İlyada ve Odesa'yı kendisinin oluşturduğu" yönündedir (Dorson, 1984, s.25). Parry'nin destanları "ait olduğu toplumun yaşayan bir laboratuvarı" şeklinde nitelemesi ise, son derece dikkat çekicidir. Hatta Parry, öğrencisi Albert Lord ile Türkistan'a gitmeyi, Radloff'un Proben adlı çalışmasına da dayanarak bu konuyu pekiştirmeyi düşünür (Çobanoğlu, 2005, ss.241-242).

Parry, çok istediği halde Türkistan'a gidip Kırgızların destanlarını inceleyemeyince Yugoslav sözlü şiirine yönelir (Dorson, 1984, ss.12-13). Bu bağlamda aynı destanın aynı kişiden farklı zamanlarda derlenmesinde bile farklılıklar olduğunu gören Parry söz konusu destanı farklı destancılardan da derlemeyi sürdürerek büyük bir arşiv oluşturur (Çobanoğlu, 2005, ss.242-243).

Yaptığı derlemelere dayanarak Parry bir destanın üç unsurun birleşmesinden meydana geldiğini belirtir:

1.Tema (Fikir)

2. Formüller (kalıp ifadeler)

3. Formüsel unsurlar (dizeler) (Çobanoğlu, 2005, s.243)

Öğrencisi Albert Lord, hocası Parry'nin çalıştığı eski Yugoslavya alanına Arnavutluk ve Bulgaristan'ı da ekleyerek alanı genişletir (Dorson, 1984, ss.12-13); sonucunu ise aşağıda bölümlerini vereceğimiz "Destanların Söylencesi" adlı kitapta toplar ve

Teori:

Destan Söylenceleri, Yetişmeleri ve İcra

Formül (Kalıp İfadeler)

Tema

Yazılı ve Sözlü Gelenek

Yazılı ve Sözlü Gelenek Uygulama (kompoze etme, destanın ortaya çıkarılması, yaratılması):

Homer

Odessa Destanı

İlyada Destanı

Orta Çağ Epiği Üzerine Bazı Notlar

Lord'a göre destancı destanı sadece icra etmeyip destanı oluşturan bir kompozitör, bir şair, bir musikişinas, bir besteci durumundadır. Kitaba uygun belirtecek olursak destancı bir ya da birçok tema (düşünce)'yı çeşitli kalıp ifadelerle geleneğe uygun yaratan ve icra eden kişidir (Çobanoğlu, 2005, ss.244-245).

Bu bağlamda Sırp, Hırvat, Boşnak epik geleneğinde âşıkların destanlarını dinleyiciye göre şekillendirdiklerinden hareketle icra ortamının önemine değinen ve söz konusu bölgedeki destan geleneğinin, kaynağı Orta Asya'ya geri giden âşıklık geleneğinden başka bir şey olmadığını belirten Lord bir aşığın yetişmesini:

Dinleme-özümseme

Uygulama

Dinleyici önünde icra (Çobanoğlu, 2005, ss.242-250).

şeklinde üç aşamada öngördüğü bu durum destancılar için de söz konusu olduğunu ifade eder (Çobanoğlu, 2005, ss.250-255).

Lord'a göre destanın en önemli aşaması, icrasıdır. Ona göre destan formüller, temalar birikimi ve destancının kompozisyon tekniği ile birleşerek anlatılır; bir yerde yaratılır. Çünkü her anlatım her destancıya göre ayrı destan, ayrı birer varyant sayılır. Üstelik bu durum, aynı destancının aynı destanı anlatması halinde bile söz konusudur. Çünkü bir destancının zaman içinde kazandığı kompoze teknikleri bile değişebilir; sabit kalan sadece asıl temadır. Anlatıcının destanı her icrasında başka temalar, formüller ile kompoze ettiğini gösteren bu husus bir destanın, destancının kendine ve geleneğe özgü seçim ve kullanımlarıyla yaratmanın ortaya çıktığını ifade etmektedir. Destancının bu seçim ve kullanımları sadece sözlü değil yazılı gelenekten de yapabileceği ise işin bir başka boyutudur (Çobanoğlu, 2005, ss.255-260).

Kısaca özetlemeye çalıştığımız Sözlü Kompozisyon Kuramı'nı, üzerinde çalıştığımız Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmetle ilgili anlatmalara uygulamak, söz konusu anlatmaları bir de bu teori bağlamında değerlendirmek istedik. Çünkü bir-ikisi

hariç sözlü ve doğal ortamda değerlendirdiğimiz kıyâmet inancını içeren anlatmalar aynı dini kesimde, farklı meslek gruplarından, farklı cinsiyet ve yaştaki hatta farklı kültür ve eğitimle donanmış farklı özelliklere sahip kişilerden derlenmiştir. Buna bağlı olarak herkesin kendine göre bir anlatım tarzı ve yorumu vardı. Üstelik kullandıkları benzetmeler, kelimeler, bizimle iletişim kurma ve bizi etkileme yöntemleri hatta aynı yörede yaşayan farklı din ve inançlara mensup kesimden yaptıkları alıntılar vardı. Bu durumda derlememizi, bir de Sözlü Kompozisyon Kuramı bağlamında inceleyip değerlendirmek, son derece ilginç olacaktır.

Mardin ve çevresinden yaptığımız kıyâmet konulu anlatmaları Sözlü Kompozisyon Kuramı bağlamında ve elbette “kompoze etme” aşamasında iki başlıkta inceleyebileceğimizi düşünüyoruz:

1.Süslemeler

- Geleneğe özgü süslemeler

Fıkralar Bağlamında

Hikâyeler Bağlamında

Şiirler Bağlamında

Deyimler Bağlamında

Atasözleri Bağlamında

Dualar Bağlamında

Benzetmeler Bağlamında

- Anlatıcıya özgü süslemeler

Arasözler Bağlamında

Karşılama-Uğurlamalar Bağlamında

Kullandığı Dil-Kelimeler Bağlamında

Tekrarlar Bağlamında

2 Tema

- Ekleme- Çıkarmalar Bağlamında
- Alıntı-Örnekleme Bağlamında
- Değişmeler Bağlamında

X. 1. Süslemeler

Bu başlık altında Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmet konulu anlatmalarda hem söz konusu bölgede yaşayan geleneğe hem de anlatmaların derlendiği kaynak kişilere özgü unsurların bir değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu bağlamda belirttiğimiz değerlendirmelerin iki alt başlık halinde inceleneceği ortadadır.

X. 1. 1. Geleneğe Özgü Süslemeler

Bu başlık Mardin ve çevresinde yaşayan sözlü geleneğe özgü özelliklerin söz konusu bölgeye ait kıyâmetle ilgili inançlara yansımaları anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle bu durum hem Mardin ve çevresindeki sözlü geleneğe özgü hususları ifade eder. Hem de anlatı sırasında kaynak kişinin kendi çevresindeki “anlatıyı süsleme araçları ve yolları” bağlamında neleri tercih ettiğini ortaya çıkaran bir özellik göstermektedir.

Mardin ve çevresinde yaptığımız ve kıyâmetle ilgili inançlar bağlamında birebir görüşmeye dayanarak gerçekleştirdiğimiz derlemeler sonucunda söz konusu bölgeye özgü sözlü geleneğin derlememize yansımaları, aşağıdaki başlıklar çerçevesinde tespit edilmiştir. Bu arada derlemede edindiğimiz sözlü kompozisyon kuramına özgü verilerin önce kaynak kişi numaraları belirtilerek gösterileceğini söylemek istiyoruz.

X. 1. 1. 1. Fıkralar Bağlamında

Kk13: Şimdi Nasreddin hocaya sormuşlar kıyâmet nedir diye. Hoca da sen ölürsen büyük; karın ölürse küçük kıyâmet kopmuş demektir.

X. 1. 1. 2. Hikâyeler Bağlamında

Kk127: Cennet-Cehennem dedik ya Cuma günü hutbeye gidiyorduk hoca efendi bize sordu işte bir takım örnekler falan gösterdi. Dedi ki adamın biri bayağı zengin malı mülkü bayağı fazla ölüm anı yani eceli yaklaştığında yüce Allah bir takım melekler bazında bu şahsın ruhunu alıyor. Yani ölüm anını şey yapıyor gerçekleştiriyor. Bu adam ölüyor. Bu adamın bayağı çocukları da var mal varlığı zengin. İşte derler ki akşamüstüdür herhalde eceline teslim oluyor bu adam diyorlar ki bu şahsın babamızın önünde biri eğer sabaha kadar kalırsa biz bu adama elli milyar para verecez. İşte benim gibi gariban bir insan derki ben bir gece en azından sabahlarım en azından bir zorluk falan olmaz diye ben bu ölü şahsın üzerinde beklerim. Sabah olduğu zaman ölünün yakınları geldiği zaman bende bunu onlara teslim edip onlarda bir şekilde defnedecek. Genç tabî ki başında kalıyor. Başında kaldığı sürede tabî ki bu Mekür Nakir dediğimiz, bu sordu ifadesinde iki şahıs vardır bunlar sorgu melekleridir. İşte yüce Allah tarafından Mekür ile Nakir'i görevlendiriyor ölen şahsın gidin ifadesini alın. Mekürle Nakir karşıdan gelirken Mekür soruyor benim anlamadığım bir şey var. Yüce Allah dediki bunların ifadesini al. Biz geliyoruz işte bir tanesi yerde ölmüş bir tanesi de sağ, cenazenin başında duruyor biz hangisinin ifadesini alacağız. Nakir de Mekür'e diyor ki: Ölen ölmüştür biz sağ olanın ifadesini alalım. Sağ olanın ifadesini almaya başlıyor. Adama ne iş yaptığını soruyorlar adam hamalım diyor. Peki bu yanındaki ip nedir diyor. İşte diyor ben bu iple yük taşıyorum diyor adam. Peki, sen bu ipi nereden aldın diye soruyor melekler. Adamda diyor ki ben bu ipi falankesin dükkanından aldım. Sen bu ipin parasını verdin mi, yaptığın işin hakkını veriyor musun, bu ipi alırken helal para ile kazandığın parayı mı verdin, diye sorguluyorlar. Ve bu şekilde sabah ezanına kadar sürüyor. Ezan okununca melekler mecburen gitmek zorunda kalıyorlar. Onlar terk ettiği zaman bu şahıs da belirli sınavlardan geçtiği için saçlarında herhangi bir tel siyah saç kalmamış. Cenazenin yakınları geliyor adama soruyorlar, sana ne oldu diye. Adam diyor benimki sadece bir ipti kendi ifademi verdim sabahı buldu. Hele sizin babanızda bu kadar malın mülkün cezasını artık nasıl, ne zaman bulur, bilmiyorum diyor. Eve gidiyor gidip yatağın içinde teslim oluyor.

Kk136: Adamın birinin bir oğlu varmış. Adam dinine diyanetine ne kadar bağlı ise oğlu her türlü melanete bulaşmış. Zavallı baba buna çok üzülmüş çareler aramaya çalışmış. Müslüman kardeşlerden biri demiş ki: Şu köyde bir zat var herkes tarafından sevilen sayılan dini bütün bir adam oğlunu bir de ona götür. Aslında adamın namı her yere yayılmış. Baba oğlunu ikna ederek mü'min kişiye götürmüş. Meğerse ondan başka buna benzer bir sürü günahkar kişiler daha varmış. Sıra buna geldiğinde ermiş kişi adama sormuş: Senin derdin ne kardeşim, meramın ne? Adam demiş ki: Oğlum içki içiyor zina yapıyor, her türlü melanete bulaşıyor. Allah rızası için oğlum bu bataktan kurtamama yardımcı ol. Ermiş çocuğu huzura çağırmış. Söyle oğlum derdin ne? Çocuk her şeyi itiraf etmiş. Çocuğa tek bir şey söylemiş. Güzel oğlum git istediğini yap, zina yap, kumar oyna hırsızlık yap, ama tek bir söz ver bana “hayatta yalan söylemiycem”. Ve çocuk yemin etmiş. Baba oğul ermiş kişiden çok daha büyük beklentiler içerisindeyken bu davranış karşısında pek memnun kalmamış ve çekip gitmişler. Köylere vardikten birkaç gün sonra çocukta bir kaşıntı var içki içme isteği. Tam komşunun ağılından koyun çalacağı sırada ermiş verdiği söz aklına geliyor. Diyor ki: Köylü bana sorarsa sen mi çaldın diye koyunu, doğru söylemek zorundayım. Her kötülüğe yöneldiğinde “yalan söylemiycem” sözü aklına gelmekte ve vaz geçmektedir. Ve o zaman anlıyoruz ki, kötülüklerin anası beşiği yalanmış.

X. 1. 1. 3. Şiirler Bağlamında

Kk129:

“Medyun ona cemiyet, medyun ona fert,

Medyundur o masuma bütün bir beşeriyet”

“Suya virsün bağ-ban gül-zârı zahmet çekmesin

(Bahçıvan zahmet edip de gül bahçesi yetiştirmesin)

(Bin tane gül bahçesi olsa Hz. Muhammed’in gül yüzü gibi bir gül açılmaz.)

Hak-i pâyine yetem der ömrlerdir muttasıl

Başını taştan taşa urup gezer âvâre su

Galiba âşık olmuş ol serv-i reftâre su” (Nurettin Nursaçan’dan birebir alınmıştır.)

* **

Yarâdılmış cümle oldu şâdümân

Gam gidûp âlem yeniden buldu cân

X. 1. 1. 4. Deyimler Bağlamında

Kk1: Tövbe kapısını kapamak, batıla çağırarak, tabi olmak, peşine takılmak, zuhur etmek

Kk2: Kulaktan dolma

Kk6: Kafasına takılmak; birbirine girmek; taş üstünde taş, baş üstünde baş kalmamak

Kkk22: Dünyanın öküzün boynunda gibi olması, hesaba çekilmek, Allah’ın rahmetinden kovulmak.

Kk23: Hayatı alt üst etmek, kadir kıymet bilmek, dünyayı su götürmek.

Kk24: Tövbe kapısı kapanmak

Kk26: Renge bürünmek

Kk27: Başına taş yağacak

Kk29: Ağızdan ağza geçmek

Kk30: Yakasına yapışmak

- Kk34: Kurtla kuzu yan yana
- Kk36: Allah'ın işi
- Kk42: Elle tutulur gözle görülür olmak
- Kk44: Haşır neşir olmak
- Kk49: Kanaat göstermek
- Kk55: Kılığına sokmak
- Kk56: Tövbe kapısı kapanmak, Fitneye boğmak
- Kk61: Kurtla kuzu beraber olmak
- Kk62: İdrak etmek, ansızın gelip çatmak
- Kk67: Dışarıya çıkmak, top atmak, dünyası yıkılma
- Kk68: Yer tutmak
- Kk69: Hesaba kitaba çekilmek, batıla dalmak, başına oyun oynamak
- Kk76: Sonu elinden olmak
- Kk80: Birbirine düşmek, dolup taşmak
- Kk85: Allah katına çıkmak
- Kk87: Küfre gitmek
- Kk97: Kıyâmet kalkmak
- Kk108: Allahın fotoğrafında güzel çıkmak
- Kk109: Bereket kalkar, Deccal'in sofrası gelmek, Hesap vermek
- Kk112: İğne deliğinden geçmek
- Kk114: Ön planda tutmak

Kk117: Yemin getirmek

Kk119: Sorguya almak

Kk121: Yüzü kara olmak

Kk127: Ne pahasına olursa olsun

Kk133: Öbek öbek çıkmak, dem vurmak

X. 1. 1. 5. Atasözleri Bağlamında

Kk46: Ayaklar baş, başlar ayak olmak, bereket yerden kalkar.

Kk69: Her koyun kendi bacağından asılır.

X. 1. 1. 6. Dualar Bağlamında

Kk121: Allah yüzümüze baksın

Kk133: Allah hepimizi korusun inşallah

X. 1. 1. 7. Benzetmeler Bağlamında

Kk1: Balmumu gibi

Kk23: Hallac pamuğu gibi

Kk46: Üzüm salkımı gibi

Kk48: Üzüm salkımı gibi, dut gibi yere düşmek

Kk50: Kurtla kuzu gibi

Kk51: At gözü gibi Deccal

Kk55: Cennet gibi bahçe

Kk56: Pervane gibi dönmek

Kk62: Kum gibi yığılmak

Kk64: Su gibi ateş gibi olmak

Kk92: Kor-alev gibi olmak

Kk123: Deccal gibi yaramaz çocuk

Kk125: Ateş topu gibi nesnelere

Kk133: Şimşek gibi geçmek

X. 1. 2. Anlatıcıya Özgü Süslemeler

X. 1. 2. 1. Arasözler Bağlamında

Kk4: Şimdi nasıl söylesem

Kk5: Çok afedersiniz

Kk20: Ne bileyim nasıl olur,

Kk23: Takdir edersiniz, Şöyle bir cümle kullanıyor, Şöyle ki,

Kk24: Rivâyete göre

Kk28: Belki şöyle olabilir

Kk29: “Ben daha çok”, “bir öküz olsa yedi kişiliktir”, “bir defaya mahsus kesiliyor”, “kurban ise Şafilere sünnet Hanfilere vacip olan”, “eğer o dönemde...izin verseydi.. belki bu gelenek devam ederdi; biz de çocuğumuzu kurban edecektik”, “Allah’ım sen bizim çocuğumuzu kestirmedığın için bağışladığın için ve senin yaptığın gibi...”, “kurbanın mantığı bu hocam, bununla ilişkilendiriliyor”, “bir de bir şey daha ekleniyor buna”, “biz bunu hissedeceğiz yani”, “bununla ilgili benim hatırladığım böyle bir netlik yok”

Kk30: “Daha önce de söylediğim gibi”, “kimisi diyor ki”, “mesela bir sınıf düşün 1-a, 1-b, 1-c öğretmenleri başında ya”, “her sınıfı kendi başına düşün”, “mesela diyelim ki”, “orada mesela şey diyorlar”, “bunları anlattılar mı sana”, “ümmeti yani ümmeti, ümmetim demek Arapça’da”, “mesela diyelim ki bir hırsızlık yaptın”

- Kk31: “İşte ne bileyim ben”, “duyduğum bilgilere göre”
- Kk35: “Diyorlar ki”
- Kk38: “Anladığım kadarıyla”
- Kk36: “E şimdi”, “E bu da”.
- Kk40: “Ne bileyim hani öyle”
- Kk41: “Bizim bildiğimiz kıyâmet yani...”
- Kk43: “Kimi... diyor”, “kimi... diyor”
- Kk44: “Ya da şöyle söyleyeyim”.
- Kk46: “Dedemden kalma bir söz”
- Kk48: “Örnek veriyorum: Ben dedemi görmedim ama eşini hatırlıyorum, çok bilge biriydi, babam çok anlatırdı”
- Kk49: “Kıyâmetle ilgili sözler...” “anne-baba ne ki...” “hani ince çizgiden zaten”
- Kk50: “Misal söylüyorum, misal bu”
- Kk51: “Yani şimdilik benim hatırladığım bunlar”, “ha bir şey daha var...”
- Kk52: “Vallahi kıyâmetle ilgili anlatacağım şu yani”, “konuyu biraz genişletelim”
- Kk53: “Kıyâmetle ilgili...”, “öyle diyorlar”
- Kk54: “Benim bildiğim şudur yani”
- Kk55: “Şimdi benim bildiğim”, “küçükken öğrendiğim”
- Kk56: “Örnek veriyorum”
- Kk57: “Estağfurullah”

- Kk58: “Babaannemden duyduğum”
- Kk61: “Allah razı olsun, senden de ondan da”
- Kk63: “Kıyâmetle ilgili okudum desem yalan olur ama duyduğuma göre”
- Kk64: “Tövbe haşa”
- Kk66: “Efendim”
- Kk67: “Başka ne diyeyim”
- Kk73: “Benim bilgilerim kulaktan dolmadır”
- Kk89: “Birçok rivâyet var, herkes bir şey söylüyor”
- Kk91: “Rivâyete göre”
- Kk99: “Allah göstermesin”, “afedersin”
- Kk105: “Tamam mı?”
- Kk107: “Efendime söylüyeyim”
- Kk109: “Şimdi çok afedersin”, “öyle değil mi?”
- Kk109: “Eğer şimdi size güzel bir örnek vereyim”, “beni konuşturdunuz”, “şimdi diyor ki...”
- Kk111: “Haşa”
- Kk114: “Diyorlar ki”, “inşallah biz de onların arasında oluruz”
- Kk115: “Vallahi benim bildiğim”, “büyüklerimden duyduğum kadarıyla”
- Kk116: “Diyorlar ki”
- Kk120: “Vallahi kıyâmetle ilgili diyor eskilerimiz”
- Kk125: “Haşa”

Kk127: “Efendime söylüyeyim”

Kk128: “Tamam mı”, “anlatabildim mi ne demek istediğimi”

Kk133: “Euzubillah”, “Allah hepimizi korusun inşallah”, “hakikaten öyle bir manzara çiziyor ki kitaplar”, “Mevlamdan o kötülerden olmamak, iyilerden olabilmek için Rabba sığınmak onun inâyetine ve onun lütfuna sığınmaktan başka çare yok”

X. 1. 2. 2. Karşılama ve Uğurlamalar Bağlamında

Kk1:*Selamın Aleyküm*

Aleyküm Selam, Hoşgeldiniz

Ağzınıza sağlık çok teşekkür ederiz, zamanınızı aldık.

Estağfurullah, yardımcı olabildiysem ne mutlu.

Kk2: Hoşgeldiniz, Buyurun önce size kiliseyi gezdireyim ama sorunuzu yanıtlayamayacağım çünkü tam anlamadım.

Kk6: Hoşgeldiniz arkadaşlar sefa getirdiniz.

Teşekkür ederiz abi

Rica ederim.

Kk9: Ehlen ve sehlen, baş göz üstüne geldiniz.

Kk19: Hoşgeldiniz gençler

Ağzınıza sağlık çok teşekkür ederiz

Ne yaptık ki

Kk21: Öncelikle hoş geldiniz,

Hoşbulduk, bize diğer kaynak kişilerle görüştürdüğünüz için de derlememize katıldığınız için de çok teşekkür ederiz.

Rica ederim, faydalı olabildiysem ne mutlu.

Kk22: *Merhaba*

Merhaba hoşgeldiniz

Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederiz.

Rica ederim.

Kk29: Hocam merhaba

Merhaba

Size daha önce de bahsettiğim konuyla ilgili fikirlerinize başvurmak için rahatsız etmiştim.

Hay hay buyurun hocam, elimizden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışırız.

Çok teşekkür ederim zamanınızı ziyadesiyle aldım.

Estağfurullah

Kk34: *Merhaba*

Merhaba, hoş geldiniz

Çok teşekkür ederim

Rica ederim, yardımcı olabildiysem ne mutlu.... gibi

X.1. 2. 3. Kullandığı Dil -Kelimeler Bağlamında

Mardin ve çevresinde Müslüman, Hristiyan ve Yezidî kesimden oluşan insanların yaşadığını çeşitli sebepler dolayısıyla sık sık vurgulamıştık. Bu bağlamda 15, 16, 96, 112 no'lu kaynak kişilerin Arapça konuştuğunu bu konuşmaların tercümanlar aracılığıyla Türkçe'ye aktarıldığını hemen belirtmeliyiz. Yine söz konusu çevrede 61, 74, 96, 122, 123 no'lu kaynak kişilerin etnik kökenleri dolayısıyla, 58 no'lu kaynak kişinin ise Süryani olmasına rağmen yine Kürtçe konuştuğunu, aldığımız bilgilerin gene

Türkiye Türkçesine aktarıldığını söylemekte yarar görüyoruz. Bu nedenle ister Arapça isterse Kürtçe olsun adı geçen kaynak kişilerin kullandıkları deyim- atasözü- terim v.b'lerin de aynı şekilde olacağı ortadadır:

Kk15: Arapça'dan Türkçe'ye

Kk16: Arapça'dan Türkçe'ye

Kk58: Kürtçe'den Türkçe'ye

Kk61: Kürtçe'den Türkçe'ye

Kk74: Kürtçe'den Türkçe'ye

Kk96: Arapça'dan Türkçe'ye

Kk112: Arapça'dan Türkçe'ye

Kk122: Kürtçe'den Türkçe'ye

Kk123: Kürtçe'den Türkçe'ye

X. 1. 2. 4. Tekrarlar Bağlamında

Kk1: “Evet”; “aynen”, “zaten”, “şimdi”, “bu gibi”

Kk3: “Yani”

Kk6: “Dabbet’ül Ard adlı sarsıntı”, “bize böyle anlatıldı” ve “yani”

Kk8: İncilden okuduğu bazı bölümlerde vurgu yapmak için tekrarlara yer vermiştir.

Kk10: “titreyecek”

Kk13: “yani, “belki”, “işte”

Kk14: kelime tekrarı değil fakat –mişli geçmiş zaman kipini tekrarlamıştır.

Kk18: “dünya bozulur”

Kk19: “Dünyanın dümdüz olmasını bir yerde yumurta koysan diğer taraftan görülecek”

Kk21: “Bazılarına göre”

Kk22: “... olduğu zaman”, “gibi”, “ben duymadım” “keşif yok”

Kk23: “Efendime söylüyeyim”, “milletin”, “artık”

Kk24: “Rivâyete göre”

Kk25: “Diye duymuşuz”, “öyle duydum”

Kk26: “Ben kıyâmeti rüyamda gördüm”, “işte”, “şöyle”, “gibi”

Kk27: “Falan”

Kk28: “Bizim”, “yani”, “işte”

Kk30: “İşte”, “hani”, “şey”

Kk32: “Genelde”

Kk34: “Kitapta yazıyor”, “meselâ”, “işte”, “şey”, “yani”

Kk35: “Diyor ki” ve “kalmayacak”

Kk36: “Tabi”, “belki”

Kk39: “Şey”

Kk40: “İşte”, “hani”, “falan”

Kk41: “İşte”, “kıyâmettir”, “birileri”, “-e rağmen”, “benim”, “yani”

Kk42: “Bir gün”, “ha”, “işte”, “meselâ”, “zaten”

Kk43: “Kıyâmet Ramazan ayında kopacak”, “hani”, “..-dığı zaman”, “Mehdi'nin gelmesi”, “...’ya inanıyorum”, “...’ya inanmıyorum”, “artık”

Kk44: “Herkesin ölümü kendi kıyâmetidir”, “tabi”, “çünkü”

Kk45: “Hani”, “işte”, “heryer dümdüz olacak”

Kk46: “Hani”, “meselâ”, “babam böyle söylerdi”, “babam çok iyi bilir”, “Minaret’ül Beyda Şam’da”, “cilt cilt kitaplar”, “sulak yükselecek”

Kk48: “Anladın mı?”, “zina çocukları”, “Deccal’in gözleri üzüm gibi yanaklarının üzerinde duruyor”, “Cennet de onunla beraberdir”, “Şam’a geldi”, “Mehdi kalkıyor”, “zaman-ı Mehdi”, “Nebi İsa”, “çok şeyler çıkıyor”

Kk49: “Kur’an dışında inanışlarımız yok”, “meselâ”, “mesafelerin kısalması”, “anneye babaya öf bile denmemesi”

Kk50: “Küçük alâmetler zahir olmuş”, “bereket yerden kalkar”, “misal”, “yetmiyor”, “çok saydı”, “haksız yere birbirini öldürüyorlar”, “tövbe kapısı açıktır”, “bir hayvan”, “sen Cennetlisin sen Cehennemlisin”, “bilmiyor”, “pamuk gibi”, “dümdüz oldu”

Kk51: “İnsanın kendi ölümü kıyâmetidir”, “İsrafil Aleyhisselam Sur’a üfleyecek”, “meselâ”

Kk52: “Güneş doğmayacak”, “yani”, “işte”, “saygı ortadan kalkıyor”, “inançtır bu”, “kıyâmet”, “Allahu Teâla insanı çok güzel yaratmış”, “bakınız”

Kk53: “Küçükler büyüklerin sözünü dinlemeyecek”, “her yer su olacak”

Kk54: “Kıyâmet Müslümanlara kopmaz”, “Müslümanlar o an uyuyacak gibi”

Kk55: “Yüksek binalar kalktığında”, “Güneş söner”, “dünya karanlık olur”, “süslü camiler yapılır”, “Müslümanlar için güzel bir dönem olur”, “Hz. İsa iniyor”, “kocaman tek gözü var”, “Hacüc ile Mecüc yeryüzüdeki tüm suyu çekiyor”

Kk56: “Meselâ”, “ruhuyet”, “yani”, “gibi”

Kk57: “Şeyh kalbimizdeki pisliği alır”

Kk59: “Babam diyordu”, “Allah Allaaah”

Kk60: “Kimisi”, “hani”, “çok hızlı tüketiyoruz”

Kk61: “Diyorlar”, “kurtla kuzu bir arada yiyecekler”, “nişanlılar birbirini hiç görmüyordu”, “kadınlar erkeklerden daha çıplak”, “hani”, “su kalmayacak”

Kk62: “Yani”, “belki”, “yeryüzünde hiçbir şey kalmaz”

Kk63: “Allah bilir”, “toz duman”, “Allah’ın işi”

Kk64: “İşte”, “tüm”, “meselâ”

Kk65: “İyilik” ve “bir şey yok”

Kk66: “Yecüc ve Mecüc”, “3000 sene orada kalacak”

Kk68: “Paramı”

Kk71: “Ruhani beden”, “insan o anı düşünür”

Kk72: “İmtihan”, “iyi”, “iyiliği”, “ne gerek var toplanmaya”, “Allah’ın öbür dünyada ceza vereceğine inanmıyorum”

Kk73: “Tabi”

Kk74: “İyi olanlar Cennete gidecek”, “iyilik yapanlar”

Kk75: “Kıyâmet kopmayacak”

Kk78: “İsâ’nın ilahiliği” ve “İncildeki bazı bölümler”

Kk79: “İnsanlar”

Kk84: “Bizim” ve “biz”

Kk85: “Allah’tan başka kimse bilmez”

Kk87: “Kıyâmet gününü Allah bilir sadece”

Kk88: “Büyük alâmetler henüz gerçekleşmemiş”

Kk89: “Onu Allah bilir”

Kk90: “Benim bildiklerim bunlar”

- Kk94: “İnsanlar kendi sonlarını hazırlıyorlar”
- Kk98: “Allah şahittir”, “Kur’an okumamışız”
- Kk99: “İkincisi gökdelenler”, “kimse kimseye inanmıyor”, “haya kalmamış”
- Kk100: “Diyor ki” ve “yeraltında hiçbir şey kalmayacak”
- Kk101: “Vallahi”
- Kk104: “Vallahi”
- Kk106: “Dünya dümdüz olacak”
- Kk107: “Vallahi”, “tabi ki”, “meselâ”
- Kk108: “Ben okumamışım”, “bir”
- Kk109: “Cuma günü”, “Deccal’in sofrası gelmiş”, “kucağıma çocuğumu almadım”, “utanıyorum”, “dün”
- Kk110: “Yani”
- Kk111: “Ne zaman”, “bir insanın”, “bir insan”, “haşa”, “Peygamberimizin okur yazarlığı yoktu”
- Kk113: “Efendime söylüyeyim”, “kopacak işte”, “hava kalkar”
- Kk114: “İşte”, “bozulma”, “fiziki kuralların değişmesiyle”, “zaten bu da bir kıyâmettir”, “bu da kıyâmetin başka bir alâmetidir”, “kötülük”, “kırk yıl boyunca”, “Müslüman nüfusu daha fazla olacak”
- Kk115: “Türkçesi”, “yani”
- Kk116: “Kavgalar büyüyecek”, “diyorlar ki”, “köylere gelen hocalar”, “bizim burada deprem tesir etmez”
- Kk117: “Şimdi”, “dedi”, “haram”, “Güneş inecek”
- Kk118: “Diyorlar”, “ne diyeyim”

- Kk119: “Akla gelen”, “yani”, “ondan sonra”
- Kk121: “Rabbim”, “Salih amel işleyen insanlar”
- Kk122: “Kıyâmet koparsa”
- Kk123: “... olduğu zaman”, “kardeşler birbirine dürüst davranmıyor”
- Kk125: “Ama”, “biliyorum”, “kırk yıl”, “büyük günahlar”, “yani”
- Kk126: “Bir gün”
- Kk127: “Efendime söylüyeyim”, “ama şu anki”, “en azından”, “işte”
- Kk128: “Meselâ”, “anlatabildim mi”,
- Kk129: “Aziz (Muhterem) Mü’minler”
- Kk130: “Muhterem Müslümanlar (Mü’minler)”
- Kk131: “Kardeşlerim!”
- Kk132: “Kardeşlerim!”
- Kk133: “Çıkarlar”, “gidecekleri yer ateştir”
- Kk134: “Kardeşlerim”, “günüdür”, “Ya Rab!”
- Kk135: “Kardeşlerim!”, “ancak”

Kk1: “Ayriyeten”, Bu arada söz konusu kaynak kişinin Mardinli olduğunu ve yukarıda “geleneksel süslemeler-tekrarlar” kısmında verilen yani, aynen, zaten, bu gibi şeklindeki tekrarların aynı zamanda anlatıcıya özgü tekrarlar bağlamında değerlendirileceğini de gözden uzak tutmamak gerekir.

X. 2. Tema

Aşağıda da belirtildiği gibi bu başlık altında üç ayrı kısımda inceleyeceğimiz üzere Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmetle ilgili anlatmalara özgü değerlendirmelerimiz Müslüman ve Hristiyan olmak üzere iki kesimin din adamlarına

yönelik olacağını, Yezidî kesimden alınan derlemelerin ise (söz konusu kaynak kişinin din adamı olmayışı nedeniyle) bu kıstasımız haricinde tutulacağını belirtmek istiyoruz.

X. 2. 1. Ekleme ve Çıkarmalar Bağlamında

Belirtmemiz gerekir ki kaynak kişilerin verdiği kıyâmetle ilgili bilgilerin hatırı sayılır bir bölümü kutsal kitaplarda yer almamaktadır. Fakat bu bilgiler sahih veya mevzu hadis kitaplarında veya ciddiye alınan din alimlerinin kitaplarında yer aldıklarından dolayı bu bilgileri eklemeler kısmına almamayı uygun gördük. O nedenle bu bölümde hiçbir dini kaynakta yer almayan daha çok mitolojik unsurlar veya kaynak kişinin kendi yorumlarına dayalı anlatımlara yer verilmiş; bazı kaynak kişilerin verdikleri kıyâmet temaları ise olduğu gibi aktarılmıştır.

X. 2. 1. 1. Müslüman Kesimde

Kk6: “Maveraünnehir’de kavimlerin birbirine girmesi”

Kk9: “Şam’da bir minareden ezan okunması”

Kk11: “İnsanların gözlerinin tepelerinde olması”

Kk13: “Dünyaya gezegen çarpması”, “magmanın dışarı fışkırması”, “katır doğurduğu zaman kıyâmet kopması”

Kk14: “İnsanların günahlarını çamur olarak sırtında taşıyacakları”

Kk15: “Yedi sene kıtlık olması”

Kk16: “Yedi sene kıtlık olması”

Kk21: “Yedi sene kıtlık çıkması”

Kk22: “Dünyadaki denizlerde hidrojenle oksijenin ayrıldığı zamanın gelmesi”

Kk23: “Teknolojiyle toplumsal düzenin bozulması”, “insanların üstüne ateş yağması”, “Mardin kalesinin yanardağ olması”, “Yecüc ve Mecüc’ün yeryüzündeki bütün buğdayları yemesi”

Kk24: “Yecüc ve Mecüc’ün Türk diyarında ortaya çıkması”, “Yecüc ve Mecüc’ün Rum diyarında ortaya çıkması”

Kk25: “Hayvanların değişik şekilde doğması”, “Mardin’in sular altında kalması”

Kk29: “Mahşer anında Burak’a binilmesi”

Kk30: “Erkeklerin küpe takması”

Kk32: “Yılanların sayısının artması”

Kk34: “Fırat ve Dicle’nin üstüne barajlar kurulması”, “bütün dünyanın yumurtaya benzemesi”, “en son telef olacak hayvanın kurt olması”

Kk36: “Deccal internet de olabilir”

Kk38: “Deccal’in aslında televizyonun kendisi olması”

Kk40: “Doğaya müdahaleler sonucu doğanın bozulması”, “kıyâmet kopacaktır”, “küresel ısınma meydana gelmesi”

Kk41: “Toplumsal bozulmaların ve piyasadaki faizciler, gericiler, ajanların artması”

Kk42: “Dünyaya bir göktaşı gelip çarpması ve dengenin bozulması”

Kk44: “Bir ramazan ayında Yecüc Mecüc’ün Çinliler’in ortalıkta dolaşması”

Kk45: “Yecüc ve Mecüc ki iki tane cücedir; koca bir dağı yiyip bitirmeleri”, “bir gözü yerde bir gözü gökte olan Deccal’in gelmesi”

Kk46: “Ağaçların ormanların yok olması”, “annesinin adı Amine olacak olan Mehdi’nin İstanbul’a inmesi”, “gözleri üzüm tanesi gibi tepesinde olan Deccal’in İsfahan’dan çıkması”, “Recep Tayyip’in Mehdi olması”

Kk48: “Deccal Hz. Ömer zamanında doğmuş Yahudi bir çocuktur ve Hz. Ömer onu öldürmek istemiştir. Annesi Deccal’i kaçırmış ve ölümden kurtarmıştır”,

“Deccal’in askerleri hep zina çocuklarıdır”, “Deccal’in eþeđi vardır ve Deccal’in eþeđinin kulakları altında kırk kişi gölgelenebilir”, “Hz. İsa ile Mehdi, Emevi camisinde bulunuyorlar”

Kk49: “Bekarlardan çok evli insanların yoldan çıkmaları”, “Deccal’in aslında televizyon olarak düşünülmesi”, “bayramların ve diğer özel günlerin anlamını yitirmesi”

Kk50: “Deccal’in kuyruğu Mekke’de başı Şamda olması”

Kk51: “Deccal’in gözü at gözü gibidir”, “Yahudiler’inkıyâmet gününe yakın dünyaya hâkim olmaları ve çok zeytin ağacı dikmeleri”, “Deccal’in mum gibi erimesi”, “Dabbet’ül Arz’in bugünkü aids hastalığına işaret etmesi”

Kk53: “Irak tarafından Yecüc ve Mecüc’ün çıkması”, “Kıyâmet’in Irak tarafından kopması”

Kk54: “Kıyâmet anında Allah’ın kâfirleri dağların arasına sıkıştırması”

Kk55: “Deccal insanları sahte Cennetle kandırması”, “Hz. Hızır’ın askerlerinin de yardım etmesi”, “Yecüc ve Mecüc’ün dünyadaki bütün suyu içmesi”, “Hz. Hızır’ın inip Deccal’in kafasını kesmesi”

Kk56: “Dabbet’ül Arz’in aslında aids hastalığı olması”, “Kıyâmetin Hicri 1500 yıl geçtikten sonra kopacağıının söylenmesi”

Kk61: “Bir yılın içinde saklı üç ay içinde kıyâmetin kopması”, “o aylarda ne ışık ne yemek, ne ateş ne de suyun kalmaması”

Kk64: “Mesih’im diyen bir adamın kıyâmetin alameti olarak yorumlanması”

Kk66: “Deccal İsfahan’dan çıkması ve 70 tane askerinin olması”, “ameli iyi olanların Burak’a binmesi”, “ekseriyetle kadınların Cehennem’e gidecek olması”, “günahı sevabı aynı olanların Araf’ta kalması”, “kıyâmetin elli bin sene devam etmesi”

Kk68: “Yecüc ve Mecüc’ün Zülkarneyn zamanında ortaya çıkmaları, hapsedilmeleri”

Kk69: “Yahudiliğe göre Babil topraklarının bitkilerle sarılması ve sinagogların kurulacak olması”

Kk73: “Kıyâmet günü kuvvetli rüzgârdan kurt yere tutunacak, kurdun derisi yüzülecek ama uçmayacak. Kurt o an kendi kendine şunu söyleyecek: ben kendim bu kadar güçlü olduğumu bilseydim dünyayı ele geçirirdim”, “horoz yumurtlayacak ve kıyâmetten önce küçük boylu Cehennem zebanileri ortaya çıkacak”

Kk86: “Altın çağın başlaması”

Kk87: “Rakıya düşkünlüğün artması”

Kk89: “Ard-ı Ruba’da savaşların çıkması”

Kk91: “Deccal’in tek gözlü olması”, “elinin delik olduğunu abdest alırken fark etmesi”

Kk92: “Ozon tabakasının delinmesi”

Kk93: “Deccal’in aslında günümüzün para pul peşinde koşanlar olması”

Kk112: “Kıyâmetten önce devenin iğnenin deliğinden geçmesi”

Kk114: “Deccal’in iki yüzünün olması, burnunun bir tarafı düz bir tarafı normal olması”, “teknoloji ve ilimin doğudan batıya geçmesi”, “Deccal ve Mesih indikten sonra yedi yıl kuraklık yedi yıl bolluk olması”, “Müslümanların nüfusunun Hristiyanlardan fazla olması”

Kk116: “Kıyâmetin Bağdat tarafından ve bizim topraklarda yani Ardı Rubiya’da kopması”, “kanın atın dizine kadar çıkması”

Kk117: “İsrail’in en son Cizre’ye kadar gelmesi”, “Rus ile Türk bir olması”

Kk123: “Boğa ayağını sallar gibi depremlerin olması”, “zamanın Deccali yaramaz çocukların artması”

Kk125: “Bizim bu taraflarda savaşın çıkması”, “horozun yumurtlaması”

Kk126: Kuyruklu yıldızın görülmesi ve dünyanın yerle bir olması,

Kk127: “Horozun yumurta yapması”

Kk128: “Dört tane mezhep var. Hanefi, Şafi, maliki, Hanbeli. Her bir mezhepten bir dişi bir erkek kalması”

X. 2. 1. 2. Hristiyan Kesimde

Kk8: “Günümüzdeki ürünlerin barkotla damgalaması ve bunun Deccalin her alınan ve satılandan haberdar olacağına işaret etmesi”

Kk58: “Hz. Musa ve Firavun hikâyesini eklemiştir”

K78:” İlia ve Hunuk Peygamber’in savaşının dünyanın her yerinden izlenmesi”, “televizyonun icat edilmesi”

Kk79: “Kıyâmet günü insanların Şam’da toplanması”

X. 2. 1. 3. Yezidî Kesimde

K70: “Dünyada insan nüfusunun azalması”, “bir kadından binden fazla çocuk doğması”

X. 2. 2. Alıntı-Örnekleme Bağlamında

Elbette kıyâmet konulu bir konuşma en doğru en iyi şekilde öğretici-açıklayıcı ve telkin eder tarzda anlatılabilir. Bu telkini sağlamak için de en etkili yol, kaynak kişinin mensubu olduğu dine özgü kutsal kitaplardan yapacağı alıntılardır. Nitekim 21 no’lu kaynak kişi konuşma sırasında sık sık “Kur’an’da denir ki, Kur’anda’da vardır” gibi atıflar (alıntı yapılmadan) yaparken 1, 38, 69, 78, 84, 100, 128, 135 no’lu kaynak kişiler ağır ağır bir konuşma ve cümlelerinin sonuna vurgu yaparak telkin eder tarzda konuştukları görülmüştür.

Kaynak kişilerin bir bölümü ise inandıkları dinin kutsal kitaplarından alıntı yapanlar oluşturmaktadır. Daha çok din bilginlerinin tercih ettiği bu anlatım biçimi kaynak kişinin hem bilgisini ortaya koymak hem de karşısındakinin etkileme amacıyla

olmalıdır. Nitekim (71, 95) numaralı kaynak kişiler “İncil’den alıntı yaparak” konuşmayı sürdürürlerken; 8 no’lu kaynak kişi “İncil’deki kıyâmetle ilgili bölümü okumuş ve yorumlamıştır” .

34 ve 58 no’lu kaynak kişi Musa kıssasını anlatarak kıyâmet konusuna açıklık getirmeye çalışmıştır. Bir yerde söz konusu kaynak kişi Hz. Musa’nın Firavunla karşı karşıya gelmesi ve doğumundan hareketle kıyâmet inancını dile getirmiştir.

24 no’lu kaynak kişi ise "Hz. Muhammed'in Ay'ı ikiye böldüğü", "kıyâmetin nasıl olacağı ve ne kadar süreceği", "Kıyâmet dumanı, Deccal, Dabbetül-Arz ve diğer kıyâmetalâmetleri" ile ilgili rivâyetleri anlatarak kıyâmet konusunu açıklama yoluna gitmiştir.

1, 7, 9, 24, 30, 42, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 62, 66, 67, 69, 48, 91, 92, 94, 99, 100, 107, 109, 111, 121, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135 no’lu kaynak kişiler kıyâmeti gerek konuşma sırasında gerekse vaazlarında Kur’an’ın ilgili sûre ve âyetlerinden alıntılar yaparak anlatmayı tercih etmişler; söz konusu sure ve hadisleri genellikle açıklamışlar bazen de atıf yapmışlardır.

Belirtmemiz gerekir ki kutsal kitaplara bağlamında veya alıntı yapan kaynak kişilerin hangi âyet, hadis, sure ya da bölümü dikkate aldıkları konusunda herhangi bir açıklama yapmamışlardır. Bu arada tezimizin X. bölümünde bu konuyu daha yakından inceleyeceğimiz düşüncesiyle söz konusu atıf ve alıntıları, adı geçen bölüme bıraktığımızı belirtmek istiyoruz.

X. 2. 3. Değişmeler Bağlamında

Değişmeler bağlamında Mardin ve çevresinde kıyâmetle ilgili anlatmalara bakıldığında en çok değişikliğin kıyâmetle ilgili terimlerde görülmektedir. Nitekim Dabbet’ül arz Dabbet’ül Ard veya Debbab; Deccal; Tercal Dedcal; Yecüc-Mecüc ise Hacüc Mecüc ile yer değiştirmiştir. Mardin ve çevresinde anlatılan kıyâmetle ilgili anlatmalarda bazı kavramların da birbiriyle yer değiştirdiği görülmektedir. Örnek verilecek olursa Mehdi ile Mesih; Deccal ile Dabbet’ül Arz gibi...Bunun yanı sıra

aşağıda belirtildiği üzere alâmetler ve kıyâmetin kopuş şekliyle ilgili birbirinin yerine geçen ifadelere de rastlanmıştır.

Kk3: Mehdi ile İsa Mesih rolü birden fazla metinde birbirinin yerine geçmiştir. Bu metinde de Mehdi ile İsa Mesih, Deccal'i öldürme ve dünyayı kurtarma noktasında birbirinin yerine geçmiştir.

Kk6: Dabbet'ül Arz kavramı "Dabbet'ül Ar" olarak değişmiştir.

Kk14: Mahşer anında Kur'an okuyanların başında kendilerini kızgın Güneşten koruyan bir gölge bulunduğu ifade edilir. Fakat 14 no'lu metinde Kur'an okuyanların başında kızgın Güneşten korunmak için bir şemsiye bulunacağı ifade edilmiştir.

"Yecüc Mecüc" kavramı "Hecüc-Mecüc" olarak değişmiştir.

Kk19: Daha önce de değinildiği gibi İsa Mesih ve Mehdi kavramları anlatılarda yer değiştirmektedir. Bu metinde de "İsa Şam'da incek ve Deccal'i öldürecek" ifadesi yer almaktadır. Diğer metinlerde Şam'da Deccal'i öldürme görevi Mesih'e atfedilmektedir.

Kk23: Yecüc Mecüc kavramı "Hacüc- Mecüc"; Deccal "Dedcal" olmuştur. Deccal kimi anlatılarda tek gözlüken bu metinde "tek boynuzlu" olarak tasvir edilmiştir. Yecüc ve Mecüc geldiklerinde yeryüzündeki bütün petrolü içecekleri dile getirilmiştir. Halbuki genel inanış Yecüc ve Mecüc'ün yeryüzündeki bütün suyu içecekleridir.

Kk45: Yecüc- Mecüc'ün diğer metinlerde dünyadaki bütün suyu içtikleri ifade edilirken bu metinde Yecüc- Mecüc'ün bütün bir dağı yiyecekleri belirtilmiştir.

Kk50: Mehdi Şam ve yakın çevresinde çıkacak görüşü hâkimken, 50 no'lu metinde "Mehdi Mekke'dedir" görüşü yer almaktadır.

Kk51: Deccal tasvirinin Dabbet'ül Arz tasviriyle yer değiştirdiği görülür.

Kk55: Yecüc-Mecüc kavramı "Hacüc Mecüc" olarak değişmiştir.

Kk56: Dabbet'ül Arz kavramı "Dabbet'ül Ar" olarak değişmiştir.

Kk61: Kıyâmet anında kurtla kuzu beraber otlayacak motifi “keçiyle kurt beraber yiyecekler” şeklinde değişmiştir.

Mehdi kavramı “mihdi” ifadesiyle değişmiştir.

Kk66: Metinlere çoğunlukla “kıyâmet ansızın kopacaktır” düşüncesi, 66 no’lu metinde kıyâmetin kopuşundan sonuna kadar 50.000 sene geçecek düşüncesiyle yer değiştirmiştir.

Kk68: Metinlerden birden fazla Yecüc-Mecüc’ün Çinliler olduğu düşünöldüğü belirtilirken 68 no’lu metinde Yecüc-Mecüc’ün Moğollardan kalma Türkler olduğu dile getirilmiştir.

Yecüc-Mecüc kavramı “Hacüc-Macuc” olarak değişmiştir.

Kk73: Yecüc ve Mecüc ufak boylu Cehennem zebanileri olarak tasvir edilmiştir ve bir anlamda zebani kavramıyla yer değiştirmiştir.

Kk80: Dabbet’ül Arz “Debbab” olarak ifade edilmiştir.

Kk88: Dabbet’ül Arz “Debbab” olarak ifade edilmiştir.

Kk91: Dabbet’ül Arz, Dabbet’ül Ard’ olarak değişmiştir. İsrafil Sur’u üflediği zaman ifadesi “İsrafil düdüğü öttürdüğü zaman” olarak değişmiştir.

Kk92: Yecüc Mecüc “Ecüc Mecüc” olarak değişmiştir.

Kk99: Dabbet’ül Arz “Dabbet’ül Ard” kavramına dönüşmüştür.

Kk100: Dabbet’ül Arz “Dabbet’ül Ard” kavramına dönüşmüştür.

Kk114: Bu metinde Deccal’in görüntüsündeki yaygın tasvirin dışına çıkılmış Deccal; ikiyüzlü insanları temsilen yüzünün yarısı başka diğer yarısı başka olarak tasvir edilmiştir.

Kk118: Yecüc-Mecüc kavramı “Hecüc-Mecüc” olarak değişmiştir.

Kk123: Deccal kavramı “Tercal” olarak değişmiştir.

Kk125: Yecüc- Mecüc” kavramı “Ecüc-Mecüc” olarak yer değiştirmiştir.

Kk128: Kıyâmetten sonra yeryüzünde hiçbir canlı kalmayacak düşüncesi “Kıyâmetten sonra her mezhepten bir dişi bir erkek kalacak” olarak değişmiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Mardin ve çevresinde yaşayan ve 136 kaynak kişiden derlediğimiz kıyâmetle ilgili inançları Sözlü Kompozisyon Teorisi bağlamında incelediğimizde şöyle bir durumla karşi karşiya kaldığımızı görürüz.

Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmetle ilgili anlatmalarda yöreye uygun süslemeler en çok “deyim” ve “benzetme” alanında görölmektedir. Elbette bu durumun sadece Mardin ve çevresine ait olduğu düşünölemez. Aslında millet olarak düşüncelerimizi vurgulamayı, karşımızdakine kabul ettirmeyi, bunun için de benzetme ve deyim yoluyla örneklemeyi tercih ederiz. Bu durum anlatıcının daha doğrusu Türklerin karşısındaki bir şeye inandırmak için kendisini kenara çekmesi, anlattıklarının doğruluğunu yaşanmışlara ve yaşanmışlıkları en güzel anlatan deyimlere dayanması olarak da yorumlanabilir.

Kişiye özgü süslemelere bakıldığında deyimlerin çokluğu yanında benzetmelerin yerini alan arasözler, dikkati hemen çekmektedir. Bu da kaynak kişinin anlattıklarına kendi stilinin damgasını vurması, bilgi ve birikimlerini duyduklarını kendi tarzı ile bütünleştirmesi olarak yorumlanmalıdır. Arasözlerin anlatıcının ifade şeklini ortaya koyan en belirgin özellikler olduğu hatırlandığında, sözylediklerimizin doğruluğu ortaya çıkacaktır.

Karşılama ve uğurlamaların da bu bağlamda değerlendirilmesi gerekir. En güzel örneğini âşık karşılaşmalarında (Özarşan, 2001) gördüğümüz karşılama ve uğurlamaların kaynak kişiler tarafından üstelik kıyâmete ilişkin konularda görölmeleri ise tamamen Türk misafirperverliği ile ilgilidir. Bazı kaynak kişilerde bu tür süslemerin görölmeyişi ise derlemelerin kaynak kişilerin iş yerlerinde yapılması, karşılamaların da daha bu iş yerlerine ilk girişte (müşteri karşıllarcasına veya müşteri sanıldığından), evlerde yapılan derlemelerde de daha kapıda söylenmesine bağlamak istiyoruz.

Geleneksel süslemeden olan fıkra ve atasözlerinin çok az oluşu ise işin bir başka boyutudur. Aslında Mardin bölgesinde konuşma ortamında atasözlerinin ve fıkralara sıklıkla başvurulmasına rağmen kıyâmet konulu bilgilerin alındığı kaynak kişilerin bu iki hususa çok az yer vermelerinin konunun dini ve nazik olmasından çok dini bilgilerin üretim değil Kur'an'a, hadislere ve sünnete dayanmasıyla ilgili olduğunu düşünüyoruz.

XI. BÖLÜM

ORTAK UNSURLAR BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

Ortak bir coğrafyada yaşayan ve ortak bir târîh paylaşan insanların aynı değer yargılarına sahip oldukları, öteden beri bilinen bir gerçektir. Özellikle ortak bir geçmiş toplumların ortak bir düşüncede birleşmesini, olaylar karşısında ortak bir tutum ve davranış geliştirmelerini de beraberinde getirir. Hele bu târîh ortaklığı dünden bugüne aynı ya da ortak bir coğrafyada sürdürülmekte ise bu durum, daha da belirginleşir. Söz konusu toplumların ortak bir ideali benimsemeleri, aynı beklentilere sahip olmasının nedeni, budur. Bu ortaklığın aynı şeyi hissetmesine, aynı şekilde dillendirmesine neden olması ise, kaçınılmazdır.

Sosyal psikoloji uzmanlarının “toplum kimliği” olarak tanımladıkları bu durumu “aynı” ortam içinde yaşayan insanların ortak bir ideal etrafında birleşmeleri” olarak tanımlamak mümkündür (Hegel, 1986, ss.48-54). Erol Göka'nında vurguladığı üzere “Kimlik” in biyolojik özelliklerimiz ile toplumdaki edindiklerimiz etrafında şekilleneceğinden hareketle toplumsal kimliğimizin yaşamımız boyunca içinde bulunduğumuz (aile, kreş, okul, iş, v.b) çevrede belirleneceği (Göka, 2011, ss.19-22) ortadadır.

Mardin ve çevresinde yaşayan insanlar için de aynı şey söz konusudur. Asırlardır aynı dinden olmasalar da ortak bir coğrafyada, ortak bir geçmişi paylaşarak yaşayan toplum ortak bir ideal etrafında birleşmiş; Hristiyanlık, Müslümanlık ve Yezidîlik din ve inançlarına mensup Mardin halkı huzuru, birbirine hoşgörüyle bakmayı, farklı dil ve dinlerinden dolayı birbirine saygı göstermeyi bir hayat tarzı haline getirmiştir.

İşte bu ve buna benzer durumlar bizi Mardin ve çevresinde çalışma yapmaya bir yerde-zorlamış; tezimizin konusunu Mardin ve çevresinde “Kıyâmet”e ilişkin

anlatmalar çerçevesinde oturtmamıza neden olmuştur. Tezimizin bu bölümünü “Ortak Unsurlar Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatmalar” olarak belirtmemizin nedeni budur.

Bütün bu söylediklerimiz çerçevesinde Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmetle ilgili anlatmalara baktığımızda bazı unsurların özellikle Hristiyan ve Müslüman kesimde yoğunlaştığı üzere bazı değerlerin her üç dine mensup olanlar arasında ortak olduğunu görüyoruz. Bu ortaklıkları ise biz iki başlık altında değerlendirmek istiyoruz.

XI. 1. Kıyâmet Öncesi Ortaklıklar

Belirtmemiz gerekir ki kıyâmet inancı sadece Mardin’de değil dünyanın hemen her tarafında “olağanın tersine dönmesi” şeklinde algılanmaktadır. Bir başka ifadeyle kıyâmet olmayacak olay, durum ve varlıkların bir araya gelmesi ile eş değer düşünülmektedir. Elbette bu tersliklerin ve olmazların görülmesinin süregelen her şey için düşünüldüğü, ortadadır.

Kıyâmet öncesinde görüleceğine inanılan ortaklıkları yedi başlık altında toplamayı düşünüyoruz.

XI. 1. 1. Gök Cisimlerindeki Hareketin Tersine Dönmesi

Sadece Hristiyan ve Müslüman kesimde kıyâmet inançlarının ve bu konudaki ortaklıkların bir kısmını gök cisimlerinin özellikle de Güneş Ay ve yıldızlara özgü hareketlerin tersine dönmesi olarak düşünülmektedir. Çünkü kıyâmet en çok karanlık ile ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Güneş’in, Ay’ın ve yıldızların ışık vermeyeceğine yönelik kıyâmet inançlarının görülmesi, gâyet doğaldır. Bu grupta yer alan gökyüzü cisimlerinin hareketlerine ilişkin olayları da üç alt başlıkta toplamak mümkündür:

XI. 1. 1. 1. Güneş’in Batıdan Doğması

1, 7, 13, 17, 18, 24, 27, 29, 30, 33, 36, 42, 44, 50, 51, 52, 54, 56, 58, 88, 97, 104, 109, 112, 114, 118, 125, 127

İncil’de ve Hristiyan kültüründe yaygın bir şekilde kıyâmet gününde “Güneşin batıdan doğacağı” inancına rastlanmamakla birlikte kk84’ün “Güneş ışığını vermeyecek ve her şey alt üst olacak” şeklindeki ifadesi gök cisimlerinin hareketlerinde değişiklik olacağı sebebiyle gerçekleşecek yıkıma işaret ettiğinden başlığımız altında değerlendirilebilir. Kk 58’in ise “ bir rüzgâr kalkacak, Güneş’in doğduğu yerle battığı yeri birleştirecek, her yeri yok edecek” şeklindeki ifadesinin ise Müslüman kesimden etkilenilerek oluşmuş bir ortaklık olduğu sonucuna varmak mümkündür.

XI. 1. 1. 2. Yıldızların Yere Dökülmesi

8, 22, 29, 30,62, 68, 76, 77, 84, 125, 126

XI. 1. 1. 3. Ay’ın Kendisindeki ve Hareketlerinde Meydana Gelen Değişiklikler

8, 22, 24, 62

Türk Mitolojisi’nde Ay erkek cinsiyetli (Yayın, 2012,ss.49-52) olup gündüzleri Güneş’in yaptığı görevi gece ondan devralmaktadır. Halk inançlarında gördüğümüz bu değerlendirme gerçekte dünyanın dönüşüyle ilgilidir. Bir başka ifadeyle Güneş gündüzü Ay ise geceyi sembolize eder. Bu bağlamda Ay’ın kendisine ve hareketlerine ilişkin değişiklikleri şu başlıklar altında incelenebileceği görülür:

XI.1 .1. 3. 1. Ay’ın ve Güneş’in Doğmaması

24

XI.1. 1. 3. 2. Ay’ın Parlaklığı Kaybetmesi

8

XI. 1. 2. Sosyal Düzendeki ve Değerlerde Bozulma

6, 8, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 30, 32, 34, 35, 38, 41, 42, 43, 45, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 29, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 80, 84, 85, 89, 92, 93, 94, 98, 99, 100, 109, 111, 113, 114, 121, 123

Hepimizin bildiği gibi kıyâmet özellikle günümüzde sosyal düzendeki bozulma ile ilişkilendirilmektedir. Nitekim halk arasındaki “bina artınca zina da artacak; kıyâmet o zaman kopacak”, küçüğün küçüklüğünü bilmemesi kıyâmet habercisi”, “kıyâmet kopacağında oğul atasını, kız anasını tanımayacak; saygı-sevgi ortadan kalkacak” gibi sözlerin ortaya çıkışının asıl nedeni de bunlara açıklık getirmek içindir. Bütün bunlara Türk kültürünün genetik kodlarından biri olan ve Orhun Yazıtlarında “aç görüp doyurmak çıplak görüp giydirmek” şeklinde yer alan (Çağatay, 1963, s.6) bu felsefenin yani Türklerin sosyal nizam bağlamında dünya görüşünün değerini yitireceğini de eklemek gerekir.

Bu gruba aldığımız ortaklıkları, dört alt başlıkta değerlendirmek mümkündür.

XI. 1. 2. 1. Aile Bağlarının Zayıflaması

6, 10, 23, 34, 42, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 61, 64, 66, 69, 80, 92, 109

Mardin ve çevresinden elde ettiğimiz derlemerde aile bağlarının zayıflaması bağlamında “babanın oğula; oğulun babaya itimadının kalmaması” gibi çekirdek aile içinde bile güven ve saygının kalmadığını net bir şekilde belirten çarpıcı ifadeler yer almaktadır. Her fırsatta dile getirilen temel eğitimin ailede başladığı görüşüyle paralel olarak aile bağlarının zayıflamasıyla birlikte tüm toplum bağlarının bozulacağı bilindiğinden kıyâmetin alâmetleri arasında aile bağlarının zayıflamasının sayılması gayet doğaldır.

XI. 1. 2. 2. Büyük ve Küçüklerin Sorumluluklarını Bilmemeleri

6, 23, 61, 69, 80

Kıyâmetle alâmeti olarak değerlendirilen genel anlamda saygı ve sevginin bitişiyle ilişkilendirilen bu durum, “annenin efendisini doğurması” ifadesiyle net bir şekilde ortaya konmuştur. Hristiyan kesimde bu alt başlığa ait bir metne rastlanmasa bile aile bağlarının zayıflaması ve sosyal düzende bozulmanın da sorumluluk duygusunda azalmalara sebebiyet vereceği ortadadır.

XI. 1. 2. 3. Fakirlere Yardımın Azalması

41, 79, 121, 127

Fakirlere yardımın azalması bağlamında 41 no'lu metindeki parası olmadığı için cenazesini kaldıracak dördüncü kişinin bulunamadığı hamal örneği dikkat çekicidir. 41 no'da kayıtlı söz konusu kaynak kişi, bu tür sosyal dayanışmanın azalmasını kıyâmet habercisi olarak değerlendirilmiştir.

XI.1. 2. 4. Zinanın Artması

5, 10, 25, 34, 35, 38, 59, 87, 88

Kıyâmetin habercisi olarak zinanın artması da sosyal düzendeki bozulmalardan bir tanesi olarak görülmekte; zinanın artmasıyla paralel olarak kadınların açık saçık giyindikleri düşüncesi de kıyâmetin bir habercisi olarak düşünülmektedir. Yukarıda zinanın artmasını kıyâmetalâmeti olarak gören kaynak kişiler arasında Hristiyan ve Yezidî kesime mensup kaynak kişilere rastlanmasa da Kitab-ı Mukaddes'teki on emirden birinin “zina etmeyeceksin” olduğunu ifade etmek isteriz. Matta 5/ 27'de de “zina etmeyeceksin dendiğini duyduunuz” ifadesinde de bu emir hatırlatılmaktadır. Bu bağlamda zinanın toplum düzenini bozduğu tüm toplumların kabul ettiği ortak bir inançtır.

XI. 1. 3. Dünyanın Güçlü Bir Rüzgâr Sonrasında Büyük Bir Toz Bulutu İçinde Kalacağı

4, 5, 23, 34, 50, 51, 52, 58, 60, 63, 68, 69, 73, 86, 91, 106, 113, 114, 127

Büyük bir ihtimalle Mardin'in bulunduğu yer ile ilgili olan bu husus “büyük bir toz bulutunun her yeri kaplayacağı, kimsenin kimseyi görmez olacağı ve dünyanın bu toz bulutu içinde kaybolacağı” şeklinde Mardin halkının kıyâmetle ilgili inançlarına da yansımış olacaktır. Nitekim 51 no'lu derlemelerde bu durum açıkça görülmektedir.

XI. 1. 4. Dünyanın Su İçinde Kalacağı

4, 11, 25, 29, 34, 40, 46, 52, 53, 55, 60, 79, 80, 113, 114, 116, 122, 124, 125, 127, 128

Kıyâmet tabiat olayları bağlamında en çok su ile birlikte düşünülmektedir. Çünkü kıyâmet var olanın tersine dönmesi olarak kabul edilmektedir. Altay Yaratılış Destanları'nda da görüldüğü ve inanıldığı üzere evrende hiçbir şey yokken, su vardır. Verbitskiy'nin derlediği metinde:

Dünya bir deniz idi, ne gök vardı ne bir yer,

Uçsuz, bucaksız, sonsuz sular içreydi her yer (Ögel, I, 1993, s.432). Radloff'un derlediğinde ise:

“Yerin yer olduğunda sularla kaplıydı her yer

Ne gök vardı ne de Ay, ne Güneş ne de bir yer (Ögel, I, 1993, s.431)

satırlarıyla verilen bu durumun“kıyâmet günü” büyük bir Tufanın olacağı ve her yerin su içinde kalacağı” şeklinde “Tufan Efsanesi”yle de örtüştüğünü görmemek mümkün değildir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'in 4/163; 6/84; 7/60, 61, 62, 63, 64, 69, 70; 10/71, 72, 73; 11/25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 89; 14/9; 17/3, 17; 19/58; 21/76,77;22/42;23/23,25,26,27,28,29,30; 25/37, 26/105,106,107,108,109,110,111,112,113,114,115,116,117,118,119,120,121; 29/14,15 33/7; 37/75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83; 38/2; 40/5, 31; 42/13; 50/12; 51/46; 53/52; 54/9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16; 57/26; 66/10 (Nuh/71) âyetin yanında yer almakta olup, Nuh'un kavminin sapkınlıkları yüzünden meydana gelen tufan ve bu tufandan korunmak için yapılan gemiye sadece iman edenlerin binebileceği anlatılmaktadır. Tufan tasviri ise tek bir kara parçası bile kalmayana kadar her yerin sular altında kalması olarak ifade edilmiştir.

Kitab-ı Mukaddes'in Tekvin bölümünde ise Nuh Tufanı: “Önüme bütün beşerin (insanlığın) sonu geldi; çünkü onların sebebi ile yeryüzü zorbalıkla doldu ve işte, ben onları yeryüzü ile yok edeceğim” (Tekvin, 6/13, s.5) şeklinde ifade edilmekte;

tufanın sebebini işaret etmektedir. Yine Kitab-ı Mukaddes'in Tekvin bölümünün Bap 7-17'sinde "Ve yer üzerinde kırk gün tufan oldu ve sular gemiyi kaldırdılar ve yerden kalktı. Ve sular yükseldiler ve yer üzerinde ziyadesiyle çoğaldılar ve gemi suların yüzü üstünde yürüdü. Ve yer üzerinde sular pek çok yükseldiler ve bütün gökler altında olan bütün yüksek dağlar örtüldüler" (Tekvin, 7/17, s.6) şeklindeki tanım Altay Yaratılış Destanları'nı geçen tufan mitiyle paralellik göstermektedir.

XI. 1. 5. İsrail'in Sûr'u Üflemesi

4, 6, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 51, 66, 69, 73, 74, 90, 91, 117, 121

Derlemelerden de anlaşılacağı üzere kıyâmet habercisi olaylardan bir tanesi de İsrail'in Sur'a üflemesidir. "Hristiyanlık'ta Kıyâmet" bölümünde de bahsettiğimiz üzere İncil'in Vahiy bölümünde yedi meleğin yedi ayrı boru öttürdüğü ve kıyâmeti başlatan gök gürlemesinin bu boru sesiyle başladığı bilgisi yer almaktadır (Vahiy 8-9/ ss.507-509).

XI. 1. 6. Kurtla Kuzunun Dost Olması

3, 34, 50, 58

Belirtmemiz gerekir ki kurtla kuzu hikâyesi bütün dünya edebiyatlarında haklı bir yer edinmiştir. Fransız edebiyatında La Fontaine'in fabllarında karşımıza çıkan kurtla kuzu Türklerde hem "şathiye" türünün temalarından birini hem de bazı masalları teşkil etmektedir. Hatta "kuzuyu kurda teslim etmek", "kuzuyu kurda yem yapmak" benzeri ve olmaması- yapılmaması gereken durumların bir özeti olan deyimlerimiz bile vardır. Bu arada kurtla kuzu temasının balık-kavak, kaplumbağa-bina inşaatı, ağustos böceği-çalışkanlık gibi zıt durumlarda değişebildiğini söylemek istiyoruz.

XI. 1. 7. Kıyâmetin Yakın Oluşunun İfade Edilmesi

Hristiyan ve Müslüman, iki kesime de ait bu ifade Hz. Muhammed ve Hz. İsa'nın vaadi şeklinde değerlendirilmektedir. Nitekim Hristiyan kesime mensup kkk 84'ün "Kıyâmetin ne zaman kopacağını İsa'ya sordukları zaman yakındır diyor ve siz

hazırlıklı olun o güne ansızın yakalanmayın” şeklindeki ifadesi Müslüman kesimde Hz. Muhammed’in ağzından “kıyâmet iki parmağınızın arası kadar yakındır” olarak yer almaktadır derken kk 71 de “İsâ’nın söylediğine göre kıyâmet günü hiç belli değil” Müslüman kesime mensup kk 100 “kıyâmet günüyle ilgili Cebrail Aleyhisselam, peygamberimize sormuş, kıyâmet günü ne zamandır, ne zaman kopacak? Peygamber efendimiz demiş ki, soran cevap verenden daha iyi bilir” şeklindeki açıklaması iki kesime mensup kaynak kişilerin bu konuda benzer inanca sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

XI. 1. 8. Olağanüstü Varlıklar ve Kutsal Kişilerin Gelmesi

“Alâmetleri Bağlamında Mardin ve Çevresinde Yaşayan Kıyâmetle İlgili Anlatımlar” başlıklı bölümde de incelediğimiz üzere olağanüstü varlık ve kişilerin ilk defa veya yeniden ortaya çıkması, derleme yaptığımız bölgelerde kıyâmete ilişkin inançların ortak noktalarından birini oluşturmaktadır. Bu varlık ve kişilere ilişkin olay ve durumları ise dört alt başlıkta toplamayı uygun buluyoruz.

XI. 1. 8. 1. Deccal

1, 3, 6, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 30, 34, 35, 38, 42, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 58, 66, 68, 76, 86, 90, 91, 93, 95, 107, 109, 114, 117, 123

“Deccal” kavramı hem Müslüman hem de Hristiyan kesime ait bir ortaklık olarak dikkati çekmektedir. Hristiyan kesime ait derlemelerde “antikrist” olarak da karşımıza çıkan “Deccal” günümüzde var olan tüm savaşlar, fitne-fesat ve kötülük gibi evrensel sorunların sembolü olması bakımından da ayrıca öneme haizdir. Bu inancın Müslüman kesimde de benzer niteliklere sahip olarak karşımıza çıkması işin bir başka boyutudur.

XI. 1. 8. 2. Yecüc-Mecüc

1, 23, 30, 43, 45, 48, 49, 51, 53, 54, 66, 68, 73, 92, 99, 118

Yecüc ve Mecüc Müslüman kesim dışında da yer alan bir inançtır. Bu bağlamda Kitab-ı Mukaddes’te geçen “Gog-Magog” ile “Ye’cüc-Me’cüc” arasında

paralellikler görülmektedir (Tekvin, 10/2, s.8; I. Târihler, 1/5, s.399; Hezeikel, 38/2, s.827, 39/1-7,11, s.828; Vahiy, 20/7-9, s.272).

XI.1. 8. 3. Dabbet'ül Arz

1, 6, 7, 8, 24, 48, 51, 56, 88, 91, 99, 100

Yaptığımız derlemelerde yalnız Müslüman kesime mensup kaynak kişilerin kıyâmetalâmeti olarak “Dabbet'ül Arz”ı göstermiş olsalar da Yahudi ve Hristiyan kaynaklarında kıyâmet öncesi bir takım hayvanların ortaya çıkacağı, ejderha şeklindeki bir canavarın dünyanın sonuna doğru zuhur edeceği gibi bilgilerin mevcut olduğu, unutulmamalıdır (alıntılayan Seyhan, 2006, s.193).

XI. 1. 8. 4. Mehdi-Hz. İsâ'nın Gelmesi

3, 6, 8, 19, 21, 24, 42, 50, 51, 54, 56, 58, 61, 66, 68, 69, 71, 76, 78, 79, 91, 92, 93, 95, 99, 117, 119

Mehdi ve Hz. İsâ'nın gelmesi kıyâmet konusunda karşımıza çıkan ortaklıklardan biridir. Zira yaptığımız derlemelerde “İsâ Mesih” olarak Hz. İsâ ile bütünleştirilen “kurtarıcı” kavramına da; Hz. İsâ'nın Deccal'le savaşında yanında yer alan bir kahraman olarak da karşımıza çıkmaktadır.

XI. 1. 9. Doğuran ve Emziren Kadın Motifi

8, 24, 30, 34, 46, 83, 92, 95, 121, 125

Kıyâmet anında “gebe kadınların çocuklarını düşürmesi”, “doğuran kadınlar gibi acı çekmeleri” ile ilgili bilgiler hem Kur'an-ı Kerim'de hem de Eski ve Yeni Ahit'de karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Mardin ve çevresinden elde ettiğimiz derlemelerde de görüldüğü üzere hem Hristiyan hem de Müslüman kesime mensup kaynak kişilerin kıyâmete ilişkin verdiği bilgilerde gebe, doğuran ve emzikli kadın motiflerinin yer alması son derece dikkat çekicidir. Bu durumu kutsal kitaplardan yaptığımız alıntılarla da desteklemek istiyoruz.

Kur'an-ı Kerim'de "O Gün, her emzikli kadın, emzirdiği çocuğu terk eder; her gebe kadın, çocuğunu düşürür. Sarhoş olmadıkları halde, insanları sarhoş sanırsın. Bu, Allah'ın azabının etin olmasındandır" (Hac Suresi, 2. âyet).

İncil'de "Fakat o günlerde gebe ve emzikli olanların vay başına! Dua edin ki, kaşınız kışta veya Sebt gününde olmasın. Çünkü o zaman büyük sıkıntı olacaktır ki, dünyanın başlangıcından şimdiiye kadar olmamıştır, ve hiç olmayacaktır" (Matta, 24/19-22, s.54).

Kitab-ı Mukaddes'te İşaya 13. Bab'ta "Uluyun! Çünkü Rabbin günü yakındır; her Şeye Kadir olan tarafından bir yıkım gibi geliyor. Bundan ötürü bütün eller gevşeyecek, ve her insan yüreği eriyecek; ve Şaşıracaklar; onları ağrılar ve elemler tutacak; doğuran kadın gibi ağrı çekecekler; Şaşkın Şaşkın birbirlerine bakacaklar; yüzleri alev yüzü. Memleketi l etmek için ve onun içinden suçlu olanlarını helak etmek için, işte, Rabbin günü, acımayan gün, azapla ve kızgın öfke ile geliyor (İşaya,13/6-9, s.682).

Nitekim Mardin ve çevresinden elde ettiğimiz derlemelerde de görüldüğü üzere hem Hristiyan kesime hem de Müslüman kesime mensup kaynak kişiler de bu gebe kadın, doğuran kadın, emziren kadın, doğum yapan develerin terk edilmesi gibi ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

XI. 2. Kıyâmet Sonrası Ortaklıklar

XI. 2. 1. Yeniden Dirilme İnanı

Bu bağlamda Kurân-ı Kerim ve İncil'de yeniden dirilme konusuna bakılacak olursa; "Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek? diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gâyet iyi bilir" (Yâsîn 36/78-79).

"Ey insanlar! Eğer yeniden dirilmekten Şüphede iseniz, Şunu bilin ki, biz sizi topraktan, sonra nutfeden (sperm), sonra alakadan (aşılanmış yumurta), sonra organları önce belirsiz, (sonra) belirlenmiş canlı et parçasından yarattık ki, size (kudretimizi)

gösterelim. Ve dilediğimizi belirlenmiş bir süreye kadar rahimlerde bekletiriz. Sonra sizi bir bebek olarak dışarı çıkarırız. Sonra güçlü çağınıza ulaşmanız için (sizi büyütürüz). İçinizden kimi vefat eder. Yine içinizden kimi de ömrün en verimsiz çağına kadar götürülür, ta ki bilen bir kimse olduktan sonra bir şey bilmez hale gelsin..." (el-Hac 22/5)

“Uslanıp kendinize gelin, artık günah işlemeyin. Bazılarınız Allah'ı hiç tanımıyor. Utanasınız diye söylüyorum bunları. Ama biri çıkıp, "Ölümler nasıl dirilecek? Nasıl bir bedenle gelecekler?" diye sorabilir. Ne akılsızca bir soru!... Ölümlerin dirilişi de böyledir. Beden çürümeye mahkum olarak gömülür, çürümez olarak dirilitilir. Düşkün olarak gömülür, görkemli olarak dirilitilir. Zayıf olarak gömülür, güçlü olarak dirilitilir” (Pavlus'tan Korintlilere 1. Mektup, 15/34-36, 42-43,s.181)

“Ölümlerin dirilmesi konusuna gelince, Allah'ın size bildirdiği şu sözü okumadınız mı?... “ (Matta, 22/31,s.25) ifadeleri Müslümanlık ve Hristiyanlıkta “ölümden sonra, yeniden dirilme” inancının yaşadığını ve ortak olduğunu, bir kere daha hatırlatmış olacaktır.

Mardin ve çevresinden elde edilen derlemerde 1, 8, 22, 29, 30, 31, 49, 51, 66, 69, 91, 101, 113, 114, 121, 125 no'lu metinlerde “kıyâmet sonrası yeniden dirilme” konusuna ayrıntılı bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Nitekim 1 no'lu metinde mahşer anında “insanların günah ve sevaplarına göre ayrılacakları, günahkarların alnında işledikleri günahları temsil eden bir iz olacağı; salih amel işleyen kulların diğer alemde de birbirlerini görebilecekleri; günahkar olanların başkası kendilerinden bir sevap talep ederler diye kimsenin kimseyi tanımayacağını”; 8 no'lu metinde “yeni den dirilişten ne sonra evlenme olmadığı”; 9 no'lu metinde “mahşer anında Ademoğlu'nun Şam'da 12 sırayla toplanacağı, 6 sırasının Cennete 6 sırasının da Cehenneme gidecekleri”; 22 no'lu metinde “yeni bir hayat sahnesi başladıktan sonra günahı olanların Cehenneme sevabı olanların Cennete gidecekleri”; 29 no'lu metinde “İsrafil Sur'a üfledikten sonra mahşer meydanına doğru nasıl gidileceği”; 30 no'lu metinde “haşır meydanına giderken Güneş'in dünyaya çok yaklaşacağını ve günahı çık olanların kendi terlerinde boğulacakları, tek affolmayacak günahın ”; 31 no'lu metinde “kıyâmet anında bütün herkes öleceği ve sonra tekrar dirileceği, herkesin aynı yaşta olacağı”; 49 no'lu metinde

“mahşer anının Tekvir suresinde anlatıldığı”; 51 no’lu metinde “mahşerden hemen önce de İsrail’in Sur’u üflediği ve o anda herkesin kendi hesabıyla kalacağı”, 66 no’lu metinde “İsrail sur’a üfledikten sonra mahşerin başlıyacağı ve Hz. Muhammed’in mahşerdeki rolü”; 69 no’lu metinde “iyiyle kötü ayrıldıktan sonra artık ahret hayatı başladığı”; 91 no’lu metinde “İsrail’in düdüğü öttürdüğünde bütün ölülerin dirileceği ve bundan sonra kimsenin kimseyi tanımayacağı”; 101 no’lu kaynak kişi “mahşer anında her mezardan kırk bin kişinin çıkacağı”; 113 no’lu metinde “herkesin öleceği ve iyilerin Cennete kötülerinse Cehenneme gideceği”; 114 no’lu metinde “kıyâmeti herkesin yaşayacağı”; 121 no’lu metinde “ikinci Sûr üfürüldüğü zaman bütün ölülerin dirileceği”; 123 no’lu metinde “Sırat Köprüsü’nden iyilerin kolay, kötülerinse zor geçecekleri”; 125 no’lu metinde “ ikinci ve üçüncü Sûrda tüm ölülerin dirileceği ve mahşere doğru gidenlerin çıplak olacakları” üzerinde durulmuştur.

Yezidîler ise Cennet ve Cehennemi kabul ettiklerini gösteren “Yani bu dünyada çok iyilik yapmışsan öbür dünyada da iyi olacaksın, eğer kötüsün Cehennemde yanıp gideceksin” ifadeleri bize insanın öldükten sonra dirileceğine olan inançlarını gözler önüne sermektedir. Nitekim 72 no’lu kaynak kişi “bizde insan ruhu ölmez, kötü biriye ruhu bir domuzda yaşar” diyerek reinkarnasyona bir yerde ölümden sonra yeniden dirilmeye inandıklarını, açıkça ifade etmektedir.

XI. 2. 2. Cennet ve Cehennem İnancı

Daha önce de belirtildiği üzere hem Müslümanlarda hem de Hristiyanlarda insanın öldükten sonra yeniden dirileceği, günahlarının (halk arasındaki yaygın ifadeyle) “mizan terazisi”nde tartıldıktan sonra Cennete veya Cehenneme gidileceğine inanılmaktadır. Bir yerde Cennet ve Cehennem sevap ve günahların ağırlıklarıyla eş değer olarak düşünülmektedir. Nitekim 9, 13, 19, 21, 22, 24, 29, 30, 48, 50, 55, 57, 63, 64, 65, 68, 69, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, no’lu Müslüman; 8, 71, 84 no’lu Hristiyan kesime mensup kaynak kişilerde Cennet ve Cehennem inancının tam olduğu görülmektedir.

Yezidîler büyük bir ihtimalle sayıca Mardin halkının azınlığını teşkil ettiklerinden olacak, “Müslümanlara göre sadece onlar Cennet’e girecek diğerleri

yanacak, ateşe atılacak diyorlar bir de Müslümanlar bir yanlış yapmışsa cezasını çekecek sonra Cennete girecek ama diğer dinlere inananlar Müslüman olmazsa Cennete giremeyecek diyorlar yani illâki Müslüman olmak gerekiyor diyorlar. Biz kim olursa olsun iyi olanlar Cennete girecek kötü olanlar Cehenneme girecek diyoruz” şeklindeki ifadeden de anlaşılacağı üzere Cennet ve Cehennemin Müslümanlara bağlı olduğunu şaka yollu da olsa ifade etmektedirler. Bir yerde Yezidî kesime mensup kaynak kişiler bu azlıklarını kimlik problemleri ile de açıklar niteliktedir. Bütün bunlar bir yana 72 no’lu kaynak kişilerin verdiği bilgilere bakarak Yezidî kesimde de Cennet ve Cehenneme inanıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak şu değerlendirmeyi yapmamız mümkündür:

Mardin ve çevresinde yaşayan kıyâmete ilişkin inançlardaki ortaklık en çok kıyâmetin habercisi olan alâmetler bağlamında görülmektedir. Sadece Müslüman ve Hristiyan kesimde gördüğümüz bu durumu Kur’an-ı Kerim’in reddetmediği Kitabı Mukaddes’e ve kutsal kitabımızın dört semavi dinin en büyüğünün ve en sonuncusunun Müslümanlar’a ait olmasına bağlamayı uygun görüyoruz.

Müslüman ve Hristiyan kesimde gerek öldükten sonra dirilişin gerekse Cennet ve Cehennem fikrinin sarsılmaz bir inanç olarak görülmesiye gâyet doğal bir durumdur. Çünkü gerek Kitab-ı Mukaddes gerek de Kur’an-ı Kerim’de bu konuya ilişkin âyet-sure ve babların bulunması belirtilen durumu da beraberinde getirmektedir.

Yezidî kesimde kıyâmet öncesi alâmetlerin dolayısıyla ortaklıkların görülmemesi bugün Yezidîlik’in bir din olarak kabul edilmesine rağmen, dinbilimciler tarafından “tutarlı bir teolojilerinin olmadığı” şeklinde tanımlanmalarıyla (Okçu, 2007, ss.13-14) açıklamak, doğru olur sanıyoruz. Yezidîler’in kıyamete ilişkin inançlarının neredeyse tamamı kıyâmet sonrası alâmet ve durumlara ilişkin olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim “Öldükten sonra dirilme” ve “ günah ve sevapların ağırlığına göre Cennet ve Cehenneme gidileceği”ne olan inançlarını, bu bağlamda değerlendirmek gerekmektedir.

XII. BÖLÜM

DEYİM, ATASÖZÜ, ALKIŞ, KARGIŞ ÇEŞİTLİ TERİM VE SÖYLEMLER BAĞLAMINDA MARDİN VE ÇEVRESİNDE YAŞAYAN KİYÂMETLE İLGİLİ ANLATMALAR

Mardin ve çevresinde kıyâmetle ilgili anlatmaları değerlendirirken atasözü, deyim, başka türden söylem ya da yeni oluşumları göz ardı etmek doğru olmayacaktı. Çünkü deyim ve atasözü başta olmak üzere bütün söylemler o toplumun herhangi bir konuyu kendine özgü şekillerde ifade etmesi demektir. Hatta bu ifade ve söylemler söz konusu bölgeye özgü değer yargılarını, hükümlerini de yansıtacak, o nedenle Mardin ve çevresinin kıyâmet konusuna bakışını, bu bağlamda da tanıtmış olacaktır.

Kıyâmet konusuyla ilgili söz konusu tür ve söylemleri araştırırken sadece Mardin'le sınırlı kalmadığımızı, farklı din ve inançlardan oluşan insanları içinde barındırsa da -bir kısmı hariç- çoğunluğunun kıyâmet inancını kabul etmesi yani mensup oldukları din ve inançta da kıyâmetin yer alması sebebiyle bu bölümün Türkiye'nin geneline hitap ettiğini belirtmek istiyoruz. Bu arada hem Mardin'den derlenen hem de Türkiye'nin başka coğrafyalarında da görülen söylemlerin yanına (M T) koyduğumuzu, sadece Mardinden derlenenlere (M), diğerleri için hiçbir tasarrufta bulunmadığımızı da hatırlatmak istiyoruz.

XII. 1. Atasözleri

Atasözleri bir toplumun değer yargılarının en belirgin ifadesi olup kesinlik bildiren, kurala uymayı, kural dışına çıkıldığında ise çeşitli yaptırımlarla ya da olumsuz durumlarla karşılaşılacağı belirtilen sözlü ürünlerimizden biridir. İçeriğindeki "kurala uyma" düşüncesi nedeniyle bazı toplumlarda kanun maddesi gibi algılandığı olmaktadır (Dorson 1984, s. 30). Çoğu araştırmacılar ise bir dili anlamak için (özellikle de çeviri sırasında) atasözlerinin iyi bilinmesi gerektiğine dikkati çekerler (Dorson, 1984, s. 28).

Türkler için de aynı durum söz konusudur. Tarih boyunca yaşanan hayat tarzlarının ve değer yargılarının en iyi gözlenebildiği atasözleri, kendi başlarına değil fıkralar gibi belli bir sebeple söylenir. Daha çok düşünceyi güçlendirmek ve vurgulamak amacıyla başvurulan atasözlerinin ait olduğu topluluğun dil özelliklerini taşıyacağı ise işin bir başka boyutudur. Atasözlerinin düz yazı şeklinde olanları yanında nazma yakın örnekleri de bulunmakta olup pek çok sözlü üründen, kesin bir sonuç belirtmeleriyle ayrılmaktadırlar (Boratav, 1988, ss.118-119).

Türkmenlerde “atalar sözü” veya “eskiler sözü”, Yakutlarda “hohoono”, Tobollarda “takmak”, Urenhalarda “ülgercomak”, Tuvalarda “ülegerdomaktar”, Uygur-Özbek-Karakalpak-Kazan Tatarları, Kırım Tatarları ve Kırgızlarda “makal”, Çuvaşlarda “samah” olarak bilinen (Çelik Şavk, 2002, IX) atasözlerinde, dünden bugüne topluluk hayatına uyum sağlamayan ve törenin geleneklerini yerine getirmeyen kişinin toplum dışına atılacağı belirtilir (Aksoy, 2010, s. 3).

Bazı araştırmacılara göre atasözü, “ulu” da denilen “ata”ların yani toplumun önde gelen kişilerinin yol gösterici söz ve öğütleri olup her biri birer destan niteliğindedir. Onlara göre Türk atasözleri, kültür ekolojisinin ve mitolojik devirlerden itibaren yaratılan kültür kodlarının şifreleridir. Mutlaka tek cümle halinde olan (Aksoy, 2010, s. 4) atasözlerimiz bir yerde Türk kimliğini oluşturan unsurlardan birisidir.

Azeri Türkçesinde “Atalar sözünün her biri bir standır.” şeklinde ifade edilen anlayışa (Çobanoğlu, 2005, s.7) göre atasözlerinde Türk genetiğine ve Türk kimliğine bağlı olarak “yiğitlik”, “mertlik”, “ağırbaşlılık”, “sabırlılık”, “konukseverlik”, “akrabalık”, “komşuluk”, “dostluk”, “sosyal değerler”, “sağlık ve ölüm”, “tarım ve hayvancılık”, “tabiat ve evren”, “iklim ve takvim”, “hayvanlar”, “zihin terbiyesi” ve “diğer konular” gibi temaların bulunması söz konusudur.

Boratav’a göre atasözleri, iki grupta değerlendirilebilir:

Asıl atasözleri: Bu grupta yer alan atasözleri, bir yargıyı, bir gözlemi kapsayanların yanı sıra öğüt veren, yasaklayan ya da fıkra edası taşıyan soru-cevap niteliğinde olanlardır.

Atasözü değerindeki deyimler: Bu grupta yer alan atasözleri ise söz konusu ürünün yaşadığı çevre içinde deyimlerin dönüştürülmesiyle meydana getirilmiş olanlardır (Boratav, 1988, ss.120-121).

Aydın Oy “Târih Boyunca Türk Atasözleri” adlı kitabının “inceleme” kısmında atasözlerimizi on bir başlık altında değerlendirmiştir:

Atasözlerimizde ulusal değerlerimiz

Türklük konusunda atasözleri

Atasözlerimizde sosyal yaşantı ve sosyal değerler

Atasözlerimizde din

Atasözlerimizde tasavvuf izleri

Sağlık ve ölüm konusunda atasözleri

Ekonomi üzerine atasözleri

Atasözlerimizde doğa (tabiat) ve evren (kainat)

Atasözlerimizde at

Atasözlerimizde tarım ve hayvancılık

İklim ve halk takvimi üzerine atasözleri (Oy, 1972, ss.17-52).

Neal R. Norrick ise atasözleri üzerinde yaptığı çalışmasında atasözlerini:

Genel (general)

Öğretici (didactic)

Sabit şekil (fixed form)

Konuşma dilinde yer alan (spoken)

Geleneksel (traditional)

Diyaloğa dayalı (conversational)

Konuşma diline çevrilmeye açık (potential free conversational turn)

şeklinde sınıflandırmıştır (Norrick, 1985, s.70).

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmetle ilgili atasözleri şunlardır:

* Her ölüm kıyâmettir. M

* Alâmetsiz kıyâmet kopmaz. M

* Oğlu küçük, babası büyük kıyâmet. M

* Vebalsiz ihanet, alâmetsiz kıyâmet olmaz. M

* Biri yer, biri bakar; kıyâmet ondan kopar. M-T

XII. 2. Deyimler

Konuşma dilinde sık sık başvurduğumuz ifade şekillerinden biri olan deyimlerin en önemli özelliği benzetme yanlarının olmasıdır. Bu durum, bazı deyimlerde bulunan “gibi”, "kadar" türünden benzetme edatları ile daha da belirginleşmiştir. Cümle halinde olmayan, daha çok mastar veya isim-fiil şeklinde görülen deyimlerin ise kültürel hayatımızın birer aynası olduğu ortadadır (Boratav, 1988, s.122). Atasözleri gibi târih boyunca yaşaya geldiğimiz, dünden bugüne Türk kültürünün hemen bütün hayat tarzlarından, sosyal, ahlaki ve hukuki değerlerinden kısacası; Türk hayatından izler taşıyan deyimlerimizin atasözlerimiz gibi varyantlaşacağı, açıktır: “Öküz gibi bakmak”, “Bön bön bakmak” ve “melmel bakmak” gibi...

Bazı deyimlerimizin zaman içinde atasözü haline dönüşmesi ise, işin bir başka boyutudur. Nitekim: “Öküz altında buzağı aramak” deyiminin gerekli hallerde “Öküz altında buzağı aramamak gerekir.” şeklinde söylendiğini biliriz. Daha çok sözlü ürünlerin geleneksel ortamda fonksiyonlarının değişmesine bir başka ifadeyle sözlü ürünlerin icra ortamından, dinleyici topluluğundan aldığı kültürel cevap niteliğinde

olmasına bağladığımız bu durumun söz konusu ürünlerin toplumun birleşmesi olarak görülebileceğinden (Köse, 2002, ss.505-506) hareketle Boratav, deyimleri:

- a) Atasözü çeşnisi taşıyanlar
- b) Bireylik hallerde kullanılanlar (Tut kelin perçeminden)
- c) Benzetmeli olanlar (Dut yemiş bülbül olmak)

şeklinde üç grupta değerlendirmektedir (Boratav, 1988, ss.122-123).

Konuyla ilgili Jacobs; en sağlıklı çevirinin o dilin sadece atasözünü değil deyimlerinin de iyi bilinmesinden geçeceğini (Dorson, 1984, s. 28) ifade etmiş, deyimlerin ve atasözlerinin önemine vurgu yapmıştır.

Mardin bölgesinden derlediğimiz kıyâmetle ve aynı anlama gelen “mahşer”le ilgili deyimleri oluşum ve söyleyiş şekillerine göre üç başlık altında toplayabileceğimizi düşünürüz:

XII. 2. 1. "Gibi" ile oluşturulanlar

- * Kıyâmeti görmüş gibi olmak
- * Kıyâmet kopmuş gibi olmak
- * Kıyâmetten gelmiş gibi olmak
- * Kıyâmet kopmuş gibi bağırmak
- * Kıyâmet günü gibi M T
- * Kıyâmette kalmış gibi olmak
- * Kıyâmet gibi kalabalık olmak M T
- * Kıyâmet yeri gibi olmak M T
- *Mahşer gibi MT
- *Mahşer yeri gibi MT

*Mahşer günü gibi MT

XII. 2. 2. "Kadar" ile oluşturulanlar

* Kıyâmet kadar işi olmak M

* Kıyâmete kadar susmak M

* Kıyâmete kadar sürmek M T

* Kıyâmet kadar çok olmak M T

* Kıyâmete kadar beklemek M T

* Kıyâmete kadar M T

* Kıyâmet kadar zor olmak M M T

* Kıyâmet kadar insan olmak M M T

* Kıyâmet kadar yemek yapmak M

*Mahşere kadar

*Mahşer gününe kadar

XII. 2. 3. Diğer

* Kıyâmeti görmek MT

* Kıyâmeti unutturmak M

* Kıyâmeti aratmak MT

* Kıyâmeti aratmamak MT

* Kıyâmet yerine benzemek MT

* Kıyâmeti andırmak MT

* Kıyâmeti hatırlatmak M

- * Kıyâmet kopmak MT
- * Kıyâmeti koparmak MT
- * İşi kıyâmete kalmak MT
- * Kıyâmeti yeğlemek M
- * Kıyâmetle yarışmak M
- * Kıyâmetin ortasında kalmak MT
- * Kıyâmetalâmeti saymak M
- * Kıyâmet kalabalık M
- * Kıyâmet koparcasına MT
- * Kıyâmetten farksız olmak M
- * Kıyâmet kopsa sağır kalmak M
- * Kızılca kıyâmet kopmak MT
- * Kıyâmet kalkmak M
- * Kıyâmet kopsa umurunda olmamak MT
- * Kıyâmetin içinde kalmak M
- * Kıyâmetin içine düşmek M
- * Kıyâmeti arar olmak MT
- * Kıyâmetin (ta) kendisi olmak M
- * Kıyâmeti hesap etmek MT
- * Kıyamet günü hesap vermek MT
- * Kıyâmette hesap sormak MT

* Kıyâmete kalmamak MT

*Mahşeri andırmak MT

*Mahşer yerine benzemek MT

*Mahşer gününe benzemek MT

XII. 3. Alkış, Kargış

İnsanların kendi aralarındaki konuşmalarını renklendiren, onların nefretlerini, sevinçlerini, acılarını, istek ve beklentilerini, konumlarını, hayat tarzlarını, değer yargılarını ortaya koyan alkış ve kargışlar dua ve beddua diye de bilinmektedir. Alkışların iyi dilek, kargışların da kötü dilek sözlerinden oluştuğunu; deyim ve atasözleri gibi kaynağının çok eskilere geri gittiğini de belirtmek gerekir (Boratav, 1988, ss.130-133). Deyim ve atasözleri gibi sadece işlevlerinin farklılaşması ile (Çobanoğlu, 2005, ss.236-238) değil söyleyiş ifadelerini değiştirerek de birbirine dönüştürülebilen (Köse, 2002, ss.505-506) alkış ve kargışların bir kısmı toplumun hemen her kesiminde bilinen türden ve kısa bir söyleyişe sahiptir: “Tuttuğun altın olsun.”, “İnim inim inleyesin.” örneklerinde olduğu gibi... Bazıları ise sadece belli bir bölgeye özgü olup sadece o bölgenin kültürünü yansıtır. Bu tür alkış ve kargışların diğerlerine nazaran daha uzun bazen de kafiyeli biçimde söylendiğini de belirtmek gerekir (Boratav, 1988, ss.125-129). Nitekim:

“Öl gerine gerine

Saman doldurasın derine.”

kargışı ile:

“Düğünün güzün olsun

Ömrün uzun olsun.”

alkışında bu durum, açıkça görülmektedir. Bu arada alkış ve kargışların Türk Dünyası'nın ortak kimlik unsurları olduğunu, duaların hayırlı temenniler iken bedduaların aksi istikamette yer alan söylemler olup her iki türün başına “Allah...”

getirilmesinin ise İslamiyetteki “Hayır ve şer Allah’ın iradesi ile olur. Ondan bir şey isterken aracı konulmamalıdır” inancına bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur (Kalafat, 2011, ss.7-22).

Mardin ve çevresinde yaptığımız kıyâmet konulu derleme çalışmasında alkış ve kargış bağlamında kıyâmet konusuna ilişkin fazla bir veri elde edemediğimizi, deyim ve atasözlerine nazaran alkış ve kargışların yok denecek az olduğunu belirtmek istiyoruz. İhtimal çalışma yaptığımız bu bölgede değer yargıları ve hükümler, daha çok deyim ve atasözleri üzerinden yaşatılmakta- belirtilmektedir. Bu arada kıyâmet konusunun dua ve beddua bağlamında başvurulamayacak nitelikte ya da değerde görüldüğünü de gözden uzak tutmamalıdır.

XII. 3. 1. Alkış

* Rabbim bana kıyâmeti gösterme

XII. 3. 2. Kargış

* Kıyâmet günü göresin inşallah.

XII. 4. Terimler

Kıyâmet menkıbe, efsane, mit başta olmak üzere pek çok inanç unsurunu içinde barındıran geniş bir konu olup kendine has bir terminolojisi bulunmaktadır. Elbette bu durumun sadece İslamiyet’le sınırlı olmayıp başka din ve inançlarda da karşımıza çıktığını söylemeye gerek yoktur. Bu arada bu gruba aldığımız söylemlerin bir kısmının deyim değerinde ya da deyimleşmek üzere olduğunu belirtmeden geçmeyelim.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konusunu yansıtan terimler ise aşağıya alınmıştır:

* Kıyâmet alâmeti MT

* Kıyâmet işareti MT

* Kıyâmet yeri MT

* Kıyâmet günü MT

*Büyük kıyâmet M

* Küçük kıyâmet M

* Mahşer günü MT

XII. 5. Yeni Söylemler

Târih boyunca Türk dili, deyim ve atasözü, alkış ve kargışların zenginliği bakımından diğer dillerden farklı bir konumda olagelmıştır. Türklerin "benzetme yaparak tanımlamak" veya "atasözlerinden örnek vererek toplumu düzenlemek" düşünceleri söz konusu türlerin çokluğunu beraberinde getirmiş olmalıdır.

Bugün için de aynı durum söz konusudur. Genç ya da ileri yaşta olsun Türklerin özellikle konuşma dilinde deyim ve atasözlerine sık sık başvurduğu görülmektedir. Bu durumun alkış ve kargışların sadece eskilerle sınırlı kalmayıp yeni oluşumlara da fırsat verdiği ile ilgili olduğu, açıktır.

Bu bağlamda fazla olmasa da aşağıya aldığımız henüz atasözü kimliğini kazanmamış ama özlü söz bağlamında değerlendirebileceğimiz üç sözü aşağıya almak istiyoruz:

* Bindik bir alâmete, gidiyoruz kıyâmete MT

* Sevdaya tutulan kıyâmetten korkmaz M

* Ne yaparsan dünyada, o gelir kıyâmete M

Bu konuda sonuç olarak diyebiliriz ki:

Kıyâmet inancı deyim ve atasözlerimizle alkış ve kargışlarımıza da yansımakta gecikmemiş; özellikle deyimlerde bu inanç sıklıkla dile getirilmiştir. Deyimlerimizdeki "kıyâmet" terimi çeşitli durumları veya duyguları içermekte olup çoğunluğu teşkil etmesi biraz da buna yol açmış olmalıdır.

Kıyâmetle ilgili atasözlerinin deyimlere nazaran azlığı bizleri şaşırtmamalı; Türkiye'de atasözlerinin azlığını düşündürmemelidir. Deyimlerin (bazen "gibi", "kadar" ile) benzetme yollu sözler olması, atasözlerinin sadece kesinlik, kural bildirmesi buna neden olmuştur, denebilir. Ayrıca atasözlerinin deyim, deyimlerin de atasözü gibi kullanıldığını bilmeyenimiz yoktur. Bir başka ifadeyle şartlar zorlandığı takdirde iki yakın tür arasında geçişler, gâyet doğaldır (Köse, 2002, ss.503-508; Çobanoğlu, 2008, ss.265-272).

Kıyâmetle ilgili terimlerin olması da ise gâyet doğal bir durumdur. Çünkü bütün bilim dallarında olduğu gibi bizde "ilahiyat", uluslararası terminolojide ise "teoloji" denilen din bilimlerinden hareketle İslamiyet'te de kıyâmet inancının kendine özgü terimlerinin olacağı, ortadadır. Bu terimlerin zaman içinde farklı durumları anlatmakta da kullanılması, işin bir başka boyutudur.

Kıyâmet konulu alkış ve kargışların azlığını ise Mardin ve çevresi başta olmak üzere Türkiye'de "kıyâmetin insanoğlu için endişeli bir bekleyişi, yok olmayı, var olan her şeyin kaybolmasını ifade etmesine bağlamak gerekir. İhtimal bu nedenle Türkler çok kızdığı durumlarda bile bir başkasına bu konuda ilenmeyi ya da övmeyi düşünmemiş olmalıdır.

Yeni söylemler ise tamamen insanoğlunun üretme isteği, varoluş felsefesi ile ilgili olmalıdır. Çünkü insan sadece bedeniyle değil yaptıklarıyla da varolmak hatta farklı olmak ister. "Bireysel kimlik" ve giderek "toplumsal kimlik" in önemini de ortaya koyan ve sadece birkaç tanesini verdiğimiz örnekler bile düşüncemizi doğrular niteliktedir.

SONUÇ

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmaların çoğunda kıyâmet, “evrenin ilk yaratılışında her yerin suyla kaplı olması”na benzer şekilde her şeyin su içinde kalacağı şeklinde düşünülür. Bunun yanı sıra kıyâmetin çeşitli tabiat olayları ve varlıklarının oluşumu ve meydana çıkması gibi farklı değer ve inanmalarla zenginleştirildiği de söz konusudur. Bunlarla birlikte Mardin’e özgü bir kıyâmet tasavvuru da söz konusudur. Nitekim halk arasında bu söz Mardin’in fiziki yapısının depremlere ve sellere müsait olmamasından dolayı: “Mardin’i götürse götürse rüzgar götürür” şeklinde yaşamaktadır. Bu durumu kimi kaynak kişiler “kütüp’te (kitapta) yazıyor” şeklinde izah etmişlerdir. Kaynak kişiler böyle bir kitabın varlığının söz konusu olmadığını da belirtmişlerdir. “Kütüpte” yazarlar kültür mirası hikaye, masal, halk inancı v.b sözlü kaynakların aktarılmasına örnek teşkil etmektedir.

Mardin bugün Müslüman, Hristiyan (Süryani, Keldani) Yezidi dinlerine mensup grupların bir arada yaşadığı bir yer olup bu durumun kıyâmet konulu anlatmalara da yansması söz konusudur. Nitekim kıyâmet konulu anlatmalarda Müslüman, Hristiyan, Yezidî din ve inançlarına mensup insanların yaşadığı bu bölgede birine ait kıyâmetle ilgili inanç unsurlarının diğerinde de görülmesi yani “kültürel geçişme” örnekleri, bu durumun bir sonucudur.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmaların çoğunluğunda kıyâmetin (ki bu çoğunluğu Müslümanlar oluşturmaktadır) nerede kopacağı mekân bağlamında söz konusu edilmezken yine aynı kesime mensup bazılarınca kıyâmetin kopma yeri Mardin ve çevresi ile İslamiyetin ilk doğduğu ve yayıldığı merkezlerden birkaçı olarak düşünülmektedir. Son derece dikkat çekici olan bu durumun farklı dinlerin yaşadığı ve büyük bir toleransın hâkim olduğu Mardin halkının topraklarına dolayısıyla huzurlarına olan bağlılıkları ile açıklamak mümkündür.

Mardin ve çevresinden elde ettiğimiz derlemelerden de anlaşılacağı üzere kıyâmetten sonra yeniden dirilişin ardından Cennet- Cehennem’e gidileceği düşüncesi mevcuttur. Bu bağlamda Müslüman ve Hristiyan kesime mensup kaynak kişilerin Cennet ve Cehennem kavramlarında büyük oranda benzerlikler görülürken, Yezidi

kesime mensup kaynak kişilerin bir kısmında bu inanç söz konusuken diğer kısmında “tenasüh” inancı mevcuttur. Kutsal kitaplardaki Cennet- Cehennem kavramlarıyla derlemlerden elde edilen kıyâmet sonrası Cennet ve Cehennem fikri birbirlerine tamamıyla örtüşmektedir. Bir yerde ölenin ruhunun dirilmesini de beraberinde getiren bu durum “ölümden sonra bir hayatın varlığı”na işaret etmektedir.

Mardin çevresinde yaşayan kıyâmet konulu anlatmalar en çok bilgi vermek ve eğitmek amacıyla anlatılmaktadır. Anlatıcının bilgisini gösterme çevresini ama bilgilendirerek, ama korkutma veya karşısındakini bu konuda eğitme şeklinde gördüğümüz bu durumun fıkralar ve atasözleri gibi düşünceyi güçlendirmek, konuşmayı yönlendirmek ve desteklemek gibi diğer işlevlerde de karşımıza çıkması, dikkate değerdir.

Kıyâmet konulu anlatmaların Mardin ve çevresindeki taziye törenlerinde kendine özgü bir yer edinmesi de işin bir başka boyutudur. Söz konusu törenlerde söylenen ağıtlarda kıyâmet konusu özel olarak işlenmekte bu yolla insanların birbirine bağlılığı bir arada yaşamının önemi kısacası hümanist düşünce canlı tutulmaktadır.

Kaynak kişilerin icra ortamındaki tutum ve davranışları hikâyeyi yeniden kompozit etmeleri de kıyâmet konulu anlatmalarda dikkatimizi çeken bir başka özellik olmuştur. Anlatıcıların çoğunluğunun başka konudaki derlemelerde görmediğimiz şekilde seslerini alçaltmaları aynı tonda sürdürmeleri anlatım sırasında jest ve mimiklere başvurmamaları kısacası anlatılan konuya uygun bir tutum takınmaları bunlardan sadece bir kaçıdır.

Kıyâmet konulu anlatmalarda dikkatimizi çeken bir başka konu ise din alanındakiler hariç akademik görevlilerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmamaları, konuyu genel çizgileriyle aktarmalarıdır. Sayılarındaki azlık bir yana akademik çalışmalarına ilgili olarak gördüğümüz bu durumun hangi meslek ve seviyeden olursa olsun diğer kesimde görülmemesini seçiminde göz önüne aldığımız “her türlü eğitim seviyesine sahip olması” öngörümüzün bir sonucu olarak değerlendirmek istiyoruz.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz kıyâmet konulu anlatmalarda bölgenin çoğunluğunu sağlasın sağlamasın gerek mesleki gerekse konuyla ilgili kişisel

paylaşımların gerçekleştiği ortamlarda en tepeden en alta doğru gördüğümüz bu yayılmanın akademik alanda sadece yukarıdan aşağıya değil aşağıdan yukarıya hatta yanlara doğru bir yayılmanın olması söz konusudur. Hatta bu yayılmanın yukardan aşağıya bilinen aşamalardan herhangi birinden hem aşağı hem yukarı hem sağa hem sola olmak üzere geçişi sadece Mardin bölgesine değil bütün ülkeye bağlamanın daha yerinde olacağını düşünüyoruz.

Mardin ve çevresinden derlediğimiz Mardin ve çevresinde yaşayan kıyametle ilgili anlatmalara kaynak kişiler bağlamında baktığımızda çoğunluğunun erkek olduğunu görmekteyiz. Bu da çalışma yaptığımız sahada kadınların erkeklere kıyasla daha dar bir çevrede yaşamaları ve kadınlara ulaşmanın daha zor olması sebebiyledir. Erkeklerle konumuzla ilgili iletişim kurmak yanımda çoğunlukla eşimin de bulunması sebebiyle daha kolay olmuştur.

Kıyâmete inanmayanların inananlara oranla daha az olduğu görülmektedir. Bu sonuç da çalışmamızı olumlu yönde etkilemiştir. Çoğu kaynak kişi görüşme konusunda hevesli olmakla birlikte, fotoğraf ve video çekimine olumlu bakmamışlardır.

İNDEKS

IRK-SOY-MİLLET ADLARI

Altay Türkü, 9

Arap, 13, 239, 276, 472, 655

Fars, 13, 143

Sümerler, 128

Türk, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 81, 83, 86, 90, 97, 114, 140, 143, 145, 164, 167, 185, 196,
204, 238, 241, 276, 303, 306, 311, 315, 316, 327, 328, 329, 334, 335, 347, 348, 349,
350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 513, 648, 655

Yunan, 7

HALKBİLİMİ TERİM VE KAVRAMLARI

Efsane, 354

Mit, 182

Teori, 183, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 283

YER ADLARI

Asya, 12, 57, 85, 240, 284, 558

Anadolu, 12, 16, 56, 83, 115, 137, 242, 250

Avrupa, 8, 188, 239, 240, 590, 612

Babil, 61, 62, 63, 67, 81, 85, 305, 605

Bağdat, 104, 109, 128, 129, 248, 306, 652

Basra, 676

Ceziret'ül Arap, 118, 510

Cizre, 104, 109, 128, 129, 247, 248, 260, 306, 549, 655

Deukalion, 8

Dicle, 76, 99, 106, 118, 119, 128, 245, 505, 517, 522, 530, 573, 676

Fırat, 60, 62, 76, 99, 106, 118, 119, 123, 124, 128, 245, 246, 260, 304, 505, 517, 530,
597, 607, 623

Gomore, 618

Hindistan, 8, 85, 137, 239

İran, 7, 82, 85, 104, 134, 137, 239, 346, 358, 504, 558, 560, 597, 652

Kızıltepe, 97, 128, 129, 216, 246, 260, 397, 398, 399, 405, 412, 416, 555, 556, 559, 573,
584, 587, 598, 599

Mardin, 1, 2, 3, 4, 5, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 105, 109, 110, 111, 116, 127, 128, 129, 131,
134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 147, 148, 150, 158, 161, 162, 163, 165, 166,
171, 188, 190, 194, 195, 197, 215, 216, 217, 221, 222, 228, 231, 233, 234, 235, 236,
237, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 250, 257, 259, 260, 261, 263, 270, 273, 276, 281,
284, 285, 286, 296, 302, 303, 304, 308, 311, 313, 314, 316, 317, 320, 321, 322, 323,
324, 325, 326, 329, 330, 334, 336, 343, 344, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 367,
368, 370, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390,
391, 392, 393, 394, 395, 396, 400, 402, 403, 404, 405, 406, 409, 410, 411, 412, 413,
417, 418, 421, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 438, 439, 441, 451, 455, 456,
457, 458, 459, 460, 468, 469, 475, 476, 477, 485, 488, 490, 495, 498, 499, 500, 503,
507, 516, 517, 518, 522, 526, 529, 530, 537, 538, 544, 545, 547, 548, 549, 551, 552,
554, 556, 569, 573, 576, 581, 582, 584, 585, 587, 589, 593, 594, 599, 604, 608, 621,
622, 623, 625, 628, 630, 653, 655, 669, 691

Medine, 76, 143, 513, 561, 602

Mekke, 76, 132, 143, 305, 309, 511, 565, 569, 602

Mezopotamya, 7, 82, 128, 129, 353, 558

Mısır, 61, 67, 68, 81, 85, 128, 137, 478, 542, 688

Nil, 67, 128, 352

Pyrrha, 8

Sodom, 61, 64, 162, 618

Suriye, 216, 260, 353, 418, 419, 551, 565, 581, 608, 609, 633, 664, 686, 688

Şam, 95, 98, 105, 117, 118, 125, 128, 129, 172, 247, 248, 260, 298, 303, 307, 309, 323,
398, 400, 486, 493, 495, 558, 561, 565, 569, 597, 602, 618, 629, 635, 653, 655

Urfa, 128, 129, 530

Yemen, 118, 162, 163, 164, 165, 473, 510, 511, 512, 608

Yeruşalem, 57, 63

DİN VE TARİKAT ADLARIRI

Budizm, 14, 85, 269

Hristiyanlık, 1, 12, 55, 74, 78, 151, 170, 181, 244, 251, 260, 269, 313, 319, 531, 605,
610, 616

İslamiyet, 14, 74, 106, 145, 161, 244, 247, 269, 334, 336, 420, 422, 478, 541, 553, 600,
605, 623, 692

Yezidilik, 1, 5, 94, 137, 170, 280, 313, 345, 346, 349, 354, 603

Zerdüş İnanıcı, 7

OLAĞANÜSTÜ VARLIKLAR

Burak, 147, 148, 166, 172, 176, 304, 305, 520, 524

Cebrail, 71, 176, 320, 512, 534, 597, 607, 614, 636

Cin, 83

Dabbet'ül Arz, 101, 118, 121, 122, 124, 125, 127, 144, 145, 147, 149, 165, 248, 305,
308, 309, 310, 321, 510, 512, 567

Deccal, 57, 61, 63, 68, 76, 79, 83, 95, 98, 105, 111, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122,
123, 124, 125, 126, 127, 135, 136, 138, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 157, 165, 166,
228, 229, 242, 244, 246, 247, 257, 259, 260, 290, 291, 298, 304, 305, 306, 308, 309,
310, 320, 321, 451, 472, 473, 475, 485, 490, 491, 493, 495, 510, 512, 520, 523, 528,
531, 537, 541, 550, 555, 557, 560, 563, 565, 567, 573, 574, 577, 581, 597, 602, 608,
623, 626, 627, 629, 641, 643, 650, 651, 655, 662

Duhan, 46, 118, 162, 166, 510

Ehrimen, 7, 134

Erlık, 9, 11, 12, 81, 134

Gog, 57, 63, 140, 320

Hürmüz, 134

İsrafil, 71, 75, 76, 98, 105, 118, 119, 120, 123, 127, 147, 160, 161, 165, 166, 171, 172,
176, 178, 180, 227, 230, 247, 248, 250, 260, 299, 310, 319, 323, 402, 422, 476, 478,
486, 512, 516, 520, 534, 551, 568, 597, 607, 613, 614, 627, 655, 659, 664, 672

Loki, 8

Magog, 57, 63, 140, 320

Melek, 70, 71, 137, 243, 610

Nama, 10, 11

Şeytan, 12, 62, 94, 134, 137, 175, 243, 499, 525, 581, 617

Themis, 8

Ülgen, 9, 10, 11, 12, 134

Yecüc- Mecüc, 83, 119, 120, 123, 125, 126, 127, 141, 309, 310

Zeus, 7, 8

KUTSAL KİŞİLER

Daniel Peygamber, 155, 483, 484

Davut, 41, 455, 651

Hazret-i Muhammed, 561, 568, 668, 676

İbrahim, 24, 32, 37, 136, 148, 160, 162, 173, 180, 227, 426, 440, 482, 521, 569, 612,
618, 632, 646, 689

Mecdelli Meryem, 151, 152, 252

Mehdi, 76, 79, 98, 105, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 142, 158, 159, 166,
229, 247, 258, 259, 260, 298, 304, 308, 309, 310, 321, 395, 400, 486, 491, 495, 499,
504, 512, 531, 551, 557, 561, 562, 566, 567, 573, 577, 581, 597, 602, 628, 629, 655,
664

Meryem, 28, 29, 133, 152, 157, 158, 162, 252, 372, 491, 559

Masih, 55, 56, 57, 62, 63, 64, 76, 79, 82, 95, 96, 101, 111, 116, 117, 120, 123, 124, 125,
126, 127, 136, 141, 142, 150, 151, 153, 154, 155, 158, 159, 165, 166, 170, 180, 226,
247, 250, 251, 254, 255, 257, 258, 259, 305, 306, 308, 309, 321, 475, 481, 482, 483,
485, 490, 532, 555, 594, 605, 610, 615, 616, 617, 619, 623, 626, 631, 650, 651

Musa, 30, 32, 147, 228, 252, 307, 308, 409, 459, 481, 511, 532, 582, 586, 612, 620, 657

Nuh, 10, 11, 12, 21, 23, 32, 41, 51, 55, 64, 71, 83, 86, 87, 93, 101, 127, 142, 156, 242,
247, 318, 349, 523, 539, 559, 570, 620, 623, 625, 651, 672

Yakub, 68

KUTSAL MEKÂNLAR

Ahîret, 44, 74, 75, 83, 84, 137, 351, 354, 584

Araf, 21, 22, 135, 177, 305, 598

Âyân-ı Sâbite, 115

Cehennem, 1, 31, 35, 42, 49, 53, 63, 76, 83, 84, 94, 102, 108, 123, 131, 132, 133, 134,
135, 136, 137, 138, 139, 142, 170, 172, 176, 225, 287, 305, 306, 310, 324, 325, 344,
486, 510, 526, 529, 548, 560, 565, 580, 584, 592, 594, 595, 596, 597, 604, 610, 611,
613, 621, 657, 661, 662, 664, 665, 666, 667, 669, 670, 673, 674

Cennet, 1, 35, 43, 48, 53, 63, 83, 84, 85, 94, 103, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137,
138, 139, 142, 170, 171, 172, 177, 179, 180, 181, 224, 243, 244, 287, 291, 298, 324,
325, 344, 400, 467, 482, 486, 510, 520, 523, 529, 548, 560, 565, 574, 580, 584, 592,
594, 595, 598, 604, 610, 611, 621, 635, 657, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 669, 670,
673, 674, 681, 685

Kıyâmet Yeri, 248, 330, 335

Laliş, 71

Mahşer, 79, 94, 136, 174, 176, 178, 227, 304, 309, 323, 331, 333, 335, 497, 524, 563,
659

Sırat Köprüsü, 99, 133, 134, 138, 147, 148, 171, 174, 176, 177, 178, 226, 490, 662, 670

KAYNAKLAR

İncil (Sevindirici Haber). (1999). İncil'in Yunanca Aslından Çağdaş Türkçe'ye Çevirisi. İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi.

Kitab-ı Cilve (Kürtçe Nüsha): Çakar, M. S. (2007) Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss. 283-290;

Kitab-ı Cilve (Kürtçe Orijinal Metin): Çakar, M. S. (2007) Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss. 283-290.

Kitab-ı Cilve (Musul Nüshası): Çakar, M. S. (2007) Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss.312-314

Kitab-ı Cilve (Sincar Nüshası): Çakar, M. S. (2007) Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss.305-308

Kitab-ı Mukaddes (Tevrat ve İncil), (1976). İbrani, Kildani ve Yunani Dillerinden Son Tasnîh Edilmiş Tercümedir. İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi.

Kur'an-ı Kerim (Türkçe Çeviri). (2006). (Ş.A. Taha, K. Çelik, Çev).Ankara: Araştırma Yayınları.

Mushaf-ı Reş (Kürtçe Orijinal Metin) :Çakar, M. S. (2007). Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss.291-304

Mushaf-ı Reş (Musul Nüshası, Arapça Metin) :Çakar, M. S. (2007). Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss. 315-318

Mushaf-ı Reş (Musul Nüshası, Türkçe Metin) :Çakar, M. S. (2007). Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss.319-327.

Mushaf-ı Reş (Sincar Nüshası) :Çakar, M. S. (2007). Yezidîlik Târih ve Metinler –Kürtçe ve Arapça Nüshalar- Ankara: Vadi Yayınları, ss.309-311

BİBLİOGRAFYA

Altuntaş, S. (2007). *Kıyâmet Alâmetleri (On Alâmeti Bir Arada Zikreden Rivayetlerin Tahlili)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Akarsu, B. (1994). *Çağdaş Felsefe, Kant'tan Günümüze Felsefe Akımları*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Akmataliyev, A. (2001). *Kırgız Folkloru ve Târîhi Kahramanlar*. (K. Kulamshaev Çev.) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (2010). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılap Kitabevi

Aktürk, E. (2014). *Eskatolojik Açıdan Kişisel Özdeşlik Sorunu*. Ankara: Araştırma Yayınları.

Alangu, T. (1983). *Türkiye Folkloru Elkitabı*. İstanbul: Adam Yayıncılık

Alicı, M. (2012). *Kadim İran'da Din, Monoteizm'den Düalizme Mecusi Tanrı Anlayışı*. İstanbul: Ay Işığı Kitapları: 47

And, M. (2012). *Minyatürlerle Osmanlı-İslam Mitologyası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Azadovski, M. (2002). *Sibirya'dan Bir Masal Anası*. (İ. Başgöz, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 2941, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 182, Halk Edebiyatı Dizisi: 40.

Bascom, W. (1954). "Four Functions of Folklore". *Journal of Amerikan Folklore*, C. 67, S. ss. 333-349.

Başgöz, İ. (2006). *Sözlü Anlatımda Arasöz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi*. (M. Ekici, Çev.). Halkbiliminde

Kuramlar Ve Yaklaşımlar, C. I, Haz: M. Öcal OĞUZ vd. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, ss: 320-349.

Batuk, C. (2008). Kıyâmeti Beklerken: “Hristiyanlıkta Kıyâmet Beklentileri ve Rus Ortodoks Kilisesindeki Yansımaları”.*Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C.7 S.14, ss.5-36.

<http://www.ilafdergi.hitit.edu.tr/DergiPdfDetay.aspx?ID=26>

Bayat, F. (2003). *Korkut Ata, Mitolojiden Gerçekliğe Dede Korkut*. Ankara: KaraM Yayınları.

Bayat, F. (2005). *Mitolojiye Giriş*. Çorum: Ötüken Yayınları, (Yay No: 699, Kültür Serisi: 346).

Bayat, F. (2011). *Türk Mitolojik Sistemi I, Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi* (2. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları

Bayraktar, L. (2010). *Bergson'da Ruh-Beden İlişkisi*. İstanbul: Dergah Yayınları 444.

Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşina Kitaplar

Bilgin, N. (2009). *İnsan-Eşya İlişkileri*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 161.

Bock, P. K. (2001). *İnsan Davranışının Kültürel Temelleri, Psikolojik Antropoloji*. (N. Serpil Altunek, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi.

Boratav, P.N. (1982). *Folklor ve Edebiyat 2*. İstanbul: Adam Yayınları.

Boratav, P. N. (1992/1957). *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul: Adam Yayınları.

Boratav, P. N. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (5. Baskı) İstanbul: Gerçek Yayınevi, 100 Soruda Dizisi:13

Boratav, P. N. (1998). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Adam Yayınları.

Boratav, P. N.(2002). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Târih Vakfı.

Boratav, P. N. (2012). *Türk Mitolojisi*. (R. Özbay, Çev). Ankara: BilgeSu Yayınları.

Burke, P. (1996). *Yeniçağ Başında Avrupa Halk Kültürü*. (G. Aksan, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.

Cassirer, E. (2005). *Sembolik Formlar Felsefi II*. (M. Köktürk Çev.) Ankara: Hece Yayınları

Campell, J. (2003). *Yaratıcı Mitoloji, Tanrının Maskeleri*. (2. Baskı). (K. Emiroğlu Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.

Campell, J. (2003). *Batı Mitolojisi, Tanrının Maskeleri*. (3. Baskı). (K. Emiroğlu Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.

Campell, J. (2003). *Doğu Mitolojisi, Tanrının Maskeleri*. (3. Baskı). (K. Emiroğlu, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.

Campell, J. (2007). *İlkel Mitoloji, Tanrının Maskeleri*. (3. Baskı). (K. Emiroğlu, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi

Challaye, F. (1972). *Faydalı Kitaplar: 7*. (S. Tiryakioğlu, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınevi, Say: 1676

Çağatay, Ş. S. (1945). *Altun Yaruk'tan İki Parça*. Ankara: A.Ü DTCF Yayınları, No.46, Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü No:7 TTK Basımevi.

Çağatay, Ş. S. (1963). *Türk Lehçeleri Örnekleri*. Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları, No: 62, Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü No:9

Çakar, M. S. (2007). *Yezidilik, Târih ve Metinler Kürtçe Arapça Nüshalar*. Ankara: Vadi Yayınları.

Çelik Şavk, Ü. (2000). *Kırgız Atasözleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları/490. Folkloristik Dizisi: 5.

Çobanoğlu, Ö. (2004). *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Çobanoğlu, Ö. (2005). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları: 310, Folkloristik Dizisi: 1.

Çobanoğlu, Ö. (2007). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları/ 490 Folkloristik Dizisi: 5.

Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları: 310, Folkloristik Dizisi: 1.

Çoruhlu, Y. (2011). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. İstanbul: Kabalıcı Yayıncılık.

Dartma, B. (2005). *Dinî Tarihî ve Arkeolojik Veriler Bağlamında Nuh Tufanı*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

Demircioğlu, B. (2006). Hristiyan Yahudi Kayanlarına Göre Melheme-i Kübra (Armedon). Sayı: 244, sayfa: 43. Altınoluk Portalı. <http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yillar&MakaleNo=d244s043m1>

Dorson, R. M. (1984). *Günümüz Folklor Kuramları*. (N. Ulutaş, Çev.) İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 33.

Dorson, R. M. (2011). *Günümüz Folklor Kuramları*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Dundes, A. (2006) Doku Metin ve Konteks. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I*, (M. Ekici, Çev.). ss. 58-77. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Ekici, M. (2011). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık

Eliade, M. (2001). *Mitlerin Özellikleri*. (S. Rıfat, Çev.). İstanbul: Om Yayınevi.

Eliade, M. (2007). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Târîhi (Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına)*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi

Eliade, M. (2009). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Târîhi (Gotama Budha'dan Hristiyanlığın Doğuşuna)*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Eraydın, S. (1997). *Tasavvuf ve Tarikâtlar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, No:82.

Ergin, M. (2014). *Dede Korkut Kitabı- 1*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 169.

Erten, M. (2011). Kur'an'da Ölüm Panoraması. (Kıyâmet Suresi 26-30. Ayetlerine Yeni Bir Bakış) . *C.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.XV S.1.* ss. 193-214.

Fığlalı, E. R. (2008). *İmamiye Şiası, (Ca'feriyye Mezhebi) Doğuşu, Gelişmesi ve Görüşleri*, İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.

Frazer, J. G. (2004a) . *Altındal, Dinin ve Folklorun Kökleri*. (C. I). (M. H. Doğan, Çev.) İstanbul: Payel Yayınları: 97, Bilim Kitapları: 37

Frazer, J. G. (2004b). *Altındal, Büyü ve Din Üzerinde Deneme* (I. Baskı). (M. H. Doğan, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları: 2125. Doğan Kardeş: 175

Fromm, E.(2003). *Sahip Olmak Ya Da Olmamak* (A. Arıtan, Çev.). İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Fromm, E. (2004). *Freud Düşüncesinin Büyüklüğü ve Sınırları*. (A. Arıtan, Çev.). İstanbul: Arıtan Yayınları.

Fromm, E. (2006). *Psikanaliz ve Din*. (E. Erten, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.

Golstein, K. S. (1977). *Sahada Folklor Derleme Metodları*. Ankara: Kùltür Bakanlığı Yayınları.

Golstein, S. K. (1983). *Sahada Folklor Derleme Metotları*. (A. E. Uysal, Çev.). Ankara: Kùltür ve Turizm Bakanlığı, MFAD Yayınları: 49, Kılavuzlar, El Kitapları, Târihçeler Dizisi: 44.

Göka, E. (2011). *Türklerin Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları: 2402. Psikoloji Dizisi: 39.

Gölpınarlı, A. (1985). *100 Soru'da Tasavvuf*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Gölpınarlı, A. (2011). *Târih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik*. İstanbul: Derin Yayınları.

Günay, U. (1986). *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Atatür Kùltür, Dil ve Târih Yüksek Kurumu, Atatürk Kùltür Merkezi Yayını-Sayı: 16

Güzel, A. (2004). *Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları: 300, Kaynak Eserler: 81.

Hegel, G. W. F. (1986). *Tinin Görüngü Bilimi*. (A. Yardımlı, Çev.). İstanbul, İdea Yayınları

İbrayev, Ş. (1998). *Destanın Yapısı (Kazak Destanlarında İnsan, Zaman ve Mekân)*. Ankara: Atatürk Kùltür Merkezi Yayınları: 160.

İmam'ı Gazali (1981). *Kur'an-ı Kerim'de Kıyâmet ve Ahiret Hayatı*. (H. Hilmi Işık, Çev.). İstanbul: Işık Kitabevi.

İmam'ı Gazali (2013). *Ahiret Hayatı (Ölüm-Kabir-Kıyâmet)*. (H. Okur, Çev.). İstanbul: Semerjand:75.

İnan, A. (1954). *Târihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Târih Kurumu Yayınlarından VII, Seri No: 24.

İnan, A. (1998a). *Makaleler ve İncelemeler I. Cilt (3. Baskı)*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi- Sa. 51

İnan, A. (1998b). *Makaleler ve İncelemeler II. Cilt*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi- Sa. 51 1a

Topaloğlu, B. (2002). *İslam Ansiklopedisi Kıyâmet Maddesi*. C.25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, ss.516-522.

Jung, C. (2014). *Psikoloji ve Din*. (Çev. R. Karabey). İstanbul: Okyanus Yayınları.

Kalafat, Y. (2011). *Nübüvvet Târihi İtibariyle Türklüğün Dini Geçmişi*. Ankara: Berikan Yayınları/ Araştırma- İnceleme Dizisi.

Kafesoğlu, İ. (1991). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları: 93.

Kahraman, N. (2005). *Kur'an, Sünnet ve Pozitif Bilimlere Göre Kıyâmet*. Adapazarı: Ribat Eğitim Vakfı.

Karagöz, İ. (2010). *Dini Kavramlar Sözlüğü*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: Ankara. (Madde yazarları: İ. Karagöz, F. Karaman, İ. Paçacı, M. Canbulat, A. Gelişgen, İ. Ural).

Kaplan, M. (1985). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Kılıç, S. (1993). *Mitoloji Kitâb-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerîm*. İzmir: Nil Yayınları.

Köprülü, M. F. (1989). *Edebiyat Araştırmaları I*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Köprülü, M. F. (2013). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (13. Baskı). (Yayına Hazırlayan: Orhan Köprülü), Ankara: Akçağ Yayınları: 494, Tarih:57/1

Köse, N. (1996a). *Sürmeli Bey Hikâyesi*. Ankara: Milli Folklor Yayınları:7, Halk Edebiyatı Dizisi: 3

Köse, N. (1996b). *Necip ile Telli Hikâyesi (Araştırmalar I)*. Ankara: Milli Foklor Yayınları: 8, Halk Edebiyatı Dizisi: 4, ss.112-138.

Köse, N. (2002). “*Tür ve Fonksiyon*”. Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildiriler 26-28 Mayıs 2000, (Editörler: İsmet Çetin, Ayşe Yücel). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. ss. 503-508.

Kramer, S. N. (2001). *Sümer Mitolojisi* (2. Baskı).İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Kula, N. (2000). Deprem ve Kıyâmet Benzetmesi. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, S. 9, C. 9

[http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/ilh/2000-9\(9\)/htmpdf/M-17.pdf](http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/ilh/2000-9(9)/htmpdf/M-17.pdf)

Kur'an-ı Kerim. (2006). (Ş.A. Taha, K. Çelik, Çev.). Ankara: Araştırma Yayınları.

Lescot, R. (2009). *Yezidîler, Din Târih ve Toplumsal Hayat Cebel Sincar ve Suriye Yezidîleri*. İstanbul: Avesta Yayınları Avesta- Mezopotamya Kültürü 96/5.

Lomax, Alan (1968). *Folksong Style and Culture*. Washington D.C: American Association for the Advancement of Science.

Malinowski, B. (2000). *Büyü, Bilim ve Din*. (antropoloji/ arkeoloji/ mitoloji Dizisi:2). İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Marriot, A; Rachlin, K. (2003, 1994, 1995, 1996). *Kızılderili Mitolojisi*. (Çev. Ü. Özümlü). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 4. Baskı

Malkoç, B. (2010). *Kıyâmet Alâmetleri ve Gelecek Haberleri Konusunda Hadislerle Kitab-ı Mukaddesin Karşılaştırılması*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. (2006). (Çev. Z. Erginli, İ. Karşlı, Y. Köktaş, N. Ödül, R.Sevinç, S.S. Yavuz). İstanbul: Kalem Yayınları.

Norricks, N. R. (1985). *How Proverbs Mean: Semantic Studies in English Proverbs*. Berlin: Mouton Publishers.

Nutku, Ö. (1976). *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları Sanat Dizisi:30.

Oğuz, M. Ö. ve Gürçayır, S. ve Çalış, S. (2009). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Okçu, D. (2007). *Yezidilik ve Yezidiler, I. Basım*. Konya: Tablet Kitabevi.

Okuyan, M. (2013). *Kur'an-ı Kerim'e Göre Kabir Kavramı ve Kıyâmet-Ahiret Süreci*. İstanbul: Düşün Yayıncılık.

Oy, A. (1972). *Târih Boyunca Türk Atasözleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: 114.

Ögel, B. (1988). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. (Genişletilmiş 3. Baskı). İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı.

Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TTK Yayınları, VII. Dizi- Sa.102.

Ögel, B. (2005). *Türk Mitolojisi II*. Ankara, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TTK Yayınları, VII. Dizi- Sa.102.

Örnek, S. V. (1971). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. İstanbul: Gerçek Yayınevi. 100 Soruda Dizisi:26.

Örnek, S. V. (2014). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. İstanbul: Bilgesu Yayıncılık/ Yayınevi Genel.

Özarlan, M. (2001) *Erzurum Aşıklık Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özlem, D. (2001). *Max Weber'de Bilim ve Sosyoloji*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Paçacı, M. (2001). *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*. Ankara: Okulu Yayınları

Paçacı, M. (1998). Hadis'te Apokaliptizm veya Fiten Edebiyatı. *İslamiyat Üç Aylık Araştırma Dergisi, C.1, Sa.1* ss.35-53

Paçacı, M. (2000). *Kur'an ve Ben Ne Kadar Târihseliz?* Ankara: Okulu Yayınları

Propp, V. (1958). *Morphology of the Folktale*. Austin: University of Texas Press.

Propp, V. ve Meletinski, E.M. (2008). *Masalın Biçimbilimi ve 'Olağanüstü Masalların Dönüşümleri', Masalın Yapısal ve Tipolojik İncelenmesi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Radloff, W. (1995). *Manas Destanı*. (Yayına Hazırlayan: E. G. Naskali). İstanbul: Türksoy Yayınları No:1

Rosenberg, D. (2000). *Dünya Mitolojisi*. (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Roux, J. P. (2011). *Eski Türk Mitolojisi*. (M. Yaşar, Çev.). Ankara: BilgeSu Yayınları.

Sakaoğlu, S. (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları: 272. Kaynak Eserler: 65.

Sakaoğlu, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Türk Halk Edebiyatı: 6. (5. Basım). Akçağ Yayınları: Ankara.

Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, Ege Üniversitesi Basımevi.

Seyhan, A. E. (2006). *Hadislerde Kıyâmet Alâmetleri. (Envâru'l Âşikîn Örneğinde)*. Isparta: Tuğra Ofset.

Schimmel, A. (2004). *Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri, İslama Görüngübilimsel Yaklaşım*. (İnceleme Dizisi: 42). (E. Demirli, Çev.). İstanbul: Kabcı Yayınları: 229.

Sokolov, Y. M. (2009). *Folklor Târih ve Kuram*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Strausse, C. L. (1993). *Din ve Büyü*. (2. Basım). (A. Güngören, Çev ve Der.). İstanbul: Yel Yayınları.

Suad El-Hâkim (2005). *İbn'ül Arabi Sözlüğü*. (E. Demirli, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Şemseddin Sami (2010). *Kamus-ı Türkî*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Tacou, C. (2000). *Din ve Fenomoloji, Mircea Eliade'nin Eserlerinde Toplu Bakış*. (H. Köser, Çev). İstanbul: İz Yayıncılık

Tekineş, A. (2008). *Ahir Zaman ve Kıyâmet Alâmetleri*. İzmir: Işık Yayınları.

Tohtahunova, R. (2010). *Dinlerde Kıyâmet Fenomeni*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Târihi) Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Topaloğlu, B. (2002). *Kıyâmet Maddesi*, İslam Ansiklopedisi. (ss. 516-522). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

Tuncer, F. (1991). *el- Hâkka Sûresi Tefsiri Denemesi ve Bu Sûredeki Kıyâmet Sahneleri*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tefsir- Hadis Bölümü Tefsir Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Turan, O. (1998). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Târihi, Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe*. Ankara: Bilgi Yayınevi, Bilgi Yayınları Özel Dizisi: 24 (Birinci Basım).

Türkmen, F. (1974). *Aşık Garip Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. Ankara: Baylan Matbaası, Atatürk Üniversitesi Yayın No. 357 Edebiyat Fakültesi Yayın No. 357 Edebiyat Fakültesi Yayın No. 70 Araştırma Yayın No. 59

Türkmen, F. (1983). *Tahir ile Zühre*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 477, Kültür Eserler Dizisi: 12.

Türkmen, F. ve Cemiloğlu, M. (2009). *Âşık Mevlüt İhsani'den Derlenen Halk Hikâyeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Weber, M. (2008). *Sosyoloji Yazıları*. (T. Parla, Çev.). İstanbul: Deniz Yayınları:1 Sosyoloji Dizisi: 1.

Yaman, B. (2007). Ahval-i Kıyâmet Yazmaları Resimlerinde Kıyâmet Sonrası Hayat. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi/ Journal Of Faculty of Letters. C.24, S. 2, ss. 217-234.

<http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/index.php/EFD/article/viewFile/367/241>

Yardımcı M. (2009). *Yaşamları Sanatları ve Şiirlerinin Yorumlarıyla Âşıklarımız*. Ankara: Ürün Yayınları

Yardımcı, M. (2002). *Başlangıçtan Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*. Ankara: Ürün Yayınları.

Yardımcı, M. (2008). *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri (Anonim Halk Şiiri-Âşık Şiiri-Tekke Şiiri)*. Ankara: Ürün Yayınları

Yavuz, Y. Ş. (2002). *Kıyamet Maddesi*, İslam Ansiklopedisi. (ss. 522-525). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Araştırmaları Merkezi.

Yayın, N. (2007). Ak Möör Destanı'ndaki Ara Sözler. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi. S. 13, ss: 261-288. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Yayın, N. (2010). *Türk Mitolojisi Bağlamında Atatürk İle İlgili Anlatmalar*. İzmir: Üniversiteler Ofset.

Yayın, N. (2012). *Gök Tanrı İnancı Bağlamında Türk Mitolojik Değerlerinde Cinsiyet*. İzmir: Üniversiteler Ofset.

Yayın, N. (2014). İşlev Teorisi Bağlamında Nasrettin Hoca Fıkrası : “Bana Görünme de ...” .Ali Çelik Armağanı. Akçağ Yayınları: 1202, Armağan Kitaplar: 5, ss: 515-525

Yıldırım, D. (1999). *Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları*. Ankara: Akçağ Yayınları, Kaynak Eserler Dizisi.

Yıldırım, N. (2012). *İran Mitolojisi (İnceleme)*. İstanbul: Pinhan Yayıncıları.

Yüksel, M. (2014). *Esmâü'l- Hüsnâ'nın Sırları ve Hikmetleri 1*. Isparta: Manzum İrşat Risaleleri 3.

Zhirmunsky, V. (1964). *The Epic Folk Singer of Central Asia*. Moscow: VII. International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences. Vol. VII.

Ziya Gökalp (2007). *Türk Medeniyeti Târihi*. (Doğudan Batıdan Seçmeler, Dizisi No: 17, Ziya Gökalp Külliyyatı: 5). İstanbul: Toker Genel Dizisi No: 216.

Ziya Gökalp (2011). *Türkçülüğün Esasları*. Ankara: Elips Kitap:320

KAYNAK KİŞİ BİLGİLERİ

Kaynak Kişi 1

Adı Soyadı: İsmi vermek istemiyor.

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1973

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Din Görevlisi, imam, aktar.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim ve eğitim süresince aldığı bilgiler

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kutsal Günlerde ve cuma vaazlarında, din adamlığı görevini yerine getirmek için, insanları dini konularda eğitmek ve topluma faydalı hale getirmek, kendisine danışıldığında bilgi vermek amacıyla bu konudan bahsettiğini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Müftülükten izin almadığı için huzursuz oldu; isminin vermeyişinin nedeni de budur.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ayakta, elleri birbirine kavuşturmuş karnıyla ve göğsü arasında bir yerde tutarak anlatmıştır. Didaktik-telkinkâr bir ses tonu ve donuk bir ifadeyle konuyu anlatırken, Hz. Muhammed'in ismi geçince sağ elini kalbinin üzerine koyuyor.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet Kur'andan çeşitli Âyetleri ve hadislere başvurmuştur

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Anlatmanın sadece bir yerinde o da bize âyette anlatılanları göstermek amacıyla. Bir anlamda anlatıklarının doğruluğunu bize göstermek istemiştir.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Evet; aynen, ayriyeten, zaten, şimdi, bu gibi kelime bazen de sure adlarını ve cümle tekrarlarına yer vermektedir.

Kaynak Kişi 2

Adı Soyadı: Suzan, ...

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Ermenistan, 1951

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Türkçesi yeterli olmadığı için bu soruya cevap vermemiştir.

Mesleği: Kilise görevlisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği:

Hangi Durumlarda Anlatılıyor:

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Yeterli Türkçe bilmediği için anlatmak istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Çekingen bir tavırda ve donuk bir yüz ifadesiyle, ayakta ve ellerini birbirine kavuşturmuş bir vaziyette sorulara cevap vermeye çalışmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 3

Adı Soyadı: Doğan,...

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1941

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Zangoç

Kimden (veya Kimlerden) Öğendiği: Kulaktan dolma bilgilere sahip olduğunu ifade etmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Arkadaş sohbetlerindeyken bize konuyla ilgili bilgi vermiştir. Gene bu ve benzeri durumlarda anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Sakin bir şekilde konuyla ilgili bilgilerini paylaşmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yani” kelimesini birden fazla tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 4

Adı Soyadı: Salih şen

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1953

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Üniversite (Akademi) mezunu

Mesleği: Emekli devlet memuru, müteahhit

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve din görevlilerinden öğrenmiş

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisi bu anlatılanlara inanmadığını ve normal şartlarda anlatmadığını dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Oturur vaziyettesakin bir şekilde sohbet havasında görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Başka Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Dikkati çeken tekrarlara yer vermemiştir.

Kaynak Kişi 5

Adı Soyadı: Sedat Gözümlü

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1962

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Özel idare müdürü

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Sohbet esnasında yeri geldiğinde konuyu desteklemek için büyüklerinin bu gibi konuları kendilerine anlattıklarını dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Heyecanlı bir şekilde, sorduğumuz soruya kısa bir yanıt vermiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 6

Adı Soyadı: Abdullah Akgül

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1974

İkamet Yeri: Midyat

Eğitim Durumu: Üniversite mezunu

Mesleği: Beden eğitimi öğretmeni, spor salonu işletmecisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim, müftü olan babası, asrın müceddidleri, El Ezher Üniversitesindeki Alimler.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu ve benzeri dini konuları yeri her geldiğinde anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Rahat bir tavır içinde, oturarak kendinden emin bir şekilde anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Daha çok din alimlerinin görüşlerine yer vermiştir.

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Dabbet’ül Ard adlı sarsıntı”, “bize böyle anlatıldı” ve “yani” kelimelerini birden telaffuz etmiştir.

Kaynak Kişi 7

Adı Soyadı: İsmi vermek istemiyor.

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1973

İkamet Yeri: Midyat

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Din Görevlisi, imam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur’an-ı Kerim ve eğitim süresince edindiği bilgiler

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kutsal günlerde ve cuma vaazlarında bilgi vermek amacıyla, dini kimliğini din adamlığı görevini ve hüviyetini yerine getirmek, insanları eğitmek topluma faydalı hale getirmek ve kendisinden istenildiğinde açıklama yapmak amacıyla konuyu ele almakta olduğunu dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hazırlıksız olduğu ve yanlış bilgiler vereceğini düşündüğü için ismi vermek istememiştir.

Anlatma Srasındaki Tavır ve Hareketleri: Oturarak, vaaz verir gibi heyecanlı bir ses tonuyla ve ikna edici bir şekilde konuyu anlatmıştır.

Anlatma Srasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet Kur'andan çeşitli âyetleri ve hadislere başvurmuştur

Anlatma Srasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Srasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 8

Adı Soyadı: Ayhan Gürken

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1974

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Süryani derneği başkanı, kilise görevlisi, gayri resmi olarak Süryani dili eğitimi vermektedir.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kaynağının yalnızca İncil olduğunu ifade etmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Sohbet ortamlarında dini kimliğini, din adamlığı kimliğini ortaya koymak amacıyla konuya yer verdiğini ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Srasındaki Tavır ve Hareketleri: Otururur vaziyette, İncili okuyarak, zaman zaman dinleyicilere bakıp parmağını havaya kaldırarak.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, anlatmanın genelinde İncil'e başvurmuştur.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Evet, İncil'e başvurmuştur.

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: İncilden okuduğu bazı bölümlerde vurgu yapmak için tekrarlarla yer vermiştir.

Kaynak Kişi 9

Adı Soyadı: Abdülkadir Çiçek

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1949

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Emekli

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kuran-ı Kerim meali, okuduğum kitaplar dini kaynaklar, imamlar

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendisine sorulan soruları ciddiye alarak ve duruma uygun bir ses tonuyla cevaplamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet Kur'an'a ve hadislere atıflarda bulunuyor.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 10

Adı Soyadı: Ali Bağlan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1943

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Dengbej

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddiyetle sorulara cevap vermiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Titreyecek” kelimesini birden fazla tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 11

Adı Soyadı: Ayşe Aydın

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1938

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Okuma yazma bilmiyor

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Annesinden ve köye gelen dengbejlerden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendisine sorulan soruları ciddiye alarak ifadesiz ve duruma uygun bir ses tonuyla cevaplamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 12

Adı Soyadı: Sadiye Aydın

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1971

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Annesinden ve Kur'an-ı Kerim'den öğrenmiş

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendisine sorulan soruları ciddiye alarak ve duruma uygun bir ses tonuyla cevaplamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 13

Adı Soyadı: Mehmet Zakir Bağış

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1963

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: Öğretmen okulu mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi görüşleri ve yorumları, öğrendiği dini bilgiler

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman, konuyu desteklemek amacıyla fıkra anlatmıştır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendisiyle yapılan görüşme kimi zaman ciddi, kimi zaman da kendi yorumlarından dolayı gülümsediği halde gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yani”, “belki”, “işte” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 14

Adı Soyadı: Fidan Özkan

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1987

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Üniversite mezunu

Mesleği: Bilgisayar işletmeni, memur

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendisine sorulan soruları ciddiye alarak ve kısa bir şekilde cevap vermiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Kelime tekrarı yapmamakla birlikte –mişli geçmiş zaman kipini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 15

Adı Soyadı: Cemile Ataözcan

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1953

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: Okuma yazma bilmiyor

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Ayak üstünde diye adlandırılabilir kısa bir görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 16

Adı Soyadı: Meryem Ataözcan

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1928

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: Okuma yazma ve Türkçe bilmiyor

Mesleği: Din: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Beldede yaşamış seydadan öğrenmiş

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Bazen anlattıklarından dolayı korktuğu gözlenmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 17

Adı Soyadı: Emine Ataözcan

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1962

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: İkokul mezunu

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Beldede yaşamış seydadan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Derleme ayakta kısa sürmüştür ama kaynak kişi de ciddi bir yüz ifadesine rastlanmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 18

Adı Soyadı: Mehmet Bağış

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1961

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Serbest meslek

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Beldede yaşamış seydadan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Çok fazla bilgiye sahip olmadığını düşündüğü için Allah'ın kıyâmetine her şekilde razı olduğunu belirtir bir ruh hali içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Dünya bozulur” kelimesini tekrarlamıştır

Kaynak Kişi 19

Adı Soyadı: Hüseyin Badur

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1945

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Bakkal

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Beldede yaşamış seydadan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Küçük çocukları korkutmak amacıyla

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Anlatıklarına inanan ciddi bir tavır içindedir

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Dünyanın dümdüz olmasını bir yerde yumurta koysan diğer taraftan görülecek ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 20

Adı Soyadı: Fahrettin Aslan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1946

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Serbest meslek, uzun yol şoförlüğü

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Beldede yaşamış seydadan öğrenmiş

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Konu hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadığını düşündüğü için konuyu ilk açtığımızda anlatmak istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kimi zaman gülererek ve kayıtsız bir şekilde anlatmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 21

Adı Soyadı: Mehmet Ataözcan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1977

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: Üniversite mezunu

Mesleği: Milli Eğitimde müdür yardımcısı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Beldede yaşayan halktan, dolayısıyla seydadan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman, kendi çocuklarına eğitim amaçlı anlattığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavr ve Hareketleri: Anlattıklarının geleneksel bilgiler olduğuna inanmıştır ve asıl gerçeğin Kur'an-ı Kerim'de yazanların olduğunu ifade ettiği için anlattıklarının çoğuna inanmayan bir tavır içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: "Bazılarına göre" ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 22

Adı Soyadı: Muti Işıltı

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1963

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Sigortacı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an- Kerim, ve (kendi düşüncesine göre) halk arasında anlatılan batıl inanışlardan.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dindar bir kişi olduğundan sohbetlerde bilgi vermek için anlattığını ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddi bir tavırla, oturarak anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Evet, Kur'an-ı Kerim'e atıflar yapıyor.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “-olduğu zaman”, “gibi” edatını, “ben duymadım” “keşif yok”, ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 23

Adı Soyadı: Murat Sincar

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1977

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Bilgisayar satan bir dükkan işletiyor.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim'den de alıntılar yapmakla ve orada anlatılanlara da inanmakla birlikte asıl büyüklerinden duyduklarını bize aktarmıştır.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Büyükleriyle sohbet konusu açıldığı zaman, kış akşamlarında sohbet ortamlarında, büyüklerinin küçük çocukları korkutmak amacıyla kıyâmet konusuna yer verdiklerini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kimi zaman büyüklerinden duyup anlattığı hikâyeleri aktarırken anılarının hatırlayıp gülümsemiştir ve rahat bir tavırla bildiklerini aktarmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Kur'an'a atıflarda bulunmuştur ama birebir Âyet aktarmamıştır. Bunun yerine büyükleri arasında ifade edilen Arapça deyimlere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Efendime söylüyeyim, milletin, artık kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 24

Adı Soyadı: Feyzi Olgaç

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1950

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Ön lisans mezunu

Mesleği: Emekli memur, emlakçı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve dini kaynaklardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Ciddi dini sohbetlerde

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, bu gibi konuların ancak önceden hazırlanarak ve tam bilgi sahibi olunarak anlatılması gerektiğine inandığı için kendisine konuyu ilk anlatmamızı istediğimizde anlatmak istememiş. Konuyla ilgili bilgilerini bizimle daha sonra yazılı olarak paylaşmıştır. Ayrıca bu yazıda batıl olduğunu düşündüğü bilgileri belirterek bunların gerçek dini bilgilerden ayrılması gerektiğini ve halk arasında daha fazla yayılmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Bilgileri yazılı olarak aldığımız için gözlemlene şansımız olmamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, hadis ve surelere yazısında yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Evet, dini kaynaklara başvurarak anlatmanın doğru olduğunu zaten vurgulamıştır.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Rivâyete göre ifadesini çok defa tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 25

Adı Soyadı: Murat Aşiloğlu

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1974

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Güvenlik görevlisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Sohbet ortamlarında

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, ilk başta konu hakkında çok bilgili olmadığını ifade etmiş ve görüşmek istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Hızlı bir şekilde aceleyle anlatmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Diye duymuşuz, öyle duydum ifadelerini tekarlamıştır.

Kaynak Kişi 26

Adı Soyadı: Tuncay Ökmen

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1978

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise

Mesleği: Güvenlik görevlisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çoğu zaman konusu açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Mesai saatleri içinde olduğu için tedirgin bir şekilde konuyu anlatmaya çalışmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Ben kıyâmeti rüyamda gördüm, işte, şöyle gibi cümle ve kelimeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 27

Adı Soyadı: İsmi vermek istemiyor.

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Elazığ, 1978

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Doktora mezunu

Mesleği: Akademisyen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Büyükleriyle beraber geçirdiği zamanlarda meydana gelen sohbetlerde

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, ismini vermek istemediği için isminde ve memleketinde değişiklik yapılmıştır.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Rahat bir şekilde bildiklerini aktarmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “falan” kelimesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 28

Adı Soyadı: Çiğdem Akyüz

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Zonguldak, 1986

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Doktora mezunu

Mesleği: Akademisyen

Kimden (veya Kimlerden) Öğendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Hatırladığı kadarıyla bildiklerini anlatmaya çalışmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 29

Adı Soyadı: Akif Akto

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Diyarbakır Silvan, 1978

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Doktora mezunu

Mesleği: Akademisyen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim'de anlatılanlara da inanmakta fakat bu bilgilere zaten ulaşabileceğimiz için bize büyüklerinden duyduklarını anlatmayı tercih etmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Büyüklerinin çocukları korkutmak amacıyla böyle anlatmalara yer verdiğini ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendi odasında anlattıklarının bilimsel bir yayında kullanılacağının farkında olarak ciddi bir tavırla anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “bizim, yani, işte” gibi kelimeleri sıkça tekrar etmiştir.

Kaynak Kişi 30

Adı Soyadı: Nazife Gürhan

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Kırıkkale, 1983

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Yüksek lisans mezunu, doktora yapmaya devam ediyor

Mesleği: Akademisyen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İlahiyat mezunu olması dolayısıyla Kur'an-ı Kerim ve hadislerle de yer vermiştir ama aynı zamanda geleneksel bilgilere de yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Geçmişte din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olduğu için derslerde ve dost sohbetlerinde anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: çok fazla bilgiye sahip olduğu için aklındakileri hatırlamaya çalışarak ve yaptığım araştırma hakkında yardımcı olmaya çalışan bir tavır içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “işte”, “hani”, “şey” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 31

Adı Soyadı: Hatice Çelik

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: İzmir, 1988

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Annesinden ve dini kaynaklardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Rahat ama aynı zamanda yapılan çalışmayı ciddiye alan bir tavır içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 32

Adı Soyadı: Dilek Aslan

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Hatay, 1988

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesindeki büyüklerden özellikle dedesinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Böyle bir çalışma konusu olmasa genelde bu gibi konulardan bahsetmediğini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Rahat ve duyduklarını aktarma çabası içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Alevi olduğunu özellikle vurgulamıştır

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Genelde” kelimesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 33

Adı Soyadı: Gülhan Oral

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Hatay, 1984

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesindeki büyüklerden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Normal şartlarda kendisinin ve ailesinin bu gibi korkutucu konulardan çok fazla bahsetmediğini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Zihnindeki bilgileri hatırlamaya çalışan bir tavır içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman (Alevi olduğunu vurgulamıştır)

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 34

Adı Soyadı: Yusuf Altayhan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1969

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: İnşaat mühendisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Aile büyüklerinden ve dini kaynaklardan.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi sohbetleri ve büyüklerle sohbetleri çok sevdiği anlaşılan kaynak kişi konusu her açıldığında gerek kıyâmetle ilgili gerekse diğer halk inanışlarıyla ilgili konuları anlatmaktadır. Ayrıca aile büyüklerinin küçük yaştaki çocukları korkutmak için kıyâmetle ilgili anlatmalara yer verdiklerini belirtmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır, aksine istekli bir şekilde anlatmıştır.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Oldukça rahat ve Mardin kültürüyle ilgili bir konuyla ilgili bir konuşma yaptığı için aynı zamanda keyiflidir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Daha çok halk bilgisine yer vermekle birlikte Kur'an-ı Kerim'e de atıflarda bulunmuştur.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Evet bazı kelimeleri ve cümleleri tekrarlamaktadır. Bu kelimelerden bazıları “kitapta yazıyor”, “meselâ”, “işte”, “şey”, “yani”dir.

Kaynak Kişi 35

Adı Soyadı: Mehmet Aydın

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1965

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Esnaf

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk söylencelerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konusu açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Bildiklerini ciddi bir tavırla aktarmaya çalışmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Diyor ki” ve “kalmayacak” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 36

Adı Soyadı: Zafer Özdemir

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1979

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Yüksek lisans mezunu

Mesleği: Bankacı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Fizik mezunu olduğu için kıyâmetin fizik biliminin de öngördüğü şekilde kopacağından bahsetmiştir. Ve bu durumda eğitim aldığı hocaları ve bu konuda yazılmış kitaplar. Aynı zamanda dini bilgilere de kısaca yer vermiştir çünkü dini açıdan da kıyâmetin kopacağına inanmaktadır.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Günlük hayatında bu gibi sohbetlerin açılmadığını ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Sohbet eder tarzda

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Tabii”, “belki” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 37

Adı Soyadı: Adnan Özdemir

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1952

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Yükesek okul mezunu

Mesleği: Emekli öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Dini kaynaklardan ve büyüklerden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Arkadaş sohbetlerinde dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Katılımcı gözlemci bir görüşme olduğu için görüşme sohbet havasında geçmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 38

Adı Soyadı: Birkan Özdemir

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1982

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çevresinden duyduklarından, dini kitaplardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Didaktik bir tarzda bildiklerini ciddiyle anlatmaya çalışarak.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 39

Adı Soyadı: Hatice Özdemir

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Antalya, 1983

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Ev ortamında gerçekleşen katılımcı gözlemci görüşmede çok fazla aktarımda bulunmamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Şey” kelimesini birden fazla dile getirmiştir.

Kaynak Kişi 40

Adı Soyadı: Aslı Özkaynak

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Tunceli, 1984

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden bu konuda çok fazla bilgi edinmediğini, dini kitaplara da başvurmadığını belirtmiş; bu konuda kendi yorumlarına yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu konuda fikrine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Konuya dini açıdan hâkim olmadığı için soru ilk sorulduğunda yardımcı olamayacağını ifade etmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendi kişisel yorumlarını ifade ettiği için rahat bir tavır içerisinde bildiklerini anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hiçbir dine mensup değildir.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İşte”, “hani”, “falan” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 41

Adı Soyadı: Tahsin Gündoğan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1958

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Kitapçı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve kitabi bilgilerden ziyade çevresindeki olumsuzlukları kıyâmetin alâmetleriyle bağdaştırmıştır.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisinin fikirlerine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Anlattığı olumsuzluklardan dolayı son derece ciddi ve kaygılı görünerek anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İşte”, “kıyâmettir”, “birileri”, “-e rağmen”, “benim”, “yani” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 42

Adı Soyadı: Eylem Ustavar

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Adıyaman, 1983

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Daha çok hadis ve Kuran'ı Kerim'den okuduklarını referans göstermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini eğitim de aldığı için arkadaş sohbetlerinde ve dini meseleler açıldığı zaman bu gibi konuları anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Konu içinde anlattığı olumsuzluklardan bahsederken çoğu zaman hüzünlenmiş ve sesi titremiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefî mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Bir gün”, “ha”, “işte”, “meselâ”, “zaten” kelimelerini sıkça tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 43

Adı Soyadı: Semra Artuğ

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mersin, 1983

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim, halk arasında konuyla ilgili anlatılanlar, din âlimlerinin vaazları.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini sohbetler açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Bildiklerini hatırlamaya çalışarak, görüşmeyi ciddiye alan bir tavır içerisinde.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Âyetlere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kıyâmet Ramazan ayında kopacak”, “hani”, “.. zaman, Mehdi'nin gelmesi”, “...’ya inanıyorum”, “...’ya inanmıyorum”, “artık” gibi ifadelerle sıkça yer vermiştir.

Kaynak Kişi 44

Adı Soyadı: İsmi vermek istemiyor.

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Adana, 1983

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Bu konuda çeşitli hikâyeler ve söylentiler olduğunu ifade etmiş, fakat kendisinin Kur'an-ı Kerim’de anlatılardan bahsedeceğini ifade etmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konuyla ilgili ciddi sohbet ortamları olduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, konu çok kapsamlı olduğu için verdiği bilgilerin eksik kalacağına inandığı için ismini vermek istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Bir eli çenesinin altında, ciddi bir tavırla konuyu anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet anlatma sırasında hadislere yer veriyor.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman, Hanefi mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Herkesin ölümü kendi kıyâmetidir, tabi, çünkü gibi ifadeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 45

Adı Soyadı: İsmi vermek istemiyor

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Malatya, 1988

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İnancı gereği Kur'an-ı Kerim'de yazanlara inandığını ifade etmiştir. Fakat anlatım esnasında ismini hatırlayamadığı dini bir kaynaktan anlatılanları da hatırlamaya çalışarak bu bilgileri de ifade etmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konularda bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, ismini açıklamak istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Bilgilerini hatırlamaya çalışarak kimi zaman ara vererek, kimi zaman başını havaya kaldırarak ciddi bir tavır içinde bilgisini aktarmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, Kur'an'da geçen hadislere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Hanefî mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Hani”, “işte”, “her yer dümdüz olacak” gibi tekrarlara yer vermiştir.

Kaynak Kişi 46

Adı Soyadı: Aynur Baday

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Kızıltepe, 1970

İkamet Yeri: Kızıltepe

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Anlatıklarının tamamını babasından öğrenmiş ve Kur'an-ı Kerim'i de okumuştur.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Aile sohbetlerinde genellikle dini konuların açıldığı ama kendilerinin genelde dinleyici konumunda olduğunu, babasından bu gibi konuları dinlemenin çok güzel olduğunu ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sirasındaki Tavır ve Hareketleri: Oturarak, dinleyicinin göz teması kurarak ve anlatıklarının tamamını çok ciddiye alarak görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sirasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sirasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sirasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Hani”, “meselâ”, “babam böyle söylerdi”, “babam çok iyi bilir”, “Minaret’ül Beyda” “Şam’da”, “cilt cilt kitaplar”, “sulak”, “yükselecek” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 47

Adı Soyadı: Deniz Güneş

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Kızıltepe, 1980

İkamet Yeri: 1 yıldır Antalya’da yaşıyor.

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Bayan kuaförü

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Dini kaynaklar, daha çok babasından

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Aile sohbetlerinde dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sirasındaki Tavır ve Hareketleri: Ablası konuyla ilgili bildiklerini anlatırken, o da aklına gelenleri anlatmıştır.

Anlatma Sirasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sirasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 48

Adı Soyadı: Şeyhmus Güneş

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Kızıltepe, 1928

İkamet Yeri: Kızıltepe

Eğitim Durumu: Okuma yazma biliyor

Mesleği: Emekli, kızları tarafından halk hekimliği yaptığı da ifade edilmiştir. Bu özellik ailelerine soydan geçmiştir ve babalarının ağrıyan dişi olanlara okuduğu duayla iyileştirdiğini iddia etmişlerdir.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Eski târihi kitaplardan, büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çocukları ve torunlarına dini eğitim vermek ve bilgilendirmek, etrafındaki insanları eğitmek, kendisine sorulduğunda açıklama yapmak, evin büyüğü olarak kendisine danışıldığında bu konulara yer vermektedir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Görüşme telefonda gerçekleşmiştir. Görüşme sırasında sorulan sorulara kısa yoldan değil de bağlamı içinde anlatmayı uygun bulmuştur.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Anladın mı?, zina çocukları, Deccal'in gözleri üzüm gibi yanaklarının üzerinde duruyor, Cennet de onunla beraberdir, Şam'a geldi, Mehdi kalkıyor, zaman-ı Mehdi, Nebi İsâ, çok şeyler çıkıyor tekrarlara yer vermiştir.

Kaynak Kişi 49

Adı Soyadı: Esengül Aydın

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1976

İkamet Yeri: İstanbul

Eğitim Durumu: Mardin'in ilk kadın imam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Satış temsilcisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesinden öğrendiğini dile getirmiştir, fakat bu bilgilerin halk inanışlarını değil Kur'an referanslı bilgiler olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda asrin miceddidlerinin görüşlerine de itimat ettiğini dile getirmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konuyla ilgili kendisinin bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır yok fakat, hazırlık olmayı dilediğini ifade etmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: El kol hareketleriyle destekleyerek görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Kur'an dışında inanışlarımız yok, meselâ, mesafelerin kısalması, anneye babaya öf bile denmemesi ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 50

Adı Soyadı: Hacı Abdülkadir Bağış

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ortaköy, 1939

İkamet Yeri: Ortaköy

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Emekli müsdahdem, şu an din görevlisi olarak çalışmaktadır.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Hadis Kitaplarından

Hangi Durumlarda Anlatıyor: Vaazlar esnasında cemaate bilgi vermek amaçlı, dini kimliğini yerine getirmek amacıyla, cemaati eğitmek amacıyla, kendisine sorulduğunda din adamı kimliğiyle açıklama yapmak için anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Çok ciddi bir yüz ifadesiyle, Hz. Muhammed'in adını andığında elini göğsünün üstüne koyup salavat getirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Çeşitli hadislerle ve Kur'an-ı Kerim'e başvurmuştur.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: "Küçük alâmetler zahir olmuş", "bereket yerden kalkar", "misal", "yetmiyor", "çok saydı", "haksız yere

birbirini öldürüyorlar”, “tövbe kapısı açıktır”, “bir hayvan”, “sen Cenetlisin sen Cehennemlisin”, “bilmiyor”, “pamuk gibi”, “dümdüz oldu” gibi ifadeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 51

Adı Soyadı: Cemil Arslanhan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1966

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Din görevlisi, imam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Hadis kitaplarından, Kur’an-ı Kerim’den, Asrın müceddidlerinin vaazlarından.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Cemaate bilgi vererek dim adamlığı kimliğini yerine getirmek, insanları eğitmek, cematten birilerine kendisine soru sorduğunda cevap vermek amacıyla anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Tüm bildiklerini örneklendirerek, ciddi bir tavırla görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Çeşitli hadislerden ve âyetlerden örnekler vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İnsanın kendi ölümü kıyâmetidir”, “İsrafil Aleyhisselam Sur’a üfleyecek”, “meselâ” gibi ifadeleri tekrarlamışlardır.

Kaynak Kişi 52

Adı Soyadı: Sabri Çeri

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1961

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Öğretmen okulu terk

Mesleği: Emekli işçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim, kaynak kişi kıyâmeti kendi örnekleriyle de anlatmaya çalışmıştır.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi çocuklarına ve küçük çocukları korkutmak ve etrafındakilere bilgi vermek için, aynı zamanda evin büyüğü olmanın gereğini yerine getirmek için kıyâmet gibi konulara yer verdiğini ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Rahat bir tavır içinde bildiklerini dile getirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Kur'an-ı Kerim'e başvurmuştur.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup.

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Güneş doğmayacak”, “yani”, “işte”, “saygı ortadan kalkıyor”, “inançtır bu”, “kıyâmet”, “Allahu Teâla insanı çok güzel yaratmış”, “bakınız”, ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 53

Adı Soyadı: Halil Ete

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1968

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: İşçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk arasında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine bu gibi sorular sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Görüşme çok kısa sürmüştür ve kaynak kişi elleri birbirine bağlı ve oturarak, ciddi bir tavırda görüşmeye devam etmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Küçükler büyüklerin sözünü dinlemeyecek”, “her yer su olacak” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 54

Adı Soyadı: Mehmet Demir

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1959

İkamet Yeri: Mardin, Çiftlik Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Emekli işçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk arasında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kıyâmetle ilgili çok fazla konuşmadığını fakat kendisinin dini bütün bir insan olduğunu dile getirmiş ve dini konular açıldığında görüşlerini ifade ettiğini ve etrafındaki insanlara bilgi vermek için ve aynı zamanda evdeki küçük çocukları eğitmek ve korkutmak için kıyâmet konusuna yer verdiğini ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünerek tedirgin bir ifadeyle görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Kısa bir hadise yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kıyâmet Müslümanlara kopmaz”, “Müslümanlar o an uyuyacak” gibi ifadeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 55

Adı Soyadı: Nurullah Arslan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Kızıltepe, 1981

İkamet Yeri: İstanbul

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: İş ve meslek danışmanı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çocukluğunda büyüklerinden dinledikleri, halk arasında anlatılanlar

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine bu gibi sorular yöneltildiği zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Gâyet ciddi bir yüz ifadesiyle zaman zaman hatırlamak için aralar vererek görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yüksek binalar kalktığında”, “Güneş söner”, “dünya karanlık olur”, “süslü camiler yapılır”, “Müslümanlar için güzel bir dönem olur”, “Hz. İsa iniyor”, “Kocaman tek gözü var”, “Hacüc ile Mecüc yeryüzüdeki tüm suyu çekiyor” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 56

Adı Soyadı: Ahmet Aktürk

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1966

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Din görevlisi, imam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur’an-ı Kerim’den, hocalarından, asrın meceddidlerinden, hadislerden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Vaazlar esnasında cemaate anlattığını, kendisine özel olarak soru soranlara anlattığını dile getirmiştir. Etrafındaki topluluğu dini konular hususunda eğitmek amacıyla konuya yer verdiğini belirtmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Karşısındakini ciddiye alarak oturur vaziyette ve Hz. Muhammed'in adı geçtiğinde elini kalbinin üstüne götürüp salavat getirerek.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet aslından Arapça âyetlere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Meselâ”, “ruhiyet”, “yani”, gibi kelimeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 57

Adı Soyadı: Hatice Matur

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1955

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: İkinci sınıf terk

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Köydeki şeyhten

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Küçük çocukları korkutmak ve eğitmek için kıyâmetten bahsettiğini belirtmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır fakat Türkçe konuşmakta zorlandığını Kürtçe anlatsa daha çok şey anlatabileceğini dile getirmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kimi zaman anlattıklarından korktuğu gözlenmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Şeyh kalbimizdeki pisliği alır” ifadesini birde fazla dile getirmiştir.

Kaynak Kişi 58

Adı Soyadı: Yusuf Kocagöz

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1915

İkamet Yeri: Midyat

Eğitim Durumu: Okuma yazma biliyor

Mesleği: Emekli

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bilgi vermek için

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Oturur vaziyette kendinden ve bildiklerinden emin bir hali vardır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Musa kıssasına yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 59

Adı Soyadı: Ahmet Kömürcü

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1959

İkamet Yeri: İstanbul

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: İş adamı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Babasından, halk arasında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine bu gibi sorular sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Zamanın değişikliklerine kimi zaman hayretini ifade ederek, çoğu zaman da kıyâmetin alâmetlerinin yaklaştığını düşündüğü için anlattığı aksaklıklara eleştirel bir tarzda yaklaşarak.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Babam diyordu”, “Allah Allaaah” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 60

Adı Soyadı: Devrim Akpınar

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1975

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Babaannesinden ve kendi düşünceleri

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Genelde dini konulardan bahsetmediğini çünkü ahiretin varlığına inanmadığını dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendi masasında ve rahat bir tavırla elinde bir kalemle oynayarak görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini:

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kimisi”, “hani”, “çok hızlı tüketiyoruz” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 61

Adı Soyadı: Ayşe Düzgün

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin Kabala, 1979

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Okuma yazması yok

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kayın pederinden, büyüklerinden ve cami hocalarından

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Daha çok dinleyici durumda olduğunu dile getirmiştir. Kayınpederi yeri geldiğinde konuyu desteklemek için kıyâmetin nasıl kopacağını anlattığını belirtmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Kendisinin çok fazla bilgiye sahip olmadığını düşündüğü için anlattıklarının doğru olmayabileceğinden dolayı ismini vermemizi veya değiştirmemizi istemiştir. Bunu da birkaç defa dile getirmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Masa da oturarak, elinde bir şeylerle meşgul olarak ve aklındakileri hatırlamaya çalışan bir tavır içindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Diyorlar”, “Kurtla kuzu bir arada yiyecekler”, “nişanlılar birbirini hiç görmüyordu”, “kadınlar erkeklerden daha çıplak”, “hani”, “su kalmayacak” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 62

Adı Soyadı: Abdullah Akgüç

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin,1966

İkamet Yeri: Kızıltepe, Yalınkılıç Köyü

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: İmam, din görevlisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim, Hadisler, Tefsir Kitapları

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Cuma vaazlarında, yazın köyün çocuklarına verdiği Kur'an kurslarında ve özel şekilde soru sormaya gelen cemaate konuyu anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddi bir tavırla konuyla ilgili bildiklerini eksiksiz anlatmaya çalışarak görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, âyet ve hadislere görüşme sırasında yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Yani, belki, yeryüzünde hiçbir şey kalmaz ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 63

Adı Soyadı: Remziye Geçinir

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1967

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ev Hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konu açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Bildiklerini net bir şekilde anlatmıştır. Fakat kendisinin ciddi bir dini eğitim almadığını vurgulayarak anlatma esnasında bu bakımdan mahcubiyeti gözlenmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Allah bilir”, “toz duman”, “Allah’ın işi” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 64

Adı Soyadı: Alev Geçinir

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1988

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu için cevap vermiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Sakin bir tavır takınarak konuya değinmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İşte”, “tüm”, “meselâ” gibi kelimeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 65

Adı Soyadı: Necim Matur

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1947

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: Ortaokul mezunu

Mesleği: Emekli memur

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: El kol hareketleriyle anlatıklarını desteklemiştir ve ders verir bir tonda konuyu ele almıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İyilik” ve “bir şey yok” kelimesini birden fazla dile getirmiştir.

Kaynak Kişi 66

Adı Soyadı: Seydoş Şan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik 1933

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: Okuma yazma biliyor

Mesleği: Bakkal

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Küçük çocukları korkutmak

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddi ve oturur vaziyette

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yecüc ve Mecüc”, “3000 sene orada kalacak” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 67

Adı Soyadı: Çeçen Durak

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1966

İkamet Yeri: Kızıltepe

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Petrol ofisi bayii, çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi görüşlerine yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Genelde bu gibi konulardan pek konuşmadığını dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: El kol hareketleri yoğun, gözlerini kırıştırarak ve anlattığı olumsuzluklara istinaden asık bir suratla, olumsuzluklara eleştirel bir tavırlar.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Paramı” kelimesini birden fazla dile getirmiştir.

Kaynak Kişi 68

Adı Soyadı: Mehmet Nur Yalçın

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Kızıltepe, 1970

İkamet Yeri: Kızıltepe, Sürekli Köyü

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: Din görevlisi, imam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk arasında anlatılanlardan haberdar olduğu fakat; bunların gerçeği yansıtmadığını dile getirmiştir. Kendisinin ise temel referanslarının Kur'an-ı Kerim ve hadisler olduğunu ifade etmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Cuma vaazlarında, cemaatten birileri bilgisine başvurduğu zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddi bir tavırla gözlerini yarı kısıarak ve gerektiği yerde ve zamanda ses tonunu ayarlayarak, fazla heyecan belirtisi göstermeden konuşmuştur.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, Kur'an-ı Kerim'den Âyetler ve aynı zamanda hadisler de ekliyor.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 69

Adı Soyadı: Ahmet Akgül

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1972

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlahiyat fakültesi mezunu

Mesleği: Kamu kurumunda idareci

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i şerifler

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: İslam târihi üzerine yüksek lisans yaptığı için gerek master derslerinde, gerekse kendi çocuklarına anlatmak için gerekse de bu konuda bilgisine başvurulduğu zaman konuyla ilgili bildiklerini dile getirdiğini ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Oldukça ayrıntılı bir şekilde ve ciddi bir ses tonuyla bir sınıfta ders veren bir tavırla konuyu anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet çeşitli hadislere ve âyetlere anlatma sırasında yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Tekrar dirilme”, “her koyun kendi bacağından asılacak”, “yüksek binalar”, “dengesizlikler”, “Mardin rüzgârla” gider ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 70

Adı Soyadı: Nubar (Soyadını vermek istememiştir.)

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Suriye, 1977

İkamet Yeri: Midyat, Güven Köyü

Eğitim Durumu: Kürtçe ve okuma yazma biliyor, Türkçe bilmiyor. Görüşme bir tercüman aracılığıyla gerçekleşmiştir.

Mesleği: Çiftçi, işçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi görüşlerine yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Genelde bu gibi konulardan pek konuşmadığını dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, kendisinin hem Suriye göçmeni hem de Yezidî olması nedeniyle soyadını vermek istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kısa bir görüşme gerçekleştirmiştir ve kaynak kişinin son derece tedirgin olduğu gözlenmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Yezidî

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 71

Adı Soyadı: İsa Doğdu

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1971

İkamet Yeri: Midyat

Eğitim Durumu: Londra Üniversitesi, Teoloji bölümü mezunu

Mesleği: Gabriyel Manastırında din görevlisi, supdiyakon-diyakonun alt rütbesi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Hz. İsa'nın hadisleri, İncil

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Süryani cemaatine pazar günleri yapılan ayinler esnasında ve kendisine danışıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddi bir tavırla bildiklerini eksiksiz aktarmaya çalışan bir şekilde konuyu anlatmıştır. Öte yandan görüşmenin bir yerinde kaynak kişi İslamiyet'te kıyâmetin nasıl kopacağını sorduğundan görüşme karşılıklı sohbet havası içinde geçmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, İncilden alıntılar yapmış ve Hz. İsa'nın konuyla ilgili söylediklerini de aktarmıştır. Aynı zamanda kaynak kişi konuyla ilgili görmüş olduğu bir rüyaya da yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Ruhani beden”, “insan o anı düşünür” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 72

Adı Soyadı: Ebuzet Atalan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1939

İkamet Yeri: Midyat, Güvenköy

Eğitim Durumu: İlkokulu dışarıdan bitirmiş

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Yezidî cemaati

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çok fazla bu gibi konulardan bahsetmediği anlaşılmaktadır

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi oturarak ve rahat bir tavırla görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Yezidî

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İmtihan”, “iyi”, “ne gerek var toplanmaya”, “Allah’ın öbür dünyada ceza vereceğine inanmıyorum” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 73

Adı Soyadı: Metin Alihansoy

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1977

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Ortaokul mezunu

Mesleği: Müteahhit

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk arasında anlatılanlardan.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisinin daha çok dinleyici pozisyonunda olduğunu dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kaynak kişi meşgul biri olduğundan görüşme ayakta hızlı bir tempoda gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır, halk arasında anlatılan inanışlardan bahsetmiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Tabi” kelimesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 74

Adı Soyadı: Yusuf Karaca

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1940

İkamet Yeri: Nusaybin, Çilesiz Köyü

Eğitim Durumu: Okuma yazma bilmiyor

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Yezidî cemaatinin genel inanışlarından

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çocuklarının eğitimi amaçlı

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Anlattıklarının doğruluğundan ve kendinden emin bir tavır içerisindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır. Fakat İslam inancında mevcut olan İsrail’in Sur’a üflemesinden bahsetmesi İslamiyet inancından etlilenmişliğinin bir göstergesi olabilir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Yezidî

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İyi olanlar Cennete gidecek”, “iyilik yapanlar” gibi ifadeleri tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 75

Adı Soyadı: Hanan Demir

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1988

İkamet Yeri: Midyat

Eğitim Durumu: Açık öğretim fakültesine devam etmektedir.

Mesleği: Öğrenci

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi fikirlerine yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Genelde bu gibi konulardan bahsetmediğini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Görüşme esnasında kaynak kişi ayakta ve rahat bir tavır içinde konuyu anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Kıyâmet kopmayacak ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 76

Adı Soyadı: Şükrü Budak

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1971

İkamet Yeri: Nusaybin, Odabaşı

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İncil ve Hz. İsa'nın öğretilerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine danışıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Rahat ve anlattıklarından emin bir tavır içerisindedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 77

Adı Soyadı: Gevriye Budak

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1938

İkamet Yeri: Nusaybin, Odabaşı Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden kısa bilgiler almıştır.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konu hakkında çok fazla konuşmadığını ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: görüşme kısa sürmüştür, kaynak kişi bildiklerini kısa bir şekilde ifade etmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 78

Adı Soyadı: Zeki Budak

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1982

İkamet Yeri: Nusaybin, Odabaşı Köyü

Eğitim Durumu: Yüksekokul mezunu

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İncil ve Hz. İsâ'nın öğretileri

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi çocuklarına öğretmek için

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Söyledikleri konusunda emin ve karşısındaki dinleyiciyi ikna edici bir tonda konuşmuştur

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet İncil'den bölümler eklemiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Evet, İncil'e başvurmuştur

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: İsa'nın ilahiliği ve İncildeki bazı bölümler tekrarlanmıştır.

Kaynak Kişi 79

Adı Soyadı: İbrahim Altın

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1939

İkamet Yeri: Nusaybin, Günyurdu Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Petrol arama şirketinden emekli, çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk inanışları

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu konuda bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kısa gerçekleşen görüşmeyi ayakta aceleyle tamamlamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İnsanlar” kelimesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 80

Adı Soyadı: Bülent Altın

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1975

İkamet Yeri: Nusaybin, Günyurdu Köyü

Eğitim Durumu: Ortaokul mezunu

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İncil

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu konuda bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Son derece ciddi bir tavırla kıyâmetin yaşadığımız zamana yakın olduğunu düşündüğü için ses tonu endişelidir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 81

Adı Soyadı: Seyfettin.....

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1961

İkamet Yeri: Nusaybin, Hasantepe Köyü

Eğitim Durumu: Okula gitmemiş

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Yezidî Cemaatindeki halk inanışları

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konuyla ilgilenmediğini ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, soyadını vermek istememiştir. Kendi görüşlerinin deşifre edilmesinden çekinmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Umursamaz bir tavır içinde konuşmasını sürdürmüştür.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Yezidî

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 82

Adı Soyadı: Aziz Demir

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Nusaybin, 1963

İkamet Yeri: Nusaybin, Hasantepe Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi düşünceleri, İncil ve Tevrat'ta anlatılanlar

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çocukları kendisine sorduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendinden emin bir ses tonuyla görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 83

Adı Soyadı: Halil Fatih Işıltı

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1959

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Yüksek okul mezunu

Mesleği: Şirket Müdürü

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Mahallelerinde yaşayan bir hocanın anlattıklarından

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konu hakkında bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Neşeli bir tavır içinde görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 84

Adı Soyadı: Gabriyel Akyüz

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1959

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu, manastır teoloji mezunu

Mesleği: Mardin Kırklar Kilisesi'nde din görevlisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İncil

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Pazar ayinlerinde Süryani Cemaatine, bilimsel toplantılarda, özel bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Cemaate vaaz verir bir edayla anlatmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Bizim ve biz ifadelerini vurgulamıştır.

Kaynak Kişi 85

Adı Soyadı: Behzat Demirkol

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin,1961

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Ön lisans, makina

Mesleği: Devlet memuru

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İncil

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konularla ilgili genelde konuşmadığını ifade etmiştir. Kendisine sorulduğu takdirde cevap vermektedir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Anlatma ayakta ve çok kısa sürmüştür.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Allah'tan başka kimse bilmez ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 86

Adı Soyadı: Murat Çelebioğlu

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin,1973

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Ortaokul mezunu

Mesleği: Terzi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Halk inanışları

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Anlatma çok kısa sürüş, kaynak kişi oturduğu yerde ellerini birbirine kavuşturarak sorulan sorulara cevap vermiştir. Tavırları ise kendinden emin ve rahattır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 87

Adı Soyadı: Veysi Bayhoca

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1957

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Emekli tüccar

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi görüşleri,

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kaynak kişi rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kıyâmet gününü Allah bilir”, “sadece” ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 88

Adı Soyadı: Hayrettin BAKIŞ

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1969

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Manifaturacı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi Görüşleri, büyüklerden öğrendikleri

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kaynak kişi rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Büyük alâmetler henüz gerçekleşmemiş” ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 89

Adı Soyadı: Hacı Beşir ERKAN

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1942

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ticaretle uğraşiyor

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve çevresinde anlatılanlardan öğrenmiş.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Toplumdaki bozukluklardan örnekler verdiği zamanlarda sınırlı bir tavır sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Kaynak vermeyerek hadis ve âyetlerden bahsetmiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Kur'an-ı Kerim'e atıflarda bulunmuştur.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Onu Allah bilir” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 90

Adı Soyadı: Cengiz TAMTAMIŞ

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1980

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Esnaf

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Dini kaynaklardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Görüşme sırasında rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: İncil’de anlatılanlara değinmiştir.

Dini: Müslüma, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Benim bildiklerim bunlar” ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 91

Cinsiyeti: Abdulkerim AVUK

Doğum Yeri ve Yılı: Madin, 1967

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: Öğretmen

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Ciddi bir tavır içinde görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Kaynak belirtmeden hadislere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Kur'an-ı Kerim'de yazanları bildiklerini ifade etmiştir.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 92

Adı Soyadı: Bülent TİRYAKİ

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1934

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lisans mezunu

Mesleği: İlköğretimde müdür yardımcısı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim'den ve çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konularda kendi bilgisine başvurulduğu zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Ciddi bir tavır içinde görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Kur'an-ı Kerim'e atıflarda bulunmuştur.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Kur'an-ı Kerim'e başvurmuştur.

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 93

Adı Soyadı: Mehmet Hasip DURGAY

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ömerli, 1960

İkamet Yeri: Ömerli

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: İnşaat işçisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Alimlerden ve çevrede anlatılanlardan öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulmadığı sürece bu gibi konulardan bahsetmediğini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi görüşme esnasında kendinden emin tavırlar içinde değildir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 94

Adı Soyadı: Mehmet Ata ALPARSLAN

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Şenyurt (Mardin) ,1963

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: İşçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur'an-ı Kerim'de anlatılanlar ve kendi kişisel görüşleri

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendinden emin ve ciddi bir tavırla görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, âyetlere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İnsanlar kendi sonlarını hazırlıyorlar” ifadesine çok kez yinelemiştir.

Kaynak Kişi 95

Adı Soyadı: Cemil AKDEMİR

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ömerli, 1978

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Demirci

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: İncil'den ve çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konular açıldığı zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi görüşme sırasında ciddi bir tavır takınmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: İncil'den alıntılar yapmıştır.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Hristiyan

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 96

Adı Soyadı: İbrahim ELİŞAN

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ömerli Kocaköy, 1938

İkamet Yeri: Ömerli

Eğitim Durumu: Okul okumamış

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi görüşleri

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine soru sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Görüşme çok kısa sürmüştür. kaynak kişiyle görüşme Kürtçe gerçekleştirilmiştir aktarma ise birebir tercümeyle gerçekleştirilmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır.

Kaynak Kişi 97

Adı Soyadı: Mehmet HİDIRKAYA

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ömerli, 1938

İkamet Yeri: Ömerli

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Bağkur emeklisi, müteahhit

Kimden (veya Kimlerden) ğrendiği: Büyüklerinden ve çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi bilgisine danışıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kaynak kişi rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 98

Adı Soyadı: Mehmet Ali Altındağ

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1935

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Okul okumamış

Mesleği: Bağkur emeklisi

Kimden (veya Kimlerden) ğrendiği: Kendi dini görüşleri doğrultusunda kıyâmetle ilgili yorumlarda bulunmuştur.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi bilgisine başvurulduğu zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: El kol hareketleri eşliğinde ciddi bir tavırla görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Allah şahittir”, “Kur’an okumamışız” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 99

Adı Soyadı: Sabri Batur

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Ömerli, 1933

İkamet Yeri: Ömerli

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Milli Eğitim’de müsdahdemlikten emekli

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi bilgisine danışıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, Arapça âyetlere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İkincisi gökdelenler”, “kimse kimseye inanmıyor”, “haya kalmamış” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 100

Adı Soyadı: Kemal Hamidi

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1953

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: İmam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur’an-ı Kerim ve dini kaynaklar.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bir imam olarak vaazlarda ve bilgisine başvurulduğu zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Ciddi bir edayla açıklayıcı bir tonda görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet âyet ve hadislerle yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Diyor ki” ve “yeraltında hiçbir şey kalmayacak” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 101

Adı Soyadı: Nazmi Başak

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1976

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Bakkal

Kimden (veya Kimlerden)  ğrendiği: Köyünün imamından,

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Günlük hayatta bu gibi konulardan bahsetmemektedir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Görüşme sırasında çok ciddi tavırlar sergilememiştir. Yer yer anlattıklarına gülmüştür.

Anlatma Sırasında  yet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Vallahi” kelimesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 102

Adı Soyadı: Arif (soyadını vermek istememiştir.)

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1966

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Memur

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Görüşmeye katılmış fakat konu hakkında bir şey bilmediğini dile getirmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Görüşme esnasında sorulan sorulara cevap vermemiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Gergin bir tavır sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 103

Adı Soyadı: Ali Mencioğlu

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1986

İkamet Yeri: Savur, Başkavak

Eğitim Durumu: Ortaokul mezunu.

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çevresinde anlatılanlardan elde ettiği görüşlere yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konularda bilgisine başvurulmadığını ve başkalarına da anlatmadığını ifade etmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Çok fazla bilgi sahibi olmadığını ifade ederek acele tavırlarla görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 104

Adı Soyadı: Abdulkadir Baytak

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1939

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Emekli

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konu hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadığını dile getirmiştir ve konuyla ilgili çok fazla yorum yapmamaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kaynak kişi görüşme gerçekleşirken zihinini sürekli toparlamaya çalışmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Vallahi” kelimesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 105

Adı Soyadı: Mecit Gül

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1942

İkamet Yeri: Savur

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Konuya hâkim olmadığı için istisnai durumlar hariç anlatmıyor.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Hızlı bir şekilde görüşmeyi tamamlamıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 106

Adı Soyadı: İsmi ve kimlik bilgilerini vermek istememiştir.

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı:

İkamet Yeri:

Eğitim Durumu:

Mesleği:

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konularla ilgili fazla bir bilgisi olmadığından bu gibi konulardan bahsetmemektedir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, kimlik bilgilerini ve diğer bilgilerini vermek istememiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kafasındakileri hatırlamaya çalışarak, el kol hareketlerine yer vererek görüşme gerçekleştirilmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Dünya dümdüz olacak” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 107

Adı Soyadı: Bekir Öncel

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1977

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Esnaf

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Dini içerikli kitaplardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi çocukları bu gibi konuları sordukları zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Rahat tavırlarla hızlı bir şekilde görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, Kur'an-ı Kerim'den sureler eklemiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Vallahi”, “tabi ki”, “meselâ” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 108

Adı Soyadı: Ali Fidan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1951

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İlkokulu bitirmemiş.

Mesleği: Çiftçi, oduncu

Kimden (veya Kimlerden) ğrendiği: Çevresinden bir takım dini bilgiler edinmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman cevap verdiğinin dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi zihnini toparlamaya çalışmış fakat yine de konuyu dağıtmıştır.

Anlatma Sırasında yet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Ben okumamışım, bir kelimesini bilmiyorum.

Kaynak Kişi 109

Adı Soyadı: Mehmet zel

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1951

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ticaretle uğraşıyor

Kimden (veya Kimlerden) ğrendiği: Büyüklerinden ve çevresinde anlatılanlardan.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi çocuklarına ve torunlarına dini eğitim vermek için

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Evet, görüşmenin başında kayıt altına alınan sesinin ve görüntüsünün internet ortamına verilmesinden endişe etmiştir.

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendinden ve dini bilgisinden emin tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, âyet ve hadislere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Cuma günü”, “Deccal’in sofrası gelmiş”, “kucağıma çocuğumu almadım”, “utanıyorum”, “dün” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 110

Adı Soyadı: Şerif Ergin

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1967

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu, lisans eğitimini yarıda bırakmış.

Mesleği: Tekstil işiyle uğraşıyor.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kıyâmet hakkında kendi kişisel görüşlerine yer vermiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kendi görüşlerine yer verdiği için rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yani” kelimesini tekrarlamıştır

Kaynak Kişi 111

Adı Soyadı: Mehmet Ergin

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1937

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: Okula gitmemiş.

Mesleği: Çiftçilikten ve Almanya’dan emekli.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kur’an-ı Kerim ve anlatılan dini hikâyelerden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çocuklarına ve etrafındaki kendinden küçüklere anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Dini konuları huşu içinde anlatmıştır. Ve din büyüklerine büyük saygı duyduğunu belli etmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet, hadislere, menkıbelere ve âyetlere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Ne zaman, bir insanın, bir insan, haşa, Peygamberimiz'in okur yazarlığı yoktu ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 112

Adı Soyadı: Zeki Bayram

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1938

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: Okul okumamış, okuma yazması var.

Mesleği: Çiftçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden ve etrafında anlatılanlardan.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi bilgisine danışıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi rahat tavırlar sergilemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 113

Adı Soyadı: Abdulhalim Hamidi

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1933

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu ve medrese eğitimi almış.

Mesleği: Medrese Hocası

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Medresede aldığı eğitimden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kursa gelen öğrencilerine, köy ahalisine bildiklerini anlatmıştır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kaynak kişi aklındakileri toparlamaya çalışır bir tavır içinde bildiklerini anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Efendime söylüyeyim”, “kopacak işte”, “hava kalkar” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 114

Adı Soyadı: Selman Hamidi

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Savur, 1982

İkamet Yeri: Savur, Başkavak Köyü

Eğitim Durumu: Yüksek lisans mezunu

Mesleği: Gazeteci

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Kendi kıyâmet yorumları, çevresinde anlatılanlar ve halk arasındaki inanışlardan öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Dini konularda kendi yorumuna başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Samimi ve kendinden emin bir tavırla görüşme gerçekleşmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “İşte”, “bozulma”, “fiziki kuralların değişmesiyle”, “zaten bu da bir kıyâmettir”, “bu da kıyâmetin başka bir alâmetidir”, “kötülük”, “kırk yıl boyunca”, “Müslüman nüfusu daha fazla olacak” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 115

Adı Soyadı: Şeyh Davut Eken

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1954

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Emekli memur

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Büyüklerinden öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi çocuklarına ve torunlarına anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Konuyu bildiği kadarıyla konuyu ciddiyle anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Türkçesi”, “yani” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 116

Adı Soyadı: Hüsnü Bayraktar

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1942

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Kalaycılık yapmış, şu an kahvehane işletiyor.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Köylerde gezen hocaların anlattıklarından ve çevresindeki büyüklerinden öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Evin büyüğü olarak kendisine bu gibi konular sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: El kol hareketleriyle ve çoğu zaman tekrarlara yer vererek heyecanlı bir şekilde görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kavgalar büyüyecek” “diyorlar ki”, “köylere gelen hocalar”, “bizim burada deprem tesir etmez” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 117

Adı Soyadı: Hamid Gerges

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1933

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Okul okumamış

Mesleği: Şu an çalışmıyor.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılan dini menkıbelerden.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi çocuklarına ve torunlarına anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Espirili bir şekilde dini menkıbeleri anlatmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Allah Allah”, “vallahı”, “yani” kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 118

Adı Soyadı: Galip Tosun

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1975

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Belediye işçisi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çevresinde anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendi bilgisine başvurulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Eğitiminin yeterli olmadığını düşündüğü için fazla bir şey anlatmak istememiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor Mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Boş şeyler”, “boştur” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 119

Adı Soyadı: Musa Bulut

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: İzmir, 1975

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Ön lisans mezunu

Mesleği: Cep telefonu dükkanı işletiyor.

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılanlardan öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Bu gibi konulardan çok fazla bahsetmediğini dile getirmiştir.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Aklındakileri toparlamaya çalışmış ve etrafındaki kişilerden yardım istemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yerler düz olacak” ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 120

Adı Soyadı: Ekrem Erkar

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1966

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Berber

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Etrafında anlatılanlardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çok fazla bilgisinin olmadığını düşündüğü için genelde bu gibi konuları anlatmamaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendinden ve bildiklerinden emin bir şekilde görüşmeyi gerçekleştirmemiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yeni nesil” ifadesini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 121

Adı Soyadı: Serap Göle

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Mardin, 1978

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Aldığı tefsir derslerinden öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Katıldığı dini toplantılarda anlatmaktadır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Görüşmenin bazı yerlerinde heyecanlandığı ve sesinin titrediği gözlenmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet âyet ve hadislere yer vermiştir.

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kötü alâmetleri rabbim bize göstermez”, “salih amel işleyenler”, “kötü amel işleyenler”, “kendi nefislerini kurtarmak için”, “insanlar çırılçıplak”, “Peygamber efendimiz üzüyor”, “mümin mümine yardım etmiyor artık”, “kıyâmet gününde” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 122

Adı Soyadı: Birgül Şimşek

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1982

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: Okul okumamış, okuma yazması yok.

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesinden ve diğer büyüklerinden öğrenmişlerdir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çocukları kendisine sorduğu zaman.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Kaynak kişi Türkçe bilmediği için görüşme Kürtçe gerçekleştirilmiştir ve kaynak kişi ciddi bir tavırla ve saygılı bir şekilde bildiklerini nakletmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Kıyâmet koparsa”, “kıyâmet sudan gelecek” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 123

Adı Soyadı: Melike Dağdelen

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1953

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: Okul okumamış, okuma yazma bilmiyor.

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesinden ve çevresinde anlatılanlardan öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Çocuklarına ve torunlarına anlatmıştır.

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Görüşmenin bazı yerlerinde heyecanlanmıştır.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 124

Adı Soyadı: Fatma Şimşek

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1974

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: İlkokul mezunu

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesinden ve çevresinde anlatılanlardan ve din görevlilerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Sakin bir tavır içerisinde bildiklerini anlatmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 125

Adı Soyadı: Azize Dağdelen

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1977

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: İlkokul iki terk

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Ailesinden ve çevresinde anlatılanlardan ve din görevlilerinden

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavrı ve Hareketleri: Sakin bir tavrıyla sorulan sorulara cevap vermiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 126

Adı Soyadı: Sadiye Dağdelen

Cinsiyeti: Kadın

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1987

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: İlkokul iki terk

Mesleği: Ev hanımı

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Çevresinde anlatılanlardan öğrenmiştir.

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Çekingen bir tavırla bildiklerini aktarmaya çalışmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

Kaynak Kişi 127

Adı Soyadı: Şerafettin Dağdelen

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1980

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: Şoför

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Hocalardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine sorulduğu zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Kendinden emin ve didaktik bir
uslupla konuyu aktarmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hayır

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Su üzerinden gelir,
efendime söylüyeyim, en azından, imkanlar kelimelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 128

Adı Soyadı: Çetin Dağdelen

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Derik, 1971

İkamet Yeri: Derik

Eğitim Durumu: Lise mezunu

Mesleği: İşçi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Dini kitaplardan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Kendisine danışıldığı zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Sakin bir tavırla konuyla ilgili
bildiklerini aktarmıştır

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Yani”, “bir dişi bir erkek kalacak”, “hani”, “tamam mı”, “Cennet odur”, “anlatabildim mi”, “üreme olmaz”, “benim bildiğim kadarıyla” ifadelerini tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 129

Adı Soyadı: Necmettin Nursaçan

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Hacılar, 1942

İkamet Yeri: İstanbul

Eğitim Durumu: İstanbul İslam Yüksek Enstitüsü mezunu

Mesleği: Eski milletvekili, müftü

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Eğitim

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Mübarek gün ve gecelerde, tv programlarında

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Huşu içinde vaazını zikretmektedir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Aziz (Muhterem) Mü'minler”

Kaynak Kişi 130, 131, 132, 134, 135

Adı Soyadı: Mahmut İletmiş

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Yeşilli, 1974

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: Ön lisans mezunu

Mesleği: İmam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Eğitim yoluyla

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Mesleği gerektirdiği zamanlarda ve kendisine soru sorulduğu zamanlarda

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır.

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Heyacanlı ve dinleyicinin dikkatini çekecek biçimde vaazını vermiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman, Şafii mezhebine mensup

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu: “Aziz Müminler!” “Kardeşlerim!” şeklindeki hitapları tekrarlamıştır.

Kaynak Kişi 133

Adı Soyadı: Nihat Hatipoğlu

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Diyarbakır, 1955

İkamet Yeri: İstanbul

Eğitim Durumu: Doktora

Mesleği: İlahiyat profesörü, din alimi

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Eğitim- babadan

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Derslerde ve tv’de

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Sırasındaki Tavır ve Hareketleri: Son derece heyecanlı ve huşu içinde her dini konuya açıklık getirmiştir.

Anlatma Sırasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Evet

Anlatma Sırasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Evet

Dini: Müslüman

Anlatım Sırasında Tekrarlara Başvuruyor mu:“Çıkarlar”, “gidecekleri yer ateştir” kelimelerini tekrarlamıştır

Kaynak Kişi 136

Adı Soyadı: İsmi vermek istemiyor

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri ve Yılı: Midyat, 1960

İkamet Yeri: Mardin

Eğitim Durumu: İmam hatip lisesi mezunu

Mesleği: İmam

Kimden (veya Kimlerden) Öğrendiği: Eğitim

Hangi Durumlarda Anlatılıyor: Cemaat talep ettiği ve yeri geldiği zaman

Anlatma Konusunda Hassasiyetleri Var mı: Hayır

Anlatma Srasındaki Tavır ve Hareketleri: Sakin bir ses tonuyla taziyedekilerin üzüntüsünü yatıştırır şekilde vaazını vermiştir.

Anlatma Srasında Âyet Hadis Sure Ekliyor mu: Hadislere yer vermiştir.

Anlatma Srasında Dini Bir Kaynağa Başvuruyor mu: Hayır

Dini: Müslüman

Anlatım Srasında Tekrarlara Başvuruyor mu: Hayır

DERLEME METİNLERİ

Kaynak Kişi 1

Selamın Aleyküm

Aleykümselam, hoş geldiniz.

Bize kendinizi tanıtır mısınız?

İsmimi vermek istemiyorum, bunun için müftülükten yazılı izin almanız gerekir.

Kaç yaşındasınız ve işiniz nedir?

Din görevlisiyim, 40 yaşındayım.

Hangi okuldan mezun oldunuz?

Lise mezunuyum

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetin kopması için büyük alâmetler var küçük alâmetler var. Küçük alâmetlerin çoğu hemen hemen zuhur etmiştir.

Küçük alâmetler nedir?

Küçük alâmetlerin çoğu hemen hemen zuhur etmiştir. Küçük alâmetlerden kasıt haklının haksız haklının haklı duruma gelmesi v.s son zamanlarda görülmüştür. Peygamber Efendimiz Sallahüvesselam diyor ki: “Haklı haksız, haksız haklı olarak millet arasında o makbul olacak. Hak denen bir şey kalmayacak. Emniyet kalkacak.” Efendime söylüyeyim, zamanında çobanlık yapan kişiler şimdi bu son alâmetlerden bir tanesi daha doğrusu en çok meşhur olan diyor ki: “Çobanlar bina yükseltmekte birbirleriyle yarışacaklar.” (Özellikle bu deve çobanları). Bir Suudi Arabistan’a gittiğiniz zaman, bir Kuveyt’e gittiğiniz zaman, bir Dubai’ye gittiğiniz zaman şimdi orada otel yapanlar genelde otel veyahut da bina yapanlar bakıyorsunuz birbirleriyle

yarış halindedirler. Meselâ adam diyor ki: “Ben 18 kat bir bina yapmışım.” Diğeri diyor ki: “Ben 20 kat yapmışım”. Diğeri diyor: “110 kat”. Özellikle bu son zamanlarda dikkatinizi çekiyorsa bir Dubai’de meselâ adam 100 katlı bir bina yapmış, ama zamanında bir deve çobanı. Şimdi Hazret-i Peygamber Sallallahüvesselam diyor kıyâmet alâmetlerinden bir tanesi de diyor çobanların bina yapıp o binalarla övünmesi. Şimdi büyük zatlara baktığımız zaman meselâ bir Muhuddinî Arâbi Hazretleri onun bir “Keşkül” kitabında kıyâmet alâmetlerine bir zemin gösteren, açıklayan bir bölüm var diyor ki “Ne zaman ki Yahudi ve Hristiyanlar birleşirse kıtadan kıtaya demir parçalarıyla seyahat başlarsa” (uçakları kastediyor). Bakın bunu bize kaç sene önce gösteriyor. Tabî ki Allahüzülcelal veli kullarına bunu bahşediyor tabi kendi ilmi dâhilinde. Onları zaten âyette de diyor “Kul lâ ya’lemu men fis semâvâti vel ardıl gaybe illallâh (illallâhu) ve mâ yeş’urune eyyâne yub’saûn (Gaybı bilen yalnızca Allah’tır). Yalnız gaibten bir cüzünü kendi sevdiklerine anlatıyor. O hakikatleri söylemesini emrediyor. Yani o Allahın izni olmadan da bir şey söyleyemezler. Mescid-i Aksa’nın esir düşmesi gene bu kıyâmet alâmetlerinden biri. Ahir zamanın bir alâmetinden biri hükümde kadınların büyük mevki üst tabaka, bir devlet idaresi, bir başbakan bir bakan veyahut da bir cumhurbaşkanı olmalarına Muhuddini Arabi buna işaret ediyor. Arap ülkelerinde özellikle Suudi Arabistan’da hüküm İngilizlerin olacak. Belki zâhiri olarak biz onu sezemiyoruz ama onu atfediyor ve onun emrinden çıkmıyorlar.

Büyük alâmetler nelerdir?

Şimdi kıyâmet alâmetlerinden bir tanesi de Rum Denizi’nin yükselmesi. Şimdi o yükselme de neden ileri gelecek, Kuzey denizindeki buzulların erimesi, öyle bir safhaya gelecek ki bir kavle göre bir rivâyete göre şimdi Büyük Britanya Adası sular altında kalacak. Suyu gömülecek ve diyor ki: “Buz eriyecek sular yükselecek. Daha sonra Yecüc ve Mecüc denen kavim zuhur edecek. “Hattâ izâ futihat Ye’cûcu ve Me’cûcu ve hum min kulli hadebin yensilûn”

Onlar geldiği zaman diyor Rum Denizi’nin yükselmesini işaret edecekler. O haletler zuhur ettikten sonra artık Deccal’in zuhuru söz konusu olacak ve artık kıyâmetin sonuna doğru gelinecek. Bu son anlattıklarım büyük alâmetlerdir. Şimdi

Peygamber Sallalahüvesselam zaten son alâmetlerden bir tanesi diyor ki: “Yemen taraflarından bir duman yükselecek ve o duman bütün dünyayı kaplayacak.” O da büyük alâmetlerden bir tanesidir. Ayrıyetten Dabbetül Arz’ın çıkması bu Dabbetül Arz insanların mümin mi, münafık mı, kâfir mi ne olduğunu bilecek bir nevi insanın şeyini okuyacak; alın yazısını ve o kişinin hak veyâhut da bâtil üzeri olduğunu bir nevi tespit edecek. Bu da son büyük alâmetlerden bir tanesi. Şimdi zaten onlardan sonra da ayrıyetten Güneş’in batıdan doğması, normalde Güneş’in hareketlerinin normal akışı doğudan doğar ama bu bir seferliğe mahsus artık batıdan doğacak. Tabi iş o merhaleye geldiği zaman artık kişinin ameli son safhada artık tövbeler orada kapanıyor.

Kıyâmet gününde Deccal’in görevi nedir?

Allahüzülcemel Âdem Alayhisselamdan Hz. Peygamber’e ve kıyâmete kadar bir hak bir batıl davası vardır. (Müşteri gelir çocukların alt ıslatmasına karşı bir ilaç sorar. Gelecek hafta içerisinde geleceğini söyler. Kendisi aktardır.) Deccal’in görevi mâlumunuz halkı batıla çağırmasıdır. İnsanları hak yolundan ayırmaktır. Çünkü Deccal hak üzerine olan bir insan değildir. İnsanları haktan batıla çağırarak. Zaten Allahüzülcemel insanlara hakkı bâtıldan ayıracak cüz’î bir irade vermiştir. Tabî nefesine uyan kişi ona tabi olacak. Kur’ân’a sünnete aykırı giden zaten onun peşine takılacak. Zaten Kur’ân ve sünnete uyan ona tabi olmayacak.

Kıyâmet gününde dünyada ne gibi değişiklikler olacak?

Zaten o kıyâmetin kopuşu zaten bir surede zahir. Allahüzülcemel vahyetmiş (Kuran’ı açar) şimdi bakın bu Tekvir Suresi’nde kıyâmetin nasıl kopacağını Kâria Suresinde artık dünyanın üzerinde mevcut olan dağların nasıl eriyeceğini aynen balmumu gibi... Böyle bir hava üfürüsüyle onların yok olacağını artık güzel bir şekilde açıklanmıştır. Yalnızca kıyâmet günü değil, dünyanın oluşumundan sonuna kadar bütün şeyler mevcuttur zaten. Yani âyetlerde mevcuttur. Tekvir Sûresinde haşır yani insanların toplanmasından sonrası da anlatılır. Kâria Sûresinde de dağların nasıl eriyeceği açıklanır. Meselâ İnfital Sûresinde de suların nasıl yükseleceği gene bunu Allahüzülcemel vahyetmiştir. Bir sûreyi baştan sona okuduğunuz zaman artık kıyâmetin nasıl kopacağını öğrenmiş olursunuz.

Kıyâmet gününde sevap ve günahlar tartıldıktan sonra insanların tekrar dirilmesi söz konusu mu?

Şimdi insanların dirileceğini Allahüzülcemel gene âyetlerle bize bildirmiştir. Hani isbat edici. “Li yunzire men kâne hayyen ve yehıkkal kavlu alel kâfirîn”. Yâsin Sûresinde Allahüzülcemel insanların nasıl haşredileceğini nasıl evvelden onları ihya etmişse onların haşrı da aynen ilk günkü gibi olacak. Hesaptan sonra kişiler eğer dünya hayatında günahkâr ise o günahlarının cezasını çektikten sonra zaten Cennete vasıl olduklarında orada günahkârların bir izi olacak. O iz dünyada o kişilerin günah işlediklerini belirtecek. Günah ve sevaplara göre insanlar Cennet’in merhalelerine vasıl olacaklar. Öbür dünyada salih amel işleyenler birbirlerini görecekler ama kötü durumda olan kişiler onlara artık hafta içerisinde belirli günlerde izin verilecek. Belirli bir saat görüşme izini verilecek ve o saat bittikten sonra cezalarına geri dönecekler. Allahüzülcemel bir âyette mücrim kişilerin kendi anne babası olsa dahi birbirlerinden uzaklaşacaklarını birbirlerine yardımcı olmayacaklarını âyette ifade ediyor. Hâfız olmadığım için ezberden size söyleyemiyorum. “Yâ eyyuhen nâsuttekû rabbekum vahşev yevmen lâ yeczî vâlidun an veledihî ve lâ mevlûdun huve câzin an vâlidihî şey’â(şey’en) inne va’dallâhi...” insan eğer günahlar ise kadın kendi kocasından, koca kendi karısından uzaklaşacak ki ondan bir sevap talep etmesin diye. Anlatacaklarım bu kadar.

Ağzınıza sağlık çok teşekkür ederiz. Zamanınızı aldık.

Estağfurullah, yardımcı olabildiysek ne mutlu.

Derleme Ortamı

Derleme kaynak kişinin ek iş olarak yaptığı aktar dükkanında yapıldı.

Kaynak Kişi 2

Merhaba biz tez çalışması için araştırma yapıyoruz izniniz olursa size kıyâmetle ilgili bildiklerinizi sormak isteriz.

Hoş geldiniz, buyurun size kiliseyi gezdireyim ama sorunuzu yanıtlayamayacağım çünkü tam anlamadım.

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Suzan, 62 yaşındayım. Ermenistan'da doğdum 15 yıldır Mardin'de yaşıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Kilise'nin bakım işleriyle meşgulüm, 15 yıldır bu mesleği yapıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Biraz zor cevap vericem maalesef çünkü o kadar iyi Türkçe bilmiyorum. Ama eşim size cevap verebilir. Çünkü ben evde Türkçe kullanmadım fazla o yüzden cevap veremiyorum.

Derleme Ortamı

Eşinin ve kendinin çalıştığı kiliseye ait ve kendi yaşadıkları evde yapıldı.

Kaynak Kişi 3

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Doğan, 1941 Derik doğumluyum. Ermeniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Kilisede zangoçluk yapıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet kopacak nasıl olacak ne bileyim ben. Öyle kulaktan dolma bir şeyler işitmişim ama pek emin değilim yani. Kıyâmet koparsa zaten her şey altüst olur. Aklımızda kaldığı kadarıyla yani Deccal gelecek kıyâmet kopacak. Bilmem ne olacak, İsa Mesih gelecek bunu (Deccali) öldürecek. Dünya Mehdi devri olacak. Yani kurtla kuzu beraber olacak, eşit olacak. Yani böyle bir şeyler kulağımıza geldi.

Büyük ve küçük alâmetler hakkında bilginiz var mı?

Vallahi onlarla ilgili bir bilğim yok ne yalan konuşayım. Okumuşluğum yok ilkokul mezunuyum benim ne bilğim olacak.

Derleme Ortamı

Zangoçluk yaptığı kilisenin bitişiğindeki kendilerinin de yaşadığı evde yapılmıştır.

Kaynak Kişi 4

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Salih Şen, Derikliyim, 60 yaşındayım. Eski adıyla İktisadî ve İdarî İlimler Akademisi mezunuyum. Mardin’de yaşıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Eti Bank’tan emekli olduktan sonra inşaat işiyle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

İsrafil gelecek “Sur”u üfleyecek. Aslında kıyâmetle ilgili anlatılanlar insanların yaşadıkları yere ve başlarına gelen olaylara göre de değişmektedir. Bazı bölgelerde dağların yüksek yamaçlarına şehirlerin kurulmasının sebebi yağmurlar sebebi ile oluşan sellerden kendilerini korumak içindir. Dünyanın sonunun selle geleceğine inananlar bu sebepten inanmaktadırlar. Volkanik alanlarda yaşayanlar ise ateşle kıyâmetin kopacağına inanabilirler.

Kıyâmet hangi alâmetlerle kopacak?

Şimdi nasıl söyleyeyim. Büyükler bize şöyle anlattı. Kıyâmet gününde kuvvetli bir rüzgâr kopacak. Ondan sonra öyle bir zaman gelecek ki o rüzgârda hiçbir şey tutunamayacak ve her tarafı yerle bir edecek. Ben küçükken büyüklerden duyduğum bunlar.

Bunlar size hangi amaçla anlatılmıştı?

Ben eğitim amaçlı imama da gittim küçükken ama İslâmiyet'te böyle bir şey aslında büyükler bize bu şekilde anlatmaktadır.

Derleme ortamı

Doğan Bey'in kilisenin bitişiğindeki evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 5

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Sedat Güzümlü, 1962 doğumluyum. Aslen Derikli'yim. Mardin'de ikamet ediyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Özel idare müdürüyüm.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Bize küçüklükten beri diyorlardı ki çok afedersiniz fuhuş çok olacak. Bir rüzgâr kalkacak, yani her taraf dümdüz olacak. Öyle duyduk.

Derleme Ortamı

Kilisede görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 6

Hoşgeldiniz arkadaşlar sefa getirdiniz.

Hoşbulduk, teşekkür ederiz.

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Abdullah Akgül, Midyat doğumluyum. Midyat'ta yaşıyorum. 39 yaşındayım, muhafazakar bir aileye mensubum. Babamın görevi gereği batıda çok fazla ikamet ettiğimiz için Haneffî mezhebine mensubum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Beden eğitimi öğretmeniyim, ek iş olarak spor salonu işletiyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet günüyle ilgili hem kitaplardan okuduğumuz hem ailemizin bize anlattığı bazı şeyler var. Babam eğitimli bir din adamı olduğu için zaten kitaplarla aşağı yukarı örtüşür bilgiler verdi bize. Kur’ana atıf yapar, sünnete atıf yapar aynı zamanda asrın müceddidleri denen o asrın din âlimleri tarafından tüm mezhepler tarafından kabul görmüş din âlimleri vardır. Meselâ en yakın geçmişteki Said-i Nursî vardır. Bir de dünya genelinde düşününce Mısır’ın El Ezher Üniversitesi âlimleri şu anda asrın müceddidleri olarak kabul edilirler yani fetva makamındırlar. Onların söylediklerinden onların yazdıklarından okuduğum, ayrıca babamızdan öğrendiğimiz “Debbetül Ar” denen bir sallantıyla kıyâmetin kopacağı ve o kıyâmetten sonra tekrar bir dirilişle birlikte sorgulama sürecinin başlayacağı anlatılır.

“Debbetül Ar” diye bir sarsıntıdan bahsedilir. Öyle biliriz, bir nevi somutlaştıracak olursak deprem gibi bir şey olacak, taş taşın üstünde kalmayacak. Onun çok şiddetli boyutu. “Sûr”a üflendiği zaman yani İsrâfil Aleyhisselam’ın Sûr’a üflemesiyle birlikte yerin sallanması sarsılması, dağların yerle bir olması, alçakların yükselmesi, yükseklerin alçalması. Bu şekilde anlatıldı bize. Ve dünyada son diye bilinen kıyâmetin aslında gerçek başlangıç olduğu, yani son değil başlangıç olduğudur. Bize öyle anlatıldı kıyâmet. Sonsuz bir hayata geçiştir. Şimdi sonlu bir hayattayız, bir başlangıç düşünelim onu, başlangıcın içindeyiz şimdi artık gerçek hayata geçicez.

Büyük alâmetler nelerdir?

Alâmetleri; büyük alâmetler, küçük alâmetler diye ayırırlar hep. Büyük alâmetler içerisinde İslâmi çıtanın yükselmesi daha çok âlimlerin ortaya çıkması, yani İslâmın yaşanma oranının yükselmesi kıyâmete yakınlığı. Tabi bunların içerisinde Deccal’in gelişi, Hz. İsâ’nın Hz. Muhammed’in diniyle hükmetmesi. Bunlar da anlatılır yani. Hz. İsâ tekrar hayatta olacak ve Hz. Muhammed’in diniyle yani İslamiyet’le hükmedecek.

Küçük alâmetler nelerdir?

Küçük alâmetler arasında da meselâ benim en çok ilgimi çeken şey güven olayıdır. Günümüzle ilgili çok ciddi bir sorun olduğu için o konuda kafama takılır. Öyle bir an gelecek ki diyor. Baba oğla oğul babaya aynı odada yatarken birbirlerinin can ve mallarına zarar vermeden yatacaklarına dair yemin ettirmeden yatmayacakları seviyeye gelecek güvensizlik ki şu anda aşağı yukarı ona geldik. Yani bir baba oğulla iş yaparken senet imzalatıyor. Bu bence onun bir göstergesidir. Ben sana güvenmiyorum sen bana senetle iş yap gibi bir şey oluyor bu. O seviyeye gelmiş gibi. Hakikaten de cana zarar vermede de baba oğla oğul babaya zarar vermekten çekinmez hale gelmiştir. Belki bunun çok az örneği vardır ama bu sürecin içindeyiz gibi geliyor bana. Bir güvensizlik ilişkisi var. Bir de kadın nüfusunun artmasıyla ilgili meselâ bazı âlimlerin söylediği küçük alâmetlerden bir tanesidir. Kız çocuğu doğumu çok fazla olacak ve dört kıza bir erkeğin düşeceği. Yani tüm dünya genelinde söylüyorum bunu bazı noktalarda bu sayının çok daha fazla olacağı ifade edilir.

Hormonal bir araştırma yapılmıştı günümüz şartlarında o teknolojinin getirdiği sebeplerle erkeklik hormonlarının zayıflayacağı yani dolayısıyla kadın hormonun daha güçlü olduğu bir anatomi bir yapı meydana gelecek. Doğurganlık kız yönünde olacak çünkü erkeklik hormonu daha az olacak kız baskın gelecek bu da açıklanıyor teknolojiyle de bağdaştırılıyor. Zamanın bilim adamları bağdaştırıyor. Bir de şey çok ilginçtir.

Meselâ şey vardır kıyâmetin bu âlimler tarafından kabul edilen bir şey. Maveraünnehir denen bölgede kavimler çok büyük bir hazine için birbirine girecekler. Tüm âlimler aşağı yukarı bu hazinenin bizim şu anda halk tabiriyle Harran Ovası olduğunu, tamamıyla toprak olduğu, Harran olduğu söylenmektedir. Harran yaklaşık bundan bir on sene öncesine kadar ciddi anlamda verimsizlikle savaştan bir yerd. Hiçbir şeyin olmadığı çorak bir yerd. Gap projesiyle birlikte senede dört ürün alınır hale gelmiştir. Çünkü yıllarca beklemiş mineral yüklü zengin bir toprak var. Dört ürün birden alınabiliyor su desteği de sınırsız olduğu için bahsedilen hazinenin Harran olduğu ve şu anda da Suriyeyle o noktada bir savaşın olduğunu biliyorsunuz. Hem

suyun verilmesiyle ilgili hem toprakların savaşı hem de Yahudilerin orda ciddi anlamda emlak satın almaları. Mayınlı bölge de bunun içine dâhildir ki biliyorsunuz devletler bununla ilgili birbirine girmiştir.

Teşekkür ederiz abi.

Rica ederim.

Derleme ortamı

Midyat'ta bir restoranda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 7

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmimi vermek istemiyorum. 35 yaşında lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Din görevlisiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetin kopuş anı anlatılırken daha doğrusu kıyâmetin alâmetlerinden bahsedilirken, alâmetler okunurken şöyle denmektedir. Öyle bir zaman gelecek ki içki açıktan tüketilecek. İçkinin açıktan tüketilmesi ondan sonra yer öyle bir sarsılacak ki yani bir sallantı olacak ki “İzâ zulziletül ardu zilzâlehâ” yer altındaki bütün zenginliklerin yeryüzüne çıkması. İşte bu anlatıyor ki meselâ böyle bir deprem gibi bir şey oluşu ondan sonra insanların üzerindeki et yapısı kemikleşmesi adeta toz haline gelmesi öyle bir söylentidir işte.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Alâmetleri işte açıktan içkinin tüketilmesi, zinanın yaygınlaşması, faizin artması, bakıyorsunuz ki bu alâmetlerin çoğu hemen hemen gerçekleşti. Şu anda büyük alâmetlerden Debbetül Ard'ın ortaya çıkışı bekleniyor artık. Güneş'in batıdan doğması, doğudan batması, işte bu büyük alâmetlerinde beklenilmesi artık. Kadınların erkeğe

benzemesi, kadınların da erkeğe benzemesi, büyüklere hürmet gösterilmemesi. Bunlar ufak tefek şeylerdir ama maalesef bunlar da cereyan ediyor. Bunları Kur'an-ı Kerim beyan ediyor bizlere. Hadîs-i Şeriflerde de bu beyan ediliyor, gösteriliyor, işaret ediliyor.

Derleme ortamı

Midyat'ta çarşıda gerçekleşmiştir

Kaynak Kişi 8

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ayhan Gürken, 1974 Midyat doğumluyum. İlkokul mezunuyum. Süryaniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Süryani derneğinde görevliyim, aynı zamanda kilise görevlisiyim. Bir de gayri resmi Süryanice eğitimi vermekteyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

İncilden okuyayım mı size? Efsaneler, İncil dışında anlatılanlar bizi ilgilendirmiyor. Süryani inancı Hristiyan inancıdır. Hristiyan inancı budur çok daha derinlere indiğin zaman Asurlu ve Babillere bakıldığında.....(İncil'i getirir) İncil'in kıyâmet gününün üzerinde durduğunu ifade etmiştir. Bu da konuyla ilgili dirilişten sonra, dirilişten sonraki yaşantı, bu Yahudi din bilginlerinin bir bölümü Sadukilerden olan bir kısım İsa Mesih'e bir soru soruyor. Öğretmenimiz Musâ bize şöyle söylüyor: "Eğer bir adam çocuk sahibi olmadan ölürse kardeşi onun karısını alsın soyunu sürdürsün. Aramızda yedi kardeş vardı yedi kardeşinden ilkiyle evlendi ve öldü ondan çocuğu olmadı. Karısını kardeşine bıraktı, ikincisi üçüncüsü yedincisine kadar bu şekilde sonunda kadın da öldü. Sadukiler soruyor buna göre bu kadın diriliş günü yedi kardeşten hangisinin olacak, çünkü hepsi de onunla evlendi. İsa onlara siz kutsal yazıları ve tanrının gücünü bilmediğiniz için yanılıyorsunuz diye karşılık verdi. Dirilişten sonra insanlar ne evlenir ne de evlendirilir. Gökteki melekler gibidirler." Ölülerin dirilmesi

konusuna gelince tanrıların size bildirdiği şu sözü okumadınız mı? Ben İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısıyım diyor. Tanrı ölülerin değil dirilerin tanrısıdır. Bunları işiten halk onun öğretişine şaşırıp kalıyor. Dirilişten sonraki ufak bir yaşantıya yer veriliyor bu bölümde. Bu bizim Cennet kavramımız. Bizim Cennet kavramımızda ne evlenme var ne bu tür şeyler.

İncil'in Vahiy bölümü son bölüm hepsi kıyâmetle ilgilidir. Ben Daniel Peygamberin Matta bölümünde olan âyeti birçok canavarlardan bahseder. Bakın bu İsa Mesih'in gelişinden önce gerçekleşecek olaylar. Son canavarı anlatayım günümüzle ilgili günümüzle bağlantılı şeylerdir bunlar. (İncil'e döner). Bundan sonra başka bir canavar gördüm. Yerden çıkan bu canavarın kuzu gibi bir boynuzu vardı. Ama ejderha gibi ses çıkarıyordu. İlk canavarın bütün yetkisini kendi adına kullanıyordu. Yeryüzünü ve orada yaşayan tüm canlıları ölümcül yarası iyileşen ilk canavara tapmaya zorluyordu. İnsanların gözü önünde gökten yere ateş yağdıracak kadar büyük belirtiler gerçekleştiriyordu. İlk canavarın adına gerçekleştirilmesi izin verilen yetkiler sayesinde yeryüzünde yaşayanları saptırdı.

Onlara kılıçla yaralanan ama sağ kalan canavarın onuruna bir heykel yapmalarını buyurdu. Canavarın heykeline yaşam soluğu vermesi için kendisine güç verildi. Öyleki heykel konuşabilsin ve kendisine tapmayan herkesi öldürebilsin. Küçük-büyük; zengin-yoksul; özgür-köle herkesin sağ eline ya da alınına bir işaret vurduyordu. Öyleki bu işareti yani canavarı adını ya da adını simgeleyen rakamı taşımayan ne bir şey satın alabilsin ne de satabilsin. Bu konu bilgelik gerektirir. Anlayabilen canavara ait sayıyı hesaplasın. Çünkü bu sayı insanı simgeler. Bu Vahiy bölümünün 13. Bab'ı 11. sayı ile sonuna kadar 14'ün başına kadar bitiyor konu. Sayı ise 666'dır.

666 sayısını yorumlayabilir misiniz?

Âlimler tüm kutsal kitapları yorumladılar. Bu Vahiy bölümüne dokunmadılar. Mademki Vahiydirler, Vahiy kalsın. Bunun tefsiri yapılmadı. Şu an Satanistler bu sayıyı kullanıyorlar. Siz evde de İncilden canavarın özelliklerini okuyabilirsiniz. Burada bir heykelden bahsediyor, heykele üflenen bir yaşam soluğundan bahsediyor. Bu bir

canavardır veya insandır veya heykeldir veya robottur. Buna tanrı tarafından olağanüstü güçler verilmiştir. Şimdi 666 sayısını hangi dille hesaplanacak. Bu sıkıntı yaratıyor. Süryanice mi, ebced Süryanicedir. Süryaniceyle mi yapılacak, Rumcayla mı, Yunancayla mı, Yunanca'da sex'tir, gınahtır. Daniel Peygamber'in söylediği iğrenç şey. Vahiy bölümünü okuduğumuz zaman zinâkar kadından bahsediyor. Bununla ilgili bir film de yapılmıştır. Canavarın kovaladığı bir kadın vardı. İşte onun için bu bölüm Arnald Swardzeneger çevirmişti sanırım. Kadın ve ejderha başlıklı bölümü var. Denizden çıkan canavar iki tanık melek ve küçük tomar. Kapalı olan mühürler anlatılır. Yeryüzü sularının dörtte üçünün kana bulanacağından bahsedilir. Gökten yedi tane melek iniyor tek tek dünyada bir şeyler yapıyor. Bu kıyâmetten önceki belirtilerdir. Sonunda canavarlar var.

Kıyâmet günü İsa Mesih yeryüzüne inecek mi?

Şimdi onu anlatıyor. İsa tapınaktan çıkıp giderken öğrencileri tapınağın binalarını ona göstermek için yanına geldiler. Bu Matta bölümünün 24. Babı. Birinci sayısında İsa onlara bütün bunları görüyor musunuz dedi. Size doğrusunu söyleyeyim burada taş üstünde taş kalmayacak hepsi yıkılacak. Bu Kudüs üstüne bir Peygamberliğiymiş Mesih İsa'nın. 70 yılında Kral Titos Kudüs'e saldırıyor ve Mesih'in peygamberliği yerine geldi. Taş üstüne taş bırakılmadı tapınakta. Sultan Süleyman'ın tapınağı. İsa zeytin dağında otururken öğrencileri yalnız olarak yanına geldiler. Söyle bize dediler bu dediklerin ne zaman olacak? Senin gelişini ve çağın bitişini gösteren belirti ne olacak? İsa onlara şu karşılığı verdi. Sakın kimse sizi saptırmasın. Birçokları Mesih benim diyerek benim adımla gelip birçok kişiyi kandıracaklar. Savaş gürültüleri savaş haberleri duyacaksınız. Sakın korkmayın. Bunların olması gerek ama bu daha son demek değildir. Ulus ulusa devlet devlete savaş açacak yer yer kıtlıklar depremler olacak bütün bunlar doğum sancılarının başlangıcıdır. O zaman sizi sıkıntıya sokacak. Öldürecekler benim adımdan ötürü bütün uluslar sizden nefret edecek. O zaman birçok kişi imândan sapacak. Birbirlerini ele verecekler. Kötülüklerin artmasından dolayı birçoklarının sevgisi soğuyacak. Ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktır. Göksel egemenliğin bu müjdesi bütün uluslara tanıklık olmak üzere dünyanın her yerinde duyurulacak işte o zaman son gelecektir. Peygamber Daniel'in sözünü ettiği yıkıcı

iğrenç şeyin Peygamber Daniel'in sözünü ettiği yıkıcı iğrenç şey (buna vurgu yapmaktadır.) Bunu İncil'in başka bölümünden dünyanın sonlarından ve bugün mevcut olan İsrail'in ülke olmasından Kudüsteki altın kubbe Mescid-i Aksa Sultan Süleyman Mabedi ve yapılacak mabed bununla bağlantılıdır. Peygamber Daniel Mesih İsa'dan 494 yıl önce yaşamış bir peygamberdir. Daniel Peygamber 927'de yani Bab 9, 27. Âyet 11-31 12-11 sayılarında bu dünyanın sonunda olacak bu iğrenç şeyi anlatır. Tekrarlıyorum Peygamber Daniel'in sözünü ettiği yıkıcı iğrenç şeyin kutsal yerde dikildiğini gördüğünüz zaman okuyan anlasın. Yahudiye'de bulunanlar dağlara kaçsın. Damda olan evindeki eşyalarını almak için aşağıya inmesin. Tarlada olan abasını almak için dönmesin. O günlerde gebe olan, çocuk emziren kadınların vay haline! Dua edin ki kaçışınız kışa ya da şabat (cumartesi gününe) denk gelmesin. Çünkü o günlerde öyle korkunç bir sıkıntı olacak ki dünyanın başlangıcından beri böylesi olmamış bundan sonrada da olmayacaktır. O günler kısaltılmamış olsaydı hiç kimse kurtulamazdı. Ama seçilmiş olanlar uğruna o günler kısaltılacak. Eğer o zaman biri size işte Mesih burada ya da işte şurada derse inanmayın çünkü sahte mesihler sahte peygamberler türeyecek. Bunlar büyük belirtiler ve harikalar yapacaklar. Öyleki ellerinden gelse seçilmiş olanları bile saptırabilecekler. İşte size önceden söylüyorum. Bunun için size işte Mesih çölde derlerse gitmeyin. Bakın iç odalarda derlerse inanmayın. Çünkü insanoğlunun gelişi doğuda çakıp batıya kadar her taraftan görülen şimşek gibi olacaktı. İnsanoğlunun gelişi. Leş neredeyse akbabalar oraya üşüşecek. O günlerin sıkıntısından hemen sonra Güneş kararacak. Ay ışık vermez olacak. Yıldızlar gökten düşecek göksel güçler sarsılacak. O zaman insanoğlunun belirtisi gökte belirecek. Yeryüzündeki bütün halklar ağlayıp dövünecek. İnsanoğlunun gökteki bulutlar üzerinde büyük bir güç ve görkemle geldiğini görecekler. Kendisi güçlü bir borazan sesiyle meleklerini gösterecek. Melekler onun seçtiklerini göğün bir ucundan öbür ucuna dek dünyanın dört bucağından toplayacaklar. İncir ağacından ders alın. Dalları filizlenip yaprakları sürünce yaz mevsiminin yakın olduğunu anlarsınız. Aynı şekilde bütün bunların gerçekleştiğini gördüğünüzde bilin ki insanoğlu yakındır ve kapıdadır. Size doğrusunu söyleyeyim. Bütün bunlar olmadan bu kuşak ortadan kalkmayacak. Yer ve gök ortadan kalkacak. Ama benim sözlerim asla ortadan kalkmayacak. İncildeki anlatım budur. Bu ölümü anlatıyor. Ölümle ilgili. Matta 24/1-36

Şimdi Daniel Peygamber'in bahsettiği bu iğrenç yaratık nedir? Bununla ilgili söylentiler nelerdir. İlk mabed Sultan Süleyman'ın Mabedi Yahudiler için çok kutsaldır. Bu söylentidir şimdi artık kutsal kitabı bıraktık. Şimdi kitaptan konuşmuyorum, Bazı şeyler kutsal kitaptandır bazı şeyler söylentidir. Bazılarına göre din bittiği zaman gerçekleşecek bu 666. bazılarına göre (sigaranın barkotunu gösterir) söylentiler bu kutsal kitap uygun olmayan kutsal yerde bu canavar oturacak ve kendini tanrı diye ilan edecek. Bu nerede olacak? Diyorlar ki Mescid-i Aksa yıkılacak çünkü Mescid-i Aksa Sultan Süleyman'ın mabedi üzerine kurulmuştur. Ve orada büyük bir tapınak yapılacak muhteşem bir tapınak. Ve Antikristos (Mesih karşıtı) bu canavar orada o mabette kendini tanrı ilan edecek. Tâ ki Mesih görününceye kadar. Mesih'in görüneceği kesindir kutsal kitaptandır. Canavar Antikristos Müslümanlar'ın Yecüc Mecüc dedikleri veya Deccal dedikleri o da kesindir. Geriye tapınak kalıyor nerede olacak ve bu Antikristos kimdir? Şu an düşünülen bir şey var. Deri altına çip yerleştirmek istiyorlar. Bazılarına göre de bu bir ön hazırlıktır. Çünkü gittikçe insanlar bir yere teknolojiye bilgisayara bağlanıyor. Ve bu mantıklıdır. Her şeyimizi bir çiple deri altından öğreneceklerse, o zaten bir yere bağlantılıdır. Süryaniler Hristiyanlığı kabul eden ilk millettir o yüzden biz İncilden başka inançlardan çok fazla etkilenmemişiz.

Siz İncil'i çocuklarınıza anlatıyor musunuz?

Hayır, zordur hocam yani bir çocuk okuldan geliyor, ev ödevlerini yapması temizlenmesi epey zaman alıyor. Televizyon, laptop ve oyuncaklarla zaman kaybediyorlar.

Derleme ortamı

Süryani derneğinde yapılmıştır.

Kaynak Kişi 9

Ehlen ve sehlen, baş göz üstüne geldiniz.

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Abdulkadir Çiçek, 1949 Mardin doğumluyum. İlkokul mezunuyum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet kapısından gökten “Mehdi” isminde bir veli inecek. Şam’da bir minareden ses çıkıp ezan okunacak, İsrâfil meleği Sur’u üfleyecek ve ortalığı kulakları sağır eder derecede bir gürültü saracak ve hemen ardından dünyadaki her şey unufak olup dümdüz hale gelecek. O kadar ki yere konulan bir yumurta akının oluşturacağı tümsek dahi uzak mesafelerden fark edilebilecek. Âdemoğlu Şam’da 12 sırayla toplanacak. Bunlar 6. sırası Peygamber Efendimiz (S.A.V)’le birlikte Cennete gidecekken, geri kalan 6 sırası işlediği günahlara göre Cennet, Cehennem veya önce Cehennemde günahlarının bedelini, azabını, kefarecini ödedikten sonra; çektikten sonra Cennete gidecek.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme yapılmıştır.

Kaynak Kişi 10

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ali Bağlan, 70 yaşında ilkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Dengbejim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Allahu Teâla ilk başta kendisinin büyüklüğünü söyleyerek zulmedenler nerde öne çıksınlar diyecek. Zorbalar, zinâ yapanlar nerde diyecek. İnsanlar korkudan titreyecek. Kavurucu bir sıcak olacak. İnsanlar kendi terleri içinde bataklığa girmiş gibi tikanacak. Herkes kendi derdinden titreyecek. Baba oğlunu, anne kızını tanımayacak. Şu şunun oğlu veya kızı diye torpil yapılmayacak. Kimsenin kaçacak yerleri kalmayacak. Güneş yeryüzüne daha yakın olacak ve Kur’an okuyanlar korunacaklardır. Herkes kendi ameliyle yargılanacak. Allah lafı ağza alınmadığı gün, tövbe kapısı kapanır ve bir süre sonra kıyâmet kopacak.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin kendi evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 11

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ayşe Aydın, 75 yaşındayım.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet günü dünya yerle bir olacak. Her yeri su basacak, herkes bir yerlere koşturacak. Kimse kimseyi tanımayacak. Herkes kendi derdine düşecek ve yaptıkları günahları bir bir hatırlayacaklar. İnsanların gözleri tepelerinde olacak. Bunun sebebi insanların çırlıçıplak olması. Kimse kimseyi görmeyecek. Güneş dünyaya çok yaklaşacak. Kur'an okuyanlar, okudukları Kur'an'ın yaprakları sayesinde o kızgın Güneşten korunacaklar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 12

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Sadiye Aydın, 42 yaşında ilkokul mezunuyum.

Ne işle meşgulsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kimse kimseyi görmeyecek. Güneş dünyaya çok yaklaşacak. Kur'an okuyanlar, okudukları Kur'an'ın yaprakları sayesinde o kızgın Güneşten korunacaklar.

Derleme Ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 13

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Zakir Bağış, 50 yaşındayım. Mardin Ortaköy doğumluyum, Ortaköyde ikamet ediyorum. Öğretmen okulu mezunuyum. Sünniyim ve Şafii Mezhebine mensubum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ortaköy Cumhuriyet Ortaokulu müdürüyüm.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet yani dini bir terim. İnananlar kıyâmetin kopacağına inanır. İnanmayanların kıyâmetle de alakası olmaz. Ama Nasreddin Hoca'nın dediği gibi demişler hoca kıyâmet ne zaman kopar? Demiş vallahi sen ölürsen büyük kıyâmet kopmuş olur karın ölürse küçük kıyâmet. Çok doğru söylemiş. Yani kıyâmetin kopması benim anladığım kadarıyla dünyadaki hayatın son bulmasıdır. O da her an olabilir. Şöyle dünyamıza bir gezegen çarpabilir. Yörüngesinden çıkıp uzayın derinliklerine giderse dünyada hayat biter. Bu tartışılmaz bir gerçek. Ama bu bugün mü olur başka zaman mı olur veya dünyanın içindeki o sıcak hani bize anlatılan şekilde magmanın dışarı fişkırması yani bir şekil dünyadaki hayat elbette son bulacak çünkü yaratılmış her şeyin bir sonu vardır böyle inanıyoruz. Ama nasıl olacak ancak Allahu Teâla bilir. Ama yani bugün mü kopar yarın mı kopar belli değil.

Şimdilik bunları ben hatırlıyorum. Belki başkarını da duymuşluğum vardır ama şu anda bunları hatırlıyorum. Ama hakikaten insan öldüğü zaman artık seninle ilgili yaşam bitmiştir. Bu dünyadan farklı bir âleme geçiyorsun ruhların yaşadığına

inanıyoruz. Hesap olacak işte Cennetlik misin Cehennemlik misin? Artık kişi öldü mü kıyâmet kopmuştur. Misal ben dünyadaki hayatın son bulacağına değil ne zaman dünyada hayat son bulacak onunla böyle kafa yoracağıma onun için hazırlık yapacağıma bence insan kendi ölümüyle kendi kıyâmetiyle ilgili hesap yapsa daha doğru olur. Çünkü benim şu anda yaşım 50 çok yaşasam 50 yıl sonraya kadar yaşarım değil mi? Ama 90 yıl daha yaşamam mümkün değil. Yani 30-40 yıl ama belli olmaz belki 5 yıl belki 10 yıl sonra ölürüm. Ama şudur artık yaşayan insanların kıyâmete hazırlık yapmaları lazım. Kendi kıyâmetleri evet. Ben öyle düşünüyorum ve kıyâmet dünyada hayat son bulacak dedik ya zaten çok da önemli değil benim hayatım 30 yıl sonra bitecek ben artık bunu kestirebiliyorum. Yani insanlarımız kıyâmet ne zaman kopacak onunla uğraşacaklarına kendi kıyâmetlerini düşünseler ve onunla ilgili hazırlık yapsalar daha doğru olur diye düşünüyorum.

Alâmetler nelerdir?

Bazı alâmetleri var işte Güneş doğudan değil batıdan doğacak. Bu şekil birkaç alâmetten bahsedilir. Bunlar ortaya çıkarsa kıyâmetin kopacağı yakın olur. Ve Allahın adının unutulduğu bir dönemde kopacağı dile getirilir. Yani yeryüzünde Allah'a inanan kimsenin kalmadığı bir dönemde kıyâmet kopacak. Çünkü Mü'minlerin inanan insanların yaşadığı bir dünyada kıyâmet kopmaz deniliyor. Ben böyle inanıyorum. İşte inanan insan olmayacak. Allah'ın adını zikredecek anacak hiç kimse olmayacak yeryüzünde daha sonra işte tabi Güneş doğudan değil de batıdan doğar. Bu da dünyanın yörüngesini şaşırması anlamına gelir değil mi? Yani bir şekil dünyada hayat son bulacak deniliyor inanıyoruz. Ama ne zaman olacak belli değil. Ben inanmıyorum ama büyükler eskiden ne zaman bir katır doğurursa o zaman kıyâmet kopar derlerdi.

Derleme ortamı

Okulda kendi odasında görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 14

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Fidan Özkan, 26 yaşındayım. Nusaybin doğumluyum, Mardin’de yaşıyorum. Şafii Mezhebine mensubum. Yüksekokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Mardin Artuklu Üniversitesi’nde bilgisayar işletmeniyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Ne diyorlar Sırat Köprüsü mü? İşte kıyâmet günü Sırat Köprüsü’nden geçerken herkesin günahları sırtında çamur olacakmış. O çamurları insan sırtında taşıyacakmış. Kur’an-ı Kerim okuduysan başında bir şemsiye olacakmış. Öyle diyorlar. Ondan sonra bir de diyorlar Mardin rüzgârla yok olacakmış. Bu kıyâmet alâmetiymiş rüzgârla kaybolması. Bir de Hecücler mi doğacak diyorlar. Çok kız doğacağını da duymuştum. Bir de doğudan Mesih kalkacakmış. Doğudan gelecekmiş ama.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin iş yerindeki odasında gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 15

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Cemile Ataözcan, 60 yaşındayım. Okumam yazmam yok, Ortaköy Beldesi’nde yaşamaktayım. (Arapçadan Türkçeye aktarma)

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

O Allah’ın işidir vallahi bilmiyorum. Yedi sene boyunca ekin falan olmuyor. Yedi sene kıtlık geldikten sonra. Yerden bir hayvan çıkacak. Deccal gelecek Müslümanları kendi yanına çekmek için yiyecek getirecek. İnsanları yemekle kandırarak. Kim onun tarafına geçerse işte dinden çıkacak. Deccal’den sonra zaten iman kalmayacak. Tövbe Kur’an kalmaz. Tövbe kapıları kapanacak. Dünya dümdüz

olacak. O kadar düz olacak ki bir yumurtayı bir taraftan koysan öbür taraftan çıkacakmış. Bunları eskilerden hocalardan duyduklarını ifade ettiler.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinin önünde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 16

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Meryem Ataözcan, 85 yaşındayım. Okuma yazma ve Türkçe bilmiyorum. (Arapça yapılan görüşme Arapça bilen biri tarafından spontane tercüme edilmiştir.)

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Seydadan, âlimden duyduğu kadarıyla. Yedi yıl kıtlık gelecekmiş. Ondan sonra Deccal gelecekmiş. Sonra Mehdi gelip Deccal'i öldürecekmiş. Eskiden köyde yaşayan bir âlim vardı bunları ondan öğrendim. Bu âlim de zaten akrabamdı.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde yapılan bu görüşme Arapça olarak gerçekleştirilmiş; spontane çeviriyle Türkçe'ye aktarılmıştır.

Kaynak Kişi 17

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Emine Ataözcan, 53 yaşında Ortaköy doğumluyum. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nasıl kopacaktır?

Duyduğuma göre tabî ki sular çekilecekmiş. Güneş batıdan doğup doğudan batıcakmış. Binalar çoğalacakmış. Onun dışında şu an aklıma bir şey gelmiyor.

Derleme ortamı

Kaynak kişi akrabalarına giderken yolda soru yöneltilerek gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 18

Adım Mehmet Bağış, 53 yaşında Ortaköylüyüm. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilik yapıyorum

Kıyâmet nasıl kopacak?

Bana çocukken hikâyeler anlattılar ama bilmiyorum, ancak imamlar bilir bunu. Kıyâmet kalkar sonra dünya bozulur. Bir yumurta...Güneş batıdan doğar. Öyle şeyler anlatılırdı yani. Dünya hepsi düz olur yani. Doğduğumuzdan beri kıyâmet kopar diyorlar. Dünya bozulur yarın öbür gün bir hafta. Yani ben dünyanın nasıl bozulacağını bilmiyorum deprem mi olur. Bilmiyorum Allah'ın takdiri o. Denizle dağlar hep bir olur. İmamların anlattığına göre böyle olacak. Biz imamdan duymuşuz bunları.

Derleme ortamı

Kaynak kişi yolda giderken durdurulmuş, derleme kendisine soru yöneltilerek, birlikte yürüyerek gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 19

Hoşgeldiniz gençler,

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hüseyin Badur, 68 yaşında Ortaköylüyüm. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Bakkalım var.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak alâmetleri nelerdir?

Allah u Teâla, iyilik kötülük millet çok yapıyor. Sonra çok olduktan sonra O zaman artık açlık çok olur. İnsanlar kalabalık olduğu zaman açlık çok olur. İnsanların yarısı var yarısı aç yarısı tok. O zaman Deccal benim arkamdan gelin diyecek. Ben sana her şeyi vereceğim, sana yemek vereceğim, su vereceğim. O zaman su da az olur. İnsanlar susuzluktan ölecekler. Seni zengin edeceğim diyecek (Deccal). Deccal'in arkasından giden kişinin imanı gidecek. Arkasından gitmeyecek kişinin inşallah imanı bütündür, Cennete de gider. Ondan sonra Allahu Teâla artık çok fazla açlık olduğunda İsâ'yı indirir. Şam'da Hz. İsâ inecek. Bu işlerin hepsi Şam'da olur. Şam'da inen Deccal'e kılıçla vurur onu iki parça yapar. Artık Yahudiler kaçıyorlar. Yahudiler hangi ağacın arkasına saklansa ağaç dile gelip, gelin burada bir Yahudi var diyecek. Taşın arkasında saklansalar, taş dile gelip gelin bakın bir Yahudi benim arkamda da var diyecek. Bunlardan sonra Allah u Teâla artık kıyâmeti koparır. Yeryüzü dümdüz olacak, dağ deniz bir olur. Yumurta'yı burada koyarsın Şam'da görürsün dünya o kadar düz olur. Yani eskilerin dediği gibi, Şeyh Abdulkadir'in dediği gibi, Şam'da bir yumurta koysan buradan görünür. Bunu bize Seyda Abdulkadir Hazretleri anlattı. Seyda'nın adı Abdulkadir İmamoğlu. Biz de bunları çocuklarımıza torunlarımıza imanlı olsun Allah'tan korksunlar diye anlatıyoruz.

Ağzınıza sağlık çok teşekkür ederiz

Ne yaptık ki

Derleme ortamı

Kaynak kişinin bakkal dükkanında soru yöneltilerek sohbet tarzında gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 20

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Fahrettin Aslan, 67 yaşında ilkokul mezunuyum. Ortaköylüyüm.

Ne iş yapıyorsunuz?

Uzun yol şoförlüğünden emekliyim.

Kıyâmet nasıl kopacak?

“Le İlahe İllallah” dünya üzerinde söylendikçe kıyâmet kopmaz biz büyüklerden böyle duyduk. Bunu işitmişiz (gülerek söylüyor). Diyelim ki “Le İlahe İllallah” bitti o zaman ne olacak, kıyâmet nasıl kopar ne duymuşsun? Ne bileyim nasıl olur, insanlar bütün küfre gidecekler. O zaman biliyorsun dünya dümdüz olur. Anlatılanlar, büyüklerimizden duyduklarımız sanki aklımızda mı kalıyor, camiye gidiyoruz çıkınca ne varsa hepsini unutuyoruz. Bunlar kafamızda kalsaydı ben de sizin gibi öğretmen olurdum.

Derleme ortamı

Arkadaşlarıyla birlikte evlerinin önünde oturup sohbet ederken görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 21

Kendinizi tanıtır mısınız?

Öncelikle hoş geldiniz,

Hoşbulduk, bize diğer kaynak kişilerle görüştürdüğünüz için de derlememize katıldığınız için de çok teşekkür ederiz.

Rica ederim, faydalı olabildiysem ne mutlu.

Adım Mehmet Ataözcan, 1977 Ortaköy doğumluyum. Lisans Mezunuyum. Ortaköy’de ikamet ediyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ortaköy Cumhuriyet İlkokulunda müdür yardımcılığı yapıyorum.

Kıyâmet anında neler olacak?

Eskilerden duyduğumuz kadarıyla dünyada fitne fesat çoğalmadıkça, güven bitmedikçe ve hayâsızlık olmadıkça kıyâmet kopmazmış. Kıyâmetin kopma alâmetlerinden biri de önce mutlaka Güneş batıdan doğacak. Doğudan değil de batıdan doğacak. Ondan sonra kıyâmet kopacaktı. Deccal inecek. Fitne fesat çıkacak ve yedi yıllık kıtlıktan sonra Deccal inecek. Sihiriyle şirk getirecek onlara yemek su gibi. Bu getirdikleriyle insanları kandırmaya çalışacak ve kendi tarafına çekmeye çalışacak. Onun tarafına gidenler kaybetmiş olacak, ona kanmayanlar kazanmış olacak. Bu Deccal fitne fesat çıkardıktan sonra Hazret-i İsa, Mehdi olarak bilinen Şam'da inecek Deccal'i öldürecek ve ondan sonra dünyaya huzur ve mutluluk gelecek. O huzur ve ferahlık artık bazılarının göre 100 sene, bazılarının göre daha az, bazılarının göre daha fazla sürecek. Daha sonra Sûr'a üflendikten sonra kıyâmet kopacak. Mahşerde insanlar toplandıktan sonra hesap sorulacak. İyiler Cennete, kötüler Cehenneme gidecek.

Derleme ortamı

Derleme kaynak kişinin kendi evinde gerçekleşmiştir. Bize Ortaköy'ü kendisi gezdirdiği için hemşehrilerinin bilgilerini de bize özet olarak vereceğini ifade etmiştir.

Kaynak kişi 22

Merhaba

Merhaba hoşgeldiniz

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Muti Işıltı, 1950 Mardin doğumluyum. Mardin'de yaşıyorum. Akademi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Sigortacıyım.

Kıyâmet ile ilgili bildikleriniz nelerdir?

Şimdi Kur'an bize bazen örnekler veriyor. Sizin yokken varoluşunuz gibi. Yani yok olduğu halde insanoğlu, sonradan var edildiği bilgisi var. Meselâ Nisa Suresi'nde şöyle bir ibare var. İnsan yaratılmadan evvel kâinatta hayat devam ediyordu. İnsan bu kâinat sahnesine sonradan katılmış. Demek ki beşer yaşantısının bir başlangıcı var bu başlangıç kâinatın ileri şeyinde, ileri safhasında başlamış. Bunları incelediğimiz zaman beşer hayatından çok daha eski fosillerin görüldüğü tespit edilmiş. Buradan anlaşılıyor ki insan kâinata bazen bir şeyler katılıyor. Şimdi Kur'an bunu bize haber verdiğine göre Kur'an bize kıyâmetin kopacağını da haber veriyor. Bir gün bu kâinatın sonunun geleceğini bildiriyor. Eğer geçmişte verilen bilgiler müsbet bilimler tarafından doğrulanıyorsa o zaman bu gelecekle ilgili bilgilerin de doğru kabul edilmesi gerekir. Meselâ bir başka örnek söyleyeyim insanın şu andaki oluşum şekli yani ana rahmine düşme şekli örnek olarak veriliyor ve şu ana kadar bu oluşumu tersine çevirecek tek bir keşif yok, bilimsel bir keşif yok. Ve hatta böyle bir çaba da yok. Dolayısıyla Kur'an'ın bize yaptığı izah doğru kabul ediliyor. Bunlar doğru kabul edilirse. Kur'an'ın doğru hüküm verdiğine de inanılması gerekir.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Dünyada şu anda bir fizikî ve kimyevî düzen var. Kıyâmet bu fizikî ve dünyevî düzenin bozulmasıyla kopmaya başlayacak. Yani meselâ bir yerde "Ve izel bihâru fucciret" deniliyor. Yani denizler coştugu zaman. Yani denizler mevcut kimyevi yapısından ayrışmaya başladığı zaman. Şimdi biliyoruz ki h₂o suyu oluşturan moleküllerdir. Yanlış söyleyebilirim hidrojen sanırım yanıcıdır, oksijen yakıcıdır. Ama iki molekül hidrojen veyahut bir molekül oksijen; ikiye bir geldiği zaman yakıcı ve yanıcı olan iki gaz bir araya geldiği zaman ne yakıcı ne de yanıcı özelliği kalıyor, bunlar suyu oluşturuyor ve artık su hayat oluyor. Şimdi bunları bazı aygıtlarda birbirinden ayırdığımız zaman hidrojene yanan bir kibriti yaklaştırdığımız zaman patlayarak yanıyor oksijen ise kibrit yanına yakınlaştığı zaman kibriti yakar. Şimdi düşünün âyet bize diyor

ki: Denizler sular yani birbirinden ayrışacak. Peki bütün deniz sularının bir tarafındaki hidrojen bir tarafa oksijen bir tarafa gittiği zaman bunlar ne büyük patlamalar oluşturur. Bunlar insanoğlunun hayal gücünü aşar.

İkincisi yıldızlar dürüldüğü zaman diyor. Yani dürülmek onların enerjilerinin bittiğini ifade ediyor. Yani şu anda bizim galaksimizde mevcut olan Güneş enerjisini tükettiği zaman enerjisi azaldığı zaman yani şöyle düşünelim birgün Güneş'in iki saat geç doğduğunu, dünyada ısı sistemi ne kadar etkilenir. Güneş artık yavaş yavaş bir gaz lambasının enerjisini tükettiği gibi yavaş yavaş enerjisini tüketip söndüğü zaman galaksimizde ne ısı kalır, ne çekim gücü kalır, hiçbirşey kalmaz. Şimdi bu iki örnek sadece iki örnek daha başka örnekler var.

Daha başka örnekler de var fırtınanın esmesi diye örnekler veriliyor. Şimdi düşünün enerji kalmadığı zaman soğuma ne kadar olur. Derece nereden nereye düşer yani Güneş enerjisi artık tükendiği zaman nereden nereye düşer ve o ısı değişiminin ne kadar yüksek rüzgârlara neden olacağını ve böylece dağların hatta yıldızların gezegenlerin savrulacağı bir olay kargaşa ortaya çıkar ki yıldızların birbirine artık milyon ton mu milyar ton mu ağırlığındaki bu iki kütlelerin birbirine çarpışmasıyla ne gibi bir olay ortaya çıkar bu insan hayalgücünün yetmeyeceği bir olaydır. Yani buna benzer Kur'an bize bazı bilgileri izâh etmiştir. Kur'an bize bu sonun geleceğini bu sonun bütün kâinat için geleceğini bu sondan sonra yeni bir hayat sahnesinde hatta bazı görüşlere göre sadece insanoğlu mahşer günü hesaba çekilecek. Bir kısmı Allah'a itaat edenler Cennet'e itaat etmeyenler de Cehennem'e gidecek gibi görüşler var. Şimdi dünya hayatını incelediğimiz zaman hakikaten dünyada bazı insanların Allah'tan korkarak dürüst davranmak çabasında oldukları bazı insanların ise bu titizliği göstermediği görülüyor. Tabî ki bu insanı yaratan kudret bu insanların titiz olanlarını mükafatlandırmak titiz olmayanları da cezalandırması gerekiyor. Adâlet gereği bunun böyle olması gerekiyor. İnsanoğlu yaratıldıktan sonra sen al istediğin gibi davran gibi bir şey söz konusu olamaz. Bu ilahî kudrete yakışmaz. Bu nedenle bir hesap gününün mevcut olduğu söyleniyor. Mahşer gününden sonra da yeni hayat sahnesinde ve burada insanların ayrışacağı dürüst olanların Cennet'e ve bitmeyen bir hayata sonu gelmeyen bir hayata nakledileceği diğerlerinin ise tabiri caizse sonu gelmeyen bir yokoluşa

gidecekleri, yani Cehennemi mutlak bir yokoluş olarak tarif edebiliriz. Orası gerçekten bir kahır bir insanın edebi yokolması hayatının son bulması göreceği en büyük zarardır.

Konuyla ilgili büyüklerinizden duyduklarınız nelerdir?

Şimdi bir de ekmekle ilgili yani adeta ekmeğe bir kutsiyet tahsis edilmiş geçmişte tabi bu yanlışlıklardan biridir. Yani ekmek kadar diğer nimetlerde çok kutsidir. Ya hepsi kutsidir ya da hiçbiri kutsi değildir. Allah tarafından insanlara sunulmuş nimetlerdir bunlar. Bu nimetleri harcamamak israf etmemek gerekiyor bu nedenle ekmekle ilgili de bazı hikâyeler anlatılır. Ekmeği döken ahirette aç kalacak gibi şeyler anlatılır.

Dünyanın öküzün boynuzunda olduğu gibi anlatmalar sapık inanışlardır. Bu coğrafi keşiflerin daha olmayışıyla ilgilidir. Dünyanın tepsi gibi düşünmesi fırtınaların sellerin depremlerin olmasıyla alakalıdır. Bilimle izâh edilmeyen şeyleri insanoğlu bu tepsi neden sallanıyor olsa olsa dünya bir öküzün boynuzundadır gibi düşüncelerdir. Tabi bunlar biraz da Ortaçağ inançlarıdır. Yani Ortaçağda Hristiyan bilimadamları da dünyanın yuvarlak olduğunu savunmuşlardır. Fakat kilise buna karşı çıkmıştır. İslâm kültürü de bunlardan etkilenmiş. İslâm kültüründe dünya küre şeklindedir gibi ifadeler vardır. Kur'anı Kerim'de gene Ay tutulmasını ve Güneş tutulmasının nasıl olacağını Yasin Suresi'nde izah etmiştir. Yani ama o günkü bilimsel keşifler Kur'an ı Kerim'in bu âyetlerini açıklamaya yeterli olmadığı için bazı çevrelerin ve menfaatler için bu görüşlerden etkilenmiştir. Aslında Kur'an ı Kerim yıldızların Güneş'in hiçbir yere dayanmadan bir ahenk içinde bir rota izleyerek yüzdüğünü dile getirmiştir. Bazı ilmî çevreler Güneş'in hareket etmediğini iddia ediyorlarsa bile Kur'an- ı Kerim Güneş'in de bir hedefe doğru aktığını Kur'an-ı Kerim bize izah etmiştir.

Çocuklarınıza bilgilerinizi aktarıyor musunuz?

Şimdi Mardin'de şöyle bir şey anlatılır ve başka bir yerde bunu ben duymadım görmedim. Meleklerin büyüklerinden "Azail" isimli bir melek, hiçbir yerde ben Azail ismini ben duymadım. Sadece Mardin kültüründe var bu. Bu melek çok muttakıymış, Çok takvalı Allah'tan çok korkan biriymiş. O bir haber duymuş. Biri Allah'ın rahmetinden kovulacak. O da muttaki olduğu için sürekli dua edermiş. Dermiş ki ya

Rabbi! Hiç kimse senin bu rahmetinden mahrum olmasın, senin rahmetinden mahrum olan kim olursa olsun; Âdem olur, cin olur, bildiğimiz bilmediğimiz bir mahlûk olur. Hep dua edermiş ama kendine de ben de Ya Rabbi ben de bu rahmetinden mahrum olacakların içinde olmayayım demeyi unutmuş. Böylece bu Allah'ın rahmetinden kovulmuş. Meleklerin büyüklerinden olduğu için de şeytanlaşmış. Şeytan olduktan sonra da hasedinden dolayı, kıskançlığından dolayı, başkasına kendinden daha fazla değer verdiği için âleme, Azazil kıskançlığına kapılmış ve Âdemi Cennetten kovdurmak için uğraşmış. Onun soyundan gelenlerin şeytanlar olduğu Mardin'de anlatılır.

Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederiz.

Rica ederim.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin kendi iş yerinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 23

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Murat Sincar, 35 yaşında Mardin doğumluyum. Mardin'de yaşıyorum. Lise mezunuyum.

Ne işle meşgulsünüz?

Bilgisayar sattığım ve tamir ettiğim bir dükkanım var.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Şöyle başlayalım ilk önce herkesin bildiği kitabi bilgiler var bir de annelerimizden, atalarımızdan veyahut da yakın çevremizden ve dışarıdan etki altında kaldığımız hikâyeler var. Büyüklerimiz genelde biz küçükken günahattan korumak ve korkutmak için bu hikâyeleri anlatırlardı. Bunlarla ilgili son alâmetlerin Mehdi'nin ineceği, Dedcal'e karşı bir savaş vereceği, efendime söyleyeyim İsâ Peygamber'in ineceği ile ilgili bazı inanışlarımız var. Bunların ötesinde bir de efsaneleşmiş hikâyelerimiz var. Meselâ işte kıyâmetin denize yakın yerlerde denizin altında kalma,

efendime söyleyeyim dağ bölgelerinde yüksek tepelerde onların çatlaması, patlaması artık yanardağ veyahut da öyle bir şey ama Mardin’de kıyâmetin nasıl kopacağı ile ilgili en büyük şey rüzgârla ilgili bir efsane var. Rüzgârın daha doğrusu kasırgaların Mardin’i yok edeceği ile ilgili. Meselâ bizim milletin bilinçaltına yerleşmiş artık herkesin hikâyeden hikâyeye içinden çıkardığımız bazı bilgiler var. Meselâ diyorlar ki Mardin’i götürse götürse rüzgâr götürür. Aslında Arapça terimler de var bunlarla ilgili. “Yu kul heger merdin ra hat ra hat fehil heve rızbah tetroh.” Yani Mardin gitse gitse bu sert ve şubat rüzgârlarından gider diye bir tabir var. Ondan sonra yani herkesin bildiği gibi kitabî bilgiler ağırlıkta. Tabi burada efsaneleşen bilgiler şunlardır. İşte son zamanlarda milletin artık ar perdesinin kalkması, binanın ve zinanın yüksek olması, çoğalması, efendime söyleyeyim gelir kıstasının milleti şükürsüzlüğe itmesi. Bunlar neden olarak gösteriliyor.

Şöyle söyleyeyim 35 yaşındayım yaşım fazla büyük değil ama küçük de değilim orta yaş sınıfına gelmek üzereyim ama ben 1990 öncesi çok çok küçük şeylerle bile milletin mutlu olabildiğini gören bir insanın ama 97-98’den sonra artık evler, arabalar bile milleti mutlu etmiyor, evin içini dolduruyorlar. Ben kendimden örnek vereyim size. Eski taş yapı bir evde oturuyordum. İki oda; salon, mutfak, banyo, tuvalet hatta banyo da yok mutfağı bölüp hem banyo hem mutfak olarak da kullanılıyordu. Ben eşimle 2006 yılında evlendik oraya oturduk. Oturma gurubu aldık işte yatak odası bu teşbihi göstermemdeki neden şu anlamda söyleyeceğim size yani eskiden o evde kaç nüfus rahat ve mutlu bir şekilde yaşıyordu. Şu an iki kişi nasıl yaşayamıyor. O ev bize dar geliyor diye ben anlatayım size. O evde bir nine bir dede kalıyordu artı evli bir çocuk evin en büyük oğlu evli ve iki çocuk sahibi. Bunun yanında iki tane erkek çocukları iki tane kız çocukları. Yani nüfus olarak şöyle söyleyeyim dede, nene anne, baba, çocuklar ve torunlar dahil 11 nüfus o evde çok rahat geçiniyorlardı. Bu benim küçüklüğümde aynı mahallede olduğum evde. İşte biz geçtiğimizde artık üç kişilik bir aileye o ev dar geliyor. Yani artık milletin alım gücünün çok olmasıyla artık -geçim sıkıntısı demiyorum- geçim sıkıntısı şu an ki Mardin için ben o cümleyi doğru bulmuyorum. Yani aç olanı görmedim. Açlıktan ölen de otuz yıldır denk gelmedi. En kötü ihtimal bir parça ekmekle de millet doyabilir. Milletimizin şu anki yani daha

doğrusu buradaki insanların alım gücü çok yüksek ne alıyorsa mutlu olmuyor. Bu gerçek ve tartışmaya açık değil. Adamın arabası var en fazla on gün seviniyor buna. Atıyorum 1990 yılından önce arabası olsa herhalde 3 yıl sevinirdi. Evi olsa takla atar havada. İşi gücü hali vakti yerinde olsa parası çok olsa çok daha mutlu olur. Millet artık mutluluk değer çetelesi değişti. Çok malının olması çok paranın olması milletin artık hayatını çok fazla kolaylaştırmıyor aksine zorlaştırıyor bence. Çünkü şu an 2000 yılından sonra bilgisayar işiyle uğraşmaya başladım ben kendim üzerinden gideyim başkasını anlatmama gerek yok. Bilgisayar işiyle uğraşmadan önce zamanım çok boldu günü bitirmem için bayağı bir şeyler eklemem gerekiyordu kendime. Halı saha olur yüzme havuzu olur tabi sosyal aktivitelerimiz de o zaman kısıtlı yani 2000 yılından önce Mardin’de. Ama bugün milletin evine bilgisayar girdi, televizyon girdi birçok kanallı uydular girdi hatta o kanallar arasında bir tur atmak bile 3-4 saat demek. Millet şu anki en büyük problemi zamanla ilgili. Bununla ilgili de kıyâmete bağlı zamanla ilgili çok fazla anekdot var. Zamanın yetersizliği, zamanın yetmemezliği... Eskiden zaman çok, 24 saati bir insanın nasıl kullanacağını planlaması gerekmiyordu. Çünkü çok boş zaman var istediği zaman istediği yerde olma lüksü vardı. Bugün öyle bir şey söz konusu değil. Takdir edersiniz bugün bir memur saat 8.00’de işe gidiyor öğle aralarında vakitsizlikten evine dönemiyor. Eskiden dönüyordu benim babam eve yemeğe geliyordu. Evine gitme gibi bir durum yok artık hatırlıyorum eskiden arabalarda bu kadar çok değildi ve eve gidip gelmek için arabaya da ihtiyaç var. Bugün arabalar çok ama yine eve gidip gelme durumu yok. Efendime söyleyeyim milletin o şükürsüzlüğü ile ilgili o bağlamda şöyle bir cümle kullanayım akşam memur beş buçuk altı gibi evine geldiğinde yemeğini yer, bilgisayarda takılacak iki saat, iki saat televizyon izleyecek. Millet en çok şöyle söyleyeyim bilgisayar, televizyon ve teknolojik ürünler hayatını alt üst etti. Bunlarla ilgili dedelerimizin nenelerimizin bize anlattıkları şu vardı 1950’li yıllar öncesi her evde televizyon yok, belirli evlerde televizyon var. Her evin başına bir tane haç gelecek. Tabi o kastedilen haç eski karasal yayın için anten. Yani o şekilde görüyorlardı. İşte onlar geldiğinde kıyâmete az kalmış veyahut da kıyâmetin kopmasına az kalmış gibi tabirler kullanılıyordu ve bunu ben küçüklüğümde çok iyi hatırlıyorum. Olmuyordu yani yok ama var da yok yani o zaman paranın çok ciddi bir kıymeti var yani para para kıstası içindeydi, mal mal kıstası

içindeydi ama şuna en zayıf insanların bile malı var en zayıf insanların bile evi var arabası var tabi herkesin kadarınca tabi. Ama şöyle söyleyeyim şu anki milletimizin en büyük sıkıntısı şu mutsuzluk, umutsuzluk. Büyüklerde bunu şöyle yorumluyor ahir zamanlarda son zamanlarda kıyâmete yakın zamanlarda milletin alabilitesi çok olacakken; her şeye sahip olurken mutsuz, bu mutsuzlukta kıyâmeti getireceği ile ilgili çok ciddi hikâyeler duydum. Ha bu kitabı bir bilgi değil yani bir hadisten bir âyetten alınma bir şey değil.

Bunları büyükleriniz mi aktardı?

Evet büyüklerin aktardıkları. Meselâ kadir kıymet bilmeydi, anne babaya terbiyesizlik. En sonunda fisku fucur edecek dedikleri cümleler kullanıyorlardı. Şu an için çok fazla büyük bir anlam ifade etmeyebilir ama eskiden meselâ en küçük terbiyesizlikler bile çok kötü horlanırdı. Ama şu an bugüne bakıyorum artık hırsızın bile kıymeti çok dolandırıcının öyle. Parası çok olan beyefendi olmayan yürü ya kulum. O şekilde ambiane bir tabir ile fazla argoya girmeden. Başka işte nenemlerin anlattıkları kıyâmet koptuğunda üstümüze ateş yağacak. Tabi müminler değil onlar ayrı bir muamele görecek.

Ben size bir rüyamı anlatayım aslında onların etkisi altında kaldım sanırım. İki yıl önce falan gördüm. Tabi eski evimde oturuyordum. Yeni yolda rüya işte güya öğleden sonra gözlerimi açıyorum bakıyorum her yerden işte uzaktan tekbir sesleri falan geliyor. Kimi “La İlahe İllallah” diye bağırıyor. Allahım ne oluyor yaz olmasına ve öğleden sonra olmasına rağmen gün açık değil böyle buğulu turuncu renkli kasvet bir hava bende kalkıyorum. Bana bugün cuma günü diyorlar sabah sen uyanmadığın için görmedin Güneş batıdan doğdu ki zaten bu hikâyeler dini kaynaklara da dayanıyor. Bugün dünyanın hayatın ve imtihanın son günü. Tabi bu anlattığım benim gördüğüm rüya. Bende bakıyorum tabi şu anki alay komutanlığının yanına doğru yürüyüşe başlıyorum. Bakıyorum herkes koşuyor korkuyor ama benim içimde bir korku yok. Bakıyorum böyle gökyüzünden meteor parçaları düşüyor. Tabi çoğu yere temas ediyor. Bazıları insanların üzerine düşüyor, vuruyor, parçalıyor, kırıyor, patlıyor. Ben de öyle eğlenceli bir şekilde bakıyorum etrafıma yani öyle çok fazla tasam yok. En sonunda

baktım birçok insana temas etmeye başlayınca baktım koşacak bir yer yok secde durumuna geldim. Ellerimi de başımın üzerine koydum: “Ya Rabbim!” dedim bugün buraya kadarmış yani ahiret buysa görelim dedim.

Bununla ilgili birçok şey var. Rüyayla ilgili şunu söyleyebilirim bilimsel olarak bilinçaltımızdan kaynaklı. Uydurma olabilir ama bilinçaltımızın bize oyunları veya halisülasyonları da olabilir. Büyüklerimizin bize anlattıklarının bizim üzerimizde muhakkak büyük etkileri kalıyor. Etki tepki olayından dolayı rüyalarımıza yansıyor yani. Meselâ aynı mahallede kaldığımız Hristiyan komşularımızın inançları da bizimkilerden çok farklı değil. Aynı dine inanmıyor olmamız bile bu gerçeği değiştirmiyor. Yalnızca Mardin’i bağlayan bir şeymiş gibi efsaneleşmiş hikâyelerimiz var. Hristiyanlar da hakeza aynı. Ya rüzgârdı ya kalenin yanardağ olmasıyla mütevellit kıyâmet senaryoları... Ama hepsinde şu var Güneş batıdan doğacak ve Müslümanların Cuma günü öğleden sonra kopacağı ile ilgili bir inanışı var. Tabi bunu destekleyen dini söylemlerde var desteklemeyenler de var. Şöyleki kıyâmetten önce Hacûc ile Mecûc ki bunlar Kuran-ı Kerim’de de geçiyor, İncil’de Tevrat’ta Sümerlerde de... Hatta televizyonda da izlediğim bizimle çok ilgisi olmayan daha doğrusu semavî din olarak görmediğimiz dinlerin efsanelerinde de Hacûc ile Mecûc yani yeri bitirecek yerdeki nimetleri bitirecek bir kavmin veya bir olgunun veya bir hayvan sürüsün... Aslında onunla ilgili tam bir tanım yok Mardin’de şöyle bir tanım var: Kısa boylu olacakları uzun kulaklı hatta yatarken bir kulağını döşek gibi altına diğer kulağını yorgan gibi üzerine örtebileceği gibi hikâyeler var. Şu anki bir insanın yarı boyunda. Hani bir ara trol oyuncakları vardı ya ben onlar gibi hayal ediyorum. Hatta neneme gösterdim bu oyuncaklar onlara benziyor mu diye. Nenem evet işte bunların yarım insan boyunda olanını düşün dedi. Nenem bize anlatıyordu biz küçükken bende merakımdan hep sorardım nene daha başka neler olacak diye. Kışın geceler geçmezdi. Eskiden 2 saate bayağı bi hikâye sığıyordu. Hacûc ile Mecûc ilk geldiklerinde önce buğdayı yiyecekler ekmek kalmayacak. Tabi bizim toplumumuzda ekmeksiz doymama gibi bir durum var. Ekmek ve bulgur kaybolursa harbiden doymayız. İlk önce buğdayı yiyecekler oğlum sonra sebzeleri meyveleri yeşillikleri yiyecekler sonra gelip evdeki nimetleri yiyecekler yani nimet derken yerden biten yenilebilecek ne varsa hatta ağaçları bile. Nenemin bana

anlattığı buydu. Tabi biraz daha büyüdük artık o nimetlere çok da fazla bağımlı olmadığımızı anlayınca en büyük bağımlılığımızın yakıt olduğunu anladım. Bence Hacüc ile Mecüc geldiklerinde önce petrolü içerler. Bunlar bir devir gelip gidecekler Allah onlara özel bir hastalık verecek kulakların arkasında sivilce gibi beyinlerine yakın ve hepsi bir anda bu hastalıktan mütevellit yok olacaklar. Onların hikâyesi bu kadar. Ondan sonra da Dedcal gelecekmiş ve Dedcal de tek boynuzlu iki üç insan boyunda ve Allah da ona mevsime, Güneşe, Ay'a, yere ve bitki örtülerine hükmetme gücü vermiş. Ama imânlı olanlar ona itaat etmeyecek çünkü o gücün Allah'a ait bir güç olduğunu bilecekler. Ama geri kalanlar diyecekler ki sen bizim Rabbimizsin. Tabi bu anlattıklarım kitabî bilgi değil nenemin anlattıkları. Nene dedim şimdi adam gelecek buğday ol diyecek olacak diğerleri açlıktan ölürlen diğerleri tok olacak yani güçlüden taraf olmak mantıklı değil mi? Yok oğlum dedi güçlüden taraf olursan ahirette ne yapacaksın orada buğday çok. Tabi bazıları espri. Tabi genç yaşa geldikten sonra yapmaya başladık ama küçükken bunları düşünemiyorduk. Belli bir zaman sonra Dedcal ile Mehdi Hazretleri –beklenen kurtarıcı eski hikâyelerde de var- gelecek. Dedcale karşı savaş açacak İran tarafından gelecek diye hikâyeye var. Aynı zamanda Mehdiyle beraber Hazreti İsa'nın da ineceği artık Hacca mı ya da Mescid-i Aksa'ya mı tam hatırlamıyorum artık. Nenemin nasıl anlattığını oraya inecek onlar beraber namaz kılacak Hazreti Mehdi onun önünde imam olacak. Yani namaza imamlık edecek. Ve o esnada kuranda da geçen Allahın iki ve üç olmadığı doğup ve de doğrulmadığı ile ilgili âyeti Mehdi okuyacak. Sonra Hazreti İsa sanki buna alınıyormuş gibi yapacak diyecek ki sanki başka âyet mi kalmadı. Yok diyecek başka hiçbir âyet aklıma gelmedi. Bu tabi eski anlatı. Onlar beraber Deccale karşı bir zafer kazanacaklar ve yanılmıyorsam nenemin şöyle bir tabiri var. Dünyada kırk yıl mı otuz yıl mı onu tam hatırlamıyorum çünkü bu anlattığım hikâyeyi nenem bana 25 yıl önce anlatmıştı. Müslümanların daha dorusu Allaha iyi iman eden müminlerin otuz, kırk ya da yetmiş yıl tam hatırlayamıyorum çok iyi bir hayat yaşayacağı Asr-ı Saadet devrine yakın peygamber efendimizin hayatta olduğu herkesin birbirini sevdiği dönem gibi bir devir olacak. Bir de eski anlatılarda bir iki tane çok büyük bir savaştan bahsediliyordu. Müslümanlarla kâfirler arasında bir savaş olacak ve nenemin anlattığı mermilerle kurşunlarla değil eski tip bir savaştan bahsediyordu. Taş sopa kılıç. Yani mekânîğin işlemediği barutun

patlamadığı bir zamandan bahsediyordu. Bu nenemin anlattıklarından hatırladığım. Bir de yaşlı amcaların kahvede otururken kendi aralarında anlattığı hikâyeler olurdu bu savaşlarla ilgili. Bu savaşlar Fırat bölgesinde “Ard-ı ruba” yani verimli toprak Ortadoğu dediğimiz yer daha doğrusu İsraililerin kastettiği bir arazi bu. Müslümanlar içinde önemli olan bir bölge. Dicle ve Fırat’ın arasında kalan topraklar. Bu bölgeyle ilgili büyük bir savaş yapılacağına dair hikâyeler dinliyorduk büyüklerden. O savaşla ilgili Allah öyle bir şey yapacak ki her şeyi sıfırlayacak. Hem Müslüman için hem de kâfir dediğimiz ikinci kısım için. Bunlar sıfırlandıktan sonra şöyle bir şey olacak kılıç kalkan mızrak ve ellerin kullanıldığı namertliğin olmadığı bir savaş bölümüne geçilecek ve bu savaşta çok ciddi bir kıyım olacağı anlatılıyordu. Bu kıyımın Müslümanların mı yoksa diğerlerinin mi olacağını bilmiyorum. Hatta şöyle bir anlatı var. Dicle ve Fırat Nehri’nin haftalarca, aylarca kan rengi akacağı şeklinde anlatılar var. Meselâ bunların yanında diyorlar ki Fırat kuruyacak dağlar altın çıkacak ve savaş nedeni olarak da onu gösteriyorlar. Bir de küçükken hatırlıyorum “Dabbetül Arz” dedikleri şey gelecek. Onun da bir özelliği var. İnsanlara söyleyecek sen Müslümansın ya da sen münâfıksın. Bu da Müslümanlar arasında kurtulanla kurtulamayanları ayırt edebilecek yeteneğe sahip. Neye benzediğini kimse bilmiyor. Tabi şimdi büyüdük ben de o olguları o hikâyeleri birleştirirken bir insanın mümin olup olmayacağını Allah’tan başka kimse takdir edemez. Ama bu anlatılar boş anlatılar olmayabilir. Kimisiyle biz yaşadık zaten. Bu savaşın olmama gibi bir durumu yok. Zaten Fıratla Dicle arasında bir savaş olacağı belirgin. Yahudiler istiyor Hıristiyanlar istiyor biz istiyoruz Müslümanlar çünkü dünyanın en verimli toprakları arasında yer alan bir bölge her türlü yemişin ve her türlü bakliyatın rahat yetişebileceği bir alan. Şu an bu mantığımla ve bugün ki teknoloji ile bende bekliyorum. Altın dedikleri altın olmayabilir. İnsan hayatını değiştirebilecek, kolaylaştıracak çok farklı madenler olabileceğine dair düşüncem var. Bir de kıyâmet günüyle ilgili şöyle bir şey var. O gün Kur’an-ı Kerim silinecek. Hiçbir âyet kalmayacak elinde Kur’an olanlar bile açtıklarında sayfalarda âyetleri bulamayacak. Ve orada bizim inanışımıza göre son bir kişinin bile kalbinden “La İlahe İllallah” sözü sökülmedikçe kıyâmetin kopmayacağı ile ilgilide bilgim var. İnşallah ona kalmam artık bunun için dua ediyorum kıyâmete kalmayayım diye. Ne işim var orada “La İlahe İllallah” lafını kalbimden söyleyemedikten sonra kalmamakta fayda var diğer tarafa

kâfir gitmek de var. Büyüklerimizden duyduğum ve birçok yerde de denk geldiğim kıyâmetin Müminlerin üzerine kopmayacağıyla ilgili. Müslüman olabilir ama mü'min değil Müslüman günahkâr olabilir. Uyandıklarında Allah'a sığınacaklar tövbe edecekler ama tövbe kapıları kapanmış olacak. Kur'an silinecek nur gidecek yani dünyadan büyüklerimizin bu konuda çok ciddi anlatıları var. Bir de Mardin ile ilgili kıyâmet senaryosu şu Mardin'i su götürmez. Su yok çünkü benim tahminim ve nenelerimizin, dedelerimizin anlattığı depremler olabilir. Rüzgârlar olabilir büyük kasırgalar şiddetli evleri yerinden sökecek taşları birbirinden koparacak rüzgârların olması. Tabi bu senaryoların hiçbiri benim gözümde kıyâmet için yüksek bir basınç yaratmıyor. Benim senaryomu söyleyeyim muhtemelen ateşle falan gider burası. Alttan bir lav tabakası mı diyeyim yanardağ mı diyeyim bilmiyorum çünkü Kur'an-ı Kerimle bu hikâyeleri yan yana getirdiğinizde birleştirdiğinizde şu olur burası rüzgârla giderse herkesin evi yıkılır. Herkes orada can verir. Başkada bir şey gelmiyor aklına ama Kur'anla birleştğinde diyor ya hani dağlar yürütüldüğünde taşlar paramparça olduğunda hallaç pamuğuna döndüğünde diye bir tabir var orada. Ya da yer yarıldığında sarsıldığında depremden bahsediyor orada yerin altına gelme tabirleri var orada ve o günle ilgili de çok büyük bir korku var. Burada yaşayan Müslümanların da, Hristiyanların da, Süryanileri de o günle ilgili o günü görmek istememeleriyle ilgili çok ciddi endişeleri var. Büyüklerimizin anlattığına göre belli bir süre böyle kalacak dünyada yaşam olmayacak ve Allah sonra herkesi kaldıracak tabi bu en başından en sonuna kadar ilk insana kadar herkes uyanacak tabi anlatılan zemin satıh onların gerçekliklerini bilmiyorum. İşte o gün herkes sırt sırta ardışık bir şekilde belli bir sıra gözetilmeksizin uzun süreler bekleyerek Güneş'in altında bekleyecek ve herkesin teri boğazına kadar gelecek. Anlatılar burada müminler için iyi tarafları var. Şöyle ki Allah onlara özel bir gölge verecek. Onları değişik bizim bilmediğimiz insanların görmediği bir şekilde suvaracak. Ama diğerleri boğazına bazıları kulak memelerine kadar yani nefes almayacak kadar kendi terinde ama kimsenin teri kimseninkine karışmayacakmış. O şekilde anlatılar da duydum. Yani Güneş o kadar yaklaşacak ki insanı yakmayacak ama insana nefes aldirmayacağı ile ilgili hesap zamanından önce olacağı ile ilgili. Bence kıyâmet günüyle ilgili çok fazla ayrıntıya girmemekte fayda var çünkü kimin ne göreceği kaç saniyede öleceği belli değil. Daha doğrusu zamanla ilgili şöyle bir mefhum var: Eskilerimizin işte

Peygamberden sonra on beşinci yüzyıl ya da on altıncı yüzyıl kıyâmet yıllarıdır. Onlar yüzyıl demiyorlar kırn diyorlar. Yani her yüzyıl Peygamberden sonra on altı kırn sayın diyorlar. Yani şuan için yakın görünüyor. Şu an on beşinci asır içindeyiz artık yüz yıl mı seksen yıl mı bilmiyorum. Öyle bi söylem de var yani. İnşallah o zamana kalmayız. Daha doğrusu bizim milletin alt yapısında da şu var. Kur'an-ı Kerim bilgileri o eski hikâyeleri hemen hemen yok etti sildi. Biraz daha öze dönüş var. Efsaneleşmiş kulaktan duyma hikâyelerin ötesinde artık kıyâmetin nasıl kopacağı ile ilgili çok açık âyetler var. Bir de bunlar bölgesel olacak hangi bölgeye nasıl olacağı ile ilgili takdiri Allah'a kalmış. Ama kıyâmet öncesi ve alâmetleriyle ilgili çok ciddi eski anlatılar var. Yani Kur'ana dayanmayan eski evliyaların anlattıkları tabi bizimkilerinde ekledikleri vardır muhtemelen içinde. Binaların çok olması teknolojinin çok ve yaygın herkesin kullanabileceği herkesin emrine verilecek. Doksan öncesi dönemi az çok hatırladığım cep telefonunu hayal bile edemezdim ama teknolojinin son yirmi yılda kat ettiği aşama çok hızlı ve bu da beni ürkütüyor. Yüz yıl boyunca hiçbir şey yok yirmi yılda çok şey var. Evinde dokuzuncu- onuncu elektronik eşyası olmayan yok. Evde artık elektronik olmayan cihaz yok.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin kendi iş yerinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 24

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Feyzi Olgaç, 1950 Mardin doğumluyum, yüksekokul mezunuyum. Mardin'de yaşıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Emekli memurum, şu an emlakçılık yapıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Sözlerime bir iki âyet-i kerime ile başlamak istiyorum. “Ey İnsanlar! Rabbinizden korkunuz; Şüphesiz ki, O kıyâmet sarsıntısı (zelzelesi) çok büyük bir

şeydir, korkunç. Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emziğinden geçer ve her yüklü kadın çocuğunu doğurur. İnsanları da hep sarhoş görürsün. Halbuki sarhoş değildirler. Fakat Allah'ın azabı çok şiddetlidir” (Hacc Suresi, 3 Âyet:12).

Rivâyete göre, bu zelzele kıyâmet esnasında olacaktır. Diğer âyeti kerimede, kıyâmetin dehşetini şu âyetle haber vermektedir. “Eğer küfürde kalacak olur iseniz, çocukları saçları ağarmış ihtiyarlara çevirecek olan günden kendinizi nasıl koruyacaksınız? O gün gök yarılacak, Allah'ın vadi yerine gelecektir (Müzzemmil suresi, Âyet:17).

Böyle çocuğu ihtiyar hale sokacak bir günden insan nasıl korkmaz? Elbette korkmalıdır. Dehşeti ve şiddeti kabil-i tarif değildir.

Başka bir âyeti kerime de “Ey insanlar, Rabbinizden sakının. Babanın oğlu; oğlun da babası, hakkında hiçbir çare bulamayacağı günden korkun” Allah'ın vadi elbette doğrudur, olacaktır. Dünya hayatı sizi aldatmasın. O aldatıcı olan emare (şeytan) sakın sizi Allah'a mağrur eylemesin” (Lokman suresi Âyet:34).

Bu âyeti kerime de kıyâmetin çok dehşetli olduğunu, o günde alım satım yapılamayacağını; evlad, anne ve babanın birbirilerine gireceklerini açıklamaktadır.

Bir rivâyete göre: baba kıyâmet gününde oğluna şöyle diyecektir. “Oğlum, bana sevabından azıcık verirsen benim işim tamamlanacaktır.” Babanın bu sözüne karşı evlad şöyle der: “Hayır veremem çünkü; korkarım ki benim de günahlarım fazla gelir.” Bunun üzerine adam karısından rica eder. Onun sevaplarından kendisine vermesini ister. Kadın da evladın babaya veridiği aynı cevabı verir.

Yine kıyâmet gününde anne evladına “Oğlum! Ben seni karnımda taşıdım, kucağımda korudum, sana süt emzirdim, ne olur şu günahlarımdan birazını sana vereyim.” Evlad: “Hayır anne. Her nefis kazancı karşısında rehindir. Ben senden alırsam benden kim alır?” der.

Başka bir rivâyete göre: “Kıyâmet gününde anadan doğmuş gibi çıplak olarak haşrolunacaklardır.” Aişe validemiz: “Ya Resullellah! Kadınla erkek karışık mı olacaklar?” Peygamberimiz (S.A) Efendimiz: “Evet” buyurdu. Aişe validemiz: “Ya

Resulullah! Böyle çıplak olunca, birisi diğerine bakar” deyince, Peygamberimiz (S.A) efendimiz Aişe validemizin omzuna vurarak; Ey Ebu Bekir’in kızı Aişe! Kırk sene gözler devamlı gökyüzüne çevrili kalacak. Bu dehşetli günde bir kısmı dizlerine kadar terliyecek. Yani ter bir kısmını diz kapağına kadar, bir kısmını da boynuna kadar kapsayacaktır.

Rivâyete göre. “Kıyâmet gününde mahlûkat, yüz sene dehşetlerinden terliyecekler. Terler içinde kalacaklar; yüz sene karanlık içerisinde şaşkın kalacaklar. Yüz sene de Rablerinin huzurunda muhasemet ederek birbirlerine dalga halinde girecekler.”

Denilir ki: “Kıyâmetin miktarı elli bin sene olacaktır. Bu elli bin sene halis mü’minlere bir saat kadar gelecektir.” Bazı ulema şöyle demiştir: “İnsanlar, kabirlerinden kalktıkları vakit, üçyüz sene ayakları üzerinde duracaklar. Erkek- kadın karışık kalacaklar ve bu erkektir bu kadındır diyemeyeceklerdir. Allah kıyâmet gününün uzunluğunu mü’minlere bir farz namazı kadar yapacaktır. İnsanlar kıyâmette yetmiş sene hesap mevkiinde bekleyeceklerdir. Günahkârlar orada beklerken, Cenab-ı Hak onlara rahmet nazarı ile bakmayacak, aralarında hüküm icra etmeyecek. Onlar öyle ağlayacaklar ki, gözyaşları kesilecek ve bu hal üzerine hesap mevkiine sevkedileceklerdir.”

Rivâyete göre Peygamberimiz (S.A) Efendimiz’in ahir zamanda gönderilmesi kıyâmet alemlerinden birsidir. Peygamberimiz (S.A) Efendimiz’in mübarek eliyle Ay’ın ikiye bölünmesi ve sair şeylerin hepsi kıyâmetin yaklaştığına işaret etmektedirler.

Resulullahın mucizesi olarak Ay ikiye bölünmüştür. Kıyâmet gününde gene bu Ay ikiye bölünecektir. Gök ayrılacaktır. Bazıları da “Ay’ın bir kısmı mağrip tarafına diğeri de maşrik tarafına gitti.” Dünya bir saat kadar karanlığın içinde kaldı. Sonra, gökyüzü aydınlandı. Ay gene eski haline konuldu. Peygamberimiz (S.A) Efendimiz “şahid olun, şahid olun” buyurdu. İnkârcılar “Muhammed, sihir yapıyor, sihir yapmıştır. Bundan daha büyük sihirbaz olmaz” demişlerdir.

Rivâyete göre: On tane kıyâmet alâmeti görülmedikçe kıyâmet kopmaz.

- 1) Duhan (Duman)
- 2) Deccal
- 3) Dabbet'ül Arz
- 4) Güneş'in mağripten (batıdan) doğması
- 5) İsa (A.S)'in inmesi
- 6) Ye'cüc ve Me'cüc'ün çıkması.
- 7) 8) 9) Maşriktâ, mağripte ve Ceziret'ül Arap'ta yerin batması
- 10) Yemen'den ateşin çıkması.

Duman: Meşrik ve mağrip arasını dolduracak duman, kıyâmet alâmetlerindedir. Yerde kırk gün duracaksa da mü'minlere bir zarar vermez. Fakat kâfirlere sarhoş hali gibi, bir hal gelip; duman burunlarından gözlerinden, kulaklarından, gerilerinden çıkar durur.

Deccal: Büyük bir beladır. Âdem (A.S)'den beri görülmemiş kıyâmete kadar da görülmeyecek bir bela ile gelecektir. Deccal'in bir gözü kördür. Alnında kâfir yazılı olup okuma bilen ve bilmeyen herkes onu okuyacaktır. Deccal'in çıkmasıyla, zinâ ile öldürmeler çoğalacak, şark garb beldelerinin hepsinin ifsad edecek, kendisi uluhiyet iddia edecek, bir takım harikalar gösterecektir.

Deccal ile birlikte Cennet misali şeyler vardır ki onun Cennet dediği Cehennem, Cehennem dediği de Cennet olacaktır. Deccal elleri ile bulutlara ulaşır. Denizlere girsede sular ancak dizlerine kadar ulaşır. Göğsü büyük ve geniş cüsselidir. Beraberinde birçok ekmek, türlü meyveler, türlü türlü çalgılar olup, onları işitenler hemen bağlanırlar. Yaptığı iddiaların hepsi yalana dayanacaktır. Hakikat ehli olanlar ona aldanmayacaklar ve sözlerine asla bağlanmayacaklardır.

Deccal'in çıkacağı yer: şark cihetinde bulunan sarabadin veyahut İsfahan'dır. Başka yerden çıkacak diyenler de vardır. Bir büyük merkep üzerine binecektir. O

merkep o kadar büyüktür ki, kulakları gölgesinde birçok halk gölgelenecektir. Kırk gün yerde eğlendikten sonra Hz. İsâ yeryüzüne inip onu helak edecektir.

Dabbaet'ül- Arz bir hayvandır ki, onda birçok hayvanın rengi ve benzeri vardır. Şöyle ki; başı öküz başına, gözleri hınzır gözlerine, kulakları fil kulaklarına, tüyleri deve tüyelerine, arkası arslan arkasına, yanları kedi yanlarına, kuyruğu koç kuyruğuna, ayakları deve ayaklarına benzer. Uzunluğu da şöyledir: Başı bulutlara dokunur, ayakları da yerdedir. Bu iki kanatlı acaip bir hayvandır. Bu hayvanın üç defa çıkacağı rivâyet edilmektedir. Birinci defa Aksa-i Yemen'den çıkıp kaybolacaktır. İkinci defa Mekke'den çıkıp kaybolacaktır. Üçüncü de Mescid-i Haram'da Rüknu Esved ile Beni Mahzun arasından çıkar. Bu defaki çıkmasından şark ve garptaki bütün insanlara dehşet verir ve bütün mahlûkat onu görür. Beraberinde Hazret-i Sülayman'ın mührü ve Musâ (A.S)'nın asası bulunur. Yüzük ile kâfirlerin yüzlerini mühürlediğinde, yüzlerinde bulunan siyahlığı arttırır. Asa ile de mü'minlerin yüzlerini meshedince, onların da yüzlerinde bulunan nurlar artar. Evvela Antakya beldesine ayak basıp şeytanı orada derhal öldürür.

Güneş'in mağripten doğmasına gelince... Kıyâmet yaklaştığında Ay ve Güneş Allah'ın emriyle yine doğduğu yerden tekrar doğmak isteyeceklerdir. İşte o vakit Güneş doğmaktan alıkonulacak; bir gece vakti kadar zaman geçince Güneş doğmak için Allah'tan izin isteyecek fakat müsaade edilmeyecektir.

Güneş, devamlı şarktan doğarken bir de garptan doğmaya emir alacaktır. Güneş ile Ay bir yerde üç gün kadar eğlenip, sabah olmayacak; bu geceyi teheccüd namazına devam edenlerden başkaları anlamayacaklar. Güneş ile Ay'ın üç gün kadar toplanıp müddetleri bitince, Cenab-ı Hak "Mağripten doğ" diye Güneşe emreder. Güneş de mağripten doğar ve bir münâdinin "Güneş mağripten doğdu, kıyâmet yakındır" diye nida etmesiyle bütün ehli arz iman etmeye ve meded dilemeye başlar ise de, ne imanları fayda verir ne de kendilerine meded edilir. Fakat devamlı teheccüd edenlerin ağlamalarına bütün ehli sema dahi iştirak ile ağlayarak merhamet ve şefkat görmeleri için dua ederler.

Bu ağlayışa gafiller iştirak etmez. Fasiklerin ağlayışı fayda vermez. İmanlı ağlayışı fayda vermez. İmanlı kişilerin ağlayışları menfaat vererek, onlar için ibadet sayılacaktır. Fasıkların ağlayışı kendileri için hasret ve nedamet olacaktır.

Güneş ve Ay semanın tam ortasına geldiklerinde Cebrail onları mağribe doğru çevirecek, onlar mağripten doğacaklardır. O vakit tevbe kapısı kapanacak, yapılan tövbeler kabul edilmeyecektir. Edilen ameller zerre kadar fayda vermeyecektir.

And Mıntıkası'ndan bir ateş çıkıp insanları mahşere sevkedecektir. Bu ise kıyâmet alâmetlerinin sonuncusu olacaktır. Başka rivâyette ise, aynı şekilde Yemen taraflarından bir ateş çıkıp yüne insanları mahşer tarafına sevk edecektir. Ayriyeten; Kâ'be-i Muazzamın yıkılması da eşrat-ı saattandır. Kıyâmet alâmetlerinin birisi de Kur'an'ın gönüllerden ve mushaflardan kaldırılmasıdır.

Bir rivâyete göre Mehdi, Deccal'den yedi sene evvel çıkacaktır. Ondan sonra Deccal çıkar. Ondan sonra yina İsâ (A.S) çıkıp Deccal'i öldürecek, sonra Yec'üc ve Mec'üc çıkar. Bu da yedi sene sonra olur. On seneden sonra, Güneş batıdan doğar. Ondan sonra kâfir ile mü'mini ayırt etmek için Dabbet'ül Arz çıkar sonra tevbe kapısı kapanır. Mehdinin çıkışından evvel "Ben-i Asfer" in çıkması gibi bir takım alâmetler meydana çıkar.

Başka bir rivâyette yüz senede Deccal çıkar, arkasından Hz. İsâ inip onu öldürür. Kırk sene yeryüzünde eğlenir, Güneş mağripten doğduktan sonra 120 sene kadar eğlenirler. İsrail'in iki nefhası arasında kırk sene geçer. Bunların hepsi 200 seneyi teşkil etmiş olur. Bu da Yec'üc ve Me'cüc'ün ve Güneş'in mağripten çıkışından evvel olacaklardır.

Bir zaman gelecek, kimse olmayacak. Yalnız Adem (A.S) bulunacak. Dünya Adem'e şöyle hitap edecektir; "Ey Adem geldin, ama benim gençliğim sona erdi." diyecektir. Bu da gösteriyor ki, dünyanın tam kocamış zamanında Âdem gelmiştir.

Bir de küçük alâmetlerin belirlemede bunlar ilmin kalkması, cehaletin çoğalması, içkinin içilmesi, zinanın açıkta işlenmesi, zina çocuklarının çoğalması ve

işleri ve emanetleri ehlinin gayrisine verilmesidir. Bir de helal ile haramın karıştırılacağı ve kazancın helal mi, haram mı hiç nazarı itibara alınmayacağıdır.

Yec'üc ve Mec'üc kıyâmet alâmetlerinden birisidiler ve bunlar Ben-i Esfar kabilesindendirler. Çıkmaları muhakkaktır ve en dehşetli fitne ve fücür onların devrinde işlenecedir. Rivâyete göre bunların sayıları dört yüz bin adet olup üç sınıfa ayrılırlar. Birinci sınıfın uzunluğu ve eni aynıdır. İkinci sınıfa dağlar ve demirler dayanmaz. Üçüncü sınıfı ise kulaklarının birini döşek yapsalar diğerini yorgan yapıp örtsele kâfi gelecektir.

Bunların buldukları seddin arkasında kimse kendilerini göremediği halde her bir adedinden silah tutmaya kadir bin evlad doğmadıkça ölmez. Onlar Türk diyarında dünya ehlini ifşad etmekle meşguldürler. Onların tarafına Hz. Zülkarneyn teşrif edince “Ey Zülkarneyn, Yec'üc ve Me'cüc taifesi toprağımızda katl, tahrip ve ifsad edicidirler” diyerek arzuhalde bulunacaklardır. Zülkarneyn, Yec'üc ve Mec'üc taifesiyle yer arasında set yapmakla onların arasını ayırır.

Yec'üc ve Mec'üc seddi harap edip beri tarafa geçmek için her gün setten bir miktar kazarlar. Fakat Güneş görülürken, sıcağa dayanamadıklarından yarın fethedelim diye bırakırlar. Ertesi gün, işe başlayacakları vakit, kazdıkları yerin hikmeti ilahî ile kapanmış olduğunu görürler. Yine Güneş doğuncaya kadar kazarlar. Böyle birçok gün devam ederler. Kıyâmet yaklaştığında “yarın açalım” derler ve bıraktıkları yeri açık bulurlar ve diğer yerleri de kazıp setten çıkarlar.

“Yec'üc ve Mec'üc Rum memleketine inmedikçe kıyâmet kopmaz” Bu Rum memleketi bütün yeryüzüne ve Rum memleketine şamildir. Ondan sonra Medine'den bir takım asker çıkacak onlarla harbedecek. Onlar, bizim yolumuzu serbest bırakın, diyecek. Birçok ülkeleri fethedecekler.

Kıyâmet alâmetleri hususunda şöyle rivâyetler de vardır:

- 1) Kişi faiz yediği zaman
- 2) Zina ortaya çıktığı zaman

- 3) Mal sahibi malına taptığı zaman
- 4) İnkâr ehli hak ehline üstün geldiği zaman
- 5) Gıybet çoğaldığı zaman
- 6) Emri bil maruf ve neh-i anil münker terk edildiği zaman (Kötülükler emr edilecek, iyilikler nehyedilecektir.)
- 7) Fâsık şerefli ve sâlih zaif olduğu zaman
- 8) Mal ganimet ve salgın mala hiyanet olduğu zaman
- 9) Emanet mal ganimet bilindiği zaman
- 10) Zekât borç gibi geldiği zaman
- 11) Dinin gayri şeyler (ilim) öğrenildiği zaman
- 12) Erkek kadına itaat ettiği zaman
- 13) Annesine isyan ettiği, dostuna yaklaştığı ve babasından uzaklaştığı zaman
- 14) Kavmin reisi fasıkları olduğu zaman
- 15) Kişinin Allah yanındaki takvadan dolayı izar ve ikram görmeyip de mevki ve malından dolayı izar ve ikram olduğu zaman kıyâmet kopar.

Yine kıyâmet alâmetlerinden bazıları:

Cemaatin azalması, camilerin çoğalması, zikri ilahiden camilerin alıkonulması, binaların çok yükselmesi, kabirlerin zinetlenmesi, Kur'an'ın kazanç halini alması, hükmün ve şahitliğin satılması, dinin zayıflaması, büyükler hürmet, küçüklere merhamet edilmez. Terazide hile yapılması, çok fazla alışveriş yapmak, malı yığıp fakirlere vermemek, erkeğin erkekle şehvetini gidermesi, kadınların birbiriyle tenasül aletlerini birleştirmeleri, akrabaların birbirini ziyaret etmemesi, merhametin azalması, zamanın süratle geçmesi, ömrün bereketinin yok olması gibi... Ve son olarak kıyâmet hususunda birçok kıl u kaâl ve İsrailiyatten ilaveler yapılmıştır. Çünkü insan men

olunduğu şeylere haristir. Yani insanlar kıyâmetin zamanının belli olmasından men edilince bu konuya daha fazla hücum etmişlerdir. Bunun gizlenmesinde birçok hikmetler vardır.

Peygamber (A.S) Efendimiz. “Kıyâmetten korkun, çünkü kıyâmet aniden gelecektir” buyurur.

Not: inşallah bu yazdıklarımın faydalanırsınız. Çünkü buradaki bilgilerin çoğu İsrailiyetten- Hristiyanlardan gelmedir.

(Kaynak kişi, görüşme talebini kaynakları araştırmadan konuşamayacağını ifade ederek reddetmiştir. Daha sonra yazılı olarak düşüncelerini iletmiştir)

Derleme ortamı

Feyzi Bey ile görüşmek için ofisine gidilmiştir. Fakat kendisi kaynaklara bakmadan sorulan soruya yanıt veremeyeceğini söyleyerek yazılı olarak görüşlerini bildirmiştir.

Kaynak Kişi 25

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Murat Aşiloğlu, 39 yaşında Ankara doğumluyum. Aslen Mardinliyim. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Güvenlik görevlisiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak alâmetleri nelerdir?

Kıyâmetin alâmetleri insanların değişmesi erkeklerin kızlar gibi, kızların erkekler gibi olması, kadınların erkeklere özenmesi, çeşitli hayvanların çeşitli şekillerde doğması (sanırım farklı demek istiyor). Binaların çoğalması, zinanın artması bunlar kıyâmetin küçük küçük alâmetleridir. Bunları hep büyüklerimizden duyduk. İsrail

Meleğinin üflemesiyle birlikte kıyâmet kopacak diye duymuşuz. Mardin sular altında kalacakmış öyle duydum. Kıyâmetin kopuşu bölge bölge olacakmış.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin güvenlik görevlisi olarak görev yaptığı Mardin Artuklu Üniversitesi'nin koridorunda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 26

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Tuncay Ökmen, 1978 Mardin doğumluyum. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Güvenlik görevlisiyim.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Hocam ben bir ara meselâ kıyâmeti rüyamda gördüm. Ortaokul zamanında ben kıyâmeti rüyamda gördüm. Şöyle dünya tuhaf bir renge bürünüyor. Ondan sonra bu belediye otobüsleri var. İşte arkadan böyle beyaz giyinmiş bir insan diyelim. İşte bu otobüse binen canımı kurtaracak diyor. Ben de rüyamda otobüs durmasına rağmen otobüse binemiyorum. İşte bağılıyor o otobüse binen kurtulacak diye ama dünya öyle bir renk olmuş ki...

Büyüklerimizden duyduğumuz şey hocam meselâ, kıyâmet İsrail'in "Sûr"u üflemesiyle kopacak, ilk çaldığında çok şiddetle bir ses ve korku olacak. İkincisinde dünya yerle bir olacak. Şöyle diyorlar 50 kilometreye bile yumurta koysan dünya o kadar düz olacak ki, yumurta oradan görünecek. Taş üstünde taş kalmayacak. Bunu dedemden duydum. Dünyada bir tane Müslüman kalana kadar kıyâmet kopmayacak. Yani dünyada bir "Lailahe İllallah" dediği sürece kıyâmet kopmayacakmış. Ama ne zaman kopacağı da bilinmiyor.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin güvenlik görevlisi olarak görev yaptığı Mardin Artuklu Üniversitesi'nde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 27 28

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmimi vermek istemiyorum. 1978 Elazığ doğumluyum. 4 yıldır Mardin'de yaşıyorum. Doktora mezunuyum. Çiğdem Akyüz, 1986 Zonguldak doğumluyum. 4 yıldır Mardin'de yaşıyorum. Doktora mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Akademisyenim, ben de Akademisyenim

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet alâmetleri binanın zinanın çoğalması. Çobanların ağa; ağaların çoban olması, başların ayak, ayakların baş olması, Deccalin çıkması, Mehdi'nin gelmesi. Bir de şey hatırlıyorum ya ne kadar doğru bilmiyorum ama Kur'an'da mı geçiyordu acaba Dicle ya da Fırat bir yerlerde böyle altın çıkacak onu anneme sorabilirim. Onu öğreneyim ben babamdan. Baya bir altın çıkacak yani. Bir şeyler çıkacak. Güneş'in batıdan doğması bunlar zaten İslâmî şeyler ama yani aslında babaannem hep şey derdi meselâ biri mini etek falan giyse, böyle açık saçık giyse kıyâmet kopacak başımıza taş yağacak falan derdi. Kıyâmetin kopmasını şeye de bağlıyorlar. Yozlaşmaya açık saçık giyinmeye de yani baş açık falan. Kıyâmet kopacağı zaman dünyanın hâkim dini İslâmiyet olacaktı. Kıyâmetin alâmetlerinden birisi de budur. Kur'an'da mı geçiyor bir yerden mi duymuşum yoksa hadis mi bilmiyorum. Çiğdem Akyüz: Kur'an'da geçtiğini düşünmüyorum.: Belki sahîh hadis de değil ama duyduğum bütün herkesin Müslüman olacağı. Böyle bir şey biliyorum hatırlıyorum. Yani dünyanın sonunda herkes Müslüman olacak. Çiğdem Akyüz: Ben de bunun tam tersini duydum. Son Müslüman yeryüzünde kalana kadar kıyâmet kopmayacak. "Lailahe İllallah" söylendiği sürece kıyâmet kopmayacaktı.: Ben de eminim böyle duyduğuma ama nerden duydum bilmiyorum. Çiğdem: İşte halk inancı yani.: Bir şey daha vardı da söyleyecektim unuttum. Çiğdem: Belki şöyle olabilir Müslüman olup insanlar

tekrar dinden uzaklaşabilir.: Ama ben eminim böyle bir şey duydum eminim derken duyduğuma eminim. Doğru olduğuna emin değilim yani. Çiğdem Akyüz: Benim bildiğim hiç kimse kalmayacak Allah adını anan hiç kimsenin üzerine kıyâmet kopmayacak yani. Hocanın söylediklerinin tam tersi. Bir de kıyâmetin akşamla yatsı arasında kopacağını duymuştum.

Derleme ortamı

Kaynak kişilerin çalıştığı kurumun kantininde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 29

Hocam merhaba

Merhaba

Size daha önce de bahsettiğim konuyla ilgili fikirlerinize başvurmak için rahatsız etmişim.

Hay hay buyurun hocam, elimizden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışırız.

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Akif Akto, 1978 Diyarbakır Silvan doğumluyum. 3 yıldır Mardin’de yaşıyorum. Doktora mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Akademisyenim.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Ben daha çok size babam annemden duyduklarımı anlatayım. Sanırım onlar daha çok işinize yarayacak. Kur’an’da bununla ilgili âyet var tezinizde bunu da kullanabilirsiniz hatta. Âyetlerde geçenleri değerlendirebilirsiniz halka yansıyanlar halka ne kadar yakın ne kadar uzak onu da karşılaştırabilirsiniz. O zaman Kur’an’da geçene zaten bakarsınız benim söylediğim onun bir tekrarı olacak.

Şimdi bizim ailede küçüklükten beri bize anlatılan hani bizim üstümüzde bir çeşit korku uyandıran, içimizde bir ürperti hissettiren şey şimsek. Böyle yoğun yağmur yağdığı şimşeğin çaktığı özellikle böyle kocaman dolunun yağdığı dönemlerde, havanın renginin de böyle renkten renge girdiği dönemlerde biz köyde evin içinde pencereden bakarken; bize derlerdi ki kapı dışarı çıkmayın. İşte Allah sizi çarpar dışarıya işte metal bir şeyler atıyorlardı. İşte o ona gitsin size gelmesin diye bunu anlatırlardı ve bir de yani aslında diyorlar ki işte kıyâmet kopuyor. Yani kıyâmet sahnesi böyle olacak. İşte kıyâmeti öyle anlatırlardı. Yani başlardık sormaya bazen annemgil sorardı babama. Şimdi köylerde öyledir ya bayan bir şey bilmez erkek zaten bilgi kaynağıdır genelde ona sorulur. Bu bilgiler medrese mollalarının medrese de öğrenmiş oldukları dinî bilgileri mecazi bağlamdan koparmadan anlatmalarından kaynaklanmaktadır. Şimdi bizim yaşadığımız memleketteki genel kültür medrese mollalarının, molla diyeceğim ama imam hatipler sonradan çıkmaya başladı bizim oralarda hala imam hatip yok bizde hala medrese kökenli olanlar var yani medrese mollaları. Bir hadis var. Medrese ahir zamanda Süfyan ve Deccalden bahsediliyor, Mehdiden bahsediliyor. Deccal-i Süfyanın diyor boyu bir minare kadar uzun olucak. Süfyan onun yanında cüce gibi olacak. Yani buna camide kendim bile işitmişim anlatırken. İşte oğlum süfyan boyu bir minare kadar başı böyle yıldızlara değdi degecek. Süfyan işte gücü az olduğu için onun işte dizine yetişmeyecek diye bir algı var. Hani bu algı da ordan gelmedir hocam. Medrese mollalarının anlattığı algı kıyâmet sahnesinin algısı biraz daha abartılı bir şekilde anlatılması medrese mollasının mecazi gerçeğe anlatmasından kaynaklanmaktadır. Yani bir mantık çerçevesine yerleştirilmeden anlatılırdı ve bize derlerdi ki hani Güneş ... Biz sorardık meselâ yani ne demektir kıyâmet kopması, kıyâmet ne demektir. Kıyâmet, işte oğlum şu yaşadığımız dünyanın son bulması. Bu dünyanın son bulması artı Güneşin doğudan batıp batıdan doğması. Yıldızlar yere dökülecek, yerler çatlayacak binalar işte içeri göçecek ve şimşek çakacak ve bunun gibi. İşte seller akacak yağmur yağacak insanlar bağırp çağırarak çaresiz kalacak. Bununla ilgili bir bağlantı kuruyorlardı. Ve dolayısıyla yani bu alâmetlerde kıyâmet kopacağı zaman şimşek çakar gök gürler dünyanın rengi değişecek, gök gürültüsü artar, hayat sıradan olmaktan çıkar, olağanüstü olmaya başlar dolayısıyla bu onun işaretidir. Anlatılanlar daha çok kıyâmetin kopuşunun bir belirtisi olarak algılanıyordu ve kıyâmetin kopacağı

söyleniyordu. Şimdi kıyâmetin en büyük alâmetlerinden bir tanesi dinin ortadan kalkacağı düşüncesidir. Yani insanlar artık harama girecek. İnsanlar artık şeriat mahkemelerine bırakıp işte Deccal'in mahkemesi dedikleri Deccal'in işte sofrası Deccal'in Cennet ve Cehennemi. Bunlarla kıyâmetin başlayacağı sonra insanlar tam bozulmaya başladıktan sonra din ortadan kalktıktan sonra bu sefer Allah'a öncü olarak hani zaman zaman şimşeklerin çakacağı sellerin akacağı böyle tsunami tarzı şeyler var ya anlatıkları onu andırıyor. Onların olacağı nihâyetinden artık bir gün kalktığımızda Güneş'in artık doğmadığı, tersinden dünyanın tersine döneceği... Güneş doğudan değil batıdan doğacak artık tersine bir yöne doğru batacak. Ve bu böyle olunca da bu sefer dünya içindeki her şeyi fırlatacak. Yani içindeki evleri denizleri dağları bunları fırlatacak. Mevsimler değişecek yıldızlar gökte duramayacak. Onlar dökülecek yer böyle duramayacak çatlayacak çatladıktan sonra da işte insanlar kaçacak yer arayacak. Ve en son bütün bu olaylardan sonra da kıyâmetin kopacağı, kıyâmet koptuktan sonra da hepimizin o toz toprağın altında kalacağımız hani bir deprem havası var ya anlatılan, toz toprağın altında kalacağız. Toz toprağın altında kaldıktan sonra İsrail bir Sur'a üfürecek hepimiz olduğumuz yerden yine Allah'ın izniyle kalkacağız kalktıktan sonra da mahşer meydanında ne olduğunu kimse bilmiyor ama mahşer meydanına doğru biz yürüyeceğiz. O zaman da işte amelimize göre dolayısıyla bizim hani "Burak" dediğimiz kurban değil ama kurbanın farklı bir türü. Peygamber hani Mirac'a çıkıyor ya. Meselâ benim babam bizim burağımızı kesti. Bir tane öküz kesti. Bir öküz olsa yedi kişiliktir. Bir defaya mahsus kesiliyor. Eğer ki koç olsa bir kişiye düşüyor. Burak, sizi bahsettiğim mahşer meydanında İsrail Sur'a üfledikten sonra siz mahşer meydanına doğru giderken Güneş yedinci tabakadan birinci tabakaya ineceği. Güneş yedinci tabakada o kadar ısıtıyorsa birinci tabakaya ineceği birinci tabakada Güneş nasıl yapar insanı işte eritir vaziyette. Bunlar da hadislerle desteklenmiştir. Kıyâmet gününde haşr meydanında, kıyâmet günü haşr meydanı diye geçiyor yani. O yürüyüşten bahsedilmiyor hadiste. Herkesi Güneş'in sıcakıyla kasıp kavuracağı bir günde Allah'ın gölgesini alacağı yedi sınıf insan var diyor "El İmam-ı Adül" diye birisi. Yani başta "adil imam" diye bir sınıf vardır. Yani bu da bunu destekliyor ama medresedeki hocaların anlattığı şey nasıldır bunu duyan evin reisi nasıl algıladı. Bunu aktarana kadar hani bir söz ağızdan ağıza geçince mübalağalı bir şekilde artar ya böyle bu da belki onun versiyonu. Ama bu

anlatılan burak meselesiyle kurban ayrı şeylerdir. O İsrail'in Sûr'a üfledikten sonra biz bir yürüyüş olacak uzunca bir yürüyüş tabi. Bu yürüyüşte işte Güneş birinci tabakaya inerken ki o sıcaklık hat safhada olacak. Dolayısıyla burak kesenler o koçuna daha doğrusu o bineğine binip onunla gidecekler. Yani sıkıntı çekmeyecekler. Yani inanıştan dolayı o kesiliyor. Kurban ise Şafiilerde sünnet, Hanefilerde vacip olan Hz. İsmail'in hani bir canı Allah'a bir can Allah bize bir can verdi bir peygamber verdi biz de ona olan şükürümüzü yani eğer ki o olsaydı hani bir de öyle bir yorum yapılıyor. Eğer ki o dönemde Allah kurbanı değil de Hz. İbrahim'in İsmail'i kurban etmesine izin verseydi belki bu gelenek olarak devam ederdi. Bugün belki biz de bir çocuğumuzu kurban edecektik. Allahım sen bizim bir çocuğumuzu kestirmediğin için bağışladığın için ve senin yaptığın gibi sana bu adağımızı minnettarlığımızı sunuyoruz takdim ediyoruz. Kurbanın mantığı bu hocam burayla ilişkilendiriliyor ama burak mantığı haşır meydanı ile ilgili. Temelde hocam kıyâmet kopmasından sonraki sahne bu şekilde ve artık kıyâmet kopuyor ve İsrail Sûr'a üflüyor. Biz kalkıyoruz. Burağımız varsa iyi yoksa sıkıntı çeke çeke gidiyoruz. Bir de bir şey daha ekleniyor buna kitap meselesi varya kitabı sağda ve solda olanlar ameline göre. O da gene şeye göre hocam diyor ki biz uyandıktan sonra İsrail'in Sûr'undan, Sûr'a üfürmesinden sonra uyandıktan sonra amelimizde diyor ki: Elinde kimisinin defteri solda kimisinin sağda olacak sağda olanlar onlar hayırlı ameller işleyenlerdir. Solda olanlar da Allah'ın amellerini kabul etmediği ya da hayırlı ameller işlemeyenler kötü ameller işleyenlerin yani bu Münker Nekir'in "Atit ve Rakib" in şey yapması var ya yazı yazmaları bizim amelimizi yazmaları tabi. Yani burada da yine hani o yazdıkları şey neyse orada o bizim elimize verilecek. Yazdıkları şey eğer ki hayırlı şeylerse defter sağımızdan verilecek değilse solumuzdan biz bunu hissedeceğiz yani.

Sûr'a üfürmede herkes olduğu yaşta kalkıyor. Babamın aktardığını söylüyorum. Annem babamın yani herkes öldüğü yaşta kalkıyor. Ama kıyâmetten sonra hesap kitaplar dürüldükten sonra Cennete gidenlerin yaşı öngörülen bir kimisi 24 kimisi 33 diyorlar genel yorumlar 33 üzerinde yoğunlaşıyor. Cennete gidenlerin artık yaşlı ve genç olmayacağı, hani Peygamberin hadisi var ya yaşlı bir adama demiş ki: "Sen Cennete gitmeyeceksin o da oturup ağlamış. Peygamber gülmüş sırtını sıvazlamış

ağlama ağlama demiş. Demiş ki yani sen bu yaşta Cennete gitmeyeceksin. Sen daha genç daha canlı gideceksin diye 33 yaşında gideceksin diye.” Böyle bir hadis var. Bununla ilgili Kur’an’da benim hatırladığım geçmiyor. 33 ile ilgili âyetlerden çıkarımlar yapanlar var. Direk geçmese de bu hadise dayanaklı hadisten daha çok yani o yaş olgusu. Allah hesap sorduktan sonra kıyâmet sahnesinde haşr meydanında Cennete gidecekler için öyle ama Cehenneme gidecekler için bir yaş netliği yok. Cehenneme gidenler aynı yaşta mı gidecek yoksa azapları bol olsun diye daha böyle azap çekecekleri bir yaşta mı gidecekler. Yoksa kendi oldukları yaşta mı gidecekler bununla ilgili benim hatırladığım öyle bir netlik yok.

Çok teşekkür ederim zamanınızı ziyadesiyle aldım.

Estağfurullah,

Derleme ortamı

Kaynak kişinin üniversitede çalıştığı odada gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 30

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Nazife Gürhan, 1983 Kırıkkale doğumluyum. Lisans eğitimimi Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi mezunuyum. Doktora yapmaktayım. Mardin’de 4 yıldır yaşıyorum. Bundan önce de 10 yıldır Diyarbakır’a gidip geliyorum ve yaşadım. Buranın kültürüne az buçuk biliyorum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet alâmeti olarak benim duyduğum daha önceden de söylediğim gibi; erkeklerin kadın kıyafeti giymesi, kadınların erkek kıyafeti giymesi. Bu da daha çok işte pantolonla şey yapılıyor. Meselâ pantolon giyen kadınların çoğalması bir kıyâmet alâmeti olarak görülüyor. Bir de işte erkeklerin küpe takması. Önceden de küpe takan erkekler varmış ama hani şimdilerde daha bir kıyâmet alâmeti olarak görülüyor. Diğer işte nasıl diyeyim. Binaların çok yüksek yapılması, çok yüksek binaların ortaya çıkması da bir kıyâmet alâmeti. Güneş’in doğudan doğar batıdan batır ya tam tersine çevrilecek

işte batıdan doğacak, batıdan batacak. İşte Yec'üc Mec'üc çıkacak Deccal çıkacak. İşte Deccal'in tek gözü olacak. İnsanları kandıracak Deccal. Diyelim bir kolunda Cenneti gösterecek işte kolunu açıp baktığında Cenneti göreceksin. Öbür kolunu, sol kolunu açıp baktığında Cehennemi göreceksin. Kolu böyle Azrail pelerini gibi düşün. Pelerinli adam gibi, benim hep aklımda öyle oluştu. Böyle kolu, aşağıya doğru sarkan bir kol düşün öyle yani bu benim kafamda beliren bir şey. Açtığında Cenneti Cehennemi göreceksin. Sonra diyeceksin ki aaa! Cennet çok güzelmiş falan. Ona inandığın anda zaten artık hani onun ordusuna katılıyorsun. Öyle bir şey var. Meselâ Peygamberimizin iki elini gösterip şöyle şu şekilde gösterip (iki parmağını birleştirip gösterir) kıyâmet şu iki elimin parmağı kadar yakındır demiştir. O yüzden kıyâmet her an kopabilir. Cuma günü. Ben meselâ her Cuma korkardım derdim kıyâmet kopacak. Cuma günü ikinci vakti falan hani olur ya, o şeylerde hep düşünürdüm yani. Benim aklımda hep şey var kıyâmet böyle deprem gibi. O da şöyle şundan dolayı kıyâmeti böyle su falan değil ama yerle bir olacak her yer, yerin altı üstüne gelecek. Hani insanlar aşağı inecek işte yerin altındakiler üste çıkacak. Her yer dümdüz olacak. Dağ bile kalmayacak. Bu şekilde olacak yani bir deprem şeyi var bende. İnsanların selle ilgili inanışları var ya birinci kıyâmetle ilgili. Hani Nuh Tufanı var ya. Tufan neyle oldu suyla oldu değil mi? İnsanlar hepsi öldü. Ona ikinci Âdem diyorlar meselâ. Ordan da gelmiş olabilir o şey inancı. Onu da belirtirsin. Ama meselâ o yok olan kavimlerin hikâyeleri de muhakkak belirt. Meselâ birisi çılgınlıkla yok oluyor, Semut Kavmi. Bir ses duyuluyor çılgılık sesi ve insanlar ölüyorlar. Kimisi işte rüzgârla yok oluyor. Kimisi yanardağla yok olmuşlar. Hepsi farklı bir şekilde yok olacakmış. Meselâ o çılgınlıkla yok olan Semut Kavmi şeymiş meselâ mimarisiyle çok övünen bir kavimmiş. İşte çok yüksek binalar yapıyorlarmış. İşte taşları oyup güzel binalar yapıyorlarmış. Çok zengin bir kavimmiş. Hep diyorlarmış ki işte bizi deprem bile yıkmaz. İşte şöyle olur böyle olur. Bir çılgınlıkla yerle bir olmuşlar. Meselâ ona değiniliyor Kur'an'da falan da öyle deniliyor. Başka ne vardı kıyâmetle ilgili. Aklıma geldikçe söyleyeyim o zaman ben. Meselâ kıyâmet işte diyorlar ki insanların hiçbir tanesi bile yeryüzünde inanmadığı durumda inanmadığı zaman kopacak. Bir kişi bile Allah'a inanıyorsa Müslümansa o zaman kopmayacak. Hiç kimse inanmadığı zaman kopacakmış. Bir de şöyle bir şey de var. Meselâ inananlar temiz kalpli olanlarda işte bir böyle güzel bir koku duyacaklarmış. Böyle bayılacaklarmış,

uykuya dalacaklarmış. Ondan sonra kıyâmet kopacakmış. Bir rivâyet öyle hani böyle anlatılıyor. Meselâ hadis mi bilmiyorum onu. Kimisi diyor ki kalbi temiz hiç kimse kalmadığı zaman kopacak. Kimisi de bunlar kalacak ama kıyâmetin o korkunç sahnesini görmeyecekler. Onlar tatlı bir uykuya dalacaklar. Böyle bir koku duyacaklar o kokuyla, güzel bir koku. Onlar uyuyunca o zaman kıyâmet kopacak. Kimisi de işte öyle farklı şeyler var. Meselâ Cuma günü dedik kıyâmet kopacak. Kimisi diyor aşure gününde falan diyorlar o şekilde düşünenler de var.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet koptuğunda hani birinci Sûr'a üfleniyor her yer yerle bir oluyor. İşte ne bileyim ben yerin altı üstüne geçiyor bu şekilde. Meselâ dağlar yerinden oynuyor. Bir deprem gibi düşün. Bir de meselâ gök ikiye yarıyor. Güneş yere düşer gibi iyice yaklaşıyor. Ondan sora şey ikinci Sur'a üfleninde herkes kalkıyor yerinden. Herkes bir yere doğru gidiyor. Mahşer alanına doğru toplanıyor ya. Orda meselâ şey diyorlar, kimisi sürünerek gidecek. İşte amellerine göre kimisi koşarak gidecek. Kimisi de işte o şeylerin üzerinde burakların üzerinde. Burak dediğim o Sırat Köprüsünde yürüyüşte falan yok. Ama meselâ Güneş çok yakın olduğu için bazı insanlar çok terliyecekler, kendi terlerinde boğulur gibi olacaklar. Bazıları da hiç terlemeyecekler, çok az terliyecekler. Herkes nasıl yaşamışsa, kimisi çok kötü yaşamış diyelim çok günah işlemiş o sürünerek gidiyor. Çok zorluklar gidiyor falan. Sonra Mahşer Meydanında toplanıldığında herkesin amel defteri orda verilecek. İşte kimisine sağdan kimisine soldan verilecek. Bir de orada meselâ mahşer meydanında her peygamberin ümmetinin bir havuzu var. İşte havuzları var herkesin. Herkes işte o susamışsın o şeyle. Bizim Peygamberimizin de Kevser havuzu var. (-Bunları anlattılar mı sana? -Hayır.) Orda herkes meselâ Müslüman olanlar “La İlahe İllallah” diyen herkes o Kevser havuzundan içecek. O Kevser havuzundan içen de bir daha hiç susama hissi duymayacak. Herkes ümmetine hani böyle bir şey. Herkes bir de orda hangi kimin yanındaysa meselâ kime inanıyorsa onun yanında duracak. Meselâ Peygamberimize inanıyorsun değil mi peygamberin yanında. Hangi peygambere inanıyorsan meselâ bir sınıf düşün 1-a, 1-b, 1-c öğretmenleri başında ya. Her sınıf kendi başına o şekilde düşün. Bölük bölük olacak. İnanmayanlar da ayrı bir bölük olur o zaman. Ve herkes birbirinden kaçacak meselâ

diyelim ki senin benim üzerimde hakkın var, ben kaçıyorum senden anne bile çocuğundan kaçıcakmış. İşte hani bir göresem de yakasına yapışsam işte ver hakkımı diye. O şekilde bir tek diyorlar Peygamberimiz ümmeti, ümmeti diyecekmiş. Onun dışında hepsi nefsi diyecekmiş. Yani nefsim, nefsim kurtulmak istiyorum diyecekmiş bu korkunç şeyden. Bir tek Peygamberimiz diyecek ümmeti, ümmeti yani ümmetim demek o da Arapça'da. Onun dışında işte başka. Meselâ hani o gidiş yolu var ya. Zifiri karanlık, mahşer zifiri karanlık böyle kimse göz gözü görmüyor. İşte orada namaz kılanlar abdest alanların, o abdest aldıkları bütün azaları hani kolları başı işte alnı secdeye gidiyorsun ya. İşte ne bileyim ben bir fener gibi parlayıp yolunu aydınlatacakmış. Güneş'in ona etki etmediğini, fazla etki etmediğini duydum. Bir de karanlık mevzu var. Orda da işte bu ışık tutacak abdest aldığın yerler namaz kıldığın yerler ve mahşerde herkes hesaba çekilirken işte insanlar şey yapacaklar. İşte yalan söyleyecekler (-Onu duydun mu? -Hayır.) İşte herkesin sen ne yaptın? Herkesin hayatını bir film şeridi gibi geçirecekler. Sen diyeceksin ki işte ben yapmadım. Şu kandırdı beni bu kandırdı beni. İşte beni şeytan kandırdı beni. Şeytan gelecek diyecek ki ben sana öyle bir şey demedim. Sen kendi isteğinle yaptın. Ben sana sadece yol gösterdim diyecek. Ve diyeceksin ki işte ben yalan söylemedim. Dilin kendiliğinden konuşacak diyecek ki hayır o yalan söylüyor. Meselâ diyelim ki hırsızlık yaptın elin diyecek ki yaptı. Bu şekilde. Bir tek bütün günahlar affedilecek, bir tek kul hakkı affedilmeyecek. Allah çünkü düşün diyorlar ki meselâ bir insan çocuğuna ne kadar merhametli yani çocuğun seni kalkıp öldürse bile, sen ne yaparsın yine çocuğum dersin, o kadar merhametli. Allah 100 annenin merhametinden bile daha merhametli. Yani bu şey yapılamaz. Allah herkesi affedecek ama bu sefer kul hakları kalacak. İşte meselâ dedikodular, insanların arkasından iş çevirmeler, falan bu tür şeyler. O zaman Allah diyecek ki işte meselâ diyelim ki benimle aranda bir kul hakkı meselesi var. Diyelim benim alacağım var sen suçlusun. Bana diyecek ki Cennete sana şu köşkü veriyorum kabul ediyor musun? Kul hakkından vazgeçmek için. Ben diyorum ki evet kabul ediyorum, o zaman sen hakkından kurtulmuş oluyorsun. Veya kabul etmiyorum dediğimde o zaman sen o hakkını ödeyip sonra Cennete geliyorsun. Meselâ şey diyorlar mahşerde herkes hesabını verdikten sonra herkesin belli bir yere gideceği. Meselâ Cennete gidenler kademe kademe. Kimisi işte çok iyi olanlar var. İşte evliya

derecesinde onlar bir yere, peygamberler bir yere. Meselâ böyle kademe kademe en altta da günahkârlar. İşte bizim gibi hani günahı da olan sevabı da olan işte kişiler. Bunlar da şeyini çektikten sonra, hani diyelim kul hakkından da bazı yerlerden bir yırtamamış, çektikten sonra Cennete gidecek ama onlarda da bir iz olacak. Alnında bir iz olacak. Ondan sonra meselâ bir sure var Kur'an'da işte diyor ki develer şey olduğu zaman hamile kadınlar korkudan karnındaki bebeği düşürdüğü zaman, yıldızlar döküldüğü zaman, Güneş söndüğü zaman, denizler kaynadığı zaman. İşte şeye diyor ki, işte burası çok güzel diyordu ya cahiliye döneminde bebekler, kız çocukları canlı canlı gömülürmüş. İşte o kız çocuklarına hangi günahından dolayı seni gömecekler diye sorulduğu zaman. Senin hangi günahın vardı da seni gömdüler diye sorulduğu zaman. Kıyâmeti anlatıyor. Kıyâmeti anlatan âyetlerin meselâ daha zor olduğu...Cenneti anlatanlar meselâ daha kolay. Meselâ böyle güzel güzel anlatılıyor. Kıyâmeti ve Cehennemi anlatanlar daha zor âyetler. Meselâ okunması da zor bitişik böyle yan yana gibi. Kelimeleri de zor. Meselâ mahşerdeki o Cehennem sahneleri seni ilgilendirmiyor değil mi? Mahşer de bitti Cehenneme geçtiler ya onlar seni ilgilendirmiyor sadece kıyâmet senin konun. Kız çocuğunun çok doğması meselesi de kadınların hep fitneci fesatçı olarak düşünölmeleridir.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde, sohbet ortamında gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 31, 32, 33

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hatice Çelik, 1988 İzmir doğumluyum. Lisans mezunuyum. 3 yıldır Mardin'de yaşıyorum, Sünniyim. Adım Dilek Aslan 1988 Hatay doğumluyum. 3 yıldır Mardin'de yaşıyorum, Aleviyim. Lisans mezunuyum. Gülhan Oral 1984 Hatay doğumluyum. 6 yıldır Mardin'de yaşıyorum. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Üçümüzde öğretmeniz

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Hatice: Kıyâmet alâmetleri, bina üstüne bina meselâ olmasından bahsedilir. Binaların çoğalmasından. Sonra annemden duyduğum bilgilere göre Kur'an hiç okunmadığında kıyâmetin kopacağı gün diye bilinir. Kızlar siz böyle bir şey duyduanız konuştuğunuz siz de katılın. Gülhan: ben duymadım böyle şeyler. Ben sadece Güneş'in batıdan doğup doğudan batacağını duydum. Havanın çok kötü olacağını birden böyle gecenin gündüze karışacağını duydum. Dilek: Dedemden yeryüzüyle gökyüzünün yer değiştireceğini duydum ve bu bizi çok korkuturdu. Benim dedem bu konuda çok konuşur. Benim dedem binaların yükselmesinden bahsediyor. Kızlarla erkeklerin rollerinin ortak olmasından bahsediyor. Meselâ saçlarını uzatması erkeklerin, kızların pantolon falan giymesi. Dedeme göre kıyâmet alâmetlerine giriyor. Çıplaklığın artması, hani bu kadar sık sık doğal afetlerin artması bile dedeme göre kıyâmetin yaklaştığını gösteriyor. Dedem bizi eğitmek için bunları söylüyor. Hem bilgimiz olsun hem de korkutmak için de olabilir. Genelde bunlar Kur'an-ı Kerim'den bilgiler. Benim dedem çok fazla Kur'an-ı Kerim okur. Kur'an'da gördüklerini bize anlatır. Gülhan: İşte kızlar çok açık giyiniyor. Erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkiler kıyâmete sebep olacak. Bunlar hep korkutmak için yoksa olacağı yok. Dilek: Genelde bu tarz şeyler duyduk. Gülhan sen de bahset duyduklarından. Ama şöyle bir şey var ben açıkçası kıyâmetin, şu anda dünyanın bir kıyâmette olduğunu düşünüyorum. İlla bir şey olmasına gerek yok hani doğa olayı falan bilmem ne. Bence kıyâmet dedikleri de bu yani. İnsanlar birbirini öldürüyor, savaşlar çıkıyor. Hiçbir şey iyi değil yani. Bu da bir kıyâmet benim için. Dilek: Kardeş kardeşi öldürecek gibisinden şeyler de söyleniyor. Hatice: Savaşlarla ilgili de anlatılan bir şey vardı yani. Gülhan: Doğal afetlerde bence kıyâmet gibi. İşte Sûr'a üflenecek de biz gürültü duyacağız falan. Ya şu anda bence dünya da kıyâmet içinde yani her zaman var aslında. Şu an daha fazla gittikçe daha da kötü olacak. Teknoloji artık insanlara hükmetmeye başladı. Önce insan teknolojiye hükmediyordu. Böyle karışık bir şey yani. Hatice: Kıyâmet olarak değil de ne diyorlar ona. Bir felaket olur, insanlık nesli tükenir, tekrar doğar. Bu kıyâmet değil de isimlendirmesini de tam bilmiyorum. Böyle şeyler olduğu söyleniyor. Hatta bilmiyorum kanıtları var mı yok mu? Dilek: Meselâ Hatay yerle bir olmuş depremlerde, sonradan yeniden kurulmuş.

Hatice: Dünya bir enerjiden oluşuyor ya içinde bir enerji var. Sürekli her enerji bir süre sonra tükenir yavaş yavaş. Dünyanın da enerjisinin tükendiğini, azaldığını mı artık görmüşler, gözlemlemişler. Bir süre sonra dünyanın kendi kendini yok edeceği. Yani düşünülüyor. Bu bence belki kıyâmet günü olacak. Kıyâmeti Güneşe bağlayanlar da var. Güneş'in de aynı şekilde dünya gibi sonuçta içinde ateş fırtınaları oluşuyor. Hani onun da Güneş de enerji onun da bir süre sonra enerjisinin biteceği ve kendisini yok edeceği düşünülüyor. Ve tabi Güneş patlarsa ne olur? Onun yörüngesindeki gezegenleriz büyük ihtimalle etrafındaki o gezegenler etrafa dağılır. Gülhan: Bize hiç Deccal'den falan bahsedilmez. Açıkçası ne annemden ne de babamdan böyle korkunç hikâyeler duymadım. Demek ki bize bir şey öğretmemişler. Hatice: Kıyâmetin koptuğu ana gelirsek. Bir tane bile gölge olduğunda insanlar çocuğunu bile görmeyeceklermiş. Sadece kendini birey olarak düşüneceklermiş. O gölgenin altına kendini atmaya çalışacakmışın. Orda da şey diye ümit ediliyor. Hani Hz. Muhammed'in bir duası vardı ya ille de ümmetim diye. O duanın kabul edilmesini hani şimdiden insanlar istiyorlar. İnşallah mahşer anında işte sadece kendini düşünecekmişsin onu biliyorum. Duyduğum kadarıyla. Bir de işte o anda tüm ölümler aynı anda hani kıyâmet koptuğu anda herkes ölecek daha sonra tüm ölümler, herkes aynı anda dirilecek. Ama aynı yaşta olacaktınız 33 yaşında. Dilek: Herkes sevdiği insanları görecek diye bir şey duymuştum. Hatice: O Cennette daha sonra ya da Cehennemde. Hatice: O anlatılanlar bana büyük bir kaos ortamı gibi hayal ediyorum. Hep böyle büyük bir sıcaklık varmış gibi anlatılıyor. Hep gölgenin altına ulaşmaya çalışmak. Gülhan: Güneş çok yaklaşacağı için öyle düşünüyorsunuzdur. Hatice: O mahşer toplandıktan sonra kafamda bir boşluk var meselâ. Bu durum nasıl son bulacak kafamda canlanmıyor. Sonrasında diyor ki sen Sırat Köprüsünden geçeceksin. Hani senin günahın azsa köprü sana geniş olacak. Günahın çoksa işte bir kılıç şeyi gibi keskin hani şey gibi bir kıl saç teli kadar ince olacakmış. Dilek: Saç teli kadar ince bir telin üzerinden yürüyecektimiz. Hatice: Günahın çoksa öyle. Günahın azsa da sana çok geniş. Gülhan: Ben dünyanın büyük bir gürültüyle yok olacağını biliyorum sadece. Dilek: Ben de duydum böyle bir şeyi. Gülhan: Sanırım anneannemden duydum. Sağır edecek kadar yüksek bir sesle kıyâmetin yok olacağını duydum. Dilek: Bir de dedemin mantığına göre hani şu yılanlar falan filan onlar bayağı artacaktı. O kıyâmete yakın zamanlarda. Onlar da insanların ölümlerine baya sebep

olacaklarmış. Bu yabani hayvanlar falan. Sadece yılan değil de yabani hayvanların çoğu. Hatice: Tabi normal çünkü yaşayacak alanları kalmayacak hayvanların büyük ihtimalle. Bizim içimize girecekler bizimle yaşayacaklar. Gülhan: Japonya için demişlerdi. Japonya'da deprem olmuştu. Depremden gitmediler, tsunamiden gittiler. Doğaya karşı ne kadar teknoloji ilerliyor bir şeye karşı gelebiliyor ama bir doğanın çok ciddi bir gücüne karşı gelemiyor. Meselâ o tsunamiyi durduracak şeyleri yoktu, teknolojileri. Binaları sarsıldı. Hiç insan ölmedi. Depremden ölmediler, tsunamiden öldüler. Öyle bir şey de vardı. Şey için diyorlar kıyâmet kopacak işte insanlar depreme bile karşı gelebiliyor diyorlardı ya. İşte binalar o kadar sağlam oluyor ama illa ki onları öldürecek başka bir güç oluyor. Ondan yani. İnsanlar için organ nakli yapıyorlar şimdi. Çürümüş bir organı değiştiriyorlar ne yaparsa yapsın ömür uzamıyor. Dilek: Bu konular anlatılınca korktuğumuz için çok ayrıntılı bilmiyoruz. Genelde bu dünyada iyi şeyler yapmak için eğitildik. Öbür dünya üzerinde çok fazla durmadılar. Ahiretle ilgili çok fazla bir bilgimiz yok Cennet-Cehennem olgusunu da bilmiyoruz.

Derleme ortamı

Kaynak kişilerin evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 34

Merhaba

Merhaba, hoşgeldiniz

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Yusuf Altayhan, 44 yaşındayım, 3 nesildir Mardin'de yaşıyorum. Lisans mezunuyum. Arapça hikâyeleri ve Mardin kültürünü çok seviyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

İnşaat mühendisiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet günüyle ilgili anlatılanlar komik geliyor bana. Çok güzel komik şeyler var. Genellikle insanlar korktukları şeylerin kıyâmet gününde olacaklarına inanmışlar ve ona göre de hikâyeler söylemişler. Bu hikâyelerden en süperi şeydir işte kuşak çatışması dediğimiz diyor ya. Bütün her zaman yaşlılar gençlerden muzdariptir. Diyor ki kıyâmet günü gelecek işte kıyâmet gününden önceki şeylerde çocuklar öyle bir hal alacak ki yerler doymazlar. Çağırırsın gelmezler. Otur dersin oturmazlar. Gider dönmez. Bir de meselâ kıyâmet günü alâmetlerinden bir tanesi de kadınlara verilen aşırı önem olacak. Onu da hadise bağlarlar ver der ki “Ümmetimin üzerine öyle bir zaman gelecek ki, dinleri, paraları, kibleleri kadınlar olacak”. Kıyâmete yakın zamanda inşaatlar ve zina artacak. Zaten şimdiki yaşlılar bakın her tarafta bina her tarafta bina. O kadar bina varsa zina da var. Al işte kıyâmet geliyor. Kıyâmetle ilgili şeyler bunlar. Bir de bizim meselâ Mardin’de en çok inanılan şeylerden bir tanesi kütüpte yazar derler. Kütüpte yazar da o kitapların ne olduğunu kimse bilmez. Şimdiye kadar da o kitabı görmüş değilim yani. İşte bir kütüp var. Kitapta yazar der ki Mardin’in yok oluşu meselâ. Urfa’nın yok oluşu sudan olacak. Yok bilmem nerenin şeyden. Mardin’in yok oluşu rüzgârdan olacak. Büyük bir fırtına esecek ve Mardin’i götürecektir. Öyle yazar kitaplarda. Ama o kitabı gören yok. Herkes o kitaptan bahsediyor ama o kitap yok. Kulaktan kulağa gelmiş olduğu belli de bunu ilk söyleyen bir kitapta okumuş o kitabı bulmak lazım (gülüyor). Yani kitapta yazan diye söylediğine göre bir kitap var demek ki. Veya herhalde bir şeyi vurgulamak, insanları inandırmak için mutlaka bir kitapta yazması gerekiyor diye bir inanış da olabilir. Yani insanlar inansın diye kitapta yazıyor ha! Kitapta yazıyor! Şimdi sen ne biliyorsun itiraz mı edeceksin kitapta yazıyor bitti. İtiraz etme kitapta yazıyor yani. Kıyâmetle ilgili bir sürü şey var. Yani bu he deyince akla gelmiyor ama. Meselâ şeyin içinde İsrailiyat olduğu kadar şey de vardır bizim Yahudi düşmanlığımız da var meselâ. Kıyâmet günü meselâ diyor ki kıyâmet günü Yahudiler saklanacak yer bulamayacaklar, taşın altına saklanacaklar. Taş diyecek ki orda bir Yahudi var. Yani sanki kıyâmetin amacı bizim Yahudileri bulup öldürmemiz yani. Bütün dinlerde ahir zamanda yapılacak bir savaştan bahsedilir. Fırat ve Dicle’nin üzerindeki işte barajlara yoranlar var. Bu barajların savaşılar sebepleri söyleyenler var. Şu var bu var ama yani bunlar söyleniyor halkın arasında. Bir de her söylendiğinde de kitapta yazıyor deniyor. Bak işte kitapta yazıyor bak işte gördün mü

dağ yükseldi orda. Hakikaten de dağ yükselmiş. Ha bunu da yıllar önce söyledikleri için insanların da inanası geliyor. Yani gerçekten bir yerlerde bir kitapta yazıyor. Nostrodamus'un kitabı bizde de mi vardı bilmiyorum (güler). Yani öyle durumlar var doğrudur. Yani taş üstünde taş, baş üstünde baş neyse omuz üzerinde baş kalmayacak. Ama işin komik tarafı zaten kıyâmet günü herkes ölecekken herkes yok olacakken yani niye Yahudiler saklanacak yer arıyor onu anlamış değilim yani. Normalde bütün insanlığın bir yer araması lazım saklanması lazım ama özellikle Yahudiler saklanacak yer arıyorlar. Mehdiyle ilgili söylentiler var. Mehdi Deccal işte Mehdi gelecek, Deccal'i yenecek şu olacak bu olacak. Birden bire işte kurt kuzu yan yana olacak. Çok güzel bir ortam olacak ki önce bir bozgunluk ondan sonra bir güzel bir ortam gelmesini bekliyoruz. O güzel ortam bittikten sonra kıyâmet gelecek. Kıyâmetle ilgili en süper tespitlerden bir tanesi bana hemen hemen kıyâmetin hiç kopmayacağı hissini uyandıran bir sözdür. Yeryüzünde cidden Allah'a inanan bir ruh bir insan dahi var ise kıyâmet kopmayacak. Yani hatta onu şöyle derler yani ihlasen "La İlahe İllallah" diyen birisi varsa henüz kıyâmetin zamanı gelmemiştir. Zaten "La İlahe İllallah" diyen birisi kalmayacağına göre bütün zihinlerde her yerde artık Kur'an-ı Kerim diye bir şey yok. Hatta Allah inancının tamamen ortadan kalkmış olması lazım. Yani insanların tamamının yaratıcı hissini tamamen ortadan kaldırması lazım. O zaman ki kıyâmet kopuyor. Bu ne demektir din yok yani bu "Lailahe İllallah" diyen kişinin illaki Müslüman olması gerekmiyor. Hristiyanlık da yok. Yani global bir dünya düşünüyorsun. Yani bilimkurgu gibi ben böyle düşünüyorum artık anlatılanlardan. Yani o bilimkurgularda falan çıkıyor ya insanların artık herhangi bir dine inancı hiçbir şeyi olmuyor, sadece yaşam ve bir tapınma ihtiyacı hissetmeyen insanlar öyle bir dünya düşünüyorum. Çünkü özde yani o kelimenin özü "La İlahe İllallah" diyen bir kişi dahi var ise kıyâmet kopmaz diyor ya. Veya Allah'a inanan bir kişi bile var ise kıyâmet kopmaz. Bu demektir ki kıyâmet öncesi bütün dinlerle ilgili bütün naslar yani kitaptı bilgiydi ruhani insanların rahip olsun ulema olsun falan hepsi ortadan kalkmış. Yani insanları doğruya çağıran bir şey kalmamış. En son doğruya çağıran kişi zaten Mehdidir. Mehdi bir yere kadar başarıyor ondan sonra aradan bir zaman geçiyor o da unutuluyor. Ve insanlar artık tam bir şeye giriyorlar yani rehavate giriyorlar. Biz yok olmayız diyorlar. Bize bir şey olmaz diyorlar. Son savaşla ilgili pek bir bilgim yok. O

şeyle ilgili söyleniyor meselâ diyor ki bu dünya bundan önce yetmiş defa bazıları yetmiş diyor bazıları yüzlerce bahsediyor falan yetmiş defa yıkıldı ve yeniden inşa edildi. Bizden önceki medeniyetlerde şu anki bizim içinde bulunduğumuz teknolojinin çok üzerinde bir teknoloji olduğunu iddia ediyorlar. Kısmen de olsa yani bunu kanıtlayacak şeyler de var. Meselâ büyük eski yapıları gösteriyorlar. Bugünkü teknolojiyle yapılacak olması halen imkânsız olmasa bile çok uçuk yapılar var. Teknolojinin bundan önceki teknolojinin bizim şu andaki teknolojiden çok daha ilerde olduğunu söylüyorlar. Şeyde vardı meselâ Kur'an-ı Kerim'de de Tevrat'ta da İncil'de de Musa döneminde sihir denilen olayın ki bu bizim çağımızdaki ilizyon falan değil veya büyücülük falan değil yani kariyla kocanın arasını ayırma falan filan şeklinde değil sihir bildiğimiz sihir yani. Adam hokus pokus bilimkurgu gibi mistik filmlerde olur. Hokus pokus deyip ejderhayı yaratıyor adam. Bunu meselâ Kur'an-ı Kerim'de Musa'ya karşı çıkan sihirbazlarda görüyoruz. Aynı hikâyenin Tevrat'ta olduğunu da biliyorum. Sihirbazlar vardı bu bir bilimdalıydı belki de. O zaman yani bugün yok olmuş olan bir bilimdalı insanlara halisülasyon gösterebilme veya belki de gerçekten madde yapıyorlardı. Biz bunu bilmiyoruz artık. Yani unutulmuş ilimler var. Bir dönem sonra belki kıyâmet tamamen yok olmak ise ondan sonra işte kılıç kalkan çağına gelme gibi bir durum söz konusu olamaz. Ama benim tahminime göre bir dönem şu anki bizim içinde bulunduğumuz teknolojinin çok ilerisinde bir teknolojiye sahiptiler. Belki adamların uzay mekikleri şuydu buydu yoktu ama uzaya gidebiliyorlardı. Yani bir başka gezegenlere gidip gelebiliyorlardı. Zaten başka boyutlarla irtibatla olduklarına dair deliller de var. Süleyman'ın mülkünden bahsediliyor. Mesih'in işte cinler dediğimiz taifeyle görüşmesi bilmem ne yapması bunlar başka boyutlarla olan görüşmeler. Bu teknolojiler unutulmuş ilimler bize gösteriyor ki bizim ilimlerimizde unutulabilir. Yani yarın öbür gün böyle büyük bir savaş gerçekten kitle savaşı çıkarsa atıyorum yani sadece elektriğin bile ortadan kalkması demek çok büyük bir yıkım demektir. Yani düşün elektrikli aletlerin tamamının susması. Bugün zaten bilim adamlarının çoğu söylüyor yani petrol az bir şey kaldı. Petrolün bitmesine az bir durum kaldı yani petrol bitecek. Petrolün bitmesiyle zaten benim şu anda çalıştırdığımız arabalar şuydu buydu bunların hepsi konserve kutusuna benziyor. Başka bir işe yaramıyorlar. E yani elektrik de gitti. Tüm nükleer santraller de gitti. Yani olabilir zaten bu şeylerin menkibe mi diyoruz artık kitapta

yazıyor dedikleri olayların hemen hemen bütün insanlıkta da ortak olduklarını görüyoruz. Yani bir Amerikan filmi seyrettiğin zaman Amerikan filminde de bakıyorsun kıyâmetle ilgili aynı temalar var. Aynı temalar var yani. Birden bire insanların elinde bulunan şu anda büyük meziyet büyük lüks sayılan değerler sıfıra düşüyor. İnsanlar artık onlardan faydalanamıyor. Bütün şeylerde var bu bütün kültürlerde bence var. Kur'an-ı Kerim'de meselâ kavimlerin helakıyla ilgili âyetlerde dikkati çeken bir durum var. Meselâ bir kavimden bahseder der ki bunlar dağları oyup kendilerine sığınaklar yaptılar. Zaten şu anda görülüyor. Yani bu târihî bakımdan baktığın zaman yapılarına bakıldığında zaman bazı yapıların gerçekten dağların içinde oyulduğu ve bunların gerçekten büyük bir ustalikle yapıldığı görülüyor. Ve insanlar o sığınakların içindeyken kendileri çok güvende hissediyorlar. Kur'a-ı Kerim bunu diyor. Kendilerini çok güvende hissediyorlar ve diyorlar ki bizi hiç şey yok edemez. Zaten insanın sonunu getiren nokta yani hepsinde ortak nokta şu insan artık o kadar güçleniyor ki benim sonumu hiçbir şey getiremez demeye başladığı andan itibaren sonu geliyor. Bu bütün imparatorluğun başlangıcında- sonunda var. Her yerde var yani. Ne zaman sen en üst seviyeye çıktın artık bana hiçbir şey olmaz dedin, bu sefer senin çöküşün başlamış oldu. Çünkü önlem almayı bırakıyorsun. Esas gücü bırakıyorsun sadece ve sadece kendi kendine tapmaya başlıyorsun. Bu belli bir nokta sonra çok zayıf bir şeyin seni yok etmesine sebep olabilir. Ha bu doğa mı olur yoksa Nemrut'un hikâyesinde olduğu gibi bir tane sivrisinek mi olur. Bir deprem mi olur. Yani sen doğaya hükmettiğini zannediyorsun ama deprem oluyor götürüyor. Şunu yapıyorsun götürüyor. Mardin'i meselâ rüzgâr götürecek diyorlar. Rüzgâr nasıl götürecektir yani. Mardin'de bir de yapıların tamamı taş. Ben şu an için söylemedim. O an eski Mardin'de yapılan yapıların tamamı taş. Tamamı çok sağlam yapılar. Ve öyle bir inanış var ki. Mardin'i rüzgâr yok edecek. Nasıl bir rüzgârdan bahsediliyor. Bir yerde her halde kendi kendine demişler ki bak bizim evlerimizin tamamı taştır. Duvarları işte iki metre kalınlığında falan ama bir rüzgâr gelse bunları götürür. Öyle bir rüzgâr var. Yaşlılar hep insanlara kendilerine fazla güvende hissettirmemesini sağlamamaya çalışıyorlar. Yani sen kendini güvende hissedersen tehlikeydesin. Yani kendini aşırı güvende hissedenden mahlûk tehlikeydedir. O mantıkla gidip. Bak senin evin şöyle güçlü böyle güçlü falan ama ben kitapta okudum senin evin eninde sonunda rüzgârda uçacak. Yani sen şuna güvenme. Güçlü görünüyor

ama Allah'ın katında istediği zaman onu rüzgârda uçurtur. O manaya getiriyor. Yani senin gücünün simgesi neyse onu yok edecek olan şey meselâ gökten taş yağması değil. İlginç yani gökten taş yağsa daha çabuk ama rüzgâr götürecektir. O güce karşı esasen güçsüz görünen malzeme. Senin bu taş yapının içerisinde nerdeyse oyma gibi görünen iki metrelik duvarın içinde oturuyorsun falan çok güçlü görüyorsun kendini. Neye karşı güçlüsün. Bir sürü şeye karşı güçlüsün. Yani doğa olarak doğa olayı olarak bir sürü şeye karşı güçlüsün. Yani dört yüz beş yüz yıllık yapılar zaten deprem kuşağının uzağında bir sürü deprem görmüş yapılar yıkılmıyor ama inanış ne rüzgâr bunları götürecektir, dümdüz edecek. Rüzgâr yani “hal” hergün aldığı nefes götürecektir. Yani diyor ki senin esasen korkman gereken başka güçler var. Onu demeye çalışıyor. Senin bilmediğin güçler çünkü hiç kimsenin bilebileceği şeyler değil. Bu büyük yapıları yerle bir edebilecek bir rüzgârı hayal etmek bile güç. Hayal edemiyorsun. Şu anda bakıyoruz dünyada bir sürü kasırğa falan oluyor ama hiçbir kasırğa tutup da bir kalenin duvarlarını sökmüş müdür yani. Yapmamış öyle bir şeyi eski târihî kale yapılarını falan yapmıyor, sökmüyor. Yeni yapılan yapılar oluyor genelde kasırğa bölgelerinde nedense öyle bir durum oluyor. Onlar da zannedersen rüzgârdan korkmuyor başka bir şeyden korkuyorlar. O yüzden evlerini farklı yapıyorlar. Meselâ onların evleri bakıyorsun şeydir ahşaptır. Uçuşuyor bilmem ne oluyor falan. Kasırğa bölgesindeki evler öyle. Bizim burada kasırğa bölgesi değil ağır ağır evler yapmışız ve rüzgâr gelecek diyoruz. Rüzgâr gelecek götürecektir. Amaç acaba rüzgârdan mı korunmak yoksa senin böyle evin olduğu için mi böyle uyarıldın o ayrı. Ya ben diyorum ki bizim böyle evlerimiz olduğu için böyle uyarıldık. Benim düşüncem bu. Bir başkasına döner der ki böyle uyarıldığı için insanlar böyle böyle evler yapmaya başladılar o da ayrı bir durum. Kim uyardı onu bilmiyorum. Kitapta yazıyor. Kitapta bir sürü şey yazıyor. Birkaç tane il ile ilgili de Mardin'de kehanet var yani Urfa su altında kalacak. Ve hatta şu anda artık yapılan o Atatürk barajı projesiyle falan bunun tamamen desteklendiğini söylüyorlar. Yarın öbür gün o baraj taşacak Urfa'yı götürecektir. Yani şu anda insanlar diyorlar ki bak kitapta yazan çıktı. Gördün mü? Fırat ve Dicle'nin üzerinde dağlar yükseldi atlarından altın fişkırıyor. Sur'un üflenmesi meselesi de şeydir dini inanıştır. Dini inanışlar yani Sur üflenecek Sur'un Cebrail Aleyhisselam pardon İsrail Aleyhisselam üfleyecek. Bu şeydir. Tevrat'ta da aynı inanış vardır. İncil'de zaten İncil'de doktorin olarak ayrı bir şey

yok direk Tevrate bağı. Bu inanış genel bir inanıştır. Sur üflenecek. Birinci üfleme var ikinci üfleme var. Üçüncü üfleme var ve zaten kıyâmet kopacak. Bunların detaylı olarak anlatılışı Tevrat'ta var Kur'an-ı Kerim'de sadece "Ve nufiha fîs sûri fe saika men fîs semâvâti ve men fil ardı illâ men şâallâh, summe nufiha fîhi uhrâ fe izâhum kıyâmün yanzurûn" diye Sur âyeti var. Sur'un üflenmesinden bahseder başka bir şeyden bahsetmez. Detaylı anlatımlar Tevrat'ta var ve Tevrat'taki detaylı anlatımların büyük bir çoğunluğu bize kitapta yazıyor şeklinde hikâyeler olarak insanlar arasında yayılmıştır. Bu bölge zaten çok dinli bir bölgedir yani. Hem Hristiyan var hem Yahudisi var hem Müslümanı var hatta Yezidîsi ve şeyi de vardı Zerdüşter. Bu bölgenin Zerdüştü de var Yezidîsi de var. Ya bunların hepsi birleşince çok kompleks hikâyeler çıkıyor. Bazen hikâyeler birbiriyle örtüşmeyebiliyor. Yani Sur üflenecek, kıyâmet kopacak. Kıyâmetin kopuşu bütün dünya üzerinde bir yok oluş. Bütün dünya bir yumurtaya benzeyecek. O da çok güzeldir yani bütün dünyanın yumurtaya benzemesi benim dikkatimi çekmişti. Ne zaman dikkatimi çekti ilkokul çağlarında dikkatimi çekti. Bize dünyanın yuvarlak olduğunu öğretmeye başlamışlardı o zaman. Dünya yuvarlaktır. Var ya ilkokulda ha bire önümüze bir tane top koyuyorlardı. İşte dünya yuvarlak falan. Ondan sonra kıyâmet anlayışıyla dünya öyle bir hale gelecek ki yumurta gibi olacak. O topu düşünüyordum hep yumurta gibi olacağını üzerindeki dağların bilmem tepeleri gitmesi aklıma geliyordu. Belli bir zaman sonra lise çağlarında falan aslıdan o topun da tam bir top olmadığını öğrettiler. Üstünde sular akması falan daha çok yumurtaya benziyor. O haritalarda da var. Meselâ haritayı açtığın zaman böyle bakıyorsun önünde şöyle bir birleştiren yumurtaya benziyor. Üstten aşağıdan basık biraz buzlanmış falan bir şey. Ha demek bunlar onu mu kastediyorlar yani yumurtaya benzetiıyorlar. Yumurtaya benzeyecek. Zaten benziyor da. Bu sefer tamamen üzerindeki bütün şekiller silinince tam bir yumurtaya benzeyecek. Aslında onların kitapları sağlam kitap yani bir yerde sağlam ama bugüne kadar gele gele, gele gele bir sürü şeyi de dağılmış. Yani o kitabın kendisi ortada olmadığı için gerçekten yok ortada. Yani bugün yaşı seksen ve seksenin üzerinde adam bulsan iyi olur. Kitapta ne yazıyor amca desen başlar sana anlatmaya. Ama bu hangi kitaptır amca "yeakh git ordan" falan der. Seninle mi konuşacam sen daha işte ...yı yıkamasını bilmiyorsun. Ama öyle kitapları da sağlam aslında. Dünya yumurtaya benzeyecek. Dünya meselâ neydi o en son telef olacak

hayvan var. Kurt. Sur üfürüyor meşhur gene Mardin'in o rüzgârına dayalı bir şey mi bu? Öyle bir rüzgâr ki her şeyi kaldırıyor her şey havada uçuşuyor. Kurt ayağını yere vurmuş kendi güçlü pençeleriyle yere tutunuyor. Etrafında dağlar uçuşuyor. Hikâye budur. En son kurdun derisi üzerinde yüzüyor ama kendisi tutunuyor. Ve kurdun lafı güzel orda. Kurt düşünüyor diyor ki ya diyor bende bu güç var mıymış bilseydim ben dünya üzerinde insan bırakır mıydım? Kıyâmet kopacak ve hepimiz gidecez budur. Şey var der ki meselâ bir tane benzetme var kitapta yazar o da biliyorsun anne sevgisi en yüksek sevgidir. Diyor ki meselâ su ile yok olacak yerler arasında meselâ su ile yok olan bir yerde su yükselmeye başlar. Su yükselmeye başlayınca emzikli kadın bebeğini yukarı doğru kaldırır. Ve bu su onun burun hizasına gelmeye başlayınca kadar devam eder. Burnu kapanıp kendisi bir şekilde artık nefes alamamaya başlayınca diyor ki bebeğini artık ayağının altına koyar ve yükselmeye çalışır. Kıyâmet öyle bir şey anne sevgisini bile yok edebilecek kadar büyük bir korkunçluktan bahsediliyor (ses tonu değişiyor, alçalıyor). Yani bu kıyâmetin korkunçluğunu anlatmak için örnek verilebilir. Anne bile çocuğunu feda edebilecek. Bunun desteği Kur'an-ı Kerim'de de vardır. Ve diyor ki annenin çocuğundan kaçtığı gün. Anne çocuk sevgisi, dünya sevgisi, mülk sevgisi, yeni doğum yapmaya gelmiş develerin terk edildiği düşün. Sen malını mülkünü koymuşsun falan deven doğum yapacak ve sen öyle bir korkunç durumla karşı karşıyasın ki...Hani derler ya mal canın yongasıdır. Malın çoğalacak orda deve, o devenin terk edilmesi mümkün değildir. Deve doğum yapacak kaçyorsun. Baba oğlundan kaçıyor, anne oğlundan kaçıyor. Çocuk annesinden babasından kaçıyor. Öyle bir durum. Yani sevgi saygı dünya sevgisi de aynı. Mal sevgisi şu, şu hiç birşey yok. Orda sadece ve sadece canını kurtarma pazarı. O can kurtarma pazarında bütün dünya yumurtaya dönecek. Kurt da yumurtanın üzerinde. Ben hep hayal etmişimdir küçükken yumurtanın üzerinde bir tane kurt hiç etrafına bakmıyor her şey havada uçuşuyor. Ya diyor ben bu kadar güçlüyüm. (gülerek anlatır)

Çok teşekkür ederim

Rica ederim, yardımcı olabildiysem ne mutlu

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin arkadaşının iş yerinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 35

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Aydın, 48 yaşında Mardinliyim. Mardin’de yaşıyorum. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ticarette uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmetin kopacağı günle kıyâmet öncesi ile ilgili alâmetler var. Olabilecek şeyler var. Diyorlar ki Güneş batıdan doğacak. Yani doğudan değil de batıdan tersten şey yapacak. Erkekler kadınlar kimse fark etmeyecek. Giyim konusunda kuşam konusunda her türlü şeyde erkek midir kız mıdır veya kadın mıdır, kimse şey yapmayacak. Saç kesimine kadar giyimine kadar kadın erkek olacak o şekil şeyler var. Zinalar yükselecek çok olacak tamam? Haya diye bir şey kalmayacak. Haya dediğimiz yani namahrem olarak herkes böyle istediği gibi açılacak. Artı Ortadoğu’da savaşlar başlayacak. Yani bizim doğu kısmımızda yani dünyanın doğusunda. İlk savaşlar buradan başlayacak. Deccal de çıkacak. O da yaklaşık 100 yıl 200 yıl yaşayacak. Onun tam şeyi yok ama o da şey yapacak. Ondan sonra zelzele çok olacak. Depremler zelzele dediğimiz depremlerdir. Onlar çok olacak. İnsanlar artık baba- anasını tanımayacak. İnkâr edecek. Utanacak onlardan. En son da bütün nasıl Allahu Teâla dünyayı yarattı. O da tekrar bütün herkesi en son kıyâmetin kopacağı zaman da bütün herkes Müslüman olarak kalacak. Yani bütün dünyada Müslüman olduktan sonra kıyâmet kopacak. Kıyâmet günü hakkında bir bilgim yok. Sadece alâmetler var. Dünyanın yeri suyu hiçbir şeyi kalmayacak. Yerüstünde gökyüzünde yani yer üstünde hiçbir şey kalmayacak. Bütün her şey batacak bu denizlerde vesairede bu yeryüzünde ne ins ne cin kalmayacak. Öyle bir söylenti var. Diyor ki dağlar artık insanlar, hayvanlar, ağaçlar kalmayacak. O da nedir suyun bir tarafta olmasıdır.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin kendi iş yerinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 36, 37, 38, 39

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Zafer Özdemir, 35 yaşında Mardin doğumluyum. Lisans mezunuyum. Fizik bölümünü bitirdim. Adım Adnan Özdemir, 61 yaşındayım. Yüksekokul mezunuyum. Mardinliyim. Mardin’de yaşıyorum. Adım Birkan Özdemir, 31 yaşındayım. Mardinliyim Mardin’de yaşıyorum. Lisans mezunuyum. Adım Hatice Özdemir 30 yaşındayım. Antalya doğumluyum. 7 yıldır Mardin’de yaşıyorum. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Zafer: Banka müdürüyüm, Adnan: Emekli öğretmenim, Birkan: Öğretmenim, Hatice: Öğretmenim

Kıyâmet günü nedir kendi fikirlerinizi söyleyebilir misiniz?

Birkan: Anladığım kadarıyla konu şu kıyâmetin nasıl kopacağıyla ilgili duyduğumuz bilgileri size aktaracağız. Kıyâmet öncesinde şey var küçük alâmetler büyük alâmetler. Kıyâmetin küçük alâmetlerinden biri kadınların erkekler gibi giyinmesi, pantolon giymesi, onlara benzer işte şeyler. Zafer: Öyle olsaydı kıyâmet çoktan kopardı. Hatice: O şey buzulların erimesi falan. Birkan: Ondan sonra şöyle söyleyeyim bu cami minaresinden daha yüksek binaların yapılması da kıyâmet alâmetleri arasında gösteriliyor. Hatta bununla ilgili bir deyim vardır. Binalarla zinaların çoğlaması kıyâmetin yaklaştığının alâmetidir. Ondan sonra ne deniyor başka kıyâmetin küçük alâmetleri arasında. Kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olması artmaya başlaması. Bunlar da kıyâmetlerin alâmetleri arasında. Adnan: Şimdi kıyâmet şudur bana göre, kıyâmet şudur: Dünya nasıl kurulmuşsa her şeyin bir ilki varsa bir de sonu olacaktır. Zafer: Belki de başlangıcı bana göre. Kıyâmet başlangıç olamaz mı? Adnan: Şu vardır kıyâmet değil, kıyâmet sonudur. Kıyâmet bakın dünyanın oluşumu

başlangıcı. Birkan: Şimdi Kur’anda da şu geçer: Kıyâmet bir başlangıçtır aslında. Adnan: Evet. Birkan: Abim doğru söylüyor. Adnan: Kıyâmet bak şudur başlangıcı, ahret hayatının başlangıcıdır. Biz bugün şu an şunu tartışıyoruz. Dünya...Zafer: Ya yoksa ahret. Adnan: Dünya oluşumunun başlangıcı nasıl dünya oluşmuşsa yani dünya oluşuyor. Mutlaka bir bitişi vardır. Ha şimdi biz bunu ne yapıyoruz. İki etapta ele alıyoruz. Fani yaşam, geçici dediğimiz yaşam. Zafer: Kanıtlara göre bizden önce kıyâmet kopmuş. Adnan: O konuda kesin bir şey yok. Zafer: O piramitlerin bugünü teknolojisinden çok daha ileri bir teknolojiyle yapılmış olması. Belki kıyâmet koptu. Adnan: Şu var. Hatice: Onunla ilgili tam bir şey yok. Zafer: Paslanmayan bir demir bulmuşlar. Kaç bin yıllık olduğu belli değil ve hangi metalden yapıldığı belli değil. Belki bizden önce çok büyük bir teknoloji vardı. Adnan: Şimdi ben o demirde kıyâmetten var olup kıyâmetten sonra kalması söz konusu değildir. Zafer: Niye. Adnan: Bakın her şeyin bir başlangıcı-sonu vardır. Zafer: Nerden biliyorsun. Adnan: İnsanoğlunun ruh dediğimiz olay varsa bir demir maddesinde bir oksitlenme olayı vardır. Bugün paslanmayan nedir? Zafer: Titanyum. Adnan: Titanyumdur, platindir. Zafer: Ben sana bir şey söyleyeceğim. Adnan: Ama hepsinde belli bir noktada bir karışım vardır. Zafer: Öyle değil baba işte bak! Ben sana başka bir şey sorayım. Sen çok her şeyi sen konuşuyon. Bir de ben sana başka bir şey sorayım o zaman. Işık olmadan ışık hızını hesaplayabilir misin? Adnan: Işık olmadan ışık hızını zaten bulamam. Neye bulmuşsun sen. Zafer: İnkalar bulmuşlar. Adnan: İnkalar! Kesinlikle bu belli değildir. Zafer: Belli, İnka arşivleri de var. Büyük bir kısmı yanmış kalan kısmında var. Hatta biz 300.000 kabul ediyoruz, onlar küsüratına kadar bulmuşlar. 298. küsur. Aç bak. Adnan: Onlara gelinecek olsa pi sayısının bile bulunuşu kolay değil. Zafer: Tamam onlar nasıl olacak. Demek ki eskiden de kıyâmet kopmuş. Eskiden de çok ileri bir teknoloji varmış. Birkan: Zaten kıyâmetin kopmadığını iddia edemezsin. Küçük kıyâmetler var. Daha önce de Nuh Tufanı, Nuh peygamberin kurtuluşu var. Adnan: Birkan çok güzel bir konuya deyindi. Birkan: Kıyâmetin kopmuş olma ihtimali yüksektir. Zafer: Çok ileri bir teknolojiden bahsediliyor baba. Işık yokken ışık hızını bulmuşlar. Dünyanın zamanını bir yıl 365 gün kabul etmişler. “Pi” sayısını bulmuşlar. Adnan: Yani sen şunu demek istiyorsun biz hazıra konmuşuz. Zafer: Bizim daha uzayda gitmediğimiz gezegenler varken onlar uzay haritalarını çıkarmışlar. Onların bulduğu

yıldız haritalarını biz daha bulamamışız. Adnan: Yıldız kümelerini. Zafer: Tabiiii. Önce piramitlerin içinde işte gündüz dereceler hep sabit kalıyor. Yani şimdi kıyâmete ne açıdan bakıyorsun o da önemli. Sen neyi sormak istiyorsun. Kıyâmet nedir? Birkan: Kıyâmet sana göre. Zafer: Neye göre kıyâmet? Birkan: Sana göre kıyâmet. Zafer: Ben bir fizikçiyim yani bizim gördüğümüz üç ya da dört tane kıyâmet şekli var. Birisini tam hatırlamıyorum çok zaman geçtiği için. Meselâ bizde bir şu anda bir tane yıldız gidiyoruz. Bu yıldız işte bir kara delik. Bu kara delik enerji kümesidir. Dünya da oraya çok büyük bir süratle gidiyor. Tabi bu çok büyük sürat derken, yarı o kara deliğin içine gireceğiz demiyoruz. Kara delikler bütün enerjiyi yutarlar. Sıfırlarlar her şeyi. Biz de ona doğru gidiyoruz. Yani biz o kara deliğin içine girdiğimiz anda da bizim enerjimiz falan her şeyimiz bitmiş olacak ve kıyâmet kopmuş olacak. Ve zaten dünya yok olacak. Bu kaçınılmaz bir şey. Ondan sonra şöyle bir açıklamamız var. Bir büyük patlama varsa mutlaka enerjinin geri dönüşümü de olacak. Mutlaka dünyadaki enerji bitecek. Nasıl bitecek. İşte artık topraklar verimsiz hale gelecek. Üretim çok azalacak. Dünyadaki kaynaklar bitecek. İnsanlar kaynak olmadığı için yaşayamayacaklar. Bu yüzden de yine bir kıyâmet kopacak. E şimdi ayrıca bizim şu anda şimdi bizim ozon tabakamız var. İşte bir sürü bir sürü işte manyotosfer tabakamız var. Bu tabakalar. Güneşte hergün binlerce kilometre hızında maddeler yayınlanıyor. Bu madde bir kere çok büyük bir patlama olmuş Güneşte. Bu çok büyük patlama sonucu 1950'lerde olmuş bu olay. Dünyada bir sürü kıyâmet gibi olaylar kopmuş. Şu anda böyle büyük bir patlama olsa dünyada şey bekleniyor. Elektronik anlamda kıyâmet kopar. Bankalar bitecek, cep telefonları bitecek. Şöyle düşünün. Şimdi dünyanın bütün bilgi akışı sağlayan gökyüzündeki uydular yok mu? Hepsi yok olacak. E bu da elektronik bir kıyâmettir. Ondan sonra birçok parçacığın çarpması ihtimali var dünyaya. Başboş gezen binlerce parça var. O da gelip çarpabilir. Artı şimdi tam olarak küçük olduğu için bazı parçalar dünyanın manyetik alanı tarafından püskürtülüyor. Meselâ Vega Yıldızı var. Vega Kuyruklu Yıldızı bize çarpacak ama yönünü değiştirmezse. Vega Kuyruklu Yıldızı dünyanın on katı büyüklüğünde kocaman bir dünya o da biz onun manyetik alanına gireceğiz. O bizimkine değil. Biz Vega'ya çarpcaz ve paramparça olcaz. Ondan sonra başka ne var... Bir de Güneşte helyum-baryum dönüşümü vardır. Bizim Güneş sistemimizin en merkezinde Güneş vardır. Biz o Güneşin etrafında döneriz. Bu Güneşte bizi ısıttığı için

vardır. Meselâ açımız falan değişirse donarız. Dünya donduğu zaman da hayat olmaz. Biraz daha eğik olsa. Güneşteki helyum maddesi baryuma dönüşüyor. Helyum hafiftir baryum da ağır bir metaldir. Bu enerji bir gün bitecek yani. Bu dönüşüm bir gün bitmeyecek mi? Sonuçta Güneşin içindeki helyum baryum dönüşümü.. Helyum artık hiç kalmayacak. Güneş ağır bir metal haline gelecek. Sistemde Güneş olmadığı için bizim dünyamız da ısı olmadan bir buz kütesine dönüşüp hayat da bitecek. Yani Güneşsiz bir dünya düşünebiliyor musunuz? Adnan: Yani bunların hepsi kıyâmet alâmetleri açısından varsayımlardır. Fizikî olarak varsayımlardır. Zafer: Bu dünyadaki hayat bitecek. Yani mutlaka bitecek yüzde yüz. Hatice: Zaten Kur'an'da da Güneş bir gün sönecek diye bir âyet var. Zafer: Bu anlattıklarımın yanında bir de dinî inanışlar vardır. İşte Sûr üflenir. Adnan: Sûr'un üflenmesi için de bazı şeylerin, şartların oluşması lazım. Zafer: Allah'ın işi. Adnan: Allah'ın işi de Allah akıl vermiş fikir vermiş. Zafer: Teslimiyetin varsa senin inancın varsa bir cuma günü tersten Güneş doğacak bitecek her şey. Adnan: İslamiyet'te bak inanç gereği mantıksız bir teslimiyet yoktur. Gerekeçleri vardır, göstergeleri vardır. Zafer: Sen şimdi neyi görüyorsun. Adnan: Şimdi göstergeler şudur. Dünyadaki dediğın gibi az önce hayanın ortadan kalkmış olması, utanç duygusunun ortadan kalkmış olması, insanların birbirine karşı güvensiz olması. Zenginın zenginle sürekli kavga etmesi, arada fakirlerin kalması. Zafer: Eskiden daha betermiş. Birkan: Şimdi şöyle söyleyeyim sana abimin de dediğı gibi eskiden bu söylediğın olaylar çok daha fazlaymış. Zafer: Eskiden daha betardi tabi.. Yüz tane kadınla evleniyorlarmış eskiden. Birkan: Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde bize öğretilen ilk şey şuydu. İmanın gerekli olduğuydu. Hayat kurallarının işleyebilmesi için din olması ya da toplumsal kuralların daha doğrusu toplum yaşantısının belli bir düzen içerisinde olabilmesi için kesinlikle bir dini inanışın olması gerekliydi. Eğer bu dini inanışı ya da vicdan olgusunu ortadan kaldırırsan bir kere tamamen toplumsal bir kaosa girersin. Doğru mu? Bize ilk öğretilen buydu. Demek ki olması gereken bir olgudur. Var olacak yani sen buna inansan da var olmak zorunda inanmasan da var olmak zorunda. Adnan: İnsanları birbirine karşı itimatının temel köprüsüdür. Birkan: Toplumu bir arada tutmanın yegane yoludur. Şimdi biz küçük alâmetlerden bahsediyoruz büyük alâmetlerden bahsediyoruz. Ya da sen bunu neye yorumladığına da bağlı. Diyorlar ki Deccal gelecek, tek gözü olacak falan vesaire vesaire. Şimdi bazı insanlar da bunu şu

şekilde algılıyor diyor ki: Tamam diyor Deccal tek gözü var diyor. Söylediği her şeye inanılacak diyor. Toplumu arkasından sürükleyecek diyor. Televizyona bakıyorsun televizyon da Deccal'e benzetildiği söyleniyor. Her evin içerisinde var. Tek! Tek göz! Yani başka açıklaması onlara göre yok. Zafer: Sağ ayağı sol kolu çapraz kesik olacak, sakat olacak. Yani ona bakacaksan o yok. Ona internet de diyebilirsin. İnternet de Deccal olur. Birkan: Aynen, sosyal medya da söyledikleri her şeye inanıyoruz. Bunun da bir kıyâmet alâmeti olduğunu ya da Deccal olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca kıyâmeti kitaplarda ya da insanların anlattıkları hikâyelerin haricinde ben şu şekilde düşünüyorum. Bu da olma ihtimali yüksek zaten biz dünyayı yok edicez. Daha bundan iki sen önce "big bang" teorisini şey yapalım diye nedir onun adı deneyelim şudur budur hesabına yer altında patlama yapmaya kalktılar. Patlamanın derecesini ayarlayamamış olsalardı dünyayı ikiye bölcekti. E bölseydi ne olacaktı biz gene ölmüş olacaktık. Yani insanların kıyâmeti kendi elinden çıkacak. Yani illâ bir şeyleri beklemeye gerek yok. Hadi binalar yükseldi. Binalar yükselince kardeş kıyâmet alâmetidir şudur budur değil. Bundan kaç bin yıl önce de dediği gibi işte piramitleri yani şu anda bile yapamadığımız piramitleri yapmışlar. Birkan: Biz evrim olayını bile kıyâmet alâmeti olarak algılamaya başladık. Hani diyorlar ya yok üç gözlü balık yok iki başlı yılan yok bilmem ne yok beş ayaklı koyun. Yani neticede bu bir nevi evrimdir. Bütün hayvanlar hatta insan dâhil olmak üzere herkes bütün canlılar evrim geçirir. Ama biz bugün o evrimi kıyâmet alâmeti olarak algılıyoruz. Zafer: Ya bir de şöyle dünya her yıl bir cm eriyor. Bir cm inceliyoruz o incele incele en sonunda magma tabakasına ulaşacağız dünya öyle bir kere daha yok olacak. Yani unutmuştum onu bu da var. Ateş küreye ulaşacağız. Belki de kıyâmet diyor ya dağlar ateş gibi patlayacak dünya yerle bir olacak diye e bu da doğru olacak yani bir gün. Biraz daha inceliyor inceliyor diye. Fizik açısından bitecek bu dünya başka yolu yok. Hatice: Zaten dinsel olan fiziksel olarak açıklanıyor. Birkan: Tamamen biteceğine inanmıyorum. Tamamen herkes her şey bir anda yok olacağını düşünmüyorum. Neden diyeceksin bundan önce de dediğin gibi başta da söylemişti abim kıyâmetin daha önce kopmuş olma ihtimali yüksek. Evet olmuş olabilir. Daha önce de olmuş olabilir. Yani şey var. Zafer: Şimdi Mısır'da yazıyor adam diyor ki Güneş tanrısı "Ra". Adam yazmış işte orda koskoca kimse silmemiş onu ya. Duruyor duvarda yazıyor. Güneş tanrısı "Ra" arabasına biner ve

uçardı. Şimdi bir insan görmediği bir şeyi söyleyemez. Yani sen bir şeyi görmemişsen onu hayal edemezsin. Hatice: Yani o zaman Güneş tanrısı mı vardı? Zafer: Yani o şey olarak açıklanıyor. Dünyaya kültürün uzaylılar tarafından getirildiği olarak. Mısırlıların ufolarla iletişime geçtikleri. Bu yüzden işte bir yılda 365 gün olduğu, yıldız haritaları bu yüzden çıkarıldığı. Düşünebiliyor musun? Birkan: Bugün bizim astronotların giydikleri kıyafetleri adamlar o zaman çizmişler. Zafer: Orda bir tane şey var İnkalardan kalma 365 merdivenli bir tane yapı var. Güneş takvimi. 365 tane merdiveni var. Günü bile biliyorlar saati bile biliyorlar. Saati 24'e bölmüşler. E şimdi bakıyorsun. Teleskop olmadan bunu nasıl yapsınlar. Hatice: Biz de o zaman yok olduğumuzda tekrar yeni bir medeniyet gelebilir. Birkan: Öyle bir şey olması mümkün çünkü daha önce de dünyanın yerle bir olduğunu söylüyorlar. Demirin dünyadan olmadığı söyleniyor. Bakıyorsun demir elementi dünyaya ait değil. Bu görüşte hem fikirler demir dünyaya ait değil. Bütün her tarafında demir var dünyanın. Zafer: Demir her yerde var hatta senin kanının içinde var. Ama demir³ olduğu için oksitlenmiyor, paslanmıyorsun. Adnan: Şöyle bir şey olamaz mı Birkan, Zafer demek ki insanlar kıyâmeti bir kere yaşamışlar ki ikinci bir kıyâmetten bahsediyorlar. Geçmişte yaşanmış olabilir. Geçmişte yaşanmıştır. Birkan: Sana az önce dinin olması gerektiğinden bahsettim ya. İnsanları bir şekilde öldükten sonra hayat olduğuna ya da farklı dini bilgilerle korkutmak ve de ödüllendirmek gerekiyor. Bunun içerisinde kıyâmetin, kıyâmetten sonraki ahiret hayatının da o yüzden olduğu düşünülebilir. Zafer: Şimdi o olay bir kere insanın vicdanıyla akli arasındaki bir şeydir. Kıyâmetle dinin bir ilgisini ben düşünmüyorum. Kıyâmet ayrı bir şey din ayrı bir şey. Birkan: Sen kıyâmet demeysin zaten dünyanın sonu dersin. Bir fizikçi kalkıp da kıyâmet demez dünyanın parçalanmasına ya da yok olmasına. Kıyâmet diyorsan kıyâmet zaten dini bir kelimedir abi. Zafer: Değildir. Kıyâmet yok olmak demektir. Birkan: Ha sen yok olmak dersin. Zafer: Geçen gün dışarıda kıyâmet koptu diyoruz dini bir terim mi şimdi burada. Hatice: Ama bu dini bir terimden türetilmiştir. Zafer: Belki din bunu günlük hayattan çaldı. Neyse bazı şeyleri tahmin etmek için çok ileri zekâlı bir adam olmaya gerek yok. Biz bilimadamı olarak yetiştirildik yani gidişat belli. Şimdi benim bir hocam vardı. Türkiye'de kuantum fiziğinin kurucularından yani. Öyle bir kadındı ki hiçbir inancı yoktu kadının. Kesinlikle Allah inancı falan yoktu yani inanmıyordu bir şeye. Diyordu işte ben Allah'a ne zaman inanırım araştırmam bir

noktada çözümediğim çok enterasan mucizevî şeyler oluyor. Allah'ın işi deyip geçiyorum. Yapacak bir şey yok yani. Ha bir noktada da demek zorundasın yani fiziğin yani bizim de açıklayamayacağımız şeyler var. Allah böyle yaratmış deyip geçiyoruz. Din olgusu bir yerde bir ihtiyacı karşılamak. Zaten şimdi olayı da din de bak yine söylüyorum. Dinle kıyâmetin bir alakası yok. Hiçbir alakası yok. Sen dine inanıyorsan koşulsuz teslimiyetten bahsetmen lazım o zaman bir bir şey konuşmayalım. Biz Müslüman değil miyiz Elhamdülillah Müslümanız. Kur'an-ı Kerimimiz var mı var. Bu Allah'tan gelmiş mi gelmiş. Burada kıyâmet yazıyor mu yazıyor. Tamam konuşmaya gerek yok o zaman. Kur'an-ı Kerim'de anlatıyor işte yazıyor orda açarsın bakarsın. Bak ben biliyorum da söylüyorum sana. Sen de açarsın orda bakarsın Müslüman değil misin sen? Şöyle yazıyor. İşte bulutların yerlere yaklaşacağı, denizlerin kabaracağı, annenin oğlunu tanımayacağı... Ha ondan sonra da işte yerle gökün bir olup dünyanın yok olup yeniden hayatın başlayacağıydı açarsın. Eğer Müslüman da teslimiyetin de varsa bu kadar yani. Bunu konuşmaya gerek yok. Hatice: Yani o şeyden sonra yeniden bir hayat mı başlayacak. Birkan: Evet ahiret hayatı başlayacak. Zafer: Herkes dirilecek tekrar asıl hayat o zaman başlayacak. Zaten bu dünya yalan dünya. Yani şöyle düşünün şimdi aslında uyuyoruz biz bir rüyadayız. Tanrının rüyasında yaşıyorsun. Sana özgür bir irade verdi ister ona inan ister inanma sana gerçekleri de gösterecek bir kitap verdi başucu kitabı verdi buna ister inanırsın ister inanmazsın. Ondan sonra uyanacaksın sen gerçek hayata. Birkan: İnanışlar farklı kimisi Sûra üflendikten sonra surdan çıkan ses dalgalarıyla kıyâmetin kopacağına inanıyor. Kimisi işte Güneşin kavurucu bir sıcaklıkla dünyayı yok edeceği...Kimisi gökten ateşle dünyanın yok olacağı...Meselâ bu Mardin çevresinde şey vardır. Herkes şeye inanır Mardin rüzgârdan dolayı yok olacağına inanılır. Zafer: Su diye biliyordum. Adnan: Kimisi kalenin altındaki suyun patlayacağına inanıyor. Bir hadiste direkler arasında ateşler yürüyecek ibaresi vardır. Bu da elektiriğe işarettir meselâ. Zafer: Hristiyanlar da İsa'nın ineceğine inanıyorlar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişilerden Zafer Özdemir'in evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 40

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Aslı Özkaynak, 29 yaşındayım. Tunceli doğumluyum. 4 yıldır Mardin’de yaşıyorum. Alevi bir aileye mensubum ama ben hiçbir dine inanmıyorum. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğretmenim.

Sizce kıyâmet diye bir olgu var mı varsa nasıl gerçekleşecek?

Hiç dinle alakası olmayan birine gelip sordun bu konuyu. Ne bileyim hani böyle duyduğumda gülüp geçtiğim şeyler olduğu için. Yoksa çok şey duymuşumdur ama hani üstünde durmamışım ya da aklımda kalmamıştır. O manada yani. Başka bir konu hani biraz ilgi alanıma giren bir konu olsa amenna; direk her şeyi söylerim sıkıntı yok da ama bu konuda çok kulaktan dolma duyma şeyler bile aklımda kalmamış yani. Sıkıntı o. Ben o yüzden dedim. Kendi fikrimi söyleyecek olursam ben meselâ kıyâmet günü çok inandığım bir şey değil. Ben zaten inanmadığıma dair şeyler de söylemişimdir. Kıyâmet diye bir şey yoktur arkadaş.. (gülür). O da neymiş! Ya şöyle diyebilirim. Evet büyüklerimizden ordan hani dini şeylerden duyduğumuz kıyâmetle ilgili kulaktan dolma bilgiler var. Hani er ya da geç kıyâmetin kopacağı bütün insanların ölüp yeniden dirileceği filan ama benim kendi inancıma göre doğada yaşanan olayların sonucunda çıkacak şeyler de bir kıyâmet sayılabilir. Meselâ küresel ısınmanın sonucunda kutuplardaki sıcaklıkların artması ve bunun her tarafın sular altında kalması veya iklimlerin değişmesi. Sürekli iklimler değişiyor yani, sıcak olan bir yer çok soğuk olabiliyor. Yani bu tür dengesizlikler falan. Bana göre kıyâmet bunlardır. Biliminsanı buna daha şey açısından açıklık getiriyor. İnsanların hani tüketim toplumunun her şeyi rastgele kullanması. Meselâ suyun düzenli kullanılmaması. İşte çok fazla kozmetik ürünlerin kullanılması. İşte bunların hepsi doğanın dengesini bozan şeyler. Doğallığından çıkarılan şeyler ve bunlar çok çok uzun süre sonra büyük yıkımlara sebep olabilecek şeyler. O zaman asıl kıyâmet odur yani. Bunları keşke açıkken konuşsaydık.

Gerçekten açık mı şimdi cihaz? Onun dışında ne olabilir. Din anlamında bir kıyâmetin olduğuna inanmıyorum çünkü din konusunda net bir fikrim yok. Ama inanç yönümde çok kuvvetli değil. Yani hani düşünüyorum yani sorguluyorum yani. Yani çok şey gelmiyor. Evet dine göre Kur'an var, Peygamber var, yaratıcı var ama bunlar bana hep kuşkuyla baktığım konulardır. O yüzden dindeki kıyâmet gibi bakmıyorum ben. Hani dine göre büyüklerimizden duyduğumuz kadarıyla tabi her şeyin bir zamanı olduğu da söyleniyor. O zaman geldiğinde yeryüzünde hiçbir şey kalmayacak. Her şey birbirine girecek. İşte felaketler, yağmurlar, fırtınalar, depremler... Yani dinde de bu şekilde ama hani bu zaten bilim konusunda da öngörülen şeyler yani. Bilim konusuna baktığımız zaman da bu tür şeyler bu tarz şeylerin küresel ısınma sonucu insanların yaşayışlarında birçok şeye dikkat etmeme, çok fazla tüketim toplumuna dönüşmesinden kaynaklı. Onun sonucunda da kıyâmet denilen şeyin aslında hani yine doğanın tahribi yine sel felaketleri yine deprem bu tarz şeyler zaten söyleniyor. Yani hani sonuç itibariyle aynı noktaya çıkıyor. Bizim bilimde inandığımız şey dinde de zaten olduğunu söylenen şeyle aslında az çok örtüşüyor. Dine göre hani bütün yeryüzü yıkılacak sonra insanlar tekrar dirilecek. Sonra tekrar yeni bir dünya belki ama ben hani bundan ziyade daha çok doğasal olarak bakıyorum bu işe. Bir kıyâmete doğru gidilme durumu da olabilir çünkü hakikaten de doğaya çok fazla zarar veriyoruz. Teknolojinin gelişmesiyle sürekli hatta gündemimizde de var yani. Ağaçların kesilmesi, yerine sürekli yapıların yapılması, doğanın tahribi, bunlar doğanın dengesini bozan şeyler. En basitinden yağmurun yağmasını engelliyor ya da düzenli bir yağmur düzenli bir iklim, atmosferdeki biriken gazları etkiliyor. Belki bunlar seneler yıllar çok fazla bir zaman alacak ama bu er ya da geç olacak yani. Er ya da geç o iklim böyle devam ederse olacak. Buna inanıyorum. O yüzden de ilerdeki gelecek olan nesillere üzülüyorum açıkcası. Açıkcası ben kendi ortamımda dini öğreti görmedim. Biraz da geldiğim mezhebin etkisi var sanırım. Öyle çok fazla dini konularla ilgili hikâye duymadık açıkcası. Yani ortamımızda onu verecek pek kişi yoktu. Büyüklerimizden daha çok mitoloji üzerine hani farklı hikâyeler duyduğumuz oluyordu ama hani çok fazla bu boyutuyla böyle hikâye dinlemedim. Çok fazla kıyâmetle ilgili dinlemedim yani. Bunları daha çok okullardaki din derslerinden duyduk bunları. Ben Alevilikten geliyorum. Büyüklerimiz yaparlardı inanışları vardı. Hani kendi inandıkları şey işte oruçtur hani ibadet şeklidir yine yapılırdı. Ama hiçbir

zaman şunu yapacaksın diye bir eğitim almadım ben. Dinledim gördüm ama sadece örnek model alma yoluyla. Onun dışında hani dini öğreti çok fazla vererek değil de kendisi yaşar sen de zaten zaman içinde onu algıyorsun yani. Meselâ hiçbir zaman oruç tutacaksın, şuna inanacaksın, şunu şey yapacaksın diye bir şeyle karşılaşmadım. Bu bilmiyorum rahatlık mıdır, bir yaşayış tarzıdır; onu bilemiyem hani kişiye göre değişir, yorumlara göre değişir. Ama ben memnunum yani çünkü yaşayarak ve kişinin zamanla kendisinden yola çıkarak yolunu belirlemesinden yana olduğun için ben doğru buluyorum. Son olarak kıyâmetin olsa olsa insanların yaşayış tarzlarından olacağına inanıyorum. Ama dinsel bir kıyâmete çok fazla inanmıyorum.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin okulunda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 41

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Tahsin Gündoğan, 55 yaşındayım, Mardinliyim, Mardin’de yaşıyorum. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

35 yıldır Mardin’de kitapçılık yapıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Bizim bildiğimiz kıyâmet yani Kur’an-ı Kerim’de geçen kıyâmet. İnsanları kıyâmet için korkutuyorlar işte. Kıyâmet kopacak işte namaz kılın. O kıyâmet miydi? Kıyâmet, benim bildiğim kıyâmet piyasadaki faizciler de bir kıyâmettir. Piyasadaki gericiler bir kıyâmettir. Piyasadaki mevcut olan şu andaki istihbarat güçleri yani mitçiler, ajanlar onlar bir kıyâmettir. Yani benim için tabi. Köy korucuları bir kıyâmettir. Ne bileyim şu anda Taksim Meydanında saat yedi buçukta bir tekrar bir kıyâmet koptu. Yüz kişilik bir kitleye saldırı oldu. O yüz kişi belki şu anda yüz bini geçmiştir. Bu bir kıyâmettir. Bence insanlığın sonu dünden gelmiştir. İnsanlık bitmiş yani insanlık diye bir şey kalmamış bence. Ben öyle düşünüyorum. Bir dünyada

paylaşım olmadıktan sonra son değil midir bu. Kıyâmet değil midir bu? Senin komşun hastadır. Senin komşun senin komşunun çocuğu zor durumdadır. Ne bileyim yani paylaşmıyorsan haberin ondan yoksa, ilgilenmiyorsan sen 24 saat namazdan kalkmıyorsan 30 gün oruç tutuyorsan senin yaptığın beni ilgilendirmiyor. Kıyâmetin koptuğunun alâmeti budur işte. Benim komşum kimdir ben tanımıyorsam, benim komşum hamiledir doğum yapacak yardıma giden yoksa. Benim başımdan geçen çok şey var. Benim kapı komşum hamaldı ama sırt hamalı. Sırt hamalıydı vefat etti adam. Ve bu bizim komşuydu ve yakın bir komşuydu Ömeriyanın bir köyünden. Birisi geldi küçücük bir çocuk dedi vallahi Ahmet amca vefat etmiş. Ben kalktım gittim Ahmet amcayı dört kişi kaldırmamız gerekiyor yani defin işlemini gerçekleştirmemiz için dört kişi taşımamız gerekiyor. Biz üç kişi olabildik. Ve biz dördüncüyü bütün kapılara gitmemize rağmen kahveye gittik insanlar onu tanımısına rağmen hamaldı yani herkes tanıyordu. Ve biz adam bulamadık ve gittik bir hamalı parayla tuttuk. Biz dördüncü kişiyi tamamladık. Kıyâmet bu. Bu kıyâmet alâmeti. Zengin bir adam olsaydı, millet koşa koşa sırf orda görünmek için var ya mutlaka birbirlerini ezerek ön safha gelirlerdi. Ve ben buradayım derdi. Ahmet hamaldı, dağıtacak çöreği de yoktu. Dağıtacak helvası da yoktu. Kimse gelmedi. Şimdi kıyâmeti daha daha ben sana yarın sabaha kadar çoğaltabilirim. 24 saat anlatabilirim bunları. Anlatmama gerek yok. Anlayan anlar zaten. Bunları siz çoğaltın benim yerime. Siz düşünerek yapın bunu. Yani kıyâmet her gün, her saat, her dakika kopmakta. Bu yeryüzünde çünkü dünya Mardin'den veya Türkiye'den ibaret değildir. Bütün dünyayı düşündüğün zaman mutlaka bir yerlerde bir kıyâmet kopuyor. Birileri bir dardadır. Birileri bir açlık bir sefalet içindedir. Birileri bir zor durumdadır. Birileri bir baskı altındadır. Birileri bir şiddettedir. Birileri bir savaştadır. Ve bu kıyâmettir herkes için. Herkesin kıyâmeti kendisinedir. Bence yani bilmiyorum. İnsanların anladığı kıyâmet benim kıyâmeti anlayacağım bir tarz değildir. O benim için bir kıyâmet değildir. Yani o bir dünyaya gidecen işte. Buradan iyi gideyim de yüklü gideyim orda beni amelim ne olacak. O da o kapıdaki var ya Cennet-Cehennem kapısındaki değiştirmişler. Ama insanlar da bunun farkında değil. Şimdi yeni eleman koymuşlar. Girişte ne soruyor biliyor musun? İşte sen namazlı mı gitmişsin, haclı gitmişsin işte ne bileyim fitre-zekat dağıtmışsın ve ben hazırım diyorsun öyle değil. O senin kişisel meselendir diyor arkadaşım. Onu sen kendin için secdeye

yatmışsan sporunu yapmışsın diyor. O beni ilgilendirmiyor. Anladın mı sen Hacca gitmişsen Arabı gezmişsin orda paranı harcamışsın insanları etiket aldın ikinci oldu. O beni ilgilendirmiyor diyor insanlık adına ne yaptın. Bu yeryüzünde de insanlık adına yapan çok az insanlar vardır. İz bırakanları okursanız anlamış olursunuz. Sadece onlar bir şeyler yapmaya çalışmışlardır. Onun dışında şu anda biz hiçbir üretkenliğimiz yoktur. Yani insanlık adına bir şey yok.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin iş yerinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 42

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Eylem Ustavar, 30 yaşındayım. Aslen Adıyamanlıyım. 6 yıldır Mardin’de yaşıyorum. Bundan önce de 2 yıl Cizre’de görev yaptım. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğretmenim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Şimdi kıyâmet şöyle bir âyet vardır: Her nefis bir gün ölümü tadacak diye. Bu hangi nefis olursa olsun. Dünyadaki bütün canlılar. Bir gün kıyâmet olduğu zaman herkes o gün Allah’ın takdir ettiği gibi herkesin canı yani ruhu bedeninden ayrılacak. Tabi bu iyi olacak kötü olacak. Ha biz göreceğ miyiz, görmeyecek miyiz? Ha bununla ilgili görüp görmemekle ilgili Kur’an-ı Kerimde’de belirtildiği gibi alâmetler var. Küçük alâmetler ve büyük alâmetler... Ve şu ana kadar bu alâmetlerin hepsi de gerçekleşti deniliyor. Büyük âlimler tarafından. Küçük alâmetler atıyorum meselâ binaların yükselmesi, apartmanların yapılması, işte taşlaşma, ondan sonra işte ne bileyim depremler, toplumun ahlakının giderek kötüye gitmesi, dini yönden olsun. Şimdi kıyâmet alâmetlerinden bir tanesi de camilerin dolup taşması. Ama şöyle camilerin dolup taşması meselâ kıyâmet öyle bir zamanda... Meselâ şu anda bile namaz

kılan insanlar çok fazladır. Ama Allah rızası için değil. İnsanlar görsün diye bak bu da namazını kılıyor bu da yapıyor diyerekten kılsın diye görsünler diye; işte kendini onların yanında yüceltsinler diye yapan insanlar çok fazla. Böyle insanların çoğalması da bir kıyâmet alâmetidir. Ve şu anda günümüzde de gerçekten böyle insanlar çok fazla. Bazen diyorlar ki gerçekten kıyâmet öyle bir meselâ büyük alâmetlerden bir tanesi de meselâ Deccal'in gelmesi, ne bileyim Hz. İsa'nın tekrar dünyaya gelmesi, tekrar Sûr'u üflemesi. Bunlar meselâ büyük alâmetlerdir. Ha bunlar olmadı ama küçük alâmetlerin hepsi olmuş görünüyor. Âlimler söylüyor tabii ki bunu. Şöyle bir düşündüğün zaman gerçekten de olmuş hani. Ondan sonra büyük alâmetlerin de yavaş yavaş olduğu söyleniyor. Büyük bir savaşın olacağından falan bahsediliyor. Ve zaten şu anda da görüldüğü gibi dünyada zaten bir savaş var. Bütün ülkelerin kendi aralarında bir savaş var. Zaten kıyâmet alâmetlerini illâ böyle meselâ öyle bir zaman gelecekmiş ki işte doğudan doğan Güneş batıdan batıyor. Meselâ şu anda o zaman batıdan doğacak, doğudan batacak. Tam tersi olacak. Bunlar meselâ en büyük alâmetlerden bir tanesi. Hani şöyle de olabilir: Deniliyor meselâ insanların mantığına uydurursak böyle büyük bir göktaşı gelecek. Bu göktaşı dünyaya çarpması sonucunda dünyanın dengesi bozulacak. Ondan sonra bilim adamları buna ne diyecek kıyâmet olarak yorumlamıyacak. Tam tersi işte göktaşı geldi işte dünyaya çarptı bu şekilde yorumlamalar yapacak. Ama bilmiyorlar ki bazı insanlar kıyâmetin koptuğunu bile anlamıyacak. Öyle bir sabah gelecek ki diyor. Sûr üflenecek ve inanan insan gerçekten imanlı bir insan onun Sûr olduğunu bilecek. Ve Allah onu yani sonuçta iman eden bir insan Allah'ı seven bir insan Allah'ın da onu sevdiği bir kulsa Allah niye onu üzsün. O şekilde canını alacak. Ama anlamayacak imanı gerçekten imanı olmayan bir insan onun Sur olduğunu anlamıyacak ve o anda zaten kıyâmet koptuğu anda zaten insanlar pişman olacaklar. Namaz kılmayan namaz kılmak isteyecek, tövbe etmek isteyecek. Ama bunların hiçbiri olmayacak, yapamayacaklar çünkü o an her şey bitmiş olacak. Hani şey derler bir annenin bile kıyâmet koptuğu anda bir annenin bile kucağındaki yavrusunu atması...Öyle bir kıyâmetten bahsediliyor ki biliyoruz annelik duygusu nasıl bir şey? Çoğu annemiz biliyor zaten. Onu ben de biliyorum ki evladımızı biz her şeyden üstün tutarız. Ki o anda düşünsenize bir anne evladını bile görmüyor. Öyle bir kıyâmetten söz ediliyor. Tabii ki Allah hani biz inşallah görmeyiz gerçekten görsek bile çocuklarımız

bile görse bile imânlı olurlar inşallah. Aslında şöyle kıyâmet kopuyor aslında da biz farkında değiliz. Biraz da şey boyutundan bakarsak hani böyle elle tutulur gözle görülür boyutu değil de diğer boyuttan bakarsak kıyâmet aslında insanların arasındaki o kavgalardan, o dövüşlerden artık insanların hayattan zevk almamasından, intiharların fazlaşmasından aslında kıyâmet kopuyor da yavaş yavaş biz farkında değiliz. (sesi hüzünleniyor)

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin çalıştığı okulda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 43

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Semra Artuğ, 30 yaşındayım. 9 yıldır Mardin’de yaşıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Sınıf öğretmeniyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet günüyle ilgili en bariz örnek aklıma ilk gelen şey, İsrâfil’in Sûr’u üfleyeceği. Hani Kur’an’da da geçiyor zaten. İlk aklıma gelen şey o. Fakat hani alâmetlerden bahsedildiği zaman onları düşündüğüm zaman işte Mehdi’nin gelme olayı. Çoğu Mehdi’nin geldiğini hatta İstanbul’da Mehdi’nin olduğu şu an bulunduğu söyleniyor. Bir taraftan hani büyük âlimlere baktığımız zaman, din adamlarının hani televizyondaki konuşmalarını takip ettiğimiz zaman aslında çoğu alâmetin gerçekleştiğini ve kıyâmet gününün yaklaştığını az çok biliyoruz. Alâmetlerden bazıları meselâ binaların aşırı derecede yükselmesi, ondan sonra işte Mehdi’nin geldiğinin söylenmesi, insanların artık namazı orucu sırf gösteriş için yapmaları. Ondandır artık Müslümanların Ortadoğu’daki Müslümanların artık birbirine düşmesi en bariz özellikleri bunlardan birisi. Diğer depremlerin sıklaşması, savaşların giderek artması. Bunlar da en büyük alâmetlerden birisiymiş. Artık hani toplu ölümlerin olacağı söyleniyor. Hani kıyâmet yaklaşırken ölümler toplu şekilde gerçekleşecek ve şu anda

yaşanıyor zaten. Suriye'dir, Ortadoğu'dur. Diğer taraftan en aklıma gelen kıyâmet gününde Sûr'un üflenmesi geliyor benim aklıma da. Şu anda böyle bir şey hani görmek duymak şahit olmak mümkün değil. Kıyâmet gününün ben Ramazan ayında kopacağını biliyorum, inanıyorum buna da. Ve Ramazan ayındaki bir Cuma günü o yüzden her Ramazan'dan sonra hani bayram yapılıyor. Hani kıyâmet kopmadı daha şükredebiliriz düşüncesiyle ona inanıyorum. Onun dışında kıyâmetle ilgili Yecüc- Mecücler demiştik. İşte onların Çinliler olduğu söyleniyor ama ben ona çok katılmıyorum. Başka ne olabilir. Ama beni en çok korkutan hani birbirlerine artık yaklaşımları, davranışlar. Sonra dünya nüfusuna bakıyorsun. Herkes artık bir yerdeki ölümlere duyarsız kalıyor. Şu an binlerce insan açlıktan ölüyor. Savaşlarda ölen insanlar var ama hiç kimse hiçbir şey yapamıyor. Demek ki artık kıyâmet gerçekten yaklaşıyor. Kimi diyor yüz yıl içinde kopacak. Kimi diyor üç bin yıl içinde kopacak. Bunu Allah bilir. Ama şeye baktığımız zaman hani Kur'andaki âyetleri biraz baktığımız zaman bana biraz sanki yakınmış gibi geliyor. İnanıyorum yani ona. Kıyâmet aslında insan öldüğü zaman kopuyor da. Asıl kıyâmet en çok nedir? Bu da son zamanda olan onun dışında bana göre kıyâmet cuma günü dediğim gibi Ramazan ayının cumasında. İlk aklıma gelen şey Güneşin batı'dan doğması, ilk aklıma o geliyor. Kafamda öyle bir görüntü var ki hani her yerin yerle bir olduğunu düşünüyorum, insanların çığlık atarak koştuğunu. Böyle bir şey var fotoğraf var kafamda onu düşünüyorum yani. Ama dediğim gibi hani işte Sûr geliyor hani İsrâfil'in Sûr'u üflemesi geliyor. Ama herhalde o anda herkes telaş içinde olacak, kimsenin kimseden haberi olmayacak. Kur'anda'da diyor ya artık kimsenin kimseye bakacak durumda değil, olamayacak artık herkes kendi haline bırakılmıştır. Hep aklıma o geliyor, o sahne geliyor yani. Yani depremler, dağlar yerle bir olacak. Bir taraftan ateşler, bir taraftan yangınlar, bir taraftan çığlıklar, bağırışlar hep bunlar aklıma geliyor benim, en bariz bu.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin çalıştığı okulda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 44

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmimi vermek istemiyorum. 30 yaşındayım. Lisans mezunuyum. 4 yıldır Mardin’de yaşıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Eğitimci öğretmenim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet çok kapsamlı aslında. Böyle birden de cevap verilecek türden bir mevzu değil. Kıyâmetle alakalı duyum, söylenmiş, rivâyet edilmiş birçok olay hikâye var da. Ben daha çok İslâmî kaynaklarda Kur’an-ı Kerim temel yorumları paylaşayım. Bildiğim, hatırladığım kadarıyla çünkü uzun zamandır çok fazla haşır neşir olmuyorum bu konularla. Öncelikle kıyâmetin alâmetlerinden bahsediliyor. Bunlar gerçekleşecek. Tabi bu kısımda tamamen Kur’an değil de Peygamber hadisleri de söz konusu. Küçük alâmetler ve büyük alâmetler diye belirtiliyor. En sonraki alâmet ve en önemli alâmet artık dönüşü olmayan alâmet. İnsanlara tövbe kapısının açık olduğu alâmeti sadece paylaşayım ben. O da Güneş’in doğudan doğup, batıdan battığı. Günümüzde bu şartlarda tam tersi gerçekleşecek batıdan doğacak Güneş. O andan itibaren insanların inanan veya inanmayan tövbeyle Allah’a inancını dile getirmesinin artık hiçbir anlamı yok. Çünkü bu artık son alâmet ve bundan itibaren kıyâmet kopacağı üzerine düşünceler yorumlar var. Tabi bunlara ben inanıyorum. Çünkü kaynaklarının doğru olduğuna inanıyorum. Ondan sonra kıyâmet gerçekleşmesi süreci herhalde olacak. O Kur’an-ı Kerim’de de işte tabir edilen şeyler. Göğün yedi katının her birinin parçalanması, dağların parçalanıp un gibi pamuk gibi savrulması. Bunların gerçekleşmesi. Bunlar tabi fiziki olaylar. Kıyâmetin kopması sürecindeki ve kıyâmetin kopacağı zaman dünyada hiçbir Müslüman’ın kalmayacağını özellikle kâfirlerin üzerine kopacağını bu fiziksel olayların şahitlerin, yaşayacak kişilerin kâfirlerin yani Allah’a inanmayanların üzerine olacağını biliyoruz. Çünkü Peygamber Efendimiz’in hadislerinde de şöyle geçiyor. İslâmiyet garip doğdu, garip bitecek diye. Birkaç kişiyle başladı en son birkaç kişiyle kalacak. Yani öyle bir boyuta gelecek ki artık Müslümanlar Allah ismini zikredemeyecek. Ve Allah’ın buyruklarından hiçbirini yerine getiremeyecekler. En son Müslüman da katledildikten sonra yeryüzünde İslamiyet’e dair Allah’ın emirlerine dair

onun ismine dair hiçbir şey yaşanılmıyacak, hiçbir şey konuşulmıyacak, hiçbir şey zikredilmeyecek. Bunu ancak yaşayacak, zikredecek, fikredecek, yayacak hiç kimse olmayınca artık tabii dünyanın da bir anlamı kalmamış oluyor. Dolayısıyla kıyâmet zamanıdır. Ve kıyâmet de dediğim gibi hiçbir Müslüman kalmayınca inançsız insanlar, Allah inancı olmayanlar, yalnız Allah inancı olmayanların üzerine kopacak. Tabii bu kıyâmet bir de gerçek kıyâmet var. Bizi asıl ilgilendiren mevzu bu olması gerektiğine inanıyorum. Herkesin kendi kıyâmeti kendi ölümü, kendi vefatıdır diye düşünüyorum. Ya da şöyle söyleyeyim benim kıyâmetim öldüğüm andır. Çünkü zaten Müslümanlar o kıyâmet anını yaşayamayacaklar. Bizim ölüm anında yaşayacaklarımız da kıyâmetin yaşatacaklarından az şeyler değil. Dolayısıyla her kişinin ölümü kendi kıyâmetidir. Bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin çalıştığı okulda görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 45

Kandinizi tanıtır mısınız?

İsmimin geçmesini istemiyorum. 25 yaşındayım, 2 yıldır Mardin’de yaşıyorum. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğretmenim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

İnancım gereği tabii ki Kur’an-ı Kerim’de nasıl geçiyorsa öyle inanıyorum. Târihi belli değil. Ama şu dönemde ahir zamanın yaşandığını işte kıyâmetin yaklaştığını, belli büyük alâmetlerin gerçekleştikten sonra kıyâmetin kopacağını düşünüyorum. Hani ona inanıyorum. Önceden bununla ilgili bir kitap okudum ama şu an net olarak hatırlamıyorum. Aklımda kalanı meselâ gül devrinin tekrar yaşanıp ondan sonra kıyâmetin kopacağını okumuştum. Hz. İsa’nın tekrar dünyaya gelip işte insanlığa tekrar iyiliği doğruluğu güzelliği yaşatıp ondan sonraki dönemde hani kıyâmetin

kopacağını okuduğum kadarıyla böyle hatırlıyorum. Bir de çocukluğumda küçük hani kulaktan dolma efsaneleri hatırlıyorum. İşte Yecüc-Mecüc hikâyesini. İşte iki tane cücenin koca bir dağı yedikten sonra kıyâmetin kopacağı hikâyesi çocukken çok anlatılırdı. Bunu duyuyorum, hani hatırlıyorum. Onun dışında tabî ki Kur'an-ı Kerim'de ne yazıyorsa buna inanıyorum. Kıyâmet işte yerle göklerin denizlerin birbirine karışacağı, her tarafın dümdüz olacağı, inanan insanların bu acıyı hani o dönem yaşasalar bile çekmeyeceğini, ama inançsız insanların o dehşeti bütün haliyle yaşayacağını okudum yine. Bu kadarını hatırlıyorum. Büyük bir depremle bütün dünyanın, dağların, taşların her tarafın dümdüz olacağı depremle hani deprem gibi şiddetli sarsıntıyla her tarafın dümdüz olacağı bütün denizlerin toprakların birbirine karışıp, hani inanmayanların o acıyı azabı yaşayacağını, öyle tekrar bir kitapta okumuştum. Bu söylediklerimin bazılarını kitaplardan bazılarını ise büyüklerimden öğrendim. Annem, babam Kur'an-ı Kerim'de geçtiği şekliyle anlattılar ama tabi nenem dedem ya da mahallemizdeki yaşlılardan hikâyeleştirerek dinledim. Bu anlatılardan sadece Yec'üc-Mec'üc hikâyesini hatırlıyorum. Bir de Deccal vardı. Hani kıyâmet zamanında Deccal'in ortaya çıkıp bütün ahlakî değerleri bozup işte onun gelmesiyle kıyâmetin kopacağı, insanları birbirine düşüreceğini de çok anlatırlardı çocukken. Deccal işte bir gözü yerde bir gözü gökteymiş. Hep böyle anlatılırdı. Bir de o hikâyeyi hatırlıyorum. Hani o bütün âlemi- dünyayı birbirine karıştırıp, insanların bütün değerlerini bozup, insanlığı birbirine kırdırıp, kıyâmetin yaklaşması zamanında ortaya çıkıp ondan sonra da kıyâmetin kopacağını anlatırdı nenelerimiz. Mesih'in kıyâmet zamanında tekrar dünyaya geleceğini duydum ama hani tam olarak bir şeyler hatırlamıyorum.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin çalıştığı okulda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 46, 47

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Aynur Baday, 1970 Kızıltepe doğumluyum. Kızıltepe’de ikamet ediyorum. İlkokul mezunuyum. Adım Deniz Güneş, 1980 Kızıltepe doğumluyum. 1 yıldır Antalya’da yaşıyorum. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Aynur: Ev hanımıyım. Deniz: Kuaförlüğe kızım doğunca ara verdim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Aynur: Temel olması açısından ben size en baştan anlatayım. Biz Ensarilerle amca çocukları oluyoruz. İmam Hüseyin’den geliyor soyumuz. Ordan Semerkant’a geçmişler. Hani İslâmı yaymak adına. İmam Hüseyin şehit edildikten sonra zürriyeti için Semerkant’a gelmişler. Semerkant’tan sonra Irak’a. Şu anda Irak’ta bizim akrabalarımız var. Irak’tan sonra birkaç kardeş, beş altı kardeş, dört kardeş, bir kardeş mi yok... Rahmetli Şeyh Muhammed dedem Diyarbakır’a yerleşmiş. Diyarbakır’dan dört tane oğlu bu bölgeye gelmiş, dört tane kardeş her biri bir köyde. Hatta bir tane dedemin kubbesi de Mardin’de aşağıda –Abdullah- evet orda. Türbesi var. Hepsinin türbesi var. Bir tanesinin şeyde Peşkina’da var Derik’in bir köyünde. Öbürü işte her birinin bir yerde, hani orda buldukları yerde gömülmüşler zaten. Şimdi bizlerde onların torunlarıyız. O kültürle büyüdük biz. Biz de anne babamızdan dini onların anlattıklarını öğrendik. Şimdi benim babamın dedesi rahmetli Şeyh Nureddin öğrenci yetiştiriyordu. Şimdi o zaman medrese eğitimi yoktu. Kendi hani bilgilerini onlara aktarıyordu. Şimdi babamın cilt cilt kitapları var. Dedemden kalma. Onlar târihî eserler biliyor musun? O şeriatdır geçmiş dönemlerdir artık. Hani anatomi bile var, fizik var kimya var içinde onların anlatabiliyor muyum? Biz onları okumadığımız için hani bilmiyoruz ama böyle tam detaylı. Uzay bilimi bile var içinde onların. Hani böyle detaylı anlatayım ki hani daha iyi olsun. Bağlantıyı kuralım diye. Babam bize eğitim amaçlı bu dini bilgileri anlatırdı. Kıyâmetle ilgili de küçük alâmetler vardır. Küçük alâmetler meselâ. (baba, kaynak kişi Şeyhmus Güneş). Babamın bilgileri çok derin, bir de sahîh yani böyle yerli yerinde. İlim okumuş babamlar. Tam olarak yani biz sadece Kur’an’ı okumuşuz. Kur’an’ı ben Arapça bilmediğim için Türkçesinden okudum. Babam hepsini açıklamalı sana anlatır. İşte dedim ya küçük alâmetleri biliyoruz. Küçük

alâmetler neydi? Hani bir şehirde binaların çoğalması... Meselâ Kızıltepe gibi bir yerde artı küçük ailelerin fakir oluşu hani büyük ailelerin, hani büyük derken asıl hani eski ailelerin, hani böyle köklü ailelerin fakir olup böyle geriye dönüşleri. Çobanların hani böyle zengin oluşu, bina sahibi olmaları...Ayaklar baş, başlar ayak olur atasözü var ya işte bu ordan gelme. Artı çok afedersin bina ve zinanın çoğaldığı zaman. Burada kastedilen evler değil otellerdir. Babam şöyle bahsedirdi örnek vereyim mezheplerden, mezhepler çok önemli meselâ İmam Şafi'nin anlattığı onun hani...(Kürtçe kardeşine söylüyor onay için) anlatamıyorum ben Türkçe tam olarak biliyor musunuz? Deniz: (kendi bilgilerini kaynak yapmış) Aynur: Ama nasıl kaynak hani böyle normal az buz bir şey değil. Her dört mezhebi de babam çok iyi bilir. Babam İmam-ı Şafi ve İmam-ı Azam'ı anlatınca ben çok etkileniyordum orda, tabi günlük hayatın problemlerinden aklımızda ne kadar kalmışsa. Meselâ örnek veriyorum şubat ayında mart ayında şimşeklerin çakması, akşamları şimşeklerin çakması, o dönemde yağmurun yağması meselâ o sene içerisinde olacak olan hayra veya şerre yorumlanırmış. Bu tür şeyler. Meselâ hatırlıyorum. Bir dönem böyle olmuştu annem babama sormuştu babam açmıştı kitaba bakmıştı falan. Meselâ örnek veriyorum doğuda veya batıda veya başka bölgelerde deprem mi olacak, sel mi olacak, çok kanlar dökülecek o tür şeyler söylerdi. Deniz: Kuzey Irak öncesinde babamın söylediğini hatırlıyorum. Aynur: Kitabesi var onun kitabeye bakıp işte o dönemdeki çakan şimşekler saatine göre falan onu şey yapıyor yorumluyor. Babamın dedesinden kalma bir kitap çok eski bunlar biliyor musunuz hani böyle yüz yıllık iki yüz yıllık şeyler değil bunlar çok eski. Astrolojik kitapları da var. Şah-ı Nakşibendi Hazretleri astroloji biliminin uzmanıydı o. Biz Nakşibendi Şeyhine bağlıyız. Bizim dedemizin zürriyetinden gelmedir zaten. Deniz: Kız çocuklarının doğum olarak erkeklerden daha fazla olması. Aynur: Ağaçların biteceği hani ormanların...Meselâ bizim bu dağlar hepsi şeymiş. Annem hep derdi köyde bir şey vardı yabani domuz vardı diyordu. Görünmüyor diyordu yani gece yarısı onlar köye inerdi. Ama şu anda ağaç yok ki. Ne ağaç var ne de hayvan kaldı. Onların tükendiği. Ağaçlar için en son ülke birbirine girdi demek ki bunlar hep alâmetlerden. Normalde var ya şu çiçeklere falan dokunmamak lazım. Hani dinimizce. Biz de yeşil ağaç budamak günahdır. Babam kışın kendisi budardı ağaçları. Deniz: Çocukken yanlışlıkla bir dal kırdığımızda kırmayın kızım yazıktır onun da bir canı var derdi.

Çünkü yapraklar sallandıkça onlar Allah'a dua edermiş öyle bir şey de var. Aynur: Deccal'in kalkacağını bilir, anlatırdı. Meselâ Mehdi'nin geleceği zamanı. Mehdi İstanbul'da doğacak. Konstantindir onun eski adı biliyorsunuz. Annesi Amine olacak adı. Tabi bu bilinmiyor. Yani bilinmeyecek bir şekilde Allah u Teâla'nın emriyle. Annesi Amine, babası Abdullah olacak. Bizim Kürtler diyordu Mehdi Recep Tayyip Erdoğan (gülüyor). İlk çıktığı zaman öyle diyorlardı. Babam diyordu saçmalamayın. Deccal ise İsfahan İran'da İsfahan artık İran'ın bir mıntıkası mıdır artık bilmiyorum. İsfahan'dan çıkacakmış, Mehdi'nin İstanbul'dan kalkıp nereye geleceği. Minnaret'ül Beyda'da, Şam'da. Buralar da Şam'ın toprağıdır zaten. (Buraları Kürtçe açıklıyor.) Mezopotamya Abra-i Şami deniyordu, Şama bağlı yani. Minnaret'ül Beyda. Beyda demek yani beyaz demek. Beyaz minare oraya gelecek, konacak. Şam'dadır bu Minaret'ül Beyda. Kürtçede de Arapçada da bu Mezopotamya oranın bir beldesi olarak geçiyor. Şam tek bir parça, Şam'ın bir parçası burası toprak olarak... Hz. İsa'nın geleceği de var. Bu gerçektir yani buna şüphe yoktur zaten. Çünkü bunu Allah u Teâla bildirmiş tebliğ etmiştir. Nebi İsa'da gelecek. Tabi biz Hristiyanlar gibi onların inançları gibi değil inancımız farklı. Onlar haşa hani tanrının oğlu diyorlar. Tanrı falan diyorlar biz de o şey yok. O da bizim bir peygamberimiz o da gelecek. Yani Hazreti İsa'yla ilgili tam net şeyler hatırlamıyorum ben. Çok da dinlemişim inan ki. Keşke onları not etseydim zamanında. Çok pişman olucam ilerde biliyor musun? Hani Allah gecinden versin babam vefat ederse biz bu bilgileri bu kaynakları kimden alıcaz biz. Benim babamın öz amcası vardı onun da adı Şeyh Mehdiydi. O nasıl bir insandı biliyor musun, hani o dönemde bizim kadınlar bilmiyorlardı. Evliya Çelebi gibi gezgindi bütün dünyayı dolaşmış. Bir de kitap yazmış. Onun rahmetli eşi Çerkezdi. Çerkezler de bizim buradaki Araplar gibi sadece zevkine yemeye içmeye düşkün. Kocasının ne yaptığını bile bilmezmiş. Hep dermiş git bana o taş maşları toplayıp getiriyorsun dermiş. Meselâ taşlar getiriyormuş. O taşları atıyormuş kadın. Artık nasıl madenlerse onlar neydi bilmiyorum. Evliya Çelebi işi gücü hep gezmekmiş. Artı bir eser yazıyormuş. O yazdığı kitaplar yandı. Ne yapmıştı rahmetli yengem biliyor musun? Allah rahmet etsin. Mama Asya. Nene derdik ona. Yaşlıydı zaten. Ahır gibi bir oda vardı bahçede. Bütün dedemden kalma eşyaları oraya atmıştı. Sonrasında alev aldı. Cilt cilt kitaplar. Cilt cilt...Hepsi gitti mahvoldu. Artı içlerinde görsel şeyler de vardı. Tahtadan taştan

aksesuarlar da vardı. Farklı farklı şeyler. Ben çok küçüktüm tam hatırlamıyorum. Ben dedemi görmedim fakat eşini hatırlıyorum. Bilge biriydi Mehdi dedem. Nasıl evlenmişler biliyor musun? O zamanlar kimse Türkçe bilmiyor tabi. Babasını sormaya bunların evine gidiyor diyor baban nerde? O da babam evde yok diyor. Türkçe cevap veriyor. Dedem de diyor ben bunu allayım bu kültürlü bir kızdır. Türkçesine aldanıyor. Eğitiriz birbirimizi o açıdan bakmış. Ondan sonra nereden nereye geldik. Kıyâmet anında sular yükselecek. Suların yükseleceğini duydum babamdan. Babam çok anlatır. Hatta geçen otobüsteydim hatırladım öyle bir şey olacak ki sular yükseldiği zaman anneler yavrularını kucaklarına alacaklar. Belki kimi sana saçma da gelece haşa. Allah u Teâla böyle emretiş. Bu şey Nuh'un gemisinin zamanında mıydı? Kıyâmet kopacağı yanılmıyorsa kiyâmetin kopacağı zamandı yanılmıyorsa. Sular yükselecek yükselecek annenin boyunu aştığı zaman anne yavrusunu koyacak yavrusuna basacak ki anne boğulmasın. Annenin evlada, evladın annesine merhameti kalmayacak. Dünya o kadar sarsılacakmış ki hamile kadınlar düşük yapacak. Babam bunları çok güzel anlatır. Örnek vere vere tane tane. Çok zevk alırsınız babamın sohbetinden. Âlim bir insandır ama ön yargılı değil. Oturur sizinle anlatır, sohbet eder. Biz onun zerresi kadar olamayızda. O tam detayıyla anlatacak size. Hz Meryem'in döneminde ta bu döneme kadar. Tamamıyla açıklamalı kelime kelime istediğiniz kadar anlatır size. Deccal'in şekli gözler şöyle yukarda olacak, tepede (eliyle tarif ediyor alnını). Gözleri bizimki gibi değil üzüm salkımı gibi olacak. Dışarıda böyle olacak. Üzüm salkımı gibi babam bunu üstüne basa basa anlatırdı. Tepede olacak ama tek göz değil iki tane gözü olacak. Bir de eşeği varmış.

Derleme ortamı

Görüşme derlemecinin evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 48

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Şeyhmus Güneş, 85 yaşındayım, Kızıltepe doğumluyum. Kızıltepe'de yaşıyorum. Kimi zaman şehirdışında yaşayan çocuklarımın yanında da kalıyorum. Okuma yazma bilmiyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

(Kızları tarafından halk hekimliği yaptığı da belirtilmiştir. Ailelerinde bu mesleğin soydan geçtiğini kendi babasının da bir dua okuyarak ağrıyan dişlerin ağrısını geçirdiğini dile getirmişlerdir.) Şu an emekliyim.

Bize Deccali tarif eder misiniz? Kıyâmet günündeki görevi nedir?

Muhtelif kitaplar, muhtelif söylentiler vardır Deccal hakkında. Esâsen bizim okuduğumuz kitaplarda diyor Deccal İran'dan kalkacak. Tâ Hz. Ömer'in zamanında annesi Yahudi idi, bir çocuk da doğurmuştu. Bu çocuk onun çocuklarıyla beraber oynuyordu. Hz. Ömer gitmiş onu öldüreceğim demiş. Demiş ki o Müslüman değildir. Anladın mı? Hz. Muhammed bırakmamış öldürsün. Anasi onu kaçırmış, çocuk iken anasi onu kaçırmış gitmiş İran'a. İran'da Allah u Teâla tarafından kayalar açılmış çocuğu içine almış. Anladın? Kayaların içindedir. Allah u Teâla o kayaların içinde ona rızkını gönderiyor ve orda yaşıyor. Dünyanın müddeti doluncaya kadar orda kalır. Dolduğu zaman de o kayalar gene açılır anladın? O erkek olarak çıkacak. Büyümüş olarak çıkacak. Kızı: Peki baba şekli nasıl Deccalin? Şeyhmus: Müsade et! Sen bir şey sorduğun zaman cevap esaslı olmalıdır. İstersen yarısını yarın anlatayım (güler). Ondan sonra çıkıyor diyor ben peygamberim. İran'da hâ İsfahan'da, İsfahan'ın bir köyünde. O köyün ismini unuttum. Kitap ama unutmuşum. Ondan sonra epey yürüyor geliyor. Birkaç kasaba filan geçiyor. Bakıyor ki o ilk önce askerlerin hepsi zina çocuklarıdırler. Zina çocukları. Kalabalığı çoğalınca o zaman ben Allahım diyor. Tövbe Yarabbi! O askerleri de hepsi Yahudidirler. Yahudi oluyorlar anladın? Yahudiler onun askeri oluyor. Diyor ben Allah'ım. Geliyor biraz daha geliyor, kalabalığı çoğalıyor. Onun sağ gözü çıkıyor geliyor bu yanaklarının üzerinde duruyor. Bir tane üzüm kadar yanaklarının üzerinde duruyor o göz. Anladın? O gözün yeri messah oluyor böyle kapanıyor ha. Mesihat Deccal diyorlar ya Messihat Deccal anladın? Ondan sonra onun zamanında rahatlık var, su yok, akarsu yok, göllerde yok, çeşmelerde yok. Hepsi kuruyor. Anladın? Yağmur yağmıyor. Allah u Teâla ona öyle bir şehir vermiş ki yağmur yağarsa orası derhal çimen olursa olur. Bir dağa dese pirinç ol olacak. Yani zahhardır ha anladın? O zaman diyor kim benimle gelirse Cennete girer. Kim bana ters giderse

Cehenneme gider. Cehennem de onunla beraberdir, Cennet de onunla beraberdir. Tabi onun Cenneti yalandır. Cehenennemine girenler Cennete giderler. Anladın kızım? Hazret-i Muhammed dua etmiş. Hazret-i Muhammed, Allah'tan bu ricada bulunmuş. Deccal kocaman erkektir. Sonra Deccalin eşegi vardır. Onun eşegi, kırk tane insan onun eşeginin kulakları altında oturabiliyor. Ön ayakları kısadır. Arka ayakları uzundur. Eşeginden indiği zaman ön ayakları yükseliyor, arka ayakları kısılıyor. İnişe geldiği zaman ön ayaklar kısılıyor, arka ayaklar uzuyor. Böyle devam ediyor. Mehdi de İstanbul'dan kalkıyor. Mehdi de kalkıyor. Bayrakları siyahtır. “La İlahe İllallah Muhammeden Rasulullah” yazıyor. O da Deccal'in savaşına geliyor. Mehdi de Hazret-i Muhammed'in mezhebindedir, zürriyetindedir. O da Şam'a gidiyor. Şam'da askerleri çoğalıyor Yahudidirler. Tabi Nebi İsa da o zaman Şam'a iniyor. Emevi Camisinde Mehdiyle görüşüyor. Mehdi'ye diyor, sen önümüzde sabah namazı kılacaksın. Mehdi de diyor: Sen peygambersin sen kılacaksın. O Hazreti İsa elini mehdinin sırtına dayıyor. Onu öne götürüyor. Diyor sen Hazret-i Fatıma'nın soyundansın. Ben namaz kılamam. Namaz kıldıktan sonra selam verdikten sonra diyorlar Deccal Şam'a girdi. Anladın? Şam'a geldi Hazret-i İsa hançeri vardır. Hazret-i İsa diyor savaşa çıkacağım, Deccal'in savaşına. Deccal de diyor Nebi İsa, Mehdi gelmiş Şamdadırlar. O zaman kaçıyor. Kudüs'e doğru. Kudüsten, Kudüs'ün yolunda Nebi İsa onun peşine düşüyor. Peşine düştükten sonra Allah-u Teala tarafından onun ayağını yer tutuyor. Bırakmıyor kurtulsun. Nebi İsa'nın gözü ne kadar görüyorsa nefesi de o kadar gidiyor. Ağzındaki nefes varya. O nefes Deccal'e, Deccal'in askerlerine zehir oluyor. Nebi İsa'nın nefesi nereye kadar gidiyorsa dutlar gibi dutlar gibi nasıl yetişmiş dutlar var ya rüzgâr vurduğu zaman düşüyor pat pat pat....Onun askerleri de öyle düşüyor. Hazreti İsa Deccal'e diyor, gavur sen diyorsun ben kendim Allahım. Allah Allah ben de atım (güler). Allah kuldan kaçmaz. Sen nereye gidiyorsun kurtulamazsın. O yetişiyor. Hançerle öldürüyor. Vuruyor onu. Onsan sonra dört sene dünya yaşıyor. Hani diyorlar dünya bu Zaman-ı Mehdi. Bu Zaman-ı Mehdi. Anladın? Nebi İsa ile Mehdi Medine'ye gidiyorlar. Evlenecek Araplardan evlenecek. Çocuğu da olacak o kız. Sana hatun olarak alacak. Onun da türbesi Hazret-i Muhammed'in yanında hazırdır. Nebi İsa, ben Nebi İsa'dan bahsediyorum. Mehdi de evleniyor, Nebi İsa da evleniyor. Hatta Mehdi Fatima annemizin Kur'an'ını okuyor Medine'de. Anladın? O kırk sene dünyada kalıyor. Ondan

sonra çeşit çeşit acaip şeyler çıkıyor. Çok şeyler çıkıyor. Dünya kıyâmet kopuyor ondan sonra. Dabbet'ul Arz var, bilmem ne var, Yecüc Mecüc vardır bunların hepsi çıkacak. Mesele daha uzundur ben artık yorulдум.

Derleme ortamı

Kaynak kişi şehir dışında olduğu için görüşme telefonda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 49

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Esengül Aydın, 37 yaşında Mardinliyim. Şu an İstanbul'da yaşıyorum. İmam hatip mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Şu an özel bir şirkette satış danışmanıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmetle ilgili şeyler genelde hep ailemizden öğrendiğimiz şeyler. Ya da dini kitaplardan okuduğumuz şeyler. Geleneksel o inanışlar şeylere çok itibar etmiyoruz biz. Yani aile yapımız da zaten buna müsait değil. Benim anneannem çok iyi bir Kur'an okuyucusuydu. Öyle söyliyeyim. Çok iyi mevlütler okurdu. Allah rahmet eylesin. 27 defa Hacca gitmiş gelmiş bir insandı. Tek başına yaşıyordu. Biz çoğu zaman ondan da meselâ dinlerdik ama o zamanlar çok küçüktük tabî ki. Onun sonrasında babam da hani dini bütün bir insan. Genelde hep bu tarz şey üzerine bizi yetiştirdi. Dediğim gibi geleneksel duyduğumuz şeyler yok ama kıyâmet hani var olan zaten inanmamız gereken bir şey. Ahirete ve şeye inanmak imânın şartlarından bir tanesi. Dinî kitaplarımız Kur'an-ı Kerim neyi anlatıyorsa ona inanıyoruz biz. Yani farklı bir inanış şeyi yok bizde. Kıyâmetin alâmetlerinden şunu hep biliriz uzun yolların mesafesinin kısalması, şeyin Mehdi olarak tekrar gelmesi. Kimi zaman bâzı âlimler Hz. İsâ olarak meselâ anlatır. Kimileri başka türlü anlatır ama çoğu âlimin ortak görüşü Hz. İsâ olarak biliyorsunuz Mehdi'nin yani gelişi diye nitelendiriliyor. Ama çoğu âlimler de şuna da kanaat gösteriyorlar meselâ Bediüzzaman Said-i Nursi'nin son zamanların müceddidi

olarak görüyorlar. Bizim inancımız kitabîdir Kur'an-ı Kerim'de ne yazıyorsa, fıkıh kitaplarında, tefsirlerde ne yazıyorsa odur. Yani başka farklı inanışlarımız yok. Mahşer günü... Mahşer günü geldiğinde özellikle Tekvir Suresinde çok güzel anlatılır. Tekvir Suresinde orda işte hani annenin çocuğunu tanımaması, çocuğun annesini, hiç kimsenin birbirini. Herkesin kendi nefsinin telaşına düşmesi olarak anlatılır. Meselâ anlatılır mahşer gününü. İşte Sırat Köprüsünden meselâ bahsedilir. Hani ince çizgiden zaten imanı olan herkes geçebilecek. Kıyâm etalâmetlerinden bir başkası da erkeklerin kadın, kadınların erkek gibi görünmesi. Kastedilen giyim kuşam olabilir çünkü Peygamber Efendimiz pantolon giymeyi kadına çok uygun görmemiş. Aslında câiz değildir pantolon giymesi kadının. Ama biz meselâ daha tesettürlü olsun diye meselâ etekle hiç rahat etmem. Pantolon giydiğimde kendimi daha güvende hissediyorum. Çünkü üzerinde zaten uzun bir şey giyiyorum. Uzun bir tunik giyebiliyorum ama Peygamber Efendimizin hadislerinde ve yaşayışına baktığımız zaman pantolon giymeyi zaten tavsiye etmiyor. Bu kıyâmetin alâmetlerinde olan şeylerden bir tanesi de bekârlardan çok evli insanların farklı farklı şeylere yöneliyor olmaları. İşte bunların hepsi kıyâmetalâmeti. Yaşadığımız her şey baktığımız zaman meselâ iftira atmak da çok günah. Kardeşinin ölü etini çiğnemiş gibi olur birine iftira atmak. Meselâ giybet eden insan baktığımız zaman bunların hepsi aslında, şu anda yaşadığımız birçok şey aslında kıyâmet alâmeti. Televizyonların oluşu, televizyonlara Yecüc-Mecüc deniyor meselâ. Deccal deniyor meselâ. Deccal'in olması. Geleneksel olaya gelince Deccali bizim büyüklerimiz hep televizyon olarak anlatırlardır bize. İşte asrın Deccal'i televizyondur. İşte mesefelerin kısalması, çocukların küçüklerin büyüklere saygı duymuyor olması, anne babanın hakkının bilinmiyor olması, Anne, baba ne ki yani. Halbuki Peygamber Efendimiz de dinimiz de anne babaya öf demeyi bile kesinlikle ön görmeyen bir inanıştır, yani bir düşünceye sahiptir. Peygamber Efendimiz de bizim dinimiz de anneye babaya öf bile denmez. Meselâ biz böyle öğrendik. Ama şimdiki çocuklara baktığımız zaman bırakın anne babaya öf demeyi anne babaya el kaldırılıyor artık. Yani inanılmaz şeyler bunların hepsi kıyâmet alâmeti baktığımız zaman. Bozulma insanların dünya telaşına çok fazla düşmüş olması, sadece paranın, şu anda ön planda olması, çıkarların, menfaatlerin, insanın kesinlikle hiçbir değerinin olmaması. Herkes birbirine sadece bir çıkar ve menfaat doğrultusunda yaklaşması. Kimse birbirine o eski dostluk, o eski

arkadaşlık, o eski ilişkilerin hiç biri yok. Hani hep der ya büyüklerimiz eski bayramlar olsaydı. Eski bayramlar şöyleydi şimdi biz onları söyler duruma geldik. O günler benim aklıma geldiğinde o kadar üzüliyorum ki, o kadar mı büyüdük biz de demek ki yaşlanmışız. Artık çünkü biz de bunları söyler duruma geldik. Eskiden bayramlar, bizim çocukluğumuzda bayramlar çok farklıydı. Tam bir bayram yaşıyorduk biz. Salıncaklar kurulurdu, büyüklerin elleri öpülürdü. Ama şimdi bayramlar olmuş bir tatil şeyi. İnsanlar bayramı bekliyor ki tatile gitsin. Herkesten uzak tek başına denizde veya başka bir yerde geçirsin tatilini. O zaman bayramın anlamı ne? Başka yüksek binaların oluşu. Şu anda uçak meselâ dün ben sabah İstanbuldaydım, eşimle kahvaltı yaptık ondan sonra saat 2’de Mardindeydim. Bakıyorum şimdi bazen ben bile hani yaşadığım bu tempoya hayret ediyorum. Gerçekten diyorum ki Allahım sabahleyin bir yerdesin öğleden sonra bir yerde. Ve bir buçuk saatlik bir mesafeyle geldim. Zamanın kısaltılmasından maksat budur zaten. Onu anlatmaya çalışıyor. Sahih hadisler genelde Tirmizî tarafından nakledilmiştir. Kaynaklarımız onlar bizim.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin işiyle ilgili sunum yaptığı bir kafede görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 50

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hacı Abdulkadir Bağış, 74 yaşındayım, Ortaköylüyüm. İmam hatip lisesi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Müsdahdem olarak çalışıp emekli oldum. Şimdi din görevlisi olarak çalışıyorum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Küçük alâmetler zaten çıkmış. Zahir olmuşlar küçük alâmetler. Kaldı dört büyük alâmeti var. Küçük alâmetler. Önce bereket kalkar. Bereket yerden kalkar. Meselâ ayda bilmem ne kadar maaş alıyorsun. Ben de emekliyim, alıyoruz. Eskiden bir

teneke misal söylüyorum misal bu. Bir teneke yağ. Bize seneden seneye yetiyordu. Şimdi ayda bir teneke yetmiyor, yetmiyor, yetmiyor (üstüne basarak söylüyor). Bu bir. Meselâ eskiden iki ton, üç ton buğday bitmiyordu. Şimdi beş ton, on ton yetmiyor. Misal bunu, misal söylüyorum. Yani bereket yerden kalkar bu bir. İkincisi, ikincisi büyük küçüğe sevgi kalkar. Küçük büyüğe saygı yapmaz. Bu Peygamber Sallallahu Vessellem bir gün ashabeler geldi baktılar gördüler ki mescidin bir kenarında böyle kapanmış hüngür hüngür ağlıyor. Peygamber Sallallahu Vessellem Radiallahu Teâla'nın Ali, Ömer, Osman vesaire ve diğer ashabeler dediler Ya Muhammed! Canımız feda sana biz sağken sen nasıl ağlıyorsun. Kim ağlatıyor seni (duygulanıyor) biz varken. Allahın ve sizin sayenizde kimse beni ağlatmıyor. Dedi niye ağlıyorsun böyle. Dedi ümmetimin son zamanında başına geleceklere ağlıyorum. Onlar sordular dedi niye ne gelecek başlarına. Son zaman bu son zamandır zaten. Zaten son peygamberde son zamandır bu. Ama kimse bilmez. Ne zamandır ne şeydir o gaybani bir şey. Kalktı saydı onlara saydı. Bereket kalkar. Bayanlardan haya kalkar. Erkek bayan gibi icabında benzetiyor. Bayan da erkek gibi giyiniyor benzetiyor. Vesaire, vesaire, vesaire çok saydı. Ondan sonra dedi çok saydı. Çok saydı. Hepsi anladılar Ya Resullullah anlamadık. Dedi birbirini öldürüyorlar bedavadan, yani haksız yere. Haksız yere birbirini öldürüyorlar. O zaman bu zaman. Baksana ne yapıyorlar. Suriye, Irak birbirlerine giriyorlar. Bunlar alâmetler hepsi kalkmış. Yani kalkmış. Ama dedi büyük alâmetler onlar zaten kalktılar mı, zahir oldular mı onlar kıyâmet kalkar. Dedi onlar nedir Ya Resullullah dedi bir Güneş batıdan çıkar ve tövbe kapısı kapanır. Şimdi ne işlersek işleriz ama sonunda tövbe edersek tövbe kapısı açıktır. Tövbe kapısı açıktır. Güneş batıdan çıkıyor. Bu büyük alâmetler. İkincisi Deccal kalkıyor.

Deccal nedir, kıyâmet anı nasıldır?

Deccal diye bir şey var değil mi, duymuşsun Deccal. Sahir insandır, sihir yapıyor, Cennet-Cehennem sihirden. Böyle benzetiyor oyla askerleri. Diyor anan baban meselâ vefat etmiş böyle aynen onlar gibi böyle gösteriyor bak annen babam bizimle gel sen de bizimle. Ona tabi olanlar zaten onun gibi oluyor. Tabi olmayan zaten kurtuluyor. Bu iki. Üç, bir hayvan, bir hayvan haşa kuyruğu diyor, kuyruğu diyor Mekke'de, Mekke'de başı Şam'da. Şam'da çıkıyor. Toprağın altında. Arapça Kur'an-ı Kerim

okuyan anlayan biliyor. Zaten Türkçe de tefsiri var. O hayvan da çıkıyor. Geliyor diyor insanları konuşturuyor. Sen Cennetlisin, sen Cehennemlisin. İşaret ediyor. Sen Cennetlisin, sen Cehennemlisin, o da işaret. Ondan sonra İsa Peygamber Sallallahu Aleyhi Vessellem (heyecanla söylüyor). Şimdi saydır o, ölmemiş. Yahudiler Mahudiler onlar diyor öldürdük yalan. Şubbihe benzettiler. Cenab-ı Allah Sallallahu Alayhi Vesseleme bir insanı ona benzetti. Çünkü onu öldürmek istediler. Bir insan benzetti onun gibi. Dedi işte İsa odur öldürün. Bir insanı öldürün ha bir insanı. Ha işte İsa inecek. Şimdi dördüncü Allah u Âlem ama hadislerde kitaplarda dördüncü semadadır Hazreti İsa. O da iniyor. İniyor o Deccali öldürüyor. Deccali öldürüyor. Ondan sonra Mehdi kalkıyor. Mehdi de Mekkede'dir diyorlar. Şimdi diyor şu anda diyor Allah'ın tarafından geziyor orda. Genç bir insandır. Kendi bile tanımıyor. Kendi kendinin Mehdi olduğunu bilmiyor. Bilmiyor. Diyor o Mehdi gelecek. Ondan sonra İsa Sallallahu Aleyhivessellem hüküm edecek dünyaya. Artık orası bir rivâyette diyor kırk yıl. Bir rivâyette diyor Allahu Âlem Allah'tan başka kimse bilemez. İsa Peygamber son peygamber olduğu zaman hükmedecek. O zaman diyor çocuk bunun gibi (toununu gösteriyor) yılanla oynuyor. O yılan da çocukla oynuyor. Kurt kuzu koyun beraber otluyor. Mehdi zaman oluyor, o zamana. Bu alâmetler oluyor. O büyük alâmetler kalmış. Zahir olmamış ama küçük alâmetler hepsi yani Peygamber Sallallahu Aleyhi Vesellamin dediğine göre olmuştur. Şimdi bu çocuğa diyorsun niye böyle yapıyorsun (torununa). Diyor sana ne? Aynı öyle. Budur yani. Kıyâmet nasıl kopacak? Kıyâmet ahir zaman olduğu zaman zaten bütün millet yok olacak. Yok olacak, yok olacak. Bütün millet bu dağlar taşlar. Bir rüzgâr kalkıyor ki, o rüzgâr pamuk gibi dağları estiriyor pamuk gibi pamuk. Aynen diyor bu dağlar pamuk gibi rüzgâr gelecek. Hani bazen fırtına kalkıyor, fırtına falan. İnsan meselâ ben kendim korkuyorum fırtınadan. Çünkü biliyorum kıyâmet kopmasını rüzgârlan oluyor. İnsan hiç kalmıyor. Ondan sonra kıyâmet kopuyor dümdüz yapıyor. Meşrik'tan Mağribe kadar böyle aynı böyle bir avuç el avucu gibi oluyor, dümdüz oluyor. Bir rivâyet var diyor bir yumurta koyarsan Maşrik'tan bakarsan Mağrip'ten görürsün. Yani misal olarak düz oluyor. Dağ mağ tepe köy möy kalmıyor. Bu Allah u Âlem kimse bilmez gaybanidir. Sormuşlar çok Peygamber Sallallahu Aleyhi Vessellem'e sormuşlar ne zaman kopacak. Ne zaman olacak falan. Hiç bilgi vermemiş. O kendisi de yani Cenab-ı Allah Hazret-i Cenab-ı

Allah ona bildirmemiş. Dedi Ya Resulullah bunu sana soran olursa söyle Ya Allahu Âlem gaybanidir.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin çalıştığı caminin bahçesinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 51

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Cemil Arslanhan, 47 yaşında Ortaköylüyüm. Ortaköy’de oturuyorum. İmam hatip lisesi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Din görevlisi, imamım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Şimdi bazı alâmetler zuhur etti. Zaten Peygamberin bir hadisi var iki tane kıyâmet var. İlk kıyâmet insanın ölümüdür. Kendi ölümü. İnsanın kendi ölümü kıyâmetidir. İkinci kıyâmet de yani bütün dünyanın yok oluşu ve ahirete intikal edilişi. Ordan da yeniden ikinci kez dirilmesi. Ama kıyâmetin alâmetleri olarak onları öğrenmek istiyorsun. Şimdi küçük alâmetler diyor ki ne anne kendi efendisini doğuracak. Yani nasıl işte anne çocuğunu doğuracak, oğlu büyüyecek, iş sahibi olacak, mal sahibi olacak, annesini köle olarak çalıştıracak. İçki içme çoğalacak. Zina çoğalacak. Yani olmadığı halde kendini âlim gösterenler çok olacak. Meselâ bazen bir köyde imam olmayınca bakıyorsun onlarca imam doğuyor. Herkes kendini âlimden daha bilgili sanıyor. Bunlar küçük alâmetlerdir. Büyük alâmetler de doğudan büyük bir toz bulutu kopacak. Güneş batıdan doğacak. Dabbet’ül Arz, Dabbet’ül Arzdır ama ne olduğu yani ne olduğunu açıklayan bir bilgi yoktur. Deccal zuhur edecek. Mehdi çıkacak. Hazret-i İsa gökten inecek ve Hazret-i Mehdi’ye tabi olacak. Deccal yürüyünce işte gözü at gözü gibidir, kuyruğu oğlak kuyruğu gibidir. Bir kent tarafında ateşten akan nehir bu tarafta da baldan akan nehir vardır. Eğer siz onun zamana ulaşırsanız siz ateşten akan nehirden için ama baldan akan nehirden içmeyin. O var. O zaten bir de Yecüc ve

Mecüc ortaya çıkacak. Yecüc ve Mecüc gelecek Müslümanları öldürmeye başlayacak. Sonra Allah u Teâla bir kimyasal mı diyelim kimyasal bir toz bulutu gibi onların üzerine yağdıracak. Onu koklayınca hepsini öldürecek. Yahudiler kıyâmet gününe yakın dünyaya hâkim olacak. Ama Mehdi ile Hazret-i İsâ zuhur ettikten sonra onlar kaçacak yer, delik arayacaklar. Hatta diyorlar ki onlar çok zeytin ağacı dikecekler. Kıyâmet gününde de o ağaçların arkasında saklanacaklar. Ağaç diyecek ki Ey Müslüman işte benim arkamda bir tane Yahudi var, gel onu öldür. O da var. Bunlar büyük alâmetlerdir yani Güneşin batıdan doğması. Bediüzzaman diyor ki yani artık Müslümanlar doğudaki yaşayan Müslümanlar İslam'dan uzaklaşacak ama batıdakiler İslam'a yeniden sarılacaklar. O da şimdi hatta diyor ki Amerika'da her üç saniyede bir biri Müslüman oluyor. Her üç saniyede bir kişi Müslüman oluyor... İngiltere'de böyle Fransa'da böyle Almanya'da böyle. Çünkü onlar araştırarak İslâm'ı öğreniyor Müslüman oluyor. Ama bizimkilerse batılılaşma adına İslâm'dan kopuyor. Kıyâmet alâmetleri aslında pek bizim için mühim de değil. Bir de şu var diyor ki Kur'an-ı Kerim sahifelerden kaldırılacak. Kalplerden silinecek. Kıyâmet gününde Allah u Teâla yine Kur'an-ı Kerim'i yine Müslümanların karşısına çıkaracak. O da var. Yani kendi kendiliğinden kitaplardan silinecek. Ezberinde olan hafız olanlar bile o hafızasını unutacak. Kur'an-ı Kerim'i unutacak. Bu da kıyâmetin alâmetlerindendir. Başka ne diyebilirim bir de meselâ bu yer altı zenginlikleri zuhur edecek altın bütün değerli madenler yeryüzüne çıkacak. O da alâmetlerden biridir, kıyâmet gününe yakın. Mehdi imamlık yapacak sabah namazında. Hazret-i İsâ Aleyhisselam göklerden indirilecek. Gelecek bakacak ki Mehdi cemaatin önünde namaz kılıyor. Hazret-i Mehdi biraz geri çekilecek ama diyecek bu ümmetin imamı, bu ümmete imam olacak. Deccal Hazret-i İsâ'yı görünce kendi kendine eriyecek böyle mum gibi. Nasıl mum ateşte eriyorsa o da o şekilde eriyecek ama Hazret-i İsâ onun öyle erimesine engel olacak kendi kılıcıyla onun başını kesecek. Hazret-i İsâ artık bütün Hristiyanlar Hazret-i İsâ'ya tapıyor olacak, Müslüman olacaklar. Bazı hadislerde diyor kırk yıl, bazıları diyor kırk ay, bazı diyor kırk yıl Hazret-i İsâ Hazret-i Muhammed'in şeraitiyle hükmedecek. O zaman artık kıyâmet tamamıyla kopacak. Bütün insanlar ahirete intikal edecek. Herkes kendi ameline göre haşır olacak. Yani şimdilik benim hatırladığım bunlar. Ha bir de şey var Sûr'a üflenecek. Sûr'a üfleyen şey olacak İsrâfil. İsrâfil Aleyhisselam Sûr'a üfleyecek. Bütün insanlar ölecek. Yine

kıyâmet gününde yine mahşerden önce Sûr'a üfleyecek bütün ruhlar yeniden dirilecek. O zaman mahşerde herkes kendi hesabıyla kalacak. Sayha deniliyor çok büyük bir bağıriş çok büyük bir gürültüyle. Meselâ bazı geçmiş kavimlerden bazılarında Allahu Teâla gazıbını musallat edince. Ne yapmış onlara. Onları bir sayhayla bir bağırişla bir gürültü çok büyük bir gürültü bir sesle şey yapmış. Onlar o sesteki bağırsakları kendi içlerinde kopmuş. O kadar korkutucu diyor. Bazılarında gökten taş yağmış. Bazılarında bir kokuyla hepsini şey yapmış. Meselâ Ebabil kuşlarının Abrahâ'ya yaptığı gibi. Hazret-i Muhammed'e bir yıl doğmadan önce Abrahim ne yapıyor kendi askerleriyle beraber fillere binerek Mekke'ye saldırıyor. Kabe'yi yıkacak. Şam'da bir cami yapmış milleti oraya çekmek için Ama Allah u Teâla İbrahim'e karşı Ebabil kuşlarının ağzında küçük taşlarla onlara musallat ediyor. O taşlar onların başlarına değince kendi kendilerine eriyor. Artık öyle bir koku yayılıyor ki ya Rabbi yağmur yağıyor. O yağmur sele dönüşüyor ve sel o cenazelerin hepsini alıp götürüyor. Bu da Allah'ın kudretinin inâyeti. Tabî ki kıyâmetin alâmetleri de çoktur yani. Bazılarını belki hatırlamamış olabilirim. Dabbet'ül Arz, bazıları diyor birkaç sene önce Aids hastalığıdır. Aids işte o bakteriyi kapandı kişiler. Bazıları diyor yok başka şey. Meselâ bu araçlar, arabalar çok trafik kazası oluyor. Bu kazalarda çok insanlar öldü. Ne olduğunu kimse bilmiyor. Ama meselâ diyor o toz bulutu kalkınca da ondan nefeslenen Yahudiler Hristiyanlar ölecek ama Müslümanlar gribe yakalanacak. Onlara bir şey olmayacak. Allah'ın takdiri.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı camide görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 52

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Sabri Çeri, 52 yaşındayım. Mardin doğumluyum, Mardin'de yaşıyorum. Öğretmen okulu mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

İşçi emeklisiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Vallahi kıyâmetle ilgili anlatabileceğim şeyler şu yani kıyâmet Kur'an-ı Kerim'de de geçtiği gibi işte gökyüzündeki bulutlar nasıl arka arkaya öyle sıralanıp gidiyorsa, bir gün gelecek dağlar da aynı şekilde öyle ard arda hep yıkılacak yani. Kıyâmet işte koptuğu zaman dünyada hiçbir şey kalmayacağı yani bir canlının kalmayacağı, her tarafın dümdüz olacağını duymuşum. Bu şimdi dünyanın yaratılışını biliyorsunuz siz tabi ki aydınınsınız öğretilmişsiniz. Dünya nasıl oluşmuşsa bir gün de kıyâmet o şekilde olacak. Siz herhalde Nuh Tufanı'nı biliyorsunuz. Yani hem gökten hem yerden yağın yağmurlar, hem yer altından fişkırarak o şekilde. Hem de gökyüzünden yağacak yağmurlar her tarafı su kaplayacak. Ve o zaman işte Allah u Teâla yani kıyâmet koptuğu zaman her tarafı yani sular altında bırakacak. Her taraf yıkılacak yani, hiçbir şey kalmayacak. Hiçbir canlı kalmayacak. Kur'an'da geçtiği gibi şimdi insan uyuyacak, insan uyurken de hep uyuyacak zaten hep uyku halinde kalacak. Hep karanlık olacak, gündüz olmayacak. Yani biz insanoğlu uyandıığımızda bakacağız ki hep karanlık. Bıkacağız uykudan. Ama Güneş doğmayacak. Güneş doğmayacak işte gün olmayacak. Bu da kıyâmetin alâmetlerinden biridir. Diğerleri de meselâ Güneş nerden doğuyor, doğudan. Nereye batıyor, batı. Bu defa ne olacak, tam tersi olacak. Bu da kıyâmetin alâmetlerindedir. Bina olayları işte kıyâmetin alâmetlerindedir hocanın dediği gibi. Yirmi kata yükseltiyorsun meselâ o da kıyâmetin alâmetlerinden biridir. Yani artık o kadar birle yetinmiyor kaldırıyor yirmi kat dört yüz kat kaldırıyor yani. O da işte kıyâmetin alâmetlerindedir. Bir de biri gelip bir şey sorduğunda meselâ bir çocuk gelip bir şey sorduğunda büyüğü dururken babası veya annesi dururken, küçük kalkıp onun sözünü kesecek cevap verecek çocuğu yani. Bu da işte kıyâmetin alâmetlerindedir. Yani büyüğe saygı kalmayacak. Saygı ortadan kalkıyor, kimse dinlemiyor, kimseye söz geçmiyor. Sözü dinlemediği zaman ne oluyor demek ki, orda ne saygı kalıyor ne bir şey kalıyor. Yani bu daha geniş ele alınabilir yani bu çok geçiyor âyetlerde. Kur'an'ın âyetlerinde geniş bir şekilde daha şey anlatılıyor. Şey kıyâmetin alâmetleri. Bizim sadece yani bildiklerimiz kısaca özetlediğimiz şekil.

Kıyâmet dünyanın her yerinde aynı şekilde mi kopacak?

Hiçbir yer kalmayacak. Rüzgâr kalkacak, rüzgâr esecek, fırtınalar olacak. O anlamda yani sadece yağmurla değil yani. Dünyanın her yerinde hep aynı şekilde kopacak. Allah u Teâla nasıl dünyayı yaratmışsa. Bakın ben size şöyle bir şey söyleyeyim. Bugün biz şu evde oturuyoruz. Şu evde oturuyoruz. Biz bu evi ne şekilde yapmışız. Kaç tane kolan atmışız. Ne kadar demir atmışız. Ne kadar birikitle duvarları örmüşüz. Çatıyı veya ne şekilde yapmışız. Ki hala da bir güvensizlik var içimizde devamlı. İşte bak diyor ki, bak gökyüzüne bak semaya bak Allah u Teâla ne bir sütun var ne bir kolon var ne bir şey var değil mi? Yani bu Allah u Teâla'nın yarattığı şeydir. Hiçbir şey yani boşu boşuna yaratılmamıştır. Allah u Teâla hepsini bir sütun yaratmıştır yan canlı ve cansız varlıkları yaratan Allah'tır yani. Yani bi sütun gördün mü şu gökyüzünü semanın altından. O kadar gezdiniz belki Türkiye'nin her tarafını diyeyim. Gezdiğiniz gördüğünüz aynı noktaya geliyorsunuz. O kadar dolaşmanıza rağmen. Hele gökyüzünün altında bir kolon bir sütun gördünüz mü? Bak işte ne güzel Allah u Teâla işte öyle yaratmış. Yani Allah u Teâla insanı da neden yaratmış? Bir damla sudan yaratmış yani, Allah Teâla yani. İnançtır yani bu. İnançtır yani. İnsanın içinde yani genel anlamda inançtır yani. Bazıları inanmaz meselâ. Bazılarına anlatsan kıyâmet nedir? İnsan öldüğü gün kıyâmettir onun için der. Ne zaman meselâ seni defnettiklerinde o zaman. Senin için kıyâmet kopmuştur kıyâmet. Ama işte bu dünyada hepimiz ölümlüyüz. Hepimiz bir gün göçüp gidecez yani. Hiç kimse kalıcı değildir. Ha bir insanı ele aldığında. Konuyu biraz şey yapalım genişletelim. Allah u Teâla bir insanı nasıl yaratmış. Bakınız ne güzel şema, böyle güzel yaratmış ki, bütün uzuvları yani gözleri öyle denk. Burnu, ağzı, kulakları, yani kolları... Biri olmayınca nasıl olacak ya da gözler şöyle düşünün alınının içinde olsa veya tepesinde olsa gözler. Veya burun delikleri her biri bir tarafta olsa dağınık olsa ne şekil olurdu. Bak ne güzel yaratmış Allah u Teâla insanı. Bütün yarattıkları içinde en güzel şey insanoğlu olarak yaratmıştır. Ve bütün yaratılanları da hizmetine sunmuştur. Bakınız şöyle biz diyoruz ki belki yani hep aynıyız. Değiliz. İnsan da değişime uğruyor, uğruyoruz değil mi? Bakınız şöyle siz daha gençsiniz. Siz kendinize bakın bir de bana bakın. Yüzümde kırışıklıklar belirmiş. Şu anda ben dokunduğumda bile hissediyorum değil mi? Ama sizinkinde yok. Sizin gözler nasıl meselâ nereye kadar görebiliyor. Yani saçta bakın simsiyah. Yani yok maksat anlatmak istediğim bir kıyas, sadece bir örnek olarak söyledim yani. Yani her

insan değişime uğruyor. Bu da ne demek oluyor. İnsanın yavaş yavaş ahirete doğru öbür tarafa doğru gitmesi anlamına geliyor. Ha kıyâmeti de ben biraz buna benzetiyorum. Her şeyin bir sonu var. Bir insanın sonu varsa dünyanın sonu da bir gün gelecektir. Ben o anlamda onu örnek olarak sadece verdim.

Bilgilerinizi çocuklarınıza aktarıyor musunuz?

Elhamdülillah hepimiz Müslümanız. Ben de inançlı bir Müslüman olduğum için Elhamdülillah inancımız vardır. İmânımız da tamdır. Ben bütün çocuklarıma aynı şekilde, aynı yolda, aynı şeyi öğretmişimdir dinle ilgili. Torunlar daha ufak, daha küçük. Tabî ki onlara da yavaş yavaş anlatacağız yani. Hepsi namazında niyazında olsun isterim. Kıyâmetle ilgili, kitabımız Kur'an-ı Kerimle ilgili, Peygamberimizle ilgili, Allah u Teâla'yı hepsini anlatırım. Kitaplar da var bende yani. Ben de ilk evde bunları öğrendim. Okuldan daha çok din, evde öğretilir. Evden de aldık, okulda da okudum. Din ve kültür dersi olduğu için okuldan da faydalandık.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 53

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Halil Ete, 45 yaşındayım. İlkokul mezunuyum. Doğma büyüme Mardinliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

İşçiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetle ilgili, bu küçükler büyüklerin sözünü hiç dinlemeyecek. Bir de kadın erkek eşit olacak. Bunlar şey alâmetidir, kıyâmetin alâmetleri evet. Çocuk babasını dinlemeyecek, kimse kimseyi tanımayacak, saygı sevgi kalmayacak. Bunların hepsi kıyâmetin alâmetlerindedir. Küçükler büyüklerin sözünü dinlemeyecek onu

söyledik. Başka...Valla kıyâmetin kopacağını şöyle duydum (eliyle işaret ediyor).Irak tarafından, o taraftan Yecüc- Mecüc çıkacak. Ondan sonra kıyâmet kopacak. Ondan sonra şey geliyor Mehdi. Irak tarafından biliyorum ben kıyâmetin kopacağını. Kıyâmetin kopma şekli her şey diyor su olacak. Her yer su olacak. Öyle diyorlar. Ben öyle biliyorum. Suyla her taraf su olacak. Ondan sonra kıyâmet kopacak. Herkes suyla beraber gidecek. Sular denizler hepsi çoğalacak. Dolacak taşacak hepsi su olacak. Öyle biliyorum.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 54, 55

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Demir, 54 yaşındayım, doğma büyüme Mardin Çiftlik köylüyüm. İlkokul mezunuyum.

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Nurullah Arslan 32 yaşındayım, Kızıltepe doğumluyum, İstanbul'da ikamet ediyorum. Babamım memuriyetinden dolayı uzun yıllardır İstanbul'da yaşıyorum. Dicle Üniversitesinde Matematik okudum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Mardin boru fabrikasından emekliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

İş ve meslek danışmanıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak? Alâmetleri nelerdir?

Mehmet: Benim bildiğim budur yani Hz. İsa gökten inecek, Deccal'i öldürecek, 30 sene Hz. Muhammed'in şeraiti üzerine de 30 yıl 40 yıl bu dünyayı şey edecek. Ondan sonra diyorlar artık kıyâmet kopacak artık. Ne kadar doğru ne kadar

yanlış bilmiyorum. Birisi Resulullah'a sormuş kıyâmet ne zaman kopacak demiş. Şimdi sen kıyâmet için ne hazırlamışsın. Biz bir şey hazırlamamışız ki, onu bekliyoruz. İşte hazırlıklı değiliz. Benim bildiğim kıyâmet Müslümanlar için bir uykudur. Kâfirler için, kıyâmet onlar için kopacak. Onları dağların arasına birbirlerine çarpacak. Yani Müslümanlar için bir uykudur yani onlar hiçbir şey hissetmeyecekler iman ehli için. Benim bildiğim budur işte. Yani kıyâmet kâfirlere kopacak. Müslümanlara kopmaz. Onları dağlara çarpacak ama Müslümanlar için Müslümanlar uyuyacaklar sanki uykudayken onlar bir şey hissetmeyecekler. Yani bunu da duymuşuz.

Nurullah: Şimdi benim bildiğim küçüklükten öğrendiğim, kıyâmet alâmetlerinden başlayalım. Yüksek yüksek binaların olması, yani kıyâmet yaklaştığı zaman. İşte kadınlar erkekler gibi giyiniyor erkekler kadınlar gibi giyiniyor. Bunlar küçük alâmetler. İşte ondan sonra yüksek yüksek binalar. Kıyâmet kopmadan bir 50 yıl önce benim bildiğim tabîi Deccal iniyor, Hz. İsâ iniyor, savaşlar sürüyor işte. Deccal meselâ dünyanın bir yerine iniyor, Hz. İsâ bir yerine iniyor zaten karşılaşmalar son oluyor karşılaşmaları. Şimdi Deccal meselâ insanları şöyle diyelim ki dünyanın bir yerinden çıkıyor. Deccal bir eliyle ateşi gösteriyor, bir eliyle güzel şeyler meyveler falan Cennet gibi bahçeler. Diyor ki sen bunu mu seçecen, diyor ki bunu seçersen, benim tarafıma geçersen. Bunları sana ikram ederim. Yok bunu seçersen seni ateşe atarım diyor. Korkutuyor tehdit ediyor. Savaşlar sürüyor tabi Deccal askerleri oluyor. Hazret-i Hızır'ında tabîi o zaman Hz. İsâ'yla beraber onların da askerleri oluyor. Bunlar savaşıyor. Uzun süren savaşlar en son Hz. İsâ iniyor Deccal'in kafasını kesiyor kıyâmet kopuyor. Tabi Hacüc ile Yecüc var. Gelip dünyadaki yerdeki suyu içiyorlar. Yeryüzünde su kalmıyor. Okyanuslar yavaş yavaş eriyor dünya su altında kalıyor. Güneş bunlar tabi son noktalar. Güneş tersten doğuyor, batıdan doğuyor. Dünya karanlık oluyor, Güneş sönüyor. Ondan sonra bu kayalar Kuzey Kutbu'ndaki buzullar eriyor, dünya su altında kalıyor. Bu son noktalar tabi önce savaşlar sürüyor. Savaştan sonra Deccal'in kafası kesildikten sonra işte kutuplar eriyor, dünya su altında kalıyor. Hacüc ile Yecüc suyu çekiyor, içiyor. Doğa olayları oluyor. Ondan sonra Güneş sönüyor artık faaliyet vermiyor. Dünya karanlık oluyor. Sonra yer yarıyor işte yok oluş böyle duymuşuz hocam. Bir hocamız sağolsun anlattı. Ondan sonra tabi kıyâmete nasıl

tabi dediğim gibi kopmadan bir elli yıl önce öyle dedi hoca dedi ki hani savaşlar başlıyor, işte Müslümanlarla Deccal arasında. Uzun süren savaşlar oluyor. Tabîi kıyâmetin alâmetleri nedir. Dediyim gibi işte yüksek binalar, insanların süslü camilerin yapılması işte. Yani ufak var da unuttum. Şimdi düşünüyorum da aklıma gelmiyor. Meselâ diyor ki camiler oluyor süslü ama insanlar ibadeti artık şey yapıyorlar. Tabîi şöyle bir şey de var. Müslümanlar için şimdi bir güzel bir dönem de oluyor. Yani krallık diyeceğimiz Müslümanların böyle dünyayı Müslümanların saracağı bir önce şey oluyor. Önce bir kıtlık oluyor. Sonra geniş ferah bir dönem geliyor Müslümanlar için. Hz. Hızır iniyor. İşte dünya dört bir tarafı Müslüman oluyor, dörtte üçü. Sonra Müslümanlar için çok güzel bir dönem başlıyor yeryüzünde. Müslümanlar uzun süre o krallığı yaşıyor. Krallık derken refah, huzur Müslümanlar şu an meselâ hep eziliyor, zulüm görüyor. Belli bir süre Müslümanlar dünyaya hâkim olacak. Çok güzel bir dönem yaşanacak refah. Ondan sonra Müslümanlar artık diyecek ki kendini şaşırarak o dönem işte savaşlar başlayacak. Ondan sonra Deccal inecek. Bir sürü süslü camiler olacak. Müslümanlar artık ibadetini terkedecek. Nasıl diyeyim kötü bir dönem başlayacak. O dönemden sonra savaşlar başlıyor işte elli yıl. İşte Hz. Hızır tarafı, Müslümanlar tarafı bir de Deccal. En son artık Hz. İsa iniyor. Deccal'in kafasını kesiyor. Zaten Hz. İsa rivâyetlere göre biri onu ihbar ediyor. Allah u Teâla onu cezalandırıyor. Onu Hz. İsa'nın kılığına sokuyor. Çok benziyor onu asıyorlar tabi. Hristiyanlar diyor biz onu çarpiha germişiz. Hz. İsa esasta Allah'ın katındadır şu an. Kıyâmet gününü bekliyor. Kıyâmet günü inecek Deccal'in kafasını kesecek. Deccal de tek gözlü böyle suratında bir göz var (yüzünü işaret eder) şöyle bir göz var. Kocaman bir göz tek gözü ön tarafta arkada da gözü var herhalde yanlış hatırlamıyorsam. Öyle bir yaratık gibi korkunç bir şey insanlar korkarak ona asker olabiliyor. O yüzden hoca diyor imanınız güçlü olsun. Tabi diyordu meselâ senin karşına çıkacak sen ona iman etmezsen seni yakacak. Ama sen bu durumda şehit olursun, Cennete gidersin. Onun için imanının güçlü olması lazım. Çünkü çok büyük korkunçtur diyor. Sana meselâ bir eliyle şey yapıyor, diyor ki burada bir bahçe güzel meyveler şey diyor ki bak benim askerim olursan beni seçersen bunu sana veririm. Beni seçmezsen bir tarafıyla böyle eliyle ateş yakıyor yoksa seni ateşe atarım. Yani bunları hatırladım. Kıyâmetin koma şekli de işte Hacûc ile Mecûc yeryüzündeki bütün suyu çekiyor. Su bitiyor insanlar zaten susuzluktan gidecek. Ondan

sonra dediğim gibi o kutuplar. Hep kuzey kutbundaki o buzullar eriyor dünya sular altında kalıyor. Güneş sönüyor, Güneş sönüyor. Yer yarıyor, yer yarıyor böyle. Korkunç bir şey hani anlatılanlar. Çok korkunç bir şey de hani yer yarıyor işte çatlıyor yerler. İnsanlar yerin dibine giriyor, Güneş sönüyor, Dünya sular altında kalıyor böyle yani artık korkunç bir şey artık. Hayat bitiyor. İkinci hayatı Allah bilir ama biz öbür tarafa gittikten, ahiretimizi yaşadıkten sonra Allah u Teâla da artık yeni yeni insanlar mı yaratır, yeni yaratıklar mı onu Allah bilir. İkinci hayat ne zaman başlar onun hakkında bir bilgim yok. Sizin sorduğunuz gibi bir ortam oldu mu ben bilgilerimi aktarıyorum. Ben bu eğitimi küçükken aldım 12-15 yaşında bir medreseye gidiyorduk. Kur'an eğitimi için ordaki hocalar Allah razı olsun sizden onlardan da. Onlar bana anlattı. O bilgilerim hala taze yani küçükken ne öğrense aklında kalıyor. Çocuklara da aktarılıyor bunlar.

Mehmet: Biz fazla bir katkıda bulunamadık. Ama ben de bir şeyler ekliyeyim. Şimdi diyorlar kıyâmet alâmetlerinden biri de utanmak kalkacak. Gerçekten de yani o döneme girmişiz. Yani kadınlar utanma şeyi kalmamış. Bak erkekler diz üstünde bir şey giysin zor görürsün ama kadınlar çırılçıplak yani o alâmetlerden birini yaşıyoruz. Ama ne zaman kopacağını Allah bilir. Ben de 54 yaşındayım.

Derleme ortamı

Görüşme Mehmet Bey'in evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 56

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ahmet Aktürk, 57 yaşındayım. Mardinliyim. Mardin'de ikamet ediyorum. İmam hatip lisesi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

28 yıldır imamlık yapıyorum.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Şimdi şu bizim hocalarımızdan kitaplardan okuduğumuz kıyâmetin küçük ve büyük alâmetleri oluyor, küçük ve büyük alâmetleri. Meselâ Kur'an-ı Kerim'de kıyâmetle ilgili âyet var. "Ve yekûlûne metâ hâzel va'du in kuntum sâdikîn. Kul innemel ilmu indallâhi ve innemâ ene nezîrun mubîn" yani kıyâmet yine Allah'ın yanındadır demek. Yani onun kopma şeyi kesinlikle yani şu vakit işte şu zamanda olur diye bir şey diyemez hani. Zaten Allah u Teâla o anda noktayı koymuş yani. "Kul innemel ilmu indallâhi ve innemâ ene nezîrun mubîn" Kıyâmet Allah'ın yanındadır. Ama alâmetlerine gelince meselâ büyük alâmetleri, küçük alâmetleri bunlar yavaş yavaş inşaf etmiş. Meselâ bugün meselâ örnek verelim diyor binaların yükselmesi diyor. Ondan sonra diyor çocukların kendi annelerini hizmetçi gibi kullanması yani böyle annelerine olan saygılarının düşmesi. O manada yani tevil ediliyor. Biz de öyle anlıyoruz yani. Örnek veriyorum bunları yani değişik değişik şeyler var. Ondan sonra meselâ diyor Güneş'in batıdan doğması, normal olarak Güneş doğudan doğar batıdan batır. O zaten açık bir alâmettir ki o olursa diyor artık diyor tövbeler kabul olmaz yani. Bir insan artık ondan sonra tövbe etmeye kalkarsa artık o açık alâmet gibi görüldüğünden dolayı tövbe kapıları kapanıyor. Bu kitaplarımızda sabittir. Akide kitaplarımızda da takip ederseniz inşallah böyle şeyleri göreceksiniz. Ondan sonra diyor meselâ Deccal, Deccal yani böyle çok kötü bir şey. Kötülüğü temsil eden bir şey gelecek. Yeryüzünü böyle fitneye boğacak. Böyle katliamlar olacak. Çok kötü şeyler olacak. İnkârcı yani Allah yani o ruhuyet şeyi inkâr edilecek. Ruhuyet. (üzerine basa basa söylüyor). Ruhuyet denilince yani ilah kelimesi. Yani o maddeci olacak sadece. Maneviyatı kaldırmaya çalışacak. Bitecek değil yani onun gelmesi diyor o da kıyâmetin alâmetlerindedir.

Kıyâmet gününde Deccal ve Mehdi'nin tasavvurları nasıldır?

Deccal dediğimiz yani kıyâmeti yakın zamanda gelecek bununla diyor. Hz. İsa'nın maneviyatı meselâ kıyâmet günü bizi temsilen diyor Hz. Mehdi bununla mücadele edecek, maneviyatı destekleyecekler. Maneviyat için çalışacaklar ve orda eğitim verecekler yani. Mehdi yani ilahiyat inancına teşvik edecekler. Sadece o maddi yönünü destekleyen o Deccal şeyini o kıracak yani yenecek diyor. Üstad Bediüzzaman adını işitmişsiniz bu konularda ağırlıklı üstünde duruyor. Biz de ondan alarak bunu

söylüyoruz. Ondan sonra meselâ Dabbet'ül Ar diyor. Dabbet'ül Ar bir hayvandır. Bir yerden çıkacak diyor. Bunu da tabii tevîl eden âlimlerimiz var. Hatta aids hastalığındaki mikrobi bile ona yükleyenler var yani. İnsanın içine girecek ve tenini çürütecek. O şekilde tevîl edenler var. Hep bu kıyâmetle ilgili olan hadisler bilhassa tevîl istedikleri için biz bunu direk şey edemiyoruz yani. Direk yani bu böyledir bu böyledir diyemeyiz yani. Hatta diyor meselâ ahir zamanda diyor o şahıs gelecek diyor elleri delik olacak. Delik. Ha delik denince biz bunu direk ellerinin delik olması değil israfçı olacak o manada kullanıyoruz yani. Öyle israfçı olacak ki diyor ona helal rızık yetmeyecek elini harama uzatacak. Yani haram yollardan artık masrafını gidermeye çalışacak çünkü niye israftan dolayı diyor. Yani aşırı israfçı olacak. Helal rızıkla yetinmeyecek artık elini harama atacak. Ha o şekilde şu anda yani böyle öz olarak hatırıma geldiği kadarıyla bunları söyledim.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmetin kopmasıyla ilgili ise üstad Bediüzzaman'ın anlattığına göre yani buna zifir hesabı diyoruz, ebced hesabı. O hesaba göre yani Allah u Âlem böyle şöyle 1500 yani hicri olarak geçecek yani o seneleri geçecek. O da Allah'ın yanındadır yani biz bunu kesin demiyoruz yani “Kul innemel ilmu indallâhi ve innemâ ene nezîrun mubîn.” O şekilde yani o hesaba göre yani kıyâmetin bazı âyetlerini ebced hesabına göre hesaplıyor. Yani diyor 1500'ü geçecek. O şekilde. Kur'an'da dağların böyle pamuk gibi şey olması bunlar âyetlerde sabittir yani. Bunlara açıp bakabilirsiniz. Bizim söyleyeceğimiz âyetin dışında olmaz yani. “Ve izel cibâlu nusifet” âyet var. Dağlar diyor böyle o pamuk hani açılmış pamuk gibi yün gibi diyor öyle o şekle dönüşecek diyor. Diyor insanlar meselâ pervane gibi böyle dönecekler yani o telaşla o endişeyle yani. Çünkü o endişe o zamanda artık insanların yani şey etmesi değiştirmiyor yani. Meselâ diyor Rahman Suresi'nde meselâ diyor gökyüzü açılacak böyle gül gibi açılacak böyle. Yani artık kâinatın düzeni bozulacak kısacası. İşte Bediüzzaman'ın bazı şeyleri tevîl ediyor ya bu kıyâmetle ilgili şeyler tevîl ister. Onu biz direk söylememiz de biraz hata oluyor. O tevîlleri de diyor o ilimde ileri gitmiş kişiler onu şey edebilir diyor. Kur'an-ı Kerim'de de diyor ki bazı âyetlerin tevîlini yorumunu diyor ancak ilimde ileri gitmiş olanlar yapar. Herkes yapamaz. Nasıl ki bugün profesör bir konuda ihtisas sahibi

ise normal birisi meselâ onun gibi şey edemez değil mi? Bu konu da ilimde ileri gitmiş. Gerçekten yani ilim erbabı olmuş, ilimi artık tahlil etmiş insanlar diyor ancak o konu hakkında yorum yapabilirler. Herkes yapamaz rastgele. Biz bu şekilde inanıyoruz yani. Tabî ki bize kıyâmetin gelmesine zaten peygamber efendimizin sözü. Bir sahabe gelmiş demiş Ya Resulullah! Kıyâmet kopacak mı? Demiş sen kıyâmet için hazır mısın? Demiş o muhakkak kopacak. Allah'ın vaadi vardır kopacak. Mühim olan senin ona hazır olmandır demiş. Biz o şuurla yani kıyâmet bugün de kopsa yarın da kopsa bizim için mühim olan onun endişesidir. Onun için hazır olmaktır. Ona hazır olmalıyız. O şekilde biz tedbirimizi alalım. Ama muhakkak kopacak biz buna inanıyoruz çünkü Allah'ın kelamıyla sabittir yani. Her gelen peygamber de meselâ bunu haber vermiştir. Keşke daha önce söyleseydiniz daha araştırırdım. Size daha çok yardımcı olmaya çalışırdım.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin görev yaptığı camide gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 57

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hatice Matur, 58 yaşında, ilkokul ikinci sınıf terkim. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Bilmiyorum onu ancak melle söyler.

Melleye de soracağım ama ben sizin bu konuda ne düşündüğünüzü merak ediyorum.

Biz namaz kılıyoruz ya bizim rakibimiz vardır. Biz diyoruz ölecez. Azrail gelecek ruhumuzu götürecektir. Biz sabah akşam bunu söylüyoruz. Şeyhimiz diyor: “biz tarikattayız.” Biz ölünce şeyhimiz gelecek bizim ağızımıza su koyacak yani iyi su ağızımıza koyacak. Ozaman biz diyoruz onu istiyoruz. Azrail gelince ruhumuzu alınca

şeyhimizi yanımızda istiyoruz diyoruz Allah'a. İki tane bacımız hani kadınlar yıkıyor ya bizi işte bacımız bizi alacak tahtanın üstüne koyacak, yıkayacak abdest aldırarak temizleyecek. İki tane de kefen koyacak onları da o bacılarımız yapacak. Sonra iki tane erkek bizi alacak tabutun içine koyacak. Eskiden darbes vardı altına insan giriyor ya mezarlığa götürüyorlar onun içine koyacak, bizi mezara kadar götürecektir. 75 karakol geçirecek mezarın üstüne gidecek. Kur'an okunacak. "Takin" diyoruz okunacak onun sesi kulağımıza gidecek. Sonra iki tane kardeşimiz erkektir bizi mezara koyacak. Biz şeyhimizi hepsini yanımıza istiyoruz yani mezara koyduğu zaman. Mezara girecek şeyhimiz pis kalbimizin hepsini çıkaracak. Öyle diyoruz yani kalbimizde ne pislik varsa çıkaracak. Sonra Hz. Allah ve Hz. Muhammed son umudumuz o kalmış. Bizim umudumuz Allah kaldı, Hz. Muhammed kaldı. Aslında ben Kürtçe söylesem daha güzel anlatırım. Bir de biz hep tespih çekiyoruz.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet kopar mı bilmiyorum. Herkes ölecek diyorlar bilmiyorum. Ama diyorlar ki bazıları ölür bazıları ölmez.

Cennet Cehenneme inanıyor musunuz?

Cennet var, Cehennem var. Biz tarikattayız. Biz sabah 3 te kalktık namaz kıldık. Devamlı böyleyiz ben de herif de. Sabah ya iki ya üçte uyanıyoruz çünkü yatsı namazını kılıyoruz yatıyoruz. Zaten iyi yatıyoruz o yüzden kalkabiliyoruz. Namaz kılıyoruz Allah için iki rekat kılıyoruz, başka rekat kılıyoruz, çok kılıyoruz. Sonra oturuyoruz sabah ezanına kadar tespihimizi çekiyoruz. Ezan okunuyor sonra tekrar namaz kılıyoruz. Bizim mezhebimiz benle adam böyle yapıyor. Herkese düşmez böyle şeyler. Gece kim kalkar. Çoluk çocuk yok biz de yalnızız işte öyle. Şeyh bize dedi ya biz o yüzden böyle yapıyoruz.

Derleme ortamı

Derleme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 58

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Yusuf Kocagöz, 95 yaşındayım. Süryaniyim. Midyatlıyım.

Ne iş yapıyorsunuz?

Emekliyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Deccal kalktı. Hızır Deccal'e demiş ki gel bana katıl sana dünyayı teslim edeceğim. Hızır İlyas demiş ki bu İsa değildir. Kimse buna inanmasın bu İsa değildir. Deccali tutup kesmişler. Ordan da Suriye'ye gitmişler. Mardin'e gelmişler. Suriye'ye gitmeden önce onun müjdeli haberi gitmiştir. O zamandan beri söylüyorlarmış ben bunlardan kurtulamam diye. Onları ikiye parçaya ayıramazsam onlardan kurtulamam. Nebi İsa, Deccal'e sen mi bizi adam edeceksin demiş. Suratına bakıp anlıyor ki sen İsa değilsin, sen Deccalsin. O da ben İsa'yım diyor. Allah İsa'ya demiş ki, hızlı ol hızlı ol diye. Deccal ateşten eridi yandı kül oldu. O zaman artık Mehdi'nin zamanı geliyor artık. Kırk yıl boyunca koyunlar aslanlar kaplanlar birlikte otlayacaklar. Bu kırk yıldan sonra hangi günde kıyâmetin kopacağını Allah bilir. Kimse bilmez hangi yılda kıyâmetin kopacağını bunu ancak Allah bilir. Bu hayvanlar ekili tarlaların önünden geçecek, ama o tarlalardaki yeşilliklere ağızlarını sürmeyecekler. Bu âyette geçiyor. (kırk yıldan sonra kıyâmetin kopacağını ve bunu kimsenin bilmediğini birçok defa tekrarlamıştır). Deccal demiş ki ben İsa'yım. "Estağfurullaaaah." Ordakiler dedi ki sen İsa değilsin çünkü senin alnında "Deccal" yazısı var.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Rüzgâr kalkacak. o rüzgâr kalkacak. Güneş'in doğduğu yerle battığı yeri birleştirecek her yeri yok edecek. Dağ mağ kalmayacak. "Estağfurullah." Ben Allahım ben rüzgârım diye laf söylemeyin. Şeytan bir tanedir ama bu dünyada bir sürü şey şeytandan daha beterdir. Makinaların altına bomba koyuyorlar bir sürü kişi ölüyor. Bu da şeytani bir şeydir. Bu da kıyâmetin alâmetidir diye düşünüyorum. İsa Firavun'un

eziyeti altındaydı. Bir sürü insan öldü. Nebi Musa'nın annesiyle Firavun'un karısı kardeşidir. Nebi Musa doğduğu zaman eğer Firavun bunu duyarsa, Firavun bunu da öldürür. Bir tane sandık yapmışlar, etrafı ziftli korumalı. İçine pamuk koymuşlar. Musâ'yı içine koyup, sandığın içine kapatıp Musâ'yı denize atmışlar. Balık tutmaya giden kişilerin oltasına kağıt gelmiş. Bu kişiler eğer bu kağıt dünya malıysa kendimize alcaz. Eğer bu bir çocuksa Firavun'a verecez demişler. Sandığı açtılar bir de bakıyorlar içinde bir çocuk var. Çocuğun ağzında parmağı var, parmağını emiyor. Yüzünden nur akıyormuş. Firavun'un karısı demiş ki Ya Firavun! Sen o kadar çocuk öldürdün ama bu çocuk bana kalacak, ben büyüteceğim. Firavun demiş ki sen nasıl büyüteceksin bunu. Karısı demiş ki seni alakadar etmez. Kadın artık eve getirdi bakmaya başladı. Firavun da artık Nebi Musâ'yı benimsemiş, kucağına almış sevmek için. Nebi Musâ elini Firavun'un parmağına atmış ve tutmuş. Firavun demiş ki bu benim beynimi patlattı. Karısı demiş ki senin zaten dinin imanın yok. Sen şeytansın altı aylık çocuk nasıl senin beynini patlatıp sana zarar verebilir ki diyor. Şekerle ateşe tepsinin içine koyalım. Eğer çocuk bilerek sana zarar verdiyse parmağıyla şekerle dokunup ağzına almaz. Elini şekerin üzerine koymuş Nebi Musâ. Daha sonra da ateşin üzerine parmağını koymuş ve ağzına almış. Nebi Musâ'nın dişi yanmış ve Nebi Musâ büyümüş. Nebi Musâ Allah'a demiş ki ben nasıl firavun olurum. Ben firavun olamam. Allah da ona elindeki bastonu yere at demiş ve üzerindeki bütün ağırlık gitmiş.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet yaklaşıyor. Çünkü dünyada kötü şeyler artıyor. Bu da kıyâmetin yaklaştığının en büyük göstergesidir.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 59

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ahmet Kömürcü, 1959 Mardin doğumluyum. İstanbul'da yaşıyorum. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz

Ticaretle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmetin alâmetleri... 35- 40 yıl önce babam bir ara diyordu ki tabi. Babam diyordu bir gün gelecek felek hepsi ateş olacak. Allah Allaaahh (Hayretle söylüyor). Diyordum ki kim ateşi elinde tutabilir. Tabî ki manasını bilmiyordu. İşte o bugünlerdir. Çarşıya diyordu su basacak, insanlar öpüşecek. İnsanlar diyecek müsaade eder misin geçelim? O dönemde bizim annemiz, kardeşimiz kimdir çarşıfta ayırt edemiyorduk. Yav işte zina ile bina çoğalacak. Binalar yükselecek falan. Uzak yakınlaşacak. Allah Allaaaaah. (hayret ederek söylüyor). Telefon, uçak anlatıyorlardı. O gün anlattıklarını biz o zaman anlamıyorduk ama bugün onlar yaklaştı şimdi. İnsan insana selam vermeyecek. Şimdi İstanbul'da 30 yıl aynı binada oturuyorlar birbirine selam vermiyorlar. İstanbul'da meselâ asansörde falan ya da herhangi bir kişiyi utandırmak için Merhaba! Hoşgeldiniz! diyorlar Allah Allah. Selamünaleyküm dediğin zaman insanlar diyor Allah Allah bu hangi gezegenden gelmiş. Selamün Aleyküm, Allah Allaaah! Alâmetlerden benim bildiğim bunlardır. Kıyâmet nasıl kopacak kıyameeeeeet. Ben Allah'ın dışında ben bunu Peygamberin bile bildiğine inanmıyorum. Muhtemelen insanlığın bittiği, muhtemelen insanların daha çok acımasız olduğu, insanların birbirini boğazladığı artık zamanlarda Allah yeter diyecek herhalde o andır. Muhtemelen. Kıyâmet koptuğu zaman nasıl şimdi savaşımlardan sonra barış masasına oturuluyor o zaman da her şey bittikten sonra herkes hak ettiğini bulacak.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin Mardindeki akrabalarını ziyarete geldiği sırada görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 60

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Devrim Akpınar, 38 yaşındayım. Doğma büyüme Mardinliyim. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğretmenim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet günüyle ilgili çok fazla oturup açıkçası dinlemişliğim de yok kimseden. Kulağıma çalınan hikâyeler daha çok var babaannemden duyduğum. Sonra böyle kendi kendime biraz düşünerek belki biraz okuyarak, kendimce vardığım sonuç bir kıyâmet gününün olmadığı, hani bir yaşamsal döngüde ne kadarsa herkesin kendi kıyâmetini yaşarken zaten yaşadığı. Yani bir ahiret inancım yok. Ahiret yok ahiret yoksa kıyâmet de yok. İnsanın kıyâmeti öleceği gündür. Hani yaşarken insana dair her şey iyi de kötü de bazen seçimlerimiz iyi şeyleri belirliyor. Bazen hiç istemeden bazı şeylerin içinde olabiliyoruz. Yaşarken bir sürü şey öğreniyoruz iyisi var kötüsü var. Kimisi bizi çok etkiliyor, kimisini de daha ağır atlatıyoruz. Hani yaşarken yaşanıyor her şey. Cennet de Cehennem de kıyâmet de her şey yaşanıyor yani.

Kıyâmet dînen değil de bilimsel olarak nasıl kopar?

Yeryüzü kendi kendini yok edebilir yani. Konuyla ilgili büyüklerinizden ne duydunuz?

Meselâ babaannem şöyle derdi, işte birgün kıyâmetin kopacağını, herkesin canlanacağını ve işte orda günahlarımızın sevaplarımızın önümüze geleceğini, birbirimizle yüzleşeceğimizi falan söylerdi. Kıyâmetin çok büyük bir âfetle olacağına inanıyordu ve öyle söylüyordu. Galiba deprem falan olduğunu düşünüyordu. Belki çok yüksek bir yer sarsıntısı. Meselâ Mardin'in çok kuvvetli bir rüzgârla yok olacağına inanıyordu. Nereden böyle bir bilgiye ulaştığını bilmiyorum ama öyle olduğunu düşünüyordu. Kızıltepe'yi su basarak kıyâmetin kopacağına inanılıyor bir de. Bana göre babaannemin mantığı doğru çok hızlı kirletiyoruz dünyayı. Çok hızlı yok ediyoruz. Çok hızlı tüketiyoruz. Yani bir gün dünya yok olabilir. Uzayda yok olabilir.

Konuyla ilgili çocuklarınıza bildiklerinizi aktarıyor musunuz?

Vallahi ben ahiretle, kıyâmetle ilgili hiçbir şey söylemedim. Yani iyi insan olmaları için öğütler veriyorum tabî ki de ama Cennete gidelim diye vesaire şeyler için hiç telkinde bulunmuyorum.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı okulda görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 61

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ayşe Düzgün, Mardin Kabala doğumluyum. 34 yaşındayım. Okuma yazmam yok.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Geçen meselâ şey duydum kıyâmet kopacak ama diyorlar şimdi Allah'tan başka kimsenin bildiği yok. Yani ne bileyim, bilmiyorum. Diyorlar ki meselâ şöyle bir şey duydum. Diyorlar ki biz Arapçayla diyoruz “ra’i” derken çobanlık, çoban olan insanlar dağdan gelecekler.

Diyorlar şey olacak yani bina çok olacak. Çoğalacak binalar. Çobanlık yapan bina yapacak, hatta da böyle de olmuş. Hani dağda kalan insanlar vardır ya, hayvanların arkasındalar, hepsi okudular, hepsi bir şeyler çıktı onlardan. Hepsi geldi memur oldu. Meselâ bina yaptı gerçekten böyle zaten bellidir. Bir de diyorlar bir zaman gelecek afedersin anne konuşmayacak. Bir zaman yani o da kıyâmetin alâmetleridir. Diyor anne konuşmayacak, çocuklar anne karnından konuşacaklar. O da yani demişler ki afedersin yani demişler köpek konuşmayacak, köpeklerin çocukları karnında havlayacak. Zamanları gelecekmiş diyorlar öyle bir zaman gelecekmiş. Bir de diyorlar şimdiki çocuklar ne doyuyorlar yani bu zamandır. Ne doyuyorlar, ne saygı duyuyorlar. Yani

demek ki her şey bu zamandır. Yani bilmiyorum başka. Kıyâmet anında da Peygamber Efendimiz bir de ya İsâ Aleyhisselam ya Musâ diyorlar inecek. Mihdi gibidir. Kırk sene kalacak yerde. Ya Rabbi Allah benim zoruma gitmesin bilmediğim bir şeyi anlatmış olmayayım. Bir de diyorlar hem keçi hem de şey beraber yiyecekler. Keçiyle kurt beraber yiyecekler. Bir arada yiyecekler. Ben çok duymuşum ama kafamda bir şey kalmıyor. Aslında şeyden de dinliyorum ben televizyondan Ahmet Devilioğluydu galiba o anlatıyor bir sürü şey anlatıyor. Benim kayınbabam da anlatıyor sürekli bize ben unutuyorum. O çok maşallah çok biliyor.

Bir zaman da gelecek bir erkekle bir kadın birbirleriyle öpüşürken görülecekler. Diyecek yanındaki adam demiyecek siz ne yapıyorsunuz burada. O kadar yani şey zaman gelecek ki terbiyesiz, kötü bir zaman gelecek ki yani kimse bir şey demiyecek. Yani hocadan duydum bunu. Bir zaman da gelecek. O zaman gelmiş zaten. Bir kız babasının evindeyken nişanlamışlar diyor diyecek hoş gelmişsin babamın çocukları (çocuklarımin babası). Bak diyor o da olmuş yani hatta.

Kız eskiden o kadar terbiye vardı ki eskiden. Diyor bir kız nişanladığım zaman bir erkeğe diyor onun karşısına hiç çıkmıyor, hiç çıkmıyor eskiden. Düğün gününe kadar çıkmıyor. Ve diyor şimdiki nişanlıyorlar. Yani nikah da yapıyorlar, hem dini hem resmi diyor o kadar konuşuyor ki her şeyi konuşuyorlar evlenene kadar. Bu da imamın söylediklerindedir. Bu günahdır, bu haramdır. Öyle diyorlar söylemişler ve olmuş hatta bu. Benim babamın teyzesinin oğlu söylemiş ki bir zaman gelecek haya patlamış ve ne hürmet kalmış ve ne terbiye kalmış. Haya patlamış bak herkes kolsuz giyiyor, herkes çıplak geziyor. Herkeste hiç saygı yok hiç büyüklere saygı yok hiç. Tam bu zamanlarda olanlar bunlar. Diyorlar büyüklerin sözü o da olmuş yani. Bak nerdeyse erkekler daha kapalı kadınlardan. Kadın her yerini çıkarıyor. Hiç utanmıyor erkek kolsuz giyiyor, dirsek altına giyiyor diyor acaba belki benim hakkımda konuşuyor diyor, utanıyor. Çoğu da hiç çıkartmıyorlar böyle. Kadınlar daha çıplak meselâ bu zamanda olmuş yani. Ahir zaman yani alâmetleri var. Ama bir sürü daha var alâmet. Benim kardeşim imam ya söylüyor. Onların hocaları söylemiş. Diyor bu zaman, ben bu sene duydum bir üç ay gelecek bir senenin içinde ama hangi senenin içinde belli değil. Diyor o senenin içinde o üç ay gelecek ne ışık kalır, ne yemek kalır, ne ateş kalır, ne su kalır. Üç ay kalacaklar

millet gece gündüz aynı. Bu sene yani, duymuşuz yani o söz diyor âlimlerden gelen bir söz. Yani ben bu sene duyduğum zaman inanmadım. Hani benim kardeşimden değil de hocalarından duymuş. O da ablama söylemiş, hani beraber söylemiş böyle diyorlar yani bir senenin içinde olacak o şeyler. Diyor zaten su kalmayınca iman da kalmıyor. Millet birbirini yiyecekler. Ateş kalmıyor, su kalmayacak, su kalmayacak. Allah tarafından bir şeydir bu yani. O da Allah'ın bir işi Allah da bizi Ya Rabbi sınıyacak galiba. Hani Yusuf Aleyhisselam zamanı gibi mi olacak? Hani dediler kıyâmet kopacak (heyecanla) Allah'tan başka kimse bilemez bunu ne zaman kopacağını. Hani söylediler ya takvimdir nedir? (Maya takvimini kastediyor) bunu Allah'tan başka kimse bilemez.

Benim Kur'an hocam vardı Bursalı Allah razı olsun senden de ondan da bize yatsı namazının sabaha kadar zamanı olduğunu söylemişti. En uzun zaman yatsı ezanı zamanı. Bazıları da diyorlar ne zaman okunsa ezan, hemen namazını kıl. Ne zaman kopacak kıyâmet belli olmaz. Biz ne tam Kur'an öğrendik, ne bir âlimin yanında tam yetiştik, ne okul okuduk bilmiyorum. Köy hayatında biraz ondan biraz bundan öğrendik.

Sen duyduklarını çocuklarına aktarıyor musun?

Yok anlatmıyorum, ne yalan söyliyeyim ama kayınpederim hepimize anlatıyor.

Derleme ortamı

Görüşme benim evimde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 62

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Abdullah Akgüç, 47 yaşındayım. Mardin doğumluyum. İmam Hatip Lisesi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Kızıltepe'ya bağlı olan Yalınkılıç köyünde imamlık yapıyorum.

Görev yaptığınız köyle ve görevinizle ilgili kısaca bilgi verebilir misiniz?

Köyde 45'e yakın hane var. Köyümüzde çiftçilik ve tarımla geçiniliyor. Genelde köy hayatı böyledir. Dinî hayatı öğretme ve yönetmeye ve idare etmeye çalışıyorum. Dini açıdan iyi bir köy herkes dindar, halkımız dindardırlar. Camiye cuma günü namaza iştirak eden insanlarımız var halkımız var. Cuma namazını kıldırıyoruz. Kur'an-ı Kerim derslerini özellikle yazın 3 ay boyunca öğretiyoruz. Biz bu çocuklara Kur'an-ı Kerim öğretirken dîni ilmiyal bilgileri de öğretiyoruz. Özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından bize verilen "elif bası" kitapları, dinimi öğreniyorum kitaplarını okutuyorum. Bu da bu çocuklar açısından değerli bir ilim, değerli bir bilgi birikimini biz bu çocuklara öğretiyoruz. Özellikle birkaç yıldan beri Diyanet İşleri Başkanlığı çocuklara bu konularda yardımcı olmamızı istiyor. Biz de elimizden geleni yapıyoruz. Bu yaz döneminde bu bölgenin sıcağında saat 08:00'dan 12:30' a kadar biz bu çocuklara ders vermeye çalışıyoruz.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet günü Kur'an-ı Kerim de âyet geçiyor diyor ki kıyâmet günü ansızın size gelip çatacaktır. Peygamber Efendimiz'in de kıyâmetle ilgili birçok hadisleri vardır. Meselâ bir hadisinde diyor ki: "Benden bir iki kırn sonra" (kırn Arapçada yüzyıl demektir). Yani Peygamber Efendimiz'in işaret ettiği kırnlardan sonra 1400 küsur yıl yani 14 kırn geçmektedir. Peygamber Efendimiz'in hadisi öyle. Bir de kıyâmetin 10 tane küçük alâmeti, 10 tane de büyük alâmeti vardır. O, 10 tane küçük alâmetler hemen hemen epey zamanlardan beni meydana gelmişlerdir ama büyük alâmetler daha gerçekleşmemişlerdir.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Özellikle Peygamber Efendimiz'in hadislerinde bahsettiği din ile ilgili amel edilmemezlik yani dine ilgi azalıyor, dindarlık azalıyor, insanların din ile ilgili ihtiyaçlarını giderme azalıyor. İçki içilmesinin bollaşması, faizin oluşması, kumar oynama, kadınların açık giyinmesi, erkeklerin kadınlara giyiminde ve kendi şekil ve şemâillerinin kadınlara benzemesi, kadınların erkeklere benzemeleri ve kadınların şarkı söylemeleri, camilerin süslenmeleri. Ama içerisi sofi ya da namaz kılan ya da ibadet eden belki azalıyor görüyoruz. Belki sayı artabilir ama samimi yani kalbinde "La İlahe

İllallah Muhammeden Resulullahın” cevheri belki azalıyor. Evet bunlar çoğalıyor bir de şey var dünya üzerinde fuhuşun çoğalması özellikle sokaklarda ve caddelerde yaygınlaşması. Peygamber Efendimiz kıyâmet alâmetleri olarak hadislerinde bunları bize anlatıyor. Ve bir tane daha var enteresan ahir zamanda herkes kendi dilini uzaydan, fezadan duyacaktır. Feza dediğimiz uydu aletleri var. Şu an Kürtçe televizyon çıktı, Türkçe televizyonlar, Osmanlıca televizyonlar, İngiliz televizyon, Alman televizyon... Hatta bizim bu Mardin’deki Süryanilerimiz’in televizyonu bile şu an uydudan yayın yapan kanallar arasında var. Yani Peygamber Efendimiz’in hadisi de meydana gelmiştir. Bir de son zamanlarda gökyüzünde alev saçan aletler olacak. Bu hadisler tefsir edilirken bu fantom uçakları, f16 uçakları uçtukları zaman kendi egzozlarından o yangın, ateş çıkarıyor o da kıyâmet alâmetleri arasında sayılıyor. Bu ve benzeri birçok kıyâmet alâmetleri vardır. Özellikle insanlar arasında kıyâmet alâmetleri derken Hıristiyanlıkta olsun Yahudilikte olsun Müslümanlıkta olsun ya da diğer beşerî dinlerde olsun hemen hemen herkes kendi dinlerinde bazı şeylerin değişmesi, kötüye gitmesi sonucu kıyâmet mi geliyor, kıyâmet mi kopuyor diye bir şeyler söylemeye çalışıyor. Velhasıl Kur’an-ı Kerim’in gene bir âyetinden Peygamberimiz’e hitaben diyor ki: Ya Muhammed! İnsanlar sana soracaklar kıyâmet ne zaman kopacak diye sen de onlara dersin ki benim herhangi bir fikrim bu konuda yoktur. Allah’u Teâla aynı zamanda cevap olarak da diyor ki senin bu konuda bir fikrin, bilgin yok kıyâmetin kopma bilgisi, oluş bilgisi Allahın ilmindedir, bilgisi dâhilindedir. Yani hiçbir insan ya da hiçbir peygamber ya da hiçbir mahluk yarın, öbür gün yüz yıl ya da bin yıl sonra oluşacağı konusunda bir bilgi yok. Fakat herkes kendi inancına göre herkes kendi dini itikadına göre oluşan bazı kötü gidişatlar sonucu bazı tespitlerini ya da bazı fikirlerini hemen öne sürüyorlar. Meselâ bizde kırk yıl evvel ilk Ruslar Ay’a ayak bastıkları zaman birçok yöredeki din bilginlerimiz dahi birçok insanlarımız o zaman bilgi eksikliğinden galiba diyorlardı ki işte kıyâmet koştuk. İnsanlar nasıl olur da Ay’a gidecekler, orada duracaklar, orada bir şeyleri tahlil edecekler. Ve hemen hemen her gördükleri insanlara da diyorlardı ki bunlara sakın inanmayın bunlar kâfirdirler. Yani bunların inançları yoktur diye de yaygara yapıyorlardı. Ay kırmızıya döndüğü zaman da kıyâmet kopacak derlerdi. O da yerinde olmayan bir şeydi aslında yerinde değildi. Nihâyetinde aya çıkıldı orada araştırma yapıldı bu da bilimsel bir şeydir. Hiç kimse aslında bunu inkâredemez.

Kur'an-ı Kerimde birçok âyetler var meselâ diyor ki: “Yerde ve gökyüzünde sizi taşıyacağız”. O zamanki âlimler; tefsirlerinde diyorlardı ki, bu yerde taşıma tamam bu develerle olabilir ya da at veya hayvan gücüyle oluşabilir ama gökte bu taşıma nasıl olabilir ona bir anlam veremiyorlardı. Taa ki bu uçakla taşıma çıktıktan sonra ya da bu yeryüzünde otomobil çıktıktan sonra İslam âlimleri dediler ki Kur'an-ı Kerim âyetlerinde böyle bir şey geçiyor. Demek ki o yeryüzünde taşıma bu aletlerdir. Otobüsler çıktı, trenler çıktı, kamyonlar çıktı, otomobiller çıktı velhasıl birçok araba çeşitleri çıktı mekânîk olarak. Daha sonra uçaklar çıkınca da Kur'an-ı Kerim diyordu ki: “Ve li suleymâner rîha âsîfeten tecrî bi emrihî ilel ardilletî bâreknâ fihâ ve kunnâ bi kulli şey'in âlimîn.” Göklerde de taşıyacağız uçaklar çıktı ve şüanda da birçok uçak geniş kapasiteli yolcu ve yük uçakları şüanda mevcuttur. Ve insanlar onlardan istifade ediyor.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmetin kopuş şekliyle ilgili yorumlar genelde şu şekilde: Hem Kur'an-ı Kerim'in bilgisi dâhilinde tefsir kitaplarımız hem Peygamber Efendimiz'in hadislerinin yorumuyla biz bunu anlıyoruz. Ya da genel kültür olarak biz onu algılıyoruz. Ya da meselâ dünyanın kültürü pozitivist bilimler ya da ilimler aslında pek buna kesin bir cevap veremiyorlar ya da o konuda bildikleri herhangi bir enstrumantal yok ellerinde. Bir bilgi birikimi, bir kültür belki yok. Yani düşünceleri sadece Avrupa'nın o skolastik çağından kalma bilgilerle bazı şeyler anlatılıyor. O da masal efsane ya da cirok dediğimiz yani olmayan sadece hayal ürünü olan şeyler anlatılıyor. Fakat genelde dini ilahi kitaplar özellikle İslami yani Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimiz'in hadisi bazı bilgileri bize veriyor. Ansızın gelip çatacaktır kıyâmet ve bu çatma olayı üstat Bediüzzaman birçok kitaplarında güzel anlatıyor. O kıyâmetin gelip çattığı an ve Kur'an-ı Kerimin diliyle diyor ki yeryüzü tamamen dökülecek, düşecek, yıldızlar dökülecek, Ay dökülecek, Güneş dökülecek, yerdeki tüm varlıklar, dağlar, dereler, vadiler, deniz... Bunların hepsi birbirine karışacak, adeta kum gibi yığılacak. Bu şekilde Kur'an-ı Kerim bu bilgileri bize anlatıyor. Kıyâmet koptuktan sonra ölümler dirilecek ve kopuş esnasında tüm ziruhlar yani varlıklar âlemi dediğimiz ruh sahibi hayvanlar olsun, insanlar olsun ruh sahibi her ne ise tüm bunlar ölecekler. “Keyfe tekfurûne billâhi ve

kuntum emvâten fe ahyâkum, summe yumûtukum summe yuhyîkum summe ileyhi turceûn.” Tüm canlılar o zaman ölümü tadacaklar ve ölümle yüz yüze gelecekler ve yeryüzünde hiç kimse kalmaz. Bugün bu mülk ya da dünya ya da gemi kimin idi? Cevap Allah’tan geliyor Allah’ın mülküdür, Allahın malıdır ona kalmış onundur. Ve kıyâmetin kopuşu o şekilde gerçekleşiyor. Şu anda gördüğümüz tüm varlıklar dağları görüyoruz dereleri, köyleri, şehirleri, kasabaları, tarlaları, vadileri, büyük dağları, büyük denizleri, büyük gölleri, akan dereleri, büyük ormanlık alanları veya insanların yapmış oldukları tüm barajlar, göller, köprüler, şehirler belki bu atom enerjileri için kurulan o yüksek santraller, termik santraller yada hidroelektrik santralleri, barajlar ve dev metropol kentler bunların hepsi birbirine karışır ve bir yığın haline gelirler. Ve daha sonra Allah’u Teâla bu yeryüzünde imar ettiğimiz bu yeri, ikamet ettiğimiz bu yeri başka bir amaç için yani olabilir ya kıyâmet arasatı yani mahşer için kullanabilir bunu. O Allah’ın bilgisindedir. Bu yeri yani üzerinde yaşadığımız bu dünya yerini mahşer için bir alan, bir arasa bir bölge olarak kullanma ihtimali olabilir. İnsanlar dünyada ettikleri iyilik, kötülük ne ise o zaman Allahın mahşeri ile Allahın hâkimiyetiyle, Allahın hükmüyle, hâkimliğinde her şey yoluna girer ve o şekilde kıyâmet oluşur.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 63

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Remziye GEÇİNİR, 46 yaşında, ilkokul mezunuyum. Derikte oturuyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet ile ilgili okudum desem yalan olur. Ama bildiğime göre, duyduğuma göre kıyâmet var ama kıyâmet hangi gün gelecek, hangi gün gelmeyecek onu bilemem.

Onu Allah bilir. Kıyâmet var. İnsan kendi dinine sahip çıkarsa çok güzel bir şeydir. İslam dini çok güzel bir şeydir. Yani namazını kılsan, orucunu tutsan, zekâtını versen, hayrını yapsan çok güzel bir şeydir. Sen bu dünyada ne kadar hayır yaparsan iyilik yaparsan, ne kadar merhametlik olursan öbür dünyada senin yerin Cennetlidir. Yani Allah'ı Teâla öyle diyor. Bir kelimeyle Cennete gidersin, bir kelimeyle Cehenneme gidebilirsin. Onu Allah bilir, o Allah'ın işidir. Kimse karışamaz. Allah bizi yaratmış, Allah bizi götürür, Allah bizi getirir. Biz onu bilemeyiz Allah bilir.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Diyorlar ki bi fırtına mı olur, toz duman mı olur, milletler içinde kaybolur, milletler artık hepsi ne olacak yani kıyâmet günü ne olacak. O diyor. Nasıl diyor haşer ve mahşer dünyası varmış a öyle bişeydir. İnsanın ameli güzel olursa o tozdan, o dumandan, o fırtınadan kurtulabilir. Ama amelleri güzel olmazsa kurtulamaz. Duyduğumuza göre böyle ama yalan mı doğru mu onu bilemeyiz.

Toz duman esnasında insanlar yok olacak dediniz peki ameli iyi olan insanlar o esnada ölmeyecekler mi?

Onu bilemem kurtulacak diyorlar ama nasıl kurtulacaklar onu bilmiyorum. Yani duyduğuma göre öyle.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Onunla ilgili bir bilgim yok. Çünkü Kur'an-ı Kerim'i biz okumamışız, yani kitapları okumamışız. Bir de bizim eğitimimizde yeterli değil. O konuda da eksikiz yani biz kitap okusaydık, araştırırsaydık ya da meselâ okula gitseydik... Bilgisayar şu an sistem çok güzel olmuş. Yani bizde girseydik bizde bişeyler öğrenirdik. Aradığın şeyi istediğin zaman bulurdun. Ama ben okumadım o yüzden biraz bu konularda geri kaldım.

Kıyâmet koştuktan sonra neler olacak sizce?

Sonra Cennet-Cehennem var. Kimi Cennete gider kimi Cehenneme gider. Din âlimleri oturuyor bazen kimi diyor ki önce seni Cehenneme atıyorlar eziyetini çektikten

sonra Cennete gidiyorsun. Yani onu diyorlar. Kötülük borcunu ödedikten sonra Cennete gelebilirsin onu da biz duyduk.

Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?

Keşke olsaydı da ekleseydik daha güzel olurdu. Deprem oluyor millet ölüyor, yıkıntıların altında kalıyorlar demek ki oda Cenab-ı Allah'ın işidir. O da insanın kaderidir. Öyle diyorlar.

Yani insanın küçük kıyâmeti midir bu durum.

Evet, hatta büyük kıyâmetidir. Geçen sen Çin'de oldu Çin ne hale geldi. Deniz geldi onların çoğunu yok etti götürdü. O da bir çeşit kıyâmetti. Demek ki başka kıyâmet çok daha kötü olacak. İyi mi olacak onu Allah bilir. Biz görmedik biz bilemiyoruz. Bir de âlimlerin yanında çok bulunmadım. İşte eskiden de annemiz babamız abdestini alıyordu, namazını kılıyordu. Bize diyordu kötü huy öğrenmeyin iyi huylu olun diyordu, merhametli olun diyordu. İnsanlığı gösteriyordu bize. Maddi durumumuzda çok iyi değildi o zamanlar. Benim bildiklerim bunlar.

Derleme ortamı

Derleme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 64

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Alev GEÇİNİR, 25 yaşındayım, lisans mezunuyum. Aslen Derikliyim. Şu an Mardin'de oturuyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğretmenim.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet alâmetleri oluyor. Herkes aynı anda yok olacak o da biraz enteresan aslında. Herkes nasıl aynı anda yok olacak ama. İşte küçük küçük alâmetleri de var aslında.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Meselâ kadınların erkek olması, erkeklerin kadın olması önceden beri söylenen tarzda şeyler kendilerini kadın hissetmeleri ya da erkek hissetmeleri gibi. Belki de hormonal bir dengedir ama biz öyle biliyoruz. Meselâ bir ara ben Mesih'im diyen bir adam çıkmıştı. O da kıyâmetin bir alâmetidir diye söylenmişti o ara. Ya da başka insanların çıkıp da ben şunun üyesiyim herkesi kendime doğru çekeyim, tövbe haşa ben Allah'ım, ben Allah'ın gönderdiği bir elçiyim diyenler çıkmıştı. Böyle söylentiler de var ve sanırım. Bunlar da kıyâmetin alâmetlerindedir diye düşünüyorum. Bunun dışında depremler en büyük etkidir herhalde kıyâmet alâmetleri arasında. İnsanların çok fazla kötülükle dolması, her şeyin eskisi gibi olmuyor olması bunlarda kıyâmet alâmetidir diye söyleniyor. Kıyâmet kopacak işte insanların birbirlerini öldürmeleri cinâyetlerin artması hatta töre cinâyetlerini ona bağlayanlar bile var.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Bir anda su gibi ya da ateş gibi bir şey gelecek ve herkes ölecek. İşte ben orada kopuyorum. O anda işte bir ateş ya da su geldiği anda biz hepimiz birden nasıl yok oluyoruz. Meselâ şu an Derik'teyiz, bu hanedeki ya da Derik'tekileri belki algılayabilirim ya da Mardin'dekileri de belki algılayabilirim tamam ama tüm Türkiye'dekini algılayamıyorum tüm ülkeleri ya da tüm dünyayı hiç düşünemiyorum. İşte orada benim film kopuyor nasıl olacak hepimiz aynı anda. Meselâ o an kimseyi düşünemiyorsun. Herkes kendini düşünüyor ne çocuğunu ne karını ne anneni ne babanı hiç kimseyi düşünmüyorsun. Herkes kendi canının derdinde olmuş oluyor. Acaba o an acı çekecek miyiz en büyük merakım da o benim. Acıyı hissedebilecek miyiz onu da bilmiyorum. Orayı aslında hocalar da tam bilmiyorlar diye düşünüyorum. Yani şey diyorlar öyle olacak ama kitapta böyle yazıyor ama nasıl olacak tam olarak somutlaştıramıyor çünkü soyut bir kavram aslında.

Cennet ve Cehennem inancına sahip misiniz?

Cennet ve Cehennem inancım var Elhamdulillah Müslümanız yani. Evet, Cennet-Cehennem var. Büyüklerimizin de söylediği gibi kötülük yapmadığın sürece Cennete gidersen kötülük yaparsan Cehenneme gidersen. Ama kimin Cennete kimin Cehenneme gideceğini bir tek Allah bilir hele bu devirde. Meselâ şey duymuştum daha önce. İşte bize Kur'an öğreten hocamız vardı küçükken şey demişti bize eskiden 10 tane büyük âlimler yapman gereken 10 şey var o, 10 şeyin bir tanesini yapmazsan Allah seni Cennete almaz, Cehennem'e gidiyorsun. Ama bu devirle o devir aynı olmadığı için şu an o 10 şeyden 1 tanesini yaparsan Cennete gidiyorsun zaten. Çünkü devir değişti, insanlar değişti. Kimse eskisi gibi dine bağlı olmadığı için ya da yapılması gereken ve yasak olan şeyleri yerine tam olarak getirmediği için bir tane bile bişey yapman yeterli olabiliyor. Benim aklıma gelenler şimdilik bu kadar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin akrabalarının evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 65

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Necim Matur, 68 yaşındayım, ortaokul mezunuyum. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Postahaneden emekliyim.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet günü fesatlık yok, zulüm yok, dedikodu yok. Sen sakın olacaksın. Ondan sonra ağzını kapatacağın yani kapatmak derken laf demiyecen Alev böyle yapmış Alev şöyle yapmış bu sorun değildir benim için anladın. Ondan sonra sen ölürsen senin bir hayrın olursa veya günahların çoksa hayırların azsa o zaman öbür dünyada çekeceksin.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Hocalar öyle diyorlar.

Ne diyor hocalar?

Alâmet iyilik yaparsan alâmettir. Kötülük yaparsan beni teşvik edersin yav abi senin babanı öldürmüş. Kardeşin bilmem ne yapmış kıyâmet kopacak. En iyisi karışmamak lazım sesini çıkartmayacaksın. Sakin olacaksın fesatlık yok. Ondan sonra birisini kışkırtsan olmaz. Yani ilahi iyilik göstereceksin onlara. İyilik her şeyden daha iyidir. İyilik yapmazsan kıyâmet kopar. Öbür dünyada kıyâmet kopar. Seni ateşe atarlar bilmem ne ederler. Günahların varsa ateşe gideceksin Cehenneme doğru. Öbür dünyada fakat hayrın olursa teraziye koyuyorlar hayır ve günahların hepsi teraziye konuluyor. Senin hayrın olursa bişeyin yoksa sen kışkırtma yapmazsan sen doğru Cennete gideceksin. Cennette açıktır Cehennem de açıktır. O ateş (el işareti ile göstererek) böyle bir halka vardır boynuna atacak valla ondan sonra zincir var. Büyük zincir bağlayacaklar ateşin içinde. İşin yoksa bağır, çağır bilmem ney kimse duymaz. Başka yok.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet ateşle olacak başka da bir şey yok. Bütün dünya yanacak. Hani o şey dağı var ya ateş çıkmış ondan Ağrı dağı gibi patlıyor. Ondan sonra ateş çıkıyor her yerden yerin altından çıkacak patlayarak. Ondan sonra kimse kalmayacak. Her taraf, bütün dünya dümdüz olacak.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 66

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Seydoş Şan, 80 yaşındayım. Dışarıdan ilkokul diploması aldım. Okula gitmedim. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Bakkal dükkanı işletiyorum. Uzun süre ilçe camide fahri imamlık yaptım.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir? Kıyâmet nasıl kopacak?

Allah'ın vaadi vardır kıyâmet kopacak. Önce küçük alâmetler. Kadınlar çıplak olacak, başı açık olacak, saçı böyle dik olacak, ince elbise giyecek efendim. Allah'ın bütün hayırları ters olacak münker olacak. Münker her şeyin haram olmasına münker denir. Ondan sonra büyük savaş olacak, Fırat altında bir hazine çıkacak. O hazine yüzünden bütün dünya savaşı olacak. Ondan sonra İstanbul fetih olunacak. Rumlar'ın eline geçecek. Sonra Mehdi gelecek onların elinden çıkaracak. İsâ Aleyhiselam Şam'da inecek. Salihi ve alesiden beyaz bir minare vardır onun üzerinde inecek. Deccal çıkacak. Deccal'in alnında yazılmıştır (haz a kâfirun) bu kâfirdır diye. Ondan sonra İran'dan İsbahan Horasan kazası vardır oradan çıkacak. 70 askerleri vardır. Yahudiler vardır. Ondan sonra Yecüc -Mecüc vardır. "İnne ye'cuce ve me'cuce mufsidüne fil ardı" bütün dünyayı işgal edecek Yecüc ve Mecüc. Mehdi çıkacak ondan sonra İsâ gelecek Şam'dan. Mehdi İsâ Deccal'i öldürecek. Ondan sonra 40 sene dünya boş olacak. Asiman parça parça olacak, dağlar pamuk gibi olacak "Ve izel cibâlu nusifet." Hiçbir yokuş bir çıkış yoktur düz olacak. Bir yumurta meşrekte de olsa mağrepte de olsa birbirini görecek, düz olacak. İsrâfil Sûr'a üfürecek. Ondan sonra Peygamber'in kabri üzerinden bir nur üstüne gelecek Muhammed'in ravzasını nur olacak. Cebrail A.S onun yanına gidecek önce o kaldıracak. Tabi uzatma vardır ama ben kısa söylüyorum. Ondan sonra kabirlerin hepsi patlayacak. Yağmur gibi ervah inecek. Her ervahın cesedin üzerinden olacak. Bir bitki olarak kaldıracak. Bazı firkalar yüzü beyaz olacak, bazı firkalar yüzü kara olacak. Ameli salih olanlar burak vardır o'na binecek. Cehennem üzerinde Sırat vardır, amele göre o Sırat genişlenir ya da dar olacak. Bazıları camide olanlar cami bir uçak gibi müezzin, imam, mümin yani cemaat inde bir uçak gibi Cehennem üzerinden uçacak gidecek Sıratın üzerinden geçecek. Bazıları diyecek ki bunlar kim geçti diyor Peygamberlerdir. Diyor peygamberler değil diyor bunlar Muhammed'in ümmetleridir. Yüzü beyaz (el işareti ile göstererek) şuraya kadar beyaz, ayakları beyaz gidiyorsun. Cehennem Sıratın altında bazıları çengel bu tarafta ya da bu tarafta kasapların çengelleri nasıldır kancadır bazıları atıyor kendini çengellerle Cehenneme düşüyor, parça parça oluyor. Ekseriyet kadınlar Cehenneme gidiyor. Ondan sonra rakı içen, baba-anneye asi olan, kumar oynayan, efendim selef, riva bunlar geri

kalacak yani Cehenneme düşecek. Cehennemle Cennet arasında bir yer vardır “Araf” deniyor. “Araf” hayır ve suç günahları birbirine denk olanlar onlar orada kalacak, çocuklar orada kalacak, deli olanlar orada kalacak, gayrimüslim olanların çocukları orada kalacak. “Araf”ta kalacak. Cennete girecek olanlar tek bir ağacın gölgesi bir binaya değerse onu gölgesi yüz sene bitmeyecek. O gün Cenab-ı Allah herkese gösterir. Herkes onu görür ama Cennetlik olanlar. Cehennemlik olanlar en az azabı olan 3000 sene kalacak. Müslüman olarak dünyada diyor ben Müslümanım büyük günahlar yapmıştır 3000 sene orada kalacak. Sonra Cebrail A.S Cenab-ı Allah onu Muhammed’in yanına gönderir. Diyor ki git senin ümmetini Cehennemden çıkarsın. İnsan vücudu karınca gibi olur ama sadece nefes alır verir. Ondan sonra onu bir deriden çıkaracak a buradan yazılmış Cehennemden berat olmuştur. Eğer bir insan şimdi Cehennemden çıksa bu dünyaya gelse bu dünya ateşi var. Ya eğer bir sene onun üzerinde otursa yerim çok iyidir der yani Cehennem ateşi çok güçlü bir ateş. Ondan sonra ilk hedef insan mahşere giderse insan iki fırka olacak. Kıyâmet koptuğu ve sonuna kadar 50 bin sene devam edecek. Başka ne söyleyecem bu kadardır.

Kaynak Kişi 67

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Çeçen Durak, 47 yaşındayım. Lise mezunuyum. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Kızıltepe yakınlarında petrol ofisi işletiyorum aynı zamanda çiftçilik yapıyorum.

Kıyâmet nedir?

Bence kıyâmet başlamıştır. Güven kalmadıktan sonra, insanlık kalmadıktan sonra kıyâmet budur, kıyâmet kopmuştur.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

İnsan dininden uzak olunca, sözü tutulmayınca, güven kalmayınca bence her şey bitmiş demektir. Meselâ örnek verecek olursam bizim burada adamın konuşmasına

bakıyorsun, ameline bakıyorsun hakikaten çok değişik şeyler görürsün. Meselâ şu dağ kesiminde yaşayanlar, adam pek dışarıya açılmamış. O adamın evine gittiğin zaman bir misafirperverliği var, bir değer var, bir kıymet var sanki başka bir dünyaya gitmiş gibi oluyorsun. Başka ne diyeyim.

Eskiden birisi başkasının parasını yediği zaman herkes onu köyden kovuyordu. Bu adam top atmış bu adam sahtekârdır diye. Şimdi ise adam geliyor diyorsun paramı ver. Adam ben top atmışım diyor hahaha diye gülüyor ve yüzü bile kızarmıyor.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet söz kalmadıktan sonra, Müslümanlık kalmadıktan sonra kopmuş demektir. Başka ne olabilir ki... Dünya mı yıkılsın illa ki. İş yapmak istediğimiz adama bile güvenemiyoruz ki. Belki babasını tanıyoruz kimlerdendir biliyoruz ama bu adam biliyoruz ki yüzde yüz sahtekârdır, üçkâğıtçıdır. Adam Kur'an üzerine yemin ediyor parayı aybaşıda getirecem ama bir yıl geçiyor uğramıyor bile. Yani bana göre kıyâmet kopmuştur. Allah sonumuzu hayır etsin. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin sahibi olduğu petrol ofisinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 68

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Nur Yalçın, 43 yaşındayım. Üç torun sahibiyim. İmam hatip lisesi mezunuyum. Kızıltepeliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Kızıltepe'ye bağlı Sürekli Köyünün imamıyım.

Halk arasındaki kıyâmet inanışları nelerdir?

Şimdi Mardin ilinin ve ilçelerinin halkının inanışı ve İslâmın gerçek anlayışı ve inanışı birbirinden farklıdır. Öncelikle bunu belirtelim. Şimdi halk arasındaki inanış

apayrı bir boyuttadır. Ama İslamiyet'teki ve Kur'an'da ki inanış apayrı bir boyuttadır. Halk arasındaki söyleyişler, tarzlar, inanışlar benim az buçuk aldığım bilgi ve araştırmalara göre Güneydoğu'daki inanışlar eski kültürlerden çok daha fazla etkilenmiş durumdadır. Meselâ özellikle bu coğrafyada insanlar önceleri Ermeniler, Hristiyanlar, Yahudiler, az da olsa Yezidiler'den bilgi almışlardır ve bu bilgi, bu inanış onlar arasında yer tutmuştur. Hatta yaklaşık 25 sene öncesine kadar, da ben geçlik çağındayken, hatırlardım bir çocuk havale geçirir, ateşi yükselir ona kazanın odun ateşiyle aldığı siyahlaşmış isi çocuğun anlına haç işareti yaparlardı. Ve onların inanışına göre diyorlardı ki bu Ay ve Güneş hastalığına yakalanmış. Bu Ay ve Güneş hastalığını "is" ile tedavi etmek isterlerdi. Bir diğer batıl inanış da kara kedi gördüklerinde bir diğeri merdiven altından geçtiklerinde uğursuzluk olarak sayarlardı. Ben bunların tümüne de şahit olmuş biriyim. Çarşamba günü çocukların yıkanmaması inancı vardı. Ve çok daha ilerisini söyleyeyim 20-21 yaşlarındaydım bir kişi evlendiğinde ve zifafa girdikten sora cünüp olur biliyorsunuz cenabet vuku bulur ve bunun bir boy abdesti alınması, baştan ayağa yıkanması, tüm hücrelerin temizlenmesi gerekir. İslamın vazgeçilmezidir bu. Ama onlar damadın ilk üç gün yıkanmaması gerektiği inanışındaydılar. Kıyâmet ile ilgili birçok konuda da buna benzer inanışlar insanlar arasında dolaşüyor. Bu köyde yani Sürekli Köyünde bizden dört beş dönem önceki bir imam arkadaşımız, tabi bu din görevlisi resmi olarak atanmamıştır fahri olarak bu köyde çalışmıştır. Medreselerde okumuş eline birkaç kitap geçmiş, o inanç üzerine bazı ebcet hesaplarıyla varsayıma girmiş ve şu târihte başbakan ölecek, şu târihte şu devlet yıkılacak, şu târihte de kıyâmet kopacak diye köydeki insanlarla iddialaşmaya girmiş. Ve söylediği târihte kıyâmet kopmadığı içinde gizlice köyden gitmiş. Şimdi bunlar halk arasındaki inanışlardır.

İslamdaki kıyâmet anlayışı nedir?

İslam inanışında kıyâmet hakkındaki bilgiler ise Allah'u Teâlanın kitabı olan Kur'an-ı Kerim'de açık ve net bir şekilde kıyâmetin ne zaman kopacağı hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak bilimsel araştırmaların verdiği bilgiler dâhilinde ve Peygamber Efendimiz Sallallahu Aleyhi Vesellem'in bize kadar ulaşan hadisleriyle söyleyelim ki kıyâmete yakın bir zaman dahilindeyiz ancak hiç kimse kıyâmet şu târihte kopacak diye

bir bilgi veremez. İslam inanışında yoktur. Bunlar gaibidir, sadece Allah'ın bildiği şeylerdir. Onun dışında da sizin soracak bir sorunuz varsa cevaplayayım.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Peygamber Efendimiz Sallallahu Aleyhi Vesellemin bir gün sahabelerine kıyâmet hakkındaki sorularını cevaplarken onlara demiş ki benim ile kıyâmet arasında şu fark vardır bir ben bir kıyâmet... Bakın 1400 sene geçmiş o yakın târihi halen çözmüş değiliz ama alâmetleri hakkında da geniş bilgiler verilmiş. Bu verilen hadislerin birçoğunun arasında sahih olmayan hadisler yani Peygamber Efendimiz Sallallahu Aleyhi Vesellemin bizzat ağzından çıkmayan hadislerdir bunlar. Bunlarda İslam ilminde sahih olmayan hadislerdir. En çok da kıyâmet alâmetleri arasındaki hadislere girmişlerdir. Bunların birçoğu İsrailiyat yani Yahudiler tarafından aralarına katılmış olan hadisler vardır. Bu yüzden en sahihlerinin arasında kıyâmete yakın bir zamanda insanların çok zengin olacağı hatta seviyesiz insanların, çobanların, yalın ayaklıların zengin olup bina yarışına girdikleri hadisi vardır. Bir diğeri de erkeklerin kadınlara benzemesi, kadınlarında erkeklere benzemesi, kadınların çıplak olmadığı halde giyinik; giyinik olduğu halde çıplak görünmeleri. Kendileri giyiniktir ama çıplaklıktan bir farkları yoktur. O dar dar elbiseler, mini etekler, dekolteler ve buna benzer yarı çıplak elbiselerin giyildiği bir ortamın oluşmasıdır. Çünkü bunlar daha önceleri yoktu biliyorsunuz. Bu çok uzun bir zaman içerisinde meydana gelmiş bir şey değildir, yakın târihte bunlar oldu. Kadınların erkeklere benzemesi ve çıplak görünmeleri, hayânın eksikliği yani daha önceki hayâ, namus algısı, anlayışı şu anki gibi değildi. Şu anda kötülükler, çirkinlikler ve hayâsızlıklar o kadar bir had safhaya gelmiş ki insanlar o çirkinliği yapa yapa onlar için artık normalleşmiş bir durum almış. Anormal olması gereken durumlar yapa yapa normal gibi gelmeye başlamış. Bu da kıyâmetin alâmetleri arasındadır ve yeryüzünde fesatlığın çoğalması, yeryüzünde savaşların çoğalması en çok da insanların birbirlerini öldürmede kimin ne için öldürdüğü, öldürülenin de ne için öldürüldüğünü bilmemesidir bu da onların arasındadır. Devletler arasındaki savaşlardan tutun da ferdi savaşlara yani insanların birbirlerini öldürmelerine kadar birçok insan kimin ne için öldürüldüğünü bilmemesidir. Bunlar en bariz örneklerdir. Bu birinci merhaledir. İkinci merhaleden kıyâmetin kopması

Güneşin ateşinin daha yükselmesi, Güneşin parçalanması, dünyanın parçalanması, Ay'ın parçalanması bunlarda kıyâmet esnasıdır. Ve bunların toz duman şeklini alması meselâ âyetlerden delil getirirsek bu âyetlerde dünyanın, yıldızların dürülmesi, dünyanın parça parça olması, dağların parçalanması toz duman olması... Bunu da bilimsel olarak ifade edersek dünyanın oluşma şeklinin gazdan ve sudan oluşması ve büyük bir patlamadan gelmesi yine aynı bir patlama sonucu yok olması bu da kaçınılmazlardandır. Bir de değinmediğim ama en çok gündemde olan konu kıyâmete yakın Mehdi Aleyhisselamın gelmesi, İsâ Aleyhisselamın inmesi. Bunların halk arasında bir şekli vardır. İslama göre bir şekli vardır. Hazret-i İsâ Aleyhisselamın ölmediği, öldürülmediği, gökte olduğu ve yeryüzüne tekrar inmesi bu kaçınılmazdır. İslama göre de halk arasında da bu böyledir. Hem Hristiyanlar görececek tanıyacak imana gelecek olanlar Müslüman olacaklardır. Hazret-i İsâ'nın Allah değil, Allah'ın oğlu değil peygamber olduğu, bir kul olduğu, evleneceği, vefat edeceği ve defnedileceğini kendi gözleriyle görecekler ki Hazret-i İsâ Allah'ın oğlu değildir haşâ ve kendisi ilah değildir o da bir kuldur. Allah kendisine bir vazife vermiş vazifesini görececek hatta savaşlarda Deccal -ki bu kıyâmetin büyük alâmetlerindendir- ile savaşacaklar Hazret-i Mehdi ile beraber. Hazret-i Mehdi'nin arkasında namaz kılacaktır. Kendisi peygamber olduğu ve bu kadar zamandır ortada olmadığı, gökten ineceği halde Hazret-i Mehdi Aleyhisselamın arkasında namaz kılacaktır. Bunlar gerçektir. İsâ Aleyhisselamın gelmesi ve Deccalin öldürülmesiyle olan konuyu da şöyle özetleyeyim: Deccal denilen varlık, gerçi bu âlimler arasında da tartışma konusu olmuştur, Deccal bir kişimidir, grup mudur, devlet midir, cemaat midir, sistem midir diye tartışma konusu olmuştur. Ama belki bunların arasında asıl olan bir kişilik temsilidir ve bunun öldürülmesidir. Bu bir fikir akımı da olabilir, bir düşünce sistemi de olabilir, hüküm süren bir devletin ideolojisi de olabilir ve insanlara vaatle bulunacaktır. Cennetin kendi yanında olduğunu, dünya nimetlerinin kendi elinin altında olduğu bilgisi verilecektir ve birçok insanda ona tabi olacaktır. Ve Mehdi Aleyhisselamın bir kişi mi olacağı, bazı kişiler mi olacağı, her dönemde bir Mehdi mi olacağı ama kıyâmet alâmetlerinin en sonunda bir şahsın çıkması, Şam bölgesin, Mekke de, Medine de görülmesi ve orada bütün âlimlerin ona tabi olması söz konusudur. Hepsinin önünde namaz kılacaktır. Hazreti İsâ'nın önünde namaz kılacaktır. Ve Deccal şahsi olsun, sistem olsun, devlet olsun onunla savaşacaktır onu

bertaraf edecektir ve bertaraftan sonra bütün dünyada bir asrısaaadet dönemi, huzur dönemi yaşanması söz konusudur. Ve bunlar da olur inşallah. Bir de halk arasında Hacuc ile Macuc denen ama Kur’anda Yecüc ile Mecüc olarak geçer. Bu da ta Zülkarneyn zamanında bir diğer ismi ile büyük İskender zamanında kısa boylu, yassı burunlu, düz yüzlü insanlardır ve küçük boylulardır, çok çalışkanlardır ve çok da zalimane davranışları vardır. Bunlar zamanın birinde bir bölgeyi istila etmişler ve o zamanda da büyük İskender ya da Zülkarneyn diye bildiğimiz Kehf Suresinde geçen bu zat (bazı alimlere göre bu peygamber midir, veli midir diye tartışma konusu olmuştur) onların önüne bir set örmüştür. Çinkodan, demirden veya kurşundan eritilmiş bir set örmüştür ve bunlar yine bu son yani ahir zamanda, kıyâmete yakın bir zamanda bunların o seti delecekleri ve dünyayı tekrar istila edecekleri ve Dabbetül Arz diye bilinen bir yaratığın yer altında çıkması. Bunlar yine kıyâmet alâmetlerindendir ve aslı Yecüc ile Mecüc’tür. Tabi bunlar yine bazı görüşlere göre halkın arasında alınan bazı bilgiler vardır. Kimisi bunların Çinliler olduğunu kimisi bunların Moğollardan kalma Tatarlar olduğunu kimisi geçen bir yerde okumuştum bunların Türkler olduğunu söylüyor. Tabi bunlara ne derece itibar edilir siz düşünün. Bunlar İslami kaynaklarda yoktur yani herhangi bir kavme yaftalamak uygun değildir caiz değildir. Bunlarda halk arasında gördüğümüz şeylerdir. En büyük inanış kıyâmetin cuma günü, cuma namazından sonra kopacağıdır. Cuma günü hem mübarek bir gündür hem de müminlerin bayramı fakirlerin de Haccı olan bir gündür. Hazreti Âdem Aleyhisselam cuma günü inmiştir, cuma günü göçmüştür, cuma günü, cuma günü, cuma günü.... Aslında bir de halk arasında “kara çarşamba” diye bir gün vardır. “kara çarşamba” aslen Yahudilik’ten gelmektedir. Allah’u Teâlâ onları çarşamba günü helak etmiştir, cezalandırmıştır. Kara çarşamba da ta oradan kalmıştır. Halk arasında da çarşamba günü yikanılmamasının temelinde de bu vardır. Çarpılırsınız kara çarşambadır zelzele olur, deprem olur, hastalıklar dağıtılır diye. Çarşamba günündeki inanış İslamiyette yoktur. İslam’da bütün günler mukaddestir ama cuma gününün de ayrı bir değeri vardır o ayrı bir meseledir. Çarşamba günü de Allah inananları kurtarmış, inanmayanları helak etmiştir. Yani insan inançlı olduktan sonra çarşamba gününün bir etkisi ve tesiri olmayacaktır. Batıl bazı inançlar Yezidîlik’ten gelmektedir. Onların çünkü bir kitabı yoktur, dayanakları yoktur,

delilleri yoktur ve kendilerince zanna dayanarak bazı şeyler üretir ve halk arasında da yayarlar. Benim söyleyeceklerim bunlardır.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı camide görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 69

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ahmet Akgül. Midyatlıyım, Mardin’de ikamet ediyorum. Harran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi mezunuyum. İslam târihi üzerine yüksek lisans yaptım. Yüksek lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

USTAD (Uluslararası Strateji Tahlil ve Araştırmalar Merkezi) başkanuyım. Ayrıca bir kamu kurumunda idareciyim.

Kıyâmet nedir?

Öncelikle kıyâmet kelimesinin kökünden başlamak lazım. Kıyâmetin kökü kıyamdan geliyor. Kıyam da ayağa kalkıştır. Bu Arapça bir kelime Kur’an da geçen bir kelime. Bu yüzden kıyâmet gününde ayağa kalkış, “kalkışım” yani kıyam günüdür. Ölümünden sonra yeniden diriliş günüdür. Esas önemli olan da insanın yaratılış gayesi bu imtihanı kazanmak olduğu için bu imtihanın hesabını kitabını yani defterini açacağı günüdür. Amellerinin hesabını tek tek vereceği gündür. İslâmi inanışlarda da farklı inanışlarda da kıyâmet var. Sadece reankarnasyonun olduğu Hindularda yok. Yahudilik’te de Hıristiyanlık’ta da öldükten sonra dirilme ve yeniden hesaba çekilme, Cennet-Cehennem, kazanç olayı var. Ama bizim iman şartlarımızda da “vel ba’su ba’del mevt” diyor. Yani ölümünden sonra yeniden diriliş ve bu bizim imanımızın şartlarından sayarken kıyâmete ahirete inanırken özellikle tabi Rum Suresi’nde yine kıyama değinir. “Sizi tek bir çağırışla yerden dirilip çıkacaksınız.” Bu yerden dirilip çıkma bir nevi kıyamdır. Kur’an da ölüm anı anlatılmıyor. Kimin ne şekilde öldüğüyle

ilgili değil bu kısım. Yani ondan sonraki kısımdır bu. Akın akın hesaba kitaba doğru gitme kısmıdır.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet öncesi bazı alâmetler var. Tabii kıyâmet öncesi alâmetlerde çeşitli dinlerde farklılık gösteriyor. Biz bunları daha çok hadis-i şeriflerden biliyoruz. Fitne ve fücurun artması, binaların yükselmesi gibi duyduğunuz şeyler. Ama Yahudiler'in inancına bakarsanız İsrail toprakları bitkilerle sarılacak. Babil'deki sinagoglar İsrail'de yeniden kurulacak şeklinde bir takım kıyâmet alâmetleri var. Hristiyanlık'ta da "Armagedon" var. Ama şu bir gerçek ki gerek Hristiyanlık gerek İslamiyet gerek Yahudilikte Hz. İsa'nın tekrar vücudunun yeryüzüne dönüşü ve bir nevi "İsa Mesih" olarak o toplumun başına geçeceği var. Yahudiler de buna inanıyor ve diğer toplumlar da ineceğine inanıyor. Diğer kitapların da "ehli kitap" olmalarındaki espri de budur. Aslında kıyâmeti anlatacaksak öldükten sonra dirilmeyi anlatmamız lazım. Yani bir Sûr olayını anlatacağız. Bu Sûr'da başlayabilir. "Ve nufiha fis sure fe saika men fis semavati ve men fil ardı illâ men şâallah, summe nufiha fihi uhra fe izahum kıyâmün yanzurun." Sûr'a üflenecek. O an tüm canlılar ölecek. Ölümler dirilecek süreç aslında orada başlıyor. Bu Sûr da öyle bir şey ki bütün canlıların bir nevi mahşere toplanmasını sağlayacak bir şey. Kıyam Sûr'u işte odur zaten ve kıyâmet orada başlar. Öncesinde olanlar bir takım alâmetlerdir. Aslında öncesine girmeye pek gerek var mı bilmiyorum.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Ama ahiret inancı iyiyle kötünün birbirinden ayrıldığı zaman Sırat Köprüsünden geçtikten sonraki kısım ahiret inancıdır. Yani kendisini oluşturan kıyam kısmıdır. Öldükten sonra yeniden dirilmeye inanan insanlar bir nevi ahirete inanıyorlar. Dinlerde de öyle. Yani siz ahirete inanmıyorsanız öldükten sonra dirilmeye inanmıyorsunuzdur ki reinkarnasyonda bu ruh tekrar başka bir bedende vücut bulur şeklinde bir inanış var, yani bir döngü var. İşte o öldükten sonraki tekrar dirilme kıyâmet kısmıdır. Bizi esas ilgilendiren kısım da o bence. Ondan sonrası yani kıyâmetten sonraki hayatta ahiret hayatıdır. Kur'an-ı Kerim de bununla ilgili şu var: Kıyâmetin yaklaştığı ve insanların buna inanmadıkları ilgili Mümin Suresinde bir âyet

var. Yine ne zaman kopup kopmayacağıyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de bir zaman verilmez. Sebebi de birçok problemin doğacağıyla ilgili bir ifade olmasıdır. Bazı hadis-i şeriflerde kıyâmet vakti anlatılırken zamandan bahsedilir, günün taksiminden bahsedilir. Biz ikinci vakti geldik denir Ümmet-i Muhammed için. Günün başlangıcıyla ilgili ifade modern çağda 00.00'la başlar saat ve 00.01'de de günün başlangıcıdır ve gecenin yarısıdır. İslâmî literatürde bu böyle değildir. İkindiden sonrası yani akşam ertesi günü ifade eder. Yani akşam ezanının sonrası ertesi gündür. Dolayısıyla günü vakitlere böldüğümüz zaman ikindi sonrası dünyanın ömrünü de düşündüğünüzde veya insanların ömrünü düşündüğünüzde yüzlerce yıl var daha kıyâmetin kopmasına. Ama bilinen o ki son evresindeyiz, son devresindeyiz. Kıyâmete çok yaklaştığımız Hazret-i Peygamberimiz'in ifadesiyle ikindisini yani finalini yaşadığımız dünyanın böyle bir dönemdeyiz. Yine saklı tutulmasında herkesin iyiliğini işlediğinin karşılığını ona göre görmesi veya ona göre hazırlıklı olması...Yarın ölecekmiş gibi öbür dünya için hazırlıklı olması ama aynı zamanda da hiç ölmeyecekmiş gibi de dünyadaki işlerine devam etmesi. Eğer zamanı ve saati belli olmuş olsaydı insanlar öbür dünyanın, yeniden dirilişin, kıyâmetin korkusuyla bu dünyadaki bütün işlerinden elini eteğini çekerdi ve beklide korkudan ibadet bile yapamazdı. Bir de "fer" diye bir şey var kaçma olayı. Kıyâmeti anlatıyor. O esnada herkes kaçacak diyor. Sûr üflendiği zaman herkes kaçacak da ama nasıl bir kaçış bu "eyn el mafer" yani bir nevi fırlatma. Bu fırlatma bir rampa fırlatması mı veya bir aslandan kaçış fırlaması mıdır bilinmez. Ama şu bir gerçektir ki meselâ Abese Suresi'nde kıyâmet günü geldiğinde kişi kardeşinden, amcasından, babasından, dayısından, teyzesinden neyi varsa hepsinden kaçacak. Yani sadece o an ben diyecek. Zaten İslâmın güzelliği de o. Biz ile yola çıkan İslâm anlayışında her koyun kendi bacağından asılması diye bizim sürekli kullandığımız yanlış olan ve dünya ve toplum hayatında zarar veren bir düşüncedir. Her koyunun kendi bacağından asılacak tek yer vardır o da mahşer yeridir. Kimsenin kimseyi gözünün görmediği o kaçış yeri. O esnada olacak ve haliyle doğal olarak Cenneti kazanmak için, en güzel yeri, en güzel anı kazanmak için bir endişe olması doğal. İmtihani kazandıktan sonra insanların akli başına gelecek. Babam neredeydi, annem neredeydi, kardeşlerim neredeydi, akrabalarım, çocuklarım orada mı kaldı, burada mı diye düşünecek. Tabii ameller ve yaşantıyla da haşrolma durumu var veya kişinin yaptıklarıyla da kıyâmetinin

gelişi var. Müddessir Suresinde “ölüm bize bu haldeyken gelip çattı ve batıla dalanlarla dalıyorduk ceza gününü de yalan sayıyorduk” şeklinde kişilerin o esnada o haliyle kıyâmet saatinin geleceği söylenir ve Sûr’a üfürme ve kıyam kıyâmetin en önemli anını teşkil eder. Sûr üfürülünce herkes mahşer yerine Allah’ın huzuruna çıkacak ve bazılarındaki o pişmanlık bizi yattığımız yerden kim kaldırdı, nereden buraya geldik, varmış böyle bir şey hakikaten diye hayıflanmalarını işiteceğiz. Yasin Suresi’nde geçer. Bütün melekler Azrail, Cebrail, Mikail, İsrail, Rıdvan melekleri, huriler, haznedarlar hepsi ikinci Sûr “baas” diriliş nefasında orada olacaklar. Ardından hesap ve kitaba çekilme, mishali-i zerre bile değerlendirilecek o da işin hesap kısmı. Bunun dışında işin doğrusu benim kıyâmet alâmetleriyle ilgili belki söyleyeceğim şeyler olurdu ama çeşitli hadislerde ortak bir takım anlatımlar var. Bina yapmakta birbirleriyle yarışacakları, bazılarının ölümü temenni ettikleri, cariye’nin efendisini doğurması diyor ama aslında buradaki imâlî bir anlatış. Yani olmaması gereken insanın olmaması gereken mevkilere gelmesi, yakışmadığı mevkilere gelmesi veya fuhuş yapan bir kadının oğlunun toplumda çok muteber bir yere gelmesi. Yani bu yapının çoğalması diyor bir nevi. Hicazdaki ateşten bahseder. Fırat Nehri’nin sularından özellikle nehrin yatağının çekilmesiyle altın çıkacağından bahseder ama başka bir yerde de Peygamber Efendimiz bu Fırat fitnesinden kaçın diyor. Yine en ilginç olanlardan bir tanesi ikisi de hak iddiasında bulunan iki büyük İslâm ordusunun birbiriyle savaşması. Bu hep olmuştur. Özellikle Farisiler’in Hz. Ömer’in onların değışiyle çöl bedevisi geliyor boyunlarına basıyor. Koca devlet geleneğı olan Farisiler psikolojik bir travmaya giriyorlar ama Hz. Ali ile Hz. Osman arasındaki durumu da çok iyi değerlendiriyorlar. Ve sonrasında da siyasî bir ayrılık ortaya çıkıyor. Adı da Şii ve Sünni oluyor ve Şii-Sünni arasındaki ayrılık hadis-i şerifte de geçtiğı üzere ikisi de hak iddiasında bulunan diyor. Bugün bile baktığımızda İslâm devletlerinin başına oynanan oyunlara baktığımız zaman Sünnî kesim de yüzde yüz haklı olduğunu Şia da yüzde yüz haklı olduğunu iddia ediyor ve her an karşı karşıyalar. Bunlar geçmişte de bugünde olan şeyler. Bundan başka depremlerin artmasının da yüksek binaların depremlerle bağlantısı var. “Halakas semâvâti bi gayri amedin terevnehâ ve elkâ fil ardı revâsiye en temîde bikum ve besse fihâ min kulli dâbbeh(dâbbetin), ve enzelnâ mines semâi mâen fe enbetnâ fihâ min kulli zevcin kerîm.”Biz dağları çivi olarak, kazık olarak yarattık yeryüzünü tutsun diye. Yani hiçbir

dağ ya da tepe boşuna değil. En basitinden yüksek bir binanın yapılabilmesi için jeolojik olarak bir takım değişikliklerin yapılması gerekiyor. Örnek verecek olursam Yenişehir Mahallesi'nde çukur olan yerler bir başka yerdeki tümsekten alınan toprakla dolduruluyor orada bir denge bozuluyor ve diğer taraftaki tümseğin çukurlaştırılması ayrı bir denge bozulması. Onun dışında 15-20 katlı apartman yapılıyor o da ayrı bir dengesizlik. Böyle dengesizliklerin olduğu yerde deprem de artıyor ve kıyâmetâlâmetlerinin bir tanesi haline geliyor. Cinâyetlerin çoğalması, Yahudiler'in Müslümanlarla savaşmaları kısmı var ki bu Yahudiler'de de var. Onlar kendilerinin kazanacağını iddia ediyor. Zinânın açıkça işlenmesi var. İlginç olan bir şey daha var kadınların erkek nüfusuna göre artması diyor. Şu anda %51'e tekabül ediyormuş bayanlar. Deccal'in ortaya çıkışı var. Bu biraz derin ve felsefî bir konu. Güneş'in batıdan doğması, Hz. İsa'nın inmesi var. Yine bazı bölgelerde yer çöküntülerinin olacağı, Yemen'den çıkacak bir ateşin insanları önüne katması ile ilgili alâmetler var. İşin Mardin kısmına gelerseniz burada insanlar nasıl bir mitolojiye, kıyâmet inanişine sahipler, âyetler ve hadisler doğrultusunda tabî ki de. Bir de Mardin de rüzgâr hikâyesi var eski meşhur Zinnar havasından kaynaklı bir şey. Halen arada bazen olur bir esmeye başlar uğuldayarak ortalığı inletir. Bu apartmanda kendi evinizde de hissedersiniz. Bu biraz daha mecâzi bir anlatımdır. Bir gün gitme Mardin rüzgârla gider varsayımıdır. Benim bu konuyla ilgili söyleyebileceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin çalıştığı kamu kuruluşunda görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 70

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Nubar, soyadımı söylemek istemiyorum. Suriye göçmeniyim. Midyat Güven Köyü'nde yaşıyorum. 35 yaşındayım. Yezidîyim. Türkçe bilmiyorum (Görüşme birebir Türkçe'ye aktarma şeklinde gerçekleşmiştir.)

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilik yapıyorum.

Kıyâmet nedir?

Tercümanın ağzından: Suriye'den gelen ve ismi Nubar olan 35 yaşındaki arkadaşın fikirleri çok enteresandı. Ona göre Yezidî inancında ortak olan inanca göre kıyâmet anlamında genel bir yok oluş olmayacak. Ancak Nubar'ın temas ettiği enteresan nokta şu: Ölümün çok arttığı zamanda bireysel olarak herkes hesaba çekileceğinden dünyada az sayıda insan kaldığı zaman bir kadından iki bin ya da üç bine yakın doğurganlık oranı olacağı ve nüfusun tekrar öyle dengeleneceği bilgisi geldi. Yani dünya yok olmayacak ölümler artacak, arttıkça dengelemek için aynı kadından iki bin veya üç bin çocuk doğacak, nesil devam edecek. Ve herkesin kıyâmeti kendi öldüğünde olacak. Nubar'ın söyledikleri bunlardı.

Derleme ortamı

Görüşme köydeki bir kahvehanede gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 71

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım İsâ Doğdu, 42 yaşında Midyat doğumluyum. Süryaniyim. Londra Üniversitesi Teoloji bölümü mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Mor Gabriyel Manastırı'nda görevliyim. (Supdiyakon-Diyakonun alt rütbesi).

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Hristiyanlık'ta kıyâmet gerçek anlamıyla dünyanın sonu demektir. İsâ'nın söylediğine göre kıyâmet günü hiç belli değil hatta Allah'tan başka hiç kimse bunu bilemez. Ama şu var kıyâmet kopar insanlar ölür, insanlar yeni bir beden giymiş olur ve bu tabii ki ruhani bir beden olgusudur. Sağ olanlar da ölür ve bu ruhanî bedenle kalkar ve tabii ki mahkeme günü olur. Herkes kendi yaptığı işlere göre yargılanır ve yargılandıktan sonra işlerine göre iyilik yapmış olanlar Cennete, kötülük yapmış olanlar Cehenneme gönderilir ya da ona göre cezalandırılır.

Dediğim gibi günü ve saati belli değildir; ama öncesinde savaşların çıkacağı, açlığın olacağı, dünyanın büyük bir sıkıntıya gireceği dünyanın sonunun belirtileridir. İncil de bu sözler geçiyor. Ama şu anki bedenimizle olmaz bu. Yeni bir beden olur ve buda ruhanî bir bedendir.

Şöyle ben şimdi ruh ve bedenden oluşan bir şahısım. Beden ölür ama ruh ölmez. İşte o ruh bedeni bırakır ve diğer dünyaya geçer. Bu ruhanî beden şahsın kişiliğini belli etmek için beden olarak diyoruz, yoksa böyle somut bir beden değildir. Ölmüş insanlar belirli bir yere gidiyor -tabî ki yaptıkları işlere göre-. Hristiyanlık'ta Cennet ve Cehennem inancı ölen kişinin gideceği “ferdevs” dediğimiz “şeo” dediğimiz bir yer var. İşte insanlar orada toplanacaklar, sonra hesaba çekilecek.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Her şey yok olur. Yani olmayan bir varlık yok olmaya da mahkûmdur. Daha doğrusu yaratılan bir varlık yok olmaya da mahkûmdur. Büyük bir gürültü gibi bazı inanışlar Hristiyanlık'ta yok. Kıyâmetten önce depremler olur, yer sarsılır, savaşlar olur, açlıklar hüküm sürer gibi bir sürü belirtiler vardır ama hala dünyanın sonu değildir diyor İncil. Dünyanın son gününü hiç kimse bilmez zaten bilmesi de anlamsız olur. Çünkü sen o zaman bütün hayatın boyunca günah işlersin son güne bırakırsın bu olmaz. Yani herhalde onu kastetmek istiyor “İsâ Mesih”. Bu belirtiler olacak ama o anla ilgili bir tasvir yok. Sizin cevap beklediğiniz sorunuza bir cevap yok. Kıyâmet ancak herkesin ölümünden sonra olur. Daha önce ölenler belli bir yerde bekler ve şuanda yaşayanlar da ölümü tadacak. Ve kıyâmet herkesin ruhani vücut nasılsa o vücuda bürünür ve Allah'ın huzuruna gider. Ama nasıl olur diyelim yer mi sallanır gibi o an için bir belirti yok. İncil'de böyle bir şey yok, geçmiyor. Bir de kıyâmetle ilgili benim bir rüyam var onu da anlatmak istiyorum. Sanki biri gelip ruhumu benden alıyor, bedenimi alıyor daha çok melek diyebiliriz. Bize anlatılan dünyanın sonu gelecek ve dünyanın sonunda herkes ölümü tadacak. Tattıktan sonra bir yargı sürecine geçecek. Orada artık iyi olanlar Cennete iyi olmayanlar Cehenneme gidecek. İster istemez insanın iyi olma eğilimi artıyor. Melek ruhumu alırken bir sıkıntı hissettim bir korku gibi bir şeydi. Ama rüyamda o sıkıntıyı çektim ve uyandım. Allah'a şükür öyle bir şey yokmuş dedim.

Sanki o melek sırayla insanların yanına gidip ruhlarını alacakmış gibi bir his verdi. İnsan ister istemez o anı düşünür çünkü hep anlatılıyor ya düşünürsün. Ve kafanda bir şeyler tasvir ediyorsun. Artık neyi düşünüyorsan kafanda onu canlandırıyor sun. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Görüşme Mor Gabriel Manastır'ında gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 72

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ebuzet Atalan, 1939 Midyat Güvenköy doğumluyum. Yezidîyim. Dışarıdan ilkokulu bitirdim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilik yapıyorum.

Kıyâmet nedir?

Bizde kıyâmetle ilgili belli bir gün ya da bütün dünya yok olacak diye bir şey yok. Bizdeki inanış imtihan bu dünyada olacak. Sen nasıl üniversite hocası olmak için imtihana girmişsen dünya da bizim için imtihan yeridir. Yani bu dünyada çok iyilik yapmışsan öbür dünyada da iyi olacaksın, eğer kötüyse Cehennemde yanıp gideceksin. Bize göre insanın ruhu ölmez. İyilik yapan kişi öbür dünyada temiz bir fizikî bedene girecek ve orada ebediyete kadar yaşayacaklar. Eğer sürekli günah işlemişse bazıları onların domuz olacağını ya da başka kötü şeylere dönüşeceğini söylüyor. Bizce sırf Yezidîler değil hangi dinde olursa olsun iyilik yapan kazanacak. Müslümanlar'a göre sadece onlar Cennete girecek diğerleri yanacak, ateşe atılacak diyorlar. Bir de Müslümanlar bir yanlış yapmışsa cezasını çekecek sonra Cennete girecek ama diğer dinlere inananlar Müslüman olmazsa Cennete giremeyecek diyorlar. Yani illâki Müslüman olmak gerekiyor diyorlar. Biz kim olursa olsun iyi olanlar Cennet'e girecek kötü olanlar Cehennem'e girecek diyoruz.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet hiç kopmayacak, dünya hiç yıkılmayacak. Belki belli yerlerde yıkılır ama neresi olduğu belli değildir. Yani kıyâmet yoktur. Bu dünyada insanın imtihanı vardır. Bu dünyada not alıyoruz diğer dünyada kazanacağız. Bize göre kişinin kıyâmeti kendinedir yani kıyâmet öldüğü zamandır. Semavî dinlerle ilişkimiz şudur: İbrahim'in bazı kurallarını uyguluyoruz ama bizden başka kimse uygulamıyor.

Meselâ İbrahim'in ne zaman Müslüman olduğu, nasıl peygamber olduğu ne yaptığı belliydi. Ramazan yoktu, oruç tutmuyordu. Onun zamanında kilise yoktu, cami yoktu, sinagog yoktu ama şimdi var. Bizde ibadethane yok. Farz edelim biz namaz kılacağız, Allah'a dua edeceğiz biri bağdan, biri dağdan, biri şehirden toplanmıyoruz. Sen dağda işinin başındasın ne gerek var toplanmaya. Orada da Allah var, bildiğimiz Allah her şeyi biliyor, görüyor. Ne gerek var toplanmaya ibadetini orada yap o zaman. Bir de bize göre düşünen, cinsi münasebete giren, zürriyeti olan yani sadece insan Allah'a hesap verecek. Buna peygamberler de dâhil. Kıyâmet olmayacağı için kişi öldüğünde hesap verecek. Kıyâmet olsa ben neden beş-altı bin yıl herkesin ölmesini bekleyeyim. Aslında ben şahsen bu hesap işine de pek inanmıyorum ama dinde öyledir. Bence Allah bizi yaratıp sonrada ölünce Cehenneme atacak kadar vicdansız değildir. Allah beni burada 60-70 yıl yaşattırıp sonra ölünce beni ateşe, fırına atacak kadar merhametsiz değildir. Bizi yakacak olsaydı zaten bu dünyayı yaratmazdı. Bu dünyada yaşattırıp öbür dünyada cezaevine atmaz bizi. Meselâ İncil'de Allah'ın oğlu olan İsa'yı şeytan kaçırıyor, kırk gün oruç tutturuyor yazıyor. O zaman şeytan çok güçlü hatta Allah'tan daha güçlü demektir. Akıl var mantık var şeytan Allah'tan nasıl güçlü olsun. Bence bu Allah'a hakarettir. Bir de Musa domuz etini yasaklıyor. Müslümanlarla Yezidîler yemiyor ama Hristiyanlar yiyor. Mühim olan ne yediğin değil ağzından çıkanlardır. Kur'an, Tevrat, İncil'in söylediklerini dikkate al tamam. Ama insanın biraz da düşünmesi gerekiyor. İnsan düşünerek doğruyu bulur. Yani kısacası ben insanlığı her şeyden üstün görüyorum ve kişinin ölümü kendi kıyâmetidir toplu bir kıyâmet kopmayacak. Bir de Allah'ın öbür dünyada ceza vereceğine inanmıyorum. Tamam işlediğimiz suçların cezası olacak ama illaki ölmeye gerek yok. Meselâ biz Avrupa'ya

göre burada Cehennemi yaşıyoruz. Onlar kadar imkânlarımız yok. Bence bu da bir cezadır. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 73

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Metin Alihansoy, 35 yaşındayım. Ortaokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Serbest ticaret yapıyorum. Yani inşaat ve petrol ticaretiyle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Benim bilgilerim kulaktan dolmadır. Kıyâmetin kopacağı gün İsrâfil Sûr'u üfleyecek. Bütün dağlar, taşlar, ovalar, denizler yerle bir olacak. Binlerce kilometre uzaklığı görebileceksin -tabii kim sağ kalırsa-. Tabii kimsenin sağ kalacağından emin değilim. O esnada canını hemen teslim etmeyenler belki görebilir. Birde çok sert bir rüzgâr olacak ve kurt yere tutunacak ve kurdun derisi yüzülecek ama kendisi uçmayacak. Sonra kurt kendi kendine şunu söyleyecek "ben kendimin bu kadar güçlü olduğumu bilseydim dünyayı ele geçirirdim." Sonra da kıyâmet kopuyor ve her yer ova oluyor. Aklıma gelmişken ekleyeyim kıyâmetten önce alâmet olarak "horozun yumurtlayacağını", ufak boylu Cehennem zebanilerinin ortaya çıkacağını duydum. Benim söyleyeceklerim bunlar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 74

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Yusuf Karaca, 73 yaşındayım. Nusaybin Çilesiz Köyü doğumluyum. Yezidîyim. Okul okumadım.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Tercümanın ağzından: İsrâfil Sûr'a üfleyecek, her yer deniz olacak ve insanlık bitecek bu sizin inancınız ama ben kıyâmetin kopmayacağına inanmıyorum. Dünya bozulmayacak sonsuza dek devam edecek, iyi olanlar Cennete, kötü olanlar Cehenneme gidecek. Biz topraktan geldik geri toprağa gideceğiz. Her insanın ölümü kendi kıyâmetidir. Bu dünyada iyi olanlar öbür tarafta da iyi, kötü olanlar öbür tarafta da kötü olacak. Bu dünyada iyilik yapanların zaten ismi kalıyor, ölmüyor ama kötülük yapanlar unutulup gidiyor ölüyorlar. Bir de bizimle sizin aranızda şöyle bir fark var: Biz sabahları uyanınca Cebrail Meleğe diyoruz ki, “sen tüm insanları koru.” Ama siz sabah uyanınca “Ya Rabbim! Sen bizi, Peygamberimizi ve Ümmet-i Muhammed’i koru” diye dua ediyorsunuz. Peki biz ne olacak, biz nerede kaldık o zaman? Bu şekilde olmamalı! Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleşmiştir. Görüşme kaynak kişinin ağzından Kürtçe olarak gerçekleşmiştir. Daha sonra köyde yaşayan biri tarafından Türkçe olarak anlatılmıştır.

Kaynak Kişi 75

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hanan Demir, 25 yaşındayım. Açık öğretim lisesine devam ediyorum. Süryaniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğrenciyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Bence kıyâmet kopmayacak, ben buna hiç inanmıyorum. Herkes cezasını kendi ölünce çekecek. Toplu kıyâmet olmayacak. Kime ne olacağını hiç kimse bilemez, ona sadece Allah karar verebilir. Ama yaptığın iyilikler de kötülükler de öbür dünyada karşına çıkacak. Yani kısacası kıyâmet falan kopmayacak. Ben böyle bir şeye inanmıyorum. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin akrabalarına yardım ettiği dükkânda gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 76

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Şükrü Budak, 42 yaşındayım. Nusaybin Odabaşı Köyü'nde doğdum. Süryaniyim, ilkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilik yapıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Biz “İsâ Mesih”e inanıyoruz. Dünyanın sonunda o gelecek. Kıyâmetten önce insanlar birbirine düşman olacak, devletler birbirine düşman olacak. Yıldızlar gökyüzünden düşecek, bulutlar düşecek her şey birbirine karışacak. Yalancı biri gelecek herkes benim arkamdan gelsin diyecek ve gitmeyenleri öldürecek. Ama onun peşinden gitmeyen Cennete girecek. Şimşekler çaktığı zaman bulutlar birbirine çarptığı zaman o zaman bilin ki gerçek Allah gelecek. Onu bekleyen onunla beraber Cennete gidecek. Ben öyle biliyorum İncil’de öyle yazıyor. Meselâ Amerika-Rusya gibi ülkeler savaşa giriyor, bu yüzden dünyanın sonu insanların elinden olacak. Yani benle sen anlaşamazsak odur kıyâmet. Benim bildiklerim bunlar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 77

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Gevriye Budak, 75 yaşındayım. Nusaybin Odabaşı Köyü'nde doğdum. İlkokul mezunuyum, Süryaniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilik yapmıştım.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmetin ne zaman kopacağını ancak Allah bilir. Kıyâmet alâmetleri de belli olmaz. Kıyâmet olacağı zaman her yer kararacak, gökteki yıldızlar düşecek ve hiçbir şey kalmayacak ve böylelikle kıyâmet kopacak. Benim bildiklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 78

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Zeki Budak. 31 yaşındayım. Nusaybin Odabaşı Köyü doğumluyum. Bilgisayar programcılığı bölümü mezunuyum. Süryaniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilikle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Benim dinim Hristiyanlık ve bizim inanışımıza göre “İsâ Mesih”in söylediklerine göre hareket etmektir ve kitabımız da İncil'dir. İncil' de şöyle yazıyor: “Kıyâmet gününü ne insan bilir nede peygamberler bilebilir.” Yani hiç kimse bilemez.

İnsanoğlu dediği zaman da İsa kendisini kastediyor. Kendisi bizim için ilahdır, Allah'ın oğlu ve Allah'ın kendisidir. Allah'ın oğlu denmesinin sebebi insan olarak dünyaya gelmesindedir ama hiçbir zaman ilahi kısmından ayrılmamıştır. Çünkü yaptığı bütün mucizeler, yaşam tarzı ve 33 yıllık yaşam sresi bize hep ilahı kısmını gösteriyor. İnsanoğlu olarak dünyaya gelmesinden dolayı ilah olmasına rağmen kendisinde ne zaman olacağını bilemiyor. Ama İncil'de kıyâmet için "Vahiy" bölümü var. İncil'in en son bölümünde en kk ğrencisi olan Yuhanna'ya "Vahiy" aracılığıyla kıyâmet gününü, kıyâmet öncesini ve o dönemi anlatan kısmı vardır. Ama uzun bir bölümdür hepsini aktarmak biraz zaman alır. Yaklaşık olarak 26 tane belirti var bununla ilgili. Yalnız st kapalı bir Şekilde anlatılmış. Beklenen zamanın yakın olduğu söyleniyor bu yüzden herkesin kıyâmeti her an beklemesi gerekiyor. "İsa Mesih"ın bulutların arasından göründüğü vakit onu çarmıha gerenlerin bile dvneceğini söylüyor. "Benden geldiniz bana geri döneceksiniz" diye aktarıyor. llerin yargılanması, Şeytanın cezalandırılması var. Bir de bizde Şöyle bir inanış var, insanlar meleklerden üstündür haliyle Şeytan'dan da üstündür. Şeytan Allah'tan sonraki en güçlü melekti ve bir anlık kendisini üstün görmesiyle Allah onu cezalandırdı. Ve onun yerini doldurmak için de insanı yarattı.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Bizde iki tane peygamber ölmemiştir "İlia" ve "Hunuk" Peygamberler. Bunlar lmeden Allah'ın tahtına ykselmişler nk onlar kıyâmet gününde onlar 3 gün, 3 gece Şeytanla savaşacaklar. Ve insanlığın tabiatı gereği onlar da ölecekler. Bu savaşın dünyanın her yerinden izleneceği yazıyor ki bu da televizyonun icat edileceğini o zamanlarda bize haber veriyor. Daha sonra "İsa Mesih" gelecek ve onları diriltecek işte o zaman kıyâmet başlayacak. "İsa Mesih" Şeytanı yenecek ve dünyanın dağılımı bu Şekilde başlayacak. Benim aktaracaklarım bunlardır.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 79

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım İbrahim Altın, 74 yaşındayım. Nusaybin Günyurdu Köyünde doğdum. Süryaniyim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Petrol arama şirketlerinde çalıştım. Şu an çiftçilik yapıyorum.

Kıyâmet nasıl kopacak?

İnsanlar savaşıacaklar, insanlar birbirlerine güvenmeyecek, fakirlere yardım etmeyecek bunlar alâmetleridir. Kıyâmet günü insanlar Şam'da toplanacak ve o sırada Hz. İsa gelecek. Kıyâmet koptuğunda bütün heryer göl olacak, dünya tek parça su olacak ve herkes ölecek. Benim bildiklerim bunlar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 80

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Bülent Altın, 38 yaşındayım. Nusaybin Günyurdu Köyü'nde oturuyorum. İlkokulu Nusaybin'de ortaokulu Almanya'da okudum. Süryaniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilikle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Ben İncil'de yazılanlara inanıyorum. Ne zaman olacağını Allah'tan başka kimse bilemez ama bizim yaşadığımız zamana yakın olduğunu düşünüyorum. Bazı alâmetler var. Herkesin birbirine düşeceği, köylerin boşalacağı, şehirlerin dolup taşacağı, kimsenin kimseye sahip çıkmayacağı, anne-babanın bile evladına sahip çıkmayacağı, savaşların çıkacağı, kötülüklerin artacağı, fuhuşun artacağı gibi. Meselâ "Lut", "Sodom- Gomore" Abraham zamanında iki şehir Allah tarafından yakıldı. Onlar da aynen şimdiki gibi şehirlerdi. İsa'ya sordular kıyâmet ne zaman olacak diye o dedi ki

gökte bulutları görüyorsunuz fırtınaları görüyorsunuz. İlla ki yağmur yağacak, etrafınıza bakarsanız ne zaman olacağını da anlarsınız. Bizim inanışımıza göre “İlia” daha sağ gökyüzünde. O dünyaya inip ölmeden kıyâmet kopmayacak. Önce o gelecek müjde verecek kıyâmet kopacak diye ve onu öldürecekler sonra “İsâ Mesih” gökte görünecek herkesi bir yere toplayacak. İyilerle kötülerini birbirinden ayıracak. Ölüler kalkacak son mahkeme için. “İlia” (İlyas) Peygamber’i “Antikrist” öldürecek. Ama kıyâmetin kopuş şekliyle ilgili bir bilgi yok. Benim söyleyeceklerim bunlar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 81

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Seyfettin, 1961 doğumluyum. Nusaybin Hasantepe Köyü’nde yaşıyorum. Doğma büyüme buralıyım. Yezidîyim. Okul okumadım.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilikle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet diye bir şey yoktur. Ben kopacağına inanmıyorum. Ben bu dünyada iyi olursam, hırsızlık yapmazsam, yalan söylemezsem öbür dünyada da iyi bir yere giderim bildiğim budur.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin evinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 82

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Aziz Demir, 50 yaşındayım. Nusaybin Hasantepe Köyü'nde ikamet ediyorum. İlkokul mezunuyum. Süryaniyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilikle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetin kolay kolay kopacağına inanmıyorum çünkü dünya milyonlarca senedir var. Nuh Tufanı'ndan sonra kitaplarda da geçiyor Allah demiş ki: "Musâ Peygamber'e benim bir tane sadık kulum olsa bile sırf onun için kıyâmeti kopartamam." İncil'de de Tevrat'ta da bu geçiyor. Kıyâmetin kopuş şekliyle ilgili bir bilgim yok. Kıyâmet kopacak ama ne zaman ve nasıl olacağını bilmiyoruz. Benim bildiklerim bunlardır.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 83

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Halil Fatih Işıltı, 54 yaşındayım. Ön lisans makine bölümü mezunuyum. Mardinliyim

Ne iş yapıyorsunuz?

Bir şirkette müdürüm.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Bir hocamız vardı, onun fikri benim hoşuma gidiyor. Kahvecilerin kullandıkları sallama denilen çay taşımak için kullandıkları tepsiler var. Sapı var etrafı da yuvarlak bir şekilde. "O sallama dediğimiz tepsi çay bardakları ile dolu haldeyken çevirdiğinizi düşünün" dedi hoca. Hiçbiri dökülmez. Tabii onun dönüşünü dünyanın dönüşüne benzetiyor hoca. "O sallama tepsiyi bir an durdurduğunuzu düşünürseniz her

taraf tuz ile buz olacak” derdi hocamız. Dünyanın dönüşü ona benziyor. Şu an dünyayı durdurduğunuzu düşünün. Yerçekimi diye bir şey kalmaz. Dağlar, taşlar, denizler birbirine girer. Bu da onun gibi bir şey. Tabî ki ne zaman kopacağını hiç kimse bilmiyor. Duyduğum kadarıyla Peygamber Efendimiz bile bilmiyor. Ayrıca kıyâmet günü kimse kimseyi düşünmeyecek. Hatta söylenilenlere göre çocuğunu emziren bir kadın bile kıyâmet koptuğunda çocuğunu fırlatıp bakmayacak. Benim kıyâmet hakkındaki düşüncelerim bunlar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin iş yerinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 84

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Gabriyel Akyüz, 54 yaşındayım. Lise mezunuyum. Ayrıca Manastır Teoloji bölümü mezunuyum. Mardinliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

29 yıldır Mardin Kırklar Kilisesi’nde din görevlisi olarak çalışıyorum.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet günü bizim inanç kaidemizin temelidir. Nasıl bir evi inşa ederken temelini sağlam yapmazsan bina çökeceği gibi inancından temel kaidesi kıyâmet üzerine oturtulmuştur. Kıyâmet yoksa Allah da yok, din de yok her şey batıldır. Biz öyle inanıyoruz. Biz insanın sonuçları 4 tanedir diyoruz. Ölüm! Ölüm gerçekleşecek bütün insanların ölmesi gerekir. Ölümden sonra kıyâmet var. Kıyâmetten sonra yargılama var. Yargılamadan sonra ceza var. İnsanlara ceza verilecek ve ikiye ayrılacak: Sağ-sol, iyi ve kötü. Ve herkes müstahak olduğu cezaya çarpıldıktan sonra Cennet-Cehennem orada başlıyor. Cennet- Cehennem yerinde iki olay daha olduğuna inanmaktayız. Cehennemi temsil eden ölümler diyarı dediğimiz yer. Ölümler diyarı karanlık bir yer ama Cehennem değil. Ama oraya günahkârlar Cehenneme gideceklerini bildikleri için kıyâmetin gelmesini istemiyorlar. Biraz geç gelsin diye bekliyorlar. Belki onlar için dua edecek,

kurban sunacak birileri olur da onların günahları af olur. Çünkü bizler ölümden sonra bile günahların affedilebileceğine inanıyoruz. Bu yüzden ölülerimiz için dualar, namazlar, sadakalar, kurbanlar sunuyoruz sürekli. Allah onları af etsin ve onları ölümler diyarından çıkarıp “ferdus bahçesi”ne yerleştirsin diye. “Ferdus bahçesi” ilk atalarımız olan Hz. Âdem ve Hz. Havva kaldıkları Cennet bahçesinin ismidir. İyi insanların ruhları ölümden sonra oraya direk yerleştiğini kabul ediyoruz. Ve oraya yerleşen ruhlar Cennete gideceklerini bildikleri için biran önce kıyâmetin kopmasını istiyorlar. Kıyâmetin ne zaman kopacağını İsa’ya sorduklarında ne zaman olacağını kimse bilemez. O yüzden her an hazırlıklı olun demiştir.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Ahir zamanda imân azalacak ama imân var oldukça kıyâmet gelmez. O yüzden kıyâmet iyi insanlar tükendiği zaman, günahın egemen olduğu an gelecek. Geldiğini şuradan anlıyoruz: İman azalacak, sevgi azalacak, savaşlar olacak, depremler olacak. Ve bu işaretleri gördüğünüz zaman yakındır diyor. Ve siz hazırlıklı olun o güne ansızın yakalanmayasınız diye.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmetin kopuş şekli ise; dağlar eriyecek, yıldızlar inecek, Güneş ışığını vermeyecek ve her şey alt üst olacak şeklinde diyoruz. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Mardin Kırklar Kilisesinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 85

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Behzat Demirkol, 52 yaşındayım. Mardinliyim. Ön lisans makine bölümü mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Devlet memuruyum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetin kopuş şeklini Allah'tan başka kimse bilemez. Peygamber Efendimiz de dâhil çünkü onun katına kimse çıkmadığı için bilemez ama bazı alâmetleri vardır. Birçoğu zuhur oluyor zaten şu anda. Meselâ insanlığın ölüşü, Hristiyanlıktan Müslümanlığa, Müslümanlıktan Hristiyanlığa dönüşlerin olması. Yani Osmanlı Avrupalı doğurdu, Avrupalı da Osmanlı doğurdu. Şu anda öyle bir zamandayız. Saygı-sevgi ölmüş, anne-babaya saygı ortadan kalkmış. İslamiyet'te de diyor ancak insanlık çok kötü bir duruma gelecek ki işte o zaman kıyâmet kopacak. Hz. Muhammed'e sormuşlar "Kıyâmet ne zaman ve nasıl kopacak" diye o da cevap vermiş "Onu ancak Allah bilir" diye cevap vermiş. Yani şeklini ve zamanını bizim bilmemiz mümkün değildir. Benim söyleyeceklerim bunlar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin iş yerinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 86

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Murat Çelebioğlu, 40 yaşındayım. Mardinliyim. Ortaokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Bayan terzisiyim.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Bildiğimiz, gördüğümüz, duyduğumuz şeyler; Fırat Nehri'nin kurumması, Mesih'in inmesi, altın çağın başlaması, Deccal'in inmesi olarak biliyorum alâmetleri. Mardin'in kıyâmetinin rüzgârla olacağını söylüyorlar ama bence bataabilir, denize dönebilir her yer -Hz. Nuh zamanında olduğu gibi-. Ama Sûr üflenecek ya o rüzgâr demek zaten o yüzden rüzgâr da olabilir. Benim fikrim budur.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin iş yerinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 87

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Veysi Bayhoca, 57 yaşındayım. Mardinliyim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Emekli tüccarım.

Kıyâmet nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet gününü Allah bilir sadece. Peygamber Efendimiz'in dedikleri gibi: “Zina çok olduğu zaman, rakı arttığı zaman, kendini asanlar arttığında o zaman” diyor. Saati bekleyin. Bakıyorsunuz millet birbirini çarşıda öpüyor bu ayıp, Müslüman’a çok uzak bir şey. Kıyâmetin nasıl kopacağını ancak ve ancak Allah bilir; biz bilemeyiz. Söylesek biz günaha gireriz; küfüre gireriz. Benim kafamda canlandırdığım bir kıyâmet sahnesi yok.

Derleme ortamı

Derleme kaynak kişinin arkadaşının iş yerinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 88

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hayrettin Bakış, 43 yaşındayım. Mardinliyim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Manifaturacılık yapıyorum.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Zinanın göz önünde olması, faiz ve haramların çoğalması, akrabalık bağlarının kesilmesi bunlar hep küçük alâmetler. Bir de büyük alâmetler var ama onlar daha zahir olmamış. Meselâ “Debbab” dedikleri hayvanlar var onlar henüz çıkmadı. Güneş’in ters yönden doğması, bunlar daha zuhur olmamış görmemişiz bunları. Ama kıyâmetin nasıl ve ne zaman kopacağını kimse bilemez.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin iş yerinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 89

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hacı Beşir Erkan, 1942 Mardin doğumluyum. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ticaretle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Birçok rivâyet var herkes bir şey diyor. Meselâ binaların yükseleceği, fuhuşun artacağı kıyâmetin alâmetleridir. Ama hakikatini bilmiyoruz Allah bilir onu. Hz. Peygamber’e sordular o bile ne zaman nasıl olacağını vermedi bize. Cenab-ı Allah birkaç kavim helak etti sonra yeniden yarattı. Meselâ Nuh Kavmi’nden 15 kişi kalmıştı dünyada ama gene de yarattı. Tadmur Kavmi’nden birkaç kişi kalmıştı genede yarattı. Bir bakarsın mahveder, gene de yaratır. Allah’ın hikmetinden sual olunmaz. Yani kıyâmeti kimse bilemez, kim söylerse doğru değildir. Kur’an-ı Kerimde dağlar pamuk gibi dağılacak, denizler birbirine karışacak gibi rivâyetler var. Tabii bilmiyoruz biz. Meselâ Nuh Kavmi yoldan çıktığı için Allah onları su ile boğdu. Lut Kavmini helak etti, Tadmur Kavminin üstüne kayalarla ateş yağdırdı. Şimdi de insanlar yoldan çıkmaya başladı emniyet kalmadı, haysiyet yok, büyük- küçük kalmadı, utanma-ar duygusu kalktı. Meselâ yolda giderken iki bayan gördüğü zaman herkes bir tarafa çekilir erkek geçsin diye. Şimdi bayan yol vermiyor sürtsün diyor, ne olacak diyor umurunda değil. Eskiden otobüste bayanın yanında oturmazdık şimdi geliyor yanımıza oturuyorlar

serbest bir şekilde. Çarşıda ağzında sakızıyla, sigarasıyla geziyorlar. Bayağı bir değişim olmuş ama süresi neyse onu Allah bilir. Bir de biz küçükken büyüklerimiz bize anlatırdı: “Ard-u Ruba”ya da savaş olacak, kan dökülecek diye. Bizde soruyorduk “Ard-u Ruba”ya neresi onlar? Bize “Irak” diyorlardı. Bize öyle olacağını anlattır ve hakikaten de oldu ve şimdiye kadar da kan var. Benim aklıma gelenler bunlar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 90

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Cengiz Tamtamış, 33 yaşındayım. Mardinliyim, lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Esnafım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Benim bildiklerim dini şeylerdir. Meleğin Sûr’a üflemesiyle başlayacak ve kıyâmet kopacak. Dağlar tuz buz olacak. Yerle gök arasında Allah’ın izniyle hiçbir canlı kalmayacak. Bunun öncesinde bazı alâmetleri de var. Meselâ binaların yüksek olması, hem Mesih’in hem Deccal’in gelmesi, Deccal’in mağlup edilmesi, en sonunda Hakk’ın galip gelmesi. Mesih de Hz. İsa’dır. Gökyüzünden sonradan inecek. Benim bildiklerim bunlardır.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin iş yerinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 91

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Abdulkerim Avuk, 46 yaşındayım. Mardinliyim, lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Öğretmenim.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Bu konuda bizim bildiklerimiz sadece Kur'an-ı Kerim'de yazanlardır. Dabbetül Ard'ın ortaya çıkması, Hz. İsâ'nın dünyaya inişi. Bunların hepsi kıyâmetin alâmetleridir. Kıyâmetin başka alâmetlerinden bahsedecek olursak; Deccalin ortaya çıkması, insanların ona tâbi olması anlatılan bir hikâye. Meselâ Deccal olayına bakacak olursak: Deccal tek gözlü bir canlı, varlık olduğu söyleniyor. Ve özellikle geçmişte ölmüş insanların meselâ dedeniz ölmüşse ve siz onu görmek istiyorsanız size dedenizi karşınıza çıkaracak ve onunla konuşma imkânı bulabileceksiniz. Bu da şunu gösteriyor: İnsanların onun bir ilah, bir tanrı olarak göreceği ve ona tabi olacağı söyleniyor. Deccal'in uzun süre dünyada kalacağı, ona tabi olanların ahirette Cehenneme gideceğini çünkü ona inananların Allaha olan inançlarını yitirecekleri ifade ediliyor. Deccal en son anda kendisinin Deccal olduğunu fark edecek. Kendisi bilmeyecek Deccal olduğunu. Rivâyete göre elinin delik olduğu söyleniyor. Abdest alırken elinde suyun kalmadığını görecektir ve kendisinin Deccal olduğunu anlayacak. Tabi yaptığı işlerden pişmanlık duyacağı söyleniyor. Bu bir rivâyettir, hadislerle anlatılır kendisinin de Cehenneme gideceği söyleniyor.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmetin ne şekilde kopacağı çok net bir şekilde Kur'an-ı Kerim'de dile getiriliyor. İsrâfil'in "düdüğü" öttürmesiyle ölmüş olan insanların tekrar dirileceğini, canlı olanların kendi çocuklarını dahi anlamayacak şekilde her tarafın patlayıp dümdüz olacağını biliyoruz, okuyoruz ve dinliyoruz.

Anne şefkatini biliyoruz. Anne çocuğuna sahip çıkar ama kıyâmetin kopuş esnasında anne kendi çocuğunu dahi düşünmeyecek, kendisini düşünecek. İsrâfil'in Sûr'a üç tane üfleme şekli vardır. Birinci üfleşte kıyâmetin kopması, ikinci üfleşte insanların ölmesi ve üçüncü üfleşte bütün ölmüş insanların tekrar dirilmesi ve mahşer gününde bulunması. Ama bana soracak olursan insanın kıyâmeti kendisi öldüğü

zamandır. Ne şekilde ölüyorsa onun için kıyâmet odur diye düşünüyorum ben. Meselâ adam trafik kazasında ölmüşse onun için kıyâmet trafik kazasıdır. Yangında ölmüşse yangın anındadır kıyâmeti. Fırtınada ölmüşse fırtınada, uçak düşmüşse uçakta onun için kıyâmet odur bence. Ama Kuran ve hadislerde toplu ölümlerin gerçekleşmesi, dağların patlamaların olmasıyla, fırtınaların olmasıyla ve bu yüzden bu kadar büyük tufanların, fırtınaların, yangınların, meteorların düşmesi... Bunların olması neticesinde annenin karnındaki bebeğini bile düşünemeyeceği söyleniyor. Büyük bir ihtimal kıyâmet filmlerinde de tasvir edilen olayların çoğu biraz alıntı Kur'an-ı Kerim'den, hadislerden alıntıdan ibarettir. Oradakileri izlersen belki bir bakıma da olsa bazı bilgileri elde edeceğine inanıyorum. Benim anlatacaklarım bunlar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin çalıştığı okulda görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 92

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Bülent Tiryaki, 37 yaşındayım. 9 yıldır Mardin'de görev yapıyorum. Lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz

Bir okulda müdür yardımcısıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak, alâmetleri nelerdir?

Benim bildiğim ve Kur'an-ı Kerim'de geçen her şeyin tersine dönmesi olayı. Meselâ Müslümanlık öyle bir şey olacakmış ki gün gelecek kor alev gibi olacak; yani insanlar inanacak ama farklı şekilde âlem gibi. Erkekler kadın gibi, kadınlar erkek gibi olacak öyle biliyoruz yani. Bunlar alâmetleridir. Hatta Hz. İsâ'nın tekrar dirilmesi, Mehdi'nin gelmesi olayı ve ona kimsenin inanmayacağı olayı yani şu an gözükürde bir şey yok ama ileride bir zamanda kıyâmet kopacak. Kur'an-ı Kerim'de bizim inancımıza göre dünyanın sonu var. Aslında en baştan başlayacak olursak kişi öldüğü zaman zaten kendi kıyâmeti kopuyor; ama dünya dersin bence onu tam anlamıyla kimse bilemez.

Öyle bir belirtide şu an yok yani Kur'an-ı Kerim'de geçen ve duyduklarımıza göre de ileriki bir zamanda öyle bir belirti yok. Şu anki belirti ileride ne zaman olur onu bilemem yani.

Kıyâmetin koptuğu esnada ise bitki ya da suyun olmaması. Meselâ bunu bilimsel yolla anlatmak istersek Ozon Tabakasının delinmesi vesile olabilir. Dini olarak dersek kıtlıktır. Bu tamamıyla su anlamında da olabilir, tamamıyla toprak anlamında da olabilir. Artık o an insanların birbirini yemesi olayıdır. Meselâ Ecüc ile Mecüc vardı şöyle farklı söylentiler oluyor. Onların dünyayı yiyip bitireceği söyleniyor. Aslında yiyip bitirme olayı değil belki de bir doğa olayıdır. Yani ya tamamen dünya su ile kaplı olacak ya da tamamen toprak olacak, su kalmayacak. Yani insanların yoklukla imtihan olması ve daha sonra büyük kıyâmetin kopmasıyla dünya son bulacak ve insanoğlu bitecek. Benim anlatabileceklerim bunlardır.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin çalıştığı okulda görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 93

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Hasip Durgay, 53 yaşındayım, Ömerliliyim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

İnşaatta çalışıyorum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir, kıyâmet nasıl kopacak?

Ben Kur'an okumamışım, âlim de değilim ama duyduklarım diyorlar ki: Hz. İsa Şam'a inecek, Hz. Mehdi inecek. Hz. Mehdi İsa mıdır, değil midir bilmiyorum ama âlimler öyle şeyler diyorlar. Deccal inecek. Bence Deccal şimdi var bu para, pul peşinde koşanlardır. Hz. Mehdi'ye tabi olanlar kurtulacak, Deccal'e bağlı olanlar Allah

korusun işleri zordur. Bir de duyduğuma göre Güneş batıdan doğacak. Benim hocalardan, âlimlerden duyduklarım bu kadar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 94

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Ata Alparslan, 50 yaşındayım. Mardin Şenyurtluyum. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

İş-Kur'da geçici işçi olarak çalışıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Cenab-ı Allah insan toplulukları olsun, bitki örtüsü olsun, hayvanlar olsun yaratmış ve emretmiştir toplu şekilde yaşayın diye. Ama insanlar dinlerini tam anlatamıyor. Meselâ Müslümanlar Müslümanlığı ya da Musevi biri Museviliği tam anlatamıyor. Hristiyanlıkta da aynı. Yani bütün dinler halen daha birbirini tamamlayamıyor. Yani din adamları kendi menfaatleri doğrultusunda anlatıyorlar. Bazıları namaz kılıyor, oruç tutuyor, Kur'an okuyor ama Allah'ın emrettiği şekilde yapmıyor zekâtını vermiyorlar. Benim yaşım 50 ama ben Müslüman olmama rağmen Müslümanlığı tam yaşayamadığıma inanıyorum. Allah'a saygım sonsuz, Peygamber'e saygım sonsuz, Kur'an a tam sonsuz; ama insanlar olsun, imamlar olsun, bazı şeyhler olsun onlara güvenmiyorum. Kıyâmetin alâmetleridir bunlar. Ayrıca Cenab-ı Allah Kur'an'da da Yasin'de söylüyor: Ey insanoğlu! Bu dağlara, taşlara bakın bunların hepsi sizin ecdatlarınız, kavimleriniz. Zaman gelecek kendi ellerinizle, kendi bilginizle kendi sonunuzu hazırlayacaksınız. Bakıyorsunuz bazıları atom bombası üretiyor ya da bazıları denizaltılarını uranyum ile çalıştırıyor. Japonya, Çin, Rusya gibi ülkeler yapıyor şimdi. Türkiye'de de iki santral yapılacak atom üzerine ve bu şekilde insanlar kendi sonlarını hazırlıyorlar.

Allah dört kitabında da onu söylüyor. Diyor ki kendi ellerinizle kendi sonunuzu hazırlayacaksınız. Meselâ bir atom bombası 17 milyon ya da 20 milyon kişiyi öldürebiliyor. İşte insanlar kendi çıkar ve menfaatleri için kendi sonlarını hazırlayacaklar. Bu süre yüz yılda olabilir, on yıl da olabilir, beş yüz yıl da olabilir. İnsan toplulukları ister Müslüman olsun ister Gayrimüslim olsun kendi sonlarını kendileri hazırlayacaklar. En sonunda Allah “kun fe ve yekun” diyecek ve toprak dümdüz olacak, insanoğlu yaşamayacak. Benim bildiklerim bunlar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin çalışma ortamında gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 95

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Cemil Akdemir, 35 yaşındayım, Ömerlilliyim. İlkokul mezunuyum,

Ne iş yapıyorsunuz?

Demirciyim.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

İsâ Mesih gelecek, günümüzde yaşanmamış zorluklar yaşanacak. Depremler, kıtlıklar, iki ülke birbirine savaş açacak. Krallık krallığa karşı savaş açacak, baba ve anne oğlunu ölüme terk edecek gibi zorluklar olacak. Bunlar kıyâmetin alâmetleridir. Yavaş yavaş, kademe kademe gelecek olan şeylerdir.

Kıyâmet nasıl kopacak?

O zamanlar imânlılar sayesinde kısaltılmamış olsaydı diyor onlar bile kurtulmayacaktı. Yani imânlı insanlar sayesinde o günler biraz daha kısaltıldı. Meselâ kutsal kitap İncil’de diyor ki: Kış gününe denk gelmesin kaçışınız. Çok zorluklar gelecek. Emzirenler için diyor ki: Vay onların haline! Ya da bebek bekleyenlerin. Bir de diyor ki: Dağda olan evinden bir şey almaya gelmesin ve İsâ Mesih’in gökten şimşek gibi geldiğini göreceksiniz kıyâmet anında. Vahiy’de

canavarların olacağı, meleklerin olacağını ve onlarla savaşılacağını anlatıyor. Yani şeytan da o an elinden geleni yapacak. Ejderhalar olacak, yılanlar olacak bunlar Vahi’de bahsediliyor. “Vahi” son demektir. Benim bildiklerim bu kadar.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin çalışma ortamında görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 96

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım İbrahim Elişan, 75 yaşındayım, Ömerli Kocaköylüyüm. Okuma yazma ve Türkçe bilmiyorum. (Görüşme birebir tercüme şeklinde gerçekleştirilmiştir.)

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçiyim.

Kıyâmet nedir?

(Tercümanın ağzından) Kıyâmetle ilgili hiç kimse hiçbir şey bilemez. Hepsi yalandır. Onu ancak Allah bilir ben bir şey söylesem günahdır; küfre girer.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişimin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 97

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Hıdırkaya, 75 yaşındayım. Ömerli doğumluyum. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Müteahhitlikten bağ-kur emeklisiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Yarın kıyâmet kalkarsa insan yanında sadece doğruluk, namaz, yalan söylememek, iyi ticaret yapmak kıyâmete götürülecek şeyler bunların hayrıdır. Ama kıyâmet kalkarsa ve sen bişey götüremezsen ateşin kapısı açıktır diyor. Kıyâmet Allah'ın bir hikmetidir. Kıyâmet koparsa Güneş doğudan batar ve Güneş doğudan battığı zaman tövbe kapısı kapanmış oluyor.

Derleme Ortamı

Görüşme köy kahvesinde gerçekleşmiştir.

Kaynak Kişi 98

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Ali Altındağ, 78 yaşımdayım. Mardinliyim. 10 çocuk babasıyım. 45 tane torunum var. Okula gitmedim. Okumam yazmam var.

Ne iş yapıyorsunuz?

Bağkur emeklisiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Ben Hacıyım. 2 sefer Hacca gittim. Biz hepimiz Müslümanız, hepimiz kardeşiz. Allah şahittir, Allah şahittir, Allah şahittir. Allah'tan başka hiç kimse hiçbir insanın zararını istemiyoruz. Devletimiz Ya Rabbi! Ya Rabbi eksik olmasın! Allah bize yani şeyler göstermesin. Suriye'deki gibi başka devletlerdeki gibi... Yani bizim Allah'tan temennimiz odur. Kıyâmet günüyle ilgili ben Kur'an okumamışım bir. Yani biz cahiliz. Temennimiz Allah'tan budur ki herkes ki Allah'ı tanıyacak bir Müslüman olarak. Başka ne diyeceğim sana.

Kıyâmetle ilgili büyüklerinizden neler duydunuz?

Ne anlatacaklar. İmanını götüren insan inşallah Cehenneme gitmez. Ama imân lazım. Müslüman'ın şartı beştir. O beşi nedir? Hepimiz biliyoruz Allah'a şükür. O şartları yerine getirmek şartıyla namaz kılmak, zekat vermek, hacca gitmek, şunu bunu, hakkıyla yaparsa yapsın. İnşallah kaybetmez fesatlık yapmazsan.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Onu Allah bilir. Ne gibi belirtileri var kimse de bilmez. Ne ben biliyorum ne kimse de kıyâmetin ne zaman kopacağını bilmez. Alâmetler zaten bellidir bak. Hepimiz görüyoruz. Bütün Müslümanların arasından bak, bu fesatlık bu şeyler kalkması gerekiyor. Allaha şükür ne yaparız, elimizden ne gelir. Vallah elimizden iyilik de, ne gelirse elimizden Ya Rabbi, biz senin karşında tövbekârız! Bozukluk yapmamışız ve yapmayacağız. Ve Allah'a şükür kıyâmetle bir ilgimiz yok. Çünkü Kur'an okumamışız, bir şey okumamışız. Kusura bakmayın.

Derleme ortamı

Görüşme köy kahvesinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 99

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Sabri Batur, 80 yaşında Ömerli doğumluyum. İlkokul mezunuyum. Ömerlide ikamet ediyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Milli Eğitim'de hizmetliydim emekli oldum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Şimdi alâmet olması şöyle: Hâya kalmamış, utanma kalmamış, kadınların yüzünde utanma kalmamış. Görüyorsun meselâ dinimiz bunu kabul etmiyor. Değil mi? Hepimiz bacılarımız var kızlarımız var. Fakat bakıyorsun, baş açık. Yani alâmetlerin birincisi budur. İkincisi gökdelenler, gökdelenler ikincisi. O da ikinci alâmet. Ve inanmak; birbirimize inanmak kalmadı. Yani huzur kalmadı. Yani ben şimdi konuşuyorum; fakat fikrim başka yerde. Kimse kimseye inanmıyor. Yani şimdi bir âlim, inanın konuşsa belki aciz oluyoruz. Bir tane film çıksa bütün millet gözü açık bakıyor. Yani huzur içinde kalmayan bir Müslüman, kıyâmet alâmeti budur. Kimse kimseye inanmıyor ki. Allah için söylesen bak, bakıyorsun başka yöne çekiyorlar. Yani

alâmetlerden biri hâya kalmamış. Birincisi budur, utanmak kalmamış. Kadınların yüzünde hâya kalmamış. Hepsi değil bazıları. Kızlar geçince gözünü kapatacak değil ki, yani Müslümanların kızlarıdır, Müslümanların kadınlarıdır. Gökdelenler ikincisi, gökdelenler. Uçaklar kamyonlar yoktu eskiden. Dabbet'ül Ard'da böyle bir şey. Peygamberimiz bu şeyler zamanında böyle demir yolu yoktu, uçak yoktu, araba yoktu, alâmetler ben zannediyorum okumamışım ama arkadaşın dediği gibi (Kk98) Kur'an okumamışız. Yani Dabbet'ül Ard yani bu uçaklar, arabalar ve hâya gökdelen...

Kıyâmet nasıl kopacak?

Hz. Peygamber zamanında dedi: "Kısadır" fakat bu hiç kimseye dememiş filan zamanda olacak. Şimdi diyecekler Hecüc ve Mecüc var ya onlar gelecek.-Allah göstermesin-. Afedersin, Cennet ve Cehenneme inananlar Allah bize o günleri göstermesin. Açlık gelecek ondan sonra. Hz. İsa gelecek Şam'a inecek. O vakit orada ezan okunacak. Ondan sonra 40 sene dediklerine göre 40 sene diyor, bütün millet hidâyete girecek. Ondan sonra kıyâmetin alâmeti çok. Allah bizi muhafaza etsin. Vallahi ben bunu biliyorum.

Derleme ortamı

Derleme köy kahvesinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 100

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Kemal Hamidi, 60 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak köyündenim. İmam Hatip Lisesi mezunuyum. Açık öğretimden ilahiyat bölümüne devam ediyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Resmi görevli imamım.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet günüyle ilgili tabii ki Cebrail Alayhüvesselam, Peygamberimiz'e sormuş: Kıyâmet günü ne zamandır, ne zaman kopacak? Peygamberimiz demiş ki: Soran, cevap verenden daha iyi bilir. Yani onu gizlemiş; yani onu ancak Allah bilir. Yalnız kıyâmetin alâmetleri vardır. Hem büyük alâmetler hem de küçük alâmetler... Tabii ki daha çok çok alâmetler çıkmış yalnız daha büyük alâmetler çıkmamıştır.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Küçük alâmetler demiş ki insanlar diyor ki, insanların kalplerinden diyor ki: "O rahmet çıkacak." Diyor ki: "Hüküm veren hâkimlerin kalplerinden adalet kalkacak." Diyor ki: "Kadının iffeti -diyor ki- kalkacak". Yani diyor ki erkek erkekle kadın kadınla yani giyim olarak ha. Kadınlar erkeğin kıyafetini giyecek erkekler de kadınların kıyafetlerini giyecek. Bir de diyor ki: O ne kadar fakir insanlar vardı, çobanlar vardı onlar da başlayacaklar binalar yapmaya ve birbirleriyle yarış halinde olacaklar. Binalar yükseltecekler. Diyor ki: Bereket yerden kalkacak. Bereket, bunlar tabii ki küçük alâmetlerdir.

Büyük alâmetler daha gelmemiş. Büyük alâmetler diyor ki ne zaman Güneş batıdan doğarsa, o zaman kıyâmet kopacak. Ne zaman ki diyor ki Dabbet'ül Ard diyorlar ona, Dabbet'ül Ard; o da o da kalkacak. O da tespit edecek kâfirlerle Müslümanları birbirinden ayıracak. Tamam mı? Velhasıl bunlar vardır yani biliniyor. Ne zaman kopacağını ancak Allah bilir.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kopuş şekliyle diyor ki öyle diyor ki "Yevme teşakkakul ardu anhum sirâa zâlike haşrun aleynâ yesîrun." Bu Kur'an-ı Kerim'in âyetidir. Diyor ki: "Yer sallandığı zaman." Yeraltından bulunan her şeyin hepsi dışarıya fişkıracak. Yani yeraltında bir şey kalmayacak. İnsanlar diyecekler nedir bu. Herkes koşturacak. Bütün ne varsa yer altında hepsi zuhur edecek kalkacak. Ve insanlar koşacak o şeyden ötürü hatta diyor ki: "Anne dahi yavrusunu orada bırakıp kaçacak herkes kendi işiyle meşgul olacak." Kimse kimseyi, kimse kimseyi (gülüyor) gidip savunamaz herkes kendi derdiyle meşgul. Budur! Ve tabii ki çok şey var alâmetlerle ilgili çok şeyler var. Sayamayız yani. Son olarak söylemek istediğim; Allah bütün Müslümanlara muhabbet versin, kardeşlik

versin. Bu Hz. Peygamber ve Kur'an'ın yolunda gitsin. Allah doğru yoldan şaşırmasın. Herkese merhamet dilesin. Ancak biz birbirimize merhamet edeceğiz ki Allah da bize merhamet edecek.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı camidir.

Kaynak Kişi 101

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Nazmi Başak, 37 yaşındayım. Savur Başkavak Köyündenim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Bakkalım.

Kıyâmet nedir?

Valla kıyâmet gününde hocamız benim hocam ne düşünüyorsa ben de aynen onun gibi düşünüyorum. Sen benim düşüncemi soruyorsan, meselâ şöyle bir durum var. Kıyâmet meselâ koparılacak zamanı gelince. Allahu Teâla tabii ki o bilir. Bu bir! İnsanlar nasıl meselâ öldükleri... Her bir mezardan en azından kırk bin kişi çıkacak. Doğru mudur? Yav meselâ yani bir herkes kıyâmet gününde yani (gülüyor) benim bildiğim budur hocam. Kıyâmet günü bütün insanlar herkes zaten kalkıp aynen oldukları gibi hesap şeyine gidecekler. Vallahi düşüncem budur.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kafamda şöyle bir şey var. Hepsi her şey bütüüüüüün yerle bir olup. Bütün canlılar ölecek. Tek bir canlı kalmayacak. Bütün canlılar ölecekler bu kesindir. Deprem şeklinde mi olur bilmiyorum. Belki daha beteri olur. Depremden daha beter olacak çünkü bütün şeyler birbirine yapışacak. Bütün duvarları hepsini üst üste ama deniz gibi düz olacak. Evet bu kadar.

Derleme ortamı

Köy camisinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 102

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmim Arif. 47 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köyündenim. Endüstri meslek lisesi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Memurum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

İnan zihnimde kıyâmetle ilgili bir şey yok. Yanımdaki arkadaşına yönlendireyim sizi.

Derleme ortamı

Köy kahvesi.

Kaynak Kişi 103

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ali Mencioğlu, 27 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köyündenim. Ortaokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçiyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetin nasıl kopacağını ancak Allah bilir. Nasıl olacağını ancak Allah bilir. Nasıl kopacağını biz nasıl bilelim. Kıyâmet esnasında dünya dümdüz olacak. Alâmetlerle ilgili bilgim yok.

Derleme ortamı

Köy kahvesinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 104

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Abdulkadir Baytak, 74 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köyündenim. İlkokulu dışarıdan bitirdim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Emekliyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Vallahi kıyâmet gününü ancak Allah bilir. Ne için soruyorsunuz bilmiyorum kıyâmet gününü. Şöyle diyorlar, kıyâmet günü şeyden Güneş şeyden batıdan çıkar. O bir. Başka... Ne sayayım (gülüyor).

Vallahi aklıma başka bir şey gelmiyor. Ne düşüneceğim ki? Anlatılanlar aklıma gelmiyor. Yani böyle diyorlar: “Kıyâmet günü Güneş batıdan çıkacak.” İşte bunlardır düşüncem. Yalan söylemek ayıp gelir.

Derleme ortamı

Görüşme köy kahvesinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 105

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mecit Gül, 71 yaşındayım. Savur Başkavak Köyündenim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçiyim

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet gününü ancak Allah bilir. Bu bir! İkincisi kıyâmet günü olduğu zaman bütün dünya dümdüz olacak. Tamam mı? Ne dağ kalır, ne bir şey kalır. Aynı elim nasıl öyle olacak. Bütün denizler her şeyler bir olacaklar, kaynayacaklar. Başka ne olacak daha bunlar olacak.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Biz onun alâmetlerini bilmeyiz.

Derleme ortamı

Köy kahvesi.

Kaynak Kişi 106

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmimi ve kimlik bilgilerimi vermek istemiyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

İşte o zaman bir rüzgâr kalkar, bütün dünya dümdüz olacak. İşte o zaman rüzgâr kalkar bütün dünyayı dümdüz edecek, hiçbir şey kalmayacak. (Dışarıdan biri sorar o zaman biz ne olacağız). O zaman nerden bileyim biz ne olcaz. Biz bilmiyoruz ki ne bilelim. Kıyâmet rüzgârla olacak.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 107

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Bekir Öncel, 1977 doğumluyum. Doğma büyüme Başkavak Köyündenim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçiyim.

Kıyâmet nedir?

Vallahi bizim bildiğimiz tabii ki... Allah'tan başka kimse bilmez kıyâmet ne zaman kopacak. Yalnız, alâmetleri mevcuttur. Meselâ denizler kaynadığında, dağlar dümdüz olduğunda, efendime söyleyeyim meselâ Güneş ters doğduğunda. Meselâ Güneş doğudan doğmayacak; batıdan doğacak. Öyle alâmetler var yani. Kitaplarda falan okuyoruz. Tabii ki Allah'tan başka kimse bilmez ne zaman kopacağını.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Yani Zilzela Suresinde bazı âyetler mevcuttur. Tabii ki Kur'an-ı Kerim de haktır. Kıyâmet zelzeleyle kopacak. Zelzele olacak. Sular birbirine karışacak. Dağlar dümdüz olacak öyle bir rivâyet var yani. Ama ne zaman olacağını Allah'tan başka kimse bilemez.

Vallahi bilgimiz dışında bir şey eklemek yanlış olur. Duyduklarım var meselâ Deccal de sözde incekmiş. Öyle bir söylentiler var ama herkes kendi dinine göre inançlıdır. Herkesin fikrine de saygı duymak zorundayız. Velhasıl böyle de yaşayıp gidecez ömrümüzün yettiği kadar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 108

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ali Fidan, 62 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köyündenim. İlkokul terkim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilik ve odunculuk yapıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

(Gülüyor). Vallahi bilmiyorum. Yav bak biz bu dünyaya gelmişiz. Tabii melekler bize soracaklar çünkü bize vermiş hem göz yani Allah'ın fotoğrafında güzel çıkmışız. Yani bunu hiç unutmayacağız. Tabi ölürken bize diyecek ne yapmışsınız siz. Bize soracak orda hesabımız var.

Bak okul okusaydım, ben bilecektim. Ama bir şey okumamışım ha. Okumamışım ben. Bize anlattılar fakat bir kelimesini biliyorsam bir kelimesini bilmiyorum. (Bak bunların hepsi gülüyor, yanındakileri gösteriyor). Mademki bana güldün hocam bu da söylesin. (Yanındakiler: belki televizyonculardır). Heyecan oldum onun için bilmiyorum. Ben yalan söylemiyorum; atmıyorum ben. Yani Allah birdir, benim kelime birdir inşallah.

Derleme ortamı

Görüşme köy kahvehanesinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 109

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Özel, 1951 doğumluyum. Doğma büyüme Savur Başkavak Köylüyüm. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ticaretle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Şimdi başımıza dert açmayalım (?). Şimdi ben o kadar bilgili değilim bu konularda. Okumuşluğum var bakarsın bir yerlere düşüyor internete falan düşüyor. Benim anladığım hem Kur'an-ı Kerim'de hem hadiste öyle buyuruyor Peygamber Efendimiz (S.A). Kıyâmet günü cuma günüdür. Cuma günü çok merhemetli bir gün yani Allah'ın rahmeti çok bol olduğu için cuma günü millet insanlar yani canlılar helake gitmesin diye cuma gününü tayin etmiş. Cenab-ı Zülcelal, Allah u Teâla onun için yani

her günün bir şeyi var. Cuma günü onun için demiş: “Cuma günü, cumaya tertemiz gidin, yıkanın, sünnettir.” Cumaya temiz gidin de tövbe alın bakarsın kıyâmet koptu belli olmaz öyle bu cuma gününün anlamı bu. Yani bir haftanın sınava geçişidir. Bir haftayı geçiriyorsun hataların varsa büyük hatalar demiyorum. Allah u Teâla diyor ki: “Cuma günü kim benim kulumdan temizleniyorsa o niyetle cumaya gidiyorsa ben onun ufak hatalarını hepsini affediyorum.” İşte kıyâmet günü cuma günü olacak.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Âlâmetleri bellidir. Ben şimdilik hiçbir alâmet görmüyorum. Diyor ki: “Bereket kalkacak.” Bakıyorum bugün maşallah dünyanın bereketi var her yerde. Öyle değil mi? Bir tanesi ortaya çıkmış. Bir tane örnek vereyim. Eskiden geliyordun yanıma eğer birkaç kuruşum var. Allah rızası için sana 100 lira, 200 lira, 1000 lira yani hayr u hasena yani, Allah için borç. Şimdi çok afedersin ben demiyorum herkes, herkes Deccal olmuş. Herkes deyince herkese diyemiyorum. Yani sen benden biraz para istiyorsun borç. Yani dünya hali ben sana para vermiyorum. Ya dolar verecem; ya euro verecem. (Dışarıdan müdahale edilir: yani Deccallik bu mudur?) Evet Deccallik budur. Deccalin sofrası gelmiş kesinlikle. Ona Deccal’in sofrası gelmiş. Deccal’in sofrası gelmeseydi insanoğlu bakıyorsun hiçbir evre düşünmeden hiç Cehennemi ahireti düşünmeden her tarafını açıp...Açık ne demek ya! Allah u Teâla emretmiş hele kadınlar diyor ki:“Eğer bir saç dışarıdaysa Cehennemliktir.” E bugün saç mı kaldı, omuz mu kaldı, her tarafı çıplak. Herkes demiyorum. İşte bunlar alâmetler çok. Hâya az. Yani utanma az kalmış. Belki bilmiyorum hatırlıyorsunuz, hatırlamıyorsunuz. Ben.. Şu benim oğlum. Babam sağken 3-4 tane çocuğum oldu utanıyordum çocuğumu alacağım elime. Almadım. Babam annem sağken hiç almadım. Onlar büyüttüler. Yani o kadar terbiye vardı; o kadar hâya vardı. Yani utanıyordum babama karşı kendi ciğerimi elime alayım. E şimdi öyle değil kardeşim. Bakıyorum benim oğlum dün doğurmuş yani misal veriyorum dün. Bakıyorum oğlum bebeğin yanına böyle eğiliyor oynuyor. (kahkahalarla gülüyor). O nerdeeee, bu nerde!

Eğer şimdi size güzel bir örnekler vereyim. Beni konuşturdunuz. Şimdi diyor ki Allah u Teâla her an tövbe istiğfarınızı getirin. Yani Peygamberimiz (S.A) o kadar o

kadar Allah'ın yarattığı en kıymetli varlık. En kıymetli mahlukatları günde 70 kere istiğfar yapıyor. Ya Rabbi! Estağfurullah ya! Değil mi? Yahu bizim aklımıza istiğfar belki bir haftada bir kere geliyor. Misal veriyorum ha yani sana bana demiyorum. Her an için tövbe istiğfarı getirin. Ne zaman kopacağı belli değil. Yani kıyâmetin ne zaman kopacağını. Eğer Güneş batıdan doğarsa (heyecanla söylüyor). Ne tövbe de kabul olur. O zaman diyor ki Bismillahirrahmanirrahim. “İzâ zulziletil ardu zilzâlehâ.” O yer sallanacak, insanlar birbirine bakacak. Ne oldu ya? Felaket ne oldu? Gücünü o zaman verecek dünyaya. O zaman tövbe de kabul olmuyor. Madem ki bizim aklımız var Elhamdülillah ben demiyorum herkes kendi kafasını secdeye versin, ibadet yapsın öyle dememiş Allah u Teâla. Ben o nefse zorluk vermiyorum. Kolaylık veriyorum. Gücü yettiği kadar beni hatırlasın. Yani bilsin ben Rabbim. “Le İlahe İllallah Muhammeden Resulullah.” Eğer biz ufak bir kuluz yani. Yani bunları yerine getirmezsek niye. Bugün varımız; yarın yokuz. Ama orada hesap verilecek. Kesindir o. Allah hepimizi affetsin.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin iş yerinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 110

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Şerif Ergin, 46 yaşındayım. Mardinliyim. Lisans eğitimimi yarıda bıraktım.

Ne iş yapıyorsunuz?

Tekstil işiyle uğraşıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Benim görüşüme göre yani bu benim görüşüm. Normalde belli patlamalar olacak. Komple patlama yani... Gökyüzünde komple patlama olacak. O şekilde her yer yerle bir olacak yani.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Alâmetleri pek bilmiyorum. Ama Güneş de döne döne; ne olur sürtüne sürtüne aşınacak bir süre sonra. Ondan sonra patlamalar oluşacak.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin arkadaşının iş yerinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 111

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Mehmet Ergin, 76 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köylüyüm. Okula gitmedim. Okuma yazmam var.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçilikten ve Almanya'dan emekliyim.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet günü bir insanın Cenab-ı Allah'ın. Ne zaman kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah'tan başka hiç kimse bilemez. Bir. İkincisi, kıyâmet günü zaten Cenab-ı Allah'ın ne zaman insanın günü bitti mi zaten onun kıyâmeti kopmuştur. Öldü gitti, kıyâmet diye bir şey yok. İkincisi çünkü Peygamberimiz (S.A) kıyâmetin ne zaman kopacağını da o kendi bizzat kendisi de diyemedi. Dedi ki: "Allah'tan başka ne kadar zaman olduğu bellisiz." Bir insan bir kavim Lut Kavmi gibi Allah'a karşı isyan edenlerinki gibi Meselâ Allah'ı hiç tanımazlar haşa. Hiçbir insana karşı rahmetleri olmaz. Hiçbir insanlara karşı bir ibadet bir doğruluk, insaniyet olmazsa; dikdatörlük yolu üzerinden gidersenler Cenab-ı Allah'ın onlara illaki bir zulmü verir. O zulüm verilince ne oluyor? Lut Kavmi gibi onları alt üst edebiliyor. Amma savaş, amma deprem, amma sel, amma illaki bir şey başlarında kopattırır. Bir insanın; Allah'ı tanıyan bir insanın kalbinde rahmet de olur, saygı da olur, sevgi de olur. Bir insan Cenab-ı Allah'ın diyor kalbinde rahmet olmayınca saygı da olmaz, rahmet de olmaz, tanıma ve tanıma da olmaz. İlk önce kişi zaten başlangıcı ordan başlar. Zaten onların gayeleri bu. Şimdi Cenab-ı Allah'ın gayeleri bu. Bir insanın Allah'ın yolu... Gayri müslimler diyorlar haşa, haşa İsâ Allah'ın oğludur diyorlar değil mi? Ama haşa Yahudiler de

diyorlar Musâ Allah'ın oğludur diye. Ama hâşa öyle ki Cenab-ı Allah'ın İsâ Aleyhisselam'ın kaç târihinde dünyaya geldi. Meselâ 2014 kabul et değil mi, zaten Hz.İbrahim Aleyhisselam gibi yüzlerce peygamberler var ama belli peygamberlerden 25 tane peygamber var. Ama geri kalanları 4 tane de var. Kitap üzerinden Cenab-ı Allah'a inmişler. Hz. Musâ Aleyhisselamın Tevrat; İsâ Aleyhisselamın İncil; Davud Aleyhisselamın Zebur; Peygamberimiz Muhammed Mustafa (S.A)'in de Kur'an. Ama Kur'an demek "Furkan" diyorlar. Biz Kur'an diyoruz ama "Furkan"dır diyor. "Furkan" diyor daha dünyaya Adem Aleyhisselam'ın Cenab-ı Allah topraktan yaratıldığında ama bizim Peygamberimiz (S.A) demiş ki: "Ama insanları yarattığından, ne zaman geleceğini o da bellisiz." Cenab-ı Allah'ın kavimleri gele, gele, gele Peygamberimiz gelinceye kadar o zaman onları üzerinden inmiştir. Kur'an-ı Kerim âyet âyet Peygamberimiz (S.A)'e , âyet âyet inmiştir. Yani bir günlük iki günlük onun lafı bunun lafı öyle bir şey söz konusu değil. Okuryazarlığı bile yoktu. Bizim o zaman Peygamberimiz (S.A) hiçbir târih, hiçbir okuryazarlığı bile yoktu. Cenab-ı Allah'ın önünden yarattığının o ana kadar, âyet, âyet; harf, harf onun yanındaki katipler yazmışlar. Tek bir harf üzerinde bile yanlışlık olmamıştır şimdiye kadar. Hiç kimsenin de tek bir harf bile değiştirmeye gücü yetmez. O kadar âlimler geliyorlar. Depremler oluyor, Gayrimüslimler üzerlerine gidiyor. Yüzbin türlü tuzaklar kuruyorlar. Ama Kur'an-ı Kerim'den bir kelime bile değiştirmeye güçleri yetmiyor.

"Fe mey ya'mel miskale zerratin hayray yerah. Ve mey ya'mel miskale zerratin şerray yerah." Soru gününde ne kadar iyilik yapmışsan Allah onu da görür. Yanlışlık yapmışsan onu da görür. Bunu bildiğimiz halde, buna inandığımız halde, gözümüzle de gördüğümüz halde bir saniyede rahmeti kovduk gitti. Doğru mu yanlış mı?

Derleme ortamı

Görüşme köy kahvehanesinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 112

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Zeki Bayram, 75 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köylüyüm. Okuma yazma bilmiyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çiftçiyim.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Tercüman: Her mezardan 70.000 kişi çıkar. Kıyâmet günü gözler tepede olacak. Anladın mı? Başka ne söyleyeyim. (Yanıdakilerle Arapça konuşuyor.) (Tercüman: Münafıkların gözleri tepelerinde olacak, dizlerine kadar çamura batacak. Ermişlerin iyi niyetli olanların Salih olanların gözleri yerlerinde olacak) O kadar.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet gününün işaretleri var. Deve iğnenin deliğinden geçecek. Kıyâmet günü Güneş batıdan doğacak. Kıyâmetin kopması Allah'ın emri bir saniyedir. Dağ mağ kalmaz düz olur. Dümdüz olur. Yani Allah'ın emriyle kimse karışamaz. Yani o ne derse aynı saniyede olur. Yani "taluk maluk" onun yanında yok (taluk=erteleme demek). (gülüyor).

Derleme ortamı

Görüşme köy kahvehanesinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 113

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Abdulhalim Hamidi, 80 yaşındayım. Savur Başkavak Köyündenim. Medrese eğitimi ve ilkokul eğitimi aldım. Aynı zamanda Kur'an, tefsir ve hadis eğitimi de aldım.

Ne iş yapıyorsunuz?

Medrese hocasıyım.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet gününün şeyleri vardır işte, alâmetleri yani. Bazıları olmuş, bazıları da olmamış daha.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Bunlaaaar... Şeyler, kadınlar onlar da efendime söylüyeyim sigara içecekler. Ondan sonra efendime söylüyeyim başkalarıyla oturup kalkacaklar. Kalkıyorlaaar. İşte bunlar alâmetleridir. Bu alâmetler de, kıyâmet gününün alâmetleri de işte ııı şeyler bunlardır işte.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kopacak işte. Kopacak (gülüyor.) Hepsi Allah Hazretleri tarafından onların hepsi ölecekler. Herkes sorguya çekilecek. İyi olanlar Cennete, iyi olmayanlar da Cehenneme. Budur işte. Hava kalkar, hava kalkar şey rüzgâr. Rüzgâr olur ondan sonra şey yağmur ondan sonra işte bunlar kalkar. Ondan sonra insanlar ölürler.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin öğrencilerine ders verdiği mekânda gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 114

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Selman Hamidi, 31 yaşındayım. Doğma büyüme Savur Başkavak Köylüyüm. Yüksek lisans mezunuyum. Türk Dili ve Edebiyatı bölümü mezunuyum. Şu an doktora hazırlanıyorum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Yerel gazetelerde köşe yazarlığı yapıyorum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet halk arasında biraz daha farklı yorumlanıyor. İnsanların inançları üzerinde, sürekli kendi hayalleri üzerinde sürekli kendi kattıkları şeyler var. Kıyâmet aslında şöyle söyliyeim; kimi insanlar şöyle söylüyor. Gerçekten büyük bir dalgalanma olacak. İşte dağlar, tepeler bir taraftan deprem bir taraftan fırtına yağmur, bir taraftan işte fiziki olayların başlaması... Bir taraftan da alâmet olarak da şey diyorlar meselâ diyorlar ki: “İşte dünyanın yönü değışecek. Güneş de batıdan doğacak, doğudan batacak.” -İşte insanlar nasıl söyliyeim- “Apartmanlar dikecek. Ondan sonra kadınlar - nasıl söyliyeim- daha fazla açık saçık gezecek.” Tabii bunlar aslında şu olarak görünüyor, bu sembol olarak görünüyor. Ben bunları pek fazla şey yapmıyorum, önemsemiyorum. Yani insanlar çok bozulacak derken artık düzen kalmayacak. Düzenin kalmadığı bir yerde bozulma hemen hemen kaçınılmazdır. Diyorlar ki tabii büyük âlimler de ilahiyat profesörleri de dâhil bunu belirtmiştir. Güneş batıdan doğacak. Normalde bizim inanışlarımıza göre gerçekten batıdan doğacak. Batıdan doğacaksa zaten bütün dünyanın fizikî kuralları değışmiştir. Ve bir astro, bir taş uzay taşı olsun bir şey olsun, bir meteor taşı olsun bunlardan biri dünyaya çarpacak, parçalanacak fizikî kuralların değışmesiyle. Bazı âlimler de bunun manevi olarak hani maddeye bakmaksızın birazcık da sembolleştirerek anlatmışlar işte nedir, eskiden ilim Güneş olarak kabul edilmiştir. İlim doğu da vardı. İlim doğudaydı dolayısıyla Güneş doğudan doğuyordu. Şimdi ise teknoloji olsun ilim olsun her şey olsun batıdan doğuyor. Batı’da var her şey. Yani teknolojik gelişmelerin hepsini batıdan alıyoruz. Bütün her şeyi batıdan alıyoruz. Böylelikle nedir, batıdan doğuya ilim geliyor. Bir nevi kıyâmet alâmeti diyorum. Ha fizikî olarak olacak mı olursa bile zaten fizikî olarak olması demek, zaten dünyanın yerle bir olması demektir. Ben bu şekilde inanıyorum. İkincisi hani diyorlar ya kadınlar işte şu olacak çıplak gezecek, işte insanlarda gurur kalmayacak, merhamet duygusu kalmayacak. Zaten böyle bir dünya için kıyâmet kaçınılmazdır çünkü kıyâmet demek her şeyin sonu demek her şey bitmiş demek. E bunlar da dünyada yeryüzünde oluyorsa zaten insanlarda merhamet duygusu kalmıyorsa, insanlar inançlarını şeylerini iyi yaşayamıyorlarsa, birbirlerine güven duymuyorsa bu kaçınılmazdır zaten. Birbirlerini öldürecekler işte nasıl söyleyeyim kendileri kendilerini yok edecekler. Bir tane şey vardı ...yazar vardı diyordu ki işte üçüncü dünya savaşı teknolojinin en iyi, en iyi, en güzel silahlarıyla yapılacak ama

dördüncü dünya savaşı öyle değil taş ve sopayla yapılacak. Bu şekilde belirtiyordu. Ben de birazcık daha bundan yanayım çünkü insanlar giderek teknolojiye bu kadar ağırlık verdikleri zaman birbirlerini yok edebilecek seviyeye geliyorlar ve bu da bir kıyâmettir. Bu da bir kıyâmettir diye düşünüyorum. Yine aynı şekilde bazen insanlar anlatırlar derler ki işte “her insan kendi kıyâmetini kendi yaşar.” İşte her insanın ölümü kendisinin kıyâmetidir. Aslında baktığımız zaman bu da farklı bir bakış açısı olabilir ve doğru olabilir. Yani insanların kendi şeyi ölümleri kendi kıyâmetleri olabilir. Kabir azabı gibi şeyler, acılar şeyler onların kendi kıyâmeti olabilir.

Ha Deccal gelecek diyorlar. Bir başka mesele kıyâmetin bir başka alâmetidir. Kıyâmetin bir başka alâmetidir. Meselâ Deccal gelecek. Deccal şey ikiyüzlü olacak diyorlar. Yani bir tarafı, burnunun bir tarafı dümdüz, diğer tarafı normal olacak. Fiziki olarak. Bunu da yine şey yorumlayabiliriz. Diyebiliriz ki ikiyüzlüdür. Riyâkar insanlar olacak diyebiliriz yani. Bir yüzü düz, bir yüzü işte yamuk yumuk desek bunu şey olarak yorumluyoruz. İşte nasıl söyleyeyim manevi olarak yani diyoruz ki insanlar ikiyüzlü olacak. Burda da bunu anlatmaya çalışıyordu. Tabii ki bu benim söylediğim de yanlış olabilir veya doğru olabilir. Ben onu tetkik etmiyorum ama insanların genelde bizim de her Müslüman gibi şeyleri budur yani, inancı budur. Onun dışında kıyâmet alâmeti olarak ne insanların korkularından artık o zamandan sonra tövbe olmayacağı için o zamana kadar işlenen günahlardan dolayı işte yer sallanacak. Deprem olacak. Gökyüzü kıpkırmızı olacak. Gökyüzü kıızıla boyanacak. Şiddetli bir fırtına gelecek ve daha sonradan, daha sonradan Mesih inecek. Mesih Hz. İsa’dır. Yani bizim inanışımıza göre Mesih Hz. İsa inecek. Deccal de inecek. Ve yaklaşık yedi yıl kuraklık, yedi yıl bolluk olacak. Ve insanların o dönemde tövbeleri kabul edilmeyecek tabii ki. İnsanların korkusu yani bu ve ...Müslümanlar’ın nüfusu Hristiyanlardan fazla olacak. Şu anda dünya nüfusuna baktığımız zaman Hristiyanlar çok çok daha fazla. Hani birazcık bu şekilde. (Gülüyor) İnsanlar kendi kendilerini avutuyor; ben de kendimi avutuyorum çünkü benim de inanışım bu şekilde.

İkincisi Deccal ve Mesih birbirleriyle savaşacaklar. Bu bir nevi şu şekilde nitelendiriyorum. İyilik ve kötülük birbiriyle savaşacak. Eğer kötülük, eğer kötülük; tabii savaşın sonu kaçınılmazdır. İşte bir taraf galip gelecek ve bu taraf da iyilik tarafı

denilmektedir. Bu şekilde söyleniyor. Biz de söylüyoruz. Halk kültüründe bunlara çok değer veriliyor. Ben de değer veriyorum çünkü insanların inançları her zaman ön planda tutulmalıdır. Başkası tutuyor diye ben de tutmuyorum yanlış anlaşılma olmasın (gülümsüyor). Bana göre de doğru olan bu. İşte kırk yıl boyunca, kırk yıl boyunca savaşacaklar. Ve Müslüman nüfusu daha fazla olacak. Diğer nüfuslar, diğer dinlerden olanlar Gayrimüslimlerin nüfusundan daha fazla olacak. Ve Mesih Deccal'i yenecek. Ve böylece artık şey yaşanacak.... Ölüler hah şunu da belirteyim, ölüler mezarlarından kalkacak, kalkacak. Tabii bu ne zaman olacak tabii ahirette olacak. Ahirette olacak. Kırk senelik bir dönem ve daha sonra ahiret... Kıyâmeti ölüler de yaşayacak. Çünkü ölüler kalkacak kıyâmeti yaşayacak çünkü kıyâmet günü herkes dirilecek diye bir inanç var dinimizde. Kıyâmet olduktan sonra da artık ahiret gelecek. Sorgulanma hesaplanma... Ha kıyâmetin bize faydaları da olacak. Kıyâmet insanların gözünde çok çok büyük bir şey olsa da nasıl söyleyeyim yıkım işte herkes bitkin şey falan böyle bir şeyi şey yapmıyorum. Yani inançlı olan bir insan o kadar çok fazla etkileneceğini sanmıyorum. Bir nevi Nuh'un anekdotuna benzetiyorum. Yani iyiler kazanacak sürekli umarım ben de onları arasında olurum (gülüyor). Biz de onların arasında oluruz. Bu kadar söyleyecek başka bir şeyim yok.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin yaşadığı evde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 115

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Şeyh Davut Eken, 61 yaşındayım. Ömerli Çınaraltı Köyündenim. Lise mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Emekli memurum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Vallahi benim bildiğim büyüklerimizden duyduğum kadarıyla kıyâmetin alâmetleri üçtür diyorlar. Kıyâmetin alâmetlerinden üçü yollar çoğaldıkça, binalar yükseldikçe, yüksek binalar yapıldıkça, zina yapıldıkça afedersin. Kıyâmetin alâmetleri bunlar. Bilhassa bedevi kesimlerinde... Bedevi dediğimiz yani Ortadoğu’da çadırların altında yaşanan yerlerde, göçebe olarak yaşanan yerlerde oralarda binaların yükseldiğini gördük mü bu kıyâmetin alâmetlerindedir. Ki olmuş yani yaklaşmış yavaş yavaş bunlar olmuş yani. Bunlar Ortadoğu’da en yüksek katlı binalar yapılıyor. Ortadoğu gibi bir yerde, kumsal çorak yerlerde toprak yerlerde...Diğer tarafa gelince yeryüzünde tek insan dahi kalsa “Le İlahe İllallah Muhammeden Resulullah” dediği sürece de kıyâmet kopmayacak diyorlar. Büyüklerimiz öyle diyor. O kadarını biliyorum.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 116

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hüsnü Bayraktar, 71 yaşındayım. Doğma büyüme Mardinliyim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Önceleri kalaycılık yaptım, şimdi kalaycılık kalktı. Kahveciydim. Şu an çalışmıyorum.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmetle ilgili vallahi bize anlatılanlara göre yani köyleri gezen hocalar var ya. Hocalar oturuyordu söylüyordular. E söylüyordular kıyâmet bu taraftan başlayacak (eliyle güneyi işaret eder.) Şu Bağdat tarafından başlayacak. Orda bir fitil yanacak, savaş çıkacak orda. Ufak kavgalar olacak büyüyecek, büyüyecek, büyüyecek, büyüyecek bütün dünya birbirine düşecek. Hani Körfez olmuştu Saddam İran’a saldırmıştı. O zamandan başlamış sığıyor bak buradaaaan taa Halep Şam’a kadar gitti. Diyorlar ki biz de düşeceğiz ona Türkiye’de düşecek her yer, herkes düşecek. Hakikaten

de düşmüşüz. Bomba patlıyor bizim kazalara düşüyor, köylere düşüyor. Bunu biliyorum kıyâmetle ilgili.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Savaşla olacak diyorlar. (diyorları vurguluyor). Diyorlar ki Allah'ın yani emriyle Allah'ın emriyle kalem yazmayacak. Demir patlamayacak. Araba yürümecek. Dönecek eski târihe. Kılıcı olan bir de oku olan he ok mızrak bunlar kalacak. Yani diyorlar kalem yazmayacak. Öyle anlatıyordu hocalar, köylere gelen hocalar, eski hocalar. Köylerde böyle konuşuyorlardılar. Böyle anlatıyorlardı. Araba yürüyemeyecek. Uçak uçmayacak. Eski devire dönecek. At, atların üstünde. Diyorlar ki bir zamanlar kıyâmet zamanında şu bizim ova var ya "Ardı Rubiya" diyorlar ona Arapça "Ardı rubiya" diyorlar. Diyorlar ki kan atın dizine kadar gelecek. Savaş olacak at, kan atın dizine kadar gelecek. Mümkünü yok at, atın dizine gelmeye. Şu barajları yaptılar ya. Barajlar yaptılar. Sular patlayacak, kanla karışacak dizine kadar. (yanındaki yakını Arapça alâmet örnekleri vermiştir.) bundan sonra kaynak kişi anlatmaya devam eder.

Bazıları, bazıları bizim Mardin'de deprem tesir etmez. Bizim burada deprem tesir etmez. Her yerde oluyor burada sallanıyor duruyor. Yani deprem bölgeleri var. Biz deprem bölgelerinde değiliz.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 117

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Hamit Gerges, 80 yaşındayım. Doğma büyüme Mardinliyim. Hiç okula gitmedim. Çocukken Kur'an eğitimi aldım ama şu an unuttum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Çalışmıyorum.

Kıyâmet nedir?

Şimdi bu kıyâmet... Bazı alimler çok güzel biliyorlar bazıları da bir şey anlamıyorlar; ama anlatıyorlar. Şimdi bir Yahudi Hz. Ali tuttu dedi benim on kuruşum var sende. Adam dedi yahu kimse bana para vermemiş, bu namussuz yalan söylüyor. Dedi gelin mahkemeye gidelim. Mahkemeye gittiler Hz. Peygamber dedi oturun bakalım. Yalan söylemeyin doğru söyleyin paranız zai olmaz. Yalan söylersen demek paranız yok. Yok dedi ben yemin ederim. Bak dedi sana yemin getireyim doğruyu söyleyeceksin. Dedi “on beş” zamanında şimdi yani bu zaman, ben orda olsaydım senin on kuruşun varsa sana yirmi kuruş. Dedi yok kalktı kaçtı. Kaçtı. Hz. Ali söyledi Peygamber’e dedi “Efendim sen bunu bahsettin bu namussuz kaçtı.” Yani bu “on beş” le ne davaları var. Dedi ki kıyâmet davasıdır. Dedi Allah biliyor kıyâmet ne zamandır. Şimdi biz ne biliyoruz. Söyleyeceğiz diyeceğiz geri kalanlar Allah bilir. Peki dedi Ali bana göstermiyor musun nasıldır bu? Dedi sana göstereyim dedi kalk ben sana heykel yanına git, eski mahkemeye kadar gideceksin, ne görürsen gel söyle. Peki dedi Ali. Neyse heykelin yanına gitti baktı ki bir köpek daha yeni yavrular atıyor. Gözleri hepsi kapalı, bırakmıyor ki geçecek. Yavrular...Allah Allah dedi. Yeni düşüyor namussuz, bırakmıyor ben geçip gideyim. Nasıl bu hayvan (gülüyor). Hayvan haramdır ne yapacak seyretti gene geçti gitti. Gitti baktı ki bir kuş, beyaz böyle bir makam tutmuş okuyor. Ulan dedi vallahi çok güzeldir. Hayvan bitirdi, indi ordan bir kötü hayvan gördü başladı ötmeye. Allah Allah... Neyse vazgeçti gitti meselâ o tarafta baktı ki elma var. Ne çeşit istiyorsan var. Bir tane böyle küçük, büyük... Dedi vallahi keseceğim yiyeceğim oo baktı ki içinde hepsinin kötü zehir var, yemedi. Yeseydi şimdi bazı insanları kesecekti yiyecekti. Yemedi. Yeseydi şimdi açtık. Bir tane cansız görseydin kesecektin yiyecektin. Neyse o tarafa gitti baktı ki üç tane tencere var bir tane boş, iki tane dolu. Boş doluya atıyor dolu boşa atıyor. Demişki ordan geçme. Geçmedi geldi.

Dönmüş gelmiş. Peygamber demiş ne gördün. Vallahi gördüm bir hayvan, bir hayvan yeni yavrular getiriyor diyor ki, o zaman eskiler büyükler ses etmiyorlar. Küçükler ne konuşursa odur. Allah Allah demiş. Yaşlı adamlar konuşmayacaklar öyle mi? Dedi evet. Dedi o okuyan adam o hocalardır. Çok güzel okuyorlar, ama içinde hepsi

haram. Allah Allah... Dedi elma, elma dedi bütün gençler, bütün kızlar hepsi güzel geliyorlar. Ama içerde bu. O tencereleri de söylediler. İşte böyle anlatılanlar var.

Bazıları da diyor efendim kıyâmet bilmem ne olacak. Ne olacak? Allah yeri bozmayacak. Allah insanları bozacak. Okuyanlar şimdi hatip oldular bugün Arap içinde Türk içinde bir numara adamdır. Bir numara ya! Hangi sahabe harbe girmiş, karşısına ne gelmiş hepsi yanındadır ya. Sanki bu beraber gezmiş. Demek ki okuyor adam. Manaları çıkarıyor okuyor. Şimdi bak hükümete geleceğim. Eskiden Atatürk yokken sultanlar vardı. Sultan Abdulhamid Mardin’de kim vardı bilmem Abdulkadir Paşa var. Sen benim oğlumsun (eşime diyor). Abdulkadir Paşa ne yapacak. Vergi alacak milletten. Demiyor ki vardır, yoktur günahdır. Ne diyor bir haber gönderiyor Ankara’ya ya İstanbul’a Sultan Abdulhamide bak Diyarbakır da öyle tüm Türkiye öyle. Başladılar hayat kadınlarını topluyorlar. Atatürk ne annesi var, ne babası var, ne kardeşi var, ne evi var, ne ailesi var. Nasıl kazandı? Allah bunların hepsini nasihat etmiş demiş bu adama verin. Atatürk’ten daha fena insanlar vardı. Kazım Karabekir Erzurum’dan tut da İstanbul’a kadar kimseyi gözü görmemiş. Atatürk kimseden korkmadı ondan korktu.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Şimdi ona geleceğiz. Koptuğu zaman Güneş inecek. Güneş inecek yani. O zaman lüzüm yoktur ateşe bilmem neye. Güneş onu ısıtacak yakacak, eritecek yani. Kıyâmetin yani şimdi gün gelmemiş daha, devam ediyor. Yirmi senedir, otuz senedir, elli senedir, yüz senedir, iki aydır, iki saattir, üç saattir kimse bilmez. Allah bilir. O biliyor. İsrail’de biliyor, Hz. İsrail. Çünkü rüzgâr hepsi İsrail’in emrindedir, içindedir.

İsrail en son Cizre’ye kadar gelecek. Kimse İsrail’i bilmiyor. O zaman kıyâmet kalkarsa Rusla Türk bir olacak. Yolda geçerken kardeş kardeşini tanımaz. Şam’da duranlar o zaman meselâ Alman kalmaz, Amerika kalmaz. Rusya kalır, Türkiye kalır, Araplar kalır, Mehdi gelecek. Halbûki o Mehdi adı; Mehdi değil adı Muhammed Hanife. O zaman da tüfek kalmaz. Arabalar kalmaz, hançer kalır. O zaman Hz. İsa inecek, önüne geçecek. Deccal de gidecek. Orda kırk tane imam oluyor.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 118

Adım Galip Tosun, 38 yaşındayım. Mardinliyim. İlkokul mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Belediye işçisiyim.

Kıyâmet nedir?

Vallahi kıyâmettir. O da Allah'ın bir şeyidir. Olursa olacak işte. Allah bizi korusun ne diyelim. Kıyâmetle ilgili alâmetler boş şeylerdir. Kıyâmet filan günmüş, filan târihmiş falan dediler ya bunlar boştur.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Biz okumadığımız için ilkokul mezunu olduğumuz için anlatılanları fazla bilmiyoruz. Anne çocuğunu kaybedecek diyorlar. Fırtınalar yükselecek. Yeryüzünde insan kalmayacak. Fırtınayla olur kıyâmet. Fırtınayla rüzgârla hepsini temizleyip geçecek diyorlar. Kalan kalır, kalmayan gider. Kıyâmet işte budur.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Diyorlar işte, büyük büyük binalar kalkıyor. Binaların yükselmesi fazla şeydir, tehlikeli oluyor. Meselâ diyelim bina ne kadar olması gerekiyor on kat, adam kalkmış 50 kat yapmış. Yani bunlar da kendilerini nereye artık uzaya mı yetiştirmek istiyorlar, ne yapıyorlar. Zaten uzaya gidiyorlar da. Ne diyeyim Allah bizi korusun yani. Hecüc-Mecüc diyorlar çıkacak. (Sesleniyor: Hamid dayı; yok mudur onlar? Hamid dayı cevap veriyor: Hecüc Mecüc yoktur.)

Derleme ortamı

Kaynak kişiyle çalışma ortamında gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 119

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Musa Bulut, 37 yaşındayım. İzmir’de doğdum ama Mardinliyim. Şu an burada yaşıyorum. Ön lisans mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Cep telefonu satıyorum.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Şimdi kıyâmet ilgili ilk başta akla gelen hani Cennet ve Cehennem geliyor akla. Bir insan önce ölür zaten ondan sonra kabre gömüldüğü zaman melekler gelir. Bunu işte sorguya alırlar.

Kıyâmetin alâmetleri de binaların yükselmesi, zinanın çoğalması. Yani ondan sonra diyorlar ki baba ve kardeş arasına musibet girmesi. Araları bozulacak. Ondan sonra hangi peygamber inecekti? (yanındakine soruyor). İsâ Peygamber inecek. Yani artık yine Müslümanlığı tanıtacaklar. Yani bizim bildiğimiz bu kadar.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet için diyor ki dünya sallanacak o gün. Ondan sonra her şey yerle bir olacak. Dağlar bile dümdüz olacak. Dağlar patlayacak yani. Ondan sonra başka ne olacak? (Yanıdakine sorar. Ben bir tiyo vereyim mi sana? Güneş batıdan doğacak. Yanındaki bey söyler.) Yer patlamasıyla kıyâmet kopacak. Dağlar patlayacak yani. Yerler düz olacak. Ondan sonra ne olacak başka?

Büyüklerimizin söylediğine göre, televizyondan da bunları duydum. Diyor dağlar patlayacak. Her şey yerle bir olacak. Ondan sonra sular yükselecek. Öyle işte bu şekilde olacak. Benim bildiğim bu kadar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin iş yerinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 120

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Ekrem Erkar, 47 yaşındayım. Doğma büyüme Mardinliyim. İlkokul mezunuyum. Ortaokul terkim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Berberim.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Vallahi kıyâmet ilgili diyor eskilerimiz yani babalarımızdan duyduğumuz Allah muhafaza diyorlar yani böyle nesille ilgili diyecem ben. Bu yeni nesil de kıyâmet alâmetidir yani. Bu yeni doğan nesille ilgili bize söyledikleri diyorlar bu doğan nesil kıyâmetle alakalı yani böyle şeyler.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Koparsa artık nasıl kopar herhalde yerle bir olur. Kıyâmetin nasıl kopacağı kestirilemez ki hocam. Benim aklımdaki, bence yerden kopacak kıyâmet kanaatimce. Artık deprem gibi bir şey mi olacak öyle tahminimce. O şekilde.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin iş yerinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 121

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Serap Göle, 1978 doğumluyum. Mardinliyim. Ticaret meslek lisesi mezunuyum.

Ne iş yapıyorsunuz?

Şu an çalışmıyorum.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmet zaten başımıza gelecek çok doğal bir şey. En sonunda da bizim başımıza gelecek. İnşallah ama Rabbim kıyâmetin kötü alâmetlerini bize göstermez. Kötü alâmetler dünyada iyi yaşarsak, kötü alâmetlerini Rabbim bize göstermez. Kötü alâmet şey; dünyada kötü yaşayıp, salih amel işlemeyen insanların başına gelecek en kötü anları anlatıyor. Bir de salih ameller işleyen insanların başına kıyâmette başına gelecek olaylar var. Çünkü ben okuduğum için Kur'an-ı Kerim, kıyâmet alâmetlerini az çok biliyorum. Bir de tefsir dersleri alıyorum ben. Ayrıca bu tür dini şeyleri çok merak ediyorum zaten. Dünyada salih amel işleyen insanların mükâfatı çok yüksek olacak. Çünkü kıyâmetin ne zaman kopacağını ancak Rabbim bilir. Kıyâmet koptuğu zaman salih amel işleyen insanlar bütün kötülükleri Rabbim göstermeden bir anda o insanı öldürecek.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Kıyâmet nasıl gerçekleşecek? Gaybı bir tek Allah bilir. Birinci defa Sûr'a üflenecek. Hz. İsrâfil, Rabbim ona emrettiği zaman birinci defa Sûr'a üflenecek ve bütün dünyadaki insanlar, hayvanlar, canlılar hepsi ölecek. Bu Sûr'un sesiyle ölecekler. Allah'ın emrettiği sesle. İsrâfil'e dört büyük melekten olan Hz. İsrâfil kıyâmetin birinci Sûr'u üflenecek ondan sonra bütün dünyadaki canlılar ölecek. Rabbim öldürecek. İkinci defa Sûr'a üfleneceği zaman da bu sefer Rabbim diriltecek. Bütün insanları diriltecek. Neden? Mahşer gününe onları yürütecek. Bütün insanları mahşer âleminde toplayacak. Kıyâmet gününde. Kıyâmet gününde vahşi hayvanlar toplatılacak. Dağlar eriyip yürütülecek. O dağlar eritildiğinde insanların üzerlerine atılacak. Yer altındaki volkanlar kaynatılacak. Volkanik dağlar. Ne bileyim! İkinci defa Sûr'a üflendikten sonra tekrar insanlara Rabbim Allah'ın izniyle diriltecek. O dirilmeden sonra insanları mahşer âleminde toplayacak. Topladıktan sonra orda herkes, herkes koşuşacak. Herkes kendi artık nefsini kurtarmaya çalışacak. Neden çünkü artık anladılar başlarına gelecekleri. Salih amel işleyen insanlar tabii korkmayacak ama; dünyada kötü yaşayıp kötü amel işleyen insanların başına neler geleceğini bir tek Allah bilir. Kötü amel işleyen insanlar neler yaşayacak Allah bilir ama. Allah u Teâla emretmiş mahşer âleminde toplandığı

zaman insanlar hiçbir zaman birbirlerine bakamayacak çünkü niye kendi nefisleri için koşturacak. Kendimi nasıl kurtarayım diyecek. Rabbim diyecek ki Ya Rabbi! Sen bana şefaet et diyecek. Biz kendimizi nasıl kurtaracağız. Rabbim Allahu Teâla diyecek ki: “Ben sana dünyada zaman verdim, mühlet verdim şimdi mi aklın başına geldi. O zamanı mühleti sen niye boşuna harcadın. Ben sana peygamberler gönderdim. Ben sana kitaplar gönderdim. Niye benim emrettiğim gibi yaşamadın” diyecek. Ondan sonra insanlar çırılçıplak mahşer anında -ben onu araştırdığım için-, mahşer anında insanlar çırılçıplak olacak ama kimse kimseye bakmayacak. Niye kendi nefislerini kurtarmak için. İnsanlar çırılçıplak ama kimse kimseye bakmıyor. Herkes kendi nefisini nasıl kurtaracağını düşünüyor. Ne baba-anne çocuğuna şefkat gösterecek; ne de anne çocuğa şefaet edecek. Artık orda herkes kendini kurtarma peşinde olacak. Kıyâmet gününde hamile develer doğuracak, düşük yapacak. Hamile kadınlar bebeklerini düşürecekler kıyâmet gününde. Çünkü bu Allah u Teâlanın Kur’an’da geçirdiği âyetlerdir. Zilzale Suresinde zaten geçiyor. Depremler, şiddetli depremler, sarsıntılar olacak. Allah inşallah bizim yüzümüzü kıyâmette ak pak edenlerden eylesin. İnşallah dünyada iyi işler yapalım ki salih ameller işleyenler arasında yapsın ki kıyâmet gününde mahşer gününde yüzümüz böyle ak pak çıkalım Allah’ın huzuruna. Yüzümüz kara olmasın. İnşallah Rabbim bizim yüzümüze baksın. Bize şefaet etsin bütün ümmeti Muhammed’e. Hatta kıyâmet gününde Peygamber Efendimiz’in hadis-i şerifinde geçiyor. Diyor ki Peygamber Efendimiz üzülecek; çünkü Peygamber Efendimiz şu anda da üzülüyor Peygamber Efendimiz. Ben bunun farkındayım. Bütüünün Ümmet-i Müslümanlar şu anda birbirlerine; maalesef hiç kimse yardım etmiyor. Müminler, müminin kardeşidir. Ama müminler, mümine yardım etmiyor artık. Şu anda Ortadoğu’da yaşananları görüyoruz. Müslümanlar birbirini tutmadığında Allah’ın peşinden gitmediğinde, Allah’ın emirlerine uymadığında Müslümanların başına bu geliyor bu felaketler. Fitne fesat giriyor Müslümanlar arasına. İşte bunları bıraksak; Müslümanlar daha güzel bir yerlerde olacak. Niye Müslümanların kanı dökülüyor şu anda. Bu yüzden dökülüyor. Niye kâfirler bizim üzerimizde zâlimlik yapmaya başlıyor birbirini tutmaması yüzünden. Peygamber Efendimiz ne demiş “Biz tok iken aç yatan komşumuz bizden değildir.” Aslında birbirimizi gözetmemiz lazım. Fakiri, fukarayı gözetmemiz lazım. Müminin mümine yardım etmesi lazım. Peygamber Efendimiz demiş ki demiş “Bir

mümin bir müminin kusurunu ayıbını örterse Allah da kıyâmet gününde de mahşer gününde de ahirette de onun ayıbını örter.” Ama keşke biz bunları yapabilsek; ama inşallah Rabbim bize bunu nasip eder bu saatten sonra.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin bir akrabasının dükkânında görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 122

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Birgül Şimşek, 31 yaşındayım, ev hanımıyım. Okul okumadım. Okuma yazma ve Türkçe bilmiyorum. (Görüşme Kürtçe gerçekleştirilmiştir.)

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet olacak; ama bilmiyorum. Kıyâmet koparsa dünyanın her yeri mahvolur. Kıyâmet koparsa dünyanın her yeri dümdüz olur. Kıyâmet olacak diye söylentiler var. Deprem nasıl oluyorsa kıyâmet de öyle deprem gibi olacak. Kıyâmet sudan gelecek. Su patlaması olacak. Deprem sudan olduğu için kıyâmet de sudan gelecek.

Kıyâmet koştuktan sonra Cennet-Cehennem var mı, inanıyor musunuz?

Evet, Cennet-Cehenneme inanıyorum. İnsanların yarısı Cennet’e yarısı da Cehennem’e gidecek. Hayırsever olanlar, dedikodu yapmayanlar, zina yapmayanlar Cennet’e gidecek. Haram işlerle uğraşmayanlar Cennet’e gidecek. Geri kalanlar günahı olanlar da Cehennem’e gidecek.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 123

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Melike Dağdelen, 60 yaşındayım, okul okumadım ve okuma yazma bilmiyorum. Ev hanımıyım. Doğma büyüme Derikliyim

Kıyâmet nedir?

Dünya olduğu zaman dünya boğanın üzerindeki balığa benzetiliyormuş. Deprem olduğu zaman boğanın ayağı için olurmuş. Boğa ayağını salladığında deprem olurmuş. Kıyâmet de buna benzer. Kıyâmet olduğunda da boğa ayağını sallayacak ve deprem olacakmış gibi olacak.

Kıyâmetin alâmetleri nelerdir?

Dünya kötüye gidiyor. Kıyâmetin alâmetlerinden biri de iftiradır. Dünyada ihanetler ve kötü şeyler arttığında, kıyâmetin yaklaşması da an meselesidir. Kıyâmetin alâmeti olarak “Tercal” Deccal’i görüyorum. Bu dünyanın da Deccal’i şu anın yaramaz çocukları gibidir. Kimseye güven olmuyor. Bu da Deccal’in bir göstergesidir.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Bilmiyorum. Kıyâmet koptuğunda dağlar bir araya gelecek ve her yer dümdüz olacak. Bütün illerin hepsi dümdüz olacak. “Kaf u kun bun.” Herkes kendi bulunduğu yerde kıyâmeti yaşayacak.

Cennet-Cehenneme inanıyor musunuz?

Evet inanıyorum. Sırat Köprüsü vardır. Günahın yoksa Sırat Köprüsü’nden hızla geçersin. Sırat Köprüsü ip kadar incedir. Günahın yoksa o ip kadar ince köprüden geçersin ve Cennet’e gidersin. Vicdansızlar ve vefasız olanlar o köprüden geçemezler ve Cehennem’e giderler. İyi bir insan değilsen Sırat Köprüsü’nden geçemezsin ve Cehennem’e gidersin, Cennet’in kapısı ayrı, Cehennem’in kapısı ayrı. Günahı olanlar direk olarak Cehennem’e giderler. Hayır yapanlar da Cennet’e giderler. Allah Cennetle Cehennemi yarattığı zaman Cehennem ağlamış. Cehennem ağlamış Nebi Musâ niye ağlıyorsun diye sormuş Cehennem’e, Cehennem yapıldı ama Cehennem’e kim gelecek demiş. Demiş ki iftiracılar çok olduğu için Cehennem, Cennetten önce dolacak. Bunun nedeni de abla bile kardeşe dürüst davranmıyor. Kardeşler birbirine dürüst davranmıyor.

Vicdan ve vefa da kalmamıştır. Gerçekten de böyledir ben de Cehennemden Cennetten önce dolacağına inanıyorum. Merhametli olanlar da Cennete gider. İki lafımızdan birinde hayır, ikisi ise günahdır. Yeteri kadar Cennet de dolar, yeteri kadar Cehennem de dolar.

Kaynak Kişi 124

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Fatma Şimşek, 40 yaşındayım, ilkokul mezunuyum. Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet dedi olacak ama bilmiyorum. Kıyâmet koparsa dünya dümdüz olur, dağlar yerinden oynar. Her şey yerle bir olur. Dünyada kimse kalmaz.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Sular patlayacak kıyâmet bu şekilde kopacak. Herkes ölecek. Dünyada “ins ü cin” kalmayacak.

Cennet-Cehenneme inanıyor musunuz?

Evet bazıları Cennet’e gidecek bazıları Cehenneme. Hayır yapanlar, fesatlık yapmayanlar, zina yapmayanlar, haram yemeyenler Cennete gidecek günahı çok olanlar Cehenneme gidecek. Cehennemde zebaniler bu günâhkarların cezasını verecekler.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 125

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Azize Dağdelen, ilkokul 2 terkim, 35 yaşındayım. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir, nasıl kopacak?

Kıyâmet kopacak ama zamanını Allah bilir. Ama nasıl kopacağını az da olsa biliyorum. İnsanların ölüp yine dirileceğini biliyorum ve dağların pamuk gibi olup yıkılacağını biliyorum. Her yer dümdüz olacak. Yıldızların yere döküleceğini biliyorum. Cennet- Cehennem var olduğunu biliyorum. İnşallah Cennete gireriz.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Gökdelenlerin olması kıyâmet alâmetidir. Bizim tarafta bir savaşın olacağı yani Müslümanların olduğu tarafta bir savaşın çıkacağını biliyorum. Suriye, Türkiye işte bu Arapların olduğu doğu bölgesinde olacak. Yani o kadar kan akacakmış ki gölet olacakmış. Bu da bir alâmettir. O daha olmadı; ama oldu olacak gibi az kalmış hocaların söylediğine göre. Bence alâmetlerin çoğu yerine gelmiştir. Meselâ dinin azalacağı, Mehdi'nin dünyaya ineceğini, kırk yıl boyunca dini çok güzel temsil edeceğini, insanların onu takip edip dünyanın çok güzel bir şekil alacağını biliyorum. İşte Kur'an'da da var bu şeyler. Bir de işte onu takip edip İslamı bayağı güzel yayacakmış; yani dünya çok güzel olacak 40 yıl içinde. Sonra Ecüc- Mecüc dünyaya gelecekmiş. Onlar işte dünyaya inip de bu sefer onlar artık tabii Şeytanı takip ettikleri için onlar artık o düzeni bozup 40 yıl boyunca biz İslamı Mehdi yayacak. Biz onu takip edeceğiz. Sonra işte onlar indikten sonra bu sefer her şey düzen bozulup artık haşa yani Kur'anı yerlere atacaklarmış. Dini, İslâmı inkâr edeceklermiş. Bunu da biliyor tek bir insan bile şahadet getirirse "La İlahe İllallah" diye bir insan dünyada derse onun hatırına bile dünya yıkılmayacağını biliyoruz yani. Kıyâmetin kopuşunu da biz haşa hiçbir zaman ne Kur'an'da ne kitapta ne hiçbir şeyde bilmiyor kimse vaktini. Belki vakti bayağı yaklaşmıştır da biz bilmiyoruz ama. Yani kıyâmete az kaldığını biliyoruz. Tatlı suların bitmesi o da bir alâmet, bu yanardağlar hepsi bunlar alâmettir.

Cennet- Cehennem inancınız var mı?

Evet var. Benim bildiğim insanlar ölecek. Sûr diye bi şey var üç defa ona üfürecek İsrâfil. Birinci Sur'da insanlar ölecek. İkinci Sûr'da insanlar yine dirilecek.

Üçüncü Sûr'da kıyâmet kopacak zaten. Zaten üçüncü Sûr'da insanlar yine dirilecek. Herkes çırılçıplak bir şekilde arşa doğru gidecek yani artık. Hesap vereceğimiz yere, toplanacak artık paramparça olmuş insanlar bile orada dirilecek. O parçaları birleşip yine insan olacaklar. Kimse kimseyi görmeyecek, Kur'an onlara rehber olarak işte Kur'an okuyanların kafasının üstünde o kadar yakıcı bir Güneş olacakmış ki yani herkes artık kendi ameliyle o hesabın sorulacağı yere gideceklermiş. Kur'an açıklamalı ya Kur'anda o açıklamayı okursan Kıyâmet diye bir sure var içinde. O surede her şey yazıyor. Ne olacak, ne bitecek hepsi yazıyor. Ben Kur'an da okumuşum kitap da okumuşum ve Kur'an kursunu da iki yıl okumuşum. Bir de Kur'an kursu resmi olduğu içim hem din dersi gördük hem Kur'an okuduk. Cennet-Cehenneme haşa inanmayanlar Müslüman sayılmıyor zaten. Cehennem Müslüman olmayanlar ve dini inkâr edenler içindir. Dinini tanıyıp bilen ve tamam herkes dört dörtlük doğmuyor doğarken ama onu araştırmak lazım, onu bilmek lazım işte. Yani dinin ne olduğunu ancak araştırarak bilirsin. İnsan doğarken her şeyi bilmiyor. Herkes bilgisine göre artık o bildiği şeyi de uygulayan insanlar meselâ dindar diyoruz dindarlar sadece Cennete girecek diye bişey yok. Bir de kul hakkı vardır. Kul hakkını da yemedikten sonra bir de şu dilimizi de bir tutabilseydik! Şu dil yani inan ki şu sarhoş insanlar içki, kumar, her şeyi yapan insanlar ufacık bir lafla bile Cennete girebiliyorlar düşünsene. Yani kimin girip girmeyeceği belli değil ama çalışırsan da niye olmasın ki yani dini takip etmek lazım ve uygulamak lazım. Tam âlim olup da dini kabul edip de yaşayan insanlar Peygamberimiz, Cennette "Kel Kevser Havuzu"nun başında bizi bekliyor orada. Eğer ki bizim amelimiz güzelse zaten kendisi bizi orada şu an bile bekliyormuş. Peygamberimiz bir havuz başında bizi bekliyor dereleri süttten akıyormuş. Gözünü kapatıp açıyorsun aklından geçen şey hemen gözünün önünde oluyormuş Cennette. Ve bazı insanlar da var ya günah işler işler Cehenneme giriyormuş. Müslümanlar sürekli Cehennem'de kalacak diye bir şey yok. Büyük günahlar vardır aslında o büyük günahları işleyenler biraz zor hani. Benim bildiğime göre, okuduğum kitaplardan büyük günahlar işleyenler hani adam öldüren, zina yapan, kumar falan olan büyük günahlar. Bunları yapan insanlar Cehennem'e girip yine Cennet'e gidiyorlarmış. O Cennete girdikleri zaman da alınlarında bi işaret varmış, Cehenneme girmiş diye de koku varmış. Cehennem kokusu geliyormuş o insanlardan. Ateş kokusu, pislik kokusu, yanmış insan kokusu var ya işte o koku geliyormuş

insanlardan. Ve Cehennem'e girince zaten o insanlar seni kolay kolay kabullenmiyormuş. Burnunu kapatacak şekilde seni kabulleniyor yani farkındalar tamam giriyorsun Cennete ama işkenceni çektikten sonra o koku üstüne sindikten sonra giriyorsun Cennete, o da var.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Valla kıyâmetin cuma günü bunu kesin olarak hocalar söylüyorlar. Cuma günü ikindiden sonra akşam namazı ile ikindi namazı arasında kopacağı söyleniliyor. Alâmetlerden biri; bir de hani Güneş doğudan doğuyor ya bu sefer batıdan doğacak, doğudan da batacak. O şekilde olması o da bir alâmet. Güneş'in sönmesi de var. Yıldızların yere dökülüp yağmur gibi düşmesi var. Yani bayağı alâmetler varmış. Horozun yumurta yapması, şu an bizim Kürdistan dediğimiz şeyin kabullenmesi o da bir alâmetmiş Kur'an da geçiyor. Onun da kabullenmesi o da bir alâmetmiş. Göklerin yarılacağı, dağların pamuk gibi yayılacağı söyleniyor. Denizlerin köpürüp dalgalanıp da bir de bizim doğudan mı anlamadım orasını böyle bir ateş topu gibi dünyaya düşeceğini söylüyorlar. O da varmış. Ateş topu düşecekmiş kıyâmet günü. Korkudan anne kucağındaki çocuğun saçının beyazlayacağını biliyorum.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 126

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Sadiye Dağdelen, 26 yaşındayım, ilkokul 2'den terkim. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

Kıyâmet nedir?

Bir gün kıyâmet kopacakmış diyorlar. Bir gün hepimiz yerin dibine girecez. O yerin dibine girmekle hani şey olacakmış... Bütün canlı varlıklar girecek.

Cennet- Cehennem inancınız var mı?

Evet var. Kıyâmet koptuğunda Cennet- Cehennem oluyor. İyi insanlar Cennet'e girer. İyi insanlar derken Kur'an okuyan, namaz kılan, Hacca giden, zekatını veren, dört dörtlük İslam dinini yerine getiren insanlar. Herkes Cennete girebilir ama girmeyebilir de. Cennet'e girmenin şartı insanların namaz kılmaları, Hacca gitmeleri, zekat vermeleri, oruç tutmaları bir de kötülük düşünmeyen, iyi davrananlar, dedikodu yapmayanlar Cennete gidecekler.

Cehennem inancınız nedir?

Cehennemi bilmiyoruz kimse öbür dünyadan gelmemiş ki. Diyorlar ki namaz kılmayan, onun bunun dedikodusunu yapan, huzur vermeyen, ailesine kötü davranan insanlar Cehennemlidir derler.

Kıyâmet alâmetleri nelerdir?

Geçen sene kuyruklu yıldız gördük biz. O alâmettir. Kıyâmetin kopacağı güne işaretmiş. Sadece bunu gördük kıyâmet koparsa o yıldız düşecekmiş yere burada ateş olacaktı. O ateş bütün dünyayı etkileyecek, dünya yok olacak. Benim duyduğuma göre öyle.

Derleme ortamı

Görüşme kayan kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 127

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Şerafettin Dağdelen, 33 yaşındayım, yüksekokulu yarıda bıraktım. Derikliyim.

Ne iş yapıyorsunuz?

Şoförlük yapıyorum.

Kıyâmet nedir, alâmetleri nelerdir?

Kıyâmet denilince akla gelen ilk şey kıyâmet alâmetleridir. Örneğin Güneşin batıdan doğup doğudan batması, gökdelenlerin yükselmesi, horozların yumurta yapması, dağların yerle bir olması kıyâmetin alâmetlerindendir. Kıyâmetin alâmetleri deyince kıyâmet ya sudan gelir, ya tozdan gelir -efendime söyleyeyim-. Benim bildiğim örneğin dünyanın üçte bir su üzerinde yoğun olduğu için su üzerinden gelme ihtimali daha fazla olduğu için su üzerinden gelir. Büyük yabancı ülkelerde olduğu gibi Çin diyelim Japonya diyelim örneğin denizden gelir yani sudan gelir diye düşünüyorum. Sudan geldiği için duyun şiddetini fazla arttırır -efendime söyleyeyim-. Normal günlük hayatta mesleğim şoförlük olduğundan dolayı mazottur ham maddedir, kalyaktır bunların tamamının birbirine karışması. Artı günlük hayatta kullandığımız elektrik olabilir. Elektrik akımından da birçok can mal şey üzerinden olabilir diye düşünüyorum. Ta Peygamberler zamanında bu İslâmiyet'in doğuşu olduğu vakitlerde o zamanki günlük hayatta böyle kıyâmet miyâmet diye bişey olmuyordu. En azından günlük hayata bir rehber vardı. Âlimler vardı onlar anlatırdı. Ama şu anki durumda kendi evlerimize baktığımızda tövbe Ya Rabbi tövbe! Hazret-i Muhammed ya da bizim herhangi bir evimize konuk misafir olarak geldiği zaman bizim bu günlük hayatta içinde olduğumuz durumu görse hayretler içinde kalır. Yani taa eski ile şu anki imkanlar hakkında diyorum. Şu anki teknoloji ile şu anki imkanlar öbür imkanlardan daha yoğun olmasına rağmen hala daha kimsenin kendi dini üzerinde durma imkanı olmadığından yani ne bileyim faizdir, haramdır -efendime söyleyeyim-... Millet bu dünyada kendi imanını satar ya faiz durumu o yönlerden dolayı ben kıyâmetin yakın bir zamanda geleceğini düşünüyorum. Faizdir, kadın şiddetidir, bu huzur evleridir, kimsenin bu yaşlılara bakmaması -efendime söyleyeyim-. Şu andaki ticaretle eskideki ticareti birbirine kıyasladığımız zaman eskideki ticaret herhangi bir mal mülk üzerinden yapılırdı; ama şu anki ticaretin tamamı para üzerinden yapılıyor. En azından bir komşun fakirse diğer komşu zenginse en azından zengin fakire verdiği zaman taa bu insanı sıkıştırmayacaksın taki bu insan eli ne kadar şeye geldiği zaman o zaman onun parasını verebilir. Ama şu anki durumda o adam o borçlu olan şahıs bu parayı vermediği müddetçe bu şahsın malına, mülküne, arazisine, arabasına herhangi bir şeyini elinden alıyor. Yani şu anki din konusu ile eski zamanki din konusu arasında bayağı bir fark olduğundan dolayı ben kıyâmetin yakın zamanda olacağını düşünüyorum. Ama tam net

olarak bu bilgiyi bilemiyoruz sadece kitaplardan, Kur'anlardan, hocalardan, imamlardan aldığımız bilgilere göre...

Kıyâmetin koptuğu gün herkes mi ölecek sizce?

Çok merak ettiğim bir şey vardı. En azından haşer mahşer günü derler ya yani bu kadar milleti nasıl söyleyeyim bu Türkiye genelinde sadece söylesek nüfusunu atıyorum bir buçuk milyon insan yani düşünabiliyor musun bir buçuk milyon insanı sadece bir mekânda, bir zeminde, herhangi düz bir alanda bir araya getirmek. Yani aklın almayacağı bir şey. Yani en çok merak ettiğim bir şey Yüce Allah yani diyorum ki bu insanların ifadesini nasıl alacak. Yani bazen kendi kendime soruyorum taa ki bana sıra gelene kadar en azından ben aradan kaytarırım. En azından bunu hocaya sorduğum zaman o da bana dedi ki senin tam ve net tatmin olabilmen için sadece bir örnek göstereceğim dedi. Sen yirmi yaşına geldin mi, geldin. Askerliğini nerede yaptın? Atıyorum ben şu an Mardin'deyim Karadeniz'de yaptım askerliğimi. Karadeniz'le Mardin arasında kaç kilometre olduğunu biliyor musun? Evet efendim biliyorum. Ne kadar? Atıyorum 1420 kilometre. Yani şimdi sen askerdeyken sen hiç rüya gördün mü? Evet defalarca gördüm. Sen ki bu rüyada ya abini gördün, ya eşini gördün, ya ahabını gördün, ya dostunu gördün. Sen o rüyada o rüyayı kaç saniyede gördün. Ben o rüyanın tamamını ya iki ya üç saniyede tamamını gördüm. Ya da beş alt saniye olsun, yani bir dakikayı bile bulmuyor. Sen demek ki bir rüyayı dört saniyede taa Karadeniz'den Mardin'e kadar o rüyayı görüyorsan Yüce Allah da haşer mahşer gününde herkesin ifadesini alabilir. Ondan sonra işte Cennet varmış Cehennem varmış. Şu an bizim içinde bulunduğumuz bu dünya içinde bir sınavdayız. Yüce Allah bizi bir sınavdan geçiriyor. Kimisi der ben fakirim kimisi der ben zenginim, kimisi der ben söyleyim herkes mesleğinden, hayatından şikâyetçi. Ben bir şoför olarak kendi mesleğimden şikâyetçiyim. Bir takım zahmetlere katlanıyorum. Milletın yükünü alıyorum. En azından milleti memnun edemiyorum. Bir öğretmene soruyorsun, öğretmen de aynı şekilde. 24 saat çocuklarla baş ediyor bu çocuklar herhangi bir şey olmuyor. Aynı şekilde bir doktorluk kesime soruyorsun doktor da diyor bir değil iki değil üç değil her gün böyle bir rahatım yok, bir huzurum yok diyor. Herkes kendi mesleğinden kendi şeyinden şikâyetçi. Durum böyle olunca da dünya bunun üzerine kurulmuş. Yüce Allah

bizi dünyaya getirdiği zaman belirli sınavdan geçirdi. Bunlar olmazsa dünyanın düzeni olmazdı. Herkesin kısmeti yazılmış. Ben ne kadar okumak istesem de benimde kısmetimde şoförlük varmış. Bende bu şekilde bir sınavdayım. İşte bu sınavlar olduğu için bir Cennet ve Cehennem var. Cennet ve Cehennem bu sınavlardan geçtiğin için sırat var. İşte Sırat Köprüsü'nden geçiyorsun. İyilikleri fazla olan ya da kötülükleri fazla olan Cennet-Cehennem bu bazında kurulmuş diye düşünüyorum. Cennete kimin gideceği amele bağlıdır. Amel dediğimiz şey insanın hal hareketlerinden tut, jest-mimiklerinden tut, içindeki sıkıntılardan tut, -efendime söyleyeyim- vicdandan tut, her şeyden tut yani bunlar amel bazında giriyor. Bu şekil diye düşünüyorum. Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'i indirdiği zaman yani sen bu Kur'an-ı Kerim'i normal bir kendi kitabın olarak kabul ettiğinde sen bu kitabı her ne pahasına olursa olsun bu kitabı kurcalaman lazım, bu kitabın içindeki bütün bilgilerden, kitabın içindeki kötü şeylerden hepsinden arınman lazım. Ondan sonra İslâm'ın şartı vardır. Yüce Allah işte bunları soruyor. Namazı, zekatı, haccı soruyor. Bunları yani kendi din konusunda amelleri temiz olanların Cennete girme şansı daha fazladır. Kendi nefsinden, kendi amellerinden birazcık temiz pak bir şekilde bunları yürütebilecek şekilde... Ama şu anki düzende şuan içinde bulunduğumuz düzende sorarsan bunları yani dört dörtlük yerine getiren kimse yoktur.

Bunları yerine getirmeyen kimse Cennete giremeyecek diye mi düşünüyorsunuz?

Cennet ortamı biraz zor diye düşünüyorum. O da artık bakalım öbür dünyada artık herkesin çok merak ettiği şeylerden birisi. Herkes ölüm anı yaklaştığında keşke bunları yapmasaydım diyor. Zaten Yüce Allah hepsini kitapta söylemiştir yani. Burası iyi yoldur, burası kötü yoldur. Sen iyi yola sapmadın. Ne kadar iyi yola sapmış olsan bile iyi yolda bir takım şeylerden yoksunsun. Bu yönden bizi amellerimize göre şey yapacak.

Kıyâmetin nasıl kopacak?

Kıyâmet günü ansızın, birden olacak diye... Bir toz, bir duman -efendime söyleyeyim- su bazından gelecek diye düşünüyorum. Suyun işte bir sele kapılması,

normal bir suyun akıl almayacak bir şekilde belirli bir şehrin ya da herhangi bir yerleşim alanlarının içine girip de... O şekil diye düşünüyorum. Cennet-Cehennemdedik ya... Cuma günü hutbeye gidiyorduk hoca efendi bize sordu işte bir takım örnekler falan gösterdi. Dedi ki “Adamın biri bayağı zengin malı mülkü bayağı fazla. Ölüm anı yani eceli yaklaştığında Yüce Allah bir takım melekler bazında bu şahsın ruhunu alıyor. Yani ölüm anını şey yapıyor gerçekleştiriyor. Bu adam ölüyor. Bu adamın bayağı çocukları da var mal varlığı zengin. İşte derler ki akşamüstüdür herhalde eceline teslim oluyor bu adam. Diyorlar ki bu şahsın babamızın önünde biri eğer sabaha kadar kalırsa biz bu adama elli milyar para verecez. İşte benim gibi gariban bir insan derki ben bir gece en azından sabahlarım, en azından bir zorluk falan olmaz diye ben bu ölü şahsın üzerinde beklerim. Sabah olduğu zaman ölünün yakınları geldiği zaman bende bunu onlara teslim edip onlarda bir şekilde defnedecek. Genç tabii ki başında kalıyor. Başında kaldığı sürede tabii ki bu Mekür Nakir dediğimiz bu sordu ifadesinde iki şahıs vardır bunlar sorgu melekleridir. İşte Yüce Allah tarafından Mekür ile Nakir’i görevlendiriyor. Ölen şahsın gidin ifadesini alın. Mekür ile Nakir karşıdan gelirken Mekür soruyor, benim anlamadığım bir şey var. Yüce Allah dediki bunların ifadesini al biz geliyoruz. İşte bir tanesi yerde ölmüş bir tanesi de sağ cenazenin başında duruyor biz hangisinin ifadesini alacağız. Nakir de Meküre diyor ki ölen ölmüştür, biz sağ olanın ifadesini alalım. Sağ olanın ifadesini almaya başlıyor. Adama ne iş yaptığını soruyorlar. Adam hamalım diyor. Peki bu yanındaki ip nedir diyor. İşte diyor ben bu iple yük taşıyorum diyor adam. Peki, sen bu ipi nereden aldın diye soruyor melekler. Adamda diyor ki ben bu ipi falankesin dükkanından aldım. Sen bu ipin parasını verdin mi, yaptığın işin hakkını veriyor musun, bu ipi alırken helal para ile kazandığın parayı mı verdin diye sorguluyorlar ve bu şekilde sabah ezanına kadar sürüyor. Ezan okununca melekler mecburen gitmek zorunda kalıyorlar. Onlar terk ettiği zaman bu şahısta belirli sınavlardan geçtiği için saçlarında herhangi bir tel siyah saç kalmamış. Cenazenin yakınları geliyor adama soruyorlar sana ne oldu diye. Adam diyor benimki sadece bir ipti kendi ifademi verdim sabahı buldu. Hele sizin babanızda bu kadar malın mülkün cezasını artık nasıl, ne zaman bulur bilmiyorum diyor eve gidiyor gidip yatağın içinde teslim oluyor.” Yani onun için bende diyorum ki yani bu kıyâmettir, Cennet-Cehennemdir bunların hepsi vardır. Ama tam net olarak ne zaman kopacağı da belli

değil. Ama şu anki düzen içinde bunların yakın bir târihte geleceğinden eminim. Kimsede vicdan diye bir şey kalmadı. Başka ekleyeceğim yok, bildiklerim bunlar.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 128

Kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Çetin Dağdelen, 42 yaşındayım, lise mezunuyum.

Kıyâmet nedir?

Kıyâmete inanıyorum. Kıyâmetin kopup kopmayacağını, ne zaman kopacağını ancak Allah bilir. Kıyâmetin meselâ belirli bir alâmeti zaten yaklaşık benim bildiğim kadarıyla kaç bin yıldır ki dünya kurulmuş. Kıyâmet Nuh devrinde, Lut devrinde bir seferlik devrinde kıyâmet odur. Kıyâmetin alâmeti şu, yağmur yağınca bütün yerdeki su var ya yerdeki suyunu çekmiyor, gökyüzü suyunu durdurmuyor, sürekli yağmur tamam mı kıyâmetin alâmeti bir. Yani top mu gelecekmiş bilmem ateşe verilecekmiş bilmem alt üst olacakmış deprem bunlar yalan. O yalandır. Kıyâmet şöyle ki zaten bir sefer kıyâmet kopmuş. Yani kopmuş derken dünya bozulmamış. Dünya üzerinde kurulan belirli mevkiiler var. Dağmış, evmiş, taşmış, toprakmış onlar yerle bir oluyor dümdüz. Yani dünya bozulacak diye bir kaide yok. Çünkü diyeceksin ki niye kıyâmet kopmazsa kaç yüz bin yıl aradan geçince kıyâmet kopmazsa dünya nüfusu katrilyonu geçecek. İnsan insanı yer. Onun için kıyâmet kopacak. Meselâ diyelim beş yüz yıl sonra, bir milyon yıl sonra anlatabildim mi. Ah işte bu benim bildiğim kadarıyla belirli bir asır aradan geçti mi dümdüz oluyor. Artık dünya seni hazmedemiyor, bastığın toprak seni hazmedemiyor. Diyelim şimdi yağmur yağdı, on gündür üst üste yağmur yağdı yerdeki toprak suyu çekemiyor içine. Hani yağın yağmur yerde içine çekmezse ne olacak dünya zaten suyun içinde kalacak. Lut devrini belki bilirsin kendi gemisiyle zaten. Yağın yağmur dağın ucuna kadar geliyor. Meselâ atıyorum Ağrı Dağı 2500 metre yükseklikte ya onun ucuna kadar geliyor sonra İsrail gökyüzüne Allah'ın emri ile suyunu kes diye. Allah'ın 10 tane meleği var. Allah katında görevli 10 tane melek var. Ey yeryüzü diyor,

sen de suyunu çek diyor. Artık millet yerle bir olmuş ya. O anda Allah'a inanan zaten kurtuluyor. Allah'a inanmayan öbür dünyayı boyluyor.

Kıyâmet gününde herkes ölmeyecek mi?

Hayır. Kesinlikle. Bunun iddiasına da varım. Ben şimdi Kur'an-ı Kerimle konuşayım. Bilmem 150. 152. Âyetleri var. Arapçayı bilmiyorum. Küçükken merak ettiğim için ben bunu iddia ediyorum. Zaten dünya bozuldu mu bütün bu kadar milyon katrilyon insan bir Âdem baba bir de Havva anneden oluşmuştur. Tamam mı? Madem sen öğretmensin. Bir tane mahlukat kalmadı yeryüzünde şimdi insanlar nasıl şey yapacak. Nasıl üreyecek hı? O var zaten. Mecbur. Ha günahı fazla olan mı kalır artık, günahı hiç olmayan mı kalır? O hiç belli değil yani. Muhakkak yani bir dişiden bir erkekten kalacak. Diyelim hepsi de öldüyse hepsi de gittiyse dünya yerle bir olduysa da bir dişî bir erkek kalacak. Dünyayı onlar sürdürecekler. Diğerleri de öbür tarafa gidecek. Ama öldüğün zaman zaten ruhun dünyada kalıyor bunu bil. Hani öbür dünya Cennet-Cehennem diyor ya. Ruhun orda olmaz. Hani öldükten sonra zaten belirli bir süre diyoruz yani istersen o şeyi de sana anlatayım. Konu dışında ise onu anlatmayayım. Meselâ insan ölüyor ya. Zaten defnediliyor ya. İki gün sonra Allah katında zaten o sorgulanmıyor mu? Sen ne günah işledin kızım, sen ne vebal işledin. Ne iyilik yaptın ne kötülük yaptın. Bütün hepsini tartıyor. Tamam mı? Eğer yaptığın iyilik günahlarından şeyse Cennete gidiyorsun. Şöyle bir yer Cennet meselâ orda sıkıntı çekmiyorsun. Bilmem melekler mi varmış şuymuş buymuş yok. Bir ateşli yer var. Bir normal diyelim meselâ piknik alanı gibi yerler atıyorum yani anlatabildim mi? Meselâ sen sürekli dört duvar arasında hapisane gibi bir yerde kalsan nasıl ama sen dışarıda gezen çocukları görsen gülleri görsen nasıl. Cennet odur yani. Cennet odur. Günahı vebali fazla olanlar Cehennemde azabını çekecek. Artık günahı vebali fazla olmayanlar Cennete girecek. Kendi yaşam şeyini yine sürdürecek. Ama ruhu dünyada kalıyor. Anlatabildim mi? O var. Yani bir dişî bir erkek kalmazsa zaten olmuyor. Kesinlikle olmuyor. Çünkü üreme olmaz, üreme olmaz.

Kıyâmet nasıl kopacak?

Onu Allah biliyor işte dedim ya. Benim bildiğim suyla oluyor. Ateşle alakası yok. Benim bildiğim kadarıyla suyladır. Yani meselâ şimdi yağmur yağıyor. 24 saat aralık hiç vermeden yağmurun yağdığını düşün her yer su olacak. O su nereye gidecek. Kaçacak yerin yok. Ancak helikopterde de kalsan o kadar bir ay, iki ay helikopterin içinde de kalamazsın. Anlatabildim mi? Bu her yerde olacak. Bütün dünyada. Bütün dünyada derken şöyle: Sana şunu da anlatayım. Şimdi dört tane mezhep var. Hanefi, Şafi, Maliki, Hanbeli. Her bir mezhepten bir dişi bir erkek kalacak O var. Mezhepleri sürdürmek için. İnanç meselesi. İnançlar hayatta kaybolmaz.

Sizce kıyâmet yaklaşıyor mu?

Kıyâmetin yaklaşma meselesi şöyledir. Kıyâmetin şeyleri zaten belirtileri az mıdır, artık çok mudur bilinmiyor ki zaten. Zaten şimdi adamlar yeryüzüyle zaten artık yeryüzünü bırakmış da gökyüzüyle mücadele ediyor. Anlatabildim mi ne demek istediğimi. Şimdi adamlar elli katlı, yüz katlı, yüz elli katlı binalar yapıyorlar. Uçakla yarım saatte Amerika'nın bir şehrinden Türkiye'ye geliyorlar. Meselâ adam arabayı yapmış, iki saatte meselâ 500 km yol gidiyor. Buradan meselâ Mersin'e kadar yol katediyor. Normalde 8-9 saatlik yol. Kıyâmetin alâmetleri bu yani. Teknoloji. Bu da Kur'an-ı Kerim'de geçiyor. Kur'an-ı Kerim nasıl gökyüzünden indirildiyse yere tamam mı bunların tümü Kur'an-ı Kerim'de yazılı yani. Odur yani başka şeyi yok.

Cennet-Cehenneme inanıyor musunuz?

İnanıyorum. Cehennem ateşli yerdir. Ha ateşte kavrulacaksın o olmaz. Eziyet çekeceksin, kavrulmayacak. Kavrulacak diye bir kaide yok. Yanmayacaksın. Yemeğin yok bir şeyin yok hiçbir şeyin yok. Ya azap çekeceksin. Bir adam öldürüyorsun ya. Hapishanede yatıyorsun. Ceza çeker gibi. Ama o ceza başka ceza. Cennettekiler ise istediği meyveyi alabiliyorsun, istediğin şeyi alabiliyorsun. Meselâ diyelim eşin senden önce mi vefat etmiş, sen vefat ettikten sonra eşin yanında oluyorsun. Aynı bu dünyadaki hayatı orda da sürdürüyorsun. Meselâ diyelim senin günahın çok mu? Eşinin günahı az. Eşin sayesinde hakkını helal ederse. Cehennemden kurtulabiliyorsun yani. Allah kendi hakkını hukukunu affeder ama kulun hakkını affetmez. Hiçbir zaman o var yani. Benim bildiğim kadarıyla bu.

Derleme ortamı

Görüşme kaynak kişinin evinde gerçekleştirilmiştir.

Kaynak Kişi 129

Necmettin Nursaçan,

“Salli ala Resuline Muhammed. Salli Ala Şefüazunibina Muhammed. Euzubillahiminaşşeytanirracim Bismillahirrahmanirrahim.” Muhterem Mü'minler! Bugün Mevrit kandili, kandiliniz mübarek olsun. Rabbımıza hamd ederiz ki, sıhhat ve saadetle huzur ve afiyetle bir mevrit kandiline daha yetişirdi. Bilindiği gibi öteden beri Ay yılından rebi'ul evvel ayının 12. gecesi sevgili Peygamberimiz'in dünyamıza teşrif ettiği gecedir. Milletimiz yüzyıllardan beri Mevrit Kandili adıyla bu geceyi teskit etmiş kutlamıştır. Minarelerden kandiller yakılmış, geçmişlere rahmet okunmuş, hayırlar dağıtılmış, insanlar birbiri ile tebrikleşmiş, ziyaretleşmiş, hediyeleşmiş. Ayrıca 1989 yılından itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı Güneş yılı itibariyle de efendimizin doğumu 20 nisan'a rastlamaktadır ve o günlerde de etkinlikler yapılmaktadır. Yani bir yılda iki defa mı doğum gibi akla gelmesin. Bu etkinliklere bu faaliyetlere Sevgili Peygamberimiz'in hiç ihtiyacı yoktur. Ama bizim ihtiyacımız çoktur. Onu tanımaya, onu sevmeye, onun ahlakıyla ahlaklanmaya ihtiyacımız var. Dünya neye sahipse onun vergisidir hep.

“Medyun ona cemiyet, medyun ona fert,

Medyundur o masuma bütün bir beşeriyet”

Ya Rab mahşerde bizi bu ikrar ile haşret. Peygamberimiz gelmezden önce kan davaları, dişsiz mi bir insan onu kardeşleri yerd. Beşer yırtıcılıkta sırtlanları geçmişti. Ama Peygamberimiz geldi hasımlar hısım oldu, ağyar yar oldu, düşman dost oldu. Peygamberimiz olmasaydı doğmazdı kalbe iman, inmezdi arza Kur'an, meçhul olurdu Esmâ, sensiz canım Muhammed. Annesinden öksüz kalan yetime, benzerdi sanki eşya sensiz canım Muhammed.

Aziz Mü'minler! Sanki biz denizde boğulmak üzereydik de Allah elçisi bize cankurtaran simidi uzattı ve bizi kurtardı. Sanki biz sehadaydık idam edilmek üzereydik de bizi hayata kavuşturdu. “Ya eyyühellezine amenustecibu lillahi velirrasuli iza deaküm lima yuhyikün” Ey müminler Allah ve elçisinin hayat veren mesajlarına uyunuz. Askerliği hatırlayın. On başı rütbesi ile general rütbesi arasında epeyce fark vardır değil mi? Sanki biz onbaşıydık da Allah'ın Resulu omzumıza general rütbesi takıverdi. Sanki biz kum tipisine yakalanmıştık da bizi oradan alıp muntazam bir otomobilin içersine koydu.

Evet, Aziz Mü'minler! Sevgili Peygamberimiz'in Allah elçisi olduğunu delilleri neler? Mübarek siması bir delil, sureti delil, siyreti delil, elindeki kitap delil, dilindeki hitap delil, dostunun düşmanının şahitliği delil.

Suya virsün bağ-ban gül-zârı zahmet çekmesin

(Bahçıvan zahmet edip de gül bahçesi yetiştirmesin)

(Bin tane gül bahçesi olsa Hz. Muhammed'in gül yüzü gibi bir gül açılmaz.)

Hak-i pâyine yetem der ömrlerdir muttasıl

Başını taştan taşa urup gezer âvâre su

Âşık olmuş galiba ol serv-i reftâre su

Bizim topraklardan çıkıp da Basra Körfezi'ne doğru giden Dicle Irmağı için be diyor niye taşını o taştan bu taşa vurarak gidiyor servi boyluya aşık olmuş. Hazret-i Muhammed Aleyhisselam'ın izinin bulunduğu yerleri öpmeye gidiyor. Bakın Irmağı ona âşık ediyor. Biraz sonra hafız kardeşlerim okuyacak

Yaradılmış cümle oldu şâdüman

Gam gidüp âlem yeniden buldu cân

Bütüm cihan zerreleri bayram yapıyorlar. Allah elçisine ağaçlar taşlar kurtlar kuşlar tanıyor. Onların tanıdığını bizim tanımamız olur mu? Bize düşen nedir? Onu tanımak, onu sevmek, ahlakıyla ahlaklanmak. Zaman zaman da bağlılık mektubu niteliğinde salatü selam göndermek. Efendimiz abdest alıyor. Dökülen abdest suyunun damlacıklarını sahabe kapışıyor. Niçin öyle yapıyorsunuz? Seni çok seviyoruz. Efendimiz buyuruyor ki öyleyse emanete riayet ediniz. Sözde sebat ediniz. Helal lokma doğru söz ve komşularınızla iyi münasebet...Eğer beni seviyorsanız benim ahlakımla ahlaklanın. Rabbımız Taala Efendimizin ahlakıyla ahlaklanmayı, ravzasını ziyaret edip dünyada ıkbada da şefaatine nail olmayı nasip ve müesser eylesin. (Cemaat) -Amin.

Şimdi ülkemizin seçkin hafız ve kurraları bir Mevlid-i Şerif tilavet edecekler. Onun hitamında da dua etmeye çok ihtiyacımız var. Kur'an iki duanın arasında yer alıyor. En çabuk kabul olan dua da müminin mümine gıyaben yaptığı dua. Sanki bu târihi mabet bütün ülkemizi sembolleştiriyor gibi düşünüp insanlık için milletimiz için programın hitamında da dua edelim. Kandiliniz mübarek olsun. Mevlam makbul eylesin.

Kanal 7, 02.01.2015 târihli yayından alınmıştır.

Kaynak Kişi 130

Mahmut İletmiş, 1974 Yeşilli doğumlu, ön lisans mezunu, Mardin'de ikamet ediyor.

Muhterem Müminler!

Yüce Allah'ın insanlara rahmetini ve nimetlerini çokça ihsan ettiği belli vakitler, belli mevsimler vardır. Haftanın günleri arasında cuma; kameri aylardan olan Recep, Şaban ve Ramazan bu türden feyiz ve bereketi bol zaman dilimlerindedir.

Allah'a şükürler olsun ki, İslam dinine gönülden bağlı müminlerin “üç aylar” diyerek özel bir önem verdiği Recep, Şaban ve Ramazan aylarının başlangıcına ulaşmış bulunuyoruz. Önümüzdeki 30 Nisan Çarşamba Günü üç aylar başlayacaktır. Sevgili Peygamberimiz, bu aylarda her zamankinden daha çok ibadet eder ve “Allah'ım! Recep ve Şaban ayını hakkımızda hayırlı kıl, bizi Ramazan ayına kavuştur.” diye dua ederdi.

Kuşkusuz bu aylar, dünyanın ağır meşgaleleriyle bunalan ruhlarımızı dinlendirmek ve kulluk şuuru içinde Yüce Allah'ın rahmet ve merhametine sığınmak için çok kıymetli fırsatlardır. Yüce Allah'a bu aylarda yapılacak yakarışlar, tövbe istiğfarlar, kalıcı iyilik ve hayırlar, gönülden paylaşılan sevinç ve kederlerin mükâfatı insanlara kat kat verilecektir. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Rabbiniz şöyle dedi: “Bana dua edin, duânıza cevap vereyim”

Üç ayların ilki olan Recep'in ilk cuma gecesi Regaip Kandilidir. İnşallah önümüzdeki 1 Mayıs Perşembe gecesi Regaip kandilini idrak etmiş olacağız. Yüce Allah'ın ilahi ihsan ve manevi hediyelerinin diğer zamanlardan daha çok tecelli etmesi, samimi kalple Allah'a yönelenlerin affedilmelerinin ümit edilmesi ve müminlerce gönülden arzulanması sebebiyle bu geceye “Regaip” denilmiştir.

Muhterem Müslümanlar!

Bu gecede öncelikle yapılması gereken, nefis muhasebesidir. Yani iç gözlemdir. Madde ve mana arasındaki dengenin madde lehine bozulduğu; insanlar ve toplumlar arası ihtilafların bütün dünyayı olumsuz yönde etkilediği; akl-ı selim yerine silahların konuştuğu bir zamanda, insanın ruhunu derin kırılmalardan ve acılardan koruyabilmek için, nefis muhasebesine her zamankinden daha çok ihtiyacı vardır. Nefis muhasebesi, varlığımızın özünde var olan ve kimliğimizin temelini teşkil eden ahlaki değerlerimizi kaybetme tehlikesinden bizi uzak tutacak en emin yoldur. Dinimizin bize ısrarla tavsiye ve telkin ettiği bu yol, ihmal veya terk edilirse, insanın varlığı değersizleşir. Bunun toplumsal tezahürü de, Gayri ahlaki davranışlar, haksızlık, hırsızlık, yolsuzluk, kin ve intikam duygularının yaygınlaşması; merhametsizlik ve sevgisizlik biçiminde ortaya çıkar. Nefsiyle muhasebesini hakkıyla yapanlar ve iç dünyasına yönelenlerde görülen ilk değişim, bütün kötülükleri reddedip, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanın ıstıraplarını yüreklerinde hissetmeleridir.

İşte Regaip Kandili, sözünü ettiğimiz nefis muhasebesinin yapılması bakımından bizim için bulunmaz bir fırsattır. Şu halde bu gece hatalarımız varsa onları terk edelim, kötü duygu ve düşüncelerimizi kalplerimizden atalım. Allah ve Resulünü bize unutturan şeyleri bir tarafa bırakalım. Gönül sarayımızı bulandıran haset, kin, düşmanlık,

haksızlık ve zulüm çamuruna bulaşmaktan sakınelım. Birbirimize, anne ve babamıza, yakınlarımıza sevgiyle ve iyilikle yaklaşalım. Dünyamızı saran düşmanlıklara karşı birlik ve beraberlik içinde olalım. Gönüllerimizde iyilik, fazilet ve bilgi ışığını yakalım. Kalplerimiz bu güzel duygularla dolsun. Allah'ın rahmet ve bereketi üzerinize olsun.

Derleme Ortamı:

Kaynak kişinin görev yaptığıcamii'de vaaz derlenmiştir.

Kaynak Kişi 131

Mahmut İletmiş, 1974 Yeşilli doğumlu, ön lisans mezunu, Mardin'de ikamet ediyor.

Kardeşlerim!

İslâm âlemi olarak pazar'ı pazartesi'ye bağlayan gece mübarek Miraç Kandili'ni idrak edeceğiz.

“Subhânellezi esra bi abdihi leylen minel mescidil harami ilel mescidil aksallezi bâreknâ havlehu li nuriyehu min âyâtinâ, innehu huves semûl basîr.”

İsrâ ve Miraç, Sevgili Peygamberimiz (S.A.S)'in bir gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya, oradan da Yüce Mevla'nın sonsuz âyet ve kudretini müşahede etmek için semaya yaptığı, içinde pek çok ilahî hikmet ve bereketi barındıran manevî bir yolculuktur. Bu kutlu yolculuk, okuduğumâyet-i kerimede şöyle dile getirilmektedir:

“Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı ne yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işiten, hakkıyla görendir.”

Kardeşlerim!

Miraç, bir yükseliştir. Her şeyden önce yükselme yollarının yegâne sahibinin Allah olduğunun bilincine varabilmektir. Fiziğin metafiziğe, bedenin ruha, ruhun sahibine, kulun Allah'a yükselişidir. Kullar bu yükselişi ancak, Allah'ın razı olacağı bir hayatı yaşayarak gerçekleştirirler. Miraç, sadık ve samimi bir iman, ibadet ve taat, ihlas ve takva, güzel huy ve ahlâk, hayır ve hasenat, hak ve hakikat, doğruluk ve dürüstlük, adalet ve

sevgi, merhamet ve şefkat, dostluk ve kardeşlik, sabır ve sebat, fedakârlık ve cömertlik, yardımlaşma ve dayanışma gibi fazilet ve erdemler ile yükselmektir.

Miraç, insanın kendi semasına yani kalbine ve iç dünyasına doğru da yapması gereken bir yolculuktur.

Miraç, Hz. Ebû Bekir gibi imanında gösterdiği teslimiyet ve sadakatle sıddîk mertebesine ulaşabilmektir.

Miraç, Sevgili Peygamberimiz (S.A.S)'in getirdiği değerler ile hastalıklı kalpleri nasıl tedavi ettiğini idrak edebilmektir.

Her yıl gelen miraçla inancımızı, bağlılığımızı ve samimiyetimizi yenileriz. Amellerimizi yenileriz. Riyaya, kibre, samimiyetsizliğe, ikiyüzlülüğe karşı amellerimizi gözden geçiririz. Her yıl gelen miraçla aile bağlarımızı, anne ve babamızla, yavrularımızla ve komşularımızla ilişkilerimizi yenileriz.

Miraç, malımızı mülkümüzü, paramızı pulumuzu, servetimizi, maddî gücümüzü ruhumuzun yükselişi yolunda gözden geçirmemizi sağlar.

Değerli Kardeşlerim!

Peygamber Efendimiz (S.A.S), miraçtan üç büyük hediye ile dönmüştür. Birinci hediye, Sevgili Peygamberimizin “gözümün nuru” dediği beş vakit namazdır. Efendimiz (S.A.S), Miraç hâdisesinden sonra ümmetine dönmüş ve onları namaz ibadeti ile Yüce Mevlamıza manen yükselmeye davet etmiştir. Günde beş kez her mümin namaz aracılığıyla Rabbinin huzuruna yükselmektedir. Müminler, her namazda okudukları “tahiyyat” duası ile Sevgili Peygamberimizin yaşadığı bu hadiseyi tekrar tekrar düşünürler.

Namazla müminler birbirinden emin olur, saf tutar, omuz omuza verir. Namazla bütün kötülüklerden arınarak, mü'min kişiliğine ve kimliğine kavuşur. Allahu Ekber, der ve elinin tersiyle maddî olanı, gelip geçici olanı geriye iter. Rabbine yönelir, sadece O'nun önünde eğilir, sadece O'na secde eder. Namazla müminler kendi benlikleriyle barışır.

Namazla bedenın dili ruhun diliyle birleşir. Namaz tevhidin mücessem eylemidir. Ve kendisi miraç olan namaz, mümin için bir miraç müjdesidir.

Miracın İkinci hediyesi, Bakara Suresinin son iki âyetidir. Her yatsı namazının ardından aşır olarak okuduğumuz “amenerrasulü”.

Bu âyetlere göre gücümüzün yettiği şeylerden sorumluyuz. Kendimizi düzeltmekten sorumluyuz. Helâl kazançtan sorumluyuz. Çoluk çocuğumuza helâl lokma yedirmekten sorumluyuz. Komşularımıza, çevremize karşı sorumluyuz. Kullandığımız her şeyden, istifade ettiğimiz her nimetten sorumluyuz.

Miracın üçüncü hediyesi, istikametini imana çeviren, Allah’tan başkasına kulluk etmeyenlerin günahlarının bağışlanacağı ve sonunda Cennete gireceği müjdesidir.

Aziz kardeşlerim!

Hutbeme miraç hediyesi âyetlerde geçen bir dua ile son vermek istiyorum:

“Lâ yukellifu Allâhu nefsen illâ vus’ahâc lehâ mâ kesebet ve’aleyhâ mektesebtek rabbenâ lâ tu-âhiznâ in nesînâ ev ahta nâc rabbenâ velâ tahmil ‘aleynâ isran kemâ hameltehu ‘ale-llezîne min kablinâc rabbenâ velâ tuhammilnâ mâ lâtâkate lenâ bihis va’fu ‘annâ vağfir lenâ verhamnâc ente mevlânâ fensurnâ ‘ale-lkavmi-lkâfirîne”

“Ey Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme. Bizi affet, bizi bağışla ve bize acı. Sen bizim Mevlâmızısın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.”

Soma’da yaşanan faciada ve Balkanlarda yaşanan sel felaketinde vefat eden kardeşlerimize Cenab-ı Hak’tan rahmet diliyorum. Makamları Cennet olsun! Rabbim, ülkemizi, tüm İslam beldelerini bu tür acılardan, elemelerden, bela ve kazalardan, felaket ve musibetlerden muhafaza eylesin! Geride kalanlara, kederli ailelerine, yakınlarına ve sevenlerine sabır ve metanet lütfetmesi, yaralı kardeşlerimize de acil şifalar ihsan etmesi için Rabbime dua ve niyaz ediyorum.

Miraç Kandilinin, milletçe, Âlem-i İslam olarak yükselmemize ve yücelmemize vesile olmasını temenni ediyorum. Miraç kandiliniz mübarek olsun.

Kaynak Kişi 132

Mahmut İletmiş, 1974 Yeşilli doğumlu, ön lisans mezunu, Mardin’de ikamet ediyor.

Kardeşlerim!

Bizleri Berat Kandiline, kurtuluş vesilesine ve yeniden diriliş vaktine eriştiren Yüce Rabbimize sonsuz hamd-ü senalar olsun. Hep birlikte 23 Haziran Pazarı Pazartesiye bağlayan gece Berat kandilini idrak edecek olmanın heyecan ve mutluluğunu gönlümüzün derinliklerine kadar yaşayacağız. Berat Kandili, pek çok güzelliğin yaşandığı, rahmet ve bağışlanma mevsimi Ramazan-ı şerife bir adım daha yaklaştığımızın habercisidir.

Değerli Kardeşlerim!

Berat gecesı, bizlere Rabbimizin affediciliğine sığınmayı, kendimize, ailemize, kardeşlerimize ve tüm kâinata karşı onarıcı ve bağışlayıcı olmayı öğretir. Zira Berat, kırılan kalpleri onarma, dargınlık duvarlarını yıkma, kin, nefret ve intikam duygularını aşma günüdür. Yaratan'ın affına erebilmek için yaratılanı affetme günüdür. Bütün bunlara riayet ettiğimizde Berat Kandili, Yüce Rabbimiz nezdinde beratımıza ulaşacağımız kutlu bir gece olacaktır.

Kıymetli Kardeşlerim!

Mevlâmızın affi olmadan arınmak, merhameti olmadan kurtuluşa ermek mümkün müdür? Öyleyse geliniz, Rabbimizin şu ayetinde belirttiği sonsuz merhametine ve affına sığınarak Berat gecesinde gönülden tövbe edelim, af dileyelim:

“Ve izâ câekellezîne yu'minune bi âyâtinâ fe kul selâmun aleykum ketebe alâ nefsihir rahmete ennehu men amile sûen bi cehâletin summe tâbe min ba'dihî ve aslehe fe ennehu gafûrun rahîm”

“Sizden kim cahillikle bir kabahat işler de sonra peşinden tövbe eder, kendini düzeltirse (bilmiş olun ki) O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”

Aziz Kardeşlerim!

Bu gecede yapılacak ibadetin, duanın ve akıtılacak gözyaşının bizleri günahlardan temizleyeceğini ve affedilmemize vesile olacağını bakın Allah Rasulü (S.A.S) ne de güzel ifade etmiştir:

“Şaban ayının on beşinci gününü oruçlu geçirin. Gecesinde ise ibadete kalkın. Çünkü o gece Güneş batınca Allah Teâlâ (keyfiyetini bilemediğimiz bir halde) en yakın semaya tecelli ederek fecir doğuncaya kadar: ‘Bağışlanma dileyen yok mu? Onu bağışlayayım. Rızık isteyen yok mu? Ona rızık vereyim. Musibete uğrayan yok mu ona afiyet vereyim...’ buyurur.”

Kardeşlerim!

İçinde bulunduğumuz şu mübarek berat ikliminde sizleri beratımıza vesile olacak güzel bir hayra davet etmek istiyorum. Gönül coğrafyamızın Balkanlar’daki en önemli ülkelerinden birisi Arnavutluk’tur. Bildiğiniz gibi Arnavutlar, Kosova’nın fethinden beri 600 yılı aşkın bir süredir bizimle ortak değerleri, ortak târih ve kültürü paylaşan kardeşlerimizdir. Ortak târihimiz boyunca içlerinden yüzlerce ilim, fikir ve devlet adamı, şâir ve sanatkâr yetişmiştir.

Geçtiğimiz yüzyılda Arnavutluk halkı çok büyük zulüm gördü, sıkıntılar çekti. Bütün câmiler ve mâbedler yıkıldı, çocuklara Müslüman adlar konulması ve erkek çocukların sünnet edilmesi gibi her türlü dinî motif yasaklandı. Müftüler, imamlar ve hocalar ateizmi itiraf ve ilana zorlandı, kabul etmeyenler hapishanelerde çürütüldü. Bütün bunlara rağmen gelinen noktada Arnavutluk bugün, üç milyonu aşkın nüfusunun % 70’i Müslüman bir ülkedir.

1990’dan sonra oluşan hürriyet ortamında Hristiyanlar, Başkent Tiran’da büyük katedraller ve kiliseler yaptılar. Müslümanların ise başkentteki tek mâbedi 200 metre karelik Ethem Bey camiinden ibârettir. Halk cuma ve bayram namazlarını cadde ve sokaklarda kılmaktadır.

Bu nedenle şehrin merkezinde ulu bir mabede ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın karşılanması görevini Diyanet İşleri Başkanlığımız üstlenmiştir. Bugün Türkiye genelinde ve câmimizde bu maksatla yardım toplanacaktır. 600 yıllık kardeşliğimizin bir nişanesi ve bir vefâ sembolü olacak bu ulu mâbede siz hamiyetperver kardeşlerimizin gerekli katkıyı yapacağımıza inancımız tamdır. Yapacağınız bu yardımın sizlerin beratına, ülkemizin izzet ve itibarının yükselişine vesile olmasını ve sadaka-i câriye olarak ilâhî kayda geçmesini Rabbimden diliyorum.

Kardeşlerim!

Bu duygu ve düşüncelerle başta aziz milletimiz, gönül coğrafyamızdaki kardeşlerimiz olmak üzere tüm İslâm âleminin Berat Kandilini tebrik ediyorum. Bu mübarek gecenin, gönüllerimizin birleşmesi, kardeşliğimizin pekişmesi, kin, nefret, öfke ve dünyevileşme gibi beratımızın önündeki engellerin kaldırılmasına vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz ediyorum. Rabbimiz, birbirini gerçekten seven kardeşler olarak, birlik-beraberlik, barış, huzur ve güven içerisinde, arınmış gönüllerle Ramazan-ı şerife girmeyi nasip eylesin.

Derleme Ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı camide vaaz derlenmiştir.

Kaynak kişi 133

Nihat Hatipoğlu, 1955 Diyarbakır doğumlu, İlahiyat profesörü, din âlimi.

İnsanların kıyâmet günü mezardan dirilirkenki hallerini beraber paylaşalım o halleri. Ben inanıyorum ki, sizi hayli etkileyecek. Ekran başında bunlardan en sonuncusu olmak için Allah'a dua etmek lazım sevgili Ubeydullah hocam. Hakikaten öyle bir manzara çiziyor ki kitaplar. Bir kısmı hadislerden alınma. Mevlamdan o kötülerden olmamak, iyilerden olabilmek için Rabba sığınmak onun inâyetine ve onun lütfuna sığınmaktan başka çare yok. Kıyâmet günüdür, yer yarıyor insanlar öbek öbek çıkıyorlar mezarlarından. Trilyonlarca insan rakamlar yok, rakamlar aciz kalıyor. İnsanlar işte birinci grup, insan çıkıyor. Kabirlerden elleri ve ayakları olmadan çıkarlar ve mahşere böyle sevk olunurlar. Bunlar dünyada iken komşularına eziyet eden kimselerdir. Bu birinci grup, elsiz ve ayaksız çıkacak. İkinci grup kabirlerinden hayvana benzer şekilde çıkarlar. Onlar gibi emekleyerek çıkarlar. Bunlar dünyada iken namazı önemsemeyip aldırış etmeyenlerdir. Bunlar tövbe etmemiş olanlardır. Namazsızlıktan tövbe etmediler ve hiç üzülmediler. Bu nedenle gidecekleri yer ateştir. Üçüncü bir grup çıkacak yerden, karınları yılanlarla dolu dolu çıkacaklar, şişmiş olarak çıkacaklar. Bunlar kendilerine farz kılınan zekâtları vermemişlerdir. Tövbe etmeden öldüler, gidecekleri yer de ateştir, Cehennemdir. Euzubillah Allah hepimizi korusun inşaallah.

Dördüncü bir grup daha vardır, onlar da mezardan çıkacaklar. Ağzlarından pis şeyler aktığı halde belki kitaplarda kan ve irin diyoruz ama biz şimdi ekran başında olduğunuzu planlayarak onu pis şeyler diye ifade ettik. Kabirlerinden çıkarlar bunlar alışverişte yalan söyleyen kişilerdir. Bu kimseler tövbe etmemiş olanlardır. Günah işlediler, tövbe etmediler, gidecekleri yer ateştir. Bir konuşsa şu mezarlar neler anlatacak. Hangi hallerden dem vuracak, bir duysanız onları. Beşinci bir grup vardır kabirlerinden çıktıkları vakit; insanlar arasında çürümüş leşten daha kötü bir koku yayacaklardır. Bunlar günah işlerken insanlardan korktukları için günahı gizlerlerdi. Kimsenin olmadığı yerde günah işlerlerdi. Fakat Allah'tan korkmazlardı. Bunlar tövbe etmediler günahlardan. Gidecekleri yer ateştir. Altıncı grup kabirlerinden dilleri kelepçelenmiş olarak çıkarlar. Bunlar dünyada iken yalan yere şahitlik eden kimselerdi. Bu kimseler tövbe etmediklerinden gidecekleri yer ateş, Cehennemdir. Dilerim ki Mevlam, ekran başındaki hiç kimseyi bu gruplar arasına sokmaz inşallah. Yedinci grup edep yerlerinden pislik aktığı halde kabirlerinden çıkarlar. Bunlar dünyada iken zina yapanlardı. Bu kişiler tövbe etmemişlerdir. Gidecekleri yer ancak ateştir. Sekizinci grup vardır; kabirlerinden çıkıp mahşere sevk edilirken, dilleri yoktur kaybolmuştur dilleri. Ağzlarından pis şeyler akacaktır, kabirlerinden çıkarlar. Bunlar, yaptıkları bu günahtan tövbe etmeden öldüler. Ve gidecekleri yer ateştir. Dokuzuncu gruba gelince, kabirlerinden çıkınca gök renginde ve simsiyah; karınları da ateş dolu olarak çıkacak. Bunlar dünyada haksız olarak yetimlerin mallarını yiyenlerdir. Bunlar yetim malı yedikleri için tövbe etmeden öldüler. Gidecekleri yer ateştir. Başka nereye gitmeyi ümit ederler Cennete mi? Allah onlara geç kaldınız, sefa geldiniz, hoş geldiniz, meleklerim bunlara hizmet edin mi diyecektir. Elbet diyecektir ki bedeli vardır yaptıklarınızın. Gelin bunun karşılığını alın diyecektir. Onuncu grup vardır, kabirlerinden cüzam hastalığına tutularak çıkarlar. Bunlar ana ve babasına isyan eden kimselerdir. Bunlar ettikleri isyan için tövbe etmeyen kimselerdir. Gidecekleri yer ateştir. On birinci grup vardır, dedim ya on ikinci gruptan olmayı temenni edin diye. On birinci grup vardır, baş ve kalp gözleri kör olarak; dişeri büyük, dudakları göğüslerine düşmüş sarkmış, dilleri ise karınlarına sarkmış olarak çıkarlar mezarlarından. Bunlar dünyada iken içki içip bundan tövbe etmeyenlerdir. Bakın sadece içenler demiyorum. Tövbe de etmediler. Yanaşmadılar tövbeye, önemsemediler günahlarını. Gidecekleri yer ateştir. On ikinci

grup kabirlerinden çıkıp; ayın on dördü gibi parlarlar. Bunlar mahşere başlarında tac, üzerlerinde hülle, yani giysiler, önlerinde bir nur sevk olunurlar kıyâmete doğru. Sırat Köprüsünden şimşek gibi geçerler. Bunlar dünyada iken salih amellerde bulunurlardı ve kötülüğü uzaklaştırıldılar, nehy ederlerdi. Beş vakit namazlarını vaktinde kılarlardı. Cemaate devam ederlerdi. Bunlar salih, abid ve sabırlı kimselerdi. Yapmış oldukları küçük günahlardan tövbe ederek ahirete göçtüler. İşte bu onların mükâfatıdır. Onların yeri elbet ve elbet Cennet'tir. Allah hepinizi bunlardan eylesin. Ve ekran başında olan bütün kardeşlerime Rabbim bunlardan eylesin.

Tv ortamı

Kaynak Kişi 134

Mahut İletmiş, 1974 Yeşilli doğumlu, ön lisans mezunu, Mardin'de ikamet ediyor.

Aziz Kardeşlerim!

Allah'a kul ve Resulüne ümmet olmak ile en büyük şerefe, onur ve bahtiyarlığa erişen mümin kardeşlerim! Bayramınız mübarek olsun! Bugün bayram... Ramazan bayramı... Bayramlar, aynı dinin, aynı inancın neşesinde bizleri birleştiren ilâhî armağandır. Bu bayram, barışın, esenliğin, yani İslam'ın bayramıdır. Bu bayram, topluluk halinde Rabbimize verdiğimiz misakımızı hatırlayarak zaaflarımıza karşı durmanın, imsakın bayramıdır. Bu bayram, bizi kendimize yabancılaştıran maddeye, heva, arzu ve isteklerimize esir olmaya direnmenin, fitrata dönmenin bayramıdır. Bu bayram, imsak ile dizginlenen nefislerin mükâfatı olarak dua ile nimetlerin ikrama dönüştüğü iftarın bayramıdır. Bu bayram, yokluğu, açlığı ve susuzluğu hissederek, rızıkları başkasıyla paylaşmanın, ikramın bayramıdır. Yardımlaşmanın, dayanışmanın, karşılıksız vermenin yani infakın bayramıdır. Bu bayram, nefislerimizin arınması gibi mallarımızı da başkalarının hakkından arındıran zekâtın bayramıdır. Hayatımızın şükürü olarak kardeşlerimize verdiğimiz fitrenin bayramıdır. Bu bayram, yaratılan her varlığın kıymet ve değerini Yaratanından bulduğu, hiç kimsenin bir diğerinden üstün olmadığı, herkesin bir tarağın dişleri gibi eşit olduğu tevhidin bayramıdır.

Kardeşlerim!

Ramazan bayramı sevinç günüdür. Ramazanla yaşadığımız manevi değişimin, rahmetle kuşatılmanın, mağfiretle arınmanın, cehennemden kurtuluşa erme müjdesine ermektir bayram. Kadir gecesinde beşeriyetten insanlığa yükselmenin, Kur'an'ın nüzulüne tanık olmanın sevinciyle buluşmaktır bayram. Ukbadan gelen cennet muştularının esintisiyle kalp ikliminde huzura ermektir bayram.

Aziz Kardeşlerim!

Ramazan bayramı hüznün günüdür. Filistin'de, Gazze'de, Kudüs'te, Suriye'de, Irak'da, Doğu Türkistan'da Myanmar'da ve daha birçok değişik İslam Beldelerinde... İftarda bir yudum su içmeden şehadet şerbetini içenlerin, sahurda oruca niyet edemeden hanesi başına göçenlerin, masumların, mazlumların kanıyla kızıla boyanan gecelerin getirdiği hüznüdür bayram. Bir gül bahçesine girercesine kara toprağın bağrına defnedilen biçare bedenlerin, hizipçilik, mezhepçilik, asabiyetçilik taassubuyla birbirine kurşun yağdırıp, uhuvvet ve kardeşliği katledenlerin, dostların bağrına ateş düşürüp düşmanın yüzünü güldüren kör cahil Müslümanların yüreklere saldırdığı hüznüdür bayram.

Kardeşlerim!

Ramazan bayramı zafer günüdür. Bayram, nefsi mücadelede muzaffer olmaktır. Gönül kalesinin burcuna tevhid sancağını germektir.

Kıymetli Kardeşlerim!

Ramazan bayramı fırsat günüdür. Bayram, prangalara vurulan kilitleri parçalayacak derecede tesirli anne baba duası almanın, ebeveyn gönlünü yapıp cennete açılan kapıdan girmenin fırsatıdır. Bayram, arştan sarkıtılan bir ağ olan sılayı rahme tutunarak, uzak düşülen akrabalıkları, unutulmuş dostlukları, yitirilmiş kardeşlikleri yeniden ilmek ilmek dokumanın fırsatıdır. Bayram, kimsesizlere kimse, çaresizlere çare, gariplere hemhal, mazumlara yoldaş, yalnızlara arkadaş olmanın fırsatıdır. Bayram tatil yapmak değil, ahbâb u yârânın gönlünü yapmak için en güzel fırsattır. Bayram, hayatın çilesini birlikte omuzladığımız eşlerimizi sevindirmenin, evlerin canlı bayramları olan

çocuklarımızı bayramın coşkusuyla tanıştırmamızın fırsatıdır. Bayram, hastane köşelerinde şifa bekleyenlerin gönüllerini almanın fırsatıdır. Yüreklerin en ağır yükü olan dargınlıklara son vermenin kırgınlıkları tamir etmenin, kardeşliğimizi pekiştirmenin, dostluklarımızı güçlendirmenin fırsatıdır.

Kardeşlerim!

Bu bayrama nice günlerden, nice iftarlardan, nice sahurlardan geçerek geldik. Onca gün oruç tuttuktan sonra neşenin, sevincin, huzurun eşiğine vardık. Susuzluğa razı olduğumuz, açlıkla sınıdığımız uzun gündüzlerin sonunda selamet ve esenlik sabahına erdik. Bayramımız yeni bayramlar doğursun. Sevincimiz yeni sevinçlerin toprağı olsun. Huzurumuz nice huzursuzlukların çaresi olsun. Mutluluğumuz dünyanın dört bir yanındaki acılara teselliler olsun. Fıtratımıza döndüğümüz bu bayram, tüm insanlığa umut ateşi olsun. Dünyanın dört bir yanında insanlar huzur bulsun. Savaşlar, acılar, yoksulluk, açlık ve susuzluk insanları ve insanlığımızı öldürmesin. İnsanlık selamet bulsun. Kibir, nefret, kin, düşmanlık, bencillik, ayrımcılık, zulüm ve kan dökme son bulsun. Kimse üzülmesin, kimse incinmesin, kimse ezilmesin, kimse mağdur edilmesin, kimse horlanmasın. Müslüman coğrafyası sevgi, merhamet, adalet, barış ve hoşgörüyle insanların hayat bulduğu, onur kazandığı, huzurla yaşadığı topraklar olsun.

O hâlde Kardeşlerim!

Bizden bayram neşesi bekleyenlere beklediklerini ikram edelim! Bayramın sevincini ve coşkusunu içimizde hissedelim! Onun muştusunu gönüllerden gönüllere, evlerden evlere, şehirlerden şehirlere, ülkelerden ülkelere taşıyalım! Bayramınız mübarek olsun!

Hutbeme bir dua ile son vermek istiyorum: Ya Rab! Son yıllarda bayramlara hep buruk giren ve bir türlü istikrara kavuşamayan İslâm dünyasında kardeşlik, dayanışma, barış, huzur ve güven ortamının yeniden tesis edilmesini, İslâm ülkelerinin tekrar ilim ve medeniyet, barış ve esenlik diyarı olmasını nasip ve müyesser eyle!

Ya Rab! İslam coğrafyasında, Filistin'de, Gazze'de, Kudüs'de, Suriye'de, Irak'ta, Mısır'da, Doğu Türkistan'da, Arakan'da, Myanmar'da akan kan ve gözyaşının durmasını ve bütün kardeşlerimizin bayram sevinci yaşayabilmelerini nasip eyle!

Şehitlerimize rahmet, yaralılarımıza acil şifalar ihsan eyle. Ümmet olarak bir an önce huzur ve sükûn içindeki bayramlara bizleri kavuştur.

Derleme Ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı camide vaaz derlenmiştir.

Kaynak Kişi 135

Mahut İletmiş, 1974 Yeşilli doğumlu, ön lisans mezunu, Mardin’de ikamet ediyor.

Aziz Kardeşlerim!

“Kul inne salâtî ve nusukî ve mahyâye ve memâtî lillâhi rabbil âlemîn(âlemîne)”.
Okuduğum âyet-i kerimede Yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor:“De ki: ‘Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir.’”

Okuduğum âyet-i kerimede Yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor:“De ki: ‘Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir.’”

Şu hadis-i şerifte ise Sevgili Peygamberimiz (S.A.S), şöyle buyuruyor:“Birbirinizle ilgiyi kesmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize kin gütmeyin! Birbirinize haset etmeyin! Allah'ın size emrettiği gibi kardeş olun!”

Kardeşlerim!

İslam âlemi olarak, inanan gönüller olarak bir Kurban Bayramını daha idrak etmenin haz ve sevincini yaşıyoruz. Bizlere bu sevinci yaşatan Yüce Rabbimize sonsuz hamd ve şükürler olsun.

Kurban Bayramı günleri, müminlerin tek yürek, tek vücut oldukları günlerdir. Bu günler, Hz. İbrahim’in duasıyla inananların aynı iman ve aynı ruhla mukaddes topraklara geldikleri; tek merkezde, Kâbe’de tavaf ettikleri; tek meydanda, Arafat’ta toplanarak hac farızasını yerine getirdikleri kutlu zaman dilimleridir. Kurban Bayramı günleri aynı zamanda, biz müminlerin İbrahimî bir arayışla Rabbimizin lütfettiği nimetlere şükranlarımızın bir ifadesi olarak kurban ibadetini eda ettiğimiz mübarek vakitlerdir.

Kardeşlerim!

Kurban bayramı günlerinde eda ettiğimiz, dinimizin en önemli ibadetlerinden olan hac ve kurbanın bizler açısından pek çok anlamı ve mesajı vardır. Her şeyden önce hac, birlik ve vahdetin göstergesidir. Kurban ise bize, dini sadece Allaha has kılarak O'na teslim olmayı ve nefsimizi terbiye ederek insan neslinden kan akıtmamayı sembol diliyle ifade etmektedir. Bu iki ibadetin ifa edildiği Kurban Bayramı günleri bizlere çok güçlü, çok yönlü ve çok anlamlı bir şekilde kendi öz mesajını her yıl duyurmaktadır. Kurban Bayramının bir yüzü öte dünyaya, bir yüzü bu dünyaya, bir yüzü geçmişe, bir yüzü geleceğe dönüktür. Kurban Bayramı, Hz. İbrahim'den gelen târihi ciheti, toplumsal vechesi ve nefislerimizi sürekli terbiye ederek geleceğimizi inşa etme özelliği sayesinde bizleri hem Rabbimize, hem mümin kardeşlerimize hem de tüm insanlığa yakınlaştırmaya devam edecektir.

Kıymetli Kardeşlerim!

Kurban, Allah'a teslimiyetin ifadesidir. Ancak bugün üzerinde durmamız gereken husus, teslimiyetimizi ne kadar Rabbimize yönelttiğimizdir. Kurban, bizim gerçek anlamda kardeş olmamıza katkıda bulunan bir ibadettir. Ancak bugün muhasebesini yapmamız gereken husus, ne kadar kardeş olduğumuzdur. Kardeşlik gerçeğinden ne ölçüde uzak olduğumuzdur. Teslimiyet ruhundan, kardeşlik duygusundan yoksunlaştıkça Müslümanların hangi belalarla, hangi fitnelerle, hangi desiselerle karşılaştığı, bunların neticesinde nice mümin kanının aktığı artık fark edilmelidir.

Aynı şekilde müminlerin haline bakarak nice güç odaklarının, müminlerin kanı üzerinden nasıl güç devşirmekte olduğu, müminleri birbirine yakın kılan iman kardeşliğinin zedelenecek nasıl kavgaya, şiddete ve düşmanlığa dönüştürüldüğü bilinmelidir. Bu sebeple, kurbanlarımız ve bayramlarımız artık mümin kalpler arasında ülfet ve muhabbeti gerçekleştirmelidir. Müminler, her türlü fitneye, fitnenin getireceği kargaşa, huzursuzluk ve felakatlere karşı uyanık olmalı, bütün bunlara basiret ve ferasetle karşı çıkmalı ve imkân tanınamalıdır.

Aziz Müminler!

Müslümanlar olarak Kurban Bayramı dolayısıyla şüphesiz birbirimizi tebrik edeceğiz. Geçmişini hatırlama, birbirimizi tanıma, kendimizi bilme ve bulma,

yardımlaşma ve dayanışma, beni bize dönüştürme, bu bayram vesilesiyle nail olduğumuz ilâhî lütuflardır. Ancak bu bayram vesilesiyle darda ve zorda kalan Müslüman kardeşlerimizi, dünyanın muhtelif yerlerinde büyük acı ve ıstırap yaşayan, zulme uğrayan mazlum ve mağdur kardeşlerimizi asla unutmamalıyız. Onların yürek yakan durumlarına çareler üretmek, mazumluklarını ortadan kaldırmak ve tekrar özgürlüklerine kavuşmaları için gayret göstermek Müslümanlar olarak hepimizin kardeşlik borcudur.

Kardeşlerim!

Kesilen her kurban, akan her kurban kanı, yüzyıllar boyunca inananlar olarak varlığımızın bekası için verdiğimiz kurbanları hatırlatmalı, yüreklerimizi bu ateşle yakmalı, önümüzü kuvvetli bir ışıkla aydınlatmalıdır. Kurbanlarımız, müminlerin kanlarının, gözyaşlarının akmasını önlemeli, İslâm coğrafyasındaki acıyı dindirmelidir. Kurban Bayramı, müminleri birliktelik ve vahdet şuuruna erdirmelidir. Mümin gönüller, bayram günleri vesilesiyle İslâm'ın barış mesajını kavramalı ve 'müminler ancak kardeşler' düsturunca kardeş ve ümmet olma bilincine ermelidir.

Bu duygu ve düşüncelerle milletimizin, yurt dışındaki millet varlığımızın, gönül coğrafyamızın ve İslâm âleminin mübarek Kurban Bayramlarını tebrik ediyorum. Bayramın başta ülkemiz olmak üzere âlem-i İslâm'ın ve topyekûn insanlığın barış ve huzuruna vesile olmasını Rabbimden niyaz ediyorum.

Bayram vesilesiyle araçlarıyla seyahat edeceklerin, araçlarının bakımını yaptırmalarını, uykusuz ve dikkatsiz araç kullanmamalarını, trafik kurallarına uymalarını hatırlatır, hayırlı bayramlar dilerim.

Derleme ortamı

Kaynak kişinin görev yaptığı camide vaaz derlenmiştir.

Kaynak Kişi 136

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmimi vermek istemiyorum, 55 yaşındayım, imamlık yapıyorum. Mardin Midyat doğumluyum.

Ölen kişi ruhuna El Fatiha, Cemaat'ül Müslimin!

Herkesin bildiği üzere topraktan geldik toprağa gideceğiz. Rabbül âleminden dileğimiz merhumun kıyâmet gününde Sırat Köprüsün'den rahatlıkla geçmesi, huzura yüzü ak olarak çıkmasıdır. Bilindiği üzere amel-i salih dediğimiz salih amelle öbür tarafa gitmek, her Müslüman Münker-Nekir karşısında kekeleymeden fesih bir şekilde ifadesini vermesidir.

Müslüman Kardeşlerim!

Bunun bir bedeli vardır. Rabbil Âlemin, bizi yaratırken bize binbir çeşit nimet vermiştir. Göz, kulak, ağız, dil, rızık ve en önemlisi bize akıl vermiştir. Tabii ki bu nimetlere karşılık da kulların Allahına karşı da sorumlulukları vardır. Dinimizce haram kılınan ve günah sayılan şeylerden kaçınmanın yanında dini ibadetlerimizi de farzlarımızı da tabî ki yerine getirmeliyiz. Hz. Muhammed Sallallahü Vesselam Peygamber Efendimiz'e bu emirler vahiyler şeklinde gönderilmiştir. Âlemlerin Rabbine karşı peygamberlerin de görevleri ve sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar da nelerdir efendim? Allah'ın emirlerini kullara en iyi şekilde bildirmek ve doğru yola teşvik etmektir. Fazla sözü uzatmaya gerek kalmadan çevremize bir göz atalım. Allahın bunca nimetlerine karşılık biz günâhkar kullar, ne kadar görevimizi yerine getiriyoruz. Allahın yasak kıldığı içki, zina, fuhuş başını almış gidiyor. Allahım cemaatimizi bu günahlardan esirgemesi dileğiyle örnek veriyorum içkili olan bir kişinin aklı başından gider ne konuştuğunu bilmez, küfürler savurur. Her türlü kötülöklere rahatlıkla bulaşabilir. Aklımız başımızdayken yazık günah değil mi ki, kendimizi bir içkinin uyuşturucunun eline verip deli olmaya ne gerek var. Bu yüzden Allah u Teâla Hz. Muhammed Sallallahü Vesseleme İslam öncesi Arabistan yarımadasında tüketilen şarabı zinhar ve zinhar yasaklamıştır.

Faiz diğler adıyla “Rıb'a” veya “Ne'ma” haksız bir kazancın yan gelip yatmanın getirmiş olduğu haram paradır. Faiz kesinlikle İslamın uğraşığı, bulaşacağı bir ticaret şekli değildir. İslam hukukçularının da belirttiği üzere ticaretin asıl amacı kar etmektir ama fahiş bir kar değil alın teriyle kazanması gereken bir kardır. Hz. Muhammed Sallallahu Vesselem peygamberlik döneminden önce kervanlarla ticaret yaptığı dönemde bile Allah'ın emrettiği cüzi bir kazançla Arabistan yarımadasında

hakka hukuka uygunluğundan dolayı kendisine Muhammed'ül Emin sıfatını uygun görmüşlerdir. Peygamberlik döneminde de yaşamında da en dürüst şekilde davranmıştır. Biz kendimize onu lider ve ışık olarak görüyoruz. İslamiyet öncesi müşrikler döneminde zinanın çok yaygın olduğu hatta zavallı kız çocuklarının bu gayri meşru ilişkiden sonra dünyaya gelmesiyle canlı canlı kumlara gömülmüşlerdir.

Yani Sevgili Cemaat!

Hepimizin bildiği İslam dini zorlama dini değildir. Kolaylaştırıcı ve dayanışma dinidir. Cemaat'ül Müslimin ben size bir fıkra anlatmak istiyorum. “Adamın birinin bir oğlu varmış. Adam dinine diyanetine ne kadar bağlı ise oğlu her türlü melanete bulaşmış. Zavallı baba buna çok üzülüyor çareler aramaya çalışmış. Müslüman kardeşlerden biri demiş ki, şu köyde bir zat var herkes tarafından sevilen sayılan dini bütün bir adam oğlunu bir de ona götür. Aslında adamın namı her yere yayılmış. Baba oğlunu ikna ederek Mü'min kişiye götürmüş. Meğerse ondan başka buna benzer bir sürü günâhkar kişiler daha varmış. Sıra buna geldiğinde ermiş kişi adama sormuş seninde derdin ne kardeşim, meramın ne? Adam demiş ki oğlum içki içiyor zina yapıyor, her türlü melanete bulaşıyor. Allah rızası için oğlumu bu bataktan kurtamama yardımcı ol. Ermiş çocuğu huzura çağırılmış. Söyle oğlum derdin ne? Çocuk her şeyi itiraf etmiş. Çocuğa tek bir şey söylemiş. Güzel oğlum git istediğini yap, zina yap, kumar oyna, hırsızlık yap, ama tek bir söz ver bana ‘Hayatta yalan söylemiycem.’ Ve çocuk yemin etmiş. Baba oğul ermiş kişiden çok daha büyük beklentiler içerisindeyken bu davranış karşısında pek memnun kalmamış ve çekip gitmişler. Köyelerine vardktan birkaç gün sonra çocukta bir kaşıntı var, içki içme isteği. Tam komşunun ağılından koyun çalacağı sırada aklına ermişe verdiği söz aklına geliyor. Diyor ki köylü bana sorarsa sen mi çaldın diye koyunu, doğru söylemek zorundayım. Her kötülüğe yöneldiğinde yalan söylemiycem sözü aklına gelmekte ve vazgeçmektedir. Ve o zaman anlıyor ki, kötülüklerin anası beşiği yalanmış” Ve sözlerime son verirken rahmetliye bir Fatiha daha okuyalım. Allah gani gani rahmet eylesin.

ÖZGEÇMİŞ

26.04. 1986 yılında İzmir Torbalı’da doğdum.

EĞİTİM

1992-1997 yılları arasında Subaşı İlköğretim Okulu’nda ilköğretim eğitimimi tamamladım.

1997-2004 yılları arasında orta ve lise eğitimimi Torbalı Anadolu Lisesi’nde tamamladım.

2004-2008 yılları arasında Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde lisans eğitimimi tamamladım.

2008-2011 yılları arasında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi’nde yüksek lisans eğitimimi tamamladım.

2012 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbiliminde doktora eğitimine başladım.

İŞ GEÇMİŞİ

2008-2009 Altın Bilgi Dershanesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği görevinde bulundum.

2009 yılından bu yana Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktayım.

YAYINLARI

2011 yılı “Canıl Mırza Destanındaki Epik Unsurlar” adlı yüksek lisans tezi

2011 yılı “Yezidilerin Yaşam Pratikleri ve Kimlik Algısı”, Mukaddime Dergisi Say.4 ss. 159-168.

2012 yılı “Camgırçı Han Örneğinden Hareketle Kırgız Destanlarında Tarihi Şahsiyetler”, The Journal of Academic Social Science Studies, Volume 5, Issue 3, P. 43-50, June 2012.

BİLDİRİLER

2009 Sosyal Bilimler Genç Araştırmacılar Sempozyumu, Diyarbakır “Türklerde Ateş, Su ve At İnancı”

ATIFLAR

Metin Bozan, Şeyh Adī’siz Yezidilik: Yezidîlerin Adī b. Musāfir Algısında Yaşanan Farklılaşmalar, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 53:2 (2012), ss.23-41 (s.26).

Zaman Gazetesi, Gülizar Baki’nin “Kim Bu Ezidiler” Haberi, (17 Ağustos 2014).

GİRDİĞİ DERSLER

2013-2014 eğitim öğretim yılı, bahar güz yarıyılı Türk Halk Edebiyatı I dersi

ASİSTANLIK YAPTIĞI DERSLER

2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı “İnsan Toplum Medeniyet” dersi asistanlığı

2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı “İnsan Toplum Medeniyet” dersi asistanlığı

ÖZET

Kıyamet kelimesi “ayağa kalkmak” anlamında kullanılmakta iken kutsal kitaplarda kıyamet insanlığın sonunun gelmesiyle birlikte tüm ölülerin ayağa kalkma anı ve mahşer meydanı ile ilişkilendirilmiştir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de dünyanın sonu anlamında “*es-sâ’a*” yani “o an”, “büyük gün” anlamlarına gelebilecek kelimeler kullanılmıştır.

Mardin ve çevresine ait kıyametle ilgili anlatmalardan yola çıkılarak yapılan bu tezde kıyamet inancının derlemelere göre içeriği, işlevi; Mardin’in çok kültürlü bir yer olması sebebiyle kültürlerarası geçişkenliği, ortak unsurlar ve kıyamet alametleri üzerinde durulmuştur. Yine üzerinde çalıştığımız derlemeler, sözlü kompozisyon teorisi ve icra teorisi; ölümden sonra diriliş, zaman-mekan, Cennet-Cehennem inançları bağlamında da değerlendirilmiştir. Söz konusu bölümlerde Mardin’in yüzyıllardır farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmasından kaynaklanan dini inançlarda ortaklıklar ve geçişkenlikler tespit edilmesi de çalışmamızın en önemli kısımları arasında yer almaktadır. Bu geçişmenin yönü ise tarihi İslamiyet’ten daha eskilere dayanan Hristiyanlık ve diğer inançlardan Müslüman kesime doğru olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Mardin’de yaşayan kıyamet konulu anlatmaların arasözler, hikâyeler, fıkralar, şiirler, atasözleri ve deyimler açısından oldukça zengin olduğu, anlaşılmaktadır.

ABSTRACT

The term “doomsday” literally means to “rise to one's feet” and in holy books, it is usually associated with the resurrection of all the dead and Armageddon. Qur'an also uses terms like “ *es-sâ'a* ” (the big day), which means “the moment”, “the day which is coming certain” to refer the doomsday. This thesis is based on compilations doomsday narrations in Mardin and its surrounding area and we deal with the doomsday's narrations concerning their content and function. Cultural transivity of beliefs, common elements of different doomsday narrations in different beliefs and doomsday symbols of each different region in Mardin is another focal point of the thesis since Mardin is a multicultural place. Doomsday compilations are viewed according to oral composition theory, executive theory in the contexts of after dead, time-space, and Paradise-Hell. It is quite remarkable to have the opportunity to mention common beliefs as well as transivities in doomsday narrations coming from a diverse source of civilizations as Mardin has been the host of many civilizations for many centuries. We establish the osmosis goes through from the Cristianity and the other beliefs -based on the history older than Islam- to Islamic narrations of the doomsday. Additionally, it is observed that doomsday narrations constitutes a fairly rich source of the extra words, stories, anecdotes, poets, proverbs and terms, which still live in the city of Mardin and its surroundings.